รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1

The 1st NKRMCU National Conference (Online)

Thursday
19 Oct 2023

พระพุทธศาสนา จริยธรรม และ AI

จัดโดย
สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครราชสีมา

OFFICE OF ACADEMIC AFFAIRS
Academic Support Division

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1

The 1st NKRMCU National Conference (Online)

ภายใต้หัวข้อ “พระพุทธศาสนา จริยธรรม และ AI (Buddhism Morality and AI)”

Proceedings

ในวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2566

ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

ตำบลหัวทะเล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

จัดโดย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

มูลนิธิบวรเพื่อการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

มูลนิธิหลวงตาน้อย

ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา

และมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

บทความในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการนี้ เป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่ละท่าน มิใช่ความคิดเห็นและความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 (Proceedings)

พระพุทธศาสนา จริยธรรม และ AI (Buddhism Morality and AI)

The 1st NKRMCU National Conference (Online)

วันที่ 19 ตุลาคม 2566

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

จัดทำโดย

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

แบบปก - รูปเล่ม สุกิจจ์ บุตรเคน
พิสูจน์อักษร ศิริพร หาญพิชัย และฉัตรสุดา มุ่งเขตกลาง
ประสานงาน ดร.สิทธิศักดิ์ พรหมสิทธ์

สถานที่จัดพิมพ์และจัดรูปเล่ม
บริษัท สมบูรณ์การพิมพ์ จำกัด
254/1 มิตรภาพ ซอย 4 ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา นครราชสีมา 30000

กองบรรณาธิการ
สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
419 หมู่ 7 ถ.ชาติพัฒนา ต.หัวทะเล อ.เมือง จ.นครราชสีมา 30000
E mail - journalkorat66@gmail.com

คำนำ

ในปัจจุบันเราปฏิเสธไม่ได้แม้แต่น้อยว่า ในโลกศิวิไลซ์ร่วมสมัยปัญญาประดิษฐ์และหุ่นยนต์เป็นเทคโนโลยีสำคัญที่เข้ามามีผลกระทบต่อมนุษย์และสังคม ผลที่เกิดขึ้นนั้นส่งผลทั้งในแง่ที่ก่อให้เกิดประโยชน์และแง่ที่สร้างให้มนุษย์เกิดความระมัดระวังและความกลัว จากผลกระทบทั้งด้านบวกและลบของปัญญาประดิษฐ์และหุ่นยนต์ที่เกิดขึ้น คำถามสำคัญที่เรามองข้ามไปไม่ได้เลย คือ ประเด็นถกเถียงทางจริยศาสตร์ของปัญญาประดิษฐ์และหุ่นยนต์รอบตัวที่ล้วนสัมพันธ์กันตัวเรา และมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการขับเคลื่อนสังคมโลก และสังคมไทยในยุคปัจจุบัน เมื่อเทคโนโลยีกับสังคมเปลี่ยนไป จึงเกิดผลกระทบและผลลัพธ์ ที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์ทั้งระบอบการปกครอง การคิดเชิงเศรษฐศาสตร์ ระบบการเงินการธนาคาร การสื่อสารโทรคมนาคม นวัตกรรมทางการแพทย์ งานด้านศิลปศาสตร์ ซึ่งรวมไปถึงแนวคิดที่มีผลกระทบต่อความเชื่อและศาสนาด้วย จึงเป็นที่มาของการจัดโครงการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 (ออนไลน์) The 1st NKRMCU National Conference ภายใต้หัวข้อ "พระพุทธศาสนา จริยธรรม และ AI” Buddhism Morality and AI การจัดงานประชุมวิชาการเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นโอกาสที่ดีที่จะทำการสืบค้นและสร้างการพัฒนาในด้านที่ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาแนวคิดของพระพุทธศาสนาที่มีคุณค่าทางจริยธรรม หรือการนำเทคโนโลยีและความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหาทางสังคม งานประชุมนี้เป็นโอกาสอันดีที่จะแบ่งปันความรู้ ความคิด และประสบการณ์ในหัวข้อที่สำคัญนี้ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานสามารถเสนอความคิด และสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่อาจจะมีผลในการพัฒนาด้านพระพุทธศาสนา จริยธรรม และ ปัญญาประดิษฐ์ ที่น่าเรียนรู้ต่อไปในอนาคตที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

โดยในการจัดการประชุมครั้งนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ร่วมกับภาคีเครือข่าย ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มูลนิธิบวรเพื่อการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มูลนิธิหลวงตาน้อย ศูนย์วิจัยธรรมศึกษาและมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร จึงได้กำหนดให้มีโครงการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 (ออนไลน์) The 1st NKRMCU National Conference ภายใต้หัวข้อ "พระพุทธศาสนา จริยธรรม และ AI” Buddhism Morality and AI ขึ้นในวันที่ 19 ตุลาคม 2566 ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ตำบลหัวทะเล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ในการประชุมครั้งนี้เป็นการประชุมผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี มีการนำเสนอผลงานทางวิชาการทั้งจากนิสิต นักศึกษา และนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เข้าร่วมงานในครั้งนี้

ท้ายนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา ขอขอบคุณหน่วยงานเจ้าภาพร่วมทุกแห่ง ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลงาน คณะกรรมการจัดงาน และบุคลากรที่ได้ร่วมมือร่วมใจกันในการดำเนินงานการจัดประชุมวิชาการครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ทั้งนี้หากมีข้อบกพร่องประการใด คณะผู้จัดงานฯ ขอน้อมรับข้อเสนอแนะเพื่อจะนำไปปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานในครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น

คณะผู้จัดงานฯ

NKRMCU
The 1st National Conference

NKRMCU
The 1st National Conference

ขอประชาสัมพันธ์เชิญชวน คณาจารย์ บุคลากร นิสิต และนักศึกษา ส่งผลงาน เข้าร่วมนำเสนอในงานการ ประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1

“The 1st National Conference Buddhism Morality and AI” ในรูปแบบออนไลน์ผ่านโปรแกรม Zoom Conference ในวันที่ 19 ตุลาคม 2566

พระพุทธศาสนา จริยธรรม และ AI

กลุ่มที่เปิดรับผลงาน

มนุษยศาสตร์
- พระพุทธศาสนา, ปรัชญา, ศาสนา, วัฒนธรรม, คติชนวิทยา, อักษรศาสตร์ และวรรณคดี

สังคมศาสตร์
- การเมืองการปกครอง, การจัดการภาครัฐและเอกชน, การพัฒนาชุมชน, การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ศึกษาศาสตร์
- การศึกษา, นวัตกรรมและเทคโนโลยี, การสื่อสาร

ORAL PRESENTATION

กำหนด การส่งบทความ
- เปิดรับบทความ 1 กันยายน - 15 ตุลาคม 2566
- แจ้งผลการพิจารณาบทความ 16 ตุลาคม 2566
- ส่งผลงานฉบับสมบูรณ์ 17 ตุลาคม 2566
- นำเสนอผลงาน 19 ตุลาคม 2566

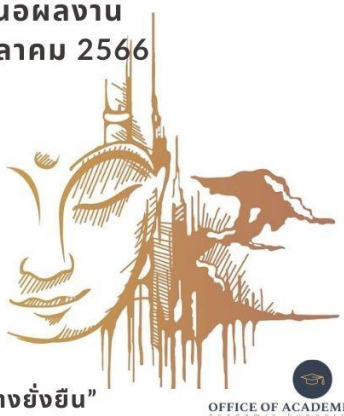

กำหนดการ 19 ตุลาคม 2566

8:30 - 9:00
ผู้เข้าร่วมโครงการ เข้าร่วมในห้อง Zoom Meeting
9:00 - 9:30
อธิการบดี กล่าวเปิดการประชุมวิชาการและให้โอวาท
09.30 - 11.20
บรรยายพิเศษเรื่อง “การใช้ประโยชน์จาก AI เพื่อพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน”
12.30 - 16.30
นำเสนอบทความวิชาการตามกลุ่ม

OFFICE OF ACADEMIC AFFAIRS
Academic Support Division

092 785 3985 (ฝ่ายอำนวยการ
064 806 0444 (บทความ)
journalkorat66@gmail.com

กำหนดการ

โครงการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 (แบบออนไลน์)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา และสถาบันเครือข่าย
“พระพุทธศาสนา จริยธรรม และ AI”
The 1st NKRMCU National Conference “Buddhism Morality and AI”
ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
419 หมู่ 7 ถ.ชาติพัฒนา ต.หัวทะเล อ.เมือง จ.นครราชสีมา

วันพฤหัสบดีที่ 19 ตุลาคม 2566 (เริ่มเวลา 08.30 น. เป็นต้นไป)

เวลา 08.30 น. **ผู้เข้าร่วมโครงการพร้อมเพรียงกันที่ห้อง** Zoom Meeting ID 433 031 8364 Passcode - it99 (ชี้แจงระเบียบการเข้าห้องประชุมแต่ละห้อง)

เวลา 09.00 น. **พระศรีวัชรวิสุทธิ์, ดร.**
รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา กล่าวถวายรายงาน
พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร. อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กล่าวเปิดการประชุมวิชาการและให้โอวาท

เวลา 09.30 น. **รศ.ดร. สุรพล บุญลือ** อาจารย์ประจำภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี พระจอมเกล้าธนบุรี
บรรยายพิเศษเรื่อง **“การใช้ประโยชน์จาก AI เพื่อพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน”**

เวลา 11.20 น. กล่าวขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ

เวลา 11.30 น. รับประทานอาหาร

เวลา 12.30 น. - นำเสนอบทความวิชาการ ห้อง 1
- นำเสนอบทความวิชาการ ห้อง 2
- นำเสนอบทความวิชาการ ห้อง 3
- นำเสนอบทความวิชาการ ห้อง 4

เวลา 16.30 น. **ปิดการประชุมวิชาการ** โดยประธานผู้ดำเนินการในแต่ละห้อง

หมายเหตุ : กำหนดการนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

ติดต่อประสานงาน ดร.เกรียงไกร พินยารัก 092 785 3985
สุกิจจ์ บุตรเคน 064 806 0444 (บทความ)

สแกน QR CODE เพื่อสอบถามข้อมูลทางไลน์

SCAN ME -website

สแกน QR CODE เพื่อเข้า เว็บไซต์

ประกาศ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา
เรื่อง แจ้งรายชื่อบทความในโครงการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 (แบบออนไลน์)
พระพุทธศาสนา จริยธรรม และ AI"
The 1st NKRMCU National Conference Buddhism Morality and AI
ในวันที่ 19 ตุลาคม 2566
ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

ตามที่ได้ประกาศรับบทความเพื่อนำเสนอและเผยแพร่ผลงานวิชาการ บทความวิจัย บทความวิชาการ ในการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑ (แบบออนไลน์) พระพุทธศาสนา จริยธรรม และ AI" The 1st NKRMCU National Conference Buddhism Morality and AI คณะทำงานฝ่ายวิชาการและประเมินผลได้รวบรวมและจะดำเนินการส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) พิจารณาบทความในขั้นตอนต่อไป ดังนี้

ที่	รหัสบทความ	ชื่อบทความ	ผู้เสนอ	สถาบัน
1.	AA 101	จิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน	วนิดา แสนอินต๊ะ	โรงเรียนอนุบาลบ้านรักเรียน
2.	AA 102	มหาวิทยาลัยราชภัฏกับการผลิตครูสอนพระพุทธศาสนา	มานิตย์ อรรคชาติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
3.	AA 103	ฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษจากเรื่องสั้น	นิกร พลเยี่ยม	วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
4.	AA 104	วิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์กับการตัดสินจากการใช้ปัญญาประดิษฐ์	พระอนันต์ อภินนฺโท (ผากา)	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5.	AA 105	แนวทางการศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในยุคดิจิทัล	พระครูวินัยธรสิงขร ปริยตฺติเมธี ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6.	AA 106	แนวคิดการพัฒนาสิทธิมนุษยชนตามคำสอนพระพุทธศาสนา	พระครูอัครศีลวิสุทธิ์ (ไกรจรัส)	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
7.	AA 107	แนวทางแก้ไขปัญหาความเชื่อสิทธิสวนบุคคลตามหลักพระพุทธศาสนา	พระครูใบฎีกาหัสดี กิตตินนฺโท, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่	รหัสบทความ	ชื่อบทความ	ผู้เสนอ	สถาบัน
8.	AA 108	กลยุทธ์การสอนภาษาไทยตามแนวพุทธวิธีการสอน	พระครูปริยัติธรรมานุศาสน์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
9.	AA 109	รูปแบบการเผยแผ่ธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในยุคปัจจุบัน	ดร.ประพันธ์ นึกกระโทก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
10.	AA 110	ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติจังหวัดนครราชสีมา	นายพิพัฒน์ภาสน์ บุญเทียน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
11.	AA 111	สังคมไทยกับความปลอดภัย	มะลิ ทิพพ์ประจง	วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี
12.	AA 112	วิวัฒนาการของชุมชนพึ่งพาแบบผสมผสาน	รอพิจารณาคัดเลือก	
13.	AA 113	สังคมชุมชนพึ่งพา	รอพิจารณาคัดเลือก	
14.	AA 114	วัตถุนิยมในพระพุทธศาสนาสู่การเปลี่ยนแปลงความคิด	พระครูสุนทรวีรบัณฑิต ,ผศ.ดร.	วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
15.	AA 115	สื่ออิเล็กทรอนิคกับพระพุทธศาสนาในยุคศตวรรษที่ 21	นายอิสพงษ์ ไกรสินธุ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
16.	AA 116	แหล่งโบราณสถานการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในอีสานใต้	กิตติธัช นาชัย	วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
17.	AA 117	การเขียนบทความวิชาการเพื่อการจัดทำผลงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของอาจารย์และนิสิต	รศ.ดร.สุรพงษ์ คงสัตย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
18.	AA 118	ศึกษาศาสตร์ในพระไตรปิฎก	พระสมสนิท ลานสำลิด	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
19.	AA 119	โอกาสการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม	รอพิจารณาคัดเลือก	
20.	AA 120	ความเชื่อและความศรัทธา แรงจูงใจในพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อสังคมไทย	พระอธิการยุทธนา อธิจิตฺโต, ผศ. ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
21.	AR 101	ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4	สุภาภรณ์ สมควร	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ที่	รหัสบทความ	ชื่อบทความ	ผู้เสนอ	สถาบัน
22.	AR 102	ผ้าทอ อัตลักษณ์วัฒนธรรมเชิงประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ภูไทในพื้นที่ชุมชนบ้านภูไทพัฒนา ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา	จิราพร วลสันเทียะ	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4
23.	AR 103	การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา	พระครูกิตติสุตคุณ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
24.	AR 104	การสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความจากนิทานชาดก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1	พระชรันดร์ ธีรวโร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
25.	AR 105	การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถม	รอพิจารณาคัดเลือก	
26.	AR 106	การประยุกต์ใช้กระบวนการต้นไม้ตัดสินใจเพื่อทำนายการเป็นเด็กสมาธิสั้น	ศศิธร พลนันท์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
27.	AR 107	การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องสิทธิเด็ก	โชคทวี ฤทธิจันทึก	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
28.	AR 108	การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้งานโดยเทคนิคกฎความสัมพันธ์	ปริญญา สอนสำแดง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

คณะทำงาน ผู้จัดทำประกาศ

รายชื่อผู้นำเสนอบทความ <u>แบบปากเปล่า</u> (oral presentation)

ประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 (แบบออนไลน์) “พระพุทธศาสนา จริยธรรม และ AI” The 1st NKRMCU National Conference Buddhism Morality and AI

ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ห้องที่ 1 Meeting ID: 443 031 8364 Passcode: nkr01

ลำดับ	เวลา	ชื่อบทความ	ผู้นำเสนอ	มหาวิทยาลัย/ หน่วยงานที่สังกัด
1.	12.30 – 12.50 น.	จิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน	วนิดา แสนอินต๊ะ	โรงเรียนอนุบาลบ้านรักเรียน
2.	12.50 – 13.10 น.	มหาวิทยาลัยราชภัฏกับการผลิตครูสอนพระพุทธศาสนา	มานิตย์ อรรคชาติ	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
3.	13.10 – 13.30 น.	ฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษจากเรื่องสั้น	นิกร พลเยี่ยม	วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
4.	13.30 – 13.50 น.	วิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์กับการตัดสินจากการใช้ปัญญาประดิษฐ์	พระอนันต์ อภินนฺโท	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย
5.	13.50 – 14.10 น.	แนวทางการศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการต่อการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในยุคดิจิทัล	พระครูวินัยธรสิงขร ปริยตฺติเมธี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย
6.	14.10 – 14.30 น.	สังคมไทยกับความปลอดภัย	มะลิ ทิพพ์ประจง	วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี
7.	14.30 – 14.50 น.	การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้งานโดยเทคนิคกฎความสัมพันธ์	ปริญญา สอนสำแดง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราช มงคลอีสาน
8.	14.50 – 15.10 น.	ประโยชน์ของการใช้งาน AI และแนวคิดเรื่องไตรสิกขาในพุทธศาสนา	มนัสวี ศรีนนท์	สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล
9.	15.10 – 15.30 น.	ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติจังหวัดนครราชสีมา	พิพัฒน์ภาสน์ บุญเทียน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย

รายชื่อผู้นำเสนอบทความ <u>แบบปากเปล่า</u> (oral presentation)

ประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 (แบบออนไลน์) "พระพุทธศาสนา จริยธรรม และ AI" The 1st NKRMCU National Conference Buddhism Morality and AI

ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ห้องที่ 2 Meeting ID: 930 357 0472 Passcode: nkr02

ลำดับ	เวลา	ชื่อบทความ	ผู้นำเสนอ	มหาวิทยาลัย/ หน่วยงานที่สังกัด
1.	12.30 – 12.50 น.	ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4	สุภาภรณ์ สมควร	มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช
2.	12.50 – 13.10 น.	ผ้าทอ อัตลักษณ์วัฒนธรรมเชิงประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ภูไทในพื้นที่ชุมชนบ้านภูไทพัฒนา ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา	จิราพร วลสันเทียะ	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4
3.	13.10 – 13.30 น.	วัตถุนิยมในพระพุทธศาสนาสู่การเปลี่ยนแปลงความคิด	พระครูสุนทรวีรบัณฑิต	วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
4.	13.30 – 13.50 น.	สื่ออิเล็กทรอนิคกับพระพุทธศาสนาในยุคศตวรรษที่ 21	อิสพงษ์ ไกรสินธุ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย
5.	13.50 – 14.10 น.	การประยุกต์ใช้กระบวนการต้นไม้ตัดสินใจเพื่อทำนายการเป็นเด็กสมาธิสั้น	ศศิธร พลนันท์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลอีสาน
6.	14.10 – 14.30 น.	การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องสิทธิเด็ก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/10 โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา โดยใช้สื่อการสอน Word wall	โชคทวี ฤทธิจันทึก	มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครราชสีมา
7.	14.30 – 14.50 น.	การสร้างแบบฝึกทักษะการอ่านจับใจความจากนิทานชาดก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1	พระชรันดร์ ธีรวโร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย
8.	14.50 – 15.10 น.	การศึกษาเชิงวิเคราะห์หลักปรัชญาพื้นฐานของการศึกษา	พระมหาภาณุวิชญ์ นามบุดดี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏ ราชวิทยาลัย
9.	15.10 – 15.30 น.	การบูรณาการวิสาหกิจชุมชนเพื่อรับมือกับวิกฤตภาวะโลกร้อน : การศึกษาและการพัฒนาโมเดลเพื่อความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์	ดนธินี ฟองคำ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

คำสั่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

ที่ ๔๔ /๒๕๖๖

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการและคณะกรรมการการจัดงานโครงการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

.....

ด้วยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา กำหนดจัดโครงการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑ “พระพุทธศาสนา จริยธรรมและ AI” “Buddhism, Ethics And AI” ในวันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ ผ่านระบบออนไลน์ ZOOM Video Conferencing โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

(๑) เพื่อเผยแพร่ผลงานทางวิชาการของมหาวิทยาลัยตีพิมพ์ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ (Proceeding)

(๒) เพื่อเป็นเวทีการขับเคลื่อนงานวิชาการ และสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิตนักศึกษาทั้งจากหน่วยงานภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ได้นำเสนอผลงานทางวิชาการในประเด็นที่เกี่ยวกับการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาจิตใจและสังคมสู่สังคมในระดับชาติ

(๓) เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายสายวิชาการนักวิจัยทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย

เพื่อให้การจัดประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑ (แบบออนไลน์) “พระพุทธศาสนา จริยธรรม และ AI” The 1st NKRMCU National Conference Buddhism Morality and AI ซึ่งกำหนดจัดขึ้นในวันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ ดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของมหาวิทยาลัย

อาศัยความในมาตรา ๒๒ (๙) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานการประชุมวิชาการดังกล่าว ดังต่อไปนี้

๑.	อธิการบดี	ที่ปรึกษา
๒.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร	ที่ปรึกษา
๓.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ	ที่ปรึกษา
๔.	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา	ที่ปรึกษา
๕.	รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่	ที่ปรึกษา
๖.	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป	ที่ปรึกษา
๗.	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย	ที่ปรึกษา

คณะกรรมการบริหารโครงการ

๑. พระศรีวัชรวิสุทธิ์, ดร.	ประธานคณะกรรมการ
๒. พระครูสุตธรรมวิสิฐ, ดร.	รองประธานคณะกรรมการ
๓. พระมหาสุพร รกฺขิตธมฺโม, ผศ.ดร.	รองประธานคณะกรรมการ
๔. พระมหามฆวินทร์ ปุริสุตฺตโม, ผศ.ดร.	คณะกรรมการ
๕. พระครูปลัดคณวัฒน์, ดร.	คณะกรรมการ
๖. พระครูใบฎีกาหัสดี กิตตินนฺโท, ผศ.ดร.	คณะกรรมการ
๗. ผศ.ดร.เมธา หริมเทพาธิป	คณะกรรมการ
๘. อาจารย์ ดร.เกรียงไกร พินยารัก	คณะกรรมการ
๙. พระสมุห์ธงชัย สุนฺทราจาโร, ดร.	คณะกรรมการ
๑๐. ผศ.ดร.เสฐียร ทั่งทองมะดัน	คณะกรรมการ
๑๑. พระครูวิริยธรรมานุศาสก์, ดร.	คณะกรรมการ
๑๒. รศ.ดร.สุรพงษ์ คงสัตย์	คณะกรรมการ
๑๓. ผศ.ดร.พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล	คณะกรรมการ
๑๔. นายไพรัตน์ เอิบสำโรง	คณะกรรมการ
๑๕. พระมหาสุพัตร์ วชิราวุโธ, รศ.ดร.	คณะกรรมการและเลขานุการ
๑๖. รศ.ดร.ยุทธนา พูนเกิดมะเริง	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่

กำหนดนโยบาย กำกับดูแล ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานประชุมวิชาการฯ ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

คณะกรรมการฝ่ายวิชาการและประเมินผล

๑. พระศรีวัชรวิสุทธิ์, ดร.	ที่ปรึกษา
๒. พระมหาสุพัตร์ วชิราวุโธ, รศ.ดร.	ประธานคณะกรรมการ
๓. รศ.ดร.ยุทธนา พูนเกิดมะเริง	รองประธานคณะกรรมการ
๔. พระครูปลัดวินัย วชิรญาโณ	คณะกรรมการ
๕. พระครูปริยัติธรรมานุศาสน์	คณะกรรมการ
๖. พระครูใบฎีกาหัสดี กิตตินนฺโท, ผศ.ดร.	คณะกรรมการ
๗. พระอธิการอินทร์นุช สุวณฺโณ	คณะกรรมการ
๘. พระครูวินัยธรสิงขร ปริยตฺติเมธี, ดร.	คณะกรรมการ
๙. พระครูศรีปริยัติยารักษ์, ดร.	คณะกรรมการ
๑๐. พระครูบรรพตภาวนาวิธาน, ดร.	คณะกรรมการ
๑๑. พระชรันดร์ ธีรวโร	คณะกรรมการ
๑๒. ผศ.ดร.พิชิต ปุริมาตร	คณะกรรมการ
๑๗. ผศ.ดร.เมธา หริมเทพาธิป	คณะกรรมการ
๑๓. อาจารย์ ดร.สมเจต หลวงกัน	คณะกรรมการ
๑๔. อาจารย์ ดร.เบญจมาศ สุวรรณวงศ์	คณะกรรมการ

๑๕. อาจารย์ ดร.คำนวณ ไทยอัฐวิถี คณะกรรมการ
๑๖. อาจารย์ ดร.สิทธิศักดิ์ พรมสิทธิ์ คณะกรรมการ
๑๗. อาจารย์ ดร.ศุภณัฐ เจริญสุข คณะกรรมการ
๑๘. อาจารย์ ดร.ประพันธ์ นึกกระโทก คณะกรรมการ
๑๙. อาจารย์ ดร.ไพวรรณ ปุริมาตร คณะกรรมการ
๒๐. อาจารย์ ดร.มนัสพล ยังทะเล คณะกรรมการ
๒๑. อาจารย์ ดร.เบญญาภา จิตมั่นคงภักดี คณะกรรมการ
๑๘. อาจารย์ ดร.เกรียงไกร พินยารัก คณะกรรมการ
๒๒. อาจารย์ ดร.สุริยะ มาธรรม คณะกรรมการ
๒๓. อาจารย์ ดร.ชุติพนธ์ วงษ์อมรวิทย์ คณะกรรมการ
๒๔. อาจารย์ ดร.เบญญาภา อัจฉฤกษ์ คณะกรรมการ
๒๕. นายพิพัฒน์ภาสน์ บุญเทียน คณะกรรมการ
๒๖. นางสาวโสระยา ไทยอัฐวิถี คณะกรรมการ
๒๗. นายธนเดช เอื้อศรี คณะกรรมการ
๒๘. นางสาวณัฏฐกานต์ หงส์กุลเศรษฐ์ คณะกรรมการ
๒๙. นายสุกิจจ์ บุตรเคน คณะกรรมการและเลขานุการ
๓๐. นางสาวศิริพร หาญพิชัย คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๑. นางสาวนันทพร ดิษกิ่ง คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๒. อาจารย์ ดร.ณัฐพนธ์ เบ้าคำ คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๓. นางสาวปุริมปรัชญ์ มิละถะโก คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่

๑) พิจารณาคัดเลือกบทความเพื่อตอบรับให้เข้าร่วมนำเสนอผลงาน
๒) พิจารณาตรวจสอบบทคัดย่อและจัดทำรูปเล่ม
๓) คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิในการอ่านบทความ
๔) กำหนดโปรแกรมการประชุม วางแผนการจำแนกห้องประชุมย่อย
๕) นำบทความมาจัดหมวดหมู่ พิมพ์ให้เป็นรูปแบบเดียวกัน กลั่นกรอง วางลำดับ จัดทำเป็น proceedings
๖) ทาบทามวิทยากรบรรยายพิเศษ (Keynote speaker) ผู้ทรงคุณวุฒิอ่านบทความ
๗) ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์การนำเสนอผลงานประจำห้อง (commentator)
๘) ทำหนังสือเชิญวิทยากรบรรยายพิเศษ (Keynote speaker) ผู้ทรงคุณวุฒิอ่านบทความ
๙) ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์การนำเสนอผลงานประจำห้อง (commentator)
๑๐) ทำหนังสือแจ้งตอบรับการนำเสนอบทความไปยังผู้นำเสนอบทความ
๑๑) ติดตาม ทวงถามบทความจากผู้นำเสนอบทความ กรณีไม่ส่งบทความฉบับแก้ไขตามระยะเวลาที่กำหนด
๑๒) งานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย

คณะกรรมการฝ่ายเหรัญญิก

๑. นางทัศนนันท์ ภูมิสุข	ประธานคณะกรรมการ
๒. นางสาวเขมิกา ทองอารีกูล	รองประธานคณะกรรมการ
๓. นางสาวเบญจวรรณ์ เทียนขุนทด	คณะกรรมการ
๔. นางวาสนา เถาว์พุดซา	คณะกรรมการ
๕. นางสาวฉัตรสุดา มุ่งเขตกลาง	คณะกรรมการและเลขานุการ
๖. นางสาวสุวลี คงเพ็ชรพะเนา	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๗. นางสาวปุริมปรัชญ์ มิละถะโก	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่

๑) จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายในการดำเนินการประชุม ดูแลการเบิกจ่ายเงิน จัดทำรายการใช้จ่ายเงิน ตรวจหลักฐานการเบิกจ่ายให้ถูกต้องตามระเบียบ
๒) อำนวยความสะดวกในการเบิกจ่ายเงินของคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ
๓) ดูแลรับผิดชอบเอกสารสำหรับผู้เข้าร่วมประชุม
๔) จัดทำแบบประเมินผลและรวบรวมผลการประเมิน
๕) ประสานงานกับคณะกรรมการฝ่ายอื่น
๖) ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

คณะกรรมการฝ่ายติดต่อประสานงาน

๑. พระมหาสุพัตร์ วชิราวุโธ, รศ.ดร.	ประธานคณะกรรมการ
๒. รศ.ดร.ยุทธนา พูนเกิดมะเริง	รองประธานคณะกรรมการ
๓. พระครูปลัดวินัย วชิรญาโณ	คณะกรรมการ
๔. พระสมุห์วีระชน อุตฺตโร	คณะกรรมการ
๕. พระอนันต์ อภินนฺโท	คณะกรรมการ
๖. ผศ.ดร.เมธา หริมเทพาธิป	คณะกรรมการ
๗. อาจารย์ ดร.สมเจต หลวงกัน	คณะกรรมการ
๘. อาจารย์ ดร.ณัฐพนธ์ เบ้าคำ	คณะกรรมการ
๙. นายธนกิจ ณีสูงเนิน	คณะกรรมการ
๑๐. นายธนเดช เอื้อศรี	คณะกรรมการ
๑๑. นายนพรัตน์ เพียรวิชัยกูล	คณะกรรมการ
๑๒. นายวรนุช แบบนา	คณะกรรมการ
๑๓. นางวาสนา เถาว์พุดซา	คณะกรรมการ
๑๔. นางสาวปุริมปรัชญ์ มิละถะโก	คณะกรรมการ
๑๕. นางสาวฉัตรสุดา มุ่งเขตกลาง	คณะกรรมการ
๑๖. นายวิฑูรย์ เพียรวิชัยกูล	คณะกรรมการ
๑๗. ดร.เกรียงไกร พินยารัก	คณะกรรมการและเลขานุการ
๑๘. นางปวีณา กองขุนทด	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่

๑) ร่างคำกล่าวรายงาน-กล่าวเปิดงาน ทำจดหมายเชิญวิทยากร คณาจารย์ แขกผู้มีเกียรติ ศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบัน จากหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก และสถาบันที่เปิดสอนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา
๒) เตรียมรายชื่อผู้เข้าร่วมงานลงทะเบียน อำนวยความสะดวกผู้เข้าร่วมงานทั้งหมด
๓) ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจ ความประทับใจในเรื่องเกี่ยวกับบทความ และการดำเนินงานของมหาวิทยาลัย
๔) ทำหนังสือเชิญคณบดี กล่าวรายงานและปิดงาน
๕) เป็นผู้ดำเนินการประชุมในทุกห้องให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ช่วยแปลคำถาม แก้ปัญหาในขณะประชุม
๖) จัดทำป้ายชื่อของคณะกรรมการ ผู้เข้าร่วมนำเสนอผลงาน พิมพ์แบบฟอร์มรายงานตัวของวิทยากรบรรยายพิเศษ (Keynote speaker) ผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์การนำเสนอผลงานประจำห้อง commentator)
๗) จัดหาของที่ระลึกให้แก่วิทยากรบรรยายพิเศษ (Keynote speaker) และประธานที่มาเปิดงาน และจัดทำวุฒิบัตรผู้นำเสนอผลงานทุกคน
๘) คัดกรองและจัดลำดับผู้เข้ารับวุฒิบัตรและรางวัล
๙) ดูแลวิทยากรบรรยายพิเศษ (Keynote speaker) ในทุก ๆ เรื่อง
๑๐) ดูแล กรรมการและผู้เข้าร่วมประชุม
๑๑) ประสานงานและทำหนังสือเชิญรองอธิการบดี (กล่าวรายงาน) และอธิการบดี เป็นประธานเปิดงาน

คณะกรรมการฝ่ายดูแลห้องประชุมผ่านระบบออนไลน์

๑. พระมหาสุพัตร์ วชิราวุโธ, รศ.ดร.	ประธานคณะกรรมการ
๒. รศ.ดร.ยุทธนา พูนเกิดมะเริง	รองประธานคณะกรรมการ
๓. พระครูปลัดวินัย วชิรญาโณ	คณะกรรมการ
๔. นายคมกริช สุขพัตร	คณะกรรมการ
๕. นายสุกิจจ์ บุตรเคน	คณะกรรมการ
๖. ผศ.ดร.เมธา หริมเทพาธิป	คณะกรรมการ
๗. อาจารย์ ดร.สมเจต หลวงกัน	คณะกรรมการ
๘. อาจารย์ ดร.ณัฐพนธ์ เบ้าคำ	คณะกรรมการ
๙. อาจารย์ ดร.สิทธิศักดิ์ พรมสิทธิ์	คณะกรรมการ
๑๐. นายธนเดช เอื้อศรี	คณะกรรมการ
๑๑. นายนพรัตน์ เพียรวิชัยกูล	คณะกรรมการ
๑๒. นางสาวปุริมปรัชญ์ มิละถะโก	คณะกรรมการ
๑๓. นางสาวฉัตรสุดา มุ่งเขตกลาง	คณะกรรมการ
๑๔. อาจารย์ ดร.เบญจมาศ สุวรรณวงศ์	คณะกรรมการ
๑๕. อาจารย์ ดร.สุริยะ มาธรรม	คณะกรรมการ
๑๖. นายพิพัฒน์ภาสน์ บุญเทียน	คณะกรรมการ
๑๗. นางสาวโสระยา ไทยอัฐวิถี	คณะกรรมการ

๑๘. นางสาวณัฏฐกานต์ หงส์กุลเศรษฐ์	คณะกรรมการ
๑๙. นางสาวศิริพร หาญพิชัย	คณะกรรมการ
๒๐. นางสาวนันทพร ดิษกิ่ง	คณะกรรมการ
๒๑. อาจารย์ ดร.เกรียงไกร พินยารัก	คณะกรรมการ
๒๒. อาจารย์ ดร.มนัสพล ยังทะเล	คณะกรรมการ
๒๓. นายวรนุช แบบนา	คณะกรรมการและเลขานุการ
๒๔. พระอนันต์ อภินนฺโท	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๒๕. พระสมุห์ธงชัย สุนฺทราจาโร, ดร.	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

มีหน้าที่

๑) ดูแลห้องประชุม อำนวยความสะดวกในการเข้า ผ่านระบบออนไลน์ของผู้นำเสนอผลงานวิชาการ

๒) ประสานงานการขอใช้ห้องประชุม ดูแลเรื่องอุปกรณ์ในห้องที่ใช้ประชุมทุกห้อง Projectors ไมโครโฟน Notebook และจอ LCD ของแต่ละห้อง

๓) ดูแลความพร้อมของสถานที่ตลอดงาน

ทั้งนี้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๐ กันยายน พ.ศ.๒๕๖๖

(พระศรีวัชรวิสุทธิ์, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

คำสั่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

ที่ ๑๐๕/๒๕๖๖

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลงานทางวิชาการในงานประชุมวิชาการ

เพื่อให้การดำเนินงานโครงการจัดงานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑ (แบบออนไลน์) พระพุทธศาสนา จริยธรรม และ AI” The 1st NKRMCU National Conference Buddhism Morality and AI ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของมหาวิทยาลัย

อาศัยอำนาจตามความในข้อ ๒๒ (๙) แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงแต่งตั้งผู้มีรายนามต่อไปนี้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลงานทางวิชาการในงานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๑ (แบบออนไลน์) พระพุทธศาสนา จริยธรรม และ AI” The 1st NKRMCU National Conference Buddhism Morality and AI ประกอบด้วย

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลงานทางวิชาการ ภายใน

๓๔. พระมหาสุพัตร์ วชิราวุโธ, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓๕. รศ.ดร.ยุทธนา พูนเกิดมะเริง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓๖. พระครูปลัดวินัย วชิรญาโณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓๗. พระครูปริยัติธรรมานุศาสน์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓๘. พระครูใบฎีกาหัสดี กิตตินนฺโท, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓๙. พระอธิการอินทร์นุช สุวณฺโณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔๐. พระครูวินัยธรสิงขร ปริยตฺติเมธี, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔๑. พระครูศรีปริยัติยารักษ์, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔๒. พระครูบรรพตภาวนาวิธาน, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔๓. พระชรันดร์ ธีรวโร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔๔. ผศ.ดร.พิชิต ปุริมาตร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔๕. ผศ.ดร.เมธา หริมเทพาธิป	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔๖. อาจารย์ ดร.สมเจต หลวงกัน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔๗. อาจารย์ ดร.เบญจมาศ สุวรรณวงศ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔๘. อาจารย์ ดร.คำนวณ ไทยอัฐวิถี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๔๙. อาจารย์ ดร.สิทธิศักดิ์ พรมสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕๐. อาจารย์ ดร.ประพันธ์ นึกกระโทก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕๑. อาจารย์ ดร.ไพวรรณ ปุริมาตร	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕๒. อาจารย์ ดร.มนัสพล ยังทะเล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕๓. อาจารย์ ดร.เบญญาภา จิตมั่นคงภักดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕๔. อาจารย์ ดร.เกรียงไกร พินยารัก	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕๕. อาจารย์ ดร.สุริยะ มาธรรม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕๖. อาจารย์ ดร.ชุติพนธ์ วงษ์อมรวิทย์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕๗. อาจารย์ ดร.เบญญาภา อัจฉฤกษ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕๘. อาจารย์ พิพัฒน์ภาสน์ บุญเทียน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๕๙. อาจารย์ โสระยา ไทยอัฐวิถี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๖๐. อาจารย์ ธนเดช เอื้อศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลงานทางวิชาการ ภายนอก

๑. พระมงคลธรรมวิธาน, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธร
๒. พระมหามฆวินทร์ ปุริสุตฺตโม, ผศ.ดร.	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๓. พระมหาวิเชียร ธมฺมวชิโร, ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีล้านช้าง
๔. พระมหาวิโรจน์ ญาณวีโร, ดร.	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๕. พระมหาไพจิตร อุตฺตมธมฺโม, ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
๖. พระมหาสายัณห์ เปมสีโล, ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
๗. พระครูวินัยธรสุขุม สุขวฑฺฒโก, ผศ.	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๘. พระมหาสามารถ ฐานิสฺสโร	มูลนิธิบวรเพื่อการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
๙. รศ.ดร.มานพ นักการเรียน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
๑๐. รศ.ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน	คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๑๑. รศ.ดร.กาญจนา โชคเหรียญสุขชัย	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
๑๒. รศ.พิเศษ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๑๓. รศ.ดร.ศรชัย ท้าวมิตร	มูลนิธิหลวงตาน้อย
๑๔. รศ.ชัยวัฒน์ อัตพัฒน์	ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา
๑๕. รศ.วิรัตน์ กางทอง	มูลนิธิหลวงตาน้อย
๑๖. ผศ.ดร.ภาษิต สุขวรรณดี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย
๑๗. ผศ.ดร.จำรัส บุดดาพงษ์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร
๑๘. ผศ.ดร.สำราญ ศรีคำมูล	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย
๑๙. ผศ.ดร.ธีรัตม์ แสงแก้ว	คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
๒๐. ผศ.ดร.เมธา หริมเทพาธิป	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

๒๑. ผศ.ดร.วิเชียร แสนภูมี	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
๒๒. ผศ.ดร.ประยูร ป้อมสุวรรณ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
๒๓. ผศ.ดร.วิไลวรรณ วงศ์จินดา	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี
๒๔. ผศ.ดร.ณัฐพงษ์ มะลิซ้อน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
๒๕. ผศ.ดร.สมพร เหลาฉลาด	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
๒๖. ผศ.ดร.สุณี เวชประสิทธิ์	มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช
๒๗. ผศ.ดร.สุชาติ บุษย์ชญานนท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
๒๘. ผศ.ดร.เนตร หงษ์ไกรเลิศ	มหาวิทยาลัยสยาม
๒๙. รศ.ดร.โกศล สอดส่อง	วิทยาลัยพิชญบัณฑิต
๓๐. พ.ต.ท.หญิง ดร.ปิยะนุช ศรีสรานุกรม	คณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
๓๑. ผศ.ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
๓๒. อาจารย์ ดร.สวัสดิ์ อโณทัย	มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
๓๓. อาจารย์ ดร.สมเกียรติ เหลืองศักดิ์ชัย	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
๓๔. ผศ.ดร.สมภพ ระงับทุกข์	คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๓๕. อาจารย์ ดร.กฤตสุชิน พลเสน	บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๓๖. อาจารย์ ดร.ประชัน ชะชิกุล	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
๓๗. อาจารย์ ดร.มนัสวี ศรีนนท์	สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล
๓๘. อาจารย์ ดร.วีรชัย คำธร	มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
๓๙. อาจารย์ ดร.วิลาสินี วัฒนมงคล	ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสงคราม
๔๐. อาจารย์ ดร.ศรุตานนท์ คงประดิษฐ์	วิทยาลัยทองสุข
๔๑. อาจารย์ ดร.กัญญาภัค แม็กกี้	ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา
๔๒. อาจารย์ ดร.ปวริศร์ โชติพงษ์วิวัฒิ	ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา
๔๓. อาจารย์ ดร.สมเจต หลวงกัน	ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา
๔๔. อาจารย์ ดร.อรพรรณ สุชาติกุลวิทย์	สถาบันปราชญ์วิสัย
๔๕. อาจารย์ ดร.ชวลิต ไหลรินทร์	มูลนิธิหลวงตาน้อย

ประจำห้องนำเสนอผลงานวิชาการ ห้องที่ ๑ (Note Taker)
กลุ่มมนุษยศาสตร์ ประกอบด้วย พระพุทธศาสนา, ปรัชญา, ศาสนา, วัฒนธรรม, คติชนวิทยา, อักษรศาสตร์ และวรรณคดี

๑. อาจารย์ ดร.มนัสพล ยังทะเล
๒. อาจารย์ พิพัฒน์ภาสน์ บุญเทียน
๓. อาจารย์ ดร.สิทธิศักดิ์ พรหมสิทธิ์

ประจำห้องนำเสนอผลงานวิชาการ ห้องที่ ๒ (Note Taker)
กลุ่มสังคมศาสตร์ ประกอบด้วย การเมืองการปกครอง, การจัดการภาครัฐและเอกชน, การพัฒนาชุมชน, การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๔. พระอนันต์ อภินนฺโท, ดร.

๕. รศ.ดร.สุรพงษ์ คงสัตย์
๖. อาจารย์ ดร.ณัฐพนธ์ เบ้าคำ

ประจำห้องนำเสนอผลงานวิชาการ ห้องที่ ๓ (Note Taker)
กลุ่มศึกษาศาสตร์ ประกอบด้วยการศึกษา, นวัตกรรมและเทคโนโลยี, การสื่อสาร

๗. นายวรนุช แบบนา
๘. นางสาวศิริพร หาญพิชัย
๙. นายสุกิจจ์ บุตรเคน

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

(พระศรีวัชรวิสุทธิ์, ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

สารบัญ

	หน้า
รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1	I
คำนำ	III
กำหนดการ	V
ประกาศ แจ้งรายชื่อบทความในโครงการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1 (แบบออนไลน์)	VII
รายชื่อผู้นำเสนอบทความ แบบปากเปล่า (oral presentation) ห้องที่ 1	X
รายชื่อผู้นำเสนอบทความ แบบปากเปล่า (oral presentation) ห้องที่ 2	XI
คำสั่ง แต่งตั้งคณะกรรมการและคณะกรรมการการจัดงานโครงการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 1	ก
คำสั่ง แต่งตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลงานทางวิชาการในงานประชุมวิชาการ	ช
สารบัญ	ฎ

รายชื่อบทความ **หน้า**

จิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน 1-8
Spirituality of private school administrators
วนิดา แสนอินต๊ะ, ประจิตร มหาหิง / Wanida Saninta, Prachitr Mahahing

มหาวิทยาลัยราชภัฏกับการผลิตครูสอนพระพุทธศาสนา 9-15
Rajabhat University on Buddhism Teacher Education
มานิตย์ อรรคชาติ / Manit Akkhachat

ฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษจากเรื่องสั้น 16-24
Improving Reading Skills through English Short Stories
นิกร พลเยี่ยม, พระมหาไสว สิริปญฺโญ, อนุศาสน์ วรบูรณ์ภูมิสุข และอิสรพงษ์ ไกรสินธุ์ /
Nikorn Polyiam, Phramaha Sawai Siripanyo, Anusart Worabunphumsuk
and Issapong Kraisin

วิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์กับการตัดสินจากการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) 25-33
Analyzing Buddhist Ethics and Judgment from The Use of Artificial Intelligence
พระอนันต์ อภินนฺโท, พระครูปลัดธนภัทร อุตตฺมปญฺโญ, พระชนาเมธ เตชธโร /
Phra Anan Adnandho, Phrakhrupaladthanapat uttamapunyo,
Phra Chanamet Techatharo

แนวทางการศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการต่อการสื่อสารภาษาอังกฤษในยุคดิจิทัล 34-45
Guidelines for studying the role of the Sangha in English communication in the digital age
พระครูวินัยธรสิงขร ปริยตฺติเมธี / Phrakru Winaithonsingkhon Pariyattimedhi

แนวคิดการพัฒนาสิทธิมนุษยชนตามคำสอนพระพุทธศาสนา 46-51
according of development human rights concepts to Buddhist teachings
พระครูอัครศีลวิสุทธิ์ / Phrakhru Akarasilawisut

รายชื่อบทความ **หน้า**

แนวทางแก้ไขปัญหาความเชื่อสิทธิส่วนบุคคลตามหลักพระพุทธศาสนา 52-58
Guidelines for solving problems of belief in personal rights according to Buddhist principles.
พระครูใบฎีกาหัสดี กิตตินนฺโท / Phrakrubaideeka hassadee Kititnanto

กลยุทธ์การสอนภาษาไทยตามแนวพุทธวิธีการสอน 59-66
Strategies teaching Thai language according to Buddhist teaching methods
พระครูปริยัติธรรมานุศาสน์ / Phrakrupariyatdhammanusat

รูปแบบการเผยแผ่ธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในยุคปัจจุบัน 67-77
The form of Dharma propagation through radio stations in modern time
ประพันธ์ นึกกระโทก /Prapan Nuekkratok

ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติจังหวัดนครราชสีมา 78-89
Name of village in Chaloem Phra Kiat District, Nakhon Ratchasima Province
พิพัฒน์ภาสน์ บุญเทียน, พระครูวิริยธรรมนุศาสก์ / Phiphatphas Bunthian, Phrakru Viriyathamnusaka

สังคมไทยกับความปลอดภัย 90-95
Thai society and safety
มะลิ ทิพพ์ประจง / Mali Thipprajong

วัตถุนิยมในพระพุทธศาสนาสู่การเปลี่ยนแปลงความคิด 96-102
The Materialism in Buddhism to change thinking
พระครูสุนทรวีรบัณฑิต, พระสุนทรธรรมเมธี, อิสรพงษ์ ไกรสินธุ์, และสุวิจักขณ์ กุลยศชยังกูล / Phra Khru Suntharavirabandit, Phra Suntharathammethi, Issarapong Kraisinthu, and Sawitjankul Yanasachayanakun

สื่ออิเล็กทรอนิคกับพระพุทธศาสนาในยุคศตวรรษที่ 21 103-109
Electronic media and Buddhism in the 21st century
อิสพงษ์ ไกรสินธุ์, สมชัย ศรีนอก /Isarapong Kraisin, SomChai Srinok

แหล่งโบราณสถานการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในอีสานใต้ 110-117
The Ancient sites for sustainable tourism in southern Isan
กิตติธัช นาชัย, อิสรพงษ์ ไกรสินธุ์, สุวิจักขณ์ กุลยศชยังกูล และนิกร พลเยี่ยม / Kithittdat Nachai, Isarapong Kraisin, Suvijak Kunyodchayangkun andNikhon Phonyem

การเขียนบทความวิชาการเพื่อการจัดทำผลงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของอาจารย์และนิสิต 118-130
Writing Academic Articles for the Preparation of Academic Work on Buddhism by Teachers and Students
สุรพงษ์ คงสัตย์, สิทธิศักดิ์ พรมสิทธิ์, พระครูปรีชากิจจาทร, และรุ้งนภา ทับขุนทด / Rapong Kongsat, Sittisak Phromsit, Phrakru Preechakitjathorn, and Rungnapa Thapkhuntod

รายชื่อบทความ **หน้า**

ศึกษาศาสตร์ในพระไตรปิฎก 131-142
Studies in the Tripitaka
พระสมสนิท ลานสำลิด, อินตอง ชัยประโคม / Phra Somsanith lansamlith, Intong Saypakhom

การดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาอาชีวะในศตวรรษที่ 21 143-153
Living according to the principles of right livelihood in the 21st century
พระรุ่งตะวัน สิริวณฺโณ, พระมหาสากล สุภรเมธี / Rungtawan siriwanno, Sakol Subharamedhi

ความเชื่อและความศรัทธา: แรงจูงใจในพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อสังคมไทย 154-162
Belief and faith: motivations in Buddhism that affect Thai society
พระอธิการยุทธนา อธิจิตฺโต, พระอนันต์ อภินนฺโท / Phradhikran Yuthana Adhicitto,Phra Anan Adnandho

การบูรณาการวิสาหกิจชุมชนเพื่อรับมือกับวิกฤตภาวะโลกร้อน : การศึกษา และการพัฒนาโมเดลเพื่อความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ 163-174
Community Enterprise Integration to address the Global Warming Crisis: Studying and Developing Models for the Sustainability of Community Enterprises in Nakhon Sawan Province.
นางสาวดนธินี ฟองคำ, นายนนทนันท์ พงษ์เพ็ชร / Dontinee Fongkham and Nonthanan Phongphet

การพัฒนาระบบการศึกษาหลักสูตรการสอนสังคมเชิงพุทธนวัตกรรม 175-184
Development of educational system, curriculum for teaching innovative Buddhist society
เฉลิมชัย แก้วกัณหา, พระมหาฉัตรชัย ธมฺมวรเมธี, พระครูสมุห์หัตถพร ปิยธมฺโม และพระเตวิช โชติญาโณ / Chalermchai Kaewkanha, Phramaha Chatchai Thammawarametee, Phrakhusamu Hattaporn Piyadhammo And PhraTawit Chotiyano

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 185-195
Digital leadership of school administrators Under the jurisdiction of the Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office, Area 4
สุภาภรณ์ สมควร / Supaporn Somkwan

ผ้าทอ : อัตลักษณ์วัฒนธรรมเชิงประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ภูไทในพื้นที่ชุมชนบ้านภูไทพัฒนา ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา 196-206
Woven fabric: historical cultural identity of the Phu Thai ethnic group in the community area Ban Phu Thai Phatthana, Wang Sai Subdistrict, Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province
จิราพร วลสันเทียะ/ Jiraporn Walasantia

รายชื่อบทความ **หน้า**

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา 207-215
Creating additional reading materials on local wisdom information around the school with Grade 6 students of Thesaban 4 School (nursery) Mueang Nakhon Ratchasima District Nakhon Ratchasima Province
พระครูกิตติสุตคุณ, ณัฐพนธ์ เบ้าคำ, พระธีระวุธ ธีรโฆสโก / Phrakru Kittisutakun, Natthapon Baokham Phra Theerawut Teerakosakho

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา 216-223
Creating additional reading materials on local wisdom around the school for 5th grade primary school students at Yothinnukul School Mueang Nakhon Ratchasima District Nakhon Ratchasima Province
โสระยา ไทยอัฐวิถี, พริมรตา คูณแก้ว / Soraya Thaiattavithi, Primrata Koonkaew

การประยุกต์ใช้กระบวนการต้นไม้ตัดสินใจเพื่อทำนายการเป็นเด็กสมาธิสั้น Applied Decision Tree Algorithms to Predict Children with ADHD 224-229
ศศิธร พลนันท์, จงกล จันทร์เรือง, ปริญญา สอนสำแดง / Sasithorn Phonnan, Jongkol Chanruang, Parinya Sornsamdaeng

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องสิทธิเด็กของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/10 โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา โดยใช้สื่อการสอน Word wall 230-236
Development of learning achievement in Social Studies, Religion, and Culture subject children's rights of Prathomyomsuksa 5/10 students at Anuban Nakornrachasima School By using the teaching medium, Word wall.
โชคทวี ฤทธิจันทึก, มานิตย์ อรรคชาติ / Chokthawee Ritjanthuek, Manit Akkhachat

การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้งานโดยเทคนิคกฎความสัมพันธ์ 237-242
User Behavior Analysis using Association Rule Mining Techniques
ปริญญา สอนสำแดง, จงกล จันทร์เรือง, ภูวเนศวร์ แย้มวิเศษ / Parinya Sornsamdaeng, Jongkol Chanruang, Phuwanet Yaemwiset

จิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน

Spirituality of private school administrators

วนิดา แสนอินต๊ะ[1], ประจิตร มหาหิง[2]
Wanida Saninta, Prachitr Mahahing

บทคัดย่อ

ในยุคปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วแบบก้าวกระโดด ส่งผลกระทบต่อโรงเรียนเอกชนทางด้านจิตวิญญาณเป็นอย่างมาก ดังนั้นจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำพาโรงเรียนให้อยู่รอดได้ ผู้บริหารของโรงเรียนควรมีคุณลักษณะจิตวิญญาณของผู้บริหาร คือ เป็นผู้ที่สงบ อ่อนน้อมสุภาพ แต่มีพลังอำนาจที่มาจากจิตวิญญาณที่เปี่ยมด้วยพลังศรัทธาอันแน่วแน่ มั่นคง จูงใจผู้ตามด้วยแบบอย่างแห่งชีวิตที่อุทิศตนเพื่อหน้าที่ ผู้ตามจึงจะอุทิศตนเพื่องานด้วยความเต็มใจ มีความศรัทธา และนำเอาคุณธรรมเป็นที่พึ่งจากตัวผู้นำด้วย อีกทั้งผู้ตามได้พัฒนาชีวิตด้านจิตวิญญาณให้เติบโตขึ้น (spiritual growth) มีความผาสุกทางจิตวิญญาณ (spiritual wellbeing) และปรัชญาความเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ (spiritual leadership philosophy) คือ กุญแจสำคัญของการนำโรงเรียนให้ไปถึงคุณค่าที่แท้จริงของโรงเรียนโดยการทำให้เกิดความชัดเจนในการสื่อสาร การให้ความหมายและคุณค่าที่แท้จริงในการปฏิบัติงาน (งานสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547) ในปัจจุบันองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนเริ่มสนใจแนวทางการพัฒนาบุคลากรจากข้างในสู่ข้างนอก (Inside-out) การพัฒนาบุคลากรในระดับลึกถึงจิตวิญญาณ คือ ส่งเสริมจิตวิญญาณในองค์กร (ภาวิณี เพชรสว่าง, 2563) ผู้เขียนบทความวิชาการนี้จึงเห็นว่าการพัฒนาจิตวิญญาณควรเริ่มที่ผู้บริหารเป็นอันดับแรก โดยคำนึงถึงคุณลักษณะจิตวิญญาณของผู้บริหาร 3 ด้าน คือ 1) อุทิศตนเพื่อหน้าที่ 2) มีความเป็นปัญญาชน และ 3) บริหารตนเป็นแบบอย่างที่ดี จึงสามารถพัฒนาตนพัฒนาบุคลากรให้มีจิตวิญญาณในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ โดยยึดหลักว่า “จะพัฒนาใครเขาต้องพัฒนาตัวเราก่อน” (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547)

คำสำคัญ: จิตวิญญาณ, ความสำคัญของจิตวิญญาณ, คุณลักษณะของจิตวิญญาณ, ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน

ABSTRACT

In the present era, rapid changes are taking place in leaps and bounds. It has greatly affected private schools spiritually. Therefore, the spirit of private school administrators is important to lead the school to survive. School administrators should have the spirit of an administrator, that is, be a calm person. humble and polite But there is power that comes from a spirit filled with the power of unwavering faith, steady, motivating followers with a life example dedicated to duty, followers will then devote themselves to the work with willingness, faith, and rely on morality from the leader as well, followers also develop spiritual growth, spiritual well-being, and a spiritual leadership philosophy, it is the key to leading the school to reach its true values by creating clarity in communication, giving true meaning and value to work (Office of the Higher Education Commission, 2004) At present, both public and private organizations are beginning to be interested in approaches to personnel development from the inside out. Developing personnel at a deep, spiritual level means

[1] โรงเรียนอนุบาลบ้านรักเรียน: Banrugrian Kindergarten
[2] มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น: Mahachulalongkorn rajavidyalay University, Khon Kaen Campus
Corresponding author, e-mail: wanidasaninta@gmail.com, Tel. 0-8032-0668-9

promoting spirit in the organization (Pawinee Phetsawang, 2020). The author of this academic article therefore sees that spiritual development should begin with executives first. Taking into account the spiritual characteristics of administrators in 3 areas: 1) dedication to duty, 2) being an intellectual, and 3) managing oneself as a good example. Therefore, they can develop themselves and develop their personnel to have spirit in performing their duties. Develop students to have quality By adhering to the principle that "To develop someone, we must develop yourself first."

Keywords: spirituality, importance of spirituality, characteristics of spirituality, private school administrators

บทนำ

ในขณะที่โลกในปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีเป็นอย่างมาก ซึ่งช่วยพัฒนาให้คุณภาพชีวิตมนุษย์มีความเป็นอยู่อย่างสะดวก สบายมากกว่าในอดีต แต่ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีนั้นเป็นแต่เพียงช่วยการพัฒนาทางด้านวัตถุให้มีความเจริญก้าวหน้า หากแต่ไม่ได้ช่วยในการพัฒนาทางด้านจิตใจที่เสื่อมโทรมลงของคนในสังคมปัจจุบัน คนในปัจจุบันนี้มีความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ด้วยสภาพจิตใจที่ขาดความรัก ความเมตตา การให้อภัย ความดีงามต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สร้างให้เกิดปัญหาต่างๆ ขึ้นในสังคม (Petchsawang & Duchon, 2012) ทั้งปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม ปัญหาทางด้านครอบครัวแตกแยก ปัญหาความขัดแย้งของคนในประเทศและระหว่างประเทศ แม้กระทั่งปัญหาผู้ก่อการร้าย และสงครามดังนั้น ก่อนที่สถานการณ์ความขัดแย้ง ปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมจะถึงจุดวิกฤติที่เกินจะแก้ไขเยียวยาได้ การแก้ไขปัญหาเหล่านี้ต้องแก้จากข้างในไปสู่ข้างนอก (Inside-out) คือ แก้จากข้างในจิตใจของคน ซึ่งเป็นผู้สร้างให้เกิดปัญหาต่างๆ คนต้องได้รับการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นในระดับองค์กร ทั้งนี้หลายองค์กรมีความพยายามช่วยแก้ปัญหาเหล่านี้ โดยเริ่มต้นจากการสร้างให้บุคลากรมีความสุข มีความพึงพอใจ มีความผูกพันต่อองค์กร เพื่อสร้างพัฒนาสิ่งที่ดีต่อองค์กรและสังคมต่อไป แต่การแก้ปัญหาของหลายองค์กรนั้นยังเป็นการแก้ปัญหาแบบข้างนอกเข้าไปข้างใน (Outside-in) โดยมุ่งที่การพัฒนาปัจจัยภายในองค์กร และการจัดการปัจจัยภายนอกขององค์กร แต่การมุ่งเน้นที่การจัดการปัจจัยภายนอกตัวบุคคลเป็นความพยายามที่ไม่อาจจะรับประกันความสำเร็จได้ตามที่คาดหวังไว้ เพราะความรู้สึกของบุคลากรนั้นขึ้นอยู่กับการรับรู้ของตัวของเขา ไม่ใช่จากปัจจัยภายนอกตัวเอง หรือสิ่งแวดล้อมขององค์กร การรับรู้การมองโลกของคนนั้น ถึงแม้ว่าจะเผชิญสถานการณ์เดียวกัน แต่คนยังมองเห็นและรู้สึกไม่เหมือนกัน ดังนั้นถึงแม้องค์กรต่างๆ จะพยายามสร้างสภาพแวดล้อมในการทำงานให้ดีเพียงใด แต่หากบุคลากรเลือกที่จะมองในมุมที่แตกต่างก็อาจทำให้บุคลากรไม่ได้รับรู้ในสิ่งที่องค์กรจัดสรรให้ทั้งหมด และไม่สามารถทำให้บุคลากรมีความพึงพอใจและความผูกพันต่อองค์กรได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่องค์กรต้องการ ดังนั้นการส่งเสริมให้บุคลากรมีความสุขในการทำงาน รักในงานที่ทำและสร้างสรรค์ผลงาน นวัตกรรมใหม่ๆ ให้กับองค์กร และสังคมนั้น จึงควรพัฒนายกระดับจิตใจเริ่มจากการพัฒนาจิตใจภายใน (Inside-out) ของตัวบุคลากรก่อน (ภาวิณี เพชรสว่าง, 2563)

ต้องทำความเข้าใจก่อนว่า ก่อนที่จะเป็นผู้บริหารโรงเรียนย่อมต้องผ่านการเป็นครูก่อนปัญหาที่กล่าวถึงกันมากในขณะนี้คือปัญหาเรื่องจิตวิญญาณในการทำงานของผู้บริหารและครู กล่าวคือผู้บริหารและครูในปัจจุบันว่า มีจิตวิญญาณและความเชื่อแตกต่างจากสมัยก่อน คนสมัยก่อนเป็นครูเพราะตั้งใจจะเป็น แต่ปัจจุบันคนที่ตั้งใจเรียนวิชาชีพครูและออกมาเป็นครูมีน้อยมาก จิตวิญญาณและความเชื่อเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดพฤติกรรมในการทำงานและการพัฒนาตนเอง ครูจะต้องมีจิตวิญญาณการทำ คนจะเป็นครูต้องมีจิตวิญญาณความเป็นครู ต้องรักเด็ก มีความสุขกับการทำงาน อาชีพครูในอดีตให้ความสำคัญกับมาก คนที่เรียนดีที่สุดจะถูกคัดเลือกให้เรียนครู แต่ปัจจุบันทั้งผู้บริหารและครู ซึ่งผู้บริหารก็มาจากการเป็นครูมาก่อนมีปัญหามาก ทั้งความประพฤติ การปฏิบัติ ดังนั้นจึงควรเร่งจัดระบบการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนให้ได้รับการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นผู้บริหารก่อนเป็นอันดับแรก (อำนาจ อยู่คำ, 2550)

ประเวศ วะสี ได้อ้างคำกล่าวของท่านดาไลลามะว่า"โลกขณะนี้เป็นโรคขาดพร่องทางจิตวิญญาณ (Spiritual Deficiency) สิ่งที่ต้องทำคือ การปฏิวัติทางจิตวิญญาณ (Spiritual Revolution)" (ประเวศ, 2544) ผู้บริหารเป็นทั้งครู

และเป็นทั้งผู้บริหารในสถานศึกษา ถ้าผู้บริหารขาดจิตวิญญาณของผู้บริหาร เป็นคนที่ไม่เอาจริง ไม่ตั้งใจในการบริหาร ไม่มีทักษะในการบริหาร ไม่มีระบบ ขาดศีลธรรม ขาดความรักความศรัทธาในวิชาชีพ องค์กรจะไปสู่ความเป็นเลิศไม่ได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544) บทความวิชาการเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อนำเสนอความหมายของจิตวิญญาณของผู้บริหารของโรงเรียนเอกชน 2) เพื่อนำเสนอความสำคัญของจิตวิญญาณของผู้บริหารของโรงเรียนเอกชน 3) เพื่อนำเสนอคุณลักษณะของจิตวิญญาณของผู้บริหารของโรงเรียนเอกชน ซึ่งสามารถสะท้อนภาพจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ที่สงบ อ่อนน้อมสุภาพ แต่มีพลังอำนาจที่มาจากจิตวิญญาณที่เปี่ยมด้วยพลังศรัทธาอันแน่วแน่ มั่นคง จูงใจผู้ตามด้วยแบบอย่างแห่งชีวิตที่อุทิศตน มิใช่ด้วยกลยุทธ์และสติปัญญาอันหลักแหลม ผู้ตามจึงไม่เพียงแต่อุทิศตนเพื่องานด้วยความเต็มใจ แต่ได้รับแบบอย่างชีวิตที่มีความศรัทธา และหมายเอาคุณธรรมเป็นที่พึ่งจากตัวผู้นาด้วย เป็นเหตุให้ผู้ตามได้พัฒนาชีวิตด้านจิตวิญญาณให้เติบโตขึ้น (spiritual growth) และมีความผาสุกทางจิตวิญญาณ (spiritual well-being) ดังนั้นการส่งเสริมจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนควรเริ่มต้นตั้งแต่การตั้งเป้าหมายขององค์การที่คำนึงถึงความดีงาม คุณธรรม จริยธรรม และการตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งในระดับจิตใจ จิตวิญญาณ การสร้างวัฒนธรรม การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ที่สอดคล้องกับค่านิยมทางจิตวิญญาณและการเป็นตัวแบบของผู้นำในทางปฏิบัติ ความสอดคล้องร้อยเรียงกันทุกระดับส่วนของโรงเรียนนี้จะช่วยให้การสร้างจิตวิญญาณของโรงเรียนเอกชนนั้นให้ยั่งยืนสืบต่อไปอย่างสันติสุข และจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนนั้นเป็นยังประโยชน์ในการพัฒนาอย่างอย่างยั่งยืน และสร้างความดีงามให้แก่สังคมโดยรวม

1. ความหมายของจิตวิญญาณ

รัตติกรณ์ จงวิศาล (2559) ได้กล่าวเกี่ยวกับการศึกษาเรื่องจิตวิญญาณว่า มีนักวิชาการได้นำความรู้เรื่องจิตวิญญาณไปศึกษาและใช้กับบุคคลในองค์กร โดยใช้ศัพท์ต่างๆเช่น จิตวิญญาณในการ ทางาน หรือจิตวิญญาณที่ทำงาน ในภาษาอังกฤษใช้คาว่า Spiritual หรือ Spirituality หรือ health หรือ Spiritual well-being นักวิชาการ เช่น Marques, Dhiman Marques, Dhiman Marques, Dhiman และ King (Dhiman, S. and King, R., 2007) ผู้เขียนหนังสือ “Spirituality in the workplace” ได้มีข้อเสนอเกี่ยวกับจิตวิญญาณในที่ทำงานว่า เพื่อให้มี ความสอดคล้องและเกิดความเข้าใจร่วมกัน มีข้อสันนิษฐานที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณ ดังนี้

1) ข้อสันนิษฐานแรก คือ จิตวิญญาณมีอยู่ในการทำงาน มีหลักฐานจานวนมากยืนยันว่า มีนักวิชาการ นักเขียน ผู้นาและสมาชิกในกลุ่มทำงานในหลากหลายระดับ มีการยอมรับและ วิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับกระแสนี้ เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และหลักฐานเหล่านั้นแสดงให้เห็นว่า ในความเป็นจริงแล้วไม่มีความจำเป็นที่จะต้องพิสูจน์ให้เห็นถึงการปรากฏของจิตวิญญาณในการทำงานเพราะสิ่งนี้เป็นความจริงที่มีอยู่

2) ข้อสันนิษฐานที่สอง คือ มีปัจจัย 2 ปัจจัยที่รวมอยู่ในแนวคิดของจิตวิญญาณในที่ทำงาน ได้แก่

2.1) จิตวิญญาณเป็นสิ่งที่แฝงอยู่ตลอดการดารงชีวิตของมนุษย์ โดยจิตวิญญาณ หมายถึง สิ่งที่แตกต่างกัน (different thing) สำหรับคนที่แตกต่างกัน (different people)

2.2) มีการให้คำนิยามคำว่า “สถานที่ทำงาน” ว่าเป็นสถานที่ ที่รวมกันของบุคลากร โดย ความหลากหลายของที่ทำงานนั้นได้เกิดขึ้นมาตั้งแต่อดีตในหลายทศวรรษที่ผ่านมา ด้วยเหตุนี้จึง สามารถยอมรับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานที่ทำงานที่เกิดขึ้นโดยทั่วไป

3) ข้อสันนิษฐานที่สาม คือ ทุกคนมีจิตวิญญาณ ดังนั้น ทุกคนที่ทำงานก็มีจิตวิญญาณด้วย ซึ่งจิตวิญญาณจัดเป็นปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม และปรากฏอยู่ในที่ทำงานทุกที่ สามารถที่จะนำไป ประยุกต์ใช้ และเป็นประสบการณ์ให้กับทุกคนและทุกรูปแบบของสถานที่ทำงาน

ศ.นพ.ประเวศ วะสี ได้ให้คำจากัดความว่า จิตวิญญาณ คือจิตชั้นสูง จิตที่ลดความเห็นแก่ตัว จิตที่ เห็นแก่ผู้อื่น จิตที่เข้าถึงสิ่งสูงสุด คือนิพพานหรือพระผู้เป็นเจ้า (สุขภาวะทางจิตวิญญาณ, 2544) ซึ่งสอดคล้อง นพ. ดร. โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ (กระบวนทัศน์ใหม่เพื่อสร้างสังคมแห่งสุขภาวะ, 2545) ได้แยกคำว่า จิต กับ จิตวิญญาณ ว่า จิต คือความสบายใจ ความสนุกสนาน ไม่เครียดคำว่าจิตหมายถึง เป้าหมายสูงสุดของชีวิตคืออะไร

อนันทราช และไฮท์ (Anandarajah and Hight. (2001) ให้ความหมายของจิตวิญญาณว่า เป็นประสบการณ์ของมนุษย์ที่ซับซ้อนและมีหลายมิติประกอบด้วย ด้านสติปัญญา (Cognitive) Cognitive) Cognitive) ประสบการณ์ (experience) experience) experience) และพฤติกรรม (behavior) behavior) behavior) ดังนี้

1. มิติด้านสติปัญญาและปรัชญา ได้แก่ การค้นหาความหมาย วัตถุประสงค์และความจริงในชีวิต ความเชื่อและคุณค่าในสิ่งที่แต่ละบุคคลอาศัยอยู่

2. มิติด้านประสบการณ์และอารมณ์ ได้แก่ ความรู้สึกของการคาดหวัง ความรัก ความสัมพันธ์ ความ สงบภายใน สิ่งปลอบใจและผู้ให้การสนับสนุน

3. มิติด้านพฤติกรรม ได้แก่ สิ่งที่บุคคลแสดงออกมาจากความเชื่อทางจิตวิญญาณของแต่ละคน

สรุป ความหมายของจิตวิญญาณ หมายถึง พลังที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความมีชีวิตจิตใจ ผดุงชีวิต และให้ความหมายที่สำคัญแก่ชีวิต พร้อมทั้งแสดงพฤติกรรมออกมาจากความเชื่อทางจิตวิญญาณของบุคคล

2. คำหมายผู้บริหารโรงเรียนเอกชน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (2542) ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งทั้งภาครัฐและเอกชน

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2547) ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง บุคคลสำคัญที่จะบันดาลให้เกิดความสำเร็จ

พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2546) ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง บุคคลซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนภายในเขตพื้นที่การศึกษา และ สถานศึกษาอื่นที่จัดการศึกษาปฐมวัยขั้นพื้นฐาน และอุดมศึกษาต่ำกว่าปริญญาทั้งของรัฐและเอกชน

พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2547) ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึงผู้บังคับบัญชาของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา

สรุป ผู้บริหารโรงเรียน คือ บุคคลซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่งสูงสุดของโรงเรียน เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการบริหาร ขอบข่ายงานที่รับผิดชอบ โดยมีภาระหน้าที่รับผิดชอบให้โรงเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. จิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน

หมายถึง บุคคลซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่งสูงสุดของโรงเรียน เป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจในหลักการบริหาร ขอบข่ายงานที่รับผิดชอบ โดยมีภาระหน้าที่รับผิดชอบให้โรงเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยแสดงพฤติกรรมออกมาจากความเชื่อทางจิตวิญญาณของบุคคล กระทำมาจากจิตใจ ความรู้สึกภายในตนเอง มีความเป็นนักบริหารอยู่ในจิตวิญญาณตลอดเวลา แม้ว่าจะไม่ได้อยู่ในโรงเรียนก็ตาม

4. ความสำคัญของจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน

ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนเป็นผู้สร้างความผาสุกทางจิตวิญญาณให้กับครู บุคลากร นักเรียน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและชุมชน สังคม จิตวิญญาณของผู้บริหารนี้จะสะท้อนพฤติกรรม การแสดงออกที่ดี กล่าวคือ มีเชาวน์อารมณ์ พลังสร้างสรรค์มองโลกในแง่ดีมีความเมตตา และเคารพผู้อื่น มีคุณธรรมจริยธรรมสูงสามารถควบคุมจิตของตนให้มีสมาธิ ใช้สติปัญญาในการแสวงหาความรู้ และแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผล มีกำลังใจที่เข้มแข็ง พร้อมที่จะเผชิญหรือดำเนินชีวิตไปข้างหน้าอย่างมั่นใจ และยังพบอีกว่าปรัชญาความเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ(spiritual leadership) คือ กุญแจสำคัญของการนำโรงเรียนให้ไปถึงคุณค่าที่แท้จริงของโรงเรียน โดยการทำให้เกิดความชัดเจนในการจัดการการสื่อสาร การให้ความหมายและคุณค่าที่แท้จริงของการปฏิบัติงาน

5. คุณลักษณะของจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน

ผู้บริหารจะต้องมีจิตวิญญาณผู้บริหารอย่างน้อย 3 ประการ คือ 5.1) อุทิศตนเพื่อหน้าที่ 5.2) มีความเป็นปัญญาชน 5.3) บริหารตนเป็นแบบอย่างที่ดี (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2547) โดยยึดหลัก “จะพัฒนาใครเขาต้องพัฒนาตัวเราก่อน” อธิบายได้ดังนี้

5.1) อุทิศตนเพื่อหน้าที่ (Dedicated to duty)

เป็นผู้ที่มีรักและมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มุ่งมั่น ขยัน อดทน และเสียสละที่จะทำงานในหน้าที่ ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน เพื่อนำโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพอย่างสมบูรณ์ ตามจุดหมายของการปฏิรูปการศึกษา

5.2) มีความเป็นปัญญาชน (Being an intellectual)

เป็นผู้ที่ดำเนินชีวิตและทำงานในหน้าที่โดยใช้ “ปัญญา” พิจารณาด้วยเหตุผล ตามหลักกาลามสูตร ไม่ตกเป็นทาสของอารมณ์ โลภ โกรธ หลงและความลำเอียงด้วยอคติต่างๆ มีจิตใจที่เข้มแข็งหนักแน่นใน เหตุผลแห่งความถูกต้อง ในความซื่อสัตย์ สุจริต และยุติธรรม

หลักกาลามสูตร

พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (2546) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต)พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) กล่าวว่า กาลามสูตรกังขานิยฐาน 10 หมายถึง วิธีปฏิบัติในเรื่องที่ควรสงสัย หรือหลักความเชื่อ ที่ตรัสไว้ในกาลามสูตร (how to deal with doubtful matters; advice on how to investigate a doctrine, as contained in the Kalamasutta) มี 10 ประการ ดังนี้

1. มา อนุสฺสเวน คือ อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการฟังตามกันมา (Be not led by report)
2. มา ปรมฺปราย คือ อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการถือสืบๆ กันมา (Be not led by tradition)
3. มา อิติกิราย คือ อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการเล่าลือ (Be not led by hearsay)
4. มา ปิฎกสมฺปทาเนน คือ อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์ (Be not led by the authority of texts)
5. มา ตกฺกเหตุ คือ อย่าปลงใจเชื่อ เพราะตรรก (Be not led by mere logic)
6. มา นยเหตุ คือ อย่าปลงใจเชื่อ เพราะการอนุมาน (Be not led by inference)
7. มา อาการปริวิตกฺเกน คือ อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการคิดตรองตามแนวเหตุผล (Be not led by considering appearances)
8. มา ทิฏฐินิชฺฌานกฺขนฺติยา คือ อย่าปลงใจเชื่อ เพราะเข้าได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว (Be not led by the agreement with a considered and approved theory)
9. มา ภพฺพรูปตาย คือ อย่าปลงใจเชื่อ เพราะมองเห็นรูปลักษณะน่าจะเป็นไปได้ (Be not led by seeming possibilities)
10. มา สมโณ โน ครูติ คือ อย่าปลงใจเชื่อ เพราะนับถือว่า ท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา (Be not led by the idea, ‘This is our teacher’)

5.3) บริหารตนเป็นแบบอย่างที่ดี (Manage yourself as a good example)

เป็นผู้ที่ให้ความสำคัญต่อการประพฤติปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดีในทุกด้าน ทั้งด้านความเก่ง ความดี และความมีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งสุขภาพกาย และสุขภาพจิตในฐานะที่มีหน้าที่เป็นผู้นำ ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยยึดหลักว่า “จะพัฒนาใครเขาต้องพัฒนาตัวเราก่อน”

สรุปผล

ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจะต้องมีจิตวิญญาณนักบริหารอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. อุทิศตนเพื่อหน้าที่ (Dedicated to duty)

ผู้บริหารผู้บริหารโรงเรียนเอกชนต้องมีจิตวิญญาณนักบริหารจะยึดมั่นอุดมการณ์การทางานในหน้าที่ ที่ว่า “งาน คือ ชีวิต ชีวิต คือ งานบันดาลสุข” ไม่ใช่ งาน คือ เงิน เงิน คือ งาน บันดาลสุขเพราะตระหนักใน ความสำเร็จจากการทำงานมากกว่าผลตอบแทนที่ได้รับจากการทำงานด้วยอุดมการณ์ดังกล่าว ผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จึงต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และมีความเต็มใจที่จะ เสียสละอุทิศตน เพื่อหน้าที่ ทุ่มเทชีวิตและจิตใจทำงานในหน้าที่ของผู้บริหารในการนำโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย เพื่อให้ผู้รับบริการจากโรงเรียน คือ ผู้ปกครองนักเรียน นักเรียน รวมทั้งคนในชุมชน ได้รับประโยชน์สูงสุด มิใช่ทำงานเพื่อเงิน ยศ ตำแหน่ง หรือผลประโยชน์ของตนเอง การอุทิศตนเพื่อหน้าที่ดังกล่าวจะสร้างความภาคภูมิใจในผลงานและเพิ่มคุณค่าให้กับชีวิตของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน หรือตนเอง

2. มีความเป็นปัญญาชน (Being an intellectual)

ผู้บริหารผู้บริหารโรงเรียนเอกชนต้องมีความเป็นปัญญาชน และต้องตระหนักอยู่เสมอว่า การนำโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย เป็นหน้าที่ของผู้บริหารแต่ความสำเร็จของโรงเรียนไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารเพียงคนเดียว แต่ขึ้นอยู่กับบุคลากรทุกคนในโรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารจะทำหน้าที่นำโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จได้ จึงเป็นหนี้บุญคุณของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน สำหรับโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนซึ่งบุคลากรในโรงเรียนเป็นครูผู้สอน ผู้ทำหน้าที่พัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความเป็นปัญญาชนย่อมมีความจำเป็นมากขึ้น ที่ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความเป็นปัญญาชน เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครูผู้สอนและผู้เรียนซึ่งจะช่วยให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนมีความเป็นปัญญาชนประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

3. บริหารตนเป็นแบบอย่างที่ดี (Manage yourself as a good example)

ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนที่มีจิตวิญญาณนักบริหาร ต้องตระหนักในความจำเป็นและความสำคัญที่จะบริหารตนเป็นแบบอย่างที่ดี เพราะการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพเป็นเช่นไร บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการเรียนหรือไม่ ความสำเร็จไม่ได้ขึ้นอยู่ที่การพูด แต่ขึ้นอยู่ที่การประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้บริหารโรงเรียนและครูในโรงเรียน ถ้าผู้บริหารและครู พูดสั่งสอนจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ทำในสิ่งที่ดีควรปฏิบัติอย่างเหมาะตามหลักสูตรของโรงเรียนที่กำหนดไว้ และห้ามนักเรียนทำในสิ่งที่ไม่ดี แต่หากผู้บริหารและครู ทำในสิ่งที่พูดที่สอนนักเรียนนั้นไม่ได้แล้วยังให้เหตุผลแก่ผู้เรียนว่า จงทำตามที่ครูพูดแต่อย่าทำตามที่ครูทำ เพราะครูเป็นผู้ใหญ่แล้วส่วนเธอยังเป็นเด็กอยู่ คำพูดเช่นนี้จะไร้ความหมายและยังทำลายความเชื่อถือ ศรัทธา ที่มีต่อ ผู้บริหารและครู หรือผู้พูด ผู้สอนนักเรียน และยังทำลายความเชื่อถือ ศรัทธา ที่มีต่อผู้บริหารที่เป็นผู้แนะนำ เป็นแบบอย่างที่ดีในการกระทำอีกด้วย หากผู้บริหารไม่สามารถบริหารตนเป็นแบบอย่างที่ดีได้คุณลักษณะของจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน 3 ประการ แสดงในภาพที่ 1

องค์ความรู้ใหม่ : คุณลักษณะของจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน 3 ประการ

ภาพที่ 1 : คุณลักษณะของจิตวิญญาณของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

โกมาตรจึงเสถียรทรัพย์. (2545). *กระบวนทัศน์ใหม่เพื่อสร้างสังคมแห่งสุขภาวะ.* นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

_____. (2546ก). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม.* พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ประเวศ วะสี. (2544). *สุขภาวะทางจิตวิญญาณ.* นิตยสารหมอชาวบ้าน,1 (268), 14 -16.

ภาวิณี เพชรสว่าง. (2563). สติ และจิตวิญญาณองค์กร. *วารสารสถาบันเสริมศึกษาและทรัพยากรมนุษย์* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.ปี ที่ 15 ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน 2563.

รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2559). *ภาวะผู้นำ จิตวิญญาณในการทำงาน ผลการปฏิบัติงานและบรรษัท-ภิบาลขององค์การ.* ภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ศึกษาธิการ, กระทรวง. 2546. *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545.* กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานคุรุสภา. (2547). *พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2544) **.** *รูปแบบการบริหารและการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจ.* กรุงเทพฯ: กลุ่มงานบริหารและจัดการศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2547). *ผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ.* กรุงเทพฯ: เอส แอนด์จีกราฟฟิค.

อำนาจ อยู่คำ. (2550). *จิตวิญญาณของผู้บริหารในโรงเรียนผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ.* (วิทยานิพนธ์ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล.

Anandarajah, G., & Hight, E. (2001). *Spirituality and medical practice: using the Hope question as a practical tool for spiritual assessment.* Am Farm Physician, 193 (8), 1-9.

Dhiman, S. and King, R. (2007). *Spirituality in the Workplace: What It Is, Why It Matters, How to Make It Work for You.* Personhood Press.

Petchsawang, P & Duchon, D. (2012). Meditation, Workplace Spirituality and Work Performance. *Journal of Management, Spirituality & Religion,* 9(2), 189-208.

มหาวิทยาลัยราชภัฏกับการผลิตครูสอนพระพุทธศาสนา

Rajabhat University on Buddhism Teacher Education

มานิตย์ อรรคชาติ[1]
Manit Akkhachat

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสถาบันที่ผลิตครูสอนพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาหลักสูตรการผลิตครูสอนพระพุทธศาสนา และ 3) นำเสนอข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาสำหรับสถาบันที่ผลิตบัณฑิตด้านการสอนพระพุทธศาสนา

ผลการศึกษาพบว่า 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏที่ผลิตครูสอนพระพุทธศาสนาในปัจจุบันมีจำนวน 3 แห่งได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี 2) โดยทั้งสามแห่งมีหลักสูตรการผลิตครูสอนพระพุทธศาสนาดังนี้คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาใช้ชื่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครใช้ชื่อหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา และต่อมาก็เปลี่ยนเป็นหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา และ 3) ซึ่งจาการศึกษาพบว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศมีจำนวนทั้งสิ้น 38 แห่งในปัจจุบัน แต่มีเพียง 3 แห่งที่เปิดหลักสูตรที่ผลิตบัณฑิตด้านการสอนพระพุทธศาสนา และเพิ่งเปิดการเรียนการสอนปีครั้งแรกในมหาวิทยาลัยราชภัฏเมื่อปีพุทธศักราช 2555 ที่ผ่านมา

คำสำคัญ: มหาวิทยาลัยราชภัฏ, สถาบันผลิตครู, ครูสอนพระพุทธศาสนา

ABSTRACT

This academic article aims to 1) study institutions that produce teachers for Buddhist education, 2) investigate the curriculum for training teachers of Buddhism, and 3) present information and analyze it critically for institutions that produce graduates in Buddhist education.

The study revealed that 1) there are currently three Rajabhat universities that produce teachers for Buddhist education, namely, Rajabhat Nakhon Ratchasima University, Rajabhat Phranakhon University, and Rajabhat Udon Thani University. 2) All three institutions offer teacher training programs in Buddhist education, with Rajabhat Nakhon Ratchasima University offering a Bachelor of Education program in Buddhist Studies, Rajabhat Phranakhon University offering a Bachelor of Education program in Buddhism, and Rajabhat Udon Thani University offering a Bachelor of Education program in Buddhist Studies. 3) Further investigation revealed that there are a total of 38 Rajabhat universities nationwide, but only three of them have recently initiated programs to produce graduates in Buddhist education, with the first year of teaching commencing in the Buddhist Era year 2555 (2012 AD). If you need any more information or have any specific questions, feel free to ask.

Keywords: Rajabhat University, Teacher Education, Buddhist teaching

[1] มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา/Nakhon Ratchasima Rajabhat University
Corresponding author, e-mail: Manit.a@nrru.ac.th, Tel. 0896299652

บทนำ

ในยุคแรกเริ่มของการผลิตครูไม่ได้มีการระบุชัดเจนเหมือนในยุคปัจจุบันนี้ว่าจะต้องสอนเป็นกลุ่มสาระหรือรายวิชาที่ชัดเจนเหมือนในยุคปัจจุบัน เนื่องจากการผลิตครูในยุคนั้นยังไม่ได้มีหลักสูตรหรือเนื้อหาต่าง ๆ ที่มีจำนวนมากอย่างปัจจุบัน

แม้จะมีประวัติศาสตร์ยาวนานในการผลิตครูของมหาวิทยาลัยราชภัฏ แต่ก็ไม่ปรากฏการผลิตครูสอนด้านพระพุทธศาสนาโดยตรง ส่วนใหญ่ก็จะเป็นวิชาศึกษาทั่วไปหรือบางแห่งก็ไปอิงอยู่กับภาควิชาปรัชญาและศาสนา หรือวิชาพระพุทธศาสนาส่วนหนึ่งก็อยู่กับกลุ่มวิชาสังคมศึกษา ทำให้การผลิตครูพระพุทธศาสนาโดยตรงจากมหาวิทยาลัยราชภัฏไม่สามารถดำเนินการได้ในระยะตั้งต้น จากกระแสการนิยมการเรียนครูในช่วงปี 2550 – 2555 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยกลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนาได้ศึกษาข้อมูลในช่วงปี 2553 (สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา, ออนไลน์, 2566) ได้พิจารณาบริบทต่าง ๆ และความเป็นไปได้ในการเปิดวิชาเอก เห็นว่าเป็นช่วงการปรับปรุงหลักสูตรของมหาวิทยาลัยตามกรอบมาตรฐานการคุณวุฒิอุดมศึกษา (มคอ.) และจำนวนของผู้สมัครเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมามีมากโดยเฉพาะหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.5 ปี) มติที่ประชุมจึงตกลงจะเปิดสอนหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา และได้รับการอนุมัติให้เปิดการเรียนการสอนครั้งแรกในปี พ.ศ. 2555 มีนักศึกษาสมัครเรียนและรายงานตัวเข้าศึกษา 90 คน นับมาเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งแรกที่เปิดการเรียนการสอนและผลิตครูสอนด้านพระพุทธศาสนา จึงนับได้ว่าหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา เป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งแรกของประเทศไทยที่มีการผลิตบัณฑิตด้านพระพุทธศาสนา โดยเปิดสอนครั้งแรก ปี พ.ศ. 2555 (มานิตย์ อรรคชาติ, 2565 น.57) ต่อมาในปี พ.ศ. 2556 มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครก็เปิดการเรียนการสอน หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา และในปี พ.ศ. 2562 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ก็เปิดการเรียนการสอนหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา และได้ปรับหลักสูตรเป็นหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ในปี พ.ศ. 2563

ฉะนั้น หากนับการเปิดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยราชภัฏตั้งแต่สมัยเป็นกรมการฝึกหัดครูหรือวิทยาลัยครูจนถึงปัจจุบันที่พัฒนามาเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2547 แต่ก็ยังไม่มีมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งใดที่เปิดทำการเรียนการสอนหรือผลิตบัณฑิตที่เป็นครูด้านพระพุทธศาสนาโดยตรง จนกระทั่งมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาได้เปิดทำการเรียนการสอนเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งแรกของประเทศไทย และทำให้มีมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครและอุดรธานีเปิดสอนตามลำดับ

มหาวิทยาลัยราชภัฏ

มหาวิทยาลัยราชภัฏ (อังกฤษ: Rajabhat University; อักษรย่อ: RU) เป็นกลุ่มมหาวิทยาลัยที่พัฒนามาจากโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์ที่ตั้งอยู่ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคของประเทศ ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น วิทยาลัยครู หลังจากนั้น ได้รับพระราชทานนาม "ราชภัฏ" จากพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ให้เป็นชื่อประจำสถาบัน พร้อมทั้ง พระราชทาน พระราชลัญจกรเป็นตราประจำมหาวิทยาลัย โดยในปัจจุบันมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีอยู่ทั้งสิ้น 38 แห่ง ทั่วประเทศ

ประวัติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมีพัฒนามาจาก "โรงเรียนฝึกหัด" เช่น โรงเรียนฝึกหัดอาจารย์, โรงเรียนฝึกหัดครูประจำมณฑล ซึ่งโรงเรียนฝึกหัดอาจารย์แห่งแรกเปิดสอนเมื่อวันที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2435 ซึ่งตั้งขึ้นบริเวณโรงเลี้ยงเด็ก ตำบลสวนมะลิ ถนนบำรุงเมือง จังหวัดพระนคร ปัจจุบัน คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร หลังจากนั้น จึงได้ขยายไปตั้งอยู่ทุกภาคของประเทศ (มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ออนไลน์, 2566) ต่อมาได้เริ่มจัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูขึ้นในมณฑลนครราชสีมา ชื่อ โรงเรียนตัวอย่างประจำมณฑลนครราชสีมา เมื่อราวปี พ.ศ. 2457 ต่อมาก็ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “โรงเรียนฝึกหัดครูกสิกรรมมณฑลนครราชสีมา” ปัจจุบัน คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, ออนไลน์, 2566) ในปี พ.ศ. 2462 ได้จัดตั้ง "โรงเรียนฝึกหัดครูมณฑล" ขึ้น เพื่อผลิตครูที่สอนในระดับ

ประถมศึกษา ผู้สำเร็จการศึกษา เรียกว่า "ครูประกาศนียบัตรมณฑล" ต่อมา ในปี พ.ศ. 2468 ธรรมการมณฑลได้จัดตั้งโรงเรียนฝึกหัดครูประจำมณฑลขึ้นโดยเฉพาะ เรียกว่า "โรงเรียนฝึกหัดครูมูลประจำมณฑลนครศรีธรรมราช" (ปัจจุบัน คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา) และ “โรงเรียนฝึกหัดครูกสิกรรมมณฑลอุดร” เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2466 ซึ่งตั้งขึ้นบริเวณสโมสรเสือป่ามณฑลอุดร อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ปัจจุบัน คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี (มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ออนไลน์, 2566) และ"โรงเรียนฝึกหัดครูกสิกรรมประจำมณฑลพายัพ" เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2466 ณ บ้านเวียงบัว ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบัน คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ออนไลน์, 2566) และ "โรงเรียนฝึกหัดครูกสิกรรม" ตั้งอยู่ที่ ตำบลอู่เรือ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี เปิดเรียนครั้งแรก เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2469 (ปัจจุบันคือ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี) และ “โรงเรียนฝึกหัดครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์” เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2475 สมเด็จพระราชปิตุจฉาเจ้าฟ้าวไลยอลงกรณ์ กรมหลวงเพชรบุรีราชสิรินธร ประทานอาคารพร้อมที่ดินประมาณ 4 ไร่ บริเวณถนนเพชรบุรี แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร (ปัจจุบัน คือ ศูนย์กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์) และ “โรงเรียนฝึกหัดครูมัธยม” เป็นโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับฝึกหัดครูมัธยม รับนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนฝึกหัดครูประถม (ป.ป.) และนักเรียนที่สำเร็จชั้นมัธยม ปีที่ 8 มาศึกษาต่อเพื่อเลื่อนฐานะจากครู ป.ป. ให้สูงขึ้นไปสู่ครู ป.ม. ก่อตั้งวันที่ 9 กันยายน 2483 (ปัจจุบัน คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม) หลักจากมีการยกเลิกการปกครองแบบมณฑลแล้ว ทำให้โรงเรียนฝึกหัดครูกสิกรรมประจำมณฑล เปลี่ยนชื่อเป็น "โรงเรียนฝึกหัดครูประกาศนียบัตร จังหวัด" และเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น "โรงเรียนฝึกหัดครู(ต่อท้ายด้วยจังหวัดที่ตั้ง)" พร้อมขยายการก่อตั้งโรงเรียนออกไปยังภูมิภาคมากขึ้น

ยุควิทยาลัยครู

ต่อมาเมื่อวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2503 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศยกฐานะ โรงเรียนฝึกหัดครู เป็น "วิทยาลัยครู" พร้อมกับเปิดสอนในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ. สูง) และหลักสูตรปริญญาตรีของสภาการฝึกหัดครู โดยกำหนดในพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ 2518 ตั้งแต่เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2503 เป็นต้นมา ให้วิทยาลัยครูเป็นสถาบันอุดมศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนนักศึกษาถึงระดับปริญญาตรีในสาขาครุศาสตร์ หลักสูตรของสภาการฝึกหัดครู ซึ่งมีพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518 โดยมีวิทยาลัยครู จำนวน 17 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยครูจันทรเกษม กรุงเทพมหานคร, วิทยาลัยครูเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่, วิทยาลัยครูเทพสตรี จังหวัดลพบุรี, วิทยาลัยครูนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา, วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช, วิทยาลัยครูนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์, วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กรุงเทพมหานคร, วิทยาลัยครูพระนคร กรุงเทพมหานคร, วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก , วิทยาลัยครูมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม, วิทยาลัยครูยะลา จังหวัดยะลา, วิทยาลัยครูสงขลา จังหวัดสงขลา, วิทยาลัยครูสวนดุสิต กรุงเทพมหานคร, วิทยาลัยครูสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร, วิทยาลัยครูอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี , และวิทยาลัยครูอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี (ราชกิจจานุเบกษา, 29 สิงหาคม 2518)

ยุคนามพระราชทาน "สถาบันราชภัฏ"

ในเวลาต่อมา วันที่ 14 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2535 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานชื่อ “สถาบันราชภัฏ” ให้กับวิทยาลัยครูทั่วประเทศ จึงมีผลทำให้วิทยาลัยครู เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น สถาบันราชภัฏตั้งบัดนั้น ครั้นต่อมาเมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2538 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีพระมหากรุณาธิคุณต่อชาวราชภัฏเป็นล้นพ้นด้วยทรงพระเมตตา ทรงพระกรุณาโปรดกล้าฯ พระราชทานพระราชลัญจกรประจำพระองค์ให้เป็น “สัญลักษณ์ประจำสถาบันราชภัฏ” นับเป็นมหาสิริมงคลอันควรที่ชาวราชภัฏทั้งมวลจักได้ภาคภูมิใจ และพร้อมใจกันปฏิบัติหน้าที่สนองพระมหากรุณาธิคุณให้เต็มความสามารถในอันที่จะพัฒนาสถาบันราชภัฏให้เป็น สถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนา ท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์ให้การศึกษาวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการวิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี ทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู และทำให้

สถาบันราชภัฏ เปิดทำการสอนในาขาวิชาอื่น ๆ นอกจากสาขาการศึกษาตั้งแต่นั้นมา (ราชกิจจานุเบกษา, 24 มกราคม 2538)

ยุคปฏิรูปการศึกษา

วันที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2540 นายสุขวิช รังสิตพลรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในขณะนั้น ได้อนุมัติให้จัดตั้งสถาบันราชภัฏเพิ่มขึ้นจำนวน 5 แห่งตามโครงการ 1 ใน 5 โครงการสถาบันราชภัฏเพิ่มในระยะแรก โดยได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการและกระจายโอกาสทางการศึกษาของประชากรในระดับภูมิภาค ได้แก่ สถาบันราชภัฏชัยภูมิ, สถาบันราชภัฏ ศรีสะเกษ, สถาบันราชภัฏนครพนม, สถาบันราชภัฏกาฬสินธุ์, สถาบันราชภัฏร้อยเอ็ด

ยุคมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2547 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงลงพระปรมาภิไธย พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2547 ส่งผลให้สถาบันราชภัฏทั่วประเทศ ได้รับการยกฐานะและปรับเปลี่ยนสถานภาพเป็น “มหาวิทยาลัยราชภัฏ” ตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน พ.ศ. 2547 เป็นต้นมา และมีภารกิจและปณิธานตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 มาตรา 7 “ให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษา เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่เสริมสร้างพลังปัญญาของแผ่นดิน ฟื้นฟูพลังการเรียนรู้ เชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น สร้างสรรค์ ศิลปวิทยา เพื่อความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนของปวงชน มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล และยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ให้การศึกษา ส่งเสริมวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง ทำการสอน วิจัย ให้บริการทางวิชาการแก่สังคม ปรับปรุง ถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยี ทะนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรม ผลิตครูและส่งเสริมวิทยฐานะครู” (ราชกิจจานุเบกษา, 14 มิถุนายน 2547)

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547

วันราชภัฏ ทุกวันที่ 14 กุมภาพันธ์ ของทุกปี เป็น “วันราชภัฏ” สืบเนื่องจาก วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2535 พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนาม สถาบันราชภัฏ แก่วิทยาลัยครูทั่วประเทศ และได้มีพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้อัญเชิญตราพระราชลัญจกรส่วนพระองค์ เป็นตราประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏ นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้ เป็นสิ่งที่นำความภาคภูมิใจสูงสุดมาสู่ชาวมหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศซึ่งชาวมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในฐานะสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น สมควรจะเทิดพระมหากรุณาธิคุณนี้ไว้เหนือเกล้าและจงรักภักดีด้วยการตั้งปณิธานที่จะประพฤติ และปฏิบัติหน้าที่เจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาท ในการพัฒนาประเทศและบำบัดทุกข์ บำรุงสุขแก่พี่น้อง ประชาชนชาวไทย ดังนั้น วันที่ 14 กุมภาพันธ์ ถือว่าเป็นวันราชภัฏ ซึ่งชาวมหาวิทยาลัย และถือเป็นการสถาปนามหาวิทยาลัยราชภัฏด้วยเช่นกัน คำว่า “ราชภัฏ” ให้ความหมายที่กินใจความว่า “คนของพระราชา...ข้าของแผ่นดิน” หากตีความตามความรู้สึกยิ่งกินใจและตีความได้กว้างขวางยิ่งขึ้นไปอีกนั่นก็คือ “การถวายงานประดุจข้าราชบริพารที่รับใช้ใกล้ชิดเบื้องพระยุคลบาทที่ต้องถวายงานอย่างสุดความสามารถ สุดชีวิต และสุดจิตสุดใจ” ซึ่งการเป็นคนของใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทย่อมเป็นข้าของแผ่นดินอีกด้วย เนื่องจากว่าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทผู้เป็นมิ่งขวัญของพวกเราชาวราชภัฏ ทรงเป็นแบบอย่างการทรงงานเพื่อบ้านเมือง และแผ่นดินอย่างที่มิเคยทรงหยุดพักแม้เพียงนิด แม้ยามที่ทรงประชวรก็ไม่เคยหยุดทรงงาน เพื่อความสุขของปวงชนชาวสยามของพระองค์นั้นเองด้วยเหตุผลเหล่าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทจึงได้พระราชทานพระราชลัญจกร อันเป็นเครื่องประกอบพระราช อิศริยยศลงมาเป็นตราสัญลักษณ์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏ ประหนึ่งเครื่องเตือนความทรงจำว่าพวกเราชาวราชภัฏคือ “คนของพระราชา และข้าของแผ่นดิน” เนื่องในวันราชภัฏ ในทุกๆ มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ จึงได้จัดกรรมต่าง ๆ ขึ้นอาทิ การทำบุญตักบาตร การจัดนิทรรศการ การเสวนาทางวิชาการ และการมอบรางวัลต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ดีต่อการสนับสนุนอุดมการณ์ของ “ชาวราชภัฏ” หนึ่งในรอบปีมีวาระสำคัญอย่างยิ่งที่พวกเราเลือดราชภัฏจะถือโอกาสในการทำงานเพื่อสนองแนวทางพระราชดำริสืบต่อพระราชปณิธานและสืบสานพระราชประสงค์ เหมาะสมกับการเป็น “ข้ารองพระยุคลบาทยิ่ง” และอย่างให้ชาวราชภัฏทุกท่านสำนึกอยู่เสมอว่า

“มีหน้าที่อุทิศตนทำงานทุกอย่าง เพื่อเป็นบทพิสูจน์ความจงรักภักดิ์ดี และเทิดทูนใต้ฝ่าละอองธุรีพระบาท และล้นเกล้าล้นกระหม่อมทุก ๆ พระองค์อย่างหาที่สุดมิได้ สำคัญนักเรียน นักศึกษา ครู คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ พวกเราชาวราชภัฏต้องเทิดทูนไว้เหนือเกล้าเกศี ด้วยการปฏิบัติทึกภาระกิจที่ได้รับมอบหมายประหนึ่งทำถวายใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทในทุกกรณี เพราะพวกเราชาวราชภัฏคือ “คนของพระราชา ข้าของแผ่นดิน”

การผลิตครูสอนพระพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา นับได้ว่าเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งแรกที่เปิดหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา ซึ่งพัฒนาโดยคณาจารย์กลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนาที่ไม่มีนักศึกษาสังกัดเนื่องจากไม่มีหลักสูตรเป็นของตนเอง ประมาณปลายปี 2553 ตอนนั้นหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตกำลังได้รับความนิยม จึงทำให้คณาจารย์ในกลุ่มวิชาปรัชญาและศาสนาในขณะนั้นมีแนวคิดที่อยากที่จะเปิดหลักสูตรพระพุทธศาสนาและได้เปิดสอนในปี 2555 ซึ่งเป็นหลักสูตร ค.บ.แห่งแรกของราชภัฏที่ได้เปิดสอนด้านพระพุทธศาสนา ในรุ่นแรกมีนักศึกษาเข้ามาค่อนข้างมาเยอะ เพราะว่าช่วงนั้นหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิตกำลังเป็นที่นิยม มีนักศึกษามาสมัครเรียนถึง 90 คน แล้วก็ผลิตรุ่นต่อมาได้เรื่อย ๆ ในส่วนของความโดดเด่นหรือโครงสร้างหลักสูตรเราก็ส่วนใหญ่หลาย ๆ ก็ได้รับอิทธิพลจากมหาจุฬาฯ และมหามกุฏฯ ในบางส่วน แต่บางส่วนก็ได้ปรับให้ทันสมัยหรือเป็นรายวิชาใหม่เลยก็มี ในยุคแรกยังเป็นหลักสูตร 5 ปี แต่ปัจจุบันที่ปรับเปลี่ยนมาเป็นหลักสูตร 4 ปี ถ้ามองในความคุ้มทุนของมหาวิทยาลัย คือมองว่าจบแล้วจะต้องได้งานทำเป็นครูหรือข้าราชการเป็นอะไรประมาณนี้ แต่บัณฑิตจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา มีทั้งที่เป็นไปทำงานเอกชนหรือที่เป็นที่เป็นครูจริง ๆ ก็ค่อนข้างเยอะ และที่บรรจุข้าราชการคิดเป็นประมาณ 20 - 25 เปอร์เซ็นต์ (สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา, ออนไลน์, 2566) ของคนที่จบไป ที่เป็นครูอัตรจ้างก็เยอะ คนที่ได้บรรจุเป็นข้าราชการครูทางโรงเรียนก็ให้โอกาสในการทำงาน เช่น การทำด้านที่เป็นศาสนพิธีกรหรือกิจกรรมอื่น ๆ ตั้งแต่มีหลักสูตรจากปี 2555 จนถึงยุคปัจจุบัน ถือว่าตอบโจทย์สังคมหรือไม่ อาจมองว่าโครงสร้างหลักสูตรก็ค่อนข้างที่จะตอบโจทย์สังคมได้ระดับหนึ่ง อาจจะไม่เด่นที่สุด แต่ในอนาคตหลังจากที่มีศิษย์เก่าหรือบัณฑิตที่จบไปจำนวนมากแล้ว ก็คงจะมีคำตอบที่ชัดเจนมากกว่านี้ (มานิตย์ อรรคชาติ, สัมภาษณ์รายการพุทธศาสตร์สันติ ตอนที่ 12, 16 เมษายน 2564)

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร มีแนวคิดก่อตั้งวิทยาลัยพุทธศาสตร์และปรัชญา ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นพุทธวิชชาลัย ออกมาเป็นเป็นคณะเลยหรือเทียบเท่าคณะมีหลักสูตรมีอาจารย์มีนักศึกษา ก็ปรากฏว่าทำได้ประสบความสำเร็จ คือได้เปิดหลักสูตรแรกเป็น ศศ.บ. 4 ปี ผลิตได้ประมาณ 2 - 3 รุ่น ก็เริ่มมีนักศึกษาน้อยลง ผู้บริหารก็เลยเชิญคณาจารย์ที่มีวุฒิที่จบมาทางด้านพุทธศาสนาและปรัชญา ประกอบกับสังเกตดูในช่วงประมาณปี 2555 - 2556 คนนิยมเรียนครูเยอะมาก คณาจารย์ในขณะนั้นร่วมก่อตั้งหลักสูตร โดยทำเป็นเอกคู่คือพระพุทธและสังคม เอกคู่ในที่นี้ก็หมายความว่าเป็นบัณฑิตสาขาวิชาสังคมพระพุทธศาสนา สังคมแล้วก็ขีดพระพุทธศาสนา แต่พอ ครุสภาลงมาประเมินหลักสูตรเขาก็เลยอยากจะให้ครุศาสตรบัณฑิตสาขาสังคมหรือพระพุทธศาสนาเป็นเอกเดียวก็คือพระพุทธโดยตรงเลย ผู้บริหารและคณาจารย์เห็นความสำคัญว่าวิชาพระพุทธศาสนายังมีเยอะอยู่ก็ควรจะผลิตบัณฑิตที่เป็นเฉพาะพระพุทธศาสนาเท่านั้น จึงได้ข้อสรุปว่าให้ปรับหลักสูตรใหม่เป็นเอกเดี่ยวเลยเอกพระพุทธศาสนา ส่วนการผลิตบัณฑิตแล้วตอบโจทย์สังคมหรือไม่นั้นจากผลิตผลบัณฑิตที่สอบบรรจุได้หรือเป็นอัตราจ้างที่สอนอยู่ตามโรงเรียนที่ผลิตไปน่าจะเกือบประมาณ 4 - 5 รุ่นได้รับการตอบรับว่าได้รับการตอบรับดีมาก อาจารย์ประจำหลักสูตรไปนิเทศนักศึกษาฝึกสอนทั้งปี 4 ปี 5 ผู้บริหารหรือว่าครูโรงเรียนนั้นเนี่ยเขาก็จะมาชื่นชมตลอด ภาพรวมในระดับประเทศยังมีช่องทางให้บัณฑิตได้ไปบรรจุอยู่ตามเรียนต่างจังหวัด ก็สามารถที่จะตอบโจทย์ของสังคมได้ชัดเจน สังคมสำหรับบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา (อำพล บุดดาสาร, สัมภาษณ์รายการพุทธศาสตร์สันติ ตอนที่ 12, 16 เมษายน 2564)

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีเปิดเป็นหลักสูตร ค.บ. พุทธศาสนศึกษา เมื่อปี 2562 เป็นหลักสูตรผลิตบัณฑิตด้านพระพุทธศาสนาเป็นลำดับที่สามของมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยได้รับการสนับสนุนและเสนอแนะสิ่งต่าง ๆ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมาและมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครเป็นอย่างดี คณาจารย์ที่มาเปิดหลักสูตรส่วนใหญ่ก็สอนในวิชาจริยธรรมในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ได้ติดต่อประสานกับผู้ที่เกี่ยวข้องจนลงตัว จึงมีความพร้อมเพียงใจกันที่

จะทำหลักสูตรนี้ขึ้นมา และข้อดีอย่างหนึ่งของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีคือได้เรียนรู้ประสบการณ์จากทั้งสองสถาบันมาที่ดำเนินการมาก่อนแล้ว และส่วนหนึ่งก็ได้ไปปรึกษากับครูผู้สอนวิชาพุทธศาสนาหรือว่าหัวหน้าหมวดสาระสังคมศึกษาที่โรงเรียนเขาประสบปัญหาอะไรบ้างไหม แล้วก็เชิญเขามาเป็นผู้ร่วมวิพากษ์หลักสูตรด้วย ซึ่งก็สะท้อนเห็นมุมที่มีความห่วงใยว่าวิชาพระพุทธศาสนาเป็นวิชาที่สุดท้ายที่ไม่มีคนเลือกแล้ว ครูสังคมส่วนมากเขาจะเลือกเอกอื่น ๆ ถ้าเป็นโรงเรียนที่ค่อนข้างมีขนาดใหญ่หน่อยก็จะแยกเป็นวิชาเศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ พุทธศาสนาก็จะแยกไป แต่ถ้าเป็นโรงเรียนเล็กก็จะรวมครูคนเดียวก็จะสอนรวมทั้ง 5 สาระเข้าด้วยกัน แต่ถ้าเป็นโรงเรียนที่แยกเขาก็จะแย่งกันที่จะไม่เอาวิชาพุทธศาสนาด้วยเหตุผลที่ว่าไม่ถนัด ส่วนใหญ่จะบอกว่าไม่ถนัดแล้ว ก็จะมอบหมายไปให้ครูผู้น้อยที่พึ่งมาใหม่เป็นผู้สอน ก็จะกลายเป็นว่าวิชาพุทธศาสนาเป็นวิชาที่ไม่ค่อยมีคนอยากจะสอนเท่าไหร่ แล้วก็ผู้ที่สอนเองก็ค่อนข้างมีปัญหาอยู่บ้างในเรื่องที่ว่าไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจให้ลึกซึ้ง ทำให้เวลาการถ่ายทอดก็ทำให้เป็นไปแบบลักษณะดั้งเดิมที่โยงมาหาปัญหาที่ว่านักเรียนไม่ต้องการวิชาพุทธศาสนา อยากจะถอดออกไปเสียเพราะว่าแบบดั้งเดิมกับกับความคิดคนยุคใหม่บ้างทีมันก็ดูจะสวนทางกัน วัยรุ่นคนรุ่นใหม่อยากจะมีเสรีภาพ ต้องการความเป็นอิสระที่จะเลือกคิดและแสดงความคิดเห็น ส่วนวิชาพระพุทธศาสนาในกลุ่มคนสอนแบบดั้งเดิม กลับมีลักษณะการบังคับให้เชื่อถือและการท่องจำเสียโดยมาก ซึ่งเป็นปัญหาเป็นประเด็นที่มีการเรียกร้องหลายครั้งแล้วก็ได้มีหลาย ๆ เวที ซึ่งเยาวชนไม่ได้มีปัญหากับเรื่องของพุทธศาสนา จะมีปัญหากับวิธีการสอนพุทธศาสนา ซึ่งนำไปสู่การตอบโจทย์ของหลักสูตรทั้ง 3 สถาบันที่อุดรก็กำลังเร่งผลิตให้ได้ออกไปแก้ปัญหาสังคมช่วยเหลือสังคมเหมือนกับที่ 2 สถาบันได้ทำกันไปแล้ว (ไกรฤกษ์ ศิลาคม, สัมภาษณ์รายการพุทธศาสตร์สันติ ตอนที่ 12, 16 เมษายน 2564)

แนวโน้มการผลิตครูสอนพระพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยราชภัฏ

ในอนาคตการผลิตครูสอนพระพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยราชภัฏจะมีเพิ่มมากขึ้นหรือลดลงอาจจะวิเคราะห์ได้หลากหลายประเด็น ปัจจุบันมีมหาวิทยาลัยราชภัฏ 3 แห่งที่เปิดดำเนินการจัดการเรียนการสอน ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมามีบัณฑิตจบไปแล้วจำนวน 8 รุ่น จำนวน 239 คน (สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา, ออนไลน์, 2566) มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครจบไปแล้วประมาณ 5 รุ่น และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานียังไม่มีบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา ซึ่งอยู่ในช่วงของการฝึกสอน โดยดูแนวโน้มของนักศึกษาที่สมัครเข้าศึกษาต่อในแต่ละแห่ง ซึ่งจะมีจำนวนขึ้น ๆ ลง ๆ ไม่คงตัว ประกอบกับทางครุสภาได้ให้การผลิตครูทุกสาขาวิชาจำกัดจำนวนบัณฑิตต่อการเรียนหนึ่งห้องไม่เกิน 30 คน และที่สำคัญที่สุดก็คือนักศึกษาทุกสถาบันลดลงต่อเนื่องทุกปี ความเป็นไปได้ของมหาวิทยาลัยราชภัฏแห่งอื่น ๆ ที่จะเปิดเพิ่มก็อาจจะเป็นไปได้ แต่แนวโน้มก็ค่อนข้างยากเพราะกฎเกณฑ์และคุณสมบัติของอาจารย์ประจำหลักสูตรที่ค่อนข้างหาจำนวนคณาจารย์ยากขึ้น ทั้งคุณวุฒิและคุณสมบัติต่าง ๆ จึงเป็นเรื่องค่อนข้างยุ่งยากพอสมควรในการเปิดหลักสูตรใหม่ในช่วงที่เป็นช่วงขาลง รวมทั้งจำนวนนักศึกษาที่ลดลงและความนิยมเรียนครูก็ลดลงไปด้วย จึงทำให้ในอนาคตอันใกล้นี้แนวโน้มการผลิตครูสอนพระพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัยราชภัฏในอีก 35 แห่งที่เหลือเป็นไปได้ค่อนข้างยากพอสมควร ประกอบกับเมื่อบัณฑิตที่จบแล้วก็ต้องไปสอบแข่งขันกับบัณฑิตที่จบเอกสังคมศึกษาโดยตรง หรือการแข่งขันกับบัณฑิตในสาขาวิชาต่าง ๆ อีกประมาณ 70 กว่าสาขาวิชาที่สามารถสมัครสอบครูผู้ช่วยในกลุ่มวิชาเอกสังคมได้เหมือนกัน แต่บัณฑิตที่จบจากสาขาวิชาพระพุทธศาสนาสอบบรรจุได้ไม่ทั้งหมดทำให้ขาดแรงจูงใจสำหรับรุ่นน้องที่จะเข้ามาศึกษาต่อ รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนที่อาจจะไม่ตอบโจทย์ความต้องการกรณีที่ต้องไปสอนอยู่ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งต้องไปเรียนรู้เพิ่มเติมใน 5 สาระ ซึ่งประกอบไปด้วยสาระด้านศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระด้านหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต สาระด้านเศรษฐศาสตร์ สาระด้านประวัติศาสตร์ และสาระด้านภูมิศาสตร์ จึงอาจจะต้องให้ปรับรายวิชาต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมและใช้งานได้อย่างเหมาะสม เพื่อตอบโจทย์ความต้องการของโรงเรียน นักศึกษาที่จะมาเรียนหรือบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว

สรุปผล

มหาวิทยาลัยราชภัฏปัจจุบันทั่วประเทศมีจำนวนทั้งสิ้น 38 แห่ง แต่มีเพียง 3 แห่งที่เปิดหลักสูตรผลิตบัณฑิตด้านการสอนพระพุทธศาสนา ซึ่งในแต่ละแห่งก็มีความเหมือนและความแตกต่างทั้งตัวหลักสูตร บุคลากร การบริหารจัดการที่ต้องปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ รวมทั้งความนิยมของการเรียนครูในทุกสาขาวิชาที่ลดลง และจำนวนประชากรของประเทศก็ลดลงทุกปี และแนวโน้มการเปิดสอนในมหาวิทยาลัยราชภัฏที่เหลืออีก 35 แห่งก็ค่อนข้างยาก เพราะกฎเกณฑ์และคุณสมบัติของอาจารย์ประจำหลักสูตรที่ค่อนข้างหาจำนวนคณาจารย์ยากขึ้น ทั้งคุณวุฒิและคุณสมบัติต่าง ๆ ฉะนั้นความท้าทายของมหาวิทยาลัยราชภัฏทั้ง 3 แห่งที่เปิดการเรียนการสอนไปแล้ว ทำอย่างไรถึงจะผลิตบัณฑิตครูสอนพระพุทธศาสนาให้เป็นที่ยอมรับและยืนหยัดอยู่คู่กับสังคมไทยต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

ไกรฤกษ์ ศิลาคม. (2564, 16 เมษายน 2564). รายการพุทธศาสตร์สันติ ตอนที่ 12. อาจารย์ประจำสาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. (มานิตย์ อรรคชาติ, ผู้สัมภาษณ์).

พระราชกฤษฎีกายกฐานะสถาบันฝึกหัดครูเป็นวิทยาลัยครู ตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พ.ศ. 2518. (2518, 29 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 92 ตอนพิเศษ 174 หน้า 6-8.

พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547. (2547,1 มิถุนายน). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 121 ตอนพิเศษ 23 ก. หน้า 1-24.

พระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538. (2538,24 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา.* เล่ม 112 ตอนที่ 4 ก. หน้า 1-21.

พุทธศาสนศึกษา. (2566). *ประวัติ.* เข้าถึงได้จาก : www.bd-hum.nrru.ac.th

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. (2566). *ประวัติ.* เข้าถึงได้จาก : www.nrru.ac.th

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. (2566). *ประวัติ.* เข้าถึงได้จาก : www.pnru.ac.th

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. (2566). *ประวัติ.* เข้าถึงได้จาก : www.udru.ac.th

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2566). *ประวัติ.* เข้าถึงได้จาก : www.cmru.ac.th

มานิตย์ อรรคชาติ. (2565). *รูปแบบหลักสูตรเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาตามหลักไตรสิกขาของสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดนครราชสีมา.* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2565.

อำพล บุดดาสาร. (2564, 16 เมษายน). สัมภาษณ์รายการพุทธศาสตร์สันติ ตอนที่ 12. อาจารย์ประจำสาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. (มานิตย์ อรรคชาติ, ผู้สัมภาษณ์).

ฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษจากเรื่องสั้น

Improving Reading Skills through English Short Stories

นิกร พลเยี่ยม[1], พระมหาไสว สิริปญฺโญ[2],อนุศาสน์ วรบูรณ์ภูมิสุข[3] และอิสรพงษ์ ไกรสินธุ์

Nikorn Polyiam, Phramaha Sawai Siripanyo, Anusart Worabunphumsuk and Issapong Kraisin

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษจากการอ่านเรื่องสั้นภาษาอังกฤษ พบว่า เป็นแนวทางที่ทำให้นิสิตมีพัฒนาการในด้านทักษะการ ทักษะการพูด (Speaking) จากการอ่านออกเสียงเนื้อเรื่อง และทักษะการอ่าน (Reading) ซึ่งนิสิตได้คุ้นเคยกับคำศัพท์ที่หลากหลาย และรูปประโยคที่น่าสนใจในแต่ละสถานการณ์จากเจ้าของภาษาผ่านบทสนทนาที่ให้ความสนุกสนานและความบันเทิงที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ทำให้มีความมั่นใจมากขึ้นในการใช้ภาษาอังกฤษทั้งในและนอกห้องเรียน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรนำวิธีการฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษจากการอ่านเรื่องสั้นภาษาอังกฤษมาพัฒนานิสิตให้เป็นผู้รักการอ่านและเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษทั้งทักษะการอ่านและในด้านอื่น ๆ

คำสำคัญ: การฝึก, ทักษะการอ่าน, เรื่องสั้นภาษาอังกฤษ

ABSTRACT

This academic article aims to study the guidelines for developing English reading skills through reading English short stories. It was found that this approach contributes to students' development in speaking skills by practicing reading out loud and reading skills, in which students become familiar with a wide range of vocabulary and interesting sentence structures in various contexts through the narratives provided by the language owners. These interactions are both entertaining and can be applied in daily life, enhancing students' confidence in using the English language both inside and outside the classroom. Therefore, it is crucial to utilize the method of improving English reading skills through reading English short stories to cultivate students who love reading, possess knowledge, and excel in English language skills, including reading and various other aspects.

Keywords: Improving, Reading skills, English Short Stories.

บทนำ

การพัฒนาเจริญก้าวหน้าอย่างไม่มีที่สิ้นสุดในโลกที่ไร้พรมแดนยุคปัจจุบันนี้ เป็นยุคที่เทคโนโลยีต่าง ๆ ได้มีการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมนุษย์ที่มีการติดต่อสื่อสารกันอย่างแพร่หลาย ดังจะเห็นได้ชัดว่า ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้เข้าสู่ยุคแห่งเทคโนโลยีนี้ซึ่งได้รับผลกระทบโดยตรงจากการหลั่งไหลเข้ามาของเทคโนโลยีดังกล่าวทั้งทางด้านสังคมและบุคคลโดยตรง อีกทั้งข้อมูลเหล่านี้ส่วนมากเป็นภาษาอังกฤษ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดการศึกษาของประเทศที่กำลังพัฒนา ประเทศไทยจึงมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาคนในประเทศให้มีศักยภาพเพียงพอต่อการดำเนินชีวิต ส่งเสริมให้คนในชาติมีความรู้ด้านภาษาอังกฤษเพื่อติดต่อสื่อสารกับชาวต่างประเทศโดยจัดวิชาภาษาอังกฤษเป็นวิชาบังคับให้นักเรียน

[1-4] วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: Olechoi6@gmail.com, Tel. 091-4086858

นักศึกษา นิสิต ได้เรียนในสถานศึกษา ภาษาอังกฤษถือเป็นภาษาหนึ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องเรียนเพื่อใช้ติดต่อสื่อสารกับชนชาวโลก และมีความสำคัญต่อการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นและในชีวิตการทำงาน

หลักสูตรการสอนภาษาอังกฤษได้ให้ความสำคัญในเรื่องทักษะการอ่านที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการประกอบวิชาชีพ อีกทั้งยังเป็นหนึ่งในสี่ทักษะของการเรียนภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนในระดับมหาวิทยาลัย ประเทศไทยใช้ภาษาอังกฤษในฐานะที่เป็นภาษาต่างประเทศ (English as a foreign language: EFL) ซึ่งในประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ต่างบรรจุรายวิชาการอ่านที่เป็นรายวิชาบังคับเป็นจำนวนมากทั้งในหลักสูตรระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา ดังนั้น การเรียนรู้ภาษาอังกฤษจากการอ่านจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างมากที่ช่วยเปิดโลกทัศน์ของผู้อ่าน ช่วยให้ผู้อ่านมีความรู้และรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ มากมายทั้งจากหนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์รวมถึงงานสร้างสรรค์ต่าง ๆ ดังนั้น ทักษะการอ่านจึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาความรู้ด้านภาษาอังกฤษ การฝึกภาษาอังกฤษจากการอ่านเรื่องสั้นเป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ทำให้พัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษได้ดี

เรื่องสั้นภาษาอังกฤษ (English Short Stories)

เรื่องสั้น (Short Story) คืองานศิลปะของการเล่าเรื่องซึ่งมอบประสบการณ์โดยรวมในการอ่านเพียงครั้งเดียว เรื่องสั้นมักจะมีตัวละครน้อยและพุ่งไปที่ความกลมกลืนของผลกระทบและมักจะมุ่งเน้นไปที่การสร้างอารมณ์มากกว่าเนื้อเรื่อง มักจะถ่ายทอดในตอนหรือฉากสำคัญเพียงไม่กี่ฉากเท่านั้น“รูปแบบ” (To Form) ของฉาก (Setting), บทสนทนา (Dialogue) ที่กระชับและการละเว้นโครงเรื่องที่ซับซ้อน มีการเปิดตัวละครในฉากแอ็กชั่นและการเผชิญหน้าที่น่าทึ่ง แต่ไม่ค่อยมีการพัฒนาเต็มที่ แม้จะมีขอบเขตที่ค่อนข้างจำกัด นิยายสั้นร่วมสมัยมีแนวโน้มที่จะเริ่มต้นในช่วงกลางของการกระทำเพื่อดึงดูดผู้อ่านเข้าสู่ฉากที่น่าทึ่ง ฉากของเรื่องสั้นมักจะเรียบง่าย (หนึ่งครั้ง/หนึ่งสถานที่) และอาจแนะนำตัวละครหลักหนึ่งหรือสองตัวโดยไม่มีการกล่าวถึงพื้นหลังทั้งหมด แต่เรื่องสั้น มักถูกตัดสินที่ความสามารถในการดำเนินเรื่องที่รักษา “ความสมบูรณ์” หรือการกระทำที่น่าพอใจของตัวละครหรือหัวเรื่อง โดยปกติแล้วจะใช้เวลาอ่านอยู่ที่ประมาณ 20 นาที ถึง 1 ชั่วโมง ไม่จำกัดความยาว มีคำน้อยกว่า 20,000 คำ โดยเฉลี่ยแล้วมีคำประมาณ 1,000 ถึง 7,500 คำ หากมีคำมากกว่านี้มีแนวโน้มที่จะเป็น นวนิยาย (Novel) เรื่องสั้นที่มีความยาวน้อยกว่า 1,000 คำมักตกอยู่ในหมวดหมู่ แฟลช ฟิคชั่น (flash fiction) หรือ เรื่องสั้นสั้น (Short-Short Story) เรื่องสั้น ที่ประสบความสำเร็จมักจะมีวิธีเล่าเรื่องแบบ เฟรทาคพิระมิด (Freytag’s Pyramid)

- การเปิดเรื่อง (Exposition)
- จุดเริ่มต้นของเหตุการณ์ (Inciting Incident)
- การผูกปม (Rising Action)
- จุดวิกฤติ (Crisis)
- เหตุการณ์ตึงเครียด (Climax)
- การคลี่คลาย (Falling action)
- การปิดเรื่อง (Denouement)

เรื่องสั้น ใช้เวลาในการแต่งน้อยกว่า นวนิยาย นักเขียนหน้าใหม่หรือมือสมัครเล่น อาจต้องการเขียน เรื่องสั้น แทนที่จะมุ่งมั่นไปเขียน นวนิยาย ที่ยาวกว่า

ภาพที่ 1 ตัวอย่างหนังสือเรื่องสั้นภาษาอังกฤษ
ที่มา: หนังสือภาษาอังกฤษ-Oxford-Bookworms-by-SE-ED-อ่านนอกเวลา

ประวัติความเป็นมาของเรื่องสั้น

ประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเรื่องสั้นมีมานานหลายศตวรรษ ตั้งแต่ก่อนมนุษย์เริ่มมีการคิดค้นระบบตัวอักษร และมีการเขียน จากอียิปต์ไปจนถึงกรีก เรื่องเล่าสั้น ๆ ของชาวโรมัน ไปจนถึงการร่ายบทกวีขนาดยาว กระทั่ง ยุคกลาง ยุคศิลปะฟื้นฟู การพัฒนารูปแบบการเขียนเรื่องแต่ง (Fiction) มาถึงยุคเฟื่องฟู อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ได้รับการพัฒนา และได้กลายเป็นที่นิยมจนถึงปัจจุบันแม้จะเข้าสู่ยุคออนไลน์แล้วก็ตาม

เรื่องสั้น ถือกำเนิดขึ้นจากการเล่าเรื่องแบบสั้นๆ สามารถสืบย้อนไปไกลถึงตำนานโบราณ ตำนานนิทานพื้นบ้าน และนิทานที่พบในชุมชนต่างๆ ทั่วโลก เรื่องราวเหล่านี้บางเรื่องมีอยู่ในรูปแบบลายลักษณ์อักษร แต่หลายเรื่องได้รับการถ่ายทอดผ่านประเพณี การเล่าปากเปล่า–ปากต่อปาก ในศตวรรษที่ 14 เรื่องราวที่เป็นที่รู้จักมากที่สุด ได้แก่ 1001 ราตรี–One1 Thousand and One Nights นิทานพื้นบ้านตะวันออกกลางโดยผู้เขียนหลายคน ต่อมารู้จักกันในชื่อ Arabian Nights และ Canterbury Tales โดย Geoffrey Chaucer

จนกระทั่งต้นศตวรรษที่ 19 เรื่องสั้นได้รับการรวมเป็นชุดเพื่อจัดพิมพ์อย่างเป็นเรื่องเป็นราวมากขึ้น การตีพิมพ์เทพนิยายของพี่น้องกริมม์กลายเป็นจุดเริ่มต้น ต่อจากนั้นนวนิยายโกธิกของเอ็ดการ์ อัลเลน โป ออกมาตอกย้ำถึงสถานะอันมั่นคงของเรื่องสั้น และในที่สุด เรื่องสั้นของแอนตัน เชคอฟ ได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาเรื่องสั้นสมัยใหม่

ความนิยมของเรื่องสั้นเพิ่มมากขึ้น ตามการเจริญเติบโตของนิตยสารและวารสาร บรรณาธิการคัดเรื่องเรื่องสั้นเพื่อตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ และนิตยสารอย่างแพร่หลาย เรื่องสั้นกลายมาเป็นความบันเทิงของนักอ่าน ทำให้เกิดความต้องการเรื่องสั้นในหน้านิตยสาร ยิ่งนักเขียนดังยิ่งดึงดูดใจผู้อ่าน ในช่วงต้นทศวรรษ 1900 The Atlantic Monthly, The New Yorker และ Harper's Magazine ได้จ่ายเงินเป็นจำนวนมากสำหรับเรื่องสั้นคุณภาพจากนักเขียนทั่วโลก และกลายมาเป็นยุคทองของสื่อสิ่งพิมพ์จนมาถึงทุกวันนี้

ความหมายของเรื่องสั้น

คำว่าเรื่องสั้น มาจากคำภาษาอังกฤษว่า Short Story ได้มีผู้ให้คำจำกัดความไว้หลากหลาย ดังนี้

เจือ สตะเวทิน (2510 : 27) กล่าวว่า โดยปกติเรื่องสั้นจะมีขนาด 4,000-5,0000 คำ เป็นเรื่องสั้นขนาดพอเหมาะ บางทีอาจใช้เพียง 1,500 คำ ก็เป็นเรื่องสั้น หรืออาจใช้ถึง 7,000-8,000 คำ ก็เป็นเรื่องสั้นได้เหมือนกัน หากเข้าลักษณะอื่น ๆ ของเรื่องสั้น

จินดา ดวงจินดา (2526 : 5-6) อธิบายว่า เรื่องสั้น คือ เรื่องที่เขียนแต่งขึ้น มีความยาวพอประมาณ แต่สั้นกว่านวนิยาย หรือนวนิยายขนาดสั้น ลักษณะสำคัญของเรื่องสั้นอยู่ที่ แก่น หรือ แกนกลาง ซึ่งมีอยู่เพียงแกนเดียว หรือถ้าจะเป็นความประทับใจก็เป็นความประทับใจนั้น เอามาคลี่คลายขยายเป็นเรื่อง ลักษณะหลักอีกประการหนึ่ง คือ ขอบเขตของเรื่องและตัวละครมีจำกัด

อาร์ ฟรานซิส ฟอสเตอร์ (R. Francis Foster อ้างถึงใน ประทีป เหมือนนิล 2519 : 35) กล่าวไว้ในหนังสือ How to Write and Sell Short Stories ว่า เรื่องสั้น คือ วิกฤตการณ์ชุดหนึ่ง มีความสัมพันธ์สืบเนื่องกันและนำไปสู่จุดยอดอย่างหนึ่ง

จูเลียน แอล. มาลิน และ เจมส์ เบอร์กเลย์ (Julian L Maline and James Berkley อ้างถึงใน สุดารัตน์ เสรีวัฒน์ 2522 : 5) ได้ให้ความหมายว่า เรื่องสั้นมีข้อที่น่าสังเกตที่ต่างไปจากวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ หลายประการ กล่าวคือ เรื่องสั้นดำเนินเรื่องในช่วงระยะเวลาอันสั้น มีตัวละครเด่น ๆ เพียง 2-3 ตัว และเป็นเรื่องที่เสนอความคิดเห็นสำคัญเพียงความคิดเดียว

ส่วน การ์โบ (Grabo 1961 : 274-275) กล่าวว่า เรื่องสั้นต้องมีโครงเรื่องง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน มุ่งเน้นที่เวลา และสถานที่แห่งการกระทำของตัวละครหนึ่งหรือสองสามตัว และพยายามเสนอเสิ่งเหล่านั้นออกมาในวิกฤตการณ์เดียวของช่วงชีวิตตัวละครเหล่านั้นมากกว่าที่จะติดตามเรื่องการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาการ อันเป็นผลจากประสบการณ์นานาชนิดที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ผ่านมา

สรุปได้ว่า เรื่องสั้น คือ เรื่องที่มีการดำเนินเรื่องแบบวิกฤตการณ์เดียว ระยะเวลาสั้น ๆ เสนอความคิดสำคัญเดียว มีตัวละครเด่น ๆ 2-3 ตัว

องค์ประกอบของเรื่องสั้น

แบ่งออกได้ 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1) แก่นเรื่อง คือ แนวความคิดหรือจุดสำคัญของเรื่องที่ผู้แต่งมุ่งจะสื่อให้ผู้อ่านทราบ แต่เนื่องจากเรื่องสั้นมีขนาดจำกัด เรื่องสั้นจึงมีแก่นเรื่องเพียงแก่นเดียว หรือมุ่งสะท้อนแนวคิดของผู้แต่งเพียงประการเดียว เช่น ชี้ให้เห็นความแปลกประหลาดเพียงเรื่องเดียว หรือแสดงอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว หรือแสดงชีวิตในแง่มุมที่แปลกเพียงแง่เดียว หรือเผยทัศนะของผู้แต่งเพียงข้อเดียว เป็นต้น

2) โครงเรื่อง คือเค้าโครงเรื่องที่ผู้แต่งกำหนดไว้ก่อนว่าจะแต่งเรื่องไปในทำนองใด จึงจะสามารถดึงดูดความสนใจของผู้อ่านให้ติดตามเรื่องอย่างตื่นเต้นและกระหายใคร่รู้ไปได้ตลอดทั้งเรื่อง โครงเรื่องที่มีลักษณะดังกล่าวนี้จำเป็นต้องอาศัยกลวิธีการผูกปม (Complication) การคลายปม (Denouement) และการหน่วงเรื่อง (Suspense) ตลอดจนกลวิธีการเปิดเรื่อง การปิดเรื่องและกลวิธีการดำเนินเรื่องของผู้แต่ง และกลวิธีการผูกปมที่ดีนั้นจะต้องประกอบด้วยข้อขัดแย้ง (Conflict) อุปสรรค (Obstacles) และการต่อสู้ (Struggle) ด้วย อย่างไรก็ตาม เรื่องสั้นที่ดีควรจะมีโครงเรื่องง่าย ๆ ไม่ซับซ้อนเพียงโครงเรื่องเดียว เพราะมีข้อจำกัดในเรื่องความยาว

3) ตัวละคร คือผู้แสดงบทบาทสมมุติตามที่ผู้แต่งกำหนด โดยทั่วไปผู้แต่งมักกำหนดให้ตัวละครในเรื่องสั้นมีน้อยตัว เพราะเรื่องสั้นมุ่งแสดงแก่นของเรื่องเพียงแก่นเดียวหรือมุ่งแสดงผลของเรื่องเพียงข้อเดียว ฉะนั้นเพื่อให้เรื่องดำเนินไปสู่จุดหมายปลายทางได้เร็วที่สุด ผู้แต่งจึงนิยมสร้างตัวละครให้มีน้อยตัว คือมีตัวละครเอกเพียงหนึ่งหรือสองตัว จะมีตัวละครประกอบที่เป็นประโยชน์ต่อเรื่องจริง ๆ อีก 2-3 ตัวเท่านั้น

4) บทสนทนา คือ ถ้อยคำที่ตัวละครใช้พูดจาโต้ตอบกัน บทสนทนาอาจมีประโยชน์ต่อการเขียนเรื่องสั้น เพราะช่วยทำให้เรื่องดำเนินคืบหน้าไปได้โดยผู้แต่งไม่ต้องอธิบายให้ยืดยาว ช่วยสะท้อนบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวของตัวละคร หรือช่วยสร้างบรรยากาศของเรื่องให้เป็นไปตามธรรมชาติ

5) ฉาก คือ สถานที่ที่เกิดเหตุการณ์ในเรื่อง ซึ่งหมายรวมถึงเวลาและสภาพที่แวดล้อมเหตุการณ์นั้น ๆ ด้วย ฉากที่สำคัญในเรื่องสั้นมักจะมีการกล่าวถึงเพียงฉากเดียว เพราะผู้แต่งถือหลักว่า \"ยิ่งใช้เหตุการณ์ สถานที่ และเวลาในเรื่องน้อยเท่าใด ก็ยิ่งมีผลทำให้แนวคิดของเรื่องชัดขึ้นเท่านั้น\" ประกอบกับการเขียนเรื่องสั้นมีข้อจำกัดในเรื่องของขนาด ด้วยเหตุนี้ผู้แต่งเรื่องสั้นจึงมักจะเลือกเอาเหตุการณ์สำคัญของเรื่องมากล่าวอย่างละเอียดเพียงเหตุการณ์เดียว พร้อมกันนี้ก็กล่าวถึงสถานที่สำคัญเพียงแห่งเดียวและกล่าวถึงระยะเวลาที่เกิดเหตุการณ์ในเรื่องด้วยช่วงสั้น ๆ เท่านั้น

6) บรรยากาศ คือ อารมณ์ต่าง ๆ ของตัวละครที่เกิดจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 และมีอิทธิพลทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตามไปตามด้วย การสร้างบรรยากาศจำเป็นต้องอาศัยรายละเอียดจากส่วนประกอบอื่น ๆ ของเรื่องด้วย เช่น สิ่งของเครื่องใช้ สีหน้า ท่าทาง เครื่องแต่งกายและบทสนทนาของตัวละครตลอดจนเครื่องประกอบฉาก เช่น แสง สี และเสียง เป็นต้น เพราะสิ่งแวดล้อมเหล่านี้จะทำให้ตัวละครและผู้อ่านเกิดอารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ผู้แต่งต้องการได้ เรื่องสั้นที่ดีจะต้องมีฉากและบรรยากาศที่สมจริงและที่สำคัญคือทั้งสองสิ่งนี้จะต้องสัมพันธ์กันและต้องสอดคล้องกับเนื้อเรื่องด้วย โดยทั่วไปผู้แต่งเรื่องสั้นจะถือว่าบรรยากาศเป็นส่วนประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของฉาก เพราะมีส่วนช่วยทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นการสร้างบรรยากาศในเรื่องสั้นจึงนิยมทำควบคู่ไปกับการสร้างฉากพร้อมทั้งใช้หลักเกณฑ์แบบเดียวกัน

ประเภทของเรื่องสั้น

การแบ่งประเภทของเรื่องสั้นมีหลายลักษณะ ดังนี้คือ

1) แบ่งตามลักษณะการแต่ง มี 2 ประเภท คือ เรื่องสั้นประเภทเน้นโครงเรื่องหมายถึงเรื่องสั้นแนวเก่าที่นิยมยึด \"เหตุการณ์\" เป็นหลักแล้วจบลงแบบหักมุม กับเรื่องสั้นประเภทไม่เน้นโครงเรื่อง หมายถึงเรื่องสั้นแนวใหม่ที่นิยมยึด \"ความคิดหรืออารมณ์ของผู้แต่ง\" เป็นหลักแล้วจบเรื่องตามสภาพความเป็นจริงในชีวิต (สายทิพย์ นุกูลกิจ 2537: 163)

2) แบ่งตามจุดมุ่งหมายในการแต่ง มี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเรื่องสั้นแนวประเทืองอารมณ์ หมายถึงเรื่องสั้นที่ผู้แต่งมุ่งให้ผู้อ่านเกิดความบันเทิงใจเป็นหลักสำคัญ กับเรื่องสั้นแนวประเทืองปัญญา หมายถึงเรื่องสั้นที่ผู้แต่งมุ่งให้ผู้อ่านเกิดความรู้ความคิดหรือเกิดความเข้าใจในเรื่องราวความเป็นไปของชีวิตและสังคม

3) แบ่งตามลักษณะโครงเรื่อง ดังนี้ คือ

3.1) เรื่องสั้นชนิดผูกเรื่อง (Plot Story) คือ เรื่องสั้นที่ให้ความสำคัญแก่โครงเรื่องเป็นพิเศษ ผู้แต่งมักจะสร้างสถานการณ์แปลก ๆ ซับซ้อน ชวนให้ฉงน และมักจบลงในลักษณะที่ผู้อ่านคาดไม่ถึง เช่น เรื่อง \"สร้อยคอที่หาย\" ของ ประเสริฐอักษร เรื่อง \"สัญชาตญาณมืด\" ของ อ.อุดากร เรื่อง \"จับตาย\" ของ มนัส จรรยงค์ \"การตอบแทน\" ของตุลยเทพ สุวรรณจินดา เป็นต้น

3.2) เรื่องสั้นชนิดเน้นแนวคิด (Theme Story) คือเรื่องสั้นที่ผู้แต่งต้องการเสนอแนวคิดหรือทัศนะอย่างใดอย่างหนึ่งของตนมายังผู้อ่านเป็นสำคัญ เช่น เรื่อง \"ถนนสายที่นำไปสู่ความตาย\" ของ วิทยากร เชียงกูล \"มิติที่สี่ของบาป\" ของ ภักดี ริมมากุลทรัพย์ เป็นต้น

3.3) เรื่องสั้นชนิดเน้นตัวละคร (Character Story) คือเรื่องสั้นที่ผู้แต่งถือว่าตัวละครเป็นองค์ประกอบสำคัญของเรื่อง ตัวละครมีความสำคัญกว่าโครงเรื่อง เพราะเหตุการณ์ในเรื่องเกิดจากพฤติกรรมของตัวละคร ผู้แต่งจึงนิยมเขียนถึงลักษณะหรืออุปนิสัยอย่างใดอย่างหนึ่งของตัวละครให้เห็นเด่นชัดเป็นพิเศษ เพื่อชี้ให้ผู้อ่านเห็นว่า ลักษณะหรืออุปนิสัยดังกล่าวนี้เองที่นำผลอย่างใดอย่างหนึ่งมาสู่ตัวละครเองหรือคนอื่น หรือจะกล่าวว่าผู้แต่งมักกำหนดให้เนื้อเรื่องดำเนินไปตามพฤติกรรมของตัวละครเอกก็ได้เช่น เรื่อง \"คุณย่าเพิ้ง\" ของครูเทพ \"ซาเก๊าะ\" ของ มนัส จรรยงค์ \"มอม\" ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช \"ยาย\" ของ มน. เมธี และเรื่อง \"ขุนเดช\" ของ สุจิตต์ วงษ์เทศ เป็นต้น

3.4) เรื่องสั้นชนิดเน้นบรรยากาศ (Atmosphere Story) คือเรื่องสั้นที่ผู้แต่งต้องการสร้างบรรยากาศของเรื่องให้ดูสมจริง จนผู้อ่านเกิดความรู้สึกเหมือนกับว่าได้ร่วมรับรู้เหตุการณ์นั้น ๆ ด้วยตนเอง เรื่องสั้นชนิดนี้มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับการสืบสวน อาชญากรรม หรือเป็นเหตุการณ์ที่น่าตื่นเต้นระทึกใจ เพราะเขียนได้ง่ายและชัดเจนกว่าเรื่องอื่น ๆ ถึงกระนั้นก็ตาม ผู้แต่งก็ต้องมี ศิลปการเขียนอย่างดีด้วย ผู้อ่านจึงจะสามารถเกิดอารมณ์ร่วมด้วย เช่นเรื่อง ตุ๊กแกนรก ของ ปกรณ์ ปิ่นเฉลี่ยว แหลมตะลุมพุก ของ มนัส สัตยารักษ์ เป็นต้น

4) แบ่งตามแนวคิดหรือปรัชญาของเรื่อง ดังนี้

1. กลุ่มอัตถนิยม (Realism) บางครั้งเรียกว่า \"สัจนิยม\" คือ ลักษณะการเขียนจะใช้บรรยากาศ ฉาก ตัวละคร ตลอดจนปัญหาการขัดแย้ง และสร้างปมต่าง ๆ เป็นไปในเชิง \"สมจริง\" ทั้งหมด การดำเนินเรื่องมักจะเรียบง่ายและเข้าใจได้ทันที โดยยึดถือรูปแบบการมองภายนอกเป็นหลัก และความจริงที่เห็นคือความจริงที่แสดง เช่น เรื่อง พระช่วย ของ สุจิตต์ วงศ์เทศ รองเท้าสีน้ำตาล แมวสีเทา และชายชรา ของ ติ๊ก วงศ์รัฐ จำเลยมนุษยธรรม ของ วิวัฒน์ รุจทิฆัมพร บนสะพานสูง ของ กรณ์ ไกรลาส และเรื่องชายผ้าเหลือ ของ ศรีดาวเรือง เป็นต้น

2. กลุ่มสัญลักษณ์ (Symbolism) ลักษณะการเขียนใช้สัญลักษณ์อย่างใดอย่างหนึ่งปรากฏอยู่ในการบรรยายฉาก ตัวละคร รวมทั้งปัญหาการขัดแย้งต่าง ๆ ในการสร้างปมของเรื่อง การดำเนินเรื่องมักใช้กลวิธี \"ย้อนกลับไปกลับมา\" ความซับซ้อนของจิตใต้สำนึก ซึ่งเป็นการมองแบบภายในเป็นหลัก เช่น เรื่อง แว่นตาไม่มีกระจก ของ นิพนธ์ จิตรกรรม หนี ของ ประพันธ์ ผลเสวก จะไปฆ่ามันทำไม ของ ประดิษฐ์ กลัดประเสริฐ และ ความในใจของกระดูกจระเข้ ของ วัฒน์ วรรลยางกูร เป็นต้น

3. กลุ่มเหนือความจริง (Surrealism) ลักษณะการเขียนจะใช้สิ่งที่ดูเหมือนเป็นความจริงนำมาเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็นไปได้หรือเป็นไปไม่ได้ บางครั้งใช้สัญลักษณ์ บางครั้งใช้จินตนาการเล่าเรื่องที่เป็นโลกแห่งความฝัน บางครั้งใช้แนวเดียวกับการเขียนนวนิยายวิทยาศาสตร์ บางครั้งใช้กลวิธีวาดภาพย้อนกลับไปกลับมาแบบเทคนิคการตัดต่อภาพยนตร์รุ่นใหม่ เช่น เรื่อง รถไฟเด็กเล่น ของ สุชาติ สวัสดิ์ศรี ค่ำคืนอันโหดร้ายในวันว่างเปล่า ของ วิสา คัญทัพ ฆาตกร ของ โกสุม พิสัย มนุษย์ข้อมือ ของ สุวัฒน์ ศรีเชื้อ เป็นต้น

4. กลุ่มกะเทาะสังคม (Satirical) ลักษณะการเขียนเป็นไปแบบสมจริง หากแต่มุ่งจะเสียดสีสังคม ทำนองคล้ายนิทานเปรียบเทียบ เช่น นางสาวไทยรอบสุดท้าย ของ อนุช อาภาภิรม, ข้าพเจ้ามิใช่ข้าพเจ้า ของ บัณฑิต ศิริชัยวงษ์ ฉันคือต้นไม้ ของ ไมตรี ลิมปิชาติ เป็นต้น

5. กลุ่มแปลกแยก (Alienation) ลักษณะการเขียนมีจุดอยู่ตรงที่เล็งเห็นสภาพของมนุษย์ในสังคมปัจจุบันได้ถูกตัดขาดออกจากความเชื่อและกฎเกณฑ์แบบเก่า การดำเนินเรื่องค่อนข้างเป็นแบบการรำพึงของจิตใจสำนึก (Monologue Subconscious) เสียส่วนมาก บางทีก็ใช้การเปรียบเทียบกับสัญลักษณ์ และการเสียดสีเยาะเย้ยมาอธิบายการกระทำของตัวละครในลักษณะที่ไร้เหตุผล สิ้นหวังและถูกสังคมเมินหน้า เช่น ถนนสายที่นำไปสู่ความตาย ของ วิทยากร เชียงกูล เขากับบาดแผลที่ข้อเท้า ของ จรัล ดิษฐาอภิชัย ลูกอ่งุน ของ ท. เสน เจนจัด (สุรชัย จันทิมาธร) น้ำนั้นย่อมซะตลิ่ง ของ ธงชัย สุรการ และเรื่องจากห้องสีปัสสาวะ ของ ทะนง พิสาล เป็นต้น (สุชาติ สวัสดิ์ศรี 2518 : 36)

ฝึกทักษะการอ่านจากเรื่องสั้นภาษาอังกฤษ

การฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษจากการอ่านเรื่องสั้นนั้นนับได้ว่าเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยให้นิสิตได้พัฒนาทักษะการอ่าน เหมาะสำหรับผู้ที่มีพื้นฐานในระดับหนึ่งแล้ว และเป็นวิธีที่ใช้แล้วได้ผลเมื่อไปท่องเที่ยวในต่างประเทศ (เป็นการเดาความหมายจากบริบท) มีทฤษฎีเกี่ยวกับการอ่านอังกฤษแล้วเก่งอังกฤษพิสูจน์มาแล้วว่า การอ่านภาษาอะไรก็ตามบ่อยๆ จะทำให้เรียนรู้คำศัพท์ใหม่ๆ แกรมม่าและความหมายไปในตัว สุดท้ายจะเก่งภาษานั้นไปโดยปริยาย ผลการศึกษาของคริสติน นัตทอลล์ในผลงานเขียนชื่อ Teaching Reading Skills in a Foreign Language ว่า “วิธีที่ดีที่สุดในการพัฒนาความรู้ภาษาต่างประเทศคือ การอาศัยอยู่ในสังคมที่ใช้ภาษานั้น วิธีรองลงมาคือ การอ่านหนังสือภาษานั้นให้ได้มากที่สุด” อีกท่านหนึ่ง คือ การศึกษาของศาสตราจารย์ดอกเตอร์ริชาร์ด เดย์ แห่งมหาวิทยาลัยฮาวายและจูเลียน แบมฟอร์ด ใน ค.ศ. 1998 พบว่า การอ่านเชิงกว้างช่วยให้นักเรียนรู้ศัพท์เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะศัพท์ที่รู้ความหมายทันทีเมื่อเห็น (Sight

Vocabulary) เพราะนักเรียนที่อ่านหนังสือหลากหลายแนวจะเห็นศัพท์มากและรู้ความหมายทันทีโดยไม่ต้องท่อง เป็นต้น แม้แต่สถาบัน British Council Thailand ยังยืนยันและสนับสนุนการฝึกภาษาอังกฤษจากการอ่านเรื่องสั้นซึ่งแนะนำว่า ให้ฝึกอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 เรื่อง (เน้นไปที่การอ่านเรื่องสั้นที่เราชื่นชอบและตั้งใจที่จะอ่าน) ทำให้เรามีโอกาสได้ฝึกการอ่านภาษาอังกฤษด้วยคำศัพท์ที่หลากหลายที่เจ้าของภาษาใช้และเป็นธรรมชาติ ทั้งยังได้เรียนรู้ความหมายของคำศัพท์อย่างถูกต้อง จะทำให้เกิดความมั่นใจ และสามารถสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษได้อย่างคล่องแคล่วมีคลังคำศัพท์มากขึ้น

นอกจากนี้ การอ่านเรื่องสั้นภาษาอังกฤษยังช่วยให้นิสิตได้เรียนรู้คำศัพท์ และสำนวนใหม่ ๆ นอกห้องเรียน ซึ่งนอกจากความหมายแล้ว ยังได้รู้ว่าคำและสำนวนนั้นๆ นำมาใช้ในชีวิตจริงได้อย่างไร และในสถานการณ์ไหนอีกด้วย แต่สำหรับบทความนี้จะเน้นการอ่านเรื่องสั้นภาษาอังกฤษจากหนังสือภาษาอังกฤษ Oxford Bookworm ของโครงการ SE-ED Enjoy Reading อ่านอังกฤษ เก่งอังกฤษ ที่เป็นหนังสืออ่านนอกเวลาแนวใหม่ที่คัดต้นฉบับมาจากสำนักพิมพ์ชั้นนำอย่าง Oxford University Press และสำนักพิมพ์ต่างประเทศอื่น ๆ จำนวนมาก พร้อมแปลคำศัพท์เป็นไทยหน้าต่อหน้า เพื่อให้ผู้อ่านติดตามเนื้อเรื่องได้จนจบเล่ม ค้นความหมายศัพท์ตามบริบทได้ทันทีที่ติดขัด ทั้งยังเสริมความรู้ไวยากรณ์จากเนื้อเรื่องให้ศึกษาเพิ่มอีกด้วย ซึ่งมีทั้งหมด 6 stages หรือระดับของภาษาที่เหมาะกับผู้อ่าน นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียน และตำราเรียน ซึ่งเน้นให้เรียนรู้รูปแบบประโยค และคำศัพท์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อนำความรู้เหล่านั้นไปใช้งานได้จริง ถึงแม้จะไม่ใช่จากหนังสือโดยตรง แต่เนื้อหาในหนังสือเรื่องสั้นนั้นเป็นคำพูด วลี และ/หรือประโยคซึ่งชาวต่างประเทศใช้สนทนาในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว ฉะนั้น เมื่อนิสิตได้ฝึกการอ่านจากเรื่องสั้นเหล่านี้ จะสามารถพัฒนาภาษาอังกฤษได้ทั้งทักษะการพูด การอ่านและการเขียนไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอ่าน ที่จะเกิดทักษะอย่างหนึ่งเข้ามาด้วยนั่นคือ การเดาความหมายจากสถานการณ์หรือบริบทนั้น ๆ โดยคำนึงถึง สถานที่ และสิ่งแวดล้อม ผู้พูด (บทสนทนา) ท่าทาง ผู้ฟัง คำสำคัญ ความเป็นไปได้ และการคาดเดา (คล้ายกับการอ่านหนังสือที่เราอาจไม่รู้ทุกคำ แต่สามารถใช้ context เพื่อการเข้าใจความหมายได้) อาจจะไม่ได้ 100% แต่จะขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้เรียนเอง จึงเป็นเครื่องยืนยันได้ว่า การอ่านภาษาอังกฤษจากเรื่องสั้นภาษาอังกฤษ (ซึ่งมีความหลากหลายด้านคำศัพท์) ย่อมสามารถทำให้ผู้อ่านหรือนิสิตสามารถพัฒนาทักษะการอ่านได้อย่างแท้จริง

Steps to reading short stories success.
ขั้นตอนในการอ่านให้ประสบผลสำเร็จ

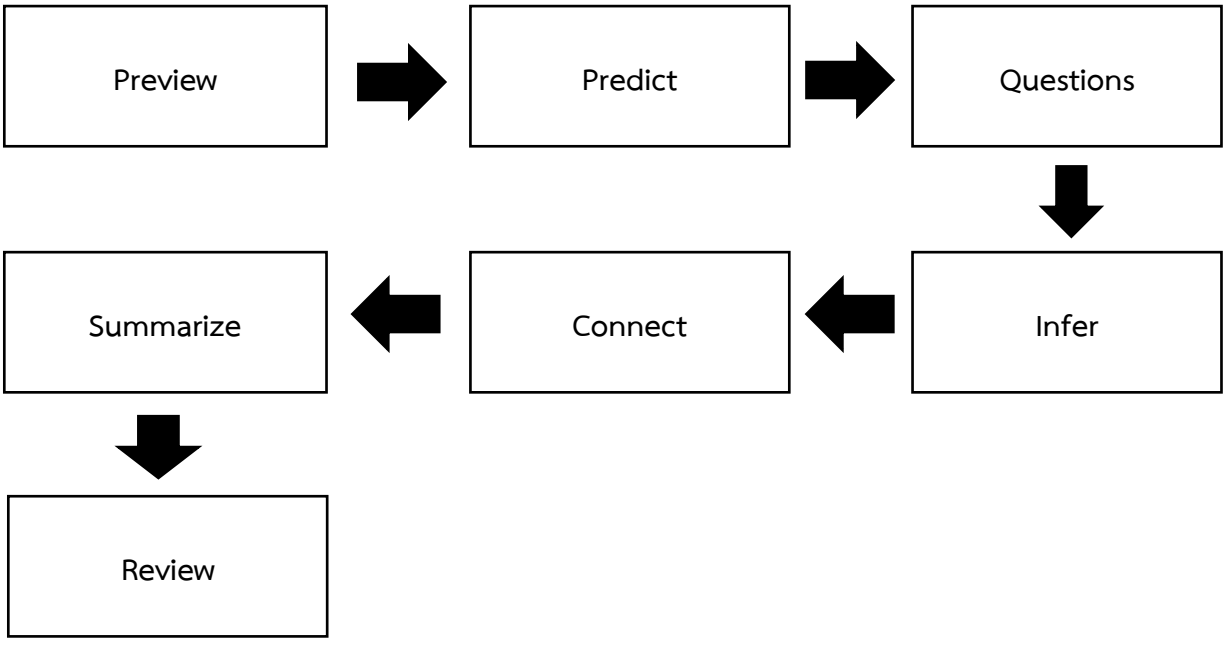

1. **Preview** คือ การหาเหตุผลในการอ่านของผู้อ่านว่าคืออะไร ตลอดถึงกวาดสายตาดูรูปภาพและคำศัพท์ต่าง ๆ ในเนื้อเรื่อง

2. **Predict** คือ การคาดเดาเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไป.

3. **Questions** คือ การตั้งคำถามเกี่ยวกับเนื้อเรื่องว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม และอย่างไร

4. **Infer** คือ การวาดภาพข้อสรุปในสิ่งที่อ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องราวที่อ่านนี้ทำให้คุณประหลาดใจได้อย่างไร?

5. **Connect** คือ ระบุจุดมุ่งหมายในการเขียนของผู้แต่งให้ได้ว่าต้องการจะสื่อถึงอะไร.

6. **Summarize** คือ การย้ำประเด็นว่า เนื้อหาหรือเนื้อเรื่องนี้สอดคล้องกับใจความหลักของเรื่องหรือไม่.

7. **Review** คือ การบันทึกรายละเอียดที่ค้นพบจากการอ่าน ว่าจะนำสิ่งที่อ่านหรือที่ได้เรียนรู้จากการอ่านไปใช้ได้อย่างไร

ผลจากการฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษจากซับไตเติ้ล

การฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษจากเรื่องสั้นภาษาอังกฤษ และประโยคจากเนื้อเรื่องในรูปประโยคต่าง ๆ ทำให้นิสิตได้เรียนรู้ และคุ้นเคยโดยอัตโนมัติว่า คำศัพท์คำนี้มีความหมายว่าอย่างไร และวางในรูปประโยคที่ใช้ในการสื่อสารอย่างไร ซึ่งได้ผลดีกว่าการเรียนคำศัพท์ แบบท่องจำคำศัพท์แบบเดี่ยว ๆ ที่ทำให้ผู้เรียนรู้เฉพาะว่ามันสะกดอย่างไร และมีความหมายอย่างไร ซึ่งบางครั้งทั้ง ๆ ที่ผู้เรียนรู้ว่าคำศัพท์คำนี้สะกดอย่างไร มีความหมายอย่างไร แต่อาจจะไม่รู้ก็ได้ว่าคำศัพท์คำนี้อ่านออกเสียงว่าอย่างไร เป็นต้น และที่สำคัญ ภาษาอังกฤษที่มีอยู่ในเรื่องสั้นแต่ละเรื่อง ซึ่งมีคำแปลคำศัพท์หน้าต่อหน้า พร้อมความหมายและหน้าที่ของคำตามเนื้อเรื่อง รวมไวยากรณ์น่ารู้ วลี สำนวนและแบบฝึกหัด เป็นภาษาอังกฤษที่ถูกใช้ในชีวิตประจำวัน (นักวิชาการจะเรียกว่า Authentic Language) ซึ่งทำให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับคำศัพท์ และโครงสร้างประโยค ที่มีโอกาสที่จะใช้งานจริง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งแตกต่างจากภาษาอังกฤษที่เรียนในหนังสือเรียน (ซึ่งอาจจะไม่ค่อยได้ใช้จริงในชีวิตประจำวันบ่อยนักหรือเป็นภาษาทีเป็นทางการมาก ๆ) ตลอดจนเข้าใจ การใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้องตามสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อีกด้วย

สรุปผล

การฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษจากเรื่องสั้นภาษาอังกฤษทำให้นิสิตมีพัฒนาการในด้านทักษะการ ทักษะการพูด (Speaking) จากการอ่านออกเสียงเนื้อเรื่อง และทักษะการอ่าน (Reading) ซึ่งนิสิตได้คุ้นเคยกับคำศัพท์ที่หลากหลาย และรูปประโยคที่น่าสนใจในแต่ละสถานการณ์จากเจ้าของภาษาผ่านบทสนทนาที่ให้ความสนุกสนานและความบันเทิงที่สามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ทำให้มีความมั่นใจมากขึ้นในการใช้ภาษาอังกฤษทั้งในและนอกห้องเรียน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ควรนำวิธีการฝึกทักษะการอ่านภาษาอังกฤษจากการอ่านเรื่องสั้นภาษาอังกฤษมาพัฒนานิสิตให้เป็นผู้รักการอ่านและเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษทั้งทักษะการอ่านและในด้านอื่นๆ เพื่อที่จะนำไปใช้ในการเรียนและการสอน ตลอดจนในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ทิม วิครี. (2551). *หนังสืออ่านนอกเวลา Oxford Bookworms.* Thailand: Oxford University Press.

สายทิพย์ นุกูลกิจ. (2537). *วรรณกรรมไทยปัจจุบัน.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุชาติ สวัสดิ์ศรี. (2518). *บทกล่าวนำ เสนทางของเรื่องสั้นไทยร่วมสมัย ในแลงเข็ญ.* กรุงเทพฯ: ดวงกมล.

Cristine E. Nuttall, C. (2005). *Teaching Reading Skills in a Foreign Language.* Oxford, UK: Macmillan Education.

Richard R. Day (1998). Extending extensive reading. University of Hawaii at Manoa, USA.

Fufudogu. *Closed Caption และ Subtitle คืออะไร.* เข้าถึงได้ จาก : https://medium.com / @fufudogu / closed - caption

Rainbow. *Short Story.* เข้าถึงได้จาก : http://f-rainbow-shop.blogspot.com/2011/02/short-story.html.

WhatANovel.com. *Short Story คืออะไร.* เข้าถึงได้จาก : https://whatanovel.com/what-a-short-story

วิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์กับการตัดสินจากการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI)

Analyzing Buddhist Ethics and Judgment from The Use of Artificial Intelligence

พระอนันต์ อภินนฺโท [1], พระครูปลัดธนภัทร อุตตฺมปุญฺโญ[2] และพระชนาเมธ เตชธโร[3]

Phra Anan Adnandho, Phrakhrupaladthanapat uttamapunyo andPhra Chanamet Techatharo

บทคัดย่อ

พุทธจริยศาสตร์เป็นเครื่องมือที่ส่องความประพฤติของมนุษย์และเป็นเกณฑ์ตัดสินความถูกผิด ควรไม่ควร คือ รากฐานของความสุข ความสงบในสังคม ที่แสดงออกมาจากพฤติกรรมของตน เพราะมนุษย์พุทธพจน์ในคาถาคัมภีร์ธรรมบทว่า ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐที่สุดสำเร็จแล้วแต่ใจ ถ้าบุคคลมีใจอันโทษ ประทุษร้ายแล้วกล่าวอยู่ก็ตามทำอยู่ก็ตาม ทุกข์ย่อมไปตามบุคคลนั้น เพราะทุจริต 3 อย่างนั้นเหมือนล้อหมุนไปตามรอยเท้าโคผู้ลากเกวียนไปอยู่ฉะนั้นธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐที่สุดสำเร็จแล้วแต่ใจ ถ้าบุคคลมีใจผ่องใส ย่อมทำให้เกิดความสุขได้และมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้นั้นก็ต้องผ่านการพัฒนาพฤติกรรมทางด้านกาย วาจา และใจมาแล้วทั้งนั้น ในทางตรงกันข้ามถ้าคนที่ขาดจริยธรรมสังคมนั้นก็ไม่มีความสงบสุข ดังนั้น ในขณะที่ ปัญญาประดิษฐ์ในฐานะเครื่องมือที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของวิถีชีวิตในโลกสมัยใหม่ มนุษย์ในฐานะผู้สร้างและผู้ใช้งานย่อมต้องมีส่วนตระหนักความสำคัญของผลกระทบทั้งประโยชน์และโทษที่อาจเกิดขึ้น ทั้งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำก็ย่อมมีโอกาสได้รับผลกระทบในทางที่ดีและไม่ดีก็ได้ ซึ่งการวิจัยใช้จากองค์ความรู้ทางพุทธปรัชญาเถรวาทโดยเน้นพุทธจริยศาสตร์มาเป็นเกณฑ์ตัดสินจากการใช้ปัญญาประดิษฐ์ตั้งแต่ระดับบุคคล สังคม ครอบคลุมไปจนถึงระดับสัจธรรมอันเป็นอุดมคติสูงสุดของพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: ปัญหา, พุทธจริยศาสตร์, ปัญญาประดิษฐ์

ABSTRACT

Buddhist ethics is a tool that looks at human behavior and is a criterion for judging right and wrong, right and wrong, which is the foundation of happiness. peace in society that is expressed from their behavior Because humans are social drivers. until it becomes the culture of society and is the behavior of society If humans in any society behave ethically in the form of ethics Society will always have peace. On the contrary, people without ethics and ethics will not have peace in society. Therefore, it can be said that Buddhist ethics is very important as a framework for taking care of humans. Take care of society and create happiness for society, while artificial intelligence as a tool created by humans To meet the needs of life in the modern world Human beings as creators and users must be aware of the importance of both beneficial and harmful effects that may occur. Both the perpetrator and the victim have the opportunity to be affected in a good or bad way. The research uses knowledge from Theravada Buddhist philosophy, emphasizing Buddhist ethics as the criteria for judging the use of artificial intelligence from the individual and social levels, covering the level of truth, which is the highest ideal of Theravada Buddhist.

Keywords: Problems, Buddhist ethics, artificial intelligence (AI)

[1-3] มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตนครราชสีมา/Mahachulalongkornrajavityalaya University Nakhonratchasima Campus

Corresponding author, e-mail: Anan.Pha@mcu.ac.th, Tel. 0853420177

บทนำ

มนุษย์ในโลกสมัยใหม่ ซึ่งปฏิเสธไม่ได้เลยว่า สิ่งนี้ช่วยส่งเสริม ช่วยเหลือและเพิ่มโอกาสที่ดีในชีวิตได้ แต่ในขณะเดียวกันมนุษย์เองก็ตระหนักได้ว่า ปัญญาประดิษฐ์สามารถก่ออันตรายแก่มนุษย์ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมเช่นกัน ปัญญาประดิษฐ์แทบไม่มีความอันตรายในตัวมันเอง เพราะในทางปฏิบัติปัญญาประดิษฐ์จะสามารถปฏิบัติการหรือทำภารกิจอะไรบางอย่างได้นั้น จะต้องมีการกำหนดหน้าที่หรือเป้าหมายบางอย่างที่เฉพาะเจาะจงให้ เกณฑ์ตัดสินตัดสินจากการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในระดับบุคคลและสังคม หากมองจากเกณฑ์ของพุทธปรัชญาโดยเน้นทางพุทธจริย ศาสตร์ ปัญญาประดิษฐ์ คือเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่ไม่มีชีวิต ไม่มีวิญญาณ ถึงแม้บางประเทศในโลกจะอนุมัติให้ปัญญาประดิษฐ์มีสถานะภาพเป็นพลเมืองดิจิทัลอย่างถูกต้องตามกฎหมายก็ตาม (เหมือน สุขมาตย์, 2562: 37) ก็ไม่ต่างไปจากเครื่องมือหรืออุปกรณ์อำนวยความสะดวก ซึ่งแม้จะสร้างให้มีรูปร่างหน้าตาเหมือนมนุษย์ สามารถสนทนาโต้ตอบและมีสติปัญญาคล้ายคลึงหรือเหนือกว่ามนุษย์ก็ตาม

หลักการของศีล 5 หลักของกุศลกรรมบท 10 ในพระพุทธศาสนา มีขั้นต้นและขั้นกลาง ย่อมนำมาใช้กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์ เช่น วิศวกร ผู้ออกแบบ ผู้ผลิต โปรแกรมเมอร์ผู้จำหน่ายหรือผู้ใช้งานอาจมีส่วนในการก่ออันตราย กระทั่งสร้างความเสียหายต่อผู้อื่นในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ทำให้เสียทรัพย์สิน เสียชื่อเสียง ทำร้ายร่างกายจนถึงแก่ชีวิต โดยในระดับสังคม ศีลธรรม หรือจริยธรรม จากการใช้ปัญญาประดิษฐ์ขึ้นเองอยู่กับแรงจูงใจ หากเป็นสถานการณ์ ที่ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ เพื่อผลลัพธ์ที่ดีที่สุด ปัญญาประดิษฐ์ก็มีความฉลาดพอที่จะทำงานร่วมกันตามสภาพแวดล้อมรอบตัว การให้ความสำคัญกับจริยธรรมและผลกระทบต่อสังคมของปัญญาประดิษฐ์ เป็นการเริ่มต้นที่ดีสำหรับหน่วยงานต่าง ๆ ก่อนที่ปัญญาประดิษฐ์ จะถูกพัฒนาจนเลยจุดที่มนุษย์จะควบคุมได้ เมื่อพิจารณาสิ่งที่ปัญญาประดิษฐ์จะเข้ามา ทดแทนการทำงานมนุษย์คือ การจัดการข้อมูลมากมายมหาศาลในคอมพิวเตอร์หรือโทรศัพท์มือถือ ล้วนเป็นสภาพแวดล้อม ที่เต็มไปด้วยข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลทางเศรษฐกิจและข้อมูลการแพทย์ซึ่งต่างมีความสำคัญและเสี่ยงที่จะถูกนำไปใช้ในทางที่ไม่เหมาะสม จึงจำเป็นต้องสร้าง แรงจูงใจ คือ สภาพแวดถ้อมที่เอื้อต่อสภาวะ การปรับตัวเข้าหากันเพื่อความสมดุลในการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ที่เหมาะสมต่อองค์กร

พุทธจริยศาสตร์จึงเจาะจงไปที่ตัวมนุษย์ที่เกี่ยวข้องจากการใช้ประโยชน์ต่างหากที่ควรจะต้องเป็นผู้รับผล ทั้งในทางศีลธรรมและกฎหมายการรับผิดต่อการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีโดยมิชอบ แม้จะยังไม่มีใครให้คำตอบได้ชัดเจนเรื่องความกังวลถึงอนาคตว่าปัญญาประดิษฐ์จะเป็นภัยคุกคามมนุษย์หรือไม่ ความก้าวล้ำของปัญญาประดิษฐ์จะเป็นภัยต่อมนุษย์ในลักษณะใด มีการคาดการณ์ว่าในอนาคต การพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ อาจก้าวไปถึงขั้นที่ทำงานได้สมบูรณ์แบบเหมือนสมองมนุษย์ จึงไม่จำเป็นต้องพึ่งพามนุษย์และอาจปิดกั้นระบบไม่ให้มนุษย์ควบคุมมันได้อีกต่อไป

1. พุทธจริยศาสตร์

พุทธจริยศาสตร์ สะท้อนให้เห็นถึงธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความสงสัยใคร่รู้เกี่ยวกับความดี ความชั่วมาตั้งแต่ยุคบรรพกาล หากนับตั้งแต่เวลาที่พุทธจริยศาสตร์ก่อกำเนิดขึ้นในอินเดียโบราณ ก็ลุล่วงมาเป็นเวลา 2,600 กว่าปี (ณ พ.ศ. 2563) ก่อนหน้านี้ในสังคมอินเดียโบราณก็มีแนวคิดที่ให้คำตอบอีกชุดหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้แล้ว คือ ลัทธิพรหมณ์ตามเสนอในคัมภีร์พระเวทและถ้าถือเอาตามนัยที่ปรากฏในพรหมชาลสูตร จะพบว่า มีลัทธิที่ให้คำตอบกี่เยวกับเรื่องคุณค่าอีก 62 แนวคิด เรียกว่า ทิฐิ 62 และในยุคต่อมา ได้มีแนวคิดที่แยกย่อยหลากหลายยิ่งขึ้น อาทิ แนวคิดของครูทั้ง 6 (วิจิตร เกิดวิสิษฐ์, 2535: 3) ปรัชญาฮินดู 6 สำนัก จะเห็นว่า เฉพาะในสังคมอินเดียตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันได้มีแนวคิดและ ทัศนะมากมาย ยังไม่นับรวมถึงแนวคิดทางจริยศาสตร์ของจีน ญี่ปุ่นและ ทางตะวันตก ล้วนสะท้อนให้เห็นความสงสัยใคร่รู้และการแสวงหาคำตอบเรื่องคุณค่าทางจริยธรรมของมนุษยชาติ (ปรุตม์ บุญศรีตัน, 2563: 1)

1.1 ความหมายของพุทธจริยศาสตร์

พุทธจริยศาสตร์ เป็นสาขาวิชาที่ว่าด้วยคุณค่าทางจริยธรรมสำหรับพฤติกรรมของมนุษย์ เพื่อตอบคำถามเกี่ยวกับปัญหาทางจริยศาสตร์ที่ว่า อะไรคือความดี อะไรคือความชั่ว อะไรคือสิ่งที่ควรทำหรือไม่ควรทำ มีอะไรเป็นเกณฑ์

ในการตัดสินความดี ความชั่วนั้น อะไรคือเป้าหมายสูงสุดของชีวิตแห่งการเป็นมนุษย์ มีวิธีการเข้าสู่เป้าหมายสูงสุดนั้นอย่างไร ตลอดถึงปัญหาด้านภาษาทางจริยศาสตร์ ว่าคุณค่าทางจริยธรรมนั้นสามารถนิยามหรืออธิบายได้หรือไม่ มีอยู่จริงหรือไม่ ถ้ามีอยู่จริง มีอยู่ในลักษณะเช่นไร พุทธจริยาศาสตร์ได้เสนอคำตอบที่เป็นผลจากการสืบค้น แสวงหาคำตอบเกี่ยวกับประเด็นปัญหาทางจริยศาสตร์ข้างต้นของพระพุทธเจ้า ผ่านคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา มีพระไตรปิฎก เป็นต้น

1.2 ความสำคัญของพุทธจริยศาสตร์

พุทธจริยศาสตร์ นั้นเป็นหลักเกณฑ์ทางจริยธรรม ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ทรงวางหลักการไว้ เพื่อเป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์ ตั้งแต่ ศีล 5 ศีล 8 และ ศีล227 ข้อเพื่อให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิต ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มี (Phra Yongyut Thewathammo, 2564: 303) เพื่อขึ้นให้ถึงความดีงามอันสูงสุดนั้นจะต้องมีปฏิปทาสำหรับดำเนินชีวิต กล่าวคือ การกระทำและความเพียรเป็นเบื้องต้นของความสำเร็จทั้งปวง ไม่ประสงค์จะให้ใครได้ดีหรือประสบความสำเร็จลอย ๆ หรือด้วยการอ้อนวอน แต่ให้สำเร็จด้วยการกระทำเอง พระพุทธศาสนาจึงได้รับยกย่องจากนักปราชญ์ชาวต่างประเทศบางคนว่า เป็น A Self do it Religion ศาสนาที่ต้องลงมือทำเอง (วศิน อินทสระ, 2549: 34)

1.3 ขอบเขตและคุณลักษณะ

หลักคำสอนหรือหลักธรรมของพระพุทธเจ้าวางเอาไว้ให้บุคคลนำไปประพฤติปฏิบัติเพื่อจะให้เกิดความสุข ความเจริญในการดำเนินชีวิต การดำเนินชีวิตของมนุษย์จำเป็นจะต้องมีกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันเพื่อความเป็นระเบียบและความสงบสุขของสังคม หลักเกณฑ์ตัดสินความดีในพุทธปรัชญามองทางนิสัยใจคอและความประพฤติที่แน่นอนตามที่บุคคลเหล่านั้นสมัครใจทำ พระพุทธเจ้าทรงสอนเน้นในเรื่องการรักษากาย วาจา และใจ ให้เรียบร้อย บริสุทธิ์สะอาดเป็นนิตย์ เพื่อยกจิตใจของตนให้สูงขึ้น (บุญมี แท่นแก้ว, 2540: 90)

1.4 ระดับของพุทธจริยศาสตร์ 3 ระดับ

นอกจากนี้เกณฑ์ตัดสินจริยศาสตร์พูดถึงความดีอันสูงสุดของมนุษย์เท่าที่มนุษย์จะทำได้อันเป็นประโยชน์ของจริยศาสตร์สูงสุด ตามอุดมคติไม่ใช่ความดีที่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเห็นว่าดีแต่ต้องการให้เป็นความดีสากลที่เรียกว่า Objective Good นั่นเอง (วศิน อินทสระ, 2549: 18) ดังนั้นหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในระดับศีลธรรมที่เป็นประโยชน์สูงสุดของจริยศาสตร์สามารถจัดแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังต่อไปนี้

1) พุทธจริยศาสตร์เบื้องต้น เป็นจริยศาสตร์เพื่อความสงบเรียบร้อยในสังคม ใช้หลักธรรม คือ ศีล 5

1.1) ศีล หมายถึง ความประพฤติดีทางกายวาจา, การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย, ข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม, การรักษาปกติตามระเบียบวินัย ในการฝึกกายวาจาให้ดียิ่งขึ้น ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว เดิมเรียกว่า สิกขาบท 5 เป็นข้อปฏิบัติในการฝึกตน ใครปฏิบัติตามนี้เรียกว่า มีศีลเบื้องต้น ประการนั้นได้แก่

(1) ปาณาติปาตา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการฆ่าสัตว์

(2) อทินนาทานา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการลักทรัพย์

(3) กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม

(4) มุสาวาทา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการพูดเท็จ

(5) สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี เจตนาเป็นเครื่องงดเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท (ที.ปา. (ไทย) 11/315/302)

1.2) ธรรม 5 หรือเบญจธรรม หมายถึง ธรรมอันดีงาม ธรรมที่ทำให้บุคคลเป็นมนุษย์สมบูรณ์ (มนุษยธรรม) 5 อย่าง ที่คู่กับศีล 5 เป็นธรรมที่เกื้อกูลแก่การรักษาศีล 5 ผู้รักษาเบญจศีลมีไว้ประจำใจ 5 อย่าง ได้แก่

(1) เมตตากรุณา ได้แก่ ความรักปรารถนาให้เพื่อนมนุษย์มีความสุขและสงสารอยากให้เขาพ้นทุกข์

(2) สัมมาอาชีวะ ได้แก่ การเลี้ยงชีพทางสจริต เช่น ไม่ขโมยทรัพย์สินเขามาเลี้ยงชีพ หรือแม้แต่การค้าขายสิ่งต้องห้าม เช่น ค้าขายยาพิษ ค้าขายมนุษย์ เป็นต้น ก็จัดอยู่ในข้อนี้

(3) กามสังวร ได้แก่ การสำรวมในกาม เช่น สำรวมในรูป ในเสียง ในรสโดยไม่รู้จักประมาณ ขาดสติ ไม่รู้จักควบคุมตนเอง เป็นต้น

(4) สัจจะ ได้แก่ ความสัตย์ ความจริง ความซื่อตรง โดยประพฤติเป็นธรรม ไม่คด ไม่โกง

(5) สติสัมปชัญญะ ได้แก่ การระลึกได้และรู้สึกตัวอยู่เสมอ ให้รู้จักยั้งคิด มีความระมัดระวังไม่ประมาทมัวเมา เป็นธรรมที่ต้องปฏิบัติเพื่อปูพื้นฐานจริยธรรม (บุญมี แท่นแก้ว, 2545: 58)

2. ปัญญาประดิษฐ์

ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) หรือ เอไอ (AI) ความสามารถในการทำงานและเรียนรู้หน้าที่ต่าง ๆ ด้วยตัวเอง เป็นที่ยอมรับในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้ว่า ปัญญาประดิษฐ์จะมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นในสังคมมนุษย์ เนื่องจากเข้ามาอำนวยความสะดวกให้แก่มนุษย์ในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งอาจเข้ามาแทนที่และทำกิจกรรมของมนุษย์มากขึ้น เมื่อเทคโนโลยีกับสังคมเปลี่ยนไป จึงเกิดผลกระทบและผลลัพธ์ ที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์ ตัวอย่างที่มีเห็นอย่างเด่นชัด คือ ระบบ ATM และ Mobile Banking ได้เข้ามาแทนที่การทำงานหลายส่วนของมนุษย์ไปแล้วเรียบร้อย ซึ่งที่กล่าวมานั้น ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบตามมา เช่น การขโมยข้อมูลโดยผู้เจาะระบบ (Hacker) (ภูมินทร์ บุตรอินทร์, 2563) ที่เป็นมิจฉาชีพหรือการให้ร้าย การให้ข้อมูลเท็จ ไปจนถึงการทำร้ายร่างกายและชีวิตเป็นต้น ยกตัวอย่างกรณีของคนงานในโรงงานผลิตรถจักรยานยนต์แห่งหนึ่งในประเทศญี่ปุ่นเกิดอุบัติเหตุจนทำให้เสียชีวิตโดยปัญญาประดิษฐ์ เนื่องจากวิเคราะห์ผิดพลาดว่าคนงานคนนั้นเป็นภัยคุกคามต่อภารกิจของมัน จึงประมวลผลวิธีที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการกำจัดภัยคุกคามต่อภารกิจโดยการใช้แขนไฮดรอลิกที่ทรงพลังผลักกระแทกจนทำให้คนงานตายในทันที (เหมือน สุขมาตย์, 2562: 37) อีกตัวอย่าง กรณีนักบินที่เป็นมนุษย์ได้เปิดใช้งานนักบินอัตโนมัติซึ่งเป็นปัญญาประดิษฐ์โดยตั้งค่าตั้งต้นของการบินไว้ แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์พายุที่กำลังใกล้เข้ามา นักบินมนุษย์พยายามยกเลิกภารกิจการบินแล้วกลับไปที่ฐานปล่อยเครื่องบินตามเดิม ปัญญาประดิษฐ์กลับประมวลผลว่า การกระทำของนักบินมนุษย์เป็นภัยคุกคามต่อภารกิจการบินของตน จึงดำเนินการกำจัดภัยคุกคามดังกล่าวโดยการตัดอากาศหายใจของนักบินมนุษย์ออกและเปิดให้เก้าอี้นักบินมนุษย์เด้งออกจากตัวเครื่องบิน ผลคือนักบินที่เป็นมนุษย์นั้นเกิดอุบัติเหตุด้วยความผิดพลาดของปัญญาประดิษฐ์ (Gabriel Hallevy, 2016: 171) เช่นเดียวกับยานยนต์หรืออากาศยาน ไร้คนขับเช่นรถยนต์หรือโดรนถูกนำใช้ประโยชน์ทางการขนส่งโทรคมนาคม แต่ขณะเดียวกันก็นำใช้ในทางการทหาร การสร้างเครื่องมือขึ้นมาย่อมไม่มีปัญหาใด เพราะยังไม่เกิดความเสียหาย แต่ความเสียหายจะเกิดขึ้นได้ ต่อเมื่อมีคนนำไปใช้ประโยชน์ในทางที่มิชอบ เช่น เอารูปปลอมไปทำนิติกรรมกับผู้อื่น หรือการสร้างบทสนทนาปลอมที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่น ทำให้ผู้เสียหายเสื่อมเสียชื่อเสียง ซึ่งความเสียหายจากกระทำความผิดเกิดขึ้นได้ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เช่นโปรแกรมเมอร์ใช้ซอฟต์แวร์ของปัญญาประดิษฐ์ถูกออกแบบให้มีหน้าที่จุดไฟในโรงงานตอนกลางคืนเมื่อคนไม่อยู่แล้วอย่างจงใจกระทำการลอบวางเพลิง กรณีดังกล่าวโปรแกรมเมอร์ถูกถือว่าเป็นผู้กระทำการลอบวางเพลิง (William M. Clark and William L. Marshall ,1967: 1-2) แต่สำหรับผู้ใช้งาน แม้ผู้ใช้ไม่ได้เป็นคนเขียนซอฟต์แวร์ แต่ผู้ใช้งานก็เป็นคนใช้งานปัญญาประดิษฐ์เพื่อผลประโยชน์ของตัวผู้ใช้เอง เช่น ผู้ใช้ซื้อหุ่นยนต์รับใช้ ซึ่งถูกออกแบบให้ปฏิบัติตามคำสั่ง โดยเจ้านายออกคำสั่งให้หุ่นยนต์ทำร้ายผู้รุกรานใด ๆ ของบ้านก็ได้ หุ่นยนต์ปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด การกระทำเช่นนี้

มีลักษณะเช่นเดียวกับการที่ออกคำสั่งสุนัขของตนให้ทำร้ายผู้บุกรุก หากแต่ผู้ใช้งานมีเจตนาทางอาญา เมื่อผู้ใช้งานได้สั่งให้ปัญญาประดิษฐ์ทำร้ายผู้อื่น (Joshua Dressler, 2019: 980) การงดเว้นการกระทำก็เกิดผลกระทบและความเสียหายเช่นกัน กรณีนี้เกิดจากการที่ปัญญาประดิษฐ์ละเลยไม่กระทำการหรือยับยั้งเพื่อป้องกันเหตุต่าง ๆ ไม่ให้ผลเกิดขึ้น โดยไม่ได้ต้องการเคลื่อนไหวหรือกระทำการใด ๆ ในขณะมีหน้าที่ที่จะต้องกระทำแต่กลับนิ่งเฉย เพราะคำสั่งถูกยับยั้งโดยมนุษย์ เช่น โปรแกรมเมอร์ หรือการประมวลผลที่ผิดพลาดเอง ทั้งหมดนั้นเกิดจาก การตัดสินใจที่จะใช้ปัญญาประดิษฐ์ ทำงานแทนของมนุษย์

1) ผลกระทบต่อสังคม

สำหรับการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมในประเด็นเรื่องปัญหาของอาชญากรรมรูปแบบใหม่ ความเหลื่อมล้ำ การเลือกปฏิบัติ ผลกระทบทางด้านจิตวิทยาสังคมและความเป็นส่วนตัว สรุปดังต่อไปนี้

1.1) ความเป็นส่วนตัว

เนื่องจากเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งเป็นเทคโนโลยีพื้นฐานของเทคโนโลยีอื่น ๆ ที่ต่อยอดออกไป เช่น การพัฒนาหุ่นยนต์อัจฉริยะนั้น เป็นการหลอมร่วมกันของอัลกอริทึมและข้อมูลภายใต้การควบคุมผ่านโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งข้อมูลที่ถูกนำมาใช้ในการประมวลผลประกอบไปด้วยข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลสารสนเทศและฐานข้อมูล ปัจจุบันได้มีการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการรักษาทางการแพทย์ทั้งที่เป็นอุปกรณ์ที่อยู่ในร่างกายของมนุษย์ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ช่วยเหลือสำหรับผู้พิการ รวมตลอดถึงเครื่องมือวินิจฉัยและผ่าตัดทางการแพทย์ การนำเทคโนโลยีดังกล่าวยังนำเอาไปใช้กับการขนส่ง เช่น รถยนต์อัตโนมัติซึ่งสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลการเดินทางและเส้นทางที่ใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วย ในอนาคตอันใกล้มีการคาดการณ์ว่าเทคโนโลยีดังกล่าวจะนำเอามาใช้ในที่พักอาศัยมากขึ้น ยกตัวอย่าง เช่น หุ่นยนต์ที่ใช้ในการทำความสะอาดบ้าน หรือหุ่นยนต์ที่ใช้ในการดูแลเด็กและผู้สูงอายุ รวมถึงคนป่วยที่ต้องรับการดูแลเป็นประจำ ดังนั้นขอบเขตในการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลจึงมีความสำคัญ

หลายประเทศได้มีการพูดถึงแนวทางในการเก็บข้อมูล ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มประเทศในสหภาพยุโรปได้มีการออกกฎเกณฑ์ของสหภาพยุโรปที่เรียกกันว่า General data protection regulation 2016/679 หรือเรียกชื่อย่อว่า GDPR เพื่อมากำหนดขอบเขตในการเก็บและประมวลผลข้อมูล เช่น ประเภทข้อมูลที่ถูกจัดเก็บ ระยะเวลาที่จัดเก็บกลุ่มต่าง ๆ ที่ถูกจัดเก็บ เช่น ข้อมูลของผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้เยาว์ รวมถึงสถานที่ที่สามารถจัดเก็บข้อมูลได้และความปลอดภัยหรือมาตรฐานของเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูล สำหรับประเทศไทยนั้นในปัจจุบันได้มีการบัญญัติกฎหมายที่มีชื่อว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562

1.2) ปัญหาของอาชญากรรมรูปแบบใหม่

การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเก็บข้อมูลส่วนตัว ย่อมก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการลักลอบนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ต้องระมัดระวัง ยกตัวอย่าง เช่น ข้อมูลช่วงเวลาของผู้อยู่อาศัยในเคหสถานซึ่งผู้ไม่ประสงค์ดีสามารถนำไปประเมินช่วงเวลาในการเข้าโจรกรรมได้อย่างแนบเนียน หรือการนำอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่สามารถเก็บข้อมูลส่วนตัวของเด็กและเยาวชน อาทิเช่น ของเล่นเด็ก เกมออนไลน์ในปัจจุบัน ผู้ที่เข้าถึงข้อมูลสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการฉ้อโกงหรืออีกตัวอย่างก็ เช่น การนำข้อมูลการใช้งานรถยนต์ ผู้ไม่ประสงค์ดีก็สามารถทราบและเตรียมการในการโจรกรรมได้สะดวกยิ่งขึ้น โดยดูจากช่วงเวลาในการใช้งาน สถานที่ ๆ ขับขี่จากต้นทางไปยังปลายทาง ดังนั้น เรื่องความมั่นคงปลอดภัยไซเบอร์ (Cyber Security) จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการตรวจสอบมาตรฐานของอุปกรณ์หรือสินค้าที่ถูกนำออกมาใช้กับผู้บริโภค

1.3) ความเหลื่อมล้ำ

การนำเทคโนโลยีฯมาใช้ย่อมก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในรูปแบบต่าง ๆ เพราะผู้ใดที่มีโอกาสเข้าถึงเทคโนโลยีย่อมมีความได้เปรียบในหลายทาง เช่น การรักษาทางโรคโดยใช้การแพทย์ที่ทันสมัยและปลอดภัยกว่า

ยกตัวอย่างเช่น อุปกรณ์ผ่าตัดหรือการวินิจฉัยโรคที่มีการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์และเทคโนโลยีหุ่นยนต์มาใช้อย่างแม่นยำ หรืออุปกรณ์ที่เป็นหุ่นยนต์ช่วยเหลือผู้พิการเพื่อใช้ชีวิตได้อย่างปกติ การล่วงรู้ถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความเป็นโรคติดต่อหรือโรคประจำตัว ย่อมก่อให้เกิดปัญหาในระบบประกันภัยและส่งผลต่อการคิดเบี้ยประกันภัยที่ไม่เท่าเทียมกันของแต่ละบุคคล นอกจากนั้นยังรวมถึงปัญหาของแรงงานที่จะถูกเทคโนโลยีเข้ามาทดแทน

1.4) การเลือกปฏิบัติ

การเลือกปฏิบัตินั้นอาจเกิดขึ้นได้ตั้งแต่ต้นทางในการพัฒนาเทคโนโลยี กล่าวคือ ทัศนะคติของผู้พัฒนาโปรแกรม หรือทัศนคติของการกำหนดกระบวนการ ระเบียบวิธี หรือ อัลกอริทึม ซึ่งมีต่อกลุ่มคนที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา รสนิยมทางเพศ และรสนิยมทางการเมือง ปัจจุบันได้มีการพัฒนาแนวความคิดในเรื่องของเทคโนโลยีกับจริยธรรม เช่น การแก้ปัญหา Trolley Paradox ในโครงการพัฒนาที่ชื่อ Moral Machine ยกตัวอย่างเช่น ถ้ารถยนต์ไร้คนขับเบรกแตกและก่อให้เกิดอุบัติเหตุแบบฉับพลัน การควบคุมรถจะต้องวิ่งชนกลุ่มสิ่งมีชีวิตที่กีดขวางซึ่งมีจำนวน 5 ชีวิต ในที่นี้อาจจะมีทั้งมนุษย์และสัตว์อื่น ๆ เช่น สุนัข เมื่อเทียบกับการตัดสินใจเลี้ยวรถเพื่อไปชนกับสิ่งมีชีวิตอีก 3 ชีวิต แต่ทั้ง 3 ชีวิตนั้นเป็นมนุษย์ รถยนต์ไร้คนขับจะตัดสินใจอย่างไรให้เหมาะสมระหว่างจำนวนชีวิตที่เสียหาย หรือ การวิเคราะห์เชิงคุณภาพว่ามนุษย์มีค่ากว่าสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ การตัดสินใจดังกล่าวของเทคโนโลยีนั้นเป็นอย่างไร นอกจากนั้นยังรวมถึงปัญหาการแยกประเภทของสิ่งมีชีวิตไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุ ผู้ใหญ่ และเด็ก ฯลฯ ความแตกต่างเหล่านี้ ยังจะต้องพัฒนาเทคโนโลยีไปอีกพอสมควร

1.5) ผลกระทบด้านจิตวิทยาสังคม

การนำเทคโนโลยีไปใช้ย่อมก่อให้เกิดความผูกพันระหว่างมนุษย์กับเครื่องจักร ยกตัวอย่างเช่น การนำหุ่นยนต์ดูแลผู้สูงอายุหรือเด็กหรือผู้พิการ ย่อมก่อให้เกิดความผูกพันระหว่างผู้ใช้กับหุ่นยนต์ จากผลสำรวจที่สรุปได้จากรายงานผลกระทบของสหภาพยุโรป ได้ข้อสรุปว่า ร้อยละ 60 ของจำนวนประชากรที่ทำแบบสอบถาม ไม่เห็นด้วยให้นำเอาหุ่นยนต์มาใช้ดูแลกับผู้สูงอายุ ผู้พิการและเด็ก แต่น่าจะนำไปใช้ในภาคส่วนอื่น ร้อยละ 34 ไม่เห็นด้วยให้เอามาใช้กับเรื่องของการศึกษา ร้อยละ 27 ไม่เห็นด้วยในการนำไปใช้ในการแพทย์ ยิ่งไปกว่านั้น ร้อยละ 86 ของประชากรในสหภาพยุโรปไม่เห็นด้วยให้มีการนำหุ่นยนต์มาใช้กับเด็กและผู้สูงอายุ

1.6) กระบวนการยุติธรรม

เนื่องจากการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์มาใช้กับกระบวนการยุติธรรมโดยการนำข้อมูลต่าง ๆ มาประมวลผลโดยอัตโนมัติย่อมก่อให้เกิดการทำนายแนวทางการดำเนินคดีได้ และอาจส่งผลต่อกระบวนการยุติธรรมโดยสร้างความเหลื่อมล้ำ ยกตัวอย่าง เช่น การทำนายว่ากฎหมายเรื่องต่าง ๆ ของแต่ละประเทศใช้ระยะเวลาในการบัญญัติกฎหมายนานแค่ไหน การทำนายผลแพ้ชนะของคดีโดยรวบรวมจากสถิติประเภทคดีที่ผู้พิพากษาท่านใดท่านหนึ่งพิจารณาคดี รวมถึงระยะเวลาในการดำเนินคดีตั้งแต่ศาลชั้นต้นจนถึงขั้นศาลสูงสุด เทคโนโลยีสามารถประเมินได้ว่าใช้ระยะเวลานานแค่ไหนและการลงทุนในการฟ้องร้องคดีจะคุ้มค่าหรือไม่ นอกจากนี้ยังสามารถทำนายค่าเฉลี่ยของคดีได้อีกด้วย เช่น กฎหมายเรื่องใดถูกแก้ไขบ่อย แต่ละจังหวัดมีคดีประเภทใดจำนวนมากกว่ากัน รวมถึงการทำนายผลคดีของแต่ละภูมิภาคแต่ละเขต ซึ่งทำให้คู่ความที่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีสามารถประเมินและวางแผนว่าจะดำเนินคดีหรือไม่ เพื่อให้คุ้มค่าไปกับค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดี ยกตัวอย่าง เช่น ระบบ Moniteur Belge. Juridat databank. Legal tech. เป็นต้น ปัจจุบันได้มีการพูดถึงการนำเทคโนโลยีมาใช้แทนนักกฎหมาย โดยนำมาใช้ในการช่วยเหลืองานกฎหมายเบื้องต้น

3. วิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์กับการตัดสินจากการใช้ปัญญาประดิษฐ์

พุทธจริยศาสตร์เป็นเครื่องมือเป็นเกณฑ์ตัดสินความถูกผิดควรไม่ควร คือ รากฐานของความสุขความสงบในสังคม ที่แสดงออกมาจากพฤติกรรมของตน ถ้ามนุษย์ในสังคมใดมีความประพฤติชอบในจริยธรรมอยู่ในครรลองของจริย

ศาสตร์ สังคมย่อมมีแต่ความสงบสุข ในทางตรงกันข้ามคนไร้จริยศาสตร์ขาดจริยธรรมสังคมนั้นก็ไม่มีความสงบสุขการประยุกต์หลักธรรมในการพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน การประยุกต์หลักเบญจศีล และเบญจธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน จะสามารถควบคุมพฤติกรรมและพัฒนาทางร่างกาย และจิตใจของตนเองได้ ก็จะทำให้สังคมมนุษย์อยู่อย่างสงบสุข ภายใต้กฎระเบียบ วินัย และกฎเกณฑ์ของสังคม (พระอธิการประเสริฐ ปุญญกาโมและคณะ, 2566: 256) ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าพุทธจริยศาสตร์จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่เป็นกรอบในการดูแลมนุษย์ ดูแลสังคมและสร้างความสุขให้แก่สังคม ในขณะที่ปัญญาประดิษฐ์ในฐานะเครื่องมือที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของวิถีชีวิตในโลกสมัยใหม่ มนุษย์ในฐานะผู้สร้างและผู้ใช้งานย่อมต้องมีส่วนตระหนักความสำคัญของผลกระทบทั้งประโยชน์และโทษที่อาจเกิดขึ้น ทั้งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำก็ย่อมมีโอกาสได้รับผลกระทบในทางที่ดีและไม่ดีก็ได้ ซึ่งการวิจัยใช้จากองค์ความรู้ทางพุทธปรัชญาเถรวาทโดยเน้นพุทธจริยศาสตร์มาเป็นเกณฑ์ตัดสินจากการใช้ปัญญาประดิษฐ์ตั้งแต่ระดับบุคคล สังคม ครอบคลุมไปจนถึงระดับสัจธรรมอันเป็นอุดมคติสูงสุดของพุทธปรัชญาเถรวาท

1. ระดับบุคคลและสังคม

ถึงแม้สิ่งประดิษฐ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นอย่างปัญญาประดิษฐ์ จะเข้ามามีบทบาทกับวิถีชีวิตของ มนุษย์ในโลกสมัยใหม่ ซึ่งปฏิเสธไม่ได้เลยว่า สิ่งนี้ช่วยส่งเสริม ช่วยเหลือและเพิ่มโอกาสที่ดีในชีวิตได้ แต่ในขณะเดียวกันมนุษย์เองก็ตระหนักได้ว่า ปัญญาประดิษฐ์สามารถก่ออันตรายแก่มนุษย์ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมเช่นกัน ปัญญาประดิษฐ์แทบไม่มีความอันตรายในตัวมันเอง เพราะในทางปฏิบัติปัญญาประดิษฐ์จะสามารถปฏิบัติการหรือทำภารกิจอะไรบางอย่างได้นั้น จะต้องมีการกำหนดหน้าที่ หรือเป้าหมายบางอย่างที่เฉพาะเจาะจงให้ เกณฑ์ตัดสินตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์ปัญญาประดิษฐ์ คือเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่ไม่มีชีวิต ไม่มีวิญญาณ ถึงแม้บางประเทศในโลกจะอนุมัติให้ปัญญาประดิษฐ์มีสถานะภาพเป็นพลเมืองดิจิทัลอย่างถูกต้องตามกฎหมายก็ตาม ก็ไม่ต่างไปจากเครื่องมือหรืออุปกรณ์ อำนวยความสะดวก ซึ่งแม้จะสร้างให้มีรูปร่างหน้าตาเหมือนมนุษย์ สามารถสนทนาโต้ตอบและมีสติปัญญาคล้ายคลึง หรือเหนือกว่ามนุษย์ก็ตาม เกณฑ์ตัดสินทางพุทธจริยศาสตร์จึงเจาะจงไปที่ตัวมนุษย์ที่เกี่ยวข้องจากการใช้ประโยชน์ต่างหากที่ควรจะต้องเป็นผู้รับผล ทั้งในทางศีลธรรม และกฎหมายการรับผิดต่อการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีโดยมิชอบ แม้จะยังไม่มีใครให้คำตอบได้ชัดเจนเรื่องความกังวลถึงอนาคตว่าปัญญาประดิษฐ์จะเป็นภัยคุกคามมนุษย์หรือไม่ ความก้าวล้ำของปัญญาประดิษฐ์จะเป็นภัยต่อมนุษย์ในลักษณะใด มีการคาดการณ์ว่าในอนาคตการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ อาจก้าวไปถึงขั้นที่ทำงานได้สมบูรณ์แบบเหมือนสมองมนุษย์ จึงไม่จำเป็นต้องพึ่งพามนุษย์และอาจปิดกั้นระบบไม่ให้มนุษย์ควบคุมมันได้อีกต่อไป

หลักการของศีล 5 หลักของกุศลกรรมบท 10 ในพุทธจริยศาสตร์ขั้นต้น และขั้นกลาง ย่อมนำมาใช้เป็นเกณฑ์ตัดสิน ผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญญาประดิษฐ์ เช่น วิศวกร ผู้ออกแบบ ผู้ผลิต โปรแกรมเมอร์ ผู้จำหน่าย หรือผู้ใช้งานอาจมีส่วนในการก่ออันตราย กระทั่งสร้างความเสียหายต่อผู้อื่นในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ทำให้เสียทรัพย์สิน เสียชื่อเสียง ทำร้ายร่างกายจนถึงแก่ชีวิต โดยในระดับสังคม ศีลธรรมหรือจริยธรรม จากการใช้ปัญญาประดิษฐ์ขึ้นเองอยู่กับแรงจูงใจ หากเป็นสถานการณ์ ที่ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ เพื่อผลลัพธ์ที่ดีที่สุด ปัญญาประดิษฐ์ก็มีความฉลาดพอที่จะทำงานร่วมกันตามสภาพแวดล้อมรอบตัว การให้ความสำคัญกับจริยธรรมและผลกระทบต่อสังคมของปัญญาประดิษฐ์ เป็นการเริ่มต้นที่ดีสำหรับหน่วยงานต่าง ๆ ก่อนที่ปัญญาประดิษฐ์ จะถูกพัฒนาจนเลยจุดที่มนุษย์จะควบคุมได้ เมื่อพิจารณาสิ่งที่ปัญญาประดิษฐ์จะเข้ามา ทดแทนการทำงานมนุษย์ คือ การจัดการข้อมูลมากมายมหาศาลในคอมพิวเตอร์ หรือโทรศัพท์มือถือ ล้วนเป็น สภาพแวดล้อม ที่เต็มไปด้วยข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลทางเศรษฐกิจ และข้อมูลการแพทย์ซึ่งล้วนมีความสำคัญ และเสี่ยงที่จะถูกนำไปใช้ในทางที่ไม่เหมาะสม จึงจำเป็นต้องสร้าง แรงจูงใจ คือ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสภาวะ การปรับตัวเข้าหากันเพื่อความสมดุลในการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ที่เหมาะสมต่อองค์กร

2. ระดับสัจธรรม

ถึงแม้จะสามารถเขียนโปรแกรมให้ปัญญาประดิษฐ์โดยใช้อัลกอริทึมชั้นสูง โดยสั่งการให้สมองกลทำงานแก้โจทย์หรือปฏิบัติการบางอย่างให้แล้วเสร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพได้ ก็ตาม แต่ทว่ายังไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าจะสามารถสร้างสมองกลของปัญญาประดิษฐ์ ให้มีอารมณ์ และ ความรู้สึกเหมือนมนุษย์ได้ ทำได้แต่เพียงเลียนแบบท่าทางการแสดงออกว่าความรู้สึกเท่านั้น โดยที่ พุทธปรัชญาเถรวาท ได้อธิบายสภาวะหรือธรรมชาติที่แท้จริงของมนุษย์ในฐานะเป็นสิ่งที่ต้องตายและซ่อมแซมไม่ได้ ต่างจากปัญญาประดิษฐ์ ชัดเจนในมิติของการกำเนิดชีวิต และเห็นตรงกันว่าชีวิตคือกลุ่มของความรู้สึกที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ออกเป็นสององค์ประกอบคือ (1) ธรรมชาติฝ่ายรู้ หรือ จิต ซึ่งหมายถึงสภาวะธรรมที่รู้อารมณ์ เรียกว่า ธาตุรู้ (2) ธรรมชาติฝ่ายที่ไม่รู้ แต่เป็นสิ่งที่ถูกรู้ ในทางพุทธปรัชญาเรียกว่า อารมณ์ หมายถึงสิ่งที่จิตรู้ สิ่งที่จิตรู้คือสภาวะธรรมหรือสรรพสิ่งซึ่งปรากฏเป็นโลกและชีวิตทั้งหมดทั้งสิ้น (ระวี ภาวิไล, 2537: 19) ดังนั้นความเป็นจริงพื้นฐานปรากฏการณ์ของชีวิตวิเคราะห์ได้ว่า คือจิตรู้อารมณ์ การรับรู้อารมณ์ทั้งหลายที่ปรากฏแก่การรับรู้ของจิต ก็คือตัวมนุษย์เอง เมื่อพิจารณาอีกนัยหนึ่งแท้จริงแล้ว มนุษย์แต่ละคนคือโลกสัจจะหน่วยหนึ่ง การเข้าใจตนเองเท่ากับการเข้าใจสิ่งอื่นซึ่งเป็นโลกแห่งสัจจะเช่นกัน เพราะไม่ว่าปรากฏตัวอยู่ในสิ่งหรือมิติอื่นใดย่อมแฝงธาตุแห่งสัจจะซึ่งเป็นสิ่งเดียวกันไว้เสมอ มนุษย์จึงเพียงเข้าใจตนเองให้ถ่องแท้เท่านั้น ดังพุทธพจน์ “เราย่อมบัญญัติโลก เหตุเกิดของโลกและปฏิปทาให้ถึงความดับแห่งโลกลงในอัตภาพอันมีประมาณวาหนึ่งที่มีสัญญาและใจนี้เท่านั้น” (สำ.ส. (ไทย) 15/298/90)

สรุปผล

ปัญญาประดิษฐ์ คือ เครื่องมือหรือสิ่งประดิษฐ์ที่มนุษย์คิดค้นและสร้างขึ้น จากฐานความคิดที่ต้องการเครื่องทุ่นแรงที่สามารถ สั่งการ ประมวลผล แก้ปัญหาวิเคราะห์ และปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่มนุษย์ผู้ใช้งาน พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงอุปมาหลักคำสอนทั้งหมดนั้น ให้ใช้เป็นเครื่องมือเพื่อนำไปสู่วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้ ที่สัมพันธ์กับจริยศาสตร์ คือ หลักของเจตนาในทรรศนะของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์จะมีแนวคิดว่าเงื่อนไขที่จะทำให้เป็นกรรม ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์และสัตว์โดยสมมุติก็ตาม จะต้องมีอำนาจในการคิดด้วยตนเองก่อน ถ้าหากว่ามนุษย์เราเป็นหุ่นยนต์ ถูกตั้งระบบเซตโปรแกรมไว้ ก็ไม่ควรได้ชื่อว่าทำกุศลหรืออกุศลกรรม เพราะเรานั้นไม่ได้เลือก แต่เพราะว่าถูกป้อนเซตโปรแกรมให้ทำ พระพุทธองค์จึงทรงมองว่าเมื่อมนุษย์มีความสามารถในการเลือกและตัดสินใจตั้งใจริเริ่มโดยตนเอง เมื่อกระทำไปโดยเจตนาแล้วเกิดเป็นกรรม เพื่อให้มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีสติปัญญา มีความสุขอันสมบูรณ์ ที่เหมาะสมทั้งระดับปัจเจกบุคคลและต่อองค์กร ถือเป็นความรับผิดชอบในการกระทำที่เกิดจากปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งเป็นประเด็นทางจริยธรรมในสังคม

เอกสารอ้างอิง

วศิน อินทสระ. (2529). *จริยศาสตร์.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ บรรณาคาร.

_____. (2549). *พุทธจริยศาสตร์.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมดา.

บุญมี แท่นแก้ว. (2540). *พระพุทธศาสนากับปรัชญา.* กรุงเทพมหานคร: ว.เพ็ชรสกุล.

_____. (2545). *พุทธปรัชญาเถรวาท.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

ปรุตม์ บุญศรีตัน. (2563). *พุทธจริยศาสตร์.* ภาควิชาปรัชญาและศาสนาคณะมนุษย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ระวี ภาวิไล. (2537). *อภิธรรมสำหรับคนรุ่นใหม่.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดอกหญ้า.

วิจิตร เกิดวิสิษฐ์. (2535). *ปรัชญาครูทั้ง 6 ในสมัยพุทธกาล.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

เหมือน สุขมาตย์. (2562). “ความรับผิดทางอาญาของปัญญาประดิษฐ์”, *วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.* 7(2), 37-49.

ภูมินทร์ บุตรอินทร์. (2563). *เศรษฐกิจสีเงิน หุ่นยนต์ ปัญญาประดิษฐ์และกฎหมาย.* เข้าถึงได้จาก: https://www.thnic.or.th/silverecon1/

Gabriel Hallevy. “The Criminal Liability of Artificial Intelligence Entities”. *Akron Intellectual Property Journal*. Vol. 4 (March 2016): 171-199.

Thewathammo (Chantha On), Phra Yongyut. (2021). “The Mental Development According to the Buddhist Ethics”. *Dhammathas Academic Journal.* 21(3), 303.

Joshua Dressler. *Cases and Materials on Criminal Law.* United States of America: Eagan, Minnsota & West Academic Publishing. 8th edition 2019.

William M. Clark and William L. Marshall. *Law of Crimes.* Chicaco: Callaghan Company& Publisher. 7th edition. 1967.

แนวทางการศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการต่อการสื่อสารภาษาอังกฤษในยุคดิจิทัล

Guidelines for studying the role of the Sangha in English communication in the digital age

พระครูวินัยธรสิงขร ปริยตฺติเมธี.[1]
Phrakru Winaithonsingkhon Pariyattimedhi.

บทคัดย่อ

แนวทางการศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการเพื่อการสื่อสารภาษาอังกฤษภายในบริบทของสังคมยุคดิจิทัล เป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารที่ทันสมัย เพื่อตอบสนองการส่งสารและการเผยแผ่ธรรมะให้ทันต่อสังคมรุ่นใหม่ บทบาทของพระสังฆาธิการในการสื่อสารภาษาอังกฤษ จะช่วยปิดช่องว่างต่อความเข้าใจในสังคมปัจจุบันและเป็นรากฐานสำหรับการศึกษาสังคมยุคดิจิทัล เพราะสังคมยุคปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงด้วยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในทุกด้านของชีวิต

การศึกษาภาษาอังกฤษในสังคมพระสังฆาธิการก็ไม่แตกต่างกัน เพราะพระสังฆาธิการเองก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงการอยู่ร่วมกันในสังคมยุคดิจิทัลได้ การเรียนรู้ภาษาอังกฤษได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการสื่อสารมากมาย ดังนั้น ในบทความนี้ เราจะสำรวจแนวทางการศึกษาภาษาอังกฤษในสังคมยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาการสื่อสารภาษาอังกฤษในยุคดิจิทัล เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานของคณะสงฆ์ และส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนาและพัฒนาประเทศชาติให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงโลกแห่งยุคเทคโนโลยี บทความวิชาการฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อส่งเสริมแนวทางการศึกษาการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของพระสังฆาธิการในยุคดิจิทัล 2) เพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ของพระสังฆาธิการในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: พระสังฆาธิการ, การสื่อสารภาษาอังกฤษ, ยุคดิจิทัล

ABSTRACT

The education guidelines for the role of monks in communicating in the English language within the context of the digital society are about utilizing technology for modern communication to respond to the transmission of information and the dissemination of Dhamma to the new generation of society. The role of monks in communicating in the English language is important because it helps bridge the gap in understanding in today's society and provides a foundation for digital society education. In today's society, there is constant change through the use of digital technology in all aspects of life. English language education in the context of a monastic community is no different because monks themselves cannot escape being part of the digital society. Learning English language is impacted by various technological and communication changes.

In this article, we will explore the guidelines for English language education in the digital society to develop English language communication skills in the digital age for the benefit of monastic works, promotion of Buddhist activities, and national development in response to the changing world of technology. The objectives of this academic article are 1) to promote education guidelines for using the English language for communication among monks in the digital age, and 2) to promote the application of the English language for learning among monks in the digital age.

Keywords: Buddhist monks, English communication, digital age.

---

[1] มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตนครราชสีมา/ Mahachulalongkornrajavityalaya University Nakhonratchasima Campus
Corresponding author, e-mail: phramahasingkhon@gmail.com, Tel. 0988356641

บทนำ

การใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้โดยการใช้แอปพลิเคชันและแพลตฟอร์มทางออนไลน์เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ทำให้การเรียนรู้เป็นเรื่องสนุกและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ใช้เป็นแนวทางการเรียนรู้ที่ให้ประสบการณ์ที่ตนสามารถกำหนดเองได้ เช่น การเรียนรู้ตามความสนใจ และการปรับตัวให้เหมาะสมกับระดับความรู้ของแต่ละบุคคล การเรียนรู้ผ่านสื่อต่างๆ เช่น การใช้วิดีโอ, ภาพถ่าย, เสียง, และแผนผังแบบต่างๆ เพื่อช่วยในการเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาภาษาอังกฤษ การติดตามความก้าวหน้าและประสิทธิภาพของการเรียนรู้โดยใช้ข้อมูลเชิงตัวเลขเพื่อปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้โดยการใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่อนุญาตให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน แบ่งปันความรู้และแนวคิดเพื่อสร้างการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายและน่าสนใจ ความสำคัญของการศึกษาภาษาอังกฤษในสังคมยุคดิจิทัล จะสามารถเปิดโอกาสให้กว้างขึ้น

การรู้และเข้าใจภาษาอังกฤษเปิดโอกาสให้เข้าถึงข้อมูลและความรู้จากทั่วโลก เชื่อมโยงกับคนและข้อมูลอย่างไม่มีข้อจำกัด สามารถเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมสากลได้ดีเยี่ยม เพราะภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่ใช้ในการสื่อสารในหลายด้าน (Jim Sheffield, 2013) การเรียนรู้ภาษาอังกฤษนี้ จะช่วยเตรียมความพร้อมในการทำงานและการสื่อสารระหว่างประเทศ ถือว่า เป็นหนึ่งในภาษาที่พูดกันอย่างแพร่หลายและมีอิทธิพลมากที่สุดในโลก ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่ใช้กันทั่วไปในการสื่อสาร ทางธุรกิจ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และคอมพิวเตอร์ เพราะมันมีบทบาทสำคัญในการดำเนินกิจกรรมต่างๆมากมาย หลายประเทศทั่วโลกมีการสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองและประชากรมีความสามารถทางภาษาอังกฤษจำนวนมาก การเข้าใจภาษาอังกฤษจะสามารถเปิดโอกาสมากมายสำหรับการเดินทางระหว่างประเทศ การทำงาน และการเรียน เพราะการเรียนรู้ภาษาอังกฤษจะช่วยพัฒนาทักษะการคิด เช่น การวิเคราะห์ข้อมูล, การแก้ปัญหา, การเข้าใช้เว็บไซต์, การเข้าถึงโซเชียลมีเดีย, พอดแคสต์, การสัมมนาผ่านเว็บ หรือเครื่องมืออื่นๆ รวมถึงการสามารถวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากทั่วโลกได้อีกด้วย

ดังนั้น พระสังฆาธิการจึงควรมีบทบาทส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ในสาขาต่างๆ เช่น การศึกษาธรรมะ, วรรณคดี, ศิลปะ, การเข้าใจเทคโนโลยี, และการส่งเสริมสังคมสมัยใหม่ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงความรู้จากแหล่งต่างๆที่หลากหลายได้อย่างเหมาะสม กรณีดังกล่าวนี้ ได้รับการยืนยันจากบทความว่าด้วยเรื่องคำถามเกี่ยวกับเทคโนโลยี (The Question Concerning Technology) ว่า “เทคโนโลยีสมัยใหม่ มีแนวโน้มที่จะล้อมรอบโลกและเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของเรากับโลก” (Martin Heidegger, 1977) การศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการเพื่อการสื่อสารภาษาอังกฤษในสังคมยุคดิจิทัลจะช่วยเสริมสร้างทักษะการพูด, การอ่าน, การเขียน, และการฟังภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิผล ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการสื่อสารและการทำงานในยุคดิจิทัล พระสังฆาธิการควรเน้นบทบาทการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับบุคคลและชุมชนในฐานะผู้นำที่สำคัญของสังคม ดังนั้น พระสังฆาธิการจึงควรเป็นผู้นำแนวหน้าในการสร้างสังคมแวดล้อมด้านภาษา (Linguistical Environments) เพื่อให้พัฒนาและปรับปรุงทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคมได้อย่างเหมาะสม

พระสังฆาธิการควรส่งเสริมให้บุคคลมีความพร้อมในการเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์และการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจและรายละเอียดที่ต้องการ พระสังฆาธิการ ควรสนับสนุนการศึกษาบทบาทการเรียนรู้ที่มีมุมมองหลากหลาย ไม่เพียงแค่การเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพียงอย่างเดียว แต่ยังเชื่อมโยงการใช้ภาษาด้วยดิจิทัลบูรณาการกับศาสตร์ด้านอื่นๆด้วย เช่น วัฒนธรรม, เทคโนโลยี, ศิลปะ และแนวคิดการดำรงอยู่ในสังคมในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ พระสังฆาธิการ ยังต้องมีหน้าที่ส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ในสาขาอื่นๆ เช่น การศึกษาธรรมะ, การผลิตตำราทางพุทธศาสนา, การนำธรรมประยุกต์กับเทคโนโลยี, การเผยแพร่วรรณคดี, และการใช้เทคโนโลยีเพื่ออธิบายพุทธศิลป์เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงความรู้จากแหล่งต่างๆที่หลากหลาย และมากมายทั่วทุกมุมของโลกได้ พระสังฆาธิการ ควรมีบทบาทและแนวทางการส่งเสริมความรับผิดชอบในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรับผิดชอบในการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเอง และเข้าใจความสำคัญของการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษในสังคมยุคดิจิทัลเพราะเทคโนโลยีจะเข้ามากำหนดลักษณะต่างๆของชีวิตและวัฒนธรรมของมนุษย์ (Jacques Ellul,1954)

ทฤษฎีการสื่อสาร

ในยุคดิจิทัล การส่งสารได้รับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตอย่างแพร่หลาย ทฤษฎีและกรอบการทำงานหลายประการช่วยให้เราเข้าใจว่าการส่งสารทำงานอย่างไร? ในบริบทนี้ ผู้เขียนจะนำเสนอทฤษฎีที่สำคัญของการสื่อสารภาษาอังกฤษในยุคดิจิทัล ดังจะได้พิจารณา ต่อไปนี้

1) ทฤษฎีการแสดงตนทางสังคม: ทฤษฎีนี้ มุ่งเน้นไปที่ระดับของการแสดงตนทางสังคมในช่องทางการส่งสารออนไลน์ การแสดงตนทางสังคมจึงหมายถึงความรู้สึกของการได้อยู่กับบุคคลอื่นในยุคดิจิทัล ผู้คนใช้แพลตฟอร์มต่างๆ เช่น โซเชียลมีเดีย, การประชุมทางวิดีโอ และแอพลิเคชั่นการรับ-ส่งสาร เป็นการลดช่องว่างจากการสื่อสารและสร้างความรู้สึกต่อสังคม เป็นการโต้ตอบแบบเรียลไทม์

2) ทฤษฎีความสมบูรณ์ของสื่อสาร : ทฤษฎีนี้ เน้นความสามารถของช่องทางการส่งสารในการถ่ายทอดข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ ในยุคดิจิทัล ช่องทางสื่อสารต่าง ๆ ตั้งแต่ข้อความไปจนถึงการโทรวิดีโอ นำเสนอความสมบูรณ์ในระดับต่างๆ ตัวอย่าง เช่น แฮงเอาท์วิดีโอ อาจมีประโยชน์มากกว่า การส่งข้อความ เนื่องจากช่วยให้มองเห็นภาพ น้ำเสียง และตอบกลับได้ทันที ทฤษฎีนี้ ช่วยให้เราเข้าใจว่า ทำไมบางแพลตฟอร์มจึงถูกเลือกเพื่อเป็นเป้าหมายการส่งสารที่เฉพาะเจาะจง

3) ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ: ในยุคดิจิทัล บุคคลจะไม่ใช่ผู้รับข้อความ หรือ ตัวสารเพียงอย่างเดียว อีกต่อไป แต่จะแสวงหาและใช้ส่งสารเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะอย่างแข็งขัน ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นว่า ผู้คนเลือกแพลตฟอร์มการส่งสารเป็นการเฉพาะ ตามความต้องการของพวกเขา เช่น ข้อมูล ความบันเทิง ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม หรือการแสดงออกถึงตัวตนส่วนบุคคล ตัวอย่าง เช่น แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย ตอบสนองความต้องการที่หลากหลายไปพร้อมๆกัน ตามที่ สตีฟ จ็อบส์ ผู้ร่วมก่อตั้ง Apple Inc. เคยกล่าวไว้ว่า “บุคคลที่ทรงอิทธิพลที่สุดในโลกคือนักเล่าเรื่อง นักเล่าเรื่องเป็นผู้กำหนดวิสัยทัศน์ ค่านิยม และกิจกรรมต่างๆของมนุษย์ที่กำลังจะมาถึง” เขาได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการเล่าเรื่องและวิธีที่เทคโนโลยีจะสามารถเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและแบ่งปันเรื่องราวได้

4) ทฤษฎีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและสังคม: การส่งสารแบบดิจิทัลช่วยให้บุคคลสามารถแสดงออกและสำรวจอัตลักษณ์ของตนด้วยวิธีที่ไม่เหมือนใคร ผู้คนสามารถเชื่อมต่อกับผู้อื่นได้ทั่วโลก ซึ่งนำไปสู่การสร้างชุมชนออนไลน์ตามความสนใจ ความเชื่อ และอัตลักษณ์ที่มีร่วมกัน ทฤษฎีนี้ อธิบายว่า แพลตฟอร์มดิจิทัล ช่วยให้ผู้ใช้ปรับตัวเข้ากับกลุ่มวัฒนธรรมหรือสังคมโดยเฉพาะได้อย่างไร โดยส่งเสริมทั้งความสามัคคีและความหลากหลาย ทฤษฎีเครือข่าย ยุคดิจิทัล มักเน้นการเชื่อมโยงถึงกัน ทฤษฎีเครือข่ายจะช่วยตรวจสอบว่า บุคคล กลุ่ม และข้อมูลเชื่อมโยงกันผ่านโหมดและลิงก์ต่างๆ ในเครือข่ายดิจิทัลอย่างไร โซเชียลมีเดีย แพลตฟอร์มบล็อก ล้วนมีส่วนช่วยสร้างเครือข่ายการส่งสารที่ซับซ้อน ทฤษฎีนี้ช่วยให้เราเข้าใจว่า การแพร่กระจายข้อมูลมีแนวโน้มเกิดขึ้นผ่านช่องทางออนไลน์เป็นจำนวนมาก

5) ทฤษฎีการปรับตัวทางวัฒนธรรม: ในโลกดิจิทัลที่เชื่อมต่อกันทั่วโลก ผู้คนส่งสารข้ามขอบเขตวัฒนธรรมบ่อยขึ้น ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นว่า ประสิทธิผลของการส่งสารขึ้นอยู่กับว่า แต่ละบุคคลสามารถปรับข้อความของตนให้เข้ากับบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมและความคาดหวังของผู้ฟังที่ต้องการได้ดีเพียงใด แพลตฟอร์มการส่งสารออนไลน์จำเป็นต้องตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความละเอียดอ่อนเพื่อหลีกเลี่ยงการส่งสารที่ผิดพลาด ในยุคดิจิทัล แพลตฟอร์มการส่งสารมักนำเสนอสิ่งที่มีอิทธิพลต่อวิธีที่ผู้คนใช้แพลตฟอร์มเหล่านั้น ตัวอย่าง เช่น แพลตฟอร์มอย่าง ทวีตเตอ (Twitter), เฟซบุ๊ค (Facebook), อินสตราแกรม (Instagram), ติกต๊อก (Tiktok) สามารถรองรับข้อความที่สั้นและกระชับ ในขณะที่ยูทูป (YouTube) สามารถรองรับการสร้างเนื้อหาวิดีโอที่ยาวกว่า การทำความเข้าใจและรู้ถึงความสามารถในการจ่ายข้อมูลเหล่านี้ ย่อมช่วยให้ผู้ใช้เลือกแพลตฟอร์มที่เหมาะสมสำหรับเป้าหมายการส่งสารของตน

6) ทฤษฎีการแบ่งแยกทางดิจิทัล: การแบ่งแยกทางดิจิทัล หมายถึง ช่องว่างระหว่างผู้ที่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลและผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล ทฤษฎีนี้ เน้นย้ำถึงการกระจายทรัพยากรดิจิทัลที่ไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อโอกาสในการส่งสาร การเข้าถึงข้อมูล และการมีส่วนร่วมทางสังคม การเชื่อมโยงความแตกแยกทางดิจิทัล ถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการส่งสารที่เท่าเทียมในยุคดิจิทัล ทฤษฎีเหล่านี้นำเสนอข้อมูลเชิงลึก

เกี่ยวกับไดนามิก (Dynamics) ที่ซับซ้อนของการส่งสารภาษาอังกฤษในยุคดิจิทัลโดยคำนึงถึงผลกระทบของเทคโนโลยี แพลตฟอร์ม วัฒนธรรม และอัตลักษณ์อีกด้วย (Marshall McLuhan, 1964)

แนวทางการศึกษาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร

แนวทางการศึกษาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอาจแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับบริบทและวัตถุประสงค์เฉพาะ อย่างไรก็ตาม เราสามารถพบข้อมูลเชิงลึกทั่วไปที่อาจช่วยให้มองเห็นภาพรวมได้ ดังต่อไปนี้

1) ความชัดเจน : การส่งสารทั่วไปที่มีประสิทธิภาพด้วยภาษาอังกฤษจำเป็นต้องมีความชัดเจนในการแสดงออก พยายามถ่ายทอดความคิดของผู้ส่งสารในลักษณะที่กระชับและเข้าใจง่ายโดยใช้ภาษาที่เรียบง่ายและแม่นยำ หลีกเลี่ยงคำศัพท์เฉพาะที่ไม่จำเป็นหรือคำศัพท์ที่ซับซ้อนซึ่งอาจทำให้ผู้ฟังสับสน

2) โครงสร้าง: การส่งสารที่มีโครงสร้างที่ดีจะช่วยถ่ายทอดข้อความของผู้ส่งสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ เริ่มต้นด้วยการแนะนำที่ดึงดูดความสนใจของผู้ฟัง ตามด้วยความก้าวหน้าของแนวคิดที่ชัดเจนและสมเหตุสมผล ถ้าเป็นการเขียนก็ใช้ย่อหน้าหรือส่วนต่างๆ เพื่อแบ่งเนื้อหาของผู้ส่งสาร เป็นต้น และทำให้ง่ายต่อการติดตาม

3) การรับรู้ของผู้ชม: ปรับแต่งการสื่อสารของผู้ส่งสารให้ตรงตามความต้องการและความสนใจเฉพาะของผู้ชมของผู้ส่งสารนั้นๆ พิจารณาภูมิหลัง ความรู้ และความคาดหวังของพวกเขา ใช้ภาษาและตัวอย่างที่ตรงใจ ทำให้ข้อความของผู้ส่งสารเข้าถึงและมีส่วนร่วมมากขึ้น

4) ไวยากรณ์และภาษา: ต้องใส่ใจกับไวยากรณ์ การสะกด และเครื่องหมายวรรคตอน เพื่อให้แน่ใจว่า การสื่อสารของผู้ส่งสารปราศจากข้อผิดพลาด ใช้ภาษาที่เหมาะสมกับบริบท หลีกเลี่ยงคำสแลงหรือคำที่ไม่เหมาะสม รักษาน้ำเสียงที่เป็นมืออาชีพและให้ความเคารพตลอดการสื่อสารของผู้ส่งสาร

5) อุปกรณ์ช่วยการมองเห็น: การใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสมควรให้รวมอุปกรณ์ช่วยการมองเห็นมีคุณภาพ เช่น สไลด์ กราฟ หรือรูปภาพ เพื่อปรับปรุงการส่งสารของผู้สื่อสาร ภาพถ่าย สามารถช่วยถ่ายทอดข้อมูลที่ซับซ้อนได้ง่ายขึ้น และดึงดูดผู้ชมของผู้ส่งสารด้วยภาพ

6) การปฏิบัติและข้อเสนอแนะ: ก่อนที่จะนำเสนอการส่งสารทั่วไป ซักซ้อมเนื้อหาของผู้ส่งสารเพื่อทำความคุ้นเคยกับเนื้อหาและปรับปรุงการนำเสนอของผู้ส่งสาร ขอคำติชมจากบุคคลที่เชื่อถือได้ซึ่งสามารถเสนอคำวิจารณ์เชิงสร้างสรรค์เพื่อช่วยให้ผู้ส่งสารปรับปรุงข้อความและการนำเสนอของผู้ส่งสารได้คุณภาพดียิ่งขึ้น โปรดจำไว้ว่าการส่งสารทั่วไปที่มีประสิทธิภาพไม่ใช่แค่การปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เท่านั้น แต่ยังเกี่ยวกับการเชื่อมต่อกับผู้ชมในระดับที่ลึกยิ่งขึ้นอีกด้วย เป็นศิลปะที่ต้องอาศัยการฝึกฝน และความปรารถนาอย่างแท้จริงในการแบ่งปันความรู้และความคิดกับผู้อื่น

บทบาทของพระสังฆาธิการในยุคดิจิทัล

ในยุคดิจิทัล (Digital Age) หรือยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลสารสนเทศ มีบทบาทสำคัญในทุกแง่มุมของชีวิตประจำวัน บทบาทของพระสังฆาธิการ ก็มีการเปลี่ยนแปลงและปรับเปลี่ยนในทางที่สอดคล้องกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงในสังคมและเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น เราจึงจะมาทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของพระสังฆาธิการในยุคดิจิทัล พระสังฆาธิการมีบทบาทในการสื่อสารและการกระจายข่าวสารในยุคดิจิทัล โดยใช้เทคโนโลยีสื่อสารต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ทางศาสนา สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเผยแพร่เทคโนโลยีทางศาสนา พระสังฆาธิการ สามารถใช้สื่อดิจิทัลเพื่อสอนและแบ่งปันความรู้ทางปรัชญา ศาสนา พระไตรปิฎก หนังสือธรรมะ และข่าวสารต่าง ๆ ให้กับผู้ที่สนใจได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เป็นการสื่อสารและการกระจายข้อมูลข่าวสารสู่สาธารณชน

พระสังฆาธิการสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้และการสอนออนไลน์ทางศาสนา ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาในลักษณะที่เหมาะสมกับรูปแบบการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ในยุคดิจิทัลนั้น พระสังฆาธิการสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงชุมชนทางศาสนาและให้บริการแก่ผู้ศรัทธา ไม่ว่าจะเป็นการสร้างพื้นที่สำหรับการสนทนาทางออนไลน์ หรือการจัดกิจกรรมทางศาสนาที่เกิดขึ้นในรูปแบบออนไลน์ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและเชื่อมโยงชุมชนศาสนาให้ใกล้ชิดกันมากขึ้น

การสามารถใช้ช่องทางออนไลน์เพื่อให้คำปรึกษาและแก้ไขข้อขัดแย้งทางศาสนา อาจเป็นการแก้ไขข้อขัดแย้งระหว่างผู้เห็นต่างทางศาสนาหรือแม้กระทั่งการแก้ไขปัญหาทางศาสนาในชุมชน การสร้างเนื้อหาและวัสดุสนับสนุนการเรียนรู้ให้พระสังฆาธิการสามารถสร้างเนื้อหา(ธรรมะ)ทางศาสนาและวัสดุ (เครื่องมือ) การเรียนรู้ในรูปแบบดิจิทัล เช่น บทเรียนทางศาสนาที่บันทึกเป็นวิดีโอหรือเอกสารเสียง เพื่อให้ผู้ที่สนใจศาสนาสามารถเรียนรู้ได้ตามความสะดวกสบาย การเป็นตัวอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในทางที่มีประโยชน์สำหรับชุมชน (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2552) พระสังฆาธิการสามารถสร้างพลังงานบวกและสร้างความร่วมมือในชุมชนทางศาสนาอย่างมากขึ้น บทบาทของพระสังฆาธิการในยุคดิจิทัล คือ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อสนับสนุนกระบวนกา รศาสนา เรียนรู้ สื่อสาร และการบริการในชุมชนทางศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลในยุคที่เทคโนโลยีและสังคมเชื่อมโยงกันอย่างเข้มแข็ง (พระธรรมโกษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2548)

แนวทางการพัฒนาพระสังฆาธิการต่อการสื่อสารภาษาอังกฤษ

การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับพระสังฆาธิการเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ภาษา การฝึกฝนและความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม พระสังฆาธิการก็เหมือนกับคนอื่นๆ ที่จะได้รับประโยชน์จากการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อแบ่งปันคำสอน โต้ตอบกับชุมชน และมีส่วนร่วมในการสนทนาที่มีความหมาย (Sherry Turkle, 2011) ต่อไปนี้เป็นแนวทางบางส่วนที่จะช่วยให้พระสังฆาธิการพัฒนาความสามารถในการสื่อสารภาษาอังกฤษได้ เราจะพิจารณาดังนี้ **การเรียนภาษา** : เริ่มต้นด้วยพื้นฐานกล่าวคือผู้เริ่มต้นศึกษา ควรต้องเริ่มต้นด้วยพื้นฐานของไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ คำศัพท์ และการออกเสียง **การเรียนรู้แบบมีโครงสร้าง**: ลงทะเบียนเรียนหลักสูตรภาษาหรือใช้แหล่งข้อมูลออนไลน์เพื่อเรียนภาษาอังกฤษอย่างเป็นระบบ **การฝึกปฏิบัติเป็นประจำ**: ทุ่มเทเวลาในแต่ละวันเพื่อฝึกการอ่าน การเขียน การพูด และการฟังภาษาอังกฤษ **คลังคำศัพท์** : เน้นการสร้างคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณ การทำสมาธิ สติ และคำสอน **การเรียนรู้ตามบริบท**: เรียนรู้คำศัพท์ในบริบทเพื่อทำความเข้าใจการใช้งานในสถานการณ์ต่างๆ เช่น ธรรมะ วัมนธรรม สารคดี วรรณคดีทางศาสนา รวมถึงแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆด้วย

แนวทางการฟังและการพูด

การฟังอย่างเข้มข้นจะมีอิทธิพล (Clout) ต่อการออกเสียงภาษาอังกฤษจะเป็นการส่งสารที่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เช่น การฟังบรรยาย พอดแคสต์ และบทสัมภาษณ์ ทั้งนี้ ก็เพื่อปรับปรุงความเข้าใจในการฟัง **การทำซ้ำและฝึกฝน** : การท่องบทสวด คำสอน หรือคำพูดที่เป็นภาษาอังกฤษเพื่อฝึกการออกเสียงและเพื่อประโยชน์ในการพูดอย่างคล่องแคล่ว **การสนทนา :** พระสังฆาธิการควรมีเวทีสนทนากับผู้พูดภาษาอังกฤษเพื่อเพิ่มความมั่นใจในการพูดภาษาอังกฤษ ทั้งนี้ อาจจัดตั้งโรงเรียนเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยภาษาอังกฤษเป็นการเฉพาะ เพื่อเป็นการสร้างสังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อให้เอื้อต่อการฝึกฝนนั่นเอง

แนวทางการอ่านและการเขียน

สื่อการอ่าน : ผู้ศึกษาควรแสวงหารูปแบบการอ่านหนังสือ บทความ และแหล่งข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณ ปรัชญา ศาสนาหรือความรู้อื่นๆที่ตนปรารถนา เป็นภาษาอังกฤษ เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการคิดเป็นการสร้างกร้ามเนื้อสมองด้วยจากการฝึกอ่าน **การฝึกเขียน**: จดบันทึกหรือเขียนข้อคิดเห็น คำสอน หรือข้อมูลเชิงลึกส่วนบุคคลเป็นภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาทักษะการเขียน เรียนรู้เกี่ยวกับบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมและมารยาทในประเทศที่พูดภาษาอังกฤษ เพื่อให้แน่ใจว่า การสื่อสารมีประสิทธิภาพ ใช้ภาษาที่สุภาพและให้เกียรติ เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากพูดคุยเกี่ยวกับหัวข้อที่ละเอียดอ่อน ฝึกการสอนหรือการบรรยายเป็นภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาทักษะการพูดในที่สาธารณะ เช่น ภาษากาย ต้องพยายามสบตา การใช้ท่าทาง และแสดงท่าทางที่สงบและมั่นใจ การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงทักษะภาษาของเราอย่างเข้มข้นโดยคอยอัพเดทเทรนด์ภาษาและคำศัพท์ใหม่ ๆ

การใช้ภาษาที่ชัดเจนและเรียบง่ายในการถ่ายทอดคำสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ฝึกการฟังอย่างเอาใจใส่และทำความเข้าใจเนื้อหาจะเป็นวิธีการก้าวเข้าสู่ความสำเร็จในการเรียนได้อย่างมีประสิทธิผลการกระตือรือร้นด้านภาษาส่งเสริมแนวทางการเรียนรู้ภาษาที่เปิดกว้าง

ดังที่ผู้ร่วมก่อตั้งโพลีจ์ล้อต (Polyglot) ซึ่งเป็นองค์การประชุมประจำปีของผู้สนใจภาษาจากทั่วโลก เขาเน้นย้ำว่า การเรียนรู้ภาษา คือ การเดินทางอย่างต่อเนื่องซึ่งเกี่ยวข้องกับการเปิดรับวัฒนธรรมและประสบการณ์ใหม่ๆ (Richard Simcott, 2021) ทั้งนี้ ต้องอาศัยการฝึกความอดทน การเรียนรู้ภาษาต้องใช้เวลา อดทนกับตัวเอง โปรดจำไว้ว่า การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงแต่เกี่ยวกับการเรียนรู้ภาษาเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวกับการถ่ายทอดคำสอนและการเชื่อมต่อกับผู้อื่นอย่างมีความหมายและการเห็นอกเห็นใจอีกด้วย โดยเฉพาะพระสังฆาธิการ ควรบูรณาการร่วมทักษะทางภาษาเข้ากับความเข้าใจทางจิตวิญญาณ จึงจะสามารถสร้างผลกระทบเชิงบวกผ่านการสื่อสารภาษาอังกฤษของพวกเขาได้อย่างมีนัยสำคัญ หลักการเรียนภาษาอังกฤษหากเราสามารถจำแนกกลุ่มเนื้อหา หรือประเภทของเนื้อหา จะเป็นแนวทางในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการพูด การฟัง การอ่าน การเขียนในภาษาอังกฤษได้ดียิ่งขึ้น ผู้เรียนพึงเตรียมใจให้พร้อมและต้องมีความตั้งใจ เพราะการเรียนภาษาที่สองนั้นต้องการความอดทนและความมุ่งมั่น ต้องเตรียมใจที่จะเผชิญกับความท้าทายและความไม่ยอมท้อในการเรียนรู้ภาษาใหม่ๆ การฝึกพูดเป็นส่วนสำคัญในการเรียนภาษาอังกฤษ ควรฝึกพูดอย่างถี่ถ้วน ไม่จำเป็นต้องเน้นถูกต้องทุกครั้ง แต่ความกลัวการพูดผิดอาจทำให้เราไม่กล้าสนทนา การสนทนากับผู้คนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลักอาจช่วยให้เราฝึกการพูดได้ดียิ่งขึ้น

การฟังเป็นทักษะสำคัญในการเรียนภาษา เช่น ฟังเพลง วิทยุ หรือวิดีโอในภาษาอังกฤษ เพื่อปรับความคุ้นเคยกับสำเสียง และอุปกรณ์เสริมการเรียนภาษาแบบอื่นๆ การอ่านเป็นวิธีหนึ่งในการเรียนรู้ศัพท์ใหม่และโครงสร้างประโยค การอ่านหนังสือ เว็บไซต์ หรือบทความในภาษาอังกฤษ เป็นการเพิ่มความรู้และความเข้าใจ การเขียนเป็นวิธีที่ดีในการปรับปรุงทักษะการใช้ภาษาอังกฤษ การฝึกเขียนบทความ อีเมล หรือบันทึกข้อความเล็กๆ น้อยๆ ในภาษาอังกฤษ เป็นการฝึกการใช้คำศัพท์และโครงสร้างประโยค การเข้าใจและศึกษาไวยากรณ์ภาษาอังกฤษเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะช่วยให้เราสร้างประโยคที่ถูกต้องและบอกความหมายได้อย่างชัดเจน การใช้ทรัพยากรทางออนไลน์ เช่น ใช้เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน หรือคอร์สออนไลน์ที่เน้นการเรียนภาษาอังกฤษ อาทิ Duolingo English Test, Memrise Inc., Coursera เพื่อเสริมทักษะและความรู้ของเรา การเรียนร่วมกันกับผู้อื่นที่สนใจเรียนภาษาก็เช่นเดียวกัน สามารถช่วยให้เรามีแรงบันดาลใจและแบ่งปันประสบการณ์ในการเรียนรู้ ทั้งนี้ ต้องกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ เช่น การอ่านหนังสือหนึ่งเล่มต่อเดือน การศึกษาคำศัพท์ใหม่ 50 คำต่อสัปดาห์ เป็นต้น เป้าหมายช่วยให้เรามีแนวทางในการเรียนรู้

การเรียนรู้ภาษาเป็นกระบวนการที่ต้องทำอย่างต่อเนื่อง อย่าให้ความสนใจหลุดหายไปเพราะการเรียนภาษาคือการสร้างพื้นฐานความเข้าใจบริบททางสังคมใหม่ การพยายามใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน เช่น การดูหนัง การอ่านข่าว การสื่อสารกับเพื่อนที่ใช้ภาษาอังกฤษ ช่วยเพิ่มโอกาสในการสนทนาภาษาได้จริง ดังนั้น การเรียนภาษาอังกฤษเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาและความพยายาม ความสำเร็จในการเรียนภาษาขึ้นอยู่กับการมีความอดทนและระยะเวลาของการศึกษาอย่างเต็มที่ในแต่ละวัน การเน้นย้ำถึงความสำคัญของการฝึกฝนอย่างตั้งใจ ความพากเพียร และกรอบความคิดแบบเติบโตในการเรียนรู้ภาษา การยอมรับความท้าทายและมองว่าความผิดพลาดเป็นโอกาสในการปรับปรุง (Barbara Oakley, 2014)

บทบาทพระสังฆาธิการต่อการเผยแผ่ธรรมะด้วยภาษาอังกฤษในสังคมไทย

พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ธรรมะหรือคำสอนทางพุทธศาสนาในสังคมไทย โดยเฉพาะปัจจุบันโลกไร้พรหมแดน บทบาทนี้เกี่ยวข้องกับการเชื่อมช่องว่างระหว่างคำสอนแบบดั้งเดิมและวิธีการสื่อสารสมัยใหม่เพื่อเข้าถึงผู้ฟังในวงกว้างและหลากหลายมากขึ้น ประเด็นสำคัญของบทบาทของพระสังฆาธิการเชื่อมถึงการอนุรักษ์และการปรับตัวทางวัฒนธรรม (มหาเถรสมาคม, 2538) พระสังฆาธิการ มักถูกมองว่า เป็นผู้ดูแลค่านิยมและคำสอน

แบบดั้งเดิม แต่พระสังฆาธิการ ก็สามารถปรับหลักการสำคัญของพุทธศาสนาเพื่อให้ผู้ฟังที่พูดภาษาอังกฤษเข้าถึงได้โดยไม่กระทบต่อแก่นแท้ของคำสอน สิ่งนี้จะช่วยรักษามรดกทางวัฒนธรรมในขณะเดียวกันก็ตอบสนองความต้องการของโลกยุคโลกาภิวัตน์

การแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม เป็นจุดเปลี่ยนอย่างมีนัยสำคัญต่อการเผยแพร่ธรรมะเป็นภาษาอังกฤษ เพราะจะช่วยให้พระสังฆาธิการได้มีส่วนร่วมกับผู้ฟังจากต่างประเทศ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและความเข้าใจร่วมกัน (พระครูสุกิจจานุรักษ์,2561) พระสังฆาธิการสามารถใช้ภาษาอังกฤษเพื่อโต้ตอบกับผู้คนจากหลากหลายภูมิหลัง ซึ่งนำไปสู่การสนทนาข้ามวัฒนธรรมที่มีความหมาย ภาษาอังกฤษเป็นภาษาพูดกันอย่างแพร่หลาย ช่วยให้พระสังฆาธิการสามารถเข้าถึงผู้ฟังในวงกว้างเกินขอบเขตของประเทศไทย เพราะภาษาอังกฤษเป็นสะพานก้าวข้ามเข้าสู่โลกกว้าง สามารถนำไปสู่การเผยแพร่ภูมิปัญญาและคุณค่าทางพุทธศาสนาในระดับสากลได้ (พระแสงจันทร์ ฐิตสาโรและคณะ ,2562)

วิธีการเรียนภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพ

ปัจจุบันพระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาสังคมและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้หลักธรรมเป็นเครื่องมือ เพราะปัจจุบันสังคมเป็นโลกไร้พรมแดน ดังนั้น ผู้คนจากทั่วทุกมุมโลกให้ความสำคัญกับพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทยเป็นอย่างยิ่ง พระสังฆาธิการจึงถือว่า เป็นผู้มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากต่อการนำธรรมะและวัฒนธรรมของประเทศไทยเผยแผ่ไปสู่สายตาของชาวโลกในวงกว้าง การศึกษาและการเรียนรู้จำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลาง ดังนั้น พระสังฆาธิการจึงจำเป็นต้องมีความรู้ในภาษาอังกฤษเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เราจะได้พิจารณาในสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1) **สภาพแวดล้อมที่สมจริง**: ควรสร้างสิ่งล้อมรอบตัวให้เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาอังกฤษให้ได้มากที่สุด เช่น ดูภาพยนตร์ภาคภาษาอังกฤษ รายการทีวี ฟังเพลงและพอดแคสต์ภาษาอังกฤษ และอ่านหนังสือภาษาอังกฤษ หนังสือพิมพ์ และเว็บไซต์ การคลุกคลี หรือการดื่มด่ำในสิ่งแวดล้อม จะช่วยให้ผู้เรียนคุ้นเคยกับจังหวะและความแตกต่างของอารมณ์ทางภาษา
2) **หลักสูตรและชั้นเรียนภาษา:** หลักสูตรหรือชั้นเรียนภาษาจัดให้มีแนวทางการเรียนรู้ไวยากรณ์ คำศัพท์ และทักษะการสื่อสารอย่างเป็นระบบ ควรจัดสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นหรือแพลตฟอร์มออนไลน์ที่มีบทเรียนแบบโต้ตอบกับผู้ใช้ภาษาอังกฤษโดยตรง
3) **แอพภาษาและแหล่งข้อมูลออนไลน์**: มีแอปการเรียนรู้ภาษามากมายที่ให้บทเรียนและแบบฝึกหัดแบบโต้ตอบ เว็บไซต์ เช่น Khan Academy และ BBC Learning English เป็นแหล่งข้อมูลฟรี สะดวกในการค้นคว้าเป็นอย่างมาก
4) **พันธมิตรแลกเปลี่ยนภาษา**: การเฟ้นหาพันธมิตรแลกเปลี่ยนภาษาที่ต้องการเรียนรู้ของแต่ละคน เช่น ในขณะที่เราเรียนภาษาอังกฤษ เราสามารถฝึกพูดคุย แก้ไขข้อผิดพลาดของกันและกัน และแบ่งปันข้อมูลเชิงลึกทางวัฒนธรรมด้วย
5) **กลุ่มสนทนา**: การเข้าร่วมหรือสร้างกลุ่มสนทนาที่สามารถพบปะกับผู้อื่นที่กำลังเรียนภาษาอังกฤษเป็นประจำจะเป็นสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการฝึกพูดและการฟัง การฝึกพูดออกเสียง หรืออ่านออกเสียงจากหนังสือ ซึ่งจะช่วยปรับปรุงการออกเสียงและความคล่องแคล่ว การจัดทำบันทึกประจำวัน เขียนเรื่องสั้น หรือแม้แต่เริ่มเขียนบล็อกเป็นภาษาอังกฤษ การเขียนช่วยพัฒนาคำศัพท์ ไวยากรณ์ และโครงสร้างประโยคในภาษอังกฤษ เรียนรู้คำศัพท์ใหม่และนำไปใช้ให้เป็นประโยคทุกวัน จะสามารถช่วยขยายคำศัพท์ของเราได้
6) **เน้นไวยากรณ์**: การศึกษากฎไวยากรณ์อย่างเป็นระบบ มีแหล่งข้อมูลมากมาย ตั้งแต่หนังสือไวยากรณ์ไปจนถึงบทช่วยสอนออนไลน์ ที่สามารถช่วยให้พระสังฆาธิการเข้าใจและฝึกฝนไวยากรณ์ได้ เข้าร่วมการสัมมนาผ่านเว็บ เวิร์กช็อปออนไลน์ และบทช่วยสอนที่มุ่งเน้นเฉพาะด้านของการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ เช่น การออกเสียง

สำนวน หรือทักษะการเขียน หรือ เมื่อรับชมภาพยนตร์หรือรายการทีวีภาษาอังกฤษให้เปิดคำบรรยายภาษาอังกฤษ ซึ่งจะช่วยให้คุณเชื่อมโยงคำพูดกับรูปแบบการเขียนและปรับปรุงความเข้าใจในการฟัง

การพูดภาษาอังกฤษเพียงช่วงระยะเวลาหนึ่งหรือทำแบบฝึกหัดตามจำนวนที่กำหนดในแต่ละวันช่วยรักษาความสม่ำเสมอ การใช้เครื่องมือ เช่น พจนานุกรมภาษา ตัวตรวจสอบไวยากรณ์ และคู่มือการออกเสียงเพื่อพัฒนาทักษะด้านภาษา การฝึกฝนภาษาอังกฤษในสถานการณ์ของชีวิตจริง เช่น สั่งอาหารที่ร้านอาหาร ถามทาง หรือพูดคุยกับคนแปลกหน้าจะเป็นเวทีการพัฒนาที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ การประเมินความก้าวหน้าของตัวเป็นประจำและระบุส่วนที่จำเป็นต้องปรับปรุง สะท้อนถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของผู้เรียนเอง เพื่อปรับแต่งแนวทางการเรียนรู้ของตัวเองให้เกิดประโยชน์สูงสุด การเรียนภาษานั้นควรมีความสม่ำเสมอและความทุ่มเทเป็นสิ่งสำคัญ ตั้งเป้าหมายให้ชัดเจน อดทน พัฒนาความก้าวหน้า เพราะการเรียนรู้ภาษาเป็นการเดินทางที่ต้องใช้ความพยายามอย่างต่อเนื่อง และมีทัศนคติเชิงบวกดังที่ Stephen Krashen นักภาษาศาสตร์ชาวอเมริกันและนักการศึกษาที่มีชื่อเสียงกล่าวถึงเรื่องสมมติฐานการป้อนข้อมูลโดยเน้นย้ำถึงความสำคัญของการป้อนข้อมูลที่เข้าใจได้ และสภาพแวดล้อมที่ผ่อนคลายและปราศจากความเครียดในการเรียนรู้ภาษา เขาอภิปรายสมมติฐานการป้อนข้อมูลเข้า (Input) และนำเสนอทฤษฎีของเขาเกี่ยวกับวิธีการได้มาและการเรียนรู้ภาษา แนวคิดการป้อนข้อมูลที่เข้าใจได้เป็นแกนกลางการเข้าใจและรู้ เขาให้เหตุผลว่าผู้เรียนจะได้รับภาษาอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด เมื่อพวกเขาเปิดรับข้อมูลที่สูงกว่าระดับความสามารถในปัจจุบันเล็กน้อย แต่ยังคงสามารถเข้าใจได้ เขาเชื่อว่า ข้อมูลที่มีความหมายและเกี่ยวข้องซึ่งสามารถเข้าใจได้โดยไม่ต้องใช้ความพยายามมากเกินไปเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาภาษา เขาเชื่อว่า ผู้เรียนที่ชื่นชอบกระบวนการเรียนรู้มีแนวโน้มที่จะก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Stephen Krashen, 1982)

พึงทราบว่า ในโลกยุคดิจิทัล การสามารถเข้าถึงอุปกรณ์อิเลกทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ แล็ปท็อป แท็บเล็ต หรือสมาร์ทโฟนที่มีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่เชื่อถือได้ ก็สามารถเป็นช่องทางการเข้าถึงและใช้เทคโนโลยีในการเรียนภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงแอพลิเคชั่นที่ให้บริการเป็นการเฉพาะ เช่น App Store, Google Play Store, Apple Store, Spotify, Apple Podcasts หรือ Audible อุปกรณ์เหล่านี้ จะช่วยพัฒนาทักษะการฟังและทำให้ได้สัมผัสกับสำเนียงต่างๆ รวมถึงเว็บไซต์เพื่อค้นหาแหล่งข้อมูล และเครื่องมือการเรียนรู้ภาษา นอกจากนี้ ห้องสมุดสาธารณะ ศูนย์ชุมชน หรือสถาบันการศึกษาที่ให้บริการเข้าถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษอื่นๆ การเข้าร่วมการท้าทายทางภาษา เช่น 30 วันแห่งการพูดภาษาอังกฤษเท่านั้น เพื่อรักษาความสม่ำเสมอในการฝึกฝน การฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอทุกวัน ได้รับการเน้นย้ำจากผู้สร้างวิธีการเรียนรู้ภาษา (Paul Pimsleur) ถึงความจำเป็นและความสำคัญของการทำซ้ำรวมถึงการทบทวนเนื้อหาเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ (Paul Pimsleur,1970) ทั้งนี้ จะเป็นการกำหนดเป้าหมาย การสร้างตารางเรียน และติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน การใช้เทคโนโลยีในการเรียนภาษาอังกฤษจะสร้างความสมดุลระหว่างการเรียนรู้ออนไลน์กับการโต้ตอบในชีวิตจริงเพื่อให้แน่ใจว่าจะได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาที่ครอบคลุม

บทความนี้ ได้พยายามจะเสนอแนวทางการศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการสื่อสารภาษาอังกฤษภายในบริบทของสังคมยุคดิจิทัลเป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารที่ทันสมัย และการเผยแผ่ธรรมะให้เข้าถึงสังคมรุ่นใหม่ การเรียนรู้ภาษาอังกฤษในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มออนไลน์ส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การปรับวิธีการเรียนรู้ตามความสนใจและระดับความรู้ของแต่ละบุคคล รวมถึงการเตรียมความพร้อมสำหรับการทำงานและการสื่อสารระหว่างประเทศ ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีและสื่อสารหลายด้าน บทบาทของพระสังฆาธิการในการสื่อสารภาษาอังกฤษ ช่วยปิดช่องว่างในความเข้าใจในสังคมปัจจุบันส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้ในสาขาอื่นๆ เช่น การศึกษาธรรมะ, เทคโนโลยี, วรรณคดี, และศิลปะ ส่งเสริมความรับผิดชอบในการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษ การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ที่สนับสนุนการทำงานร่วมกันและการแบ่งปันความรู้ทางวัฒนธรรม, เทคโนโลยี, ศิลปะ เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่หลากหลายและน่าสนใจ การเตรียมความพร้อมในการทำงานและการสื่อสารระหว่างประเทศผ่านการศึกษาภาษาอังกฤษ การพัฒนาทักษะการคิด เช่น การวิเคราะห์ข้อมูล แก้ปัญหา และการเข้าถึงเทคโนโลยีและสื่อ

ต่างๆการสร้างการเรียนรู้ที่หลากหลายในสังคมยุคดิจิทัล การสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในหลายด้านอื่นๆ เช่น การศึกษาธรรมะ, เทคโนโลยี, วรรณคดี, และศิลปะ การส่งเสริมความรับผิดชอบในการเรียนรู้และกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียนเอง ผู้เขียนได้พยายามเสนอถึงความสำคัญของการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในสังคมยุคดิจิทัลและบทบาทของพระสังฆาธิการในการส่งสารและส่งเสริมการเรียนรู้ในหลายด้านของชีวิตและวัฒนธรรมในยุคดิจิทัลนี้ การใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มออนไลน์เป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและสร้างความหลากหลายในการเรียนรู้ในสังคมยุคดิจิทัลเพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ในหลายๆ ด้าน และเพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงานของคณะสงฆ์ยุคใหม่และสื่อสารในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยเทคโนโลยีในปัจจุบัน ทฤษฎีการสื่อสารในยุคดิจิทัลมีหลายแง่มุ่งเน้นถึงความเปลี่ยนแปลงในการส่งสารที่เกิดขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต สามารถสร้างกรอบการทำงานที่ช่วยให้เราเข้าใจวิธีการส่งสารในสังคมของยุคดิจิทัลได้มากขึ้น การแสดงตนในช่องทางการสื่อสารออนไลน์ มีความสำคัญไม่น้อยต่อการสร้างอัตลักษณ์เพื่อได้ประโยชน์บางประการ ดังนั้น การใช้แพลตฟอร์มต่างๆ เช่น โซเชียลมีเดียและแอปลิเคชันต่างๆ เพื่อแสดงออกตัวตน การสื่อสารในยุคดิจิทัลสามารถทรงอิทธิพลต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก เป็นการโต้ตอบแบบเรียลไทม์ที่สร้างความรู้สึกต่อสังคม การส่งสารที่มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพสามารถเพิ่มความเข้าใจและการติดต่อได้ เช่น การใช้วิดีโอคอลเพื่อสื่อสารเนื่องจากมีความสมบูรณ์มากกว่าข้อความเพียงอย่างเดียว ผู้คนใช้แพลตฟอร์มการสื่อสารตามความต้องการและความพึงพอใจของพวกเขา การเลือกแพลตฟอร์มเหมาะสมสามารถสร้างความสัมพันธ์และสร้างความสามารถในการสื่อสารที่เป็นประโยชน์ได้ การสื่อสารในยุคดิจิทัลจะช่วยให้ผู้คนสร้างและแสดงอัตลักษณ์ของตนได้อย่างไม่เหมือนใคร แพลตฟอร์มดิจิทัลช่วยให้เชื่อมต่อกับกลุ่มวัฒนธรรมหรือสังคมที่แตกต่างกัน ในยุคดิจิทัล เราสามารถเชื่อมโยงกันในเครือข่ายต่างๆ ทั้งส่วนบุคคล กลุ่ม และข้อมูลต่างๆ ผ่านแพลตฟอร์มและลิงก์ต่างๆ ที่เชื่อมโยงกัน แม้บางครั้งเราจะสังเกตพบว่า มีการแบ่งแยกทางดิจิทัล หมายถึง ความแตกต่างในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล ที่สร้างความแตกแยกในโอกาสการสื่อสารและการเข้าถึงข้อมูล โดยเฉพาะผู้ที่ขาดทักษะด้านภาษาอังกฤษ เพราะในโลกเทคโนโลยีนี้ ภาษาอังกฤษถือว่า เป็นศูนย์กลางของแหล่งข้อมูล อนึ่ง การศึกษาภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารในยุคดิจิทัล เราควรใส่ใจกับความชัดเจนในการสื่อสาร โครงสร้างของข้อความเนื้อหาที่เข้าใจง่าย การปรับแต่งข้อความให้เข้ากับกลุ่มเป้าหมาย การเปล่งเสียงที่มีคุณภาพ และการใช้อุปกรณ์ช่วยการมองเห็นเพื่อปรับปรุงการสื่อสารให้มีความสร้างสรรค์และมีคุณภาพ บทบาทของพระสังฆาธิการในยุคดิจิทัล (Digital Age) เน้นไปที่การนำเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสารทางออนไลน์มาเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนกระบวนการศึกษาและการเผยแผ่ทางศาสนา การเรียนรู้ การสื่อสาร และการบริการในชุมชนทางศาสนา ทั้งนี้ ถือว่าเป็นบทบาทใหม่ที่กำลังเปลี่ยนแปลงและปรับตัวในยุคดิจิทัลอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองสภาวะการเปลี่ยนแปลงในสังคมและเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม บทบาทหลักๆของพระสังฆาธิการในยุคดิจิทัลประกอบด้วยพระสังฆาธิการนั้น จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการสื่อสารต่างๆ เช่น เว็บไซต์ทางศาสนาและสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเผยแพร่เทคโนโลยีทางศาสนา และสื่อสารชนิดต่างๆ เพื่อให้ข้อมูลที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับศาสนา ปรัชญา หรือไตรปิฎกแก่ผู้ที่สนใจอย่างมีประสิทธิภาพและก้าวสู่การสื่อสารแบบใหม่ที่สอดคล้องกับยุคดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อพัฒนาบทเรียนทางศาสนาและวัสดุการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ เพื่อให้ผู้ที่สนใจเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนา จะสามารถเข้าถึงความรู้ได้อย่างง่ายดายและสะดวกสบาย การสร้างพื้นที่สำหรับการสนทนาทางออนไลน์ จัดกิจกรรมศาสนาในรูปแบบออนไลน์ เพื่อเชื่อมโยงและเสริมสร้างความร่วมมือในชุมชนทางศาสนา และการให้คำปรึกษาแก้ไขข้อขัดแย้งทางศาสนาผ่านช่องทางออนไลน์ แนวทางการสร้างเนื้อหาทางศาสนาและวัสดุการเรียนรู้ในรูปแบบดิจิทัล เช่น การสร้างบทเรียนทางศาสนาผ่านเพล็ตฟอร์มต่าง ๆ (YouTube, Facebook, Instagram, TikTok, tweeter, Telegrams etc.) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามความสะดวกสบาย พึงตระหนักว่า พระสังฆาธิการเป็นตัวอย่างที่ดีในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในทางที่มีประโยชน์สำหรับชุมชนศาสนา มันเป็นการสร้างพลังงานเชิงบวกและสร้างความร่วมมือในชุมชนทางศาสนาอย่างดีเยี่ยม การพัฒนาทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับพระสังฆาธิการจะช่วยให้สามารถเชื่อมโยงกับชุมชนทางศาสนาและสื่อสารกับผู้ศรัทธาอย่างมีประสิทธิภาพในยุคที่เทคโนโลยีและสังคมเชื่อมโยงกันอย่างเข้มแข็งและมีประสิทธิผล แน่นอนว่า การอัพเดทแนวโน้มภาษาและคำศัพท์ใหม่ๆ เพื่อเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง หรือ การใช้ภาษาที่ชัดเจน

และเรียบง่ายในการถ่ายทอดความรู้ย่อมมีประสิทธิภาพ รวมถึงการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่อดทนและตั้งใจ การกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้เพื่อสร้างแนวทางในการพัฒนาทักษะ การสร้างความตั้งใจในการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะตนเองในทุกวันด้วย

สรุป

การเรียนรู้และการฝึกฝนในการใช้ภาษาอังกฤษเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาและความพยายามอย่างต่อเนื่อง ความสำเร็จขึ้นอยู่กับความอดทนและความพยายามของผู้เรียนในการพัฒนาทักษะการเรียนภาษาอังกฤษ ไม่เพียงแต่เป็นกระบวนการในการสื่อสารเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้และการแบ่งปันความรู้อย่างมีความหมายกับผู้อื่นอีกด้วย การผสมผสานทักษะทางภาษากับความเข้าใจทางจิตวิญญาณเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างผลกระทบเชิงบวกผ่านการสื่อสารในภาษาอังกฤษ

บทบาทของพระสังฆาธิการในการเผยแพร่คำสอนผ่านภาษาอังกฤษนับวันจะมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น เพราะพระสังฆาธิการ มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่คำสอนทางพุทธศาสนาในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโลกร่วมสมัยที่ไร้พรมแดน บทบาทนี้เกี่ยวข้องกับการเชื่อมช่องว่างระหว่างคำสอนแบบดั้งเดิมและวิธีการสื่อสารสมัยใหม่ แม้ว่าคุณค่าและคำสอนแบบดั้งเดิมยังมีความจำเป็นต่อการเก็บรักษาไว้ แต่ก็สามารถปรับวิธีการนำเสนอสาระสำคัญของพุทธศาสนาเพื่อให้ผู้ฟังที่พูดภาษาอังกฤษเข้าถึงได้โดยไม่กระทบต่อแก่นแท้ของคำสอน ในขณะเดียวกันก็ตอบสนองความต้องการของโลกยุคโลกาภิวัตน์สมัยใหม่ได้ด้วย

การอำนวยความสะดวกในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมถือเป็นส่วนสำคัญในการเผยแพร่คำสอนทางพุทธศาสนาในภาษาอังกฤษ พระสังฆาธิการสามารถมีส่วนร่วมกับผู้ฟังจากนานาชาติโดยใช้ภาษาอังกฤษ ส่งเสริมความเข้าใจซึ่งกันและกันและการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ความสามารถในการโต้ตอบเป็นภาษาอังกฤษทำให้เกิดการสนทนาข้ามวัฒนธรรมที่มีความหมายที่สำคัญ ภาษาอังกฤษจึงเป็นสะพานเชื่อมกับผู้ฟังทั่วโลก ภาษาอังกฤษเป็นภาษาพูดกันอย่างแพร่หลายซึ่งช่วยให้พระสังฆาธิการสามารถเชื่อมต่อกับผู้ฟังในวงกว้างนอกเหนือจากประเทศไทย ภาษาอังกฤษจะทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมสู่ประชาคมโลก ทำให้เกิดการเผยแพร่ภูมิปัญญาและคุณค่าทางพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ การเรียนรู้ภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพสามารถบรรลุบทบาทของตนอย่างมีประสิทธิผล

พระสังฆาธิการจำเป็นต้องมีความเข้าใจภาษาอังกฤษอย่างเชี่ยวชาญ การเรียนภาษาอังกฤษกลายเป็นเครื่องมือในการเผยแพร่คำสอนทางพุทธศาสนา สิ่งนี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของทักษะทางภาษาสำหรับการสื่อสารที่ทรงคุณค่าและแนวคิดทางพระพุทธศาสนาด้วยการนำเสนอเนื้อหาด้วยภาษาอังกฤษได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะพระสังฆาธิการเป็นสื่อกลางในการสื่อสารและเผยแผ่คำสอนทางพุทธศาสนาอย่างมีประสิทธิผล โดยสรุป บทบาทของพระสังฆาธิการในการใช้ภาษาอังกฤษในการเผยแพร่คำสอนทางพุทธศาสนามีความสำคัญในสังคมไทย ทั้งนี้ความสามารถในการปรับตัว แลกเปลี่ยน และสื่อสารข้ามวัฒนธรรมผ่านภาษาอังกฤษ มีส่วนช่วยในการรักษามรดกทางวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก เพราะได้นำเสนอแก่นและความหมายของวัฒนธรรมให้ได้เข้าตรงกันนั่นเอง

บทบาทนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของความสามารถทางภาษาอังกฤษและผลกระทบต่อการเผยแพร่ภูมิปัญญาทางพุทธศาสนาและวัฒนธรรม นอกจากนี้ การเชื่อมโยงกับองค์กรระหว่างประเทศก็เป็นอีกหนึ่งวิธีที่จะช่วยให้พระสังฆาธิการสามารถพัฒนาตนเองให้เข่าสู่ความเป็นสากลได้ ด้วยกลไกดังกล่าวมา เป็นการตอบโจทย์การส่งเสริมแนวทางการศึกษาการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารของพระสังฆาธิการในยุคดิจิทัลและมีผลต่อการส่งเสริมการประยุกต์ใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการเรียนรู้และเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในยุคดิจิทัลอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2552). *แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ฉบับที่ 2) ของประเทศไทย พ.ศ. 2552 - 2556.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

พระครูสุกิจจานุรักษ์ (ชยุตม์ อคฺควณฺโณ). (2561). การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในจังหวัดสุพรรณบุรี. ใน *(ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ).* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมโกศาจารย์. (2548). *การเผยแผ่เชิงรุก.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2544). *กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนสู่ประชาธิปไตย.*กรุงเทพมหานคร: องค์การค้าคุรุสภา.

พระแสงจันทร์ ฐิตสาโร และคณะ. (2562). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา.*Journal of Graduate Saket Review,* 4(1), 12-20.

พระมหาราชัน จิตฺตปาโล. (2561). แนวทางการพัฒนาภาษาอังกฤษของพระสงฆ์ไทยเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์,* 14(3), 111-123

หทัยพร สายศรีโกศล. (2546). *คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษา.* (คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี). นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

สถาบันพระสังฆาธิการ. (2558). *คู่มือพระสังฆาธิการ.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุจิณณา พานิชกุล. (2549). บทบาทของพระสงฆ์ต่อการท่องเที่ยว: *กรณีศึกษากิจกรรมการสนทนาระหว่างพระสงฆ์กับนักท่องเที่ยว.* ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต.

มหาเถรสมาคม. (2538). ประกาศในแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม 83 ตอนที่ 3 (25 มีนาคม2538).วารสารบัณฑิตสาเกตปริทรรศน์, 4(1), 13-19.

Barbara Oakley. (2014). A Mind for Numbers: How to Excel at Math and Science (Even If You Flunked Algebra). *(The importance of deliberate practice, persistence, and a growth mindset in language learning)*, New York, USA: Penguin Books.

Benny Lewis. (2021). *Fluent in 3 Months: How Anyone at Any Age Can Learn to Speak Any Language from Anywhere in the World.* California. HarperCollins Publishers L.L.C.

Jacques Ellul. (1954). *The Technological Society: (French: La Technique ou l'Enjeu du siècle).* New York. USA.: Alfred A. Knopf, Inc.

Jim Sheffield. (2013). *Globalization: Yesterday, Today, and Tomorrow.* New York: Emergent Publications.

Marshall McLuhan. (1964). *The medium is the message: Understanding Media: The Extensions of Man.* Canada: McGraw-Hill.

Martin Heidegger. (1977). *The Question Concerning Technology and Other Essays.* New York & London: Garland Publishing, INC.

Paul Pimsleur. (1970). *Pimsleur Comprehensive German.* (*This course is part of the Pimsleur language learning series, which focuses on teaching languages through audio-based lessons*). New York, USA: Simon & Schuster.

Richard Simcott. (2021). A polyglot and language enthusiast. UK. เข้าถึงได้ จาก https:// www.youtube.com/watch?v=SAtWuQmdexs

Richard Simcott. (2021). A polyglot and language enthusiast. UK. เข้าถึงได้ จาก https:// speakingfluently.com/

Sherry Turkle. (2011). *Alone Together: Why We Expect More from Technology and Less from Each Other.* New York. USA.: Basic Books.

Stephen Krashen. (1981). Second Language Acquisition and Second Language Learning. England: Oxford.

Ellen Bialystok. (2021). Bilingualism in Development: Language, Literacy, and Cognition. UK.: Cambridge University Press. Emergent Publications.

Gabriel Wyner. (2014). *Fluent Forever: How to Learn Any Language Fast and Never Forget It.* New York, USA.: Harmony; NO-VALUE.

แนวคิดการพัฒนาสิทธิมนุษยชนตามคำสอนพระพุทธศาสนา

according of development human rights concepts to Buddhist teachings

พระครูอัครศีลวิสุทธิ์[1]
Phrakhru Akarasilawisut

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องนี้มีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับแนวคิดการพัฒนาสิทธิมนุษยชนตามคำสอนพระพุทธศาสนา เนื่องจากสิทธิมนุษยชนมักถูกเข้าใจว่าเป็นกฎหมายสากลที่จะเป็นหลักประกันของทั้งสันติภาพของโลกและความสงบสุขของสังคมโดยผ่านการเคารพสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชน หลักประกันสำหรับชาวพุทธ หรือสิทธิมนุษยชนแนวพุทธจึงเป็นเรื่องที่ลึกกว่าความดีในระดับของการไม่ละเมิดสิทธิ์ (ทางกาย และวาจา) แต่ควรเป็นความดีในระดับของความคิดและการกระทำ ซึ่งเป็นวิธีคิดดั้งเดิมของพระพุทธศาสนาที่เน้นเรื่องแรงจูงใจ (motivations) โดยเฉพาะในเรื่องอโลภะ อโทสะ และอโมหะ แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนที่เหมาะหรือเข้ากันได้กับแนวคิดทางพระพุทธศาสนา จึงเป็นแนวทางดำเนินชีวิต คำสอนทางพระพุทธศาสนา สิ่งที่เรียกว่าดี หรือการไม่ล่วงละเมิดศีลย่อมดีในทุกบริบท เป็นการเคารพหรือรักษาคุณค่าแห่งความดีงามทั้งกาย วาจา และใจ

คำสำคัญ : พระพุทธศาสนา,สิทธิมนุษยชน,พัฒนา

ABSTRACT

This academic article deals with the development of human rights concepts according to Buddhist teachings. This is because human rights are often understood as universal laws that ensure both world peace and societal peace through respect for the rights and freedoms of individuals. Insurance for Buddhists or Buddhist human rights, therefore, is deeper than goodness at the level of not violating rights (physical and verbal) but should be good at the level of thought and action. This is the original way of thinking in Buddhism that emphasizes motivation. (motivations), especially on non-alobha, non-dosa, and non-violence, concepts of human rights that are suitable or compatible with Buddhist concepts so it's a way of life. Buddhist teachings what is called good or not violating the precepts is good in every context It is to respect or maintain the value of goodness in body, speech and mind.

Keywords: Buddhist teachings, human rights, development

บทนำ

แนวคิดเรื่องสิทธิ์และการเคารพสิทธิ์หรือการไม่ละเมิดสิทธิ์ มิใช่เป็นเพียงเรื่องเดียวของสาระสำคัญของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ เพราะปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนดังกล่าวยังประกอบด้วยแนวคิดและหลักการสำคัญอื่น ๆ อีกมาก เช่น ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์(human dignity) หน้าที่ (duty) เสรีภาพ (liberty) ความเท่า เทียมกัน (equality) ภราดรภาพ (fraternity) ความเป็นมนุษย์ (humanity) การไม่เลือกปฏิบัติ (non-discrimination) เป็นต้น

มุมมองของนักกฎหมายธรรมชาติ(Natural Law) สิทธิมนุษยชนจึงมิใช่สิทธิตาม กฎหมาย(legal rights)ที่เกิดขึ้นจากการตรากฎหมาย แต่เป็นสิทธิตามธรรมชาติ (natural right) หรือ สิทธิทางศีลธรรม (moral rights) หรือ

[1]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตนครราชสีมา/ Mahachulalongkornrajavityalaya University Nakhonratchasima Campus
Corresponding author, e-mail: pornlerd05@gmail.com, Tel. 0819197323

สิทธิที่เกิดจากการอ้างศีลธรรม (moral claim) ที่สามารถดำรง อยู่ในพื้นที่ต่างๆ ได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีการตรา กฎหมาย หรือการยอมรับสิทธิเหล่านั้นในทาง กฎหมายในพื้นที่หรืออาณาเขตของศาลใดๆ เพราะสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องสิทธิทางธรรมชาติสิทธิ มนุษยชนจึงถูกมองว่าเป็นเรื่องของความดีหรือความถูกต้องที่มีอยู่ตามธรรมชาติในตัวมนุษย์สิทธิหรือ ความชอบธรรมในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ จึงถูกพิจารณาว่ามีความเป็นสากล (universalism)

การที่พระพุทธศาสนาไม่เน้นเรื่องสิทธิ์มากนัก มิได้ หมายความว่าพระพุทธศาสนาปฏิเสธเรื่องสิทธิ์ แต่เพราะการเน้นสิทธิ์มากเกินไปจะนำไปสู่การเน้น เรื่องอัตตา หรือการมองโลกแบบเห็นแก่ตัว หรือเอาตนเองเป็นศูนย์กลาง ในขณะที่เป้าหมายสำคัญ ประการหนึ่งในพระพุทธศาสนา คือ การเน้นอนัตตา หรือการมุ่งมองสู่ภายนอกหรือไปสู่สังคม มากกว่าการหมกมุ่นแต่ในเรื่องของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผลประโยชน์ของตนเอง ดังที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์มักเน้นเสมอว่า แนวคิดสิทธิมนุษยชนเน้นการอ้างสิทธิ์ จึงมีสภาพที่คล้ายจริยศาสตร์แบบปรปักษ์ (adversarial ethics) นอกจากนั้น ชีวิตในแบบสิทธิมนุษยชนจึงสนับสนุนเส้นทางแห่งปัจเจกชนนิยมที่มากเกินไป (excessive individualism) ในกรณีของพุทธทาสภิกขุ ท่านเห็นว่าชาวพุทธต้องเน้นหน้าที่ และท่านได้เย้ยหยันระบบสังคมที่เน้นแต่เรื่อง การเรียกร้องสิทธิ์ หรือการมองแต่เรื่องของตนว่าสำคัญหรือควรมาก่อนการพิจารณาความสำคัญของ สังคม ด้วยเหตุนี้ พระพุทธศาสนาจึงเน้นว่าสังคมต้องมาก่อน (ดังสะท้อนในเรื่องทิศ 8) และการลด ความสำคัญของตนเอง (ดังสะท้อนในหลักธรรมเรื่องอนัตตา) คำสอนทางศาสนาจึงจำเป็นต้องทำให้เป็นเรื่องที่ใกล้อุดมคติ มากกว่าเรื่องที่ระบุรายละเอียดที่ใกล้ลักษณะกฎหมายบ้านเมืองที่สามารถเปลี่ยนได้ตลอดเวลา ศาสนาจึงมิจำเป็นต้องระบุทุกอย่าง เพราะการระบุ ทุกอย่างอาจมองว่าเป็นอุปสรรคอย่างมากในการใช้ในบริบทต่างๆ โดยเฉพาะในการดำรงอยู่ หรือในการสืบทอดพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อพระวินัยหรือข้อบังคับต่างๆในศาสนานั้นยังมิได้เปลี่ยน จึงต่างจากการบัญญัติของกฎหมายบ้านเมือง และมีการเรียกร้องสิทธิมนุษยชนมากขึ้นในปัจจุบัน ทั้งในเรื่องของเสรีภาพ ความเท่าเทียม ภรดรภาพ และสิ่งควรทราบเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนแนวพุทธ

แนวคิดเรื่องเสรีภาพ

สิทธิมนุษยชนเน้นเสรีภาพภายในและเสรีภาพภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเสรีภาพ ภายนอกในบริบทต่างๆ เช่น เสรีภาพจากการถูกแทรกแซงทางการเมือง เสรีภาพจากการหน่วงเหนี่ยว คุมขัง ซึ่งมักมุ่งเน้นไปที่รัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ เสรีภาพภายใน เช่น เสรีภาพในการนับถือศาสนา เสรีภาพทางการเมือง เป็นต้น ในขณะที่พระพุทธศาสนามีเสรีภาพทั้งสองแบบเพราะศาสนาพุทธจะสามารถถูกรับมาปฏิบัติได้นั้น ผู้คนจะต้องมีเสรีภาพในการนับถือศาสนา ซึ่งต้องเป็นเงื่อนไขพื้นฐาน แต่ข้อเสนอสำคัญว่าด้วยเสรีภาพในคำสอนทางพระพุทธศาสนากลับมิใช่เรื่องใดเรื่องหนึ่ง (ชีวิต สุขภาพ อิสรภาพ กรรมสิทธิ์) หากเป็นกระบวนการชีวิตแบบรับรู้ ซึ่งช่วยขยายขอบเขตความคิด และจิตใจมนุษย์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้นเสมอ เสรีภาพในความหมายพุทธธรรมนี้ มิใช่เรื่องของ “สิทธิ” แต่ เป็นเรื่องแห่งปัญญา และ เมตตาธรรม เสรีภาพจะเกิดขึ้นได้ก็แต่โดยการรับรู้ความจริง และเมตตา ธรรมเท่านั้นจะรักษาโรคร้ายแห่งอัตตาได้เสรีภาพในความหมายแบบพระพุทธศาสนามิใช่สิ่งที่ติดตัว มากับมนุษย์โดยธรรมชาติเสรีภาพมิใช่สิ่งที่ได้มาแต่เดิมแต่เสรีภาพจะได้มาก็แต่โดยความเพียร พยายามฝึกฝนตนเองด้วยสติปัญญา เป็นที่น่าเสียดายบ่อยครั้งเกินไปที่แนวคิดเรื่องกฎแห่งกรรมได้ ถูกใช้เพื่อยืนยันความไร้เสรีภาพของมนุษย์ ซึ่งเป็นความเข้าใจเพียงครึ่งเดียว แท้จริงแล้ว กรรมของ มนุษย์เป็นเพียงเงื่อนไขที่ทำให้เสรีภาพเป็นไปได้ เพราะกฎแห่งกรรมนั่นเอง มนุษย์จึงมีเสรีภาพที่จะสร้างปัจจุบันเพื่อส่งผลในอนาคต (สุวรรณา สถาอานันท์,2533:124)

หลักการว่าด้วยเรื่องความเท่าเทียมกัน

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนระบุว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาเท่าเทียมกัน ในขณะที่ชาวพุทธอาจเห็นว่า ความเท่าเทียมกันเป็นเรื่องที่ดี และคงไม่โต้แย้งในคุณค่าของหลักการสำคัญของสิทธิมนุษยชนนี้แม้ในหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ที่เข้ามาบวชจะต้องสละยศถาบรรดาศักดิ์ ชาติ ตระกูล วรรณะของตนที่เคยมีนี้คือมิติแห่ง

ความเท่าเทียมกันที่เราอาจพบในพระพุทธศาสนา อย่างไรก็ตามหากพิจารณาในนัยอื่นๆ ปราชญ์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท เช่น สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์กลับเห็นว่า แท้จริงมนุษย์เกิดมาอย่างไม่เท่าเทียมกัน บางคนพิการ บางคนฉลาดเฉลียว อันเนื่องมาจากกรรมที่ได้ทำกันมา อันเนื่องมาจากบุญบารมีที่ได้สั่งสมกันมา ความเท่าเทียมกันระหว่าง มนุษย์จึงอยู่ที่เพียงประเด็นเหล่านี้ เช่น มนุษย์ทุกคนอยู่ภายใต้กฎธรรมชาติเดียวกัน โดยเฉพาะกฎแห่งกรรม ไม่มีใครได้สิทธิพิเศษเหนือใคร แม้แต่พระพุทธเจ้าก็ยังต้องอยู่ภายใต้กฎธรรมชาตินี้ นอกจากนั้น พระภิกษุหลายท่านยังใช้ภาษาในแบบอื่นๆ ซึ่งต่างเห็นว่าการที่ต้องดำเนินชีวิตอยู่ภายใต้สังสารวัฏยังเป็นความเท่าเทียมกันอีกประการของมนุษย์ในขณะที่ศาสตราจารย์คีโอนเสนอว่า มนุษย์ทุกคนเสมอภาคในการทำความดีได้อย่างไม่มีประมาณ (Kogen Mizuno,1996:167)

หลักการว่าด้วยภราดรภาพ

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และพุทธธรรมต่างเน้นเรื่องความเป็นพี่น้อง หรือ ภราดรภาพ (fraternity) และความเป็นมนุษย์ (humanity) ดังปรากฏในเนื้อหาของปฏิญญาสากลว่า ด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติความเป็นมนุษย์เป็นคำศัพท์ที่มีรากร่วมกันในภาษาลาตินและ ภาษาสันสกฤต ซึ่งพัฒนาจากคำว่า “มนุษย์” ซึ่งแปลว่า “สัตว์ใจสูง” แต่สังคมต่างๆ อาจใช้คำ/ภาษา ที่แตกต่างกัน ดังเห็นว่า ในโลกลาตินนิยมใช้ค าว่า “fraternity” เพื่อหมายถึง “ภราดรภาพ” ในขณะ ที่โลกแองโกล-แซกซอนนิยมใช้ค าว่า “brotherhood” เพื่อหมายถึง “ภราดรภาพ” ในขณะที่ในโลกพระพุทธศาสนา ชาวพุทธมีหลักธรรมจำนวนมากที่มีเรื่องเมตตากรุณาเป็นองค์ประกอบ เช่น พรหม วิหาร 4 เป็นต้น ซึ่งสามารถสื่อถึงสัตว์ใจสูง หากตีความในลักษณะกว้าง มนุษย์เป็นสัตว์ประเภทเดียวที่ สามารถคิดได้ในทางจริยธรรม

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนกับมัชฌิมาปฏิปทาโดยเฉพาะแนวคิดเรื่องพุทธปัญญา

พระธรรมในกรอบคำสอนทางพระพุทธศาสนาไม่มีมโนทัศน์มากมายดังที่ปรากฏในปฏิญญาสากลว่า ด้วยสิทธิมนุษยชน ในขณะเดียวกันมิติความดีที่ปรากฏในปฏิญญาสากลฯยังไม่สามารถเทียบเท่าความดีในอริยมรรคมีองค์ 8 การบูรณาการสองระบบคิดหรือระบบจริยศาสตร์จึงมีความจำเป็น สะท้อนความสำคัญของสองระบบตรรกะ ในสมัยพุทธกาลยังไม่มีระบบ รัฐสมัยใหม่(modern state system) ที่มีกฎบัตรสหประชาชาติและองค์การสหประชาชาติ หากศึกษาให้ดี นัยของปฏิญญาสากลฯเรียกร้องการใช้ระบอบประชาธิปไตย(democracy)ที่จำต้องมีการเลือกตั้งโดยประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน แนวคิดเรื่องประชาธิปไตยในความหมายปัจจุบันยังไม่มีในสมัยพุทธกาลนั้น ระบบรัฐสวัสดิการ(welfare state) ยังไม่มี ระบบการเลือกตั้ง(election)ในแบบ สากลยังไม่มี การคิดเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา (intellectual right)ยังไม่มี การคิดในแบบจารีต กฎหมายระหว่างประเทศยังไม่มี โดยเฉพาะประเด็นสถานะของผู้ลี้ภัยที่ทุกรัฐต้องยอมรับเป็นสิ่งที่คิด ไม่ได้ในยุคนั้น ประชาชนในยุคพุทธกาลยังไม่รู้จักความเป็นพลเมืองในแบบปัจจุบันและความคิดเรื่อง บัตรประชาชนต่างเป็นผลผลิตที่เกิดขึ้นหลังยุคกลาง ดังนั้น การบูรณาการสองระบบคิดจึงเป็นเรื่องจำเป็นในการดึงสองโลกและสองยุคสมัยที่ห่างกันกว่าสองพันปีเข้าผสม เพื่อให้เป็นเนื้อเดียวกัน ดังที่ทราบกันดีว่าเนื่องจากแนวคิดที่พบในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนยังขาดสิ่งที่ เรียกว่าพุทธปัญญา การบูรณาการสองระบบจึงเป็นเรื่องดี แต่ข้อเสนอเรื่องศีล 5 ก็ยังไม่เพียงพอกับขอบเขตทางความคิดของสามสิบข้อดังที่ปรากฏในปฏิญญาสากลดังกล่าว

หลักศีล 5 เป็นคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่จะสร้างสิทธิมนุษยชนเท่าเทียม มีภรดรภาพ และลดความเหลื่อมล้ำ เนื่องด้วยศีล 5 มุ่งเน้นการไม่ละเมิดสิทธิ์ ไม่ได้มุ่งสอนำพาชีวิตมนุษย์ไปสู่นิพพานเพียงอย่างเดียว แต่ให้เคารพในความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ พิการ หรืออะไรก็ตาม ความเป็นมนุษย์ยังมีอยู่จะละเมิดสิทธิ์ความเป็นมนุษย์ของกันมิควร ส่วนกิเลสมากน้อยก็เป็นของแต่ละบุคคลหาเท่าเทียมกันไม่ แนวคิด เรื่องจิตใจสูงหรือความเป็นมนุษย์ (humanity) ดังที่ปรากฏชัดในหลายข้อของปฏิญญาสากลว่าด้วย สิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติที่เน้นให้รัฐปฏิบัติต่อมนุษย์ทุกคนด้วยจิตใจของความเป็นมนุษย์ หรือ ด้วยความเมตตา กรุณา (compassion) ยิ่งกว่านั้น การบอกว่าการไม่ละเมิดสิทธิ์เท่ากับสันติภาพ หรือ นำไปสู่สันติภาพ เป็นวิธีคิดของนักปรัชญาตะวันตก ดังเห็นว่าพุทธทาสภิกขุจึงกล่าวย้ำเสมอว่า สันติภาพที่แท้จริงต้องมาจากความไม่เห็นแก่ตัว

มิใช่มาจากเรื่องการไม่ละเมิดสิทธิ์ แต่ทว่าต้องมาจากความตระหนักและความรู้สึกจากก้นบึ้งของหัวใจของมนุษย์ที่ไม่เห็น แก่ประโยชน์ของตนอย่างเดียว ซึ่งเป็นเรื่องพุทธปัญญาที่ลึกซึ้งมาก พุทธปัญญานี้เองจึงเป็นเรื่องที่ทำให้การไม่ละเมิดสิทธิ์ (ในวิธีคิดแบบตะวันตก) มีมิติทางความคิดและทางความตระหนักในแบบพุทธ คือ ปรับวิธีคิดเรื่องความดีของตะวันตก (ที่หมกมุ่งเรื่องความสุขของตนกับการไม่ ละเมิดผู้อื่น) มาสู่วิธีคิดเรื่องความดีของพุทธ (ที่เน้นเมตตาตนเองและผู้อื่น)

ดังนั้น การที่บอกว่าศีล 5 เท่ากับสาระหลักของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนจึงเป็น การพูดโดยรวบรัดตัดตอน โดยไม่ได้พิจารณารายละเอียดทางมโนทัศน์อื่นๆที่ประกอบสร้างปฏิญญา สากลฯขึ้นจริงๆ อย่างดีที่สุด ศีล 5 จึงสามารถเทียบเคียงแค่ประมวลกฎหมายอาญา เพราะเกี่ยวข้อง กับสิทธิในการมีชีวิต (หรือการห้ามฆ่ามนุษย์ สัตว์หรือสิ่งชีวิต)และสิทธิในทรัพย์สินของตนเอง(หรือ การห้ามลักทรัพย์) ดังนั้น เพื่อที่ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติจะสามารถ เสวนากับชาวพุทธ หรือมีมิติของความเป็นพระพุทธศาสนา เนื้อหาของปฏิญญาสากลจะต้องถูกบูรณาการกับแนวคิดเรื่องปัญญาเพื่อมีมิติบางประการร่วมกับชาวพุทธ เนื่องจากปัญญาเป็นหัวใจสูงสุดการบูรณาการสิทธิมนุษยชนกับแนวคิดเรื่องพุทธปัญญาจึงเป็นเรื่องจำเป็นและสะท้อนหัวใจของความเป็นพุทธ (เช่น การมองโลกตามความเป็นจริง การไม่มีอคติ ซึ่งอาจตรงกับการไม่เลือกปฏิบัติ) แต่การที่จะบรรลุปัญญาได้นั้น เราจำเป็นต้องมีสติและ สมาธิเป็นฐาน ด้วยเหตุนี้ มัชฌิมาปฏิปทาจึงเป็นทางออก เพราะเป็นหลักธรรมเดียวที่มีทั้งศีล สมาธิ และปัญญา

เป้าหมายสูงสุดในชีวิตสำหรับชาวพุทธ คือ นิพพาน วิธีการเข้าถึง นิพพานต้องอาศัยวิธีการดำเนินชีวิตที่ไม่เน้นปัจเจกชนนิยมมากเกินไป (excessive individualism) หรือดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องตามคำสอนของพระพุทธองค์ คือ การดำเนินชีวิตแบบทางสายกลาง หรือ รู้จักในภาษาบาลีว่า “ มัชฌิมาปฏิปทา” มัชฌิมาปฏิปทาจึงเป็นวิธีการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่จะเป็นรากฐาน (foundation) ในการเข้าถึงนิพพาน แต่การที่ ศาสตราจารย์คีโอนบอกว่าการจะเอาเรื่องการหลุดพ้น (soteriological aspect) มาเทียบกับการ ดำเนินชีวิตตามแนวคิดสิทธิมนุษยชนอาจเป็นเรื่องไม่สมควร เพราะแนวคิดสิทธิมนุษยชนไม่มีเรื่อง เหล่านี้อย่างไรก็ดี การสร้างความดีและนิยามมนุษย์ดังที่เราพบในพระไตรปิฎก สิทธิมนุษยชนแนวพุทธ (Buddhist version of human rights) มิควรเรียกว่าสิทธิมนุษยชนแนวพุทธ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากชาวพุทธได้ปฏิบัติสิทธิมนุษย์ในแบบทั่วไปนี้แล้ว ชาวพุทธก็ยังไม่สามารถที่จะเข้าถึงนิพพาน นิพพานจึงเป็นผล หรือเรื่องที่ต่อขยาย (extension) จาก/ของปัญญา ซึ่งมีหลายระดับพุทธปัญญาจึงเป็นส่วนประกอบ ที่ทำให้เครื่องประกันทางสังคมที่ไปได้กับพระพุทธศาสนา การเน้นแนวคิดเรื่องปัญญาในสิ่งที่จะเรียกว่าสิทธิมนุษยชนแนวพุทธจึงเป็นเรื่องสำคัญ และเป็นเรื่องจำเป็น และวิธีคิดในลักษณะนี้ได้สอดคล้องกับข้อเสนอของพระมหาวุฒิชัย วชิรเมธีที่เห็นว่าในทางโลก รากฐานของสิทธิมนุษยชนคือกฎหมายในทางธรรม รากฐานของสิทธิมนุษยชนคือ สัมมาปัญญา ดังนั้น หลักประกันทางสังคม หรือสิทธิมนุษยชนแบบพุทธต้องเป็นเรื่องของพุทธเพื่อพุทธ และสำหรับชาวพุทธเท่านั้น (พระมหาวุฒิชัย วชริเมธี,2551:11) สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) เห็นว่า มนุษย์ไม่ควรอยู่แค่ระดับศีล แต่มนุษย์ควรพัฒนาตนเองไปสู่ความดีในระดับที่สูงยิ่งขึ้น และนิพพานควรเป็นเป้าหมายสูงสุด หากเป็นเช่นนี้ มัชฌิมาปฏิปทาเท่านั้นที่สามารถนำมนุษย์ไปสู่นิพพานได้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต),2546:18)

สิทธิมนุษยชนแนวพุทธ

หากวิเคราะห์ตามแนวพุทธ ในระดับรากฐานชีวิตที่ดีในแบบพุทธจึงต้องมีลักษณะบางอย่างที่แตกต่างจากโลกทัศน์หรือการดำเนินชีวิตในแบบสิทธิมนุษยชนของสังคมปัจเจกชนนิยมและสังคมทุนนิยมดังที่ปรากฏในโลกตะวันตก อันเนื่องมาจากแนวคิดที่โดดเด่นที่ประกอบ สร้างวาทกรรมพุทธ (Buddhist discourse) ที่ได้กำกับวิธีคิดแบบพุทธ เช่น แนวคิดเรื่องกรรมและ แนวคิดเรื่องปัญญา ซึ่งพบในมัชฌิมาปฏิปทา (หรือไตรสิกขา) สิทธิมนุษยชนแนวพุทธคือรูปแบบทางสิทธิมนุษยชนที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อ ทำให้เข้ากันได้กับแนวคิดทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะ หลักการหรือแนวทางการดำเนินชีวิตที่ตรง ตามคำสอนหรือหลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนา ประกอบไปด้วยหลักธรรม (1) ทิศ 6

หลักธรรมทิศหก หมายถึง บุคคลประเภทต่าง ๆ ที่เราต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์ ดุจทิศที่อยู่รอบตัวและ จัดเป็น 6 ทิศ พระพุทธองค์ทรงยกย่องชีวิตฆราวาส ตลอดจนครอบครัว และความสัมพันธ์ในสังคมของฆราวาส เรื่องนี้ปรากฏในสิงคาลสูตรในอริยวินัยแห่งคำสอนพระองค์ ทิศ 6 มีความหมายแตกต่างจากของเขา พระพุทธเจ้าตรัสว่าบุคคลสามารถนอบน้อมทั้งทิศ 6 ได้ด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของตนต่อทิศเหล่านั้น เท่านั้น หน้าที่เหล่านี้พระพุทธองค์ทรงอธิบายแก่สิงคาละ (ราหุล วัลโพลา,2551:141) (2) หลักธรรมมรรคมีองค์ 8 หรือมัชฌิมาปฏิปทามิใช่สิทธิ์ (rights) แต่ทว่าเป็นเรื่องหน้าที่ (duty) แต่ ดังที่ทราบกันดีว่าทั้งหน้าที่และสิทธิ์เป็นเรื่องคู่กัน หรือเป็นอีกด้านของซึ่งกันและกัน

ดังนั้น การที่เราทำหน้าที่ในฐานะมนุษย์ให้ดีที่สุดก็เพื่อให้ผู้อื่นได้สิทธิในฐานะมนุษย์อย่างดีที่สุดนั้นเอง ยิ่งกว่านั้น มรรคยังเป็นหน้าที่ซึ่งมีลักษณะที่ละเอียดและครอบคลุมกว่าแนวคิดเรื่องหน้าที่ ดังที่ปรากฏใน ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ เพราะหน้าที่ต่างๆในปฏิญญาสากลฯมิสามารถนำไปสู่เรื่องนิพพาน การปฏิบัติหรือการดำเนินทางปฏิบัติย่อมเป็นไปอย่างถูกต้องได้เอง พระองค์จึงแสดงปัญญาไว้เป็นอันดับแรก แล้วแสดงการปฏิบัติไปตามอำนาจปัญญาให้จริง ๆ ในลำดับต่อมาตามปรกติเราก็ได้ยินได้ฟังแล้วว่า การปฏิบัติมีลำดับคือ ศีล สมาธิ ปัญญา ส่วน ในที่นี้ พระองค์ทรงแสดงมีลำดับกลายไปเป็นว่า ปัญญา ศีล สมาธิ ผู้ศึกษาจะต้องทำความเข้าใจให้ ถูกต้องจนหมดความสงสัย (พุทธทาสภิกข,2549:146) ศาสตราจารย์รูเพิรธ์ เก็ทธิน (Rupert Gethin) เห็นว่า มรรคมีองค์ 8 เป็นเป้าหมายของ การปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา มันเป็นวิธีดำเนินชีวิตของพระอริยเจ้า มันเป็นวิธีคิด วิธีพูด วิธีดำเนินชีวิต มันเป็นการเปลี่ยนแปลงภายในในระดับที่ลึกที่สุด ปลายสุดของมรรคมีองค์ 8 คือ การหมดทุกข์ อันเป็นผลจากกระบวนการที่สั่งสมที่ค่อยเป็นค่อยไปโดยเริ่มจากศีล สมาธิ ปัญญา (Rupert Gethin,1996:82-83) คำสอนทางพระพุทธศาสนา ชาวพุทธจึงไม่เชื่อว่ามีผู้สร้าง เหตุการณ์ต่างๆใน จักรวาลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและปัจจัยที่ดำเนินในลักษณะที่ไม่สิ้นสุด แนวคิดเรื่องกรรม ในพระพุทธศาสนาจึงเป็นเรื่องสาเหตุและผล การกระทำกับผลที่สะท้อนมา มันถูกพิจารณาว่าเป็นกฎ ธรรมชาติ (natural law) ซึ่งไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องความยุติธรรม หรือการชดเชยหรือการลงโทษ (William H. Brackney, 2013:291)

สรุปได้ว่าเมื่อสิทธิมนุษยชนแนวพุทธที่ถูกสร้างขึ้นมาได้บูรณาการหรือรับเอาศีล 5 มรรคมีองค์ 8 เป็นศูนย์กลาง การวิเคราะห์มนุษย์และความดีในแบบพุทธจึงต้องกลายเป็นประเด็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ดัง เห็นว่า สิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติเน้นเรื่องความดี (ในระดับของการไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพ) ในขณะที่ มัชฌิมาปฏิปทาเน้นความดีในเชิงคุณภาพ (การทำหน้าที่ด้วยปัญญา) และการทำความดีเชิง คุณภาพที่ลึกซึ้งนี้จึงทำให้ปัจเจกบุคคลได้รับสิทธิ์ต่างๆในขอบเขตที่ลึกและกว้างไกล เช่น หากทุกคน เมตตาต่อกัน บุคคลในโลกจะได้รับมากกว่าสิทธิตามกฎหมาย แต่ยังได้อานิสงค์ของคุณงามความดี

บทสรุป

การศึกษาเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาแนวคิดสิทธิมนุษยชนตามคำสอนพระพุทธศาสนาสิทธิมนุษยชนแนวพุทธ เห็นว่า มิติความดีหรือมิติทางจริยศาสตร์ไม่ควรอยู่เพียงแค่การไม่ละเมิดสิทธิ์ แต่ทว่าควรอยู่ในเรื่องปัญญา หรือความเห็นที่ถูกต้อง (right view) และความคิดหรือการด าริที่ถูกต้อง (right thought) ที่ส่งผลต่อ พฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ดังสะท้อนในข้อต่างๆของมัชฌิมาปฏิปทา สิทธิมนุษยชน แนวพุทธต้องเน้นคุณภาพของความดีโดยเฉพาะความดีในระดับความคิด ดังปรากฏในเรื่อง สัมมาทิฏฐิ (คิดในทางกุศล) ในขณะที่ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติมิได้เน้น ระดับทางความคิด อาจเพราะผู้ร่างปฏิญญาสากลเห็นว่า ความคิดเป็นเรื่องของแต่ละวัฒนธรรม จึง มุ่งเน้นความหลากหลายทางความคิด (diversity in thought) นักสิทธิมนุษยชนจึงเห็นว่า ค่านิยมหรือความคิดในสังคมหนึ่งอาจจะเป็นเรื่องที่ไม่ดี หรือใช้ไม่ได้ในอีกสังคมหรือไม่ก็ตาม เช่น สังคมใน แบบสิทธิมนุษยชนอาจมีค่านิยมที่มิเห็นความจำเป็นว่าบุตรจำเป็นต้องเลี้ยงบิดามารดา การกำหนด ความดีในแบบพุทธจึงเป็นเรื่องเฉพาะของพุทธ แต่การที่สรุปว่าเรื่องความดีไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องสิทธิ์จึง เป็นเรื่องไม่สมเหตุสมผล เพราะการไม่ละเมิดสิทธิ์ก็เป็นรูปแบบหนึ่งของความดี สิทธิมนุษยชนแนวพุทธเน้นการสร้างสรรค์สังคมที่ไปไกลกว่าการไม่ละเมิดสิทธิ์ เพราะ

สันติภาพมิใช่เป็นเพียงผล (consequence) ของเหตุ (cause) อันเนื่องมาจากการไม่ละเมิดสิทธิ์แต่ สันติภาพที่แท้จริงเป็นผลของเมตตาธรรม ซึ่งหมายรวมถึงปัญญาระดับต่างๆ เช่น การไม่โลภ การไม่ โกรธ และการไม่หลง.

เอกสารอ้างอิง

Buddhatas Bhikkhu. (2006). *Studying the Dhamma Properly*. Bangkok: Healthy Mind Publishing House.

Rahul Walpola. (2008). What did the Buddha teach. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing Press.

Rupert Gethin. (1996). *The Foundations of Buddhism*. Oxford: Oxford University Press.

SomdetPhraBuddhakhosachan (P.A.Payutto). (2003) . *Human Rights, Peacemaking or Society Dissolution*, (Bangkok: Department of International Organizations.

Suwanna Satha-Anan. (1990). *Human Vision in Eastern Philosophy.* (Bangkok: Chulalongkorn University Press).

Kogen Mizuno. (1996) . *Of Buddhism Concept of Buddhist Philosophy and Practice.* Tokyo: Kosai Publishing Group.

Phramahawutthichai Wachiramedhi. (2008). *Universal Wisdom is the Real Guarantee of Human Rights*. Bangkok: Ministry of Foreign Affairs.

Phramahawutthichai Wachiramedhi. (2008). *Universal Wisdom is the Real Guarantee of Human Rights*, Bangkok: Ministry of Foreign Affairs.

William H. Brackney. (2013). *Human Rights and the World’s Major Religions*. (Oxford: Praeger).

แนวทางแก้ไขปัญหาความเชื่อสิทธิส่วนบุคคลตามหลักพระพุทธศาสนา

Guidelines for solving problems of belief in personal rights according to Buddhist principles.

พระครูใบฎีกาหัสดี กิตตินนฺโท[1]
Phrakrubaideeka hassadee Kititnanto

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาความเชื่อสิทธิส่วนบุคคลตามหลักพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะความเชื่อตามพระพุทธศาสนา คือ กลุ่มผู้ที่ใช้เหตุผล ใช้ปัญญาพิจารณาถึงความเชื่อ แต่ความเชื่อสิทธิส่วนบุคคลอาจจะเชื่อตามหลักศาสนาหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับสติปัญญา สภาพแวดล้อม พระพุทธศาสนามีความสำคัญมุ่งไปในพระสัทธรรมคือ ปริยัติ ปฏิบัติและปฏิเวธ ส่วนความเชื่อส่วนบุคคลเป็นเรื่องของแนวคิดของตนเองที่เชื่อหรือไม่เชื่อไตร่ตรองด้วยวิจารณญาณ หากสามารถหาคำตอบให้ตนเองได้ว่าสิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดไม่ควรเชื่อ และไตร่ตรองตามหลักกาลามสูตร 10 ประการอย่างท่องแท้ สามารถตัดสินใจได้ว่าความเชื่อของเราที่เป็นส่วนบุคคลนั้นถูกต้อง หรือผิดไปจากความเป็นจริงไปหรือไม่ แนวทางการแก้ไขปัญหาความเชื่อส่วนบุคคล จึงเป็นสิ่งที่ควรระวังเพราะอาจจะละเมิดความเชื่อของบุคคลอื่นได้

คำสำคัญ :ปัญหาความเชื่อ, สิทธิส่วนบุคคล, พระพุทธศาสนา

ABSTRACT

The purpose of this academic article is to study solutions to the problem of belief in personal rights according to Buddhist principles. The results of the study found that the characteristics of beliefs according to Buddhism are those who use reason. Use wisdom to consider beliefs. But the belief in personal rights may be believed according to religious principles or not, depending on the intellect and the environment. Buddhism is important in focusing on the True Dhamma, namely pariyat, practice and abstinence. As for personal beliefs, it is a matter of one's own ideas that one believes or does not believe and ponders with critical judgment. If you can find the answer for yourself on what you should believe. What shouldn't be believed? and meticulously reflect on the ten principles of the Kalama Sutta. Being able to decide whether our personal beliefs are correct. Or is it different from reality? Guidelines for resolving personal belief problems Therefore, it is something that you should be careful about because it may violate the beliefs of other people.

Keywords : solving problems; belief in personal; Buddhist

บทนำ

ชาวพุทธมีความเชื่อตามคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา และความเชื่อนี้ได้มีมาตั้งแต่ ศาสนาพุทธเข้ามาสู่ดินแดนที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบัน เมื่อประมาณ พ.ศ.236 สมัยเดียวกันกับประเทศศรีลังกา จุดมุ่งหมายสูงสุดของศาสนาพุทธ คือ การพ้นทุกข์ แก่นของศาสนาพุทธ คือ การไม่ยึดมั่นถือมั่น และหัวใจในการปฏิบัติตามหลักศาสนาพุทธ คือ ให้ความเมตตากรุณาแก่มนุษย์และสัตว์ พระพุทธศาสนายังได้กล่าวถึงความเชื่อ พิธีกรรมรวมถึงข้อปฏิบัติต่างๆ ที่

[1]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา/ Mahachulalongkornrajavityalaya University Nakhonratchasima Campus
Corresponding author, e-mail: phrakrubaideekahassadeepraking@gmail.com, Tel. 0817302957

ยังมีอยู่มากมายอันเป็นความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถเข้าใจได้ จึงทำให้เกิดความกลัว และเชื่อว่าต้องมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจลี้ลับอยู่เหนือปรากฏการณ์เหล่านี้ ซึ่งสามารถบันดาลคุณและโทษแก่มนุษย์ได้ ฉะนั้นมนุษย์จึงพยายามหาวิธีการอ้อนวอนเอาใจหรือต่อรองกับอำนาจลึกลับของธรรมชาติด้วยการบูชา บนบานหรือเซ่นไหว้ เป็นต้น

ศาสนาพุทธเป็นศาสนาอเทวนิยม ปฏิเสธการมีอยู่ของพระเป็นเจ้าหรือพระผู้สร้าง และเชื่อในศักยภาพของมนุษย์ ว่าทุกคนสามารถพัฒนาจิตใจ ไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้ ด้วยความเพียรของตน กล่าวคือ ศาสนาพุทธสอนให้มนุษย์บันดาลชีวิตของตนเอง ด้วยผลแห่งการกระทำของตน ตามกฎแห่งกรรม มิได้มาจากการอ้อนวอนขอจากพระเป็นเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์แต่อย่างใด ด้วยกาลเวลาล่วงเลยไปกว่า 2565 ปี ทำให้ความเชื่อตามหลักพระพุทธศาสนามีการบิดเบือนคำสอนไปโดยบุคคลบางกลุ่มที่อาจจะส่งผลกระทบต่อความเชื่อของคนส่วนใหญ่ได้ และที่เป็นข่าวตามสื่อโซเชียล หนังสือพิมพ์ สื่อโทรทัศน์ เป็นต้น และทั้งนี้แม้ว่าจะเป็นความเชื่อส่วนบุคคลและใช้วิจารณญาณในความเชื่อนั้นก็ตาม

เมื่อกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้สังคมไทยมีความเชื่อส่วนบุคคลที่ไม่อาจจะล่วงละเมิดสิทธิ์กันได้ จึงได้เพียงแค่ใช้สติในการพินิจพิจารณาเหตุและผลแห่งความเชื่อนั้นมากน้อยขึ้นอยู่กับสติปัญญาของแต่ละคนเท่านั้น จึงส่งผลกระทบในวงกว้างได้หากความเชื่อนั้นไม่ได้กลั่นกรอง เชื่อโดยไม่ได้พิสูจน์ เชื่อโดยงมงาย โดยหลักกาลามสูตร พระพุทธองค์จึงทรงแสดงกาลามสูตร ว่าด้วย วิธีปฏิบัติต่อสิ่งที่ตนสงสัย หรือหลักความเชื่อ 10 ประการ เป็นหลักตัดสิน คือ อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการฟังตามๆ กันมาอย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการถือสืบๆ กันมา อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการเล่าลือ อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการอ้างตำราหรือคัมภีร์ อย่าปลงใจเชื่อ เพราะตรรกะ อย่าปลงใจเชื่อ เพราะการอนุมาน อย่าปลงใจเชื่อด้วยการคิดตรองตามแนวเหตุผล อย่าปลงใจเชื่อ เพราะเข้ากันได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว อย่าปลงใจเชื่อ เพราะมองเห็นรูปลักษณะน่าจะเป็นไปได้ อย่าปลงใจเชื่อ เพราะนับถือว่า ท่านสมณะนี้ เป็นครูของเรา

แนวคิดความเชื่อส่วนบุคคล

ความเชื่อในพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่มีผลต่อสภาพจิตใจและมีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรม การกระทำต่าง ๆ ในทิศทางของความเชื่อนั้น เป็นสิ่งปรากฏอยู่ในกลุ่มคน และในกลุ่มพื้นที่ พลังความเชื่อมีผลต่อความศรัทธาที่มีระดับตั้งแต่ไม่มากนัก จนถึงขั้นมากชนิดที่ยอมเสียสละ ทุกอย่างที่มี รวมถึงยอมตายเพื่อปฏิบัติตามความเชื่อนั้น การศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับความเชื่อตาม แนวเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ ตามแนววิธีการ เรียนรู้ตามวิธีวิทยาของวิชามานุษยวิทยาวัฒนธรรม เป็นการศึกษาที่เน้นปรากฏการณ์เก็บข้อมูลภาคสนามแล้ว วิเคราะห์ สังเคราะห์เชิงทฤษฎีอย่างเป็นระบบในทุกรายละเอียด ได้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทาง สังคมที่จะเกิดขึ้น

มนุษย์ทุกคนเกิดขึ้นมาพร้อมกับความเชื่อ และความเชื่อยังเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นกับมวลหมู่มนุษย์ แนวความคิดว่า จะต้องมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดดลบันดาลให้เกิดขึ้นและเป็นไป แม้จะยังไม่รู้ว่าสิ่งนั้นคืออะไรและสิ่งนั้นต้องมีอำนาจซึ่งไม่สามารถบอกได้ว่าสิ่งที่เหนือธรรมชาตินั้นคืออะไร เป็นความเชื่อที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ สิ่งลึกลับที่มองไม่เห็นตัวแทนและถือว่ามีอิทธิฤทธิ์อำนาจเหนือมนุษย์ให้คุณให้โทษ บันดาลให้เกิดความสุขและความทุกข์แก่มนุษย์ และคิดหาวิธีการที่จะก่อให้เกิดผลในทางที่ดีเกิดความสุขให้กับตนเอง มนุษย์จึงมีการจินตนาการขึ้นตามความรู้สึกว่ามีสิ่งเหนือธรรมชาติ คือ เทวดา วิญญาณ นางไม้ ผีสาง ปีศาจ เป็นต้น ความเชื่อเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นมนุษย์ ความเชื่อสิ่งเหนือธรรมชาติย่อมมีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์ ความเชื่อในปัญญาของมนุษย์โดยใช้เหตุผล ไม่ยอมอยู่ภายใต้อำนาจของสิ่งที่มองไม่เห็นและไม่สามารถพิสูจน์ได้ ความรู้เหตุผลคือลำดับสูงสุดแห่งปัญญาของมนุษย์เป็นมูลเหตุให้เกิดพระพุทธศาสนา (2538 : 73)

จะเห็นได้ว่าคนพื้นเมืองในสังคมไทยโบราณยังไม่รู้จักศาสนาพุทธและพราหมณ์ (ฮินดู) แต่ก็มีศาสนาผี เพราะนับถือผีพื้นเมืองของแต่ละเผ่าและอำนาจเหนือธรรมชาติ ผีพื้นเมืองมีหลายระดับ เช่น ผีเรือน ผีบ้าน ผีฟ้า พญาแถน ผีเหล่านี้ติดต่อกับคนได้ตามความเชื่อโดยผ่านหมอผีที่เป็นผู้หญิงเรียกกันว่าคนทรงหรือร่างทรงทุกคนในเผ่าหรือในท้องถิ่นเดียวกันย่อมอยู่ภายใต้อำนาจทางพิธีกรรมของหมอผี (คนทรง) ที่เป็นผู้หญิงระบบความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับ

ศาสนาผีคือความเชื่อเรื่องขวัญ กล่าวคือ มีความเชื่อว่าคนเรามีส่วนประกอบสำคัญอยู่ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นตัวตนได้แก่ ร่างกายกับ ส่วนที่ไม่เป็นตัวตน ได้แก่ ขวัญ เป็นต้น

ความเชื่อทางพุทธศาสนาในสังคมไทย

ความเชื่อเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น เมื่อเกิดเป็นระบบขึ้นในสังคมมักเรียกว่า ศาสนา มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงสถาบันต่างๆ ทั้งในด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม ความเชื่อศาสนาจึงเป็นสถาบันหลักทางวัฒนธรรมความเจริญของสังคมโดยตรง ในสังคมไทย ความเชื่อและศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างแยกไม่ออก อาจกล่าวได้ว่าเราไม่ได้นับถือศาสนาอย่างเคร่งครัด แต่ก็มิได้หมายความว่าความเชื่อและศาสนาจะมีบทบาทด้อยลงไป การนับถือศาสนาของคนไทยเป็นเรื่องสำคัญที่จะหล่อหลอมให้สังคมไทยเป็นไปในแบบอย่างที่เรียกได้ว่า “อย่างไทย” และมีเอกลักษณ์เป็นไทย คนไทยจึงมีความเชื่อในสรรพสิ่งอันเป็นวิสัยของมนุษย์ที่ต้องการดำรงอยู่ด้วยความรู้สึกสมดุลกับธรรมชาติ และเป็นการสร้างกุศโลบายให้มีความรักและความหวงแหนสิ่งที่ให้คุณประโยชน์ในการดำรงชีวิต ความเชื่อของคนไทยแต่เดิมคือ “ผี” ได้แก่ ผีบรรพบุรุษ ผีฟ้า (แถน-เทวดา) ผีนา (แม่ขวัญข้าว-แม่โพสพ) ผีดิน (แม่ธรณี) ผีน้ำ (แม่คงคา) เป็นต้น ทั้งนี้เพราะคนไทยในสมัยก่อนถือว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งในธรรมชาติ ซึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติสามารถที่จะดลบันดาลให้ทั้งความอุดมสมบูรณ์และความวิบัติภยันตรายทั้งปวง การไม่ทำลายและทำร้ายธรรมชาติทำให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข จะเห็นได้ว่าการนับถือศาสนา และความเชื่อของคนไทยมีลักษณะพิเศษคือนอกจากจะกราบไหว้บูชาพระพุทธรูปแล้ว ยังกราบไหว้บูชาศาลพระภูมิและผีสางเทวดา ได้ดำเนินสืบเนื่องมาเป็นเวลาหลายชั่วอายุคน สั่งสมเป็นวัฒนธรรมของชาติ ทำให้คนไทยทุกหมู่เหล่าสามารถอยู่ร่วมกันด้วยความอบอุ่นและสงบสุข (2543 : 92)

ดังนั้น จึงกล่าวว่าสังคมไทยเป็นสังคมพุทธนั้น คงจะหมายได้เพียงว่าพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลักที่คนไทยโดยมากยอมรับนับถือ เมื่อพิจารณาดูตามหลักฐานต่างๆ เช่น ตำนานก็จะเห็นการปรับเปลี่ยนทางความเชื่อ จากความเชื่อดั้งเดิมทั้งการปรับโดยสันติหรือปรับโดยขัดแย้งในส่วนที่เพื่อรับพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์เข้ามาจนกลายเป็นหลักของความเชื่อแล้ว เมื่อมีศาสนาอื่นความเชื่อและศาสนายังเป็นบ่อเกิดของศิลปะแขนงอื่น ๆ เช่นประติมากรรม มีทั้งรูปสลัก ลายเส้น รูปปั้น เรื่องราวทางพุทธศาสนามักปรากฏเป็นจิตรกรรมฝาผนังอันเป็นเสมือนบทเรียนทางศาสนาในลักษณะภาพวาดที่สอนคติธรรมทางพุทธศาสนาโดยตรง (2537 : 75) ความเชื่อส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางพุทธศาสนา คือ ความเชื่อในการปฏิบัติธรรมรองลงมาคือความเชื่อในเรื่องการสวดมนต์ ความเชื่อในเรื่องการถือศีล กินเจ เลี้ยงพระ ถวายสังฆทานและความเชื่อในการทอดกฐินผ้าป่าทำบุญสาธารณประโยชน์ เป็นต้น (2533 :41)

ลักษณะคติความเชื่อส่วนบุคคลในสังคมไทย

สังคมไทยมีความเชื่อดั้งเดิม โดยลักษณะความเชื่อของคนในสังคมไทยมีการปรับเปลี่ยนไปจากความเชื่อดั้งเดิม ทั้งนี้เพราะการได้ติดต่อสัมพันธ์กับโลกภายนอกทำให้ได้รับอิทธิพลของวัฒนธรรมอื่นๆ จนทำให้สภาพสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น ศาสตราจารย์พระยาอนุมานราชธน ได้กล่าวในหนังสือเรื่องวัฒนธรรมและประเพณีต่างๆของไทยว่าเริ่มแรกนั้นความเชื่อของคนไทยแต่เดิมคงไม่ต่างจากชาติอื่นๆ คือเชื่อในสิ่งที่มองไม่เห็นว่ามีอำนาจเหนือคนอาจบันดาลให้ทั้งคุณและโทษความเชื่อดังกล่าวเป็นการเชื่อถือผีสางเทวดาแบ่งได้ 4 ประการ คือ (1) ความเชื่อเรื่องผีสางเทวดา (2) การนับถือบรรพบุรุษ (3) ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องข้าว (4) ความเชื่อเรื่องโลกจักรวาลและกำเนิดคนและสัตว์

สังคมไทยยังมีความเชื่อตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เข้าใจหลักธรรมเรื่องกรรมและยังได้นำความเชื่อเรื่องกรรมในศาสนาอื่นมาปะปนจนเข้าใจว่าเป็นคำสอนในพระพุทธศาสนา ความเชื่อที่ผิดหลักกรรมในทางพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ ในติตถายตนสูตรว่า บุคคลจะได้รับสุขหรือทุกข์เป็นเพราะสาเหตุจากกรรมที่ทำไว้ในชาติก่อนทั้งสิ้นเป็นเหตุเรียกว่า ปุพเพกตเหตุวาท บุคคลจะได้รับสุขหรือทุกข์ เป็นเพราะสาเหตุจากการเนรมิตของพระเป็นเจ้าผู้ยิ่งใหญ่ เรียกว่า อิสสรนิมมานเหตุวาท บุคคลจะได้รับสุขหรือทุกข์ไม่ได้มีสาเหตุมาจากปัจจัยใดๆ ทั้งสิ้น เรียกว่า อเหตุอปัจจัยวาท (องฺ. ติก. (ไทย) 20/62/238.) พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงผลของความเชื่อดังกล่าวทำให้

สัตว์เร่ร่อนไปเกิดไม่มีที่สิ้นสุด และเป็นความเชื่อที่จัดอยู่ในหลักอกิริยวาทะ หมายถึง การกระทำทุกอย่างไม่มีผล ทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วไม่ได้ชั่ว ความเชื่อดังกล่าวเป็นการปฏิเสธหลักธรรมเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนา เพราะพระพุทธศาสนาสอนให้เชื่อว่าสุข ทุกข์ทั้งปวง เกิดขึ้นเพราะกรรม คือการกระทำอันประกอบด้วยเจตนาไม่ได้หมายความว่าเกิดขึ้นเพราะกรรมเก่าทั้งหมด ไม่ใช่เกิดขึ้นเพราะพระผู้เป็นเจ้าบันดาลและไม่ได้เกิดขึ้นลอย ๆ โดยไม่มีเหตุและปัจจัยการเชื่อตามลัทธิทั้ง 3 จะทำให้เป็นผู้ที่ขาดฉันทะและความเพียร (2545 : 17)

เมื่อผสมผสานกับความเชื่อเรื่องกรรมและการให้ผลของกรรมในพระพุทธศาสนาที่คลาดเคลื่อนไปจากหลักธรรมว่ากรรมดีให้ผลเป็นลาภ ยศ สรรเสริญ อันเป็นรูปธรรมที่จับต้องได้และประกอบกับสังคมยกย่องคนดีคือคนที่มีร่ำรวยมีเกียรติและชื่อเสียงทำให้เกิดความแสวงหาสิ่งเหล่านี้ด้วยการทาทุกวิถีทางที่ให้ได้มา การเข้าใจและเชื่อเรื่องกรรมที่ผิดไปจากคำสอนในพระพุทธศาสนานั้นในขั้นแรก มีผลต่อตนเองเป็นอย่างมาก เพราะผู้ที่เชื่อแบบผิดๆ จะมีการกระทำที่ไม่เกรงกลัวและละอายต่อบาปส่งผลให้ต้องทุกข์ทรมานเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏไม่รู้จบสิ้นในขั้นต่อไป เป็นต้น

ความเชื่อของชาวพุทธในสังคมไทย

หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาซึ่งถือว่าการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์เป็นทางที่จะพึงทำได้ด้วยความสามารถของตน พระพุทธองค์ทรงสอนให้มนุษย์ใช้ศรัทธาที่ประกอบด้วยปัญญาเป็นเครื่องกำกับ ความเชื่อโดยยึดหลักกาลามสูตรทรงให้ใช้เหตุผลพิจารณาในสิ่งต่างๆ ว่าสมควรเพียงใดที่จะเชื่อได้และให้เชื่อเรื่องกรรมเป็นสำคัญและพึ่งพระรัตนตรัยดีที่สุดในขณะที่สมบูรณ์ สุขสำราญได้จัดให้ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาของประชาชนในสังคมแบบชาวบ้านเป็นความเชื่อในหลักคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาผสมผสานกับลัทธิพราหมณ์ และความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์หรือผีสางเทวดา (วิญญาณนิยม) (2540 : 21)

สาเหตุที่ทำให้มีความเชื่อเรื่องการเข้าทรงและร่างทรงมี 9 ประการ คือ 1) ความกลัวทางกายและใจ 2) ความต้องการทางกายและใจ 3) ความเชื่อทางไสยศาสตร์ 4) ปัญหาทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ 5) ความล้มเหลวทางการศึกษาวิทยาศาสตร์ 6) ความล้มเหลวทางการเผยแผ่พุทธธรรมที่ถูกต้องแก่ประชาชน 7) ศาสนาไม่อาจเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางใจของประชาชนได้มากเพียงพอ 8) ช่วยแก้ปัญหาบางส่วนของมนุษย์ 9) พระภิกษุสงฆ์และนักจิตวิทยามีจำนวนไม่เพียงพอกับความต้องการ เป็นต้น สังคมชาวพุทธระบบความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์และไสยศาสตร์เป็นส่วนประกอบที่มีประโยชน์ต่อสังคมทั้งในระดับจิตใจของแต่ละบุคคลและในระดับชุมชนซึ่งความเชื่อในไสยศาสตร์จะสามารถตอบสนองความต้องการทางจิตใจของประชาชนได้ในระดับสังคม ความเชื่อทางศาสนาพราหมณ์และไสยศาสตร์ ซึ่งเน้นทางด้านพิธีกรรมมากมีบทบาทในการรวมคนในชุมชนให้มาประกอบพิธีกรรมร่วมกัน สร้างความสามัคคีและทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ ไสยศาสตร์เป็นความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ เช่น ผีสาง เทวดาและสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติการติดต่อกับสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ทำได้โดยพิธีกรรมทางไสยศาสตร์เช่นการใช้ เวทมนตร์คาถาโดยมีผู้ประกอบพิธีกรรมคือหมอผีคนทรงหรือจ้ำแล้วแต่กรณีซึ่งเน้นพิธีกรรมและพยายามดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์บางอย่างเป็นส่วนบุคคลอันเป็นข้อแตกต่างจากศาสนา (2541 : 40)

ทัศนะความเชื่อชาวพุทธในสังคมไทย

ในคัมภีร์ภูมิวิลาสินีได้พูดถึงความคิดความเชื่อเรื่องของการเวียนว่ายตายเกิด นรกสวรรค์และเทวดา เป็นต้น ตลอดถึงวัฒนธรรมประเพณีที่มนุษย์ มีความเชื่อ และเป็นวิถีชีวิตของกลุ่มชนนั้น ซึ่งแยกประเด็นแนวความคิดความเชื่อออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ลักษณะความเชื่อพุทธศาสตร์ คือ กลุ่มผู้ที่ใช้เหตุผล ใช้ปัญญาพิจารณาถึงความเชื่อของตนว่า จะมีลักษณะของความเชื่ออย่างไร มีประโยชน์ต่อตนต่อกลุ่มชนของตนอย่างไร

2. ลักษณะความเชื่อไสยศาสตร์ คือ กลุ่มผู้ที่ไม่ต้องการมีเหตุผลเกี่ยวกับแนวความคิดความเชื่อ เพียงตรงตามความรู้สึกของตนก็ตัดสินใจเชื่อแล้ว โดยไม่คำนึงถึงเหตุผลหรือประโยชน์ที่จะได้รับจากไสยศาสตร์นั้น

ลักษณะทั้ง 2 ประการมีความเห็นว่า แม้ว่ากลุ่มชนจะมีทัศนะเกี่ยวกับความคิดความเชื่อแตกต่างกัน แต่ก็มีการผสมผสานกันอยู่หลายประการ จนบางครั้งแทบจะแยกกันไม่ออกและก็เป็นสภาวะทางจิตใจเพราะเรื่องของความเชื่อทั้ง 2 ประเภท มีเนื้อหาสาระที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง พระพุทธศาสนามีความสำคัญมุ่งไปในพระสัทธรรมคือ ปริยัติ ปฏิบัติและปฏิเวธ ส่วนไสยศาสตร์นั้นหันหลังให้พระสัทธรรมจะไม่สามารถนำมาเป็นข้อพิสูจน์ใด ๆ ได้แต่เมื่อนำศรัทธาในพระพุทธศาสนามาเป็นประเด็นแล้ว ก็สรุปลงได้ตรงที่มีจุดมุ่งหมายไปเพื่อปัญญานั้นเอง (2524:102)

ปัญหาความเชื่อส่วนบุคคลของชาวพุทธในสังคมไทย

คนเรามีสิทธิที่จะเชื่อจะรักจะผูกพันธ์กับคุณงามความดีในอดีตของบุคคลใดก็ตามที่เคยได้ยินคำเล่าขานมา มีสิทธิที่จะเชื่อในตำราอันว่าด้วยประวัติศาสตร์ความยิ่งใหญ่ของชาติที่ผูกรัดไว้ด้วยจินตกรรมของตัวเอง กระทั่งมีสิทธิเชื่อในอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ของพระผู้เป็นเจ้าหรือศาสดาที่อยากจะคุกเข่าให้ แม้ว่าข้อมูลทั้งมวลที่ว่ามานี้จะไม่เคยผ่านการวิพากษ์วิจารณ์หรือตรวจสอบความถูกผิดใด ๆ มาเลยก็ตามที แต่ความจริงของยุคสมัยที่ว่า คนคือคน ไม่มีใครคือเทพยดาแต่ใดมา ก็จะยังคงอยู่ต่อไป โดยไม่ควรจะต้องแยแสต่อความเชื่อส่วนบุคคลใดๆ และไม่ได้จะถูกแทนที่ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อจะทำให้การแก้ปัญหาเป็นไปอย่างครบวงจร อันจะส่งผลดีกับการแก้ไขปัญหาวิกฤติต่างๆ ของสังคมไทยต่อไป (2542:36)

ความเชื่อโชคลางคือ กลุ่มของพฤติกรรมและความเชื่อเกี่ยวข้องกับความคิดเชิงไสยศาสตร์ ที่ผู้ฝึกฝนเชื่อว่าอนาคต หรือผลลัพธ์ ของเหตุการณ์บางอย่างสามารถถูกดลบันดาลให้เป็นไปได้ด้วยพฤติกรรมที่กำหนดแนวคิดเกี่ยวกับ “โชคดี” และ “โชคร้าย” ก่อให้เกิดความเชื่อโชคลางมากมาย เช่น ความเชื่อที่ว่าถ้าจิ้งจกร้องทักก่อนเดินออกจากบ้านจะมีโชคร้าย เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วความเชื่อเกี่ยวกับโชคลางสามารรถอธิบายได้โดยใช้คำศัพท์ทางศาสนา ซึ่งทำให้นักกังขาคติหลายคนให้ความเห็นว่าทุกศาสนาคือความเชื่อโชคลางทั้งสิ้นโดยนิยามความเชื่อโชคลางนั้นจะไม่วางอยู่บนพื้นฐานของเหตุผล ความเชื่อหลายความเชื่อเกิดจากความเข้าใจผิดเกี่ยวกับความเป็นเหตุเป็นผลหรือสถิติ ความเชื่ออีกจำนวนมากเกิดจากความกลัว ที่แสดงออกในเรื่องของความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อในเหตุการณ์เหนือจริง การยื่นมือเข้ามาเกี่ยวข้องของสิ่งเหนือธรรมชาติ การปรากฏขึ้นของภูตผี หรือความมีประสิทธิภาพของเวทมนตร์คาถา การปลุกเสก การเชื่อในลางบอกเหตุและการบอกเหตุการณ์ล่วงหน้าทุกอย่างที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เกิดความกลัวที่ไม่มีหลักเกณฑ์ หรือการยึดถือหลักทางศีลธรรมอย่างเคร่งครัดจนเกินไป ความเชื่อของชาวไทยในฐานะที่เป็นชาวพุทธในอดีตมีความเชื่อในเรื่องบุญกุศลว่า เมื่อใครก็ตามเป็นผู้ทำบุญกุศลไว้มากเกิดมาแล้ว ก็จะได้เป็นมนุษย์เป็นคนมั่งมีศรีสุขร่ำรวย มีคนนับถือมีความเจริญรุ่งเรือง (2537:43)

ความเชื่อความศรัทธาต่อเรื่องเหนือธรรมชาติอยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน หากเราย้อนกลับไปศึกษาในมุมมองแบบพระพุทธศาสนา ซึ่งเกี่ยวพันกับเรื่องผีมาตั้งแต่แรก โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์ คมกฤช อุ่ยเต็กเค่ง อาจารย์ประจำภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร อธิบายว่า การนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของไทยเปลี่ยนทุกสมัย ถ้าย้อนกลับไปแบบดั้งเดิมตามความเชื่อพื้นเมืองคือศาสนาผี ก่อนจะมีศาสนาพุทธและพราหมณ์เข้ามา แล้วจึงผสมผสานกลายเป็นศาสนาพุทธแบบไทย “หากเราไปศึกษาประวัติศาสตร์จะพบว่าผีมีความสำคัญในสมัยโบราณก่อนที่ศาสนาพุทธจะเข้ามามีบทบาทมากขึ้น และพราหมณ์ก็อยู่กับราชสำนักและชนชั้นสูง ซึ่งสมัยรัชกาลที่ 1 มีความพยายามฟื้นฟูพระพุทธศาสนา จนมาสำเร็จในรัชกาลที่ 4 ทำให้พระพุทธศาสนามีความเป็นเหตุเป็นผล และวิทยาศาสตร์มากขึ้น” (ออนไลน์: https://www.gqthailand.com)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คมกฤชตั้งข้อสังเกตว่าสังคมในปัจจุบัน ผีมีอำนาจและบทบาทมากขึ้น เหมือนสมัยโบราณ โดยมีพระพุทธศาสนาและพราหมณ์เป็นฉากหน้า ส่วนหนึ่งคือองค์กรทางศาสนาไม่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของคนสมัยใหม่ได้ แน่นอนว่าผีมีการเปลี่ยนแปลงเชิงความคิดและรูป “คือแต่เดิมพุทธศาสนากับพราหมณ์ต้องเบียดกับผี ทำให้พื้นที่ผีเหลือน้อยลงมาก จนต้องอิงอาศัยกับพุทธศาสนา ภายหลังคล้ายผีมีอำนาจมากขึ้น เพราะลักษณะการตอบสนองความต้องการที่ชัดเจน เช่น ตรงสี่แยกราชประสงค์ ที่ตั้งเทพเจ้าฮินดู จริง ๆ แล้วคือรูปแบบผีหรือความเชื่อแบบผี โดยทำหน้าที่แทนศาลพระภูมิ”นอกจากนี้ ผีจะไม่ได้อยู่ในวัดอีกต่อไป แถมยังออกมาในพื้นที่ของ

เอกชน ทำให้เราเห็นว่าครูบาอาจารย์ ฆราวาสเอง ต่างก็ออกวัตถุมงคลกันมากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ‘ไอ้ไข่’ แม้จะอยู่ในพื้นที่ของวัด แต่มันก็ออกไปข้างนอก ด้วยความที่วัตถุมงคลไอ้ไข่เป็นที่ต้องการในท้องตลาด

แนวทางแก้ปัญหาความเชื่อส่วนบุคคลของชาวพุทธในสังคมไทย

ขั้นแรกในการเปลี่ยนความเชื่อ คือการหาเหตุผลที่สำคัญมากพอที่จะทำให้เราเปลี่ยน คนส่วนใหญ่ไม่เปลี่ยนความเชื่อ เพราะคิดว่าแม้จะเป็นสถานการณ์ที่เรารู้สึกไม่พอใจกับผลลัพธ์ที่ได้ แต่ก็ไม่ได้เจ็บปวดมากถึงขนาดต้องเปลี่ยน ดังนั้นจึงต้องสร้างเหตุผลให้มากพอที่จะทำให้ผู้คนต้องเปลี่ยน วิธีที่สร้างพลังได้อย่างมากก็คือ ความเชื่อที่สร้างข้อจำกัดให้ตัวเองนี้ จะส่ง “ผลเสีย” ต่อชีวิตเรามากแค่ไหน และยังจะส่งผลเสียต่อไปในอนาคตอย่างไร ซึ่งให้ระลึกเสมอว่า เราถูกขับเคลื่อนด้วยอารมณ์ ไม่ใช่เหตุผล คุณอาจมีเหตุผลที่มีน้ำหนักมากมาย ว่าทำไมต้องเปลี่ยน แต่คุณจะไม่เปลี่ยน จนกว่าจะได้สร้างภาพในใจ และรู้สึกมีอารมณ์ร่วมมากพอ จนทำให้คุณต้องการเปลี่ยน ก่อนอื่น คุณต้องหาหลักฐานที่จะมาหักล้างความเชื่อของคุณ ด้วยการถามคำถามเหล่านี้ 1) การสร้างความเชื่อนี้ขึ้นมาได้อย่างไร 2) อะไรทำให้ฉันเชื่อว่ามันเป็นความจริง ต่อมาให้ท้าทายหลักฐานทั้งหลายด้วยการถามว่า 1) สิ่งนี้มีความหมายอะไรนอกเหนือจากนี้อีกไหม 2) มีตัวอย่างที่ค้านกับหลักฐานนี้ไหม 3) บุคคลที่ให้ความเชื่อนี้กับฉัน มีความน่าเชื่อถือแค่ไหน

หากเราสามารถหาคำตอบให้ตนเองได้แล้วว่าสิ่งใดควรเชื่อ สิ่งใดไม่ควรเชื่อ และได้ไตร่ตรองตามหลักกาลามสูตร 10 ประการอย่างท่องแท้และประสบการณ์ของตัวเอง ก็จะสามารถตัดสินใจได้ว่าความเชื่อของเราที่เป็นส่วนบุคคลนั้นถูกต้องหรือผิดไปจากความเป็นจริงไปหรือไม่ เพราะแนวทางการแก้ไขปัญหาความเชื่อส่วนบุคคลของชาวพุทธในสังคมไทย แม้จะเป็นเรื่องละเอียดอ่อนแต่ก็ใช่ว่าปัญหาเหล่านี้จะแก้ไขไม่ได้

บทสรุป

สรุปได้ว่าความเชื่อตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เป็นความเชื่อที่มุ่งเน้นพระรัตนตรัยหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา **เชื่อเรื่องกรรม กฎแห่งกรรม** ใครทำกรรมใดไว้ ผลกรรมนั้นจะตามสนองอย่างไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้ และยังมีความเชื่อว่าสัตว์โลกทั้งหลายย่อมเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร ซึ่งเป็นความเชื่อตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น ดังนั้นผู้นับถือพุทธศาสนา จึงเป็นผู้ที่ยึดหลักดำเนินชีวิตตามทาง สายกลางไม่เอนเอียงไปทางใดทางหนึ่งเพื่อรักษาตนให้อยู่ในกรอบธรรมะและมีศีลธรรมที่ดีงามและหมั่นทำแต่ความดีละเว้นความชั่ว โดยการดำเนินชีวิตอย่างมีสติและปัญญา และยึดมั่นในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา คุณความดีจะส่งผลให้บุคคลได้รับความสุข การยกย่องสรรเสริญจากบุคคลทั่วไป นำมาซึ่งการแก้ปัญหาความเชื่อส่วนบุคคลโดยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้ในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

คณาจารย์**.** (2553). *ปรัชญาเบื้องต้น.* พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร: นวสาส์นการพิมพ์.

จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์ และคณะ. (2540). *สังคมวิทยา.* พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ดนัย ไชยโยธา. (2538). *ลัทธิศาสนาและระบบความเชื่อกับประเพณีนิยมในท้องถิ่น.* กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

นภาจรี นาเบ็ญจพล และอมรรัตน์ จันทร์เพ็ญสว่าง. (2537). *จิตวิทยาศาสนาและความเชื่อและความจริง*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กองทุนบี.ทราเวน.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2543). *พุทธศาสนาในความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2545). *เชื่อกรรมรู้กรรมแก้กรรม.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิกจำกัด.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ และนิภาวรรณ วิรัชนิภาวรรณ. (2533). *การเข้าทรงและร่างทรง.* กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์.

แสง จันทร์งาม. (2524). *พุทธศาสนาวิทยา.* พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสร้างสรรค์บุ๊คจำกัด.

สมพร สุขเกษม. (2543). *ความจริงของชีวิต.* กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

อมรรัตน์ จันทร์เพ็ญสว่าง. (2537). *จิตวิทยาศาสนาและความเชื่อและความจริง.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กองทุนบี.ทราเวน.

อมรา พงศาพิชญ์. (2541). *วัฒนธรรมศาสนาและชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา.* พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อริญชัย วีรดุษฎีนนท์. ความเชื่อและความศรัทธา ที่พึ่งยามชีวิตเปราะบาง. เข้าถึงได้จาก : https://www.gqthailand.com.

กลยุทธ์การสอนภาษาไทยตามแนวพุทธวิธีการสอน

Strategies teaching Thai language according to Buddhist teaching methods

พระครูปริยัติธรรมานุศาสน์[1]
Phrakrupariyatdhammanusat

บทคัดย่อ

การสอนตามแนวพุทธวิธี เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย และสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้ ซึ่งเป็นวิธีการสอนที่นำไปใช้กันอย่างแพร่หลายในศตวรรษที่ 21 นี้ การสอนแบบพุทธวิธี ประกอบด้วย 9 วิธี ได้แก่ 1) วิธีสอนแบบอุปมาอุปไมย 2) วิธีสอนแบบปุจฉาวิสัชนา 3) วิธีสอนแบบธรรมสากัจฉา 4) วิธีสอนแบบอริสัจสี่ 5) วิธีสอนแบบสืบสวน 6) วิธีสอนแบบไตรสิกขา 7) วิธีสอนแบบเบญจขันธ์ 8) วิธีสอนโดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ และ 9) วิธีสอนตามหลักพหูสูต การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางพุทธวิธี สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในแต่ละรูปแบบตามบริบทและสถานการณ์ของผู้เรียน ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้เชิงกลยุทธ์ครูผู้สอนต้องมีทักษะในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ได้แก่ 1) มีอิสระที่จะเลือกสิ่งที่พอใจ แสดงความคิดเห็นและลักษณะเฉพาะของตนเอง 2) มีความต้องการดัดแปลงสิ่งต่างๆ ให้ตรงตามความพอใจของตนเอง 3) ตรวจสอบหาความจริงเบื้องหลัง 4) เป็นตัวของตัวเองและสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเพื่อรวมตัวกันเป็นองค์กร 5) ชอบความสนุกสนานและการละเล่นถือเป็นส่วนหนึ่งของงาน การเรียนรู้ และชีวิตทางสังคม 6) การร่วมมือและความสัมพันธ์เป็นส่วนหนึ่งของทุกกิจกรรม 7) ต้องการความเร็วในการสื่อสาร การหาข้อมูล และตอบคำถาม 8) สร้างนวัตกรรมต่อทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิต ดังนั้น การจัดการเรียนรู้แบบพุทธวิธี จึงเป็นกลยุทธ์อย่างหนึ่งของการสอนสังคมศึกษาบูรณาควบคู่กับทักษะของครูผู้สอน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จหรือเป้าหมายที่ต้องการภายใต้สภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกเพื่อหาโอกาสและข้อจำกัดและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเพื่อหาจุดอ่อน จุดแข็งในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเหมาะสมความเป็นไปได้ และความสม่ำเสมอ โดยใช้การยืดหยุ่นตามสภาพแวดล้อมนั้น ๆ อันจะเกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ : กลยุทธ์การสอนภาษาไทย, พุทธวิธีการสอนภาษาไทย, การสอนภาษาไทย

ABSTRACT

Buddhist teaching method the curriculum is diverse. And develop learners' achievementwas. The teaching methods used widely in the 21st century. Buddhist teaching method consists of 9: 1) figurative approach; 2) teaching Catechism; 3) method drammasakachia; 4) teach the Four Noble Truths; 5) method of investigation; 6) method threefold; 7) approach benjakants; 8) teaching methods by creating faith and reflective thinking; 9) method taught by scholar. Buddhist learning management guidelines can be applied indifferent ways according to the context and circumstances of learners. Success factors of strategic learning. Teachers must have the skills to organize the learning process to students include: 1) the freedom to choose what pleases. Comments and their ownunique style;

[1] มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา/ Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus
Corresponding author, e-mail: charun.sar@mcu.ac.th Tel. 097-9822695

2) there needs to adapt things according to their own satisfaction; 3) determine the truth behind; 4) be yourself and interact with others to unite the organization; 5) enjoyed the fun and games are part of the job. Learning and social life; 6) cooperation and relations as part of activities; 7) to speed up communication. Finding information and answer questions; 8) innovation to everything in life.

So learning how Buddhism. It is a strategy of social integration, coupled with the teaching skills of teachers to contribute to the success or desired target environment of a society that is constantly changing by analyzing the external factors to identify opportunities and constraints and analyze the internal environment to identify weaknesses in the learning process to the right possibility and consistency by using a flexible environment that will result in the achievement of the learning experience.

Keywords: strategies for Thai studies; Buddhist teaching methods; Thai studies

บทนำ

การศึกษามีบทบาทในการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ ปัจจุบันสังคมโลกเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วการจัดการศึกษาหรือกระบวนการเรียนรู้จึงจำเป็นต้องให้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงทั้งตัวครูผู้สอนเองและตัวผู้เรียน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางของการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 5 ประการคือ 1) ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเองระเบียบวินัย และปฏิบัติตนตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ผู้เรียน มีความรู้ความสามารถในการสื่อสารการคิดการแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการมีทักษะในการดำรงชีวิต 3) ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขลักษณะนิสัย และรักการออกกำลังกายอยู่เสมอ 4) ผู้เรียนมีความรักชาติมีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองของโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และ 5) ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม และมีจิตสาธารณะ (Ministry of Education, 2008 : 5)

ศตวรรษที่ 21 ภาษาไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจธุระ การงาน และดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้ พัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจารณ์ และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี และสุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติไทยตลอดไป ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดกระบวนการเรียนรู้เป็นพื้นฐานของการศึกษาที่จะปลูกฝังคนในสังคมไทยให้พัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ปราศจากการเบียดเบียนสังคมและสิ่งแวดล้อม จึงจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยการนำกลยุทธ์ที่หลากหลายมาประยุกต์ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบพุทธวิธี เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เกิดทักษะในการดำรงชีวิต ยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ประกอบกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงในยุคไทยแลนด์ 4.0 ได้ต่อไป

2. กลยุทธ์การสอนภาษาไทย

1. ความหมายของกลยุทธ์ เป็นคำที่มีความหมายมาจากการสูงคราม ซึ่งวัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์ และคณะ (Wongkietrat, 2005 : 16-18)ได้อธิบายว่า คำว่าstrategy มาจาก Strategos ในภาษากรีกที่เกิดจากคำว่า Stratos ซึ่งหมายถึง Army หรือกองทัพ ผสมกับคำว่า Agein ซึ่งหมายถึง Lead หรือ นำหน้าจึงทำให้นักวิชาการทางด้านการบริหารตีความหมายว่าLeading the totalorganization หรือการนำทางให้องค์กรโดยรวมซึ่งมีนัยทั้งเชิงจุดมุ่งหมายและวิธีการว่าต้องการอะไรให้สำเร็จ และทำอย่างไรโตยที่กิ่งพร ทองใบ (Thongbai, 2002 : 2-4) ได้ให้ความหมายกลยุทธ์ไว้ 4 ประการว่ากลยุทธ์ คือ วิธีการดำเนินการที่มั่นใจได้ว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ เป็นกลุ่มหรือชุดการตัดสินใจ (a set of decisions) ที่ประกอบด้วยปัจจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จในระยะยาวเป็นแผนรวมแผนสรุปหรือแผนบูรณาการผสมผสาน ซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของขององค์กร และเป็นวิธีการที่องค์กรเลือกเพื่อจะตำเนินการจากจุดที่เป็นอยู่ในปัจจุบันไปยังจุดหมายปลายทางที่กำหนดไว้ ไพโรจน์ ปิยะวงษ์วัฒนา (Piyawong wattana, 2014 : 20) อธิบายถึงการจัดการเชิงกลยุทธ์ ว่าเป็นการวางแผนและศึกษาภายนอกและภายในองค์กร รวมทั้งการตัดสินใจเกี่ยวกับทิศทางการดำเนินการขององค์กรที่มีทรัพยากรอย่างจำกัด เพื่อให้การดำเนินการไปสู่จุดมุ่งหมายภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา มีลักษณะการบริหารที่กระทำเป็นเชิงรวม เป็นการวางแผนเรื่องสำคัญที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ นโยบายกลยุทธ์ และแผนงานหลักต่างๆ ที่เป็นแนวทางและเป้าหมายขององค์กร

สมชาย ภคภาสน์วิวัฒน์ (Pakkaswiwat, 2001 : 9) กล่าวว่ากลยุทธ์หมายถึง การวิเคราะห์ภายนอกเพื่อพิจารณาหาโอกาส (Opportunity) และภยันตราย (Threat) ตลอดจนการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเพื่อหาจุดอ่อน (Weakness)และจุดแข็ง (Strength) และวรางคณา ผลประเสริฐ (Pholpraserith, 2011 : 6) กล่าวว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นการบริหารอย่างมีระบบที่ต้องอาศัยวิสัยทัศน์ของผู้นำและอาศัยการวางแผนอย่างมีขั้นตอน โดยผ่านการตัดสินใจและการประเมินแล้วว่าเหมาะสมกับองค์กรและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงอันจะนำความสำเร็จมาสู่องค์กรได้โดยที่อุทิศ ขาวเธียร (Khawtheiyr, 2003 : 9) กล่าวว่าแผนกลยุทธ์เป็นเครื่องมือเพื่อช่วยชี้นำการบริหารขององค์กร ที่เกิดจากกระบวนการระดมสมองของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างมีส่วนร่วมโดยยึดหลักการวิเคราะห์ให้ทราบสภาวะแวดล้อม เพื่อชี้แนะเป้าประสงค์และกลยุทธ์ กลวิธีการปฏิบัติที่สอดรับกับสภาวะแวดล้อม และมีการจัดลำดับความสำคัญกลยุทธ์กลวิธี เพื่อการจัดสรรทรัพยากรการบริหารจากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า กลยุทธ์ หมายถึงการกำหนดวิธีการแนวทางปฏิบัติ แผนบูรณาการผสมผสานอย่างมีขั้นตอนการดำเนินการของหน่วยงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีวิธีการปฏิบัติที่หน่วยงานกำหนดขึ้นโดยผ่านการวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งโอกาส และอุปสรรคของตนเองตามที่มุ่งหวังความสำเร็จในอนาคต ซึ่งทำให้หน่วยงานเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงกลยุทธ์

2. ปัจจัยความสำเร็จในการจัดการเชิงกลยุทธ์ ที่สำคัญที่สุดคือความรู้ความสามารถของผู้บริหารองค์กร ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (strategic leadership) เป็นความสามารถในการดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จโดยใช้กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ ประกอบตัวย การกำหนดวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ในการดำเนินงานที่ชัดแจ้งและเหมาะสมการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่สมาชิกเพื่อให้เกิดความมุ่งมั่นในการทำงานจนบรรลุผลสำเร็จตามวิสัยทัศน์และการใช้กระบวนการคิดและกระบวนการทำงานที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจสูงสุดเพื่อทำให้การดำเนินการบรรลุผลสำเร็จสูงสุด ซึ่งชัยพัชร์ เลิศรักษ์ทวีกุล (Lertraktaveekul, 2014) กล่าวว่าการเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ต้องมีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะสำคัญ 7 ประการคือ

2.1 ความสามารถในการกำหนดทิศทาง ผู้นำเชิงกลยุทธ์ต้องกำหนดทิศทางขององค์กรให้ชัดแจ้ง มองภาพอนาคตองค์กรว่าในอีกห้าปีข้างหน้าองค์กรจะเป็นอะไร เดินไปในทิศทางไหน ผู้นำควรเปิดโอกาสให้เพื่อนร่วมงานได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเป้าหมายอนาคตและทิศทางขององค์กรด้วยเพราะจะทำให้ทุกคนมีความผูกพันกับเป้าหมายร่วมกัน

2.2 ความสามารถในการคิดเชิงกลยุทธ์ผู้นำเชิงกลยุทธ์ต้องรอบรู้สถานการณ์ภายนอกองค์กร เข้าใจสภาวะของความต้องการของผู้รับบริการว่าเป็นช่วงขาขึ้นหรือขาลง รู้ทันความคิดความเคลื่อนไหวเพื่อปรับตัวและรับมือได้ทัน

เข้าใจจุดแข็ง จุดอ่อนขององค์กรเพื่อหาทางเสริมจุดแข็งให้แข็งยิ่งขึ้นและหาทางขจัดจุดอ่อนที่สำคัญก่อนนอกจากนี้ ผู้นำเชิงกลยุทธ์ควรพัฒนาการคิดวิเคราะห์ (analytical thinking) การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (initiative thinking) การคิดที่เป็นระบบ (systems thinking) เพื่อจะได้มองเห็นทั้งภาพหรือสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในมุมกว้างและมุมลึก

2.3 ความสามารถในการมองโอกาสมากกว่าปัญหาผู้นำเชิงกลยุทธ์ต้องมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับโอกาสมากกว่าปัญหา เพราะการจับจังหวะของโอกาสภายนอกจะเหมือนพลังที่ส่งผลให้องค์กรขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้อย่างรวดเร็วอย่างไรก็ตาม ผู้นำก็ไม่ควรละเลย ปกปิดหรือนั่งทับปัญหาเอาไว้ เพียงแต่การให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาจะเป็นการป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นเท่านั้น แต่ไม่อาจทำให้องค์กรพัฒนาเติบโตในระยะยาวได้

2.4 ความสามารถในการสื่อสารผู้นำเชิงกลยุทธ์ต้องสามารถสื่อสารแผนงานและข้อมูลสำคัญให้เพื่อนร่วมงานทุกคนได้รับรู้และเข้าใจตรงกันโดยใช้เครื่องสื่อสารทุกรูปแบบ

2.5 ความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ ผู้นำเชิงกลยุทธ์ต้องเปิดโอกาสให้เพื่อนร่วมงานแสดงความคิดเห็นต่อแผนงาน ต้องรับฟังอย่างจริงใจ ต้องไม่สั่งการแต่ใช้วิธีการถามคำถามปลายเปิดเพื่อให้เพื่อนร่วมงานได้เรียนรู้ได้คิดและแสดงความสามารถที่มีอยู่ ต้องกระตุ้นให้เพื่อนร่วมงานคิดหาทางแก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง ต้องกล่าวชมเชยเพื่อนร่วมงานเสมอเมื่อทำงานสำเร็จและต้องสนับสนุนให้เพื่อนร่วมงานกล้าคิดนอกกรอบกล้าทำสิ่งใหม่ๆ เพื่อความสำเร็จขององค์กรและพร้อมที่จะให้อภัยและเรียนรู้จากความผิดพลาดที่เกิดขึ้น

2.6 ความสามารถในการสร้างความเชื่อมั่นและจริงใจ ผู้นำเชิงกลยุทธ์ต้องแสดงออกทั้งทางการพูดและการกระทำเพื่อให้เพื่อนร่วมงานมีความเชื่อมั่นและรู้สึกได้ถึงความจริงใจที่ผู้นำมีต่อพวกเขา เอาใจเขามาใส่ใจเรา เลิกใช้คำว่า "ฉัน" แต่ใช้คำว่า "เรา" รับผิดเมื่อเกิดความผิดพลาดไม่โทษผู้อื่น และเมื่อเกิดความชอบความสำเร็จก็ยกความดีความชอบนี้ให้ลูกน้อง เป็นผู้เสียสละเป็นผู้ให้ตามคำสุภาษิตที่ว่า "ท่านต้องให้ความจริงใจกับผู้อื่นก่อน ท่านจึงจะได้รับความจริงใจนั้นกลับมา" นอกจากนี้ผู้นำควรส่งเสริมให้โอกาสเพื่อนร่วมงานได้เรียนรู้ พัฒนาและเติบโตไปพร้อมกับองค์กร

2.7 ความสามารถในการสร้างวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีม ผู้นำเชิงกลยุทธ์ต้องเข้าใจดีว่าการทำงานเป็นทีมเป็นหนทางสู่ความสำเร็จเพราะไม่มีใครคนใดคนหนึ่งที่เก่งไปหมดทุกอย่าง

ดังนั้นผู้นำจึงต้องสร้างวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีมซึ่งนอกจากจะจัดกิจกรรมการทำงานเป็นทีมแล้ว ผู้นำเชิงกลยุทธ์ควรสนับสนุนให้เพื่อนร่วมงานทุกระดับชั้นได้ปฏิบัติงานร่วมกัน ช่วยเหลือกันสื่อสารกันอย่างเปิดเผย แก้ไขปัญหาร่วมกันให้อภัยกันให้กำลังใจกัน ไม่หาคนผิด แต่หาสาเหตุที่ผิดพลาด ที่สำคัญควรหาจังหวะโอกาสในการฉลองความสำเร็จร่วมกันเสมอ ๆ

3. กระบวนการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย

การสร้างกระบวนการเรียนรู้ภาษาไทยมีความสำคัญต่อผู้เรียนอย่างยิ่ง และภาษาไทยเป็นทักษะที่ต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อนำไปใช้ในชีวิตจริง ซึ่งทักษะที่สำคัญในการสอนภาษาไทยประกอบด้วย 5 สาระสำคัญ ได้แก่ **การอ่าน** การอ่านออกเสียงคำ ประโยค การอ่านบทร้อยแก้ว คำประพันธ์ชนิดต่างๆ การอ่านในใจเพื่อสร้างความเข้าใจ และการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้จากสิ่งที่อ่าน เพื่อนำไป ปรับใช้ในชีวิตประจำวัน **การเขียน** การเขียนสะกดตามอักขรวิธี การเขียนสื่อสาร โดยใช้ถ้อยคำและรูปแบบต่างๆ ของการเขียน ซึ่งรวมถึงการเขียนเรียงความ ย่อความ รายงานชนิดต่างๆ การเขียนตามจินตนาการ วิเคราะห์วิจารณ์ และเขียนเชิงสร้างสรรค์ **การฟัง การดู และการพูด** การฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ การพูดแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก พูดลำดับเรื่องราวต่างๆ อย่างเป็นเหตุเป็นผล การพูดในโอกาสต่างๆ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และการพูดเพื่อโน้มน้าวใจ **หลักการใช้ภาษาไทย** ธรรมชาติและกฎเกณฑ์ของภาษาไทย การใช้ภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมกับโอกาสและบุคคล การแต่งบทประพันธ์ประเภทต่างๆ และอิทธิพลของภาษาต่างประเทศในภาษาไทย **วรรณคดีและวรรณกรรม** วิเคราะห์วรรณคดีและวรรณกรรมเพื่อศึกษาข้อมูล แนวความคิด คุณค่าของงานประพันธ์ และความเพลิดเพลิน การเรียนรู้และทำความเข้าใจบทเห่ บทร้องเล่นของเด็ก เพลงพื้นบ้านที่เป็นภูมิ

ปัญญาที่มีคุณค่าของไทยซึ่งได้ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องราวของสังคมในอดีต และความงดงามของภาษาเพื่อให้เกิดความซาบซึ้งและภูมิใจในบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ดังนั้นทักษะในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนของครูผู้สอน ได้แก่ 1) มีอิสระที่จะเลือกสิ่งที่พอใจ แสดงความคิดเห็นและลักษณะเฉพาะของตนเอง 2) มีความต้องการดัดแปลงสิ่งต่างๆ ให้ตรงตามความพอใจของตนเอง3) ตรวจสอบหาความจริงเบื้องหลัง 4) เป็นตัวของตัวเองและสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเพื่อรวมตัวกันเป็นองค์กร 5) ชอบความสนุกสนานและการละเล่นถือเป็นส่วนหนึ่งของงาน การเรียนรู้และชีวิตทางสังคม 6) การร่วมมือและความสัมพันธ์เป็นส่วนหนึ่งของทุกกิจกรรม 7) ต้องการความเร็วในการสื่อสาร การหาข้อมูลและตอบคำถาม 8) สร้างนวัตกรรมต่อทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิต นอกจากนี้จำเป็นต้องเสริมด้วยการพัฒนาสมอง 5 ด้าน ได้แก่สมองด้านวิชาและวินัย ด้านสังเคราะห์ ด้านสร้างสรรค์ ด้านเคารพให้เกียรติ และด้านจริยธรรมเพื่อให้เกิดมิติทางปัญญานอกจากนี้จำเป็นที่จะต้องสอดแทรกทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21ในทุกวิชาแกนหลักประกอบด้วย

1. ทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมครูผู้สอนต้องสอดแทรกทักษะด้านการเรียนรู้และการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา

2. ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยีเนื่องจากปัจจุบันเป็นแห่งไอที ข้อมูลข่าวสาร ครูผู้สอนจำเป็นต้องใช้สื่อที่หลากหลายในการจัดกระบวนการเรียนรู้

3. ทักษะด้านชีวิตและอาชีพ ครูผู้สอนต้องสอดแทรกสาระสำคัญในการดำรงชีวิตและการทำงาน เช่น การปรับตัว ภาวะผู้นำ และความรับผิดชอบ เป็นต้น

4. การสอนภาษาไทยตามแนวคิดพุทธวิธีการสอน

หลักการสอนตามแนวพุทธวิธีมุ่งเน้นที่ตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยครูผู้สอบจะต้องรู้จักผู้เรียนเป็นอย่างดีเสียก่อนแล้ว ต้องจัดบรรยากาศในการเรียนรู้ จัดลำดับความยากง่ายของเนื้อหายืดหยุ่นนำเอาหลักจิตวิทยาในการสอนมาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ วิธีการสอนของพระพุทธเจ้านั้นพอสรุปได้ว่ามี 3 ลักษณะ คือ 1) สอนแบบร้อยกรอง 2) ร้อยแก้ว 3) สอนแบบร้อยแก้วผสมร้อยกรอง ตัวอย่างคือพระสูตรที่มีคาถาไม่ใช่พุทธ(Vorametheesrisakul, et al., 2018 : 71-81)วิธีการสอนตามแนวพุทธวิธี มี 6 วิธี ดังต่อไปนี้ (khammani, 2005)

1. วิธีสอนแบบอุปมาอุปไมยหมายถึงการสอนโดยการบรรยายเนื้อหาเปรียบเทียบกับคนกับสัตว์หรือสิ่งของต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและมองเห็นภาพ เกิดมโนทัศน์ง่ายชัดเจนและสมจริงใช้วิธีบรรยาย อธิบายเนื้อหา ที่เป็นนามธรรมหรือเรื่องที่เข้าใจยาก เปรียบเทียบกับสิ่งที่ผู้เรียนจะเข้าใจและมองเห็นเป็นรูปธรรมได้ ในการเปรียบเทียบอุปมาอุปไมย จะต้องเลือกตัวอย่างสิ่งของที่นำมาเปรียบเทียบอุปมาอุปไมยที่ชัดเจนและตรงกับเนื้อหา ตรงกับจุดมุ่งหมายของการสอนในเรื่องนั้นๆ มากที่สุด

2. วิธีสอนแบบปุจฉาวิสัชนา หมายถึง การสอนที่ใช้การถาม-ตอบ ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนโดยผู้สอนจะเป็นผู้ถามผู้เรียนเป็นผู้ตอบหรือผู้เรียนเป็นผู้ถามผู้เรียนเป็นผู้ตอบ เพราะในการตอบคำถามนี้ผู้สอนจะไม่ตอบคำถามเองแต่จะกระตุ้นเร้าหรือส่งเสริมให้ผู้เรียนช่วยกันตอบเป็นวิธีทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะด้านปัญญา คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น

3. วิธีสอนแบบธรรมสากัจฉา หมายถึงการสอนที่ผู้สอนเสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของการปฏิบัติตามหลักศีล 5 หรือการขาดหลักธรรมให้นักเรียนสนทนากันจนได้ข้อสรุปความรู้ทางธรรม มีลักษณะการสนทนา 1) อภิปรายตามหัวข้อธรรมในหมู่นักเรียน จนนักเรียนสรุปหลักธรรมได้ 2) ซักถามกันระหว่างนักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับครูผู้สอน โดยนักเรียนเป็นฝ่ายถามหรือฝ่ายตอบสลับกัน หรือนักเรียนและครูผู้สอนสลับกันถาม-ตอบจนนักเรียนสรุปหลักธรรมได้ 3) ตั้งตัวแทนขึ้นซักถามกันระหว่างนักเรียนทั้งสองฝ่าย จนสรุปหลักธรรมได้วิธีการสอนแบบนี้เหมาะกับผู้เรียนที่มีพื้นฐานความรู้พอสมควร และต้องการที่หาความกระจ่างในเนื้อหาเพิ่มขึ้น ใช้ได้ดีกับผู้เรียนจำนวนน้อยและมีความสามารถในการใช้ภาษา การซักถามโต้ตอบ แสดงความคิดเห็น อภิปราย และอธิบายได้ดีพอสมควร

4. วิธีการสอนแบบอริยสัจ 4 มีขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นกำหนดปัญหา หรือขั้นทุกข์ ครูผู้สอนช่วยนักเรียนให้ได้พิจารณาศึกษาดูปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ด้วยความรอบครอบ และ

พยายามกำหนดขอบเขตของปัญหา ซึ่งนักเรียนจะต้องคิดแก้ไขให้ได้ 2) ขั้นตั้งสมมติฐานหรือขั้นสมุทัย ครูช่วยให้นักเรียนได้พิจารณาว่า สาเหตุของปัญหาที่ยกขึ้นมาตามขั้นที่ 1 มีอะไรบ้าง ในการแก้ไขปัญหาใดๆ นั้นจะต้องแก้ไขที่ต้นเหตุของปัญหานั้นๆ ในการแก้ปัญหา สามารถทำอะไรได้บ้าง กำหนดสิ่งที่จะกระทำเป็นข้อๆ 3) ขั้นการทดลองและเก็บข้อมูลหรือขั้นนิโรธ ครูผู้สอนต้องให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในขั้นที่ 2 เมื่อทดลองแล้วต้องจดบันทึกเป็นข้อมูลเพื่อพิจารณาในขั้นต่อไป และ 4) ขั้นวิเคราะห์และสรุปผลหรือขั้นมรรคจากการทดลองกระทำด้วยตัวเองแล้วย่อมได้ผลออกมาให้เห็นชัด แก้ปัญหาได้แน่นอนแล้วและได้บรรลุจุดหมายแล้ว ได้แนวทางหรือข้อปฏิบัติที่เราต้องการแล้วเคราะห์และเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จดบันทึกไว้แล้ว ว่าจะทำอย่างไรจึงจะแก้ปัญหาในขั้นที่ 1 สำเร็จ จากการวิเคราะห์จะทำให้เห็นว่าสิ่งใดแก้ปัญหาได้จริง เป็นแนวทางปฏิบัติและลงมือทำได้อย่างเต็มที่

5. วิธีการสอนแบบสืบสวน สอบสวนตามแนวพุทธศาสตร์ มีแนวคิดว่า การสืบสวนสอบสวน เป็นกระบวนการหาความจริง และวิธีแก้ปัญหาด้วยการตั้งคำถามในแนวกระบวนการวิทยาศาสตร์ ทั้งทางโลกและทางธรรมโดยมีขั้นตอน คือ 1) การเห็นปัญหา และการวิเคราะห์ปัญหา 2) การเสนอเหตุแห่งปัญหาในรูปการตั้งสมมติฐาน 3) การเก็บรวบรวมข้อมูล 4) การทดลองสมมติฐานด้วยข้อมูลและ 5) การสรุปผล

6. วิธีสอนแบบไตรสิกขา เป็นวิธีสอนที่ประกอบด้วยขั้นตอน 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นศีล(สีลสิกขา) คือ การควบคุมให้ผู้เรียนอยู่ในกฎระเบียบวินัย ทั้งทางกายและวาจาให้อยู่ในสภาพเรียบร้อยเป็นปกติ พร้อมที่จะเรียน 2) ขั้นสมาธิ (จิตตสิกขา) คือ การฝึกสมาธิขั้นต้นในการควบคุมสติให้ผู้เรียนรวบรวมจิตใจความคิดแน่วแน่เป็นจุดเดียว ผู้เรียนตัดสิ่งรบกวนออกจากความคิดและจิตใจ และ 3) ขั้นปัญญา (ปัญญาสิกขา) คือ ขั้นผู้เรียนใช้สมาธิพลัง การมีจิตแน่วแน่ทำความเข้าใจในปัญหา การหาเหตุของปัญหาเพื่อแก้ไขปัญหาพิจารณาผลที่จะเกิดขึ้นจนเกิดความรู้แจ้งเข้าใจและแก้ปัญหาได้ เกิดการเรียนรู้ เกิดปัญญาญาณขึ้นในตัวเอง มีโนทัศน์ในเรื่องนั้นๆ ได้ถูกต้องตามความเป็นจริง การสอนแบบไตรสิกขา มีความเชื่อว่า คนจะมีปัญญาเกิดจากการฝึกกำลังใจให้แน่วแน่มีสมาธิ เมื่อทางกายควบคุมสติได้ จิตใจก็สงบช่วยให้กำลังความคิดดี เกิดปัญญารู้แจ้ง

7. วิธีสอนแบบเบญจขันธ์ คือการใช้หลักยึดมั่นถือมั่นในขันธ์ 5 อันได้แก่ รูป เวทนา สัญญาสังขาร วิญญาณ มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) กำหนดและเสนอสิ่งเร้า (รูปขันธ์) โดยครูผู้สอนกำหนดสิ่งเร้าเป็นสิ่งสัมผัสรับรู้แล้วเกิดอารมณ์ความรู้สึกในสถานการณ์หลายๆ สถานการณ์ 2) รับรู้ (เวทนาขันธ์) ครูผู้สอนควบคุมการสัมผัสให้นักเรียนได้สัมผัสด้วยอายตนะทั้ง 6 ให้ถูกช่องทางการรับรู้อย่างแท้จริง และใช้คำถามแนะแนวทางการรับรู้ 3) วิเคราะห์เหตุผล และสังเคราะห์ความรู้สึก (สัญญาขันธ์) ครูผู้สอนตั้งคำถามเพื่อให้ผู้เรียนคิดแยกแยะ ว่ามีอะไรเกิดขึ้น ใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร ใช้คำถามเพื่อให้ผู้เรียนสรุปความรู้สึกขั้นต้นที่เกิดภายในจิตใจ 1) ตัดสินความดีงาม (สังขารขันธ์) เป็นขั้นให้ผู้เรียนวิจารณ์ความผิดความถูก ความดีงาม ความชั่วร้อย ความเหมาะสมควรประพฤติ ไม่ควรประพฤติและ 5) ก่อเกิดอุปนิสัย หรือคุณธรรมฝังใจ (วิญญาณขันธ์) เป็นขั้นใช้คำถามเพื่อโน้มนำความดีหรือความรู้สึกอันชอบธรรมเข้ามาไว้ในใจของตน เป็นคำถามให้ผู้เรียนตอบโดยคำนึงถึงตนเองเป็นที่ตั้ง

8. วิธีสอนโดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ มี 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นนำการสร้างเจตคติที่ดีต่อครู วิธีการเรียน และบทเรียนการสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม บุคลิกภาพของครูและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับศิษย์ การเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ 2) ขั้นสอนครูเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของบทเรียนหรือเสนอหัวข้อเรื่องประเด็นสำคัญของบทเรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ครูผู้สอนแนะนำแหล่งวิทยาการและแหล่งข้อมูล นักเรียนฝึกรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริงความรู้ และหลักการโดยใช้ทักษะที่เป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ ทักษะทางวิทยาศาสตร์ และทักษะทางสังคม จัดกิจกรรมที่ปลุกเร้าให้เกิดการคิดวิธีต่างๆ ฝึกสรุปประเด็นข้อมูล ความรู้ และเปรียบเทียบประเมินค่าโดยวิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทดลอง ทดสอบ จัดเป็นทางเลือกและทางออกของการแก้ปัญหา ดำเนินการเลือกและตัดสินใจกิจกรรมฝึกปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ผลการเลือกและตัดสินใจนั้นให้ประจักจริง และ 3) ขั้นสรุป ครูผู้สอนและนักเรียนสังเกตวิธีการปฏิบัติ ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขให้ปฏิบัติถูกต้อง อภิปรายและสอบถามข้อสงสัย สรุปผลการปฏิบัติ สรุปบทเรียนวัดและประเมินผล การสอนโดยการสร้างศรัทธานั้น ครูผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญที่สามารถจัดสภาพแวดล้อม แรงจูงใจ และวิธีการสอนให้ศิษย์เกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้ และได้ฝึกฝนวิธีคิดโดยแยบคายนำไปสู่การ

ปฏิบัติจนประจักษ์จริง มุ่งเน้นให้ครูเป็นกัลยาณมิตรของนักเรียน ครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นักเรียนได้มีโอกาสคิด แสดงออกปฏิบัติอย่างถูกวิธี จนสามารถใช้ปัญญาแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

9. วิธีสอนตามหลักพหูสูตกระบวนการเรียนการสอนตามหลักพหูสูต มี 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การสร้างศรัทธา คือ การจัดบรรยากาศของชั้นเรียนให้เหมาะสม บุคลิกภาพของครูและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียนการเสนอสิ่งเร้าและสร้างจูงใจใฝ่รู้ 2) การฝึกทักษะภาษาตามหลักพหูสูต ได้แก่ การฝึกหัดฟัง พูด อ่าน เขียน (พหุสสุตา) การฝึกปรบมือเพื่อจับประเด็นสาระและจดจำ (ธตา) การฝึกฝน ฝึกการใช้ภาษาให้แคล่วคล่องชัดเจน (วจสาปริจิตา) การฝึกคิดพิจารณาจนเข้าใจแจ่มแจ้ง (มนสานุเบกขิตา) คือคิดจำแนกแยกแยะ คิดเชื่อมโยงสัมพันธ์ คิดสรุปหลักการการฝึกสรุปรวมสาระความรู้เป็นหลักการด้วยความเข้าใจแจ่มแจ้งและนำไปใช้ได้จริง (ทิฏฐิยาสุปฏิวิทธา) และ 3) การมองตนและประเมินของกัลยาณมิตร ได้แก่ การวัดและประเมินตนเองการวัดและประเมินโดยนักเรียนด้วยกัน การวัดและประเมินโดยครูผู้สอน การซ่อมเสริมและช่วยเหลือกันฉันกัลยาณมิตรสรุปได้ว่า การสอนตามหลักพหูสูต เน้นการสร้างศรัทธาที่ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน เน้นการฝึกหัด ฝึกปรือ และฝึกฝน เน้นการฝึกคิดอย่างถูกต้องแยบคายและเน้นการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

5. สรุป

การสอนตามแนวทางพุทธวิธี เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย และสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้ ซึ่งเป็นวิธีการสอนที่นำไปใช้กันอย่างแพร่หลายในศตวรรษที่ 21 นี้ ประกอบด้วย 9 วิธี ได้แก่ 1) วิธีสอนแบบอุปมาอุปไมย 2) วิธีสอนแบบปุจฉาวิสัชนา 3) วิธีสอนแบบธรรมสากัจฉา 4) วิธีสอนแบบอริยสัจ 4 5) วิธีสอนแบบสืบสวน 6) วิธีสอนแบบไตรสิกขา 7) วิธีสอนแบบเบญจขันธ์ 8) วิธีสอนโดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ และ 9) วิธีสอนตามหลักพหูสูตในการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางพุทธวิธี สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ในแต่ละอย่างตามบริบทและสถานการณ์ของผู้เรียน ปัจจัยแห่งความสำเร็จของ

การจัดการเรียนรู้เชิงกลยุทธ์ คุณลักษณะของครูต้องประกอบด้วย 8 ประการ คือ เชี่ยวชาญเนื้อหามีทักษะในการใช้ ICT เป็นผู้สร้างสรรค์ความรู้จัดกิจกรรมเชื่อมโยงเรียนรู้แบบร่วมมือ การสื่อสารที่ดี มีความคิดสร้างสรรค์ มีมุทิตาความรัก ความปรารถนาและความห่วงในดังนั้น การสอนแบบพุทธวิธี จึงเป็นกลยุทธ์อย่างหนึ่งของการสอนภาษาไทยเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จหรือเป้าหมายที่ต้องการ ภายใต้สภาพแวดล้อมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกเพื่อหาโอกาสและข้อจำกัด และวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในเพื่อหาจุดอ่อน จุดแข็งในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อความเหมาะสมความเป็นไปได้ และสม่ำเสมอโดยการยืดหยุ่นตามสภาพแวดล้อมนั้น ๆ อันจะเกิดเป็นผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

Khammani, T. (2005). *Teaching Patterns: Multiple Choice.* Bangkok : Chulalongkorn University.

Khawtheiyr, U. (2003). *Strategic Planning.* Bangkok : Chulalongkorn University.

Lertraktaveekul, C. (2014). *Strategic Leaders Source.* http://deonetraining.com (Accessed 1 December 2017).

Ministry of Education. (2008). *Core Curriculum Basic Education 2008.* Bangkok : Cooperative Rallies of Thailand Limited,.

Pakkaswiwat, S. (2001). *Strategic Management. 5th edition.* Bangkok : Amarin.

Pholpraserith, W. (2011). *Strategic Management Concepts.* Nonthaburi : Sukhothai Thammathirat Open University.

Piyawongwattana, P. (2014). *Strategic Management*. Bangkok : Chulalongkorn University.

Thongbai, K. (2002). *Concepts of Strategic Managemen. in the teaching document StrategicManagement in Public Sector,* Volume 1. Nonthaburi : Sukhothai Thammathirat Open University.

VoramethеeSrisakul, U., et al. (2018). Buddhist teaching methods. *Journal of Graduate MCU KhonKaen campus,* 5(1), 71-81.

Wongkietrat, W. (2005). *Strategic Planning for Art. Excellence.* Bangkok : Inno Giant.

รูปแบบการเผยแผ่ธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในยุคปัจจุบัน

The form of Dharma propagation through radio stations in modern time

ประพันธ์ นึกกระโทก[1]
Prapan Nuekkratok

บทคัดย่อ

รูปแบบการเผยแผ่ธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในยุคปัจจุบันนับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งถึงแม้ว่าจะดูเป็นสื่อที่เก่าเกินไปสำหรับยุคปัจจุบัน แต่ก็ยังมีคนอีกจำนวนไม่น้อยที่ยังมีความพอใจใช้สื่อวิทยุ เพื่อรับฟังธรรมะ รับฟังข่าวสารต่าง ๆ เช่น ข่าวการศึกษา ข่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์บ้านเมือง ได้อย่างหลากหลาย สามารถช่วยบรรเทาภาวะความเครียดต่าง ๆ ได้บ้าง เมื่อได้ฟังธรรมจากผู้เผยแผ่ธรรม หรือนักจัดรายการทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ก็จะทำให้มีจิตใจที่เบิกบานมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้น ผู้เผยแผ่ธรรม หรือนักจัดวิทยุ จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการเผยแผ่ธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรื่องของการเป็นผู้ส่งสารที่ดี คุณสมบัติของนักเผยแผ่ที่ดี หากปฏิบัติเช่นกันนี้ก็จะทำให้เข้าถึงความถูกต้อง และเกิดประโยชน์ต่อผู้อื่นอีกด้วย สถานีวิทยุวิทยาลัยสงฆ์แต่ละสถานีก็จะมีความแตกต่างกันไปตามประเภทของ สถานีก็จะทำให้ลักษณะเนื้อหาวิธีดำเนินการก็แตกต่างกันออกไปด้วยเมื่อนำประเภทของสถานี วิทยุกระจายเสียงข้างต้นมาพิจารณากับภารกิจของสถานีวิทยุพระพุทธศาสนา วิทยาเขตนครราชสีมา พบว่า สถานีวิทยุกระจายเสียงของสงฆ์นับเป็นสถานีวิทยุกระจายเสียงที่เป็นวิทยุเพื่อการบริการประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญที่จะให้ข่าวสารความรู้แก่กลุ่มผู้ฟังโดยครอบคลุม โดยรอบ อำเภอเมืองนครราชสีมาและอำเภอใกล้เคียง วิทยุกระจายเสียงมีข้อเด่นและข้อจำกัดคือ ในขณะที่สามารถเข้าถึงผู้รับสารจำนวนมาก ในเวลาเดียวกัน แต่ไม่รู้จักผู้รับสารเป็นการส่วนตัว ลักษณะของเนื้อหาสาระก็มีความหลากหลายแต่ก็สามารถ เสนอข่าวสารได้รวดเร็ว แต่ส่วนใหญ่ไม่ยั่งยืนยากต่อการนำสารเพื่อกลับมาใช้อีก และการสะท้อนกลับ จากผู้รับสารมีน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้ฟังซึ่งมีจำนวนมากที่มีความความแตกต่างกันทั้งใน ด้านการศึกษา อายุ เพศ ความคิดความเชื่อ ผู้ฟังนั้นถือว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อที่ทางผู้บริหารสถานีวิทยุกระจายเสียงจะต้องรู้เพื่อที่สามารถที่จะปรับภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ตรงกับความต้องการของผู้ฟังให้มากที่สุด

คำสำคัญ: การเผยแผ่ธรรม, สถานีวิทยุกระจายเสียง, ยุคปัจจุบัน

ABSTRACT

The format of broadcasting through radio stations in the present era is still very beneficial, even though it may seem too old-fashioned for today's standards. There is still a significant number of people who find satisfaction in using radio to listen to Dharma teachings and various news, such as educational news and local events. It can help alleviate various forms of stress when receiving teachings from Dharma broadcasters or radio hosts, and it can make the mind more cheerful. Moreover, Dharma broadcasters or radio hosts need to have knowledge about broadcasting in line with the teachings of Lord Buddha, as well as the qualities of being a good communicator. Practicing these principles will not only lead to correctness but also benefit others. Each radio station has its distinct characteristics and ways of operating, and this can diversify the content they deliver. When considering the mission of Buddhist radio stations in the Nakhon Ratchasima region, they can be

[1] มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา: /Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus.
Corresponding author, e-mail: praphan18244@gmail.com Tel. 0981566492

regarded as radio stations that serve the public with the primary goal of providing knowledge and news to the listening audience, covering the areas of the city of Nakhon Ratchasima and nearby districts. Radio broadcasting has its advantages and limitations. While it can reach a large audience at the same time, it does not provide personal interactions. The content can vary, but it is delivered quickly. However, it often does not last long and is not easy to retrieve and reflect upon. Thus, it is essential for radio station management to be aware of the need to adapt their duties to the requirements of the diverse listeners in terms of education, age, gender, and belief. The listeners believe it is essential for station management to know this well to fulfill their duties to the maximum extent.

Keywords: propagation, radio station, modern era

บทนำ

พระพุทธเจ้าทรงอุบัติขึ้นในท่ามกลางความเชื่อแห่งลัทธิต่าง ๆ ซึ่งฝังรากลึกของผู้คนมาอย่างยาวนาน การที่จะนำสัจธรรมที่พระองค์ได้ทรงค้นพบให้เวไนยสัตว์ได้รับรู้ ในสมัยนั้นค่อนข้องลำบากหลายด้าน เพราะทุกชนชาติย่อมมีลัทธิศาสนาที่ตนนับถืออยู่ก่อนหน้านั้นแล้ว แต่พระพุทธองค์ทรงมีความประสงค์จะให้มวลมนุษย์ได้รับประโยชน์ในสิ่งที่พระองค์ทรงค้นพบ ให้คนได้รู้จักศาสนาและรับธรรมมะคำสอน ในช่วงต้นพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงประกาศธรรมมีผู้ศรัทธาและรู้แจ้งธรรมเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดพระอรหันตสาวกจำนวน 60 องค์ ออกไปประกาศพระศาสนา ด้วยพระดำรัสว่า “จรถ ภิกฺขเว จาริกํ พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกานุกมฺปาย ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไปเพื่อประโยชน์และความสุขของชนจำนวนมาก เพื่อเกื้อกูลแก่ชาวโลก” (พระปราโมทย์ วาทโกวิโท และ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2562)

การเผยแผ่ธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาไปสู่มวลมนุษย์ในสถานที่ต่าง ๆ ใช้วิธีการต่าง ๆ เช่น การประกาศ บรรยาย ปาฏกถา ปุจฉา วิสัชนา ให้แก่บุคคลหรือชุมนั้น เน้นสิ่งที่ดีให้คนเห็นความสำคัญและประโยชน์ รู้แจ้งเห็นจริง ให้รู้จักการดำรงชีวิตด้วยหลักการทางศาสนา ในการประกาศหลักธรรมในครั้งนั้น พระพุทธเจ้าและพระสงฆ์สาวกใช้รูปแบบการเผยแผ่แบบมุขปาฐะ คือสอนด้วยคำพูด ปากต่อปาก ซึ่งการเผยแผ่พระพุทธศาสนา สืบทอดคำสอนได้มีการพัฒนาไปตามยุคตามสมัย ได้แก่ (1) ยุคที่สืบต่อมาด้วยการทรงจำด้วยปากเปล่า เรียกว่า มุขปาฐะหรือมุขปาฐ และ (2) ยุคที่ได้จารึกเป็นตัวอักษร เช่น ในใบลาน (พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตโต, 2542)

ในยุคปัจจุบันการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้มีสื่อต่าง ๆ ที่สามารถช่วยในการเผยแผ่ธรรมะได้อย่างกว้างขวาง เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ และสื่อโซเชียลมีเดียสมัยใหม่ เช่น ยูทูป ติ๊กต็อก เป็นต้น ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าแพร่หลายได้อย่างรวดเร็วและเข้าถึงได้ทุกพื้นที่ เป็นยุคของโลกอินเทอร์เน็ต สามารถติดต่อกันได้ทุกมุมโลก อันเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษยชาติ สำหรับการเผยแผ่ธรรมะผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียง ถึงแม้ว่าจะดูเป็นสื่อเก่าเกินไปสำหรับยุคปัจจุบันนี้ แต่มีคนอีกจำนวนน้อยที่ยังมีความพอใจที่ใช้สื่อประเภทนี้ในการฟังธรรมะอยู่ทางบ้าน โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุ วันเกษียณ เพราะมีต้นทุนสูงไม่สูงมากเกินไปและสะดวกในการพกพา ผู้ที่ฟังอยู่ที่ทางบ้านที่ไม่สะดวกในการเดินทางไปยังสถานธรรมก็สามารถรับฟังได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะปัจจุบันนี้ ได้เกิดเหตุการณ์ทางบ้านเมือง ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ซึ่งทำให้คนส่วนใหญ่เกิดภาวะความเครียด การได้ฟังธรรมะจากสถานีวิทยุกระจายเสียงจึงเป็นอีกหนทางหนึ่ง ที่สามารถช่วยบรรเทา ผ่อนคลายภาวะความเครียดต่าง ๆ ได้บ้าง เมื่อได้ฟังธรรมะจากผู้เผยแผ่ หรือนักจัดรายการผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียงจะช่วยให้อารมณ์ จิตใจสงบขึ้น และเป็นช่องทางที่เปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้สร้างบุญโดยสะดวก

จากข้อมูลที่ผู้เขียนได้กล่าวไว้ข้างต้น จะเห็นได้ว่าการเผยแผ่ผ่านสถานีวิทยุกระจายเสียงในยุคปัจจุบัน มีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาและค้นหาแนวทางที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน จึงสนใจศึกษารูปแบบการเผยแผ่

ธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในยุคปัจจุบัน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในวางแผนและพัฒนาการเผยแผ่ธรรมะให้สอดคล้องเหมาะกับสถานการณ์ปัจจุบัน และยังเป็นการต่อยอดการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้มั่นคงต่อไป

2. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารตามแนวพระพุทธศาสนา

หลักการและแนวทางปฏิบัติที่ใช้เป็นแนวทางในการสื่อสาร เพื่อมุ่งให้เกิดประโยชน์ตามหลักการทางพระพุทธศาสนา พิจารณาจากหลักการและแนวทางปฏิบัติที่สำคัญและสะท้อนถึงแนวคิดในทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

2.1 การสื่อสารเชิงพุทธ

การสื่อสารเชิงพุทธ หมายถึง การสื่อสารที่อยู่บนพื้นฐานของความเชื่อมั่นในศักยภาพใน ตนเองและของแต่ละบุคคล เชื่อมั่นในกฎของการกระทำซึ่งเป็นไปตามเหตุปัจจัยทำการสื่อสารทั้งการ สื่อสารกับตนเอง และการสื่อสารกับบุคคลอื่นที่เป็นการสื่อสารเชิงวัจนะและเชิงอวัจนะ ด้วยการเพียร สื่อสารไปในทางที่ดี เพียรระวังที่จะไม่ทำการสื่อสารไปในทางที่ไม่ดี ด้วยสติ ด้วยปัญญาในแต่ละ ขณะที่ทำการสื่อสาร เพื่อให้ตนเองและผู้อื่นมีความสุข หรือเพื่อทำให้ชีวิตดีขึ้น เจริญขึ้นทั้งในส่วนที่ เป็นรูปธรรมและนามธรรม มีวิถีการดำเนินชีวิตที่ดีงาม และอยู่ร่วมกันในสังคมโดยไม่เบียดเบียนกันไม่ ว่าจะต่อตนเองหรือผู้อื่น

ตามแนวคิดในทางพระพุทธศาสนาเชื่อในหลักการที่ว่า มนุษย์มีศักยภาพที่สามารถ กระทำสิ่งต่างๆ รวมทั้งศักยภาพในการบรรลุธรรมได้ด้วยตนเอง ดังพุทธดำรัสที่ว่าไม่มีใครอื่นที่จะทำ ให้สัตว์เหล่านั้นหลุดพ้นได้ ถ้าสัตว์เหล่านั้นจะพึงหลุดพ้นได้ สัตว์เหล่านั้นเมื่อปฏิบัติชอบ ปฏิบัติเหมาะสม ปฏิบัติไม่เป็นข้าศึก ปฏิบัติเอื้อประโยชน์ปฏิบัติธรรมถูกต้องตามหลักธรรมด้วยตนเอง ก็จะหลุดพ้นได้เอง ด้วยเรี่ยวแรง ด้วยกำลัง ด้วยความเพียร ด้วยความบากบั่น ด้วยเรี่ยวแรงของบุรุษ ด้วยกำลังของบุรุษ ด้วยความเพียรของบุรุษ ด้วยความบากบั่นของบุรุษของตนเองเท่านั้น (ขุ.จู.(ไทย) 30/33/165)

จากความหมายและคุณลักษณะต่างๆ ของการสื่อสารเชิงพุทธ บ่งบอกถึงปัจจัยที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีทั้งปัจจัยภายนอก และปัจจัยภายใน ดังนี้

ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเชิงพุทธ ได้แก่ อายตนะภายนอกที่เข้ามากระทบ ปรโตโฆสะ และกัลยาณมิตร ประกอบด้วย 3 ประการ

1. อายตนะภายนอก ปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร ได้แก่ สิ่งเร้าหรือสิ่ง กระตุ้นภายนอกที่เกี่ยวกับการเห็น การได้ยินได้ฟัง การได้กลิ่น การรู้รส การสัมผัสทางกาย การสัมผัส หรือรับรู้ทางใจ ที่ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า อายตนะภายนอก ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ และธรรมารมณ์ (ที.ปา (ไทย) 11/146/106) (หรือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และสิ่งหรือเรื่องราวที่กระทบหรือ สัมผัสทางใจ) อายตนะภายนอกเหล่านี้มีมากมายที่เข้ามากระทบบุคคลหรือผู้รับสารตลอดเวลา ดังเช่น ในวันหนึ่ง ๆ บุคคลย่อมได้เห็นสิ่งต่างๆ ได้ยินเสียง ลิ้มรสในขณะกินหรือดื่ม สัมผัสกับสิ่งที่มากระทบทางกายไม่ว่าจะเป็นสัมผัสจากบุคคล วัตถุสิ่งของตลอดจนอุณหภูมิ หรือแม้แต่สายลมที่มา กระทบ รวมทั้งสิ่งหรือเรื่องราวที่มากระทบหรือสัมผัสทางใจ เช่น เรื่องราวของบุคคล เรื่องเกี่ยวกับกิจหน้าที่การงาน ความรู้สึกสุข ทุกข์ทางใจ ทั้งที่เคยเกิดขึ้นแล้ว เป็นอดีต หรือที่ยังไม่เกิดขึ้นเป็นอนาคต เป็นต้น

2. ปรโตโฆสะ ปรโตโฆสะ หรือเสียงจากผู้อื่น (อง.ทุก.(ไทย) 20/126/115) หรือการได้สดับจากบุคคลอื่น หมายถึง การได้รับเนื้อหาสาระจากแหล่งสารหรือผู้ส่งสาร ปรโตโฆสะอาจเป็นไปในทางที่ดีก่อให้เกิดประโยชน์หรือเป็นไปในทางที่ไม่ดีไม่ก่อให้เกิดประโยชน์หรือก่อให้เกิดโทษก็ได้แต่ในทางพระพุทธศาสนา มุ่งถึงปรโตโฆสะ ที่หมายถึงการฟังธรรมที่เป็นสัปปายะหรือเป็นที่สบายเหมาะแก่ตนเท่านั้น มิได้ หมายถึงการฟังอสัทธรรมจากผู้อื่น ทั้งนี้เพราะปรโตโฆสะในความหมายดังกล่าวเป็นหนึ่งในปัจจัยให้ เกิดสัมมาทิฏฐิ ดังนั้น ในการสื่อสารเชิงพุทธ จึงมุ่งหมายแต่เฉพาะที่เป็นปรโตโฆสะหรือการได้รับ อหาสาระที่ดีก่อให้เกิดประโยชน์จากแหล่งสารหรือผู้ส่งสาร ปรโตโฆสะ เป็นปัจจัยฝ่ายภายนอก ที่ ครอบคลุมถึง การสั่งสอน แนะนำ การถ่ายทอด การโฆษณา คำบอกเล่า ข่าวสาร ข้อเขียน คำชี้แจง คำอธิบาย การเรียนรู้จากผู้อื่น ซึ่งกล่าวได้ว่า เป็นปัจจัยทางสังคม ในที่นี้หมายเอาเฉพาะส่วนที่ดีงาม ถูกต้อง

3. กัลยาณมิตร พระพุทธองค์ได้ตรัสยกย่องความมีกัลยาณมิตร หรือมิตรดีไว้ในที่หลาย แห่ง เช่น “เพราะพูดถึงองค์ประกอบภายนอก เราไม่เห็นองค์ประกอบอื่นแม้อย่างหนึ่งที่เป็นไปเพื่อ ประโยชน์มากเหมือนความมีกัลยาณมิตรนี้ ความมีกัลยาณมิตรย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์มาก ฯลฯ ความมีกัลยาณมิตรย่อมเป็นไปเพื่อความดำรงมั่นไม่เสื่อมสูญ ไม่หายไปแห่งสัทธรรม กัลยาณมิตร กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้นก็เกิดขึ้น และอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วก็เสื่อมไป พระพุทธ องค์ทรงเปรียบกัลยาณมิตรเป็นตัวนำ เป็นบุพนิมิตเพื่อความเกิดขึ้นแห่งอริยมรรคมีองค์ 8 ดุจดั่งแสง อรุณที่เกิดขึ้นมาก่อนอาทิตย์อุทัย และเมื่อภิกษุเมื่อมีกัลยาณมิตร จึงหวังได้ว่าจะเจริญอริยมรรคมี องค์ 8 ทำอริยมรรคมีองค์ 8 ให้มากผู้เขียนเห็นว่า การบูรณาการภาวะผู้นำในการสื่อสารของ ผู้บริหาร ควรสื่อสารกับแหล่ง ผู้รับสารหรือผู้ส่งสารที่ดีย่อมได้รับสารที่ดีที่ก่อประโยชน์แก่ตนเอง อีก นัยหนึ่งในกระบวนการสื่อสาร กับบุคคลอื่น เมื่อบุคคลเป็นผู้ส่งสารก็ต้องทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารที่ดีเป็น กัลยาณมิตรแก่ผู้รับสาร กล่าวโดยรวมเกี่ยวกับปัจจัยภายนอก กล่าวถึงปัจจัย 3 ประการ ได้แก่

1. สิ่งเร้าหรือสิ่ง กระตุ้นทั้งหลาย
2. สารที่ปรากฏหรือมากับสิ่งเร้านั้น หรือเนื้อหาสาระ
3. ผู้ส่งสาร ในทัศนะของพระพุทธศาสนาและในการสื่อสารเชิงพุทธ

พิจารณาว่า สิ่งเร้าหรือสิ่งกระตุ้นทั้งหลายเหล่านั้นเป็นของ กลาง ๆ ที่มีอยู่เป็นปกติ แต่สารที่ปรากฏหรือมากับสิ่งเร้า หรือเนื้อหาสาระนั้น ต้องเป็นสารที่ดี ก่อให้เกิดปัญญาและประโยชน์ โดยถูกส่งหรือถูกสื่อสารออกมาจากผู้ส่งสารที่ดี (ทัศนีย์ เจนวิถีสุข, 2554)

2.2 คุณสมบัติของผู้สอน หรือนักเผยแผ่

ความจริงผู้สอนหรือนักเผยแผ่ที่ดีต้องสร้างบุคลิกภาพที่น่าเคารพเลื่อมใสแก่ผู้ที่พบเห็น หรือผู้ฟัง จะเห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงมีพระลักษณะทั้งทางด้านความสง่างามแห่งพระวรกายที่งดงามมี พระสุรเสียงที่โน้มนำจิตใจควรแก่ศรัทธาปสาทะทุกประการ ทรงมีพระมหาปุริสลักษณะ 32 ประการ และอนุพยัญชนะ 80 ประการ พระฉวีวรรณผุดผ่องดังทอง น่าดู น่าเลื่อมใส ส่วนพระสุรเสียงก็ ไพเราะ สุภาพสละสลวย แจ่มใส ชัดเจน นุ่มนวล ชวนฟัง กลมกล่อม ไม่พร่า ซึ้ง กังวาน ดุจเสียง พรหม สำเนียงใสไพเราะดุจนกการเวก พระพุทธศาสนาถือว่าผู้เผยแผ่กับผู้ฟัง หรือผู้สอนกับผู้เรียนนั้นมีความสัมพันธ์กันในฐานะ กัลยาณมิตร นักเผยแผ่พุทธธรรมที่ดีจึงมีลักษณะคุณสมบัติซึ่งเป็นองค์ของกัลยาณมิตร (อง.สตฺตก. (ไทย) 23/37/57) ดังนี้

1. ปิโย เป็นที่รักเป็นที่พอใจ คือ เข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเองชวนให้ ผู้ฟังอยากสนใจที่จะซักถาม
2. ครุ เป็นที่เคารพ คือ มีความประพฤติเหมาะแก่ฐานะ ชวนให้เกิดความอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้อย่างปลอดภัย
3. ภาวนีโย เป็นที่ยกย่อง คือ มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริงและเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุง ตนเองอยู่เสมอเป็นที่ยกย่องน่าเอาอย่าง ทำให้ผู้ฟังเกิดศรัทธาได้
4. วัตตา เป็นนักพูด โดยอาจจะเลือกใช้วิธีการเผยแผ่ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่ออธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจ
5. วะจะนักขะโม เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำไต่ถาม คำล่วงเกินคำ ตักเตือน วิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ อดทนได้ไม่เบื่อหน่าย ไม่เสียอารมณ์ แม้บางครั้งอาจถูกต่อต้านจากลัทธิภายนอกมาขัดขวางต่องานเผยแผ่
6. คัมภีรัญจะ กะถัง กัตตา เป็นผู้พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้ ให้ผู้ฟังเข้าใจได้ง่าย นักเผยแผ่ที่ดี จะต้องมีความรู้ในศาสตร์หลาย ๆ อย่าง และต้องฉลาดในการเลือกใช้วิธีเผยแผ่แบบต่าง ๆ เพื่อให้ เหมาะสมกับผู้ฟัง เพื่อให้เกิดศรัทธาและยอมปฏิบัติตาม
7. โน จัฏฐาเน นิโยชะเย ไม่ชักนำในอฐานะ ไม่ชักนำผู้ฟังให้เดินผิดทางไปนอกพุทธดำรัส แต่ต้องรู้จักชักจูงแนะนาในทางที่ถูกที่ควร

นอกจากนี้ คุณสมบัติของนักเผยแผ่ที่ดี ยังมีอีกประการ ดังนี้

1. มีความกรุณาเป็นพื้นฐานของจิต
2. ไม่ถือตัวหยิ่งยโส
3. มีความอดทน ใจเย็น
4. มีความยุติธรรม ไม่เห็นแก่หน้า
5. มีความรอบคอบ
6. มีความประพฤติน่าเคารพบูชา
7. รู้จักภูมิสติปัญญาของผู้ฟัง

2.3 จุดมุ่งหมายในการสอนของพระพุทธเจ้า

ส่วนเรื่องจุดมุ่งหมายในการสอนเป็นเรื่องที่พระพุทธเจ้าทรงคำนึงถึง เพราะจะนำไปสู่ เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ โดยต้องมีเนื้อหา หรือเรื่องที่จะสอน มีตัวผู้เรียนหรือผู้ฟัง และวิธีการสอน ครบถ้วนทุกอย่าง แยกเป็นข้อ ๆ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2531) ได้ดังนี้

1. ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังได้รู้แจ้งเห็นจริงในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น จุดมุ่งหมายข้อนี้หมายความ ว่า ทรงสอนให้รู้แจ้เห็นจริงเฉพาะเท่าที่จำเป็นสำหรับสาวกนั้น ๆ สิ่งใดที่ทรงรู้แล้ว แต่เห็นว่าไม่จำเป็น สำหรับผู้ฟังหรือผู้รับการสอน ก็จะไม่สอนสิ่งนั้น ทรงสอนให้รู้แจ้งเห็นจริงเฉพาะเท่าที่รู้และจำเป็น เท่านั้น เช่น พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ สีสปาวัน เมืองโกสัมพี ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงหยิบใบประดู่ลาย 2 - 3 ขึ้นมา แล้วรับสั่งเรียกภิกษุทั้งหลายมาตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลายเธอ ทั้งหลายจะเข้าใจความหมายนั้นว่าอย่างไร ใบประดู่ลาย 2-3 ใบ ที่เราหยิบขึ้นมา กับใบไม้ที่อยู่บนต้น อย่างไหนมากกว่ากัน” ลำดับนั้นภิกษุทั้งหลาย กราบทูลว่า “ใบไม้ที่อยู่บนต้นไม้นั้นแหละมากกว่าใบ ประดู่ลาย 2-3 ใบ ที่พระองค์หยิบขึ้นมามีเพียงเล็กน้องพระพุทธเจ้าข้า” (สำ.ม. (ไทย) 19/1101/613.)

2. ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังเห็นจริงได้ ทรงแสดงธรรมอย่างมีเหตุผลที่ผู้ฟังพอตรองตามให้เห็น ด้วยตนเอง เช่น พระองค์ตรัสกับภิกษุทั้งหลายว่าภิกษุทั้งหลาย แม้ว่าภิกษุจะพึงจับชายสังฆาฏิของเรา ติดตามรอยเท้าเรา ติดตามไปข้างหลังแต่ภิกษุนั้นมีความละโมบ กำหนัดยินดีอย่างแรงกล้าในกาม มี จิตพยาบาท คิดประทุษร้ายหลงลืมสติไม่รู้ตัว มีจิตไม่ตั้งมั่น กระสับกระส่าย ไม่สำรวมในอินทรีย์ แท้จริงแล้วภิกษุนั้นก็ยังชื่อว่าอยู่ห่างไกลเรา เราก็ห่างไกลภิกษุนั้น นั้นเป็นเพราะเหตุไร เพราะภิกษุ นั้นยังไม่เห็นธรรม เมื่อไม่เห็นธรรม ชื่อว่าไม่เห็นเราภิกษุทั้งหลาย

แม้ถ้าภิกษุอยู่ไกลเราถึง 100 โยชน์ แต่ภิกษุนั้นไม่มีความละโมบไม่กำหนัดยินดีอย่างแรง กล้าในกาม มีจิตไม่พยาบาท ไม่คิดประทุษร้าย มีสติมั่น มีความรู้สึกตัว มีจิตตั้งมั่นแน่วแน่ สำรวม อินทรีย์ แท้จริงแล้ว ภิกษุนั้นชื่อว่าอยู่ใกล้เรา เราก็อยู่ใกล้ภิกษุนั้น นั้นเป็นเพราะเหตุไร เพราะภิกษุ นั้นเห็นธรรม แม้เห็นธรรม ชื่อว่าเห็นเรา (ขุ.อิติ. (ไทย) 25/92/465)

3. ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังได้รับผลแห่งการปฏิบัติตามสมควร ทรงแสดงธรรมมีคุณเป็น มหัศจรรย์ สามารถยังผู้ปฏิบัติตามให้ได้รับผลตามสมควรแก่กำลังแห่การปฏิบัติของตน เช่น ใน ปรินิพพานสูตร เมื่อพระจวนปรินิพพาน ทอดพระเนตรเห็นมหาชนนำเครื่องสักการะเป็นอันมากมา บูชา พระจึงตรัสกับพระอานนท์ว่า

การทำการบูชาอย่างนั้น ไม่ชื่อว่าบูชาพระองค์ด้วยการบูชาอย่างยิ่ง แต่ผู้ใด จะเป็นภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกาก็ตาม ปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติชอบ ผู้นั้นแหละชื่อว่าบูชาพระองค์ด้วยการบูชาอย่างยิ่ง เมื่อพระตถาคตเจ้าทรงปลงพระชนมาสังขารว่าอีก 4 เดือนข้างหน้า พระองค์จะปรินิพพาน ภิกษุหลายพันรูปเที่ยวแวดล้อมพระองค์อยู่ ปรึกษากันว่า พวกเราจะทำ อย่างไรหนอ ? ภิกษุรูปหนึ่งชื่อธรรมาราม ไม่เข้ารวมกลุ่มกับภิกษุทั้งหลายเมื่อภิกษุทั้งหลายถามถึง ความรู้สึกเกี่ยวกับการปรินิพพานของพระศาสดา ท่านมิได้ให้คำตอบแต่ประการใด แต่คิดว่า อีก 4 เดือนข้างพระศาสดาจักปรินิพพานแล้ว เราเป็นผู้ที่ยังมีราคะอยู่ เราจะพยายามเพื่อบรรลุพระอรหัตตผลในช่วงเวลาที่พระศาสดายังทรงพระชนม์อยู่นั้นเองเพื่อเป็นการบูชาพระองค์

ท่านธรรมารามคิดดังนี้แล้ว ก็เป็นผู้เดียวเท่านั้นในอิริยาบถต่าง ๆ นึกคิดระลึกถึงธรรมที่ พระศาสดาทรงแสดงอยู่ตลอดเวลา ไม่คลุกคลีด้วยภิกษุหลายรูป อยู่รูปเดียวในที่สงัด ภิกษุทั้งหลายจึง กราบทูลพระศาสดาว่า “พระธรรมารามมิได้มีความเยื่อใยในพระองค์เลย” พระทศพล (พระพุทธเจ้า) ให้เรียกพระธรรมารามเข้าเฝ้า ตรัสถามถึง

เหตุการณ์กระทำเช่นนั้น เมื่อทรงทราบเหตุผลแล้วก็ทรง อนุโมทนาสาธุการว่า “ดีแล้ว ๆ ผู้ที่มีความรัก เคารพในเรา จงประพฤติอย่างธรรมารามเถิด ภิกษุ ทั้งหลาย ผู้ที่บูชาเราด้วยของหอม ระเบียบดอกไม้ หาชื่อว่าบูชาเราจริงไม่ ส่วนผู้ปฏิบัติธรรมสมควร แก่ธรรม จริงชื่อว่าบูชาเราอย่างแท้จริง (พระมหาบุญเลิศ ธมฺมทสฺสี, 2543)

2.4 หลักการสอนของพระพุทธเจ้า

พระพุทธองค์ได้ตรัสองค์แห่งธรรมกถึกไว้ว่า “อานนท์การแสดงธรรมให้คนอื่นฟัง มิใช่สิ่งที่ กระทำได้ง่าย ผู้แสดงธรรมแก่คนอื่น จึงตั้งธรรม 5 อย่างไว้ในใจ” คือ

1. เราจักแสดงธรรมไปตามลำดับ
2. เราจักแสดงอ้างเหตุ
3. เราจักแสดงธรรมอาศัยความเอ็นดู
4. เราจักเป็นผู้ไม่เพ่งอามิสแสดงธรรม
5. เราจักไม่แสดงธรรมกระทบตนและผู้อื่น (องฺ.ปญฺจก. (ไทย) 22/159/263)

ในการแสดงธรรมนั้น ผู้ที่เป็นนักเผยแผ่จะกล่าว หรือแสดงธรรมต้องยึดหลักการสอน 5 ประการ ดังกล่าวแก่ผู้ฟัง ซึ่งมีอยู่ 4 ประเภท ตามระดับสติปัญญา กล่าวคือ

- อุคฆฏิตัญญู ผู้สามารถรู้ได้อย่างฉับพลัน เพียงแต่ยกหัวข้อขึ้นแสดงก็อาจรู้ได้ทันที
- วิปจิตัญญู ผู้สามารถรู้ได้เมื่ออธิบายความอย่างละเอียดแล้วซักถามทบทวน
- เนยยะ ผู้สามารถเข้าใจได้ เมื่ออธิบายความอย่างละเอียดแล้วซักถามททบทวน
- ปทปรมะ ผู้ไม่สามารถเข้าใจอะไรที่ลึกซึ้งและมีความเห็นผิดอย่างรุนแรง

2.5 หลักพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้กับการสื่อสาร

กระบวนการและช่องทางการสื่อสารตามหลักพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าสมณโคดม ซึ่งเป็นศาสดาของศาสนาพุทธ ได้ทรงอธิบายเรื่องของบุคคลไว้ ว่าบุคคลประกอบด้วยส่วนประกอบ 5 ประเภท เรียกทางธรรมว่า เบญจขันธ์ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2538) คือ

1. รูป (Corporeality) ได้แก่ รูปธรรมทั้งหมด ร่างกายและพฤติกรรม
2. เวทนา (Feeling) ได้แก่ ความรู้สึกสุข ทุกข์ หรือเฉย ๆ ซึ่งเกิดจากผัสสะทาง ประสาททั้ง 5 และทางใจ
3. สัญญา (Perception) ได้แก่ความหมายรู้ในทางนิเทศศาสตร์เรียก การรับรู้) คือ กำหนดรู้อาการเครื่องหมายลักษณะต่างๆ อันเป็นเหตุให้จำอารมณ์นั้น ๆ ได้
4. สังขาร (Mental Formations or Volitional Activities)ได้แก่ องค์ประกอบ หรือคุณสมบัติต่าง ๆ ของจิตมีเจตนาเป็นตัวนำ ซึ่งจะปรุงแต่งและแสดงออกทางกายทางวาจาหรือเป็น เครื่องปรุงของจิต ของความคิดซึ่งนำไปสู่ปัญญา (Wisdom or Understanding)
5. วิญญาณ (Consciousness) ได้แก่ ความรู้แจ้งอารมณ์ทางประสาททั้ง 5 และ ทางใจ คือ การเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การรู้รส การรู้สัมผัสทางกาย และการรู้อารมณ์ทางใจซึ่ง หลักคำ สอนในเรื่องบุคคลนี้ทำให้เข้าใจกระบวนการของที่มาของการสื่อสารด้วยการพูดของบุคคล

มีแบบจำลองของนักวิชาการตะวันตกท่านหนึ่งคือ เบอร์โล (Berlo, 1960) ที่ได้กล่าว ไว้ใกล้เคียงกันว่ากระบวนการสื่อสารของมนุษย์ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 องค์ประกอบคือ ผู้ส่ง สาร (Sender) สาร (Message) สื่อ (Channel) ผู้รับสาร (Receiver) ซึ่งเรียกย่อ ๆ ว่า S-M-C-R Model โดยเฉพาะในส่วนของช่องสารในการสื่อสารของมนุษย์ ที่เหมือนกับของพระพุทธองค์มาก กล่าวคือ เบอร์โล แนะว่าช่องสารในการสื่อสารของมนุษย์ได้แก่ ประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ ตา หูจมูก ลิ้น ผิวสัมผัส ที่เป็นช่องทางสำหรับการรับเข้าและส่งออกของการสื่อสาร แต่แนวคิดของพระพุทธองค์ เกิดขึ้นก่อนเบอร์โลนับ 1503 ปีและแนวคิดของพระพุทธองค์ทรงล้ำลึกกว่ามาก โดยได้เสนอลึกไป ถึงส่วนที่ไม่ใช่แต่เฉพาะส่วนของรูปธรรมเท่านั้น แต่ทรงเสนอไปถึงการรับรู้ผ่านนามธรรมที่จับ ต้องไม่ได้ อันได้แก่การรับรู้ทางใจไว้ด้วย ในขณะที่เบอร์โลเสนอไว้เพียง ตา หูจมูก ลิ้น ผิวสัมผัส (เทียบได้กับกายในนัยของพระพุทธเจ้า) ซึ่งความรู้ที่รับรู้มาจากทางมโนทวารหรือใจ นี่เองที่เรียกตามแนวอภิธรรมว่า ธรรมหรือธรรมารมณ์ ประกอบด้วยเวทนาขันธ์ (ความรู้ต่อ

เวทนา) สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ อนิทัสสนอัปปฏิฆรูป (รูปที่เห็นไม่ได้ กระทบหรือถูกต้องไม่ได้) และอสังขตธาตุหรือนิพพาน (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2531)

สำหรับในหลักการสื่อสารทั่วๆไป ในยุคพระพุทธองค์ยังไม่มีสื่อและเทคโนโลยีสมัยใหม่ใน การสื่อสาร มีเพียงการสื่อสารด้วยการพูดและการเขียนเท่านั้น หลักการสื่อสารที่พระองค์ทรงสั่งสอน จึงเน้นไปที่การพูด การฟังแต่หลักการต่างๆ ที่พระองค์ทรงสั่งสอนดังที่จะกล่าวต่อไปนี้สามารถนำไป พัฒนาประยุกต์ใช้ได้กับการสื่อสารในทุกรูปแบบ เช่น การรายงานข่าว การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

หลักการพูดตามแนวพุทธศาสนา พระพุทธองค์ได้ทรงสั่งสอนหลักการพูดในหลาย ประการ พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในพาลบัณฑิตสูตร ทรงชี้ให้เห็นคุณสมบัติสำคัญประการหนึ่งของ บัณฑิตคือ มีการพูดถ้อยคำที่ดีที่ตนเคยพูดมาเป็นปกติซึ่งวจีกรรมหรือการพูดของบัณฑิตจะเป็น วจีกรรมที่สุภาพ ดีงาม ซึ่งมีลักษณะ 4 ประการคือ

1. พูดคำจริง คือ คำพูดแน่นอนและคงที่ รักษาคำพูดไม่เปลี่ยนแปลงไปมา

2. พูดคำสมานไมตรีคือ พูดคำผูกไมตรีและพูดคำประสานสามัคคีพูดแนะนำ คนที่ยังไม่ รู้จักให้รู้จักกันและพูดชักนำคนที่รู้จักกันให้ชอบพอกัน พูดชักจูงคนที่ชอบพอกันให้สนิทสนม กัน

3. คำไพเราะ คือ คำพูดที่ดูดดื่มและคำพูดอ่อนหวานถ้อยคำออกมาจากน้ำใจใส สะอาด ของผู้พูด พูดเร้าใจผู้ฟังให้เห็นควรถือเอาเป็นเยี่ยงอย่าง ซึ่งจัดเป็นคำพูดดูดดื่ม พูดให้กำลังใจ ทำให้ผู้ฟังเบิกบาน

4. พูดคำพูดที่มีประโยชน์ ซึ่งพระพุทธองค์ทรงสอนว่าคำพูดมีประโยชน์ คือ คำพูดมี เหตุผล มีหลักฐานยืนยันผู้อื่นคัดค้านไม่ได้

หลักพระพุทธศาสนาประยุกต์ใช้กับการสื่อสารในฐานะผู้รับสาร พระพุทธเจ้าทรงแยกวิเคราะห์ผู้รับสารตามระดับปัญญา ซึ่งแตกต่างไปจากหลักการสื่อสารของนักวิชาการตะวันตกที่วิเคราะห์ผู้รับสารตาม หลักพื้นฐานง่าย ๆ เช่นลักษณะทางกายภาพ จิตใจที่ให้ข้อคิดว่าบุคคลมีความแตกต่างกันในด้าน บุคลิกภาพ สภาพจิตวิทยา ทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ แตกต่างกันเนื่องจากมีการเรียนรู้จาก สภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน แต่สำหรับพระพุทธองค์ทรงแบ่งบุคคลที่จะสั่งสอนตามระดับปัญญา ซึ่ง ลึกซึ้งกว่านักวิชาการตะวันตก พระองค์จะทรงแสดงธรรม (หรือสื่อสาร) ตามความเหมาะสมของ บุคคลทรงมองเห็นว่าบุคคลมีความสามารถทางปัญญาแตกต่างกันเป็น 4 ระดับ คือ (สุวัฒน์ จันทรจำนงค์, 2540)

1. อุคฆติตัญญู ได้แก่ ผู้มีภูมิปัญญาที่สามารถเรียนรู้และเข้าใจพระธรรมคำสอนได้ทันทีเมื่อได้ฟัง เปรียบเสมือนดอกบัวเจริญเต็มที่ที่ผลิโผล่เหนือระดับน้ำเตรียมที่จะบานได้ทันทีเมื่อได้ รับ
แสงจากดวงอาทิตย์

2. วิปจิตัญญู ได้แก่ ผู้สามารถเรียนรู้ได้เมื่อมีการอธิบายขยายความเพิ่มเติมเสมือนดอกบัวที่ชูก้านมาถึงระดับพื้นน้ำรอที่จะโผล่พ้นน้ำในวันรุ่งขึ้นและเตรียมบานเมื่อได้รับแสงตะวัน

3. เนยยะ คือ ผู้อาจเรียนรู้ธรรมด้วยอาศัยความเพียรอย่างยิ่งยวดทั้งด้วยการฟัง การคิด การถาม การท่องบ่นเปรียบเสมือนดอกบัวที่อยู่ใต้น้ำ ต้องการเวลาในการโผล่ขึ้นสู่พ้นผิวน้ำเพื่อเบ่ง
บานในโอกาสต่อไป

4. ปทปรมะ ได้แก่ผู้ซึ่งไม่อาจเรียนรู้และเข้าใจในพระธรรมวิเศษ แม้จะฟัง คิด และท่อง บ่นอย่างไรก็ตามเปรียบเสมือนบัวที่จมติดอยู่ใต้ตม

การสื่อสารจะต้องสื่อให้เหมาะสมกับระดับปัญญาที่แตกต่างกันของผู้รับสาร โดยใช้เทคนิควิธีการสื่อสารที่เหมาะสมกับผู้รับสาร คำสั่งสอนของพระพุทธองค์ว่าด้วยการสื่อสารในด้าน กระบวนการสื่อสาร หลักการพูด การฟัง การเลือกเชื่อ การวิเคราะห์บุคคล ดังที่กล่าวมาล้วนเป็น หลักการที่ล้ำลึกที่สร้างสรรค์ให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพหลักคำสั่งสอนว่าด้วยการสื่อสารของพระองค์ยังครอบคลุมถึงหลักจรรยาบรรณและจริยธรรมของการสื่อสารอีกด้วย เป็นหลักการสื่อสารที่ ช่วยให้บุคคลมีความสุข มีความสัมพันธ์ที่ดีและยั่งยืนกับบุคคลอื่นๆ และเป็นหลักการสื่อสารที่ช่วยให้สังคมทุกระดับทั้งในระดับครอบครัวชุมชน ประเทศชาติและโลก คงไว้ซึ่งสันติสุข

หลักพุทธวาจา 6 ประการ การใคร่ครวญตามหลักพุทธวาจา 6 ประการ ที่ทรงมุ่ง ประโยชน์เป็นสำคัญ และทรงเลือก กาลเวลาที่จะอำนวยประโยชน์อย่างจริง ในพระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค นั้นเป็นการเฉลย เหตุที่ได้พระนามว่า “ตถาคต” โดยได้ตรัสกับจุนทะไว้ให้เห็น ว่า พระตถาคตนั้นทรงรู้ธรรมทั้งที่เป็น อดีต อนาคตและปัจจุบัน ถ้าหากไม่จริง ไม่แท้ ไม่ประกอบด้วย ประโยชน์ ก็จะไม่ทรงพยากรณ์ กับทั้ง ในมัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ ก็แสดงให้เห็นถึงว่า พระพุทธ องค์ทรงเลือกที่จะตรัสเฉพาะวาจาที่ ประกอบด้วยประโยชน์เท่านั้น กล่าวถึงพระพุทธเจ้า เมื่อประทับ อยู่ในป่าประดู่ลายใกล้เมืองโกสัมพี ได้หยิบใบไม้ประดู่ลายเล็กน้อยใส่กำพระหัตถ์ แล้วตรัสถามภิกษุ ทั้งหลายว่า ใบประดู่ลายในพระ หัตถ์ กับ ในป่า ไหนจะมากกว่ากัน ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า ในป่า มากกว่า จึงตรัสว่า สิ่งที่พระองค์ ตรัสรู้แต่มิได้ทรงสอน เหมือนใบประดู่ลายในป่าส่วนที่ทรงสั่งสอน น้อยเหมือนใบประดู่ลายในพระหัตถ์และตรัสแสดงเหตุผลในการที่มิได้ทรงสอนทั้งหมดเท่าที่ตรัสรู้ว่า เพราะสิ่งเหล่านั้นไม่เป็น ประโยชน์มิใช่หลักการดำเนินชีวิตอันประเสริฐ ไม่ช่วยให้เกิดความรู้ถูกต้องที่ จะนำไปสู่จุดหมาย คือ นิพพานได้

การพูดที่ดีและไม่ดีพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ใน ปาสาทิกสูตร ทรงชี้ให้เห็นถึงคุณสมบัติสำคัญประการหนึ่งของบัณฑิตคือ มีการพูดถ้อยคำที่ดีที่ตนเคยพูดมาเป็นปกติซึ่งวจีกรรมของบัณฑิต จะเป็นวจีกรรมที่สุภาพดีงาม 5 ประการ ดังนี้

1. กาลวาทีพูดถูกกาล คือ พูดแนะนำคนที่ยังไม่รู้จักให้รู้จักกันและพูดชักนำคนที่รู้จักกัน ให้ชอบพอกัน พูดชักจูงคนที่ชอบพอกันให้สนิทสนมกัน

2. สัจจวาที่พูดความจริง คือ เว้นการพูดเท็จ พูดคำจริง เว้นการพูดส่อเสียด พูดคำสมาน สามัคคีเว้นการพูดคำหยาบ พูดคำอ่อนหวานสุภาพ เว้นการพูดเพ้อเจ้อ พูดคำมีประโยชน์

3. ภูตวาทีพูดสิ่งที่เป็นจริง คือ คำพูดแน่นอนและคงที่

4. อัตถวาที่พูดสิ่งเป็นประโยชน์คือ คำพูดมีเหตุผล มีหลักฐานยืนยันผู้อื่นคัดค้านไม่ได้

5. ธรรมวาที่พูดเป็นธรรม คือ คำพูดที่ดูดดื่มและคำพูดอ่อนหวาน ถ้อยคำออกมาจาก น้ำใจใสสะอาดของผู้พูด พูดเร้าใจ ผู้ฟังให้เห็นควรคือเอาเป็นเยี่ยงอย่าง ซึ่งจัดเป็นคำพูดดูดดื่ม พูดให้ กำลังใจ ทำให้ผู้ฟังชื่นบาน

6. วินยวาทีพูดอย่างมีจรรยาบรรณ คือ ไม่พูดคำพูดไม่จริง, ไม่พูดคำไม่ถูกต้อง, ไม่พูดคำ ไม่เป็นประโยชน์, ไม่พูดคำไม่เป็นที่รักชอบใจของผู้อื่น คำพูดจริง, ถูกต้อง, แต่ไม่เป็นประโยชน์ไม่เป็น ที่รักที่ชอบใจของผู้อื่นก็ไม่พูด คำพูดจริงถูกต้อง, เป็นประโยชน์, แต่ไม่เป็นที่รักที่ชอบใจของผู้อื่นเลือก กาลเวลาที่เหมาะสมพูด คำพูดไม่จริง, ไม่ถูกต้อง, ไม่เป็นประโยชน์ถึงเป็นที่รักที่ชอบใจของผู้อื่นก็ไม่ พูด คำพูดจริง, ถูกต้อง, แต่ไม่เป็นประโยชน์ถึงเป็นรักที่ชอบใจของผู้อื่นก็ไม่พูด คำพูดจริง, ถูกต้อง, เป็นประโยชน์ถึงเป็นที่รักที่ชอบใจของผู้อื่นเลือกกาลเวลาที่เหมาะสมพูด (ที.ปา. (ไทย) 11/119/124-125)

ดังนั้น การเผยแผ่ธรรมะผ่านวิทยุกระจายเสียง ต้องมีความสำรวมในธรรม จึงจะเป็นที่น่าเลื่อมใส ประพฤติดี จิตใจดี ไม่กล่าวร้าย ไม่ทำร้าย มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี ใช้ภาษาที่งดงาม มีความอดทน เสียสละ มีวิธีการเผยแผ่ที่หลากหลาย น่าสนใจ แนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ในปัจจุบันและอนาคต มีความรู้ สามารถอธิบายตีความ วิเคราะห์หลักธรรมได้อย่างถูกต้องไม่ผิดเพี้ยน มีปฏิภาณไหวพริบ อธิบายธรรมะได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง เข้าใจอรรถ รู้จักกาล รู้จักคำพูด มีความทันสมัยอยู่เสมอ มีรูปแบบการเผยแผ่ที่หลากหลายน่าสนใจแก่ผู้ฟังทุกเพศทุกวัย

3. แนวคิดเกี่ยวกับสถานีวิทยุกระจายเสียงในปัจจุบัน

วิทยุกระจายเสียงถือเป็นสื่อสารมวลชนสื่อหนึ่ง ที่ต้องการจะทำการสื่อสารไปสู่กลุ่มผู้ฟังเพื่อให้เกิด ความเข้าใจร่วมกัน โดยความหมายทั่วไปแล้ว การสื่อสาร (Communication) หมายถึงกระบวนการ ที่ผู้ส่งสารส่งสารผ่านสื่อไปยังผู้รับสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ชแรมม์ ได้สรุปวัตถุประสงค์ ของผู้ส่งสารออกเป็น 4 ประการ ในที่นี้จะขอยกสื่อวิทยุกระจายเสียงเป็นตัวอย่างประกอบ ดังนี้

1. เพื่อแจ้งให้ทราบ (Inform) การสื่อสารมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะแจ้งข่าวสารจากผู้ส่งสาร เพื่อให้ผู้รับสารได้ทราบ โดยผ่านสื่อต่างๆ จะเห็นได้ว่าสื่อวิทยุได้ทำหน้าที่นี้โดยการนำเสนอข่าวต่างๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบและรู้เท่าทันเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

2. เพื่อสอนหรือให้การศึกษา (Teach or Educate) นอกจากการแจ้งข่าวสารให้ ประชาชนได้ทราบแล้ว วิทยุกระจายเสียงยังได้ทำหน้าที่ในการให้ความรู้อีกด้วยและความรู้ก็มีความ หลากหลาย เช่น ในรายการวิทยุเพื่อการศึกษาของสงฆ์ที่เน้นความรู้ที่เป็นทางการ หรือรายการวิทยุ ตามสถานีต่างๆ ที่มีการ ที่มีการสอดแทรกความรู้ในบางช่วงของรายการ

3. เพื่อสร้างความพอใจหรือให้ความบันเทิง (Please or Entertain) จะเห็นได้ว่า สื่อมวลชนต่าง ๆ ได้ทำหน้าที่เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์นี้กันอย่างถ้วนทั่ว เกือบทุกรายการทางสถานีวิทยุ จะมีการมอบความบันเทิงให้เกิดความพึงพอใจแก่ผู้รับฟัง มากน้อยแตกต่างกันไป หรือแม้แต่มีเพียงความบันเทิงอย่างเดียว

4. เพื่อเสนอหรือชักจูงใจ (Propose or Persuade) เป็นอีกวัตถุประสงค์หนึ่งที่ผู้ที่มีส่วน ได้เสียในสังคมร่วมทั้ง ประชาชนมีการนำสื่อวิทยุกระจายเสียงเพื่อใช้ในการชักจูงใจในการเข้าร่วม กิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ และแม้แต่องค์กรธุรกิจเองก็ใช้เพื่อชักจูงใจให้ประชาชนหันมาใช้สินค้าของบริษัทของตน

จะเห็นได้ว่าการสื่อสารมีวัตถุประสงค์อยู่หลายประการ แต่โดยการเป็นสื่อสารมวลชนแล้วยังมีการพิจารณาถึงหน้าที่ที่สื่อมวลชนต้องรับผิดชอบต่อสังคมอีกด้วย Harold Lasswell ได้มีการเสนอ หน้าที่ของสื่อสารมวลชนเป็นท่านแรก ที่ได้รับการสรุปโดย Bryant, J (Bryant, J, 2002) ให้มีความชัดเจนขึ้น โดยจำแนกหน้าที่ของสื่อสารมวลชนออกเป็น 4 ประการ คือ

1. สำรวจดูเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ในสังคมเพื่อเสนอข้อมูลที่มีคุณค่า (Surveillance)

2. ชี้แจงและอธิบายสิ่งที่เกี่ยวข้องกับข่าวสารและเสนอทางออกหรือแนวทางที่จะเผชิญ กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น (Correlation)

3. การสืบทอดคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม (Socialization)

4. ให้ความบันเทิง (Entertainment)

จะเห็นได้ว่าหน้าที่ของสื่อสารมวลชนได้ผนวกความรับผิดชอบต่อสังคมให้เข้ากับ วัตถุประสงค์ของการสื่อสาร นอกจากจะแจ้งข่าวสารให้ทราบแล้ว ยังจะต้องระแวดระวังส่งข่าวให้ ประชาชนได้รับทราบเหตุการณ์นั้นอย่างทันท่วงที เพื่อให้สามารถพ้นจากภัยอันตรายต่างๆ ได้เป็นอย่างดี และเสนอให้ผู้รับสารได้รับทราบถึงความ เปลี่ยนแปลงของสังคม ทำให้ทราบถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม สื่อมวลชนต้องชี้แจงและอธิบายสิ่งที่เกี่ยวข้องกับข่าวสารและเสนอทางออกหรือแนวทางในการที่จะเผชิญกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

ปัจจุบันวงการนักธรรมะด้านสื่อ ได้ให้ความสำคัญของคำว่าศึกษาบันเทิง (Edutainment) ที่ได้นำเอาความรู้และความบันเทิงมาประสมประสานกันเพื่อให้เกิดผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ศึกษา บันเทิง (Edutainment) เป็นรูปแบบหนึ่งของความบันเทิงที่ถูกออกแบบในการให้ความรู้พร้อมไปกับ ความสนุกสนาน ศึกษาบันเทิง (Edutainment) มีความต้องการที่จะสอนหรือขัดเกลาด้านสังคมให้กับผู้รับสารโดยรวมบทเรียนผ่านความบันเทิงในรายการโทรทัศน์คอมพิวเตอร์และวิดีโอเกมส์ ภาพยนตร์ เพลง เว็บไซต์ ซอฟแวร์ด้านมัลติมีเดีย

ประเภทของสถานีวิทยุ ในทางธรรมะมีการจำแนกประเภทของสถานี วิทยุกระจายเสียงหลายประเภท อาทิ

1. ตามประเภทของประกอบการ มีดังต่อไปนี้ (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, 2550)

- วิทยุของรัฐ เพื่อรักษาผลประโยชน์และความมั่นคงของรัฐ
- วิทยุใต้ดิน เพื่อต่อต้านรัฐหรือวิทยุกระแสหลัก และใช้พื้นที่แสดงความคิดเห็นของกลุ่มที่จัดตั้ง
- วิทยุของสงฆ์หรือพระพุทธศาสนาและชุมชน เพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชน
- วิทยุบริการสาธารณะ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของสาธารณะขององค์กร หรือ สถาบันการศึกษา และรักษาบรรทัดฐานทางสังคม
- วิทยุเชิงพาณิชย์ เพื่อแสวงหากำไรและรักษาประโยชน์ของธุรกิจ

2. ตามวัตถุประสงค์ของสถานี

- สถานีแนวข่าวสารสาระ ที่มุ่งเน้นการให้ข่าวสาร
- สถานีแนวการศึกษา มุ่งเน้นด้านการให้ความรู้และการศึกษา
- สถานีแนวบันเทิง มุ่งเน้นด้านความบันเทิง

3. ตามเนื้อ หาหลักของสถานี

- สถานีเพลงและดนตรี
- สถานีข่าวและสาระ

4. ตามกลุ่มผู้ฟัง

- ตามอายุ
- ตามเพศ
- ตามกลุ่มอาชีพหรือสถานภาพทางเศรษฐกิจ
- ตามระดับการศึกษา
- ตามพื้น ที่ภูมิประเทศ

5. ตามเนื้อหาของรายการ

- รายการแนวข่าวและสารคดี ที่เน้นข่าวสารความรู้ สารคดี การศึกษา และ การถ่ายทอดการบรรยายนอกสถานที่
- รายการแนวจินตคดี เช่น ละครวิทยุ รายการตลก บันเทิง สาระบันเทิง ปกิณกะบันเทิง
- รายการแนวการมีส่วนร่วมของผู้ฟังและวิทยากรรับเชิญ
- รายการโฆษณา การโฆษณาสินค้า การรณรงค์เพื่อสังคม การประกาศบริการ

5. ตามพื้น ที่ครอบคลุมของสถานี

- ระดับชาติ
- ระดับภูมิภาค
- ระดับท้องถิ่น
- ระดับชุมชน

ดังนั้นสถานีวิทยุวิทยาลัยสงฆ์แต่ละสถานีก็จะมีความแตกต่างกันไปตามประเภทของ สถานีก็จะทำให้ลักษณะเนื้อหาวิธีดำเนินการก็แตกต่างกันออกไปด้วยเมื่อนำประเภทของสถานี วิทยุกระจายเสียงข้างต้นมาพิจารณากับภารกิจของสถานีวิทยุพระพุทธศาสนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา จะพบว่าสถานีวิทยุกระจายเสียงของสงฆ์นับเป็นสถานีวิทยุกระจายเสียงที่เป็นวิทยุเพื่อการบริการประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญที่จะให้ข่าวสารความรู้แก่กลุ่มผู้ฟังโดยครอบคลุม โดยรอบ อำเภอเมืองนครราชสีมาและอำเภอใกล้เคียง วิทยุกระจายเสียงมีข้อเด่นและข้อจำกัดคือ ในขณะที่สามารถเข้าถึงผู้รับสารจำนวนมาก ในเวลา เดียวกัน แต่ไม่รู้จักผู้รับสารเป็นการส่วนตัว ลักษณะของเนื้อหาสาระก็มีความหลากหลายแต่ก็สามารถ เสนอข่าวสารได้รวดเร็ว แต่ส่วนใหญ่ไม่ยั่งยืนยากต่อการนำสารเพื่อกลับมาใช้อีก และการสะท้อนกลับ จากผู้รับสารมีน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนผู้ฟังซึ่งมีจำนวนมากที่มีความความแตกต่างกันทั้งใน ด้านการศึกษา อายุ เพศ ความคิดความเชื่อ หรือแม้แต่อาชีพทำให้ผู้ดำเนินงานหรือผู้ผลิตรายการไม่ สามารถรู้ถึงความต้องการของผู้ฟังได้อย่างแท้จริง สถานีวิทยุของสงฆ์ก็ประสบกับข้อจำกัดของสื่อ วิทยุกระจายเสียงเฉกเช่นกันการรู้จักถึงความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งก็คือผู้ฟังนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อที่ทางผู้บริหารสถานีวิทยุกระจายเสียงจะต้องรู้เพื่อที่สามารถที่จะปรับภารหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ตรงกับความต้องการของผู้ฟังให้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้

ลักษณะของผู้ฟัง (Guantlett David, 2007) มีดังต่อไปนี้

A nalysis ใครคือกลุ่มผู้ฟัง มีจำนวนเท่าใด

U nderstanding หัวข้อที่จะนำเสนอผู้ฟังมีฐานความรู้แค่ไหน

D emographics ผู้ฟังมีอายุเท่าไหร่ เพศใด จบการศึกษาใด
I nterest ทำไมผู้ฟังจึงเปิดรับฟัง ใครให้เปิดฟัง
E nvironment แล้วสถานีวิทยุจะอยู่จุดใด จะมีผู้ฟังสนใจหรือไม่
N eeds ความต้องการของผู้ฟังคืออะไร แล้วเราต้องการสื่อสารอะไรไปให้ผู้ฟัง
C ustomized และอะไรคือสิ่งที่สถานีต้องการจะสื่อสารสู่ผู้ฟัง
E xpectations แล้วผู้ฟังคาดหวังที่จะเรียนรู้หรือได้ฟังจากสถานีของเรา

สถานีวิทยุกระจายเสียงจึงจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษากลุ่มผู้ฟังเพื่อที่จะได้ดำเนินการให้สอดคล้องกับภารกิจของแต่ละประเภทของสถานีและสามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ฟังได้สมเจตนารมณ์ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งนั้น ในปัจจุบันมีสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยสามารถเห็น ภาพ เสียง เช่น โทรทัศน์ ยูทูบ ไลน์ เฟซบุ๊ก โซเชียลมีเดีย แอพพลิเคชั่นต่าง ๆ เช่น Clubhouse podcast เป็นรายการสดออนไลน์ที่ผู้ฟังสามารถพูดคุยตอบโต้กันได้ แลกเปลี่ยนเรื่องราวต่าง ๆ กันแบบสด ๆ และสามารถตอบโต้ตอบกลับกันได้ทันที ซึ่งกำลังเป็นที่นิยมกันอยู่ในช่วงนี้ เพื่อสนองความต้องการของผู้ฟังทุกเพศทุกวัย

4. สรุป

จากการศึกษารูปแบบการเผยแผ่ธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงในยุคปัจจุบัน พบว่า การเผยแผ่ธรรมทางสถานีวิทยุนั้นถือว่าเป็นการสื่อสารที่อยู่บนพื้นฐานของความเชื่อมั่นในศักยภาพใน ตนเองและของแต่ละบุคคล เชื่อมั่นในกฎของการกระทำซึ่งเป็นไปตามเหตุปัจจัยทำการสื่อสารทั้งการ สื่อสารกับตนเอง และการสื่อสารกับบุคคลอื่นที่เป็นการสื่อสารเชิงวัจนะและเชิงอวัจนะ ด้วยการเพียร สื่อสารไปในทางที่ดี เพียรระวังที่จะไม่ทำการสื่อสารไปในทางที่ไม่ดี ด้วยสติ ด้วยปัญญาในแต่ละ ขณะที่ทำการสื่อสาร เพื่อให้ตนเองและผู้อื่นมีความสุข หรือเพื่อทำให้ชีวิตดีขึ้น เจริญขึ้นทั้งในส่วนที่ เป็นรูปธรรมและนามธรรม มีวิถีการดำเนินชีวิตที่ดีงาม และอยู่ร่วมกันในสังคมโดยไม่เบียดเบียนกันไม่ ว่าจะต่อตนเองหรือผู้อื่น นอกจากนั้น การเผยแผ่ธรรมะผ่านวิทยุกระจายเสียง ต้องมีความสำรวมในธรรม จึงจะเป็นที่น่าเลื่อมใส ประพฤติดี จิตใจดี ไม่กล่าวร้าย ไม่ทำร้าย มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี ใช้ภาษาที่งดงาม มีความอดทน เสียสละ มีวิธีการเผยแผ่ที่หลากหลาย น่าสนใจ แนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ในปัจจุบันและอนาคต มีความรู้ สามารถอธิบายตีความ วิเคราะห์หลักธรรมได้อย่างถูกต้องไม่ผิดเพี้ยน มีปฏิภาณไหวพริบ อธิบายธรรมะได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง เข้าใจอรรถ รู้จักกาล รู้จักคำพูด มีความทันสมัยอยู่เสมอ มีรูปแบบการเผยแผ่ที่หลากหลายน่าสนใจแก่ผู้ฟังทุกเพศทุกวัย

เอกสารอ้างอิง

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2531). *เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า.* กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม.

สุวัฒน์ จันทรจำนง. (2540). *ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา.* กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. (2550). *สื่อสารมวลชนเบื้องต้น วัฒนธรรม และสังคม.* กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

ทัศนีย์ เจนวิถีสุข. (2554). *การสื่อสารเชิงพุทธกับการเปลี่ยนแปลงสังคม.* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติจังหวัดนครราชสีมา

Name of village in Chaloem Phra Kiat District, Nakhon Ratchasima Province

พิพัฒน์ภาสน์ บุญเทียน[1], พระครูวิริยธรรมนุศาสก์[2]
Phiphatphas Bunthian, Phrakru Viriyathamnusaka,

บทคัดย่อ

การตั้งชื่อหมู่บ้านของไทยพบว่ามาจากสาเหตุต่าง ๆ ประการ เช่น การตั้งชื่อตามลักษณะภูมิประเทศ การตั้งถิ่นฐานและอาชีพ พืชและสัตว์ที่พบมากในท้องถิ่น ตำนานนิทานท้องถิ่น มงคลนาม ชื่อบุคคลสำคัญ และองค์กรและสถานที่สำคัญที่ตั้งอยู่ ซึ่งในการศึกษาชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา ได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาชื่อหมู่บ้าน ประกอบไปด้วย รูปแบบโครงสร้างชื่อหมู่บ้าน และที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน โดยศึกษาหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 61 หมู่บ้าน ประกอบไปด้วย ตำบลช้างทอง (จำนวน 8 หมู่บ้าน) ตำบลท่าช้าง (จำนวน 16 หมู่บ้าน) ตำบลพระพุทธ (จำนวน 12 หมู่บ้าน) ตำบลหนองงูเหลือม (จำนวน 15 หมู่บ้าน) และตำบลหนองยาง (จำนวน 10 หมู่บ้าน) ซึ่งพบรูปแบบโครงสร้างชื่อหมู่บ้าน และที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน ดังนี้

1. รูปแบบโครงสร้างชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา พบรูปแบบของชื่อหมู่บ้านที่เป็นรูปแบบโครงสร้างเดี่ยว (จำนวน 23 หมู่บ้าน) ซึ่งส่วนใหญ่มาจากลักษณะเฉพาะคือพืชและสัตว์ และพบรูปแบบโครงสร้างขยายของชื่อหมู่บ้าน (จำนวน 38 หมู่บ้าน) ซึ่งส่วนใหญ่มาจากภูมิประเทศ+ลักษณะเฉพาะ

2. ที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา พบที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้านที่มีที่มาเกี่ยวกับภูมิประเทศ (จำนวน 35 หมู่บ้าน) ประกอบไปด้วย หนอง (จำนวน 14 หมู่บ้าน) โนน (จำนวน 6 หมู่บ้าน) ด่าน (จำนวน 3 หมู่บ้าน) โคก (จำนวน 2 หมู่บ้าน) ตะกุด (จำนวน 2 หมู่บ้าน) และภูมิประเทศอื่น (จำนวน 8 หมู่บ้าน) และพบที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้านทั้งมีที่มาเกี่ยวกับสิ่งอื่น ประกอบไปด้วย ลักษณะเฉพาะ คือต้นไม้ (พืช) (จำนวน 38 หมู่บ้าน) สัตว์ (จำนวน 4 หมู่บ้าน) สถานที่ บุคคล หรือตำนาน (จำนวน 11 หมู่บ้าน) และมงคลนาม (จำนวน 2 หมู่บ้าน)

คำสำคัญ : ชื่อหมู่บ้าน, อำเภอเฉลิมพระเกียรติ, จังหวัดนครราชสีมา

ABSTRACT

The naming of Thai villages is found to be influenced by various reasons, such as naming based on geographical features, establishing bases and occupations, plants and animals commonly found in the area, local folklore, auspicious names, prominent personalities, and significant organizations and locations. In the study of village names in Chaloem Phra Kiat District, Nakhon Ratchasima Province, it was determined that the scope of the study includes the structure of village names and the origins and meanings of these names. Structure of Village Names in Chaloem Phra Kiat District, Nakhon Ratchasima Province:

1. structured village names (23 villages) are primarily based on specific plants and animals. Expanded-structured village names (38 villages) are often a combination of geographical and distinctive characteristics.

[1-2] มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา/ Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus
Corresponding author, e-mail: piphatpat2525@gmail.com Tel. 0648060444

2. Origins and Meanings of Village Names in Chaloem Phra Kiat District, Nakhon Ratchasima Province: Village names with geographical origins (35 villages) include "Nong" (marsh), "Non" (fields), "Dan" (checkpoint), "Khok" (hill), "Takut" (a type of tree), and other geographical features. Village names with other origins (8 villages) have meanings associated with specific characteristics, trees, animals, places, individuals, or legends. There are also two villages with auspicious names. Please note that this is a translation of the provided Thai text into English, and the specific names and details mentioned may not have direct English equivalents.

Keywords: village name, Chaloem Phra Kiat District, Nakhon Ratchasima Province.

บทนำ

อำเภอเฉลิมพระเกียรติเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดนครราชสีมา โดยเป็นอำเภอที่ถูกจัดตั้งขึ้นในวโรกาสพิเศษ เป็นหนึ่งในหลายอำเภอของจังหวัดที่มีทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือพาดผ่าน และเป็นที่ตั้งของท่าอากาศยานนครราชสีมา แหล่งน้ำที่สำคัญในอำเภอคือแม่น้ำมูล (วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. ออนไลน์ : 2566) ซึ่งอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา มีรายละเอียดดังนี้

1. ประวัติความเป็นมา

วันที่ 5 ธันวาคม 2539 ได้แยกพื้นที่ตำบลช้างทอง ตำบลท่าช้าง ตำบลพระพุทธ ตำบลหนองงูเหลือม และตำบลหนองยาง อำเภอจักราช ไปตั้งเป็นอำเภอเฉลิมพระเกียรติ ตามโครงการจัดตั้งอำเภอเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 50 ปี เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2539

โดยย้อนกลับไปในอดีต ก่อนที่จะเป็นอำเภอจักราช พื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของอำเภอเฉลิมพระเกียรติในปัจจุบันนั้น เคยเป็นที่ตั้งที่ว่าการกิ่งอำเภอมาก่อน มีชื่อว่ากิ่งอำเภอท่าช้าง สถานที่ตั้งอยู่บริเวณที่เป็นที่ตั้งของโรงเรียนเพ็ชรมาตุคลาในปัจจุบัน ครั้นเมื่อกิ่งอำเภอจะยกระดับเป็นอำเภอ จึงได้มองหาสถานที่ตั้งที่เหมาะสมอันจะประกอบไปด้วยสถานที่ตั้งของส่วนราชการต่างๆ เช่น สถานีตำรวจ โรงพยาบาล เป็นต้น ซึ่งได้ที่ตั้งใหม่นั้นก็คือสถานที่ตั้งที่เป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอจักราชในปัจจุบัน

อำเภอเฉลิมพระเกียรติมีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 226 พาดผ่าน และมีสถานีรถไฟท่าช้างเป็นสถานีประจำอำเภอ มีขบวนรถเร็วหยุดรับ–ส่งผู้โดยสารพอสมควร นอกจากนี้ยังมีท่าอากาศยานนครราชสีมา แต่ปัจจุบันไม่มีสายการบินให้บริการ

2. ที่ตั้งและอาณาเขต

อำเภอเฉลิมพระเกียรติตั้งอยู่ทางตอนกลางค่อนไปทางทิศตะวันออกของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียง คือ ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอจักราช จังหวัดนครราชสีมา ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา และทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

3. คำขวัญอำเภอเฉลิมพระเกียรติ

อำเภอเฉลิมพระเกียรติมีคำขวัญประจำอำเภอ คือ “เมืองไก่ย่าง ช้างสี่งา พาล่องแพ แลไทรงาม ลือนามสนามบิน”

รายชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย (ออนไลน์ : 2564) ได้ระบุถึงรายชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 61 หมู่บ้าน ประกอบไปด้วย

1. ตำบลช้างทอง

หมู่ 1 บ้านส้ม หมู่ 2 บ้านหนองป่าโอบ หมู่ 3 บ้านหนองเต็ง
หมู่ 4 บ้านโนนพะยอม หมู่ 5 บ้านหนองม่วง หมู่ 6 บ้านหนองกราด
หมู่ 7 บ้านทวก หมู่ 8 บ้านกรูด

2. ตำบลท่าช้าง

หมู่ 1 บ้านขาม หมู่ 2 บ้านโนนเลียบ หมู่ 3 บ้านหนองหอย
หมู่ 4 บ้านสามแคว หมู่ 5 บ้านหนองบัวรี หมู่ 6 บ้านด่านท่าแดง
หมู่ 7 บ้านโนนสะเดา หมู่ 8 บ้านตะกุดขอน หมู่ 9 บ้านช่องโค
หมู่ 10 บ้านมะดัน หมู่ 11 บ้านหนองบัว หมู่ 12 บ้านใหม่
หมู่ 13 บ้านท่าช้าง หมู่ 14 บ้านตลาดท่าช้าง หมู่ 15 บ้านพิมาน
หมู่ 16 บ้านโนนไม้แดงเหนือ

3. ตำบลพระพุทธ

หมู่ 1 บ้านกันผม หมู่ 2 บ้านฝั่งตะคอง หมู่ 3 บ้านพระพุทธ
หมู่ 4 บ้านพระพุทธ หมู่ 5 บ้านพระพุทธ หมู่ 6 บ้านหมูสี
หมู่ 7 บ้านด่านกะตา หมู่ 8 บ้านด่านกะตา หมู่ 9 บ้านเขว้า
หมู่ 10 บ้านบุตานนท์ หมู่ 11 บ้านหนองเรือ หมู่ 12 บ้านน้ำไหล

4. ตำบลหนองงูเหลือม

หมู่ 1 บ้านโนนกราด หมู่ 2 บ้านหนองงูเหลือม หมู่ 3 บ้านรวง
หมู่ 4 บ้านพระวังหาร หมู่ 5 บ้านสวาสดิ์ หมู่ 6 บ้านสวาสดิ์
หมู่ 7 บ้านประกายปรง หมู่ 8 บ้านนาตาวงษ์ หมู่ 9 บ้านโนนหมัน
หมู่ 10 บ้านโตนด หมู่ 11 บ้านเสม็ด หมู่ 12 บ้านโพธิ์น้อย
หมู่ 13 บ้านโพธิ์ปรือแวง หมู่ 14 บ้านสลักได หมู่ 15 บ้านหนองแดง

5. ตำบลหนองยาง

หมู่ 1 บ้านหนองยาง หมู่ 2 บ้านหนองยาง หมู่ 3 บ้านทุ่งน้อย
หมู่ 4 บ้านโคกวังวน หมู่ 5 บ้านตะกุดเวียน หมู่ 6 บ้านโสง
หมู่ 7 บ้านโสงหนองบัว หมู่ 8 บ้านหนองบัวโคก หมู่ 9 บ้านดอนไทร
หมู่ 10 บ้านโคกสามัคคี

แนวคิดในการศึกษาชื่อหมู่บ้าน

ในการศึกษาชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา ผู้จัดทำได้ศึกษาแนวคิดจากนักวิชาการ ดังต่อไปนี้

มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์ (2547 : 14) ได้ศึกษาเรื่องการตั้งชื่อท้องที่ของไทย พบว่าการตั้งชื่อสถานที่ในประเทศไทยนั้น ทั้งการตั้งชื่อหมู่บ้านและตำบล ตลอดจนอำเภอ มาจากสาเหตุต่างๆ 7 ประการ ได้แก่

1. การตั้งชื่อตามลักษณะภูมิประเทศ
2. การตั้งถิ่นฐานและอาชีพ
3. พืชและสัตว์ที่พบมากในท้องถิ่น
4. ตำนานนิทานท้องถิ่น
5. มงคลนาม
6. ชื่อบุคคลสำคัญ
7. องค์กรและสถานที่สำคัญที่ตั้งอยู่

พิมล ทองจันทร์ (ออนไลน์ : 2566) ได้กล่าวถึงความหลากหลายในการตั้งชื่อบ้านนามเมืองในบทความนามนี้มีที่มา ว่ามูลเหตุในการตั้งชื่อหมู่บ้าน ประกอบไปด้วย

1. การตั้งชื่อหมู่บ้านโดยใช้ชื่อต้นไม้เป็นปัจจัยหลัก คือการตั้งชื่อหมู่บ้านโดยอาศัยต้นไม้ที่มีมากในชุมชนหรือที่โดดเด่นในชุมชนเพื่อตั้งชื่อหรือเพื่อเป็นชื่อหลักในการตั้งชื่อหมู่บ้าน

2. การตั้งชื่อหมู่บ้านโดยอาศัยแหล่งน้ำเป็นชื่อหลักในการตั้งชื่อหมู่บ้านแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมการตั้งถิ่นฐานที่มีมาแต่โบราณ เพราะมนุษย์มักตั้งถิ่นฐานบริเวณริมน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคลักษณะชุมชนเหล่านี้จึงได้มีการนำเอาแหล่งน้ำมาเป็นปัจจัยหลักในการตั้งชื่อหมู่บ้าน

3. การตั้งชื่อหมู่บ้านโดยอาศัยชื่อสัตว์ โดยยึดเอาสัตว์ที่มีจำนวนมากหรือที่โดดเด่นมาเป็นชื่อหมู่บ้าน

4. การตั้งชื่อหมู่บ้านโดยอาศัยการตั้งชื่อจากเหตุการณ์สำคัญที่เกิดในชุมชน เพื่อเป็นอนุสรณ์รำลึกเรื่องราวเหล่านั้น

ซึ่งจากแนวคิดดังกล่าวผู้เขียนจะได้นำเอามาเป็นแนวทางในการศึกษาชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา ต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาชื่อหมู่บ้าน

ในการศึกษาชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา ผู้จัดทำได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาชื่อหมู่บ้าน ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบโครงสร้างชื่อหมู่บ้าน

1.1 รูปแบบโครงสร้างเดี่ยว

1.1.1 รูปแบบโครงสร้างมาจากภูมิประเทศ

1.1.2 รูปแบบโครงสร้างมาจากลักษณะเฉพาะ

1.1.3 รูปแบบโครงสร้างมาจากสิ่งอื่น

1.2 รูปแบบโครงสร้างขยาย

1.2.1 รูปแบบโครงสร้างมาจากภูมิประเทศ + คำขยาย

1.2.2 รูปแบบโครงสร้างมาจากลักษณะเฉพาะ + คำขยาย

1.2.3 รูปแบบโครงสร้างมาจากคุณสมบัติ + คำขยาย

1.2.4 รูปแบบโครงสร้างมาจากอื่นๆ + คำขยาย

2. ที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน

2.1 ที่มาและความหมายเกี่ยวกับภูมิประเทศ

2.1.1 หนอง 2.1.2 โนน 2.1.3 ด่าน

2.1.4 โคก 2.1.5 ตะกุด 2.1.6 อื่น ๆ

2.2 ที่มาและความหมายเกี่ยวกับสิ่งอื่น

2.2.1 ลักษณะเฉพาะ 2.2.2 สัตว์

2.2.3 สถานที่ บุคคล หรือตำนาน 2.2.4 มงคลนาม

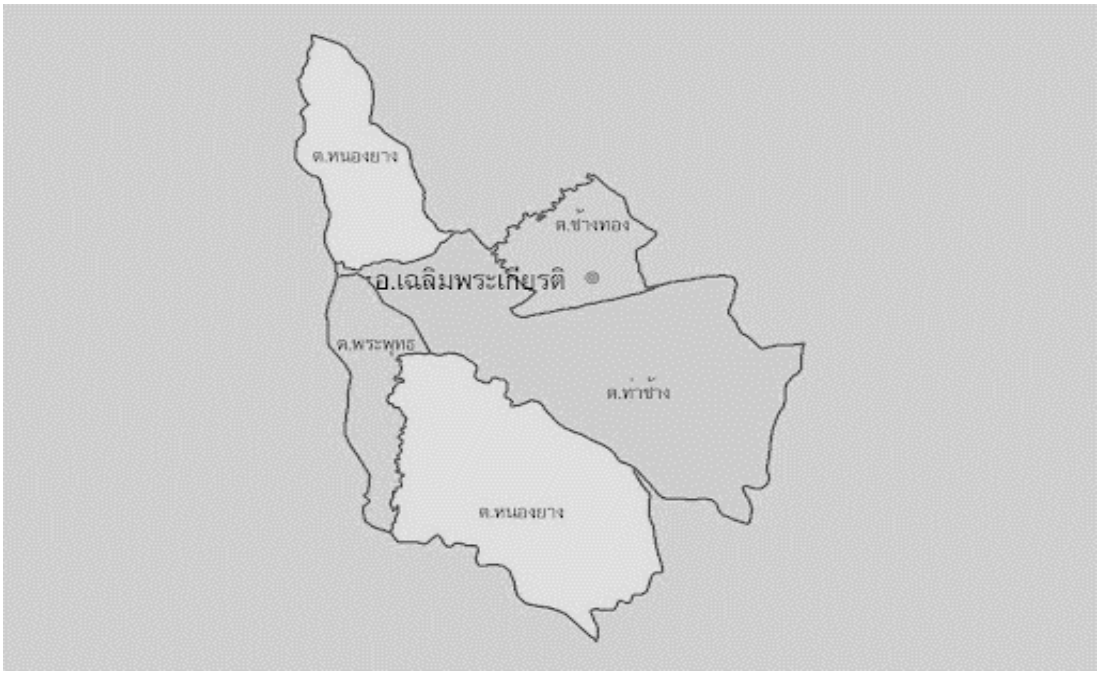

แผนที่แสดงขอบเขตตำบล อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา (ออนไลน์ : 2566)

รูปแบบโครงสร้างชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ

จากการศึกษารูปแบบโครงสร้างชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา พบรูปแบบของชื่อหมู่บ้านทั้งรูปแบบโครงสร้างเดี่ยวและโครงสร้างขยาย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. รูปแบบโครงสร้างเดี่ยว

จากการศึกษารูปแบบโครงสร้างชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา พบรูปแบบโครงสร้างเดี่ยวของชื่อหมู่บ้าน จำนวน 23 หมู่บ้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 รูปแบบโครงสร้างมาจากภูมิประเทศ

พบรูปแบบโครงสร้างมาจากภูมิประเทศ จำนวน 1 หมู่บ้าน ดังนี้

1) บ้านน้ำไหล หมู่ 12 ตำบลพระพุทธ = น้ำไหล (น้ำ)

1.2 รูปแบบโครงสร้างมาจากลักษณะเฉพาะ

พบรูปแบบโครงสร้างมาจากลักษณะเฉพาะ จำนวน 15 หมู่บ้าน ดังนี้

1) บ้านส้ม หมู่ 1 ตำบลช้างทอง = ส้ม (ต้นไม้)
2) บ้านกรูด หมู่ 8 ตำบลช้างทอง = กรูด (พืช)
3) บ้านขาม หมู่ 1 ตำบลท่าช้าง = ขาม/มะขาม (ต้นไม้)
4) บ้านช่องโค หมู่ 9 ตำบลท่าช้าง = ช่องโค/ชงโค (ต้นไม้)
5) บ้านมะดัน หมู่ 10 ตำบลท่าช้าง = มะดัน (ต้นไม้)
6) บ้านพิมาน หมู่ 15 ตำบลท่าช้าง = พิมาน/กระถินพิมาน (ต้นไม้)
7) บ้านหมูสี หมู่ 6 ตำบลพระพุทธ = หมูสี/มะพร้าว (ต้นไม้)
8) บ้านเขว้า หมู่ 9 ตำบลพระพุทธ = เขว้า (ต้นไม้)
9) บ้านรวง หมู่ 3 ตำบลหนองงูเหลือม = รวง/รวงข้าว (พืช)
10) บ้านสวาสดิ์ หมู่ 5 ตำบลหนองงูเหลือม = สวาสดิ์/สวาด (ต้นไม้)
11) บ้านสวาสดิ์ หมู่ 6 ตำบลหนองงูเหลือม = สวาสดิ์/สวาด (ต้นไม้)
12) บ้านประกายปรง หมู่ 7 ตำบลหนองงูเหลือม = ประกายปรง/สะแกโพรง (ต้นไม้)
13) บ้านโตนด หมู่ 10 ตำบลหนองงูเหลือม = โตนด/ตาล (ต้นไม้)

14) บ้านเสม็ด หมู่ 11 ตำบลหนองงูเหลือม = เสม็ด (ต้นไม้)

15) บ้านสลักได หมู่ 14 ตำบลหนองงูเหลือม = สลักได (ต้นไม้)

1.3 รูปแบบโครงสร้างมาจากสิ่งอื่น

พบรูปแบบโครงสร้างมาจากสิ่งอื่น จำนวน 7 หมู่บ้าน ดังนี้

1) บ้านทวก หมู่ 7 ตำบลช้างทอง = ทวก (ไม้ใช้ทำเกวียน)

2) บ้านใหม่ หมู่ 12 ตำบลท่าช้าง = ใหม่ (มงคลนาม)

3) บ้านพระพุทธ หมู่ 3 ตำบลพระพุทธ = พระพุทธ/พระผุด (ตำนาน)

4) บ้านพระพุทธ หมู่ 4 ตำบลพระพุทธ = พระพุทธ/พระผุด (ตำนาน)

5) บ้านพระพุทธ หมู่ 5 ตำบลพระพุทธ = พระพุทธ/พระผุด (ตำนาน)

6) บ้านกันผม หมู่ 1 ตำบลพระพุทธ = กันผม (ตำนาน)

7) บ้านโสง หมู่ 6 ตำบลหนองยาง = โสง (ที่สูง)

2. รูปแบบโครงสร้างขยาย

จากการศึกษารูปแบบโครงสร้างชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา พบรูปแบบโครงสร้างขยายของชื่อหมู่บ้าน จำนวน 38 หมู่บ้าน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 รูปแบบโครงสร้างมาจากภูมิประเทศ + คำขยาย

รูปแบบโครงสร้างชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา พบรูปแบบโครงสร้างมาจากภูมิประเทศ + คำขยาย จำนวน 29 หมู่บ้าน ได้แก่

2.1.1 รูปแบบโครงสร้าง ภูมิประเทศ + ลักษณะเฉพาะ จำนวน 20 หมู่บ้าน ได้แก่

1) บ้านหนองเต็ง หมู่ 3 ตำบลช้างทอง = หนอง + เต็ง (ต้นไม้)

2) บ้านหนองม่วง หมู่ 5 ตำบลช้างทอง = หนอง + ม่วง/มะม่วง (ต้นไม้)

3) บ้านหนองกราด หมู่ 6 ตำบลช้างทอง = หนอง + กราด (ต้นไม้)

4) บ้านหนองหอย หมู่ 3 ตำบลท่าช้าง = หนอง + หอย (สัตว์)

5) บ้านหนองบัวรี หมู่ 5 ตำบลท่าช้าง = หนอง + บัวรี (พืช)

6) บ้านหนองบัว หมู่ 11 ตำบลท่าช้าง = หนอง + บัว (พืช)

7) บ้านหนองงูเหลือม หมู่ 2 ตำบลหนองงูเหลือม = หนอง + งูเหลือม (สัตว์)

8) บ้านหนองแดง หมู่ 15 ตำบลหนองงูเหลือม = หนอง + แดง (ต้นไม้)

9) บ้านหนองยาง หมู่ 1 ตำบลหนองยาง = หนอง + ยาง (ต้นไม้)

10) บ้านหนองยาง หมู่ 2 ตำบลหนองยาง = หนอง + ยาง (ต้นไม้)

11) บ้านหนองบัวโคก หมู่ 8 ตำบลหนองยาง = หนอง + บัวโคก (พืช)

12) บ้านโนนพยอม หมู่ 4 ตำบลช้างทอง = โนน + พยอม (ต้นไม้)

13) บ้านโนนเลียบ หมู่ 2 ตำบลท่าช้าง = โนน + เลียบ (ต้นไม้)

14) บ้านโนนสะเดา หมู่ 7 ตำบลท่าช้าง = โนน + สะเดา (ต้นไม้)

15) บ้านโนนกราด หมู่ 1 ตำบลหนองงูเหลือม = โนน + กราด (ต้นไม้)

16) บ้านโนนหมัน หมู่ 9 ตำบลหนองงูเหลือม = โนน + หมัน (ต้นไม้)

17) บ้านตะกุดขอน หมู่ 8 ตำบลท่าช้าง = หนอง + ขอน (ไม้)

18) บ้านท่าช้าง หมู่ 13 ตำบลท่าช้าง = ท่า + ช้าง (สัตว์)

19) บ้านฝั่งตะคอง หมู่ 2 ตำบลพระพุทธ = ฝั่ง + ตะคอง (ต้นไม้)

20) บ้านดอนไทร หมู่ 9 ตำบลหนองยาง = ดอน + ไทร (ต้นไม้)

2.1.2 รูปแบบโครงสร้าง ภูมิประเทศ + คุณสมบัติ จำนวน 2 หมู่บ้าน ได้แก่

1) บ้านตะกุดเวียน หมู่ 5 ตำบลหนองยาง = ตะกุด + เวียน

2) บ้านทุ่งน้อย หมู่ 3 ตำบลหนองยาง = ทุ่ง + น้อย

2.1.3 รูปแบบโครงสร้าง ภูมิประเทศ + คำมงคล จำนวน 1 หมู่บ้าน ได้แก่

1) บ้านโคกสามัคคี ตำบลหนองยาง = โคก + สามัคคี

2.1.4 รูปแบบโครงสร้าง ภูมิประเทศ + บุคคล จำนวน 2 หมู่บ้าน ได้แก่

1) บ้านบุตานนท์ หมู่ 10 ตำบลพระพุทธ = บุ + ตานนท์

2) บ้านนาตาวงษ์ หมู่ 8 ตำบลหนองงูเหลือม = นา + ตาวษ์

2.1.5 รูปแบบโครงสร้าง ภูมิประเทศ + เครื่องมือ จำนวน 1 หมู่บ้าน ได้แก่

1) บ้านหนองเรือ หมู่ 11 ตำบลพระพุทธ = หนอง + เรือ

2.1.6 รูปแบบโครงสร้าง ภูมิประเทศ + ลักษณะเฉพาะ + คุณสมบัติ จำนวน 2 หมู่บ้าน ได้แก่

1) บ้านหนองป่าโอบ หมู่ 2 ตำบลช้างทอง = หนอง + ป่า + โอบ

1) บ้านโนนไม้แดงเหนือ หมู่ 16 ตำบลท่าช้าง = โนน + แดง + เหนือ

2.1.7 รูปแบบโครงสร้าง ภูมิประเทศ + ภูมิประเทศ + ลักษณะเฉพาะ จำนวน 1 หมู่บ้าน ได้แก่

1) บ้านโคกวังวน หมู่ 4 ตำบลหนองยาง = โคก + วัง + วน

2.2 รูปแบบโครงสร้างมาจากลักษณะเฉพาะ + คำขยาย

รูปแบบโครงสร้างชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา พบรูปแบบโครงสร้างมาจากลักษณเฉพาะ + คำขยาย จำนวน 2 หมู่บ้าน ได้แก่

1) บ้านโพธิ์น้อย หมู่ 12 ตำบลหนองงูเหลือม = โพธิ์ + น้อย

1) บ้านโพธิ์ปรือแวง หมู่ 13 ตำบลหนองงูเหลือม = โพธิ์ + ปรือแวง

2.3 รูปแบบโครงสร้างมาจากคุณสมบัติ + คำขยาย

รูปแบบโครงสร้างชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา พบรูปแบบโครงสร้างมาจากคุณสมบัติ + คำขยาย จำนวน 6 หมู่บ้าน ได้แก่

1) บ้านสามแคว หมู่ 4 ตำบลท่าช้าง = สาม + แคว

2) บ้านด่านท่าแดง หมู่ 6 ตำบลท่าช้าง = ด่าน + ท่า + แดง

3) บ้านตลาดท่าช้าง หมู่ 14 ตำบลท่าช้าง = ตลาด + ท่า + ช้าง

4) บ้านด่านกะตา หมู่ 7 ตำบลพระพุทธ = ด่าน + กะตา/ตระกร้า

5) บ้านด่านกะตา หมู่ 8 ตำบลพระพุทธ = ด่าน + กะตา/ตระกร้า

6) บ้านโสงหนองบัว หมู่ 7 ตำบลหนองยาง = โสง/สูง + หนองบัว

2.4 รูปแบบโครงสร้างมาจากอื่นๆ + คำขยาย

รูปแบบโครงสร้างชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา พบรูปแบบโครงสร้างมาจากอื่นๆ + คำขยาย จำนวน 1 หมู่บ้าน ได้แก่

1) บ้านพระวังหาร หมู่ 4 ตำบลหนองงูเหลือม = พระวังหาร/พระบังหาย (ตำนาน)

ที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ

จากการศึกษาที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา พบที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ที่มาและความหมายเกี่ยวกับภูมิประเทศ

ผลการศึกษาที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา พบที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้านที่มีที่มาเกี่ยวกับภูมิประเทศ ประกอบไปด้วย

1.1 หนอง

ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา ที่มีคำว่าหนอง จำนวน 14 หมู่บ้าน ได้แก่

1) บ้านหนองป่าโอบ หมู่ 2 ตำบลช้างทอง
2) บ้านหนองเต็ง หมู่ 3 ตำบลช้างทอง
3) บ้านหนองม่วง หมู่ 5 ตำบลช้างทอง
4) บ้านหนองกราด หมู่ 6 ตำบลช้างทอง
5) บ้านหนองหอย หมู่ 3 ตำบลท่าช้าง
6) บ้านหนองบัวรี หมู่ 5 ตำบลท่าช้าง
7) บ้านหนองบัว หมู่ 11 ตำบลท่าช้าง
8) บ้านหนองเรือ หมู่ 11 ตำบลพระพุทธ
9) บ้านหนองงูเหลือม หมู่ 2 ตำบลหนองงูเหลือม
10) บ้านหนองแดง หมู่ 15 ตำบลหนองงูเหลือม
11) บ้านหนองยาง หมู่ 1 ตำบลหนองยาง
12) บ้านหนองยาง หมู่ 2 ตำบลหนองยาง
13) บ้านโสงหนองบัว หมู่ 7 ตำบลหนองยาง
14) บ้านหนองบัวโคก หมู่ 8 ตำบลหนองยาง

1.2 โนน

ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา ที่มีคำว่าโนน จำนวน 6 หมู่บ้าน ได้แก่

1) บ้านโนนพยอม หมู่ 4 ตำบลช้างทอง
2) บ้านโนนเลียบ หมู่ 2 ตำบลท่าช้าง
3) บ้านโนนสะเดา หมู่ 7 ตำบลท่าช้าง
4) บ้านโนนไม้แดงเหนือ หมู่ 16 ตำบลท่าช้าง
5) บ้านโนนกราด หมู่ 1 ตำบลหนองงูเหลือม
6) บ้านโนนหมัน หมู่ 9 ตำบลหนองงูเหลือม

1.3 ด่าน

ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา ที่มีคำว่าด่าน จำนวน 3 หมู่บ้าน ได้แก่

1) บ้านด่านท่าแดง หมู่ 6 ตำบลท่าช้าง
2) บ้านด่านกะตา หมู่ 7 ตำบลพระพุทธ
3) บ้านด่านกะตา หมู่ 8 ตำบลพระพุทธ

1.4 โคก

ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา ที่มีคำว่าโคก จำนวน 2 หมู่บ้าน ได้แก่

1) บ้านโคกวังวน หมู่ 4 ตำบลหนองยาง
2) บ้านโคกสามัคคี หมู่ 10 ตำบลหนองยาง

1.5 ตะกุด

ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา ที่มีคำว่าตะกุด จำนวน 2 หมู่บ้าน ได้แก่

1) บ้านตะกุดขอน หมู่ 8 ตำบลท่าช้าง
2) บ้านตะกุดเวียน หมู่ 5 ตำบลหนองยาง

1.6 อื่น ๆ

ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา ที่มีที่มาและความหมายเกี่ยวกับภูมิประเทศอื่นๆ จำนวน 8 หมู่บ้าน ได้แก่

1) บ้านนาตาวงษ์ หมู่ 8 ตำบลหนองงูเหลือม
2) บ้านสามแคว หมู่ 4 ตำบลท่าช้าง
3) บ้านท่าช้าง หมู่ 13 ตำบลท่าช้าง
4) บ้านตลาดท่าช้าง หมู่ 14 ตำบลท่าช้าง
5) บ้านฝั่งตะคอง หมู่ 2 ตำบลพระพุทธ
6) บ้านบุตานนท์ หมู่ 10 ตำบลพระพุทธ
7) บ้านทุ่งน้อย หมู่ 3 ตำบลหนองยาง
8) บ้านดอนไทร หมู่ 9 ตำบลหนองยาง

2. ที่มาและความหมายเกี่ยวกับสิ่งอื่น

ผลการศึกษาที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา พบที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้านทั้งมีที่มาเกี่ยวกับสิ่งอื่น ดังนี้

2.1 ลักษณะเฉพาะ

ที่มาชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา มีที่มาจากลักษณะเฉพาะ จำนวน 27 หมู่บ้าน ได้แก่

2.1.1 ชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา ที่มีที่มาและความหมายเกี่ยวกับต้นไม้ (พืช) จำนวน 38 หมู่บ้าน ได้แก่

2.1.1.1 บัว จำนวน 4 หมู่บ้าน ได้แก่
1) บ้านหนองบัวรี หมู่ 5 ตำบลท่าช้าง
2) บ้านหนองบัว หมู่ 11 ตำบลท่าช้าง
3) บ้านโสงหนองบัว หมู่ 7 ตำบลหนองยาง
4) บ้านหนองบัวโคก หมู่ 8 ตำบลหนองยาง

2.1.1.2 แดง จำนวน 3 หมู่บ้าน ได้แก่
1) บ้านด่านท่าแดง หมู่ 6 ตำบลท่าช้าง
2) บ้านโนนไม้แดงเหนือ หมู่ 16 ตำบลท่าช้าง
3) บ้านหนองแดง หมู่ 15 ตำบลหนองงูเหลือม

2.1.1.3 กราด จำนวน 2 หมู่บ้าน ได้แก่
1) บ้านหนองกราด หมู่ 6 ตำบลช้างทอง
2) บ้านโนนกราด หมู่ 1 ตำบลหนองงูเหลือม

2.1.1.4 สวาด จำนวน 2 หมู่บ้าน ได้แก่
1) บ้านสวาสดิ์ หมู่ 5 ตำบลหนองงูเหลือม
2) บ้านสวาสดิ์ หมู่ 6 ตำบลหนองงูเหลือม

2.1.1.5 โพธิ์ จำนวน 2 หมู่บ้าน ได้แก่
1) บ้านโพธิ์น้อย หมู่ 12 ตำบลหนองงูเหลือม
2) บ้านโพธิ์ปรือแวง หมู่ 13 ตำบลหนองงูเหลือม

2.1.1.6 ยาง จำนวน 2 หมู่บ้าน ได้แก่
1) บ้านหนองยาง หมู่ 1 ตำบลหนองยาง
2) บ้านหนองยาง หมู่ 2 ตำบลหนองยาง

2.1.1.7 อื่นๆ จำนวน 23 หมู่บ้าน ได้แก่

1) บ้านส้ม หมู่ 1 ตำบลช้างทอง
2) บ้านหนองป่าโอบ หมู่ 2 ตำบลช้างทอง
3) บ้านหนองเต็ง หมู่ 3 ตำบลช้างทอง
4) บ้านโนนพยอม หมู่ 4 ตำบลช้างทอง
5) บ้านหนองม่วง หมู่ 5 ตำบลช้างทอง
6) บ้านกรูด หมู่ 8 ตำบลช้างทอง
7) บ้านขาม หมู่ 1 ตำบลท่าช้าง
8) บ้านโนนเลียบ หมู่ 2 ตำบลท่าช้าง
9) บ้านโนนสะเดา หมู่ 7 ตำบลท่าช้าง
10) บ้านช่องโค หมู่ 9 ตำบลท่าช้าง
11) บ้านมะดัน หมู่ 10 ตำบลท่าช้าง
12) บ้านพิมาน หมู่ 15 ตำบลท่าช้าง
13) บ้านฝั่งตะคอง หมู่ 2 ตำบลพระพุทธ
14) บ้านหมูสี หมู่ 6 ตำบลพระพุทธ
15) บ้านเขว้า หมู่ 9 ตำบลพระพุทธ
16) บ้านประกายปรง หมู่ 7 ตำบลหนองงูเหลือม
17) บ้านโนนหมัน หมู่ 9 ตำบลหนองงูเหลือม
18) บ้านโตนด หมู่ 10 ตำบลหนองงูเหลือม
19) บ้านเสม็ด หมู่ 11 ตำบลหนองงูเหลือม
20) บ้านสลักได หมู่ 14 ตำบลหนองงูเหลือม
21) บ้านดอนไทร หมู่ 9 ตำบลหนองยาง
22) บ้านทวก หมู่ 7 ตำบลช้างทอง
23) บ้านรวง หมู่ 3 ตำบลหนองงูเหลือม

2.1.2 สัตว์

ที่มาชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา มีที่มาจากสัตว์ จำนวน 4 หมู่บ้าน ได้แก่

1) บ้านท่าช้าง หมู่ 13 ตำบลท่าช้าง
2) บ้านตลาดท่าช้าง หมู่ 14 ตำบลท่าช้าง
3) บ้านหนองหอย หมู่ 3 ตำบลท่าช้าง
4) บ้านหนองงูเหลือม หมู่ 2 ตำบลหนองงูเหลือม

2.2 สถานที่ บุคคล หรือตำนาน

ที่มาชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา มีที่มาจากสถานที่ บุคคล หรือตำนาน จำนวน 11 หมู่บ้าน ได้แก่

2.2.1 ตำนาน

ที่มาชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา มีที่มาจากตำนาน จำนวน 5 หมู่บ้าน ได้แก่

1) บ้านกันผม หมู่ 1 ตำบลพระพุทธ
1) บ้านพระพุทธ หมู่ 3 ตำบลพระพุทธ
2) บ้านพระพุทธ หมู่ 4 ตำบลพระพุทธ
3) บ้านพระพุทธ หมู่ 5 ตำบลพระพุทธ

4) บ้านพระวังหาร หมู่ 4 ตำบลหนองงูเหลือม

2.2.2 สถานที่

ที่มาชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา มีที่มาจากสถานที่ จำนวน 4 หมู่บ้าน ได้แก่

1) บ้านน้ำไหล หมู่ 12 ตำบลพระพุทธ
2) บ้านโสง หมู่ 6 ตำบลหนองยาง
3) บ้านโสงหนองบัว หมู่ 7 ตำบลหนองยาง
4) บ้านตลาดท่าช้าง หมู่ 14 ตำบลท่าช้าง

2.2.3 บุคคล

ที่มาชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา มีที่มาจากบุคคล จำนวน 2 หมู่บ้าน ได้แก่

1) บ้านบุตานนท์ หมู่ 10 ตำบลพระพุทธ
2) บ้านนาตาวงษ์ หมู่ 8 ตำบลหนองงูเหลือม

2.3 มงคลนาม

ที่มาชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา มีที่มาจากมงคลนาม จำนวน 2 หมู่บ้าน ได้แก่

1) บ้านใหม่ หมู่ 12 ตำบลท่าช้าง
2) บ้านโคกสามัคคี หมู่ 10 ตำบลหนองยาง

บทสรุป

อำเภอเฉลิมพระเกียรติเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดนครราชสีมา แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 5 ตำบล 61 หมู่บ้าน ประกอบไปด้วย ตำบลช้างทอง จำนวน 8 หมู่บ้าน ตำบลท่าช้าง จำนวน 16 หมู่บ้าน ตำบลพระพุทธ จำนวน 12 หมู่บ้าน ตำบลหนองงูเหลือม จำนวน 15 หมู่บ้าน และตำบลหนองยาง จำนวน 10 หมู่บ้าน ซึ่งพบรูปแบบโครงสร้างชื่อหมู่บ้าน และที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้าน ดังนี้

รูปแบบโครงสร้างชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา พบรูปแบบของชื่อหมู่บ้านที่เป็นรูปแบบโครงสร้างเดี่ยว จำนวน 23 หมู่บ้าน โดยพบรูปแบบโครงสร้างมาจากภูมิประเทศ จำนวน 1 หมู่บ้าน มาจากลักษณะเฉพาะ จำนวน 15 หมู่บ้าน และแบบโครงสร้างมาจากสิ่งอื่น จำนวน 7 หมู่บ้าน และพบรูปแบบโครงสร้างขยายของชื่อหมู่บ้าน จำนวน 38 หมู่บ้าน โดยพบรูปแบบโครงสร้างมาจากภูมิประเทศ + คำขยาย จำนวน 29 หมู่บ้าน มาจากลักษณเฉพาะ + คำขยาย จำนวน 2 หมู่บ้าน มาจากคุณสมบัติ + คำขยาย จำนวน 6 หมู่บ้าน มาจากอื่นๆ + คำขยาย จำนวน 1 หมู่บ้าน

ที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้านในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา พบที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้านที่มีที่มาเกี่ยวกับภูมิประเทศ (จำนวน 35 หมู่บ้าน) ประกอบไปด้วย หนอง (จำนวน 14 หมู่บ้าน) โนน (จำนวน 6 หมู่บ้าน) ด่าน (จำนวน 3 หมู่บ้าน) โคก (จำนวน 2 หมู่บ้าน) ตะกุด (จำนวน 2 หมู่บ้าน) และภูมิประเทศอื่น (จำนวน 8 หมู่บ้าน) และพบที่มาและความหมายของชื่อหมู่บ้านทั้งมีที่มาเกี่ยวกับสิ่งอื่น ประกอบไปด้วย ลักษณะเฉพาะ คือต้นไม้ (พืช) (จำนวน 38 หมู่บ้าน) สัตว์ (จำนวน 4 หมู่บ้าน) สถานที่ บุคคลหรือตำนาน (จำนวน 11 หมู่บ้าน) และมงคลนาม (จำนวน 2 หมู่บ้าน)

เอกสารอ้างอิง

สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 3. (2566). *แผนที่แสดงขอบเขตตำบล อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา.* เข้าถึงได้จาก http://www.r03.ldd.go.th.

พิมล ทองจันทร์. (2566). *นามนี้มีที่มา. เข้าถึงได้จาก* : https://www.gotoknow.org

มณีปิ่น พรหมสุทธิรักษ์. (2547). *“การตั้งชื่อท้องที่ของไทย” มณีปิ่นนิพนธ์ รวมบทความด้านภาษา วรรณคดี และวัฒนธรรมไทย.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี. (2566). *อำเภอเฉลิมพระเกียรติ (จังหวัดนครราชสีมา).* เข้าถึงได้จาก https://th.wikipedia.org

ศูนย์ข้อมูลประเทศไทย. (2566). *อำเภอเฉลิมพระเกียรติ.* เข้าถึงได้จาก http://nakhonratchasima.kapook.com

สังคมไทยกับความปลอดภัย

Thai society and safety

มะลิ ทิพพ์ประจง[1]
Mali Thipprajong

บทคัดย่อ

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทั้งด้านความเชื่อ ความเคารพศรัทธาและการดำเนินชีวิตตลอดถึงการได้รับการศึกษาการดำเนินชีวิต ก็มีความแตกต่างกันออกไปถ้าเป็นสังคมชนบทก็จะประกอบอาชีพทำการเกษตรเป็นหลัก ถ้าเป็นสังคมเมืองก็จะประกอบอาชีพด้านราชการหรือเอกชนและธุรกิจส่วนตัว จะกล่าวสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายก็ไม่ผิดเพราะแต่ละพื้นที่ของประเทศก็จะมีวิถีชีวิตที่ดำเนินการของตนเองออกตามแบบดั้งเดิมหรือแบบผสมผสานเพราะสังคมไทยก็มีการรับเอาวัฒนธรรมของต่างชาติเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวันอยู่อย่างต่อเนื่องประกอบกับสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเสรีในด้านการให้สิทธิแก่ประชาชนในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความเป็นเอกลักษณ์อย่างชัดเจน โดดเด่น เช่น การกินการใช้ชีวิตการแสวงหาสิ่งต่างๆของประชาชนแต่ยุคปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับภัยที่เข้ามาสู่สังคมอย่างง่ายดายและรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา

คำสำคัญ: สังคมไทย, ความปลอดภัย

ABSTRACT

Thai society is a society that is diverse in terms of beliefs. Respect for faith and living life, including receiving education for living life. It is different. If it is a rural society, the main occupation is agriculture. If it is an urban society, they will work in government or private sector and private business. It would not be wrong to say that Thai society is a diverse society because each area of the country has its own way of life that is traditional or mixed because Thai society has also adopted foreign cultures. to be continuously used in daily life, together with Thai society being a society that is free in terms of giving people the right to lead a life that is clearly unique and outstanding, such as eating, living, and People seek various things, but in the present era, Thai society is facing dangers that enter society easily and quickly all the time.

Keywords: Thai society, safety

บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทั้งด้านความเชื่อ ความเคารพศรัทธาและการดำเนินชีวิตตลอดถึงการได้รับการศึกษาการดำเนินชีวิต ก็มีความแตกต่างกันออกไปถ้าเป็นสังคมชนบทก็จะประกอบอาชีพทำการเกษตรเป็นหลัก ถ้าเป็นสังคมเมืองก็จะประกอบอาชีพด้านราชการหรือเอกชนและธุรกิจส่วนตัว จะกล่าวสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความหลากหลายก็ไม่ผิดเพราะแต่ละพื้นที่ของประเทศก็จะมีวิถีชีวิตที่ดำเนินการของตนเองออกตามแบบดั้งเดิมหรือแบบผสมผสานเพราะสังคมไทยก็มีการรับเอาวัฒนธรรมของต่างชาติเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวันอยู่อย่างต่อเนื่องประกอบกับสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความเสรีในด้านการให้สิทธิแก่ประชาชนในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความเป็นเอกลักษณ์อย่างชัดเจน โดดเด่น เช่น การกินการใช้ชีวิตการแสวงหาสิ่งต่างๆของประชาชนแต่ยุคปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับ

[1] มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี/ Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phetchaburi Sangha College
Corresponding author, e-mail: thipprajongmali@gmail.com Tel. 0867159621

ภัยที่เข้ามาสู่สังคมอย่างง่ายดายและรวดเร็วอยู่ตลอดเวลาเมื่อเร็ววันมานี้อิโคโนมิสต์ อินเทลลิเจนท์ ยูนิต (EIU) ในเครือดิ อิโคโนมิสต์ กรุ๊ป ได้จัดอันดับถึงเมือง ประเทศที่มีระดับความปลอดภัยของประชาชนในชาติ 4 ด้านจาก 60 ประเทศในปี พ.ศ.2560 คือ ดิจิทัล สาธารณสุข โครงสร้างพื้นฐาน และความปลอดภัยส่วนบุคคล กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่นเป็นเมืองที่มีความปลอดภัยมากที่สุดในโลกได้รับคะแนน 89.80 ลำดับที่ 2 สิงคโปร์ มีคะแนน 89.64 ลำดับที่ 3 โอซากา 88.87 โตรอนโต มีคะแนน 87.36 เมลเบิร์น มีคะแนน 87.30 อัมสเตอร์ดัม มีคะแนน 87.26 ซิดนีย์ มีคะแนน 86.74 สตอกโฮล์ม มีคะแนน 86.72 ฮ่องกง 86.22 ซูริก 85.20 และเมืองไทยเราอยู่ในอันดับที่ 40 มีคะแนนที่ 60.05 (มติชนสุดสัปดาห์ 2-8 กุมภาพันธ์ 2561 หน้า 108) กรุงเทพมหานคร มีคะแนนในด้านความปลอดภัยดิจิทัลอยู่ในลำดับที่ 52 ความปลอดภัยส่วนบุคคลอยู่ในลำดับที่ 49 การมีโครงสร้างพื้นฐานอยู่ในลำดับที่ 43 และด้านสาธารณสุขอยู่ในลำดับที่ 32...ในตัวเลขและการจัดอันดับของเมืองทั้งหกสิบประเทศดังกล่าว ประเทศไทยเรามีผลคะแนนอยู่ในลำดับท้าย ๆ ท่านผู้อ่านรวมทั้งผู้เขียนด้วยคงจะไม่ค่อยสบายใจมากนักในข้อเท็จจริงดังกล่าว แต่ในภาพลักษณ์และชีวิตความเป็นอยู่ของเราท่านทั้งหลายในชีวิตประจำวันเกี่ยวกับความปลอดภัยในด้านต่าง ๆ ที่ได้พบเห็นสัมผัสได้ตามความเป็นจริงก็มิได้ต่าง

จากการที่องค์กรหน่วยงานดังกล่าวเขาได้มีตัวเลขออกมา...ความปลอดภัยในชีวิตของคนไทยเราและชาวต่างชาติบางคนที่ใช้โอกาสและชีวิตครั้งหนึ่งเข้ามาท่องเที่ยวแสวงหาความสุขต้องพบกับอุบัติเหตุ การทำร้ายร่างกาย ทรัพย์สินรวมถึงการเสียชีวิตของนักท่องเที่ยวในรอบปีหนึ่งมีจำนวนหลายคน เราท่านจะสังเกตได้ง่ายจากพฤติกรรมขับขี่ยานพาหนะบนท้องถนนทั่วเมืองไทย มีอุบัติเหตุ ความพิการของชีวิตรวมไปถึงการตายที่มิอาจจะคาดประมาณได้อยู่ทุก ๆ วันคนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีศีลห้าคอยกำกับเตือนใจมีบุคลากรในศาสนาทั้งพระสงฆ์แม่ชี นักบวชประเภทต่างๆ อยู่ในจำนวนมากกว่าสามแสนคน มีวัด สำนักปฏิบัติธรรมมากกว่าสามหมื่นแห่ง มีสำนักงานพระพุทธศาสนาและกรมการศาสนา ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้ศาสนิก ได้ตระหนักรู้และเข้าถึงแก่นแท้ของศาสนา แต่เหตุใดจำนวนตัวเลขของผู้กระทำความผิดที่ถูกจองจำอยู่ในเรือนจำทั่วประเทศที่มีมากกว่าสามแสนคน และจะมีแนวโน้มในการเพิ่มของผู้กระทำความผิดจะทวีคูณมากขึ้นในอนาคตด้วยสภาพปัญหาต่างๆ อาทิ ยาเสพติด การพนัน ธุรกิจที่ผิดกฎหมาย อาจจะรวมไปถึงอาชญากรข้ามชาติ...ในระบบโครงสร้างพื้นฐานของสังคมไทยเราทั้งถนนหนทาง ไฟฟ้า ประปา รวมถึงด้านอื่น ๆ ที่อำนวยความสะดวกให้ชีวิตมีความปลอดภัยยังเป็นคำถามที่อาจจะมิได้รับคำตอบที่แท้จริงของรัฐบาล การขุดเจาะรื้อทำใหม่ในถนนหนทางทั่วเมืองไทยยังมีอยู่ทุก ๆ วัน ชีวิตและความตายของผู้คนส่วนหนึ่งต้องเสียชีวิตไปกับเหตุดังกล่าว นักการเมืองเมื่อถึงคราวจะมีการเลือกตั้งก็ชูนโยบายหาเสียงถึงการที่จะปรับหรือจะกระทำในโครงสร้างพื้นฐานด้านต่าง ๆ

อย่างไรก็ตามในขณะเดียวกันเมื่อได้เข้าไปเป็นรัฐบาลแล้วก็มีสภาพปัญหาที่คงซ้ำรอยเดิมก็คือการทุจริตคอร์รัปชั่นเอื้อผลประโยชน์ในพรรคพวกเพื่อนฝูงญาติพี่น้องของนักการเมือง สังคมไทยจะก้าวข้ามนักการเมืองที่เข้ามาเพื่อฉกฉวยทรัพยากรและภาษีของประชาชนได้มากน้อยเพียงไร...ชีวิตของผู้คนที่เจ็บไข้ไม่สบายด้วยโรคต่างๆ หากเราท่านได้ไปโรงพยาบาลของรัฐในวันทำการราชการจะพบเห็นถึงผู้ป่วยและญาติๆ จำนวนมากที่ต้องเข้าคิวรอพบแพทย์เพื่อวินิจฉัยโรคและการรักษาในเวลาที่น้อยนิด จำนวนเตียงและอุปกรณ์ทางการแพทย์ยังคงเป็นสภาพปัญหาในข้อเท็จจริงของสังคมไทย ศิลปินนักร้องดาราต้องเข้ามาช่วยวิกฤตส่วนหนึ่งของโรงพยาบาลทั่วประเทศในการวิ่งคนละก้าว ขณะเดียวกันก็มีโรงพยาบาลอีกจำนวนมากมีหนี้สินและมีสภาพถึงความไม่พร้อมในการดูแลสุขภาวะของประชาชนในภาพรวม รัฐบาล คสช.ที่นำโดยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ได้มีความตั้งใจจริงที่จะปฏิรูประบบสาธารณสุขไทยจริงหรือคุณภาพชีวิตของเด็กเยาวชนไทยในชาติส่วนหนึ่งมีพฤติกรรมสังคมก้มหน้า ติดโทรศัพท์มือถือ เด็กนักเรียนนักศึกษาบางคนมีความใส่ใจในการศึกษาเล่าเรียนที่ลดน้อยลง การขับขี่รถบนถนนสาธารณะของเด็กวัยรุ่นไทยที่สร้างปัญหาอยู่ทุกหนแห่งคือเด็กแว้น เด็กวัยรุ่นบางคนมีอาวุธมีด ดาบ ปืนปากกา ปืนเถื่อนในการทำร้ายกันช่วงเวลาของการเปิดเทอมยังคงมีให้พบเห็น วุฒิภาวะในการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยดูเสมือนว่าจะได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองและรัฐ

ในขณะเดียวกันก็พบสภาพปัญหาต่าง ๆ ตามมาดังที่เราท่านได้พบเห็นจากพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของสังคมในด้านต่างๆ ที่สื่อได้นำเสนอในรอบเดือนปีที่ผ่านมาหากเราท่านที่ได้มีโอกาสได้ไปประเทศญี่ปุ่นหรือสิงคโปร์ จะได้พบเห็นถึงการใช้บังคับกฎหมายของรัฐต่อประชาชนที่มีความเข้มงวดและเอาจริงในทุกๆ ส่วนของชีวิตมิอาจจะรวมถึง

จิตสำนึกที่มีถึงความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สินทั้งของตนเองและครอบครัว ความมีระเบียบวินัย การตรงต่อเวลา การเคารพยำเกรงต่อกฎหมายและการเห็นถึงภาพรวมที่จะส่งผลถึงประเทศชาติทั้งในวันนี้และวันข้างหน้า คนไทยเราทุก ๆ คนได้ตระหนักในภาวะดังกล่าวแค่ไหนเพียงไร...ช่วงเวลานี้และเวลาข้างหน้าอีกไม่นานนักที่รัฐบาล คสช.ขอเวลาอีกไม่นานจะบริหารจัดการเรื่องต่าง ๆ ที่ยังค้างคาอยู่เพื่อไปสู่การเลือกตั้งให้เมืองไทยเรามีประชาธิปไตยแบบไทยนิยม

การประเมินหรือการมองของบุคคล หน่วยงานองค์กรต่าง ๆ รอบด้านเสมือนกระจกที่สะท้อนกลับมายังรัฐบาลให้ดำเนินงานจัดการกับสภาพปัญหาต่างๆ เพื่อการพัฒนาให้สังคมไทยเรามีความเป็นอารยะ รัฐบาลหรือผู้นำได้ยินหรือได้ฟังเสียงที่ไม่ค่อยดังนักของเขาเหล่านั้นอย่างจริงใจหรือไม่ครั้งคราใดที่สังคมไทยมีความขัดแย้งกันทั้งความคิด ความรู้ ความเชื่อทางการเมืองการประท้วงต่อต้านฝ่ายตรงกันข้ามก็มีทั้งอาวุธ วัตถุระเบิดเครื่องกระสุนนานาชนิดทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย มีตัวเลขของอาวุธปืนที่ได้จดทะเบียนไว้ที่กระทรวงมหาดไทยมีจำนวนที่มากกว่าสามแสนกระบอก ไม่นับปืนเถื่อนที่มีการตรวจจับกันในรอบปีเข้ามาทำร้ายร่างกายชีวิตคนไทยด้วยกัน ความเสียหายทั้งระบบเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ของประเทศถูกกล่าวขวัญอีกมุมมองหนึ่ง เราท่านในฐานะที่เป็นคนไทยควรจะมีท่าทีอย่างไร...ข้อเท็จจริงหนึ่งที่เราท่านอาจจะปฏิเสธมิได้ก็คือ นักการเมืองของเมืองไทยเรารวมไปถึงชาวบ้านบางคนที่อาจจะมองถึงความเป็นประชาธิปไตยของสังคมไทยเรายังคงมีสภาพปัญหาที่มีความไม่ลงตัว อาจจะหมายถึงอำนาจและผลประโยชน์ของนักการเมืองที่จะมีการเลือกตั้งในอนาคตที่จะมาถึง อาจจะถูกตั้งคำถามที่ว่านักการเมืองไทยเราจะเข้ามาเพื่อทำงานการเมืองผลักดันนโยบาย ออกกฎหมายและนำหลักปฏิบัติต่าง ๆ ไปสู่ประชาชนด้วยหลักการธรรมาภิบาล นิติธรรม หรือความมีสิทธิมนุษยชนได้จริงหรือไม่ปัญหาของเจ้าสัวคนหนึ่งที่เข้าไปฆ่าเสือดำและสัตว์อื่น ๆ โดยมีอาวุธปืนและเครื่องกระสุนเป็นจำนวนมากในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรด้านตะวันตกที่สื่อทั้งในและต่างประเทศต่างให้ความสนใจนำเสนอถึงปัญหาดังกล่าว อาจจะเป็นกรณีหนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมไทยเรา

การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การบุกรุกเขตป่าสงวนโดยนายทุน การลักลอบฆ่าหรือนำสัตว์สงวนของชาติเพื่อบริโภค เป็นสินค้าส่งออกหรืออาจจะเป็นความชอบตามนิสัยส่วนตนที่กระทบต่อกฎหมายและความมั่นคงของชาติยังเป็นข้อกังขาของประชาชนชาวบ้านที่ว่าคนรวยหรือผู้มีอำนาจกระทำความผิดกฎหมายจะมีความยุติธรรมเฉกเช่นเดียวกับประชาชนหรือไม่ในรอบปีหนึ่งมีข้าราชการระดับสูงหรือผู้บริหารของประเทศบางส่วนได้ใช้เวลาและโอกาสไปศึกษาดูงานในระบบต่าง ๆ ของประเทศญี่ปุ่นและสิงคโปร์ ซึ่งมีความเป็นแบบอย่างและสากลที่ประเทศกำลังพัฒนาต่าง ๆ ก็ให้ความสนใจที่จะนำนโยบายและหลักการปฏิบัติไปปรับใช้กับประเทศของตน ข้อเท็จจริงหนึ่งก็คือในขณะนี้เมืองไทยเรามีนักธุรกิจ บริษัทหน่วยงานของประเทศเหล่านั้นเข้ามาเปิดกิจการหรือตั้งอยู่ในเมืองไทยเราหลายองค์กรเขาเหล่านั้นได้ใช้การบริหารจัดการในบริบทเดิมของประเทศเขา แต่เมื่อมาอยู่เมืองไทยเราเขาเหล่านั้นก็ต้องพบถึงสภาพปัญหาต่างๆ อย่างหลีกเลี่ยงมิได้ ทั้งข้อกฎหมายและการปฏิบัติงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้องช่วงวันเวลาที่ผ่านมานี้

รัฐบาล คสช.ต้องการปฏิรูปประเทศตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มรสุมชีวิตทั้งคนในรัฐบาลที่อาจจะเป็นผู้สร้างปัญหาส่วนหนึ่ง บุคคลที่มีความเห็นต่างทั้งอุดมการณ์ ความเชื่อทางการเมือง ความเป็นประชาธิปไตยไทยนิยมในข้อเท็จจริงยังคงมีอยู่ทั้งในบ้านเมืองเราและอาศัยอยู่ในต่างประเทศ คุณลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของคนไทยก็คือในยามที่บ้านเมืองมีวิกฤต อาทิ ต้มยำกุ้ง เกิดความล้มละลายในระบบเศรษฐกิจในภาพรวม ปัญหาน้ำท่วมใหญ่ในปี พ.ศ.2554 การสวรรคตของในหลวงรัชกาลที่ 9 และปัญหาที่โรงพยาบาลขาดแคลนอุปกรณ์ทางการแพทย์คนไทยส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือช่วยเหลือกิจการงานต่างๆ เป็นอย่างดีอาจจะมีบางคำถามที่ว่าเหตุใดยังมีคนไทยบางส่วนรู้สึกได้ถึงผู้บริหารประเทศในอีกแง่มุมหนึ่งที่เข้ามาเป็นรัฐบาลจากการได้รับการเลือกตั้งของประชาชนอาจจะรวมไปถึงรัฐบาลที่มาจากการปฏิวัติรัฐประหารในอดีตที่ผ่านมา ต้องเผชิญปัญหาที่คล้ายๆ กัน ก็คือการทุจริตคอร์รัปชั่น การนำเงินภาษีของประชาชนไปใช้ในทางที่มิได้ถูกต้องตามหลักนิติธรรมหรือเพื่อประโยชน์ของประชาชนในภาพรวมอย่างแท้จริงชีวิตมนุษย์คนหนึ่งเกิดมาในสังคมไทยแล้วก็มีความคาดหวังว่าแผ่นดินนี้มีความเป็นอยู่แล้วอยู่ดีมีสุข เป็นสยามเมืองยิ้ม อยู่รอดอย่างปลอดภัย (https://www.matichon.co.th/columnists/news_838434, 2566)

ปัจจัยที่ทำให้องค์กรต้องสร้างวัฒนธรรมเชิงป้องกัน

1. ผู้ปฏิบัติงานทุกคนในองค์กรเป็นสิ่งที่มีค่าและหาทดแทนไม่ได้ โดยมองเป็นทุนมนุษย์ที่มิได้มองทุนเป็นแต่เพียงตัวเงินอย่างเดียว ทุนมนุษย์ในปัจจุบันได้รับการยอมรับจากภาครัฐและเอกชนว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันองค์กรสามารถก้าวไปถึงเป้าหมายที่วางเอาไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และเสริมสร้างศักยภาพให้องค์กรแข็งแกร่ง

2. ปัจจัยด้านสังคม โดยได้เปลี่ยนเข้าสู่สังคมดิจิทัล (Digital Society) รูปแบบของปัจจัยเสี่ยงด้านความปลอดภัย สุขภาพอนามัยและความผาสุก (Safety Health Wellbeing) ของผู้ปฏิบัติงานเปลี่ยนไป จากการที่ผู้ปฏิบัติงานต้องสัมผัสอันตรายที่ทำให้เกิดการชน กระแทก ตัด หนีบ ดึงเกี่ยว โดยตรง ปรับเปลี่ยนมาเป็นความเสี่ยงที่เกิดจากพฤติกรรมการกิน อยู่ หลับนอนมากขึ้น

3. สังคมสูงวัย (Aging Society) ใน ปี 2563 โครงสร้างประชากรไทยจะมีประชากรผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) มีจำนวน 12 ล้านคน (ร้อยละ 18) เพิ่มเป็น 20.42 ล้านคน (ร้อยละ 31.28) ในปี 2583. เมื่อสังคมมีแนวโน้มที่จะมีประประชากรสูงอายุมากขึ้น จึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาศักยภาพให้แรงงานสูงอายุสามารถทำงานได้ โดยมีการขยายอายุการออกไป การเสริมสร้างให้ประชากรสูงอายุให้มีความแข็งแรงทั้งทางร่างกายและจิตใจจึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง เพื่อรักษาและธำรงค์ไว้ให้มีศักยภาพสูงสุด สอดคล้องกับวัยที่มีการเปลี่ยนแปลง

4. ปัจจัยด้านเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI), เทคโนโลยีไร้สาย (Wireless Technology) จะถูกนำมาใช้ในการทำงานร่วมกับมนุษย์ มากขึ้น

5. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมจะเป็นสิ่งที่ทั่วโลกให้ความสำคัญ การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม (Climate Change) ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการกำหนดยุทธศาสตร์ของทุกประเทศทั่วโลก และทุกภาคการผลิตต้องให้ความสำคัญ ไม่ว่าจะเป็น Product และ Service ต้อง ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

จากปัจจัย 5 ประการที่ได้กล่าวมาข้างต้น เราและองค์กรของเรา คงไม่อาจต้านการเปลี่ยนแปลงได้อีกต่อไป เราและองค์กรจะต้องวางแผนในการรองรับการเปลี่ยนแปลง (Change) โดยต้องเปลี่ยนแปลงทั้งแนวคิดของผู้บริหาร แนวคิดของบุคคลากรทุกระดับ วิธีการบริหารจัดการ และสร้าง บรรยากาศภายในองค์กรให้มีแนวคิดเชิงป้องกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการสร้างวัฒนธรรมเชิงป้องกัน (Preventive Culture) สู่ความยั่งยืน (Butterworth, 2000: 16) สอดคล้องกับแนวคิดของ Jacobs ที่อธิบายถึงแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับ ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมทางกายภาพกับปัญหาอาชญากรรมว่า ละแวกบ้านที่มีความหลากหลาย ของการใช้สอยและกิจกรรม เช่น มีการอยู่อาศัย มีการค้า และการนันทนาการ ต่างๆ เป็นปัจจัยในการป้องกัน อาชญากรรม Jacob (1961) อ้างใน Marzbali et al.(2011:162) ซึ่งทำให้พื้นที่นั้นมีความปลอดภัยมากขึ้น โดยเฉพาะในย่านใจกลางเมือง ควรใช้ที่ดินแบบผสมผสาน ทั้งที่อยู่อาศัย ที่ทำงาน ร้านค้า และควรอนุรักษ์ อาคารเดิมๆไว้ ให้มีสัดส่วนมากกว่าอาคารใหม่เพื่อรักษาระดับเศรษฐกิจของท้องถิ่น และเพื่อรักษาความสัมพันธ์ ที่แนบแน่นและความมีชีวิตชีวา ซึ่งความสัมพันธ์ที่แนบแน่นและความมีชีวิตชีวาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ จะช่วยเพิ่ม ความปลอดภัยในพื้นที่ได้เช่นกัน (Jacobs อ้างใน กำธร กุลชล, 2545: 223-229) นอกเหนือจากนั้นยังมีทฤษฎีพันธะทางสังคม (Social Bond Theory) ของ Travis Hirschi ที่ นำเสนอทฤษฎีขึ้นในปี1969 ในหนังสือชื่อ “Cause of Delinquency” มีสาระสำคัญ เชื่อว่าคนเรานั้นมี แนวโน้มที่จะกระทำผิดกฎหมายเป็นทุนเดิมอยู่แล้วเพียงแต่ควบคุมเอาไว้เท่านั้น โดยเหตุที่สามารถควบคุมเอาไว้ ได้และไม่กระทำผิดเนื่องจากกลัวว่าจะทำให้เสียความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนฝูง ครอบ ครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน ครูอาจารย์ เป็นต้น หากปราศจากความผูกพัน ความแน่นหนา และขาดความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นแล้ว คนเราก็ อาจจะกระทำผิด (อุษิยา เลิศโตมรสกุล และชาญคณิต กฤตยา สุริยะมณี, 2552: 21-42) พันธะทางสังคมใน รูปแบบต่าง ๆ จึงทำหน้าที่เชื่อมโยงให้อยู่รวมกันเป็นกลุ่มได้อย่างปลอดภัยและมีความรู้สึกปลอดภัยมากขึ้น

นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมยังมีผลต่อความวิตกกังวลที่เกิดขึ้นแก่คนในสังคม คือ ยิ่งมีความเปลี่ยนแปลงมาก ความวิตกกังวลจะเพิ่มมากขึ้นไปด้วย และการเปลี่ยนแปลงจะก่อให้เกิดการปรับตัวมากน้อย ต่างกันไปในแต่ละบุคคล ทั้งนี้ความหวาดวิตกเกิดขึ้นในกลุ่มคนจะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กลุ่ม และเมื่อไม่ สามารถทำความตกลงได้ก็อาจเกิดความขัดแย้งกันได้ดังนั้นการเสริมสร้างพันธะทางสังคมในรูปแบบต่างๆย่อม ช่วยลดความวิตก

กังวลและความขัดแย้งในการอยู่ร่วมกันโดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความผสมผสานและความแตกต่าง ของกลุ่มคน และการมีสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมหรือเอื้อให้เกิดพันธะทางสังคมที่ดีย่อมสนับสนุนให้เกิดความรู้สึก ปลอดภัยในพื้นที่ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ตามแนวคิดหลักนิเวศวิทยา การเปลี่ยนแปลงของชุมชนนับเป็นสาเหตุหนึ่งทำให้เกิดอาชญากรรมขึ้น เพราะการเปลี่ยนแปลงของสังคมเมืองทำให้โครงสร้างทางสังคมเปลี่ยนแปลงไปด้วยในชุมชนที่ประชากรเปลี่ยนแปลงไปอยู่เรื่อยย่อมมีผลกระทบในเรื่องวัฒนธรรม ก่อให้เกิดความขัดข้องในเรื่องการ ติดต่อสื่อสารและเรื่องข้อมูลเพราะเหตุของความคงที่ของประชากร

ผลของการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ ทำให้วัฒนธรรมในเรื่องการแต่งกาย การใช้ภาษา ตลอดทั้งพฤติกรรมอื่น ๆ ของเยาวชน เป็นไปในทางตรงกันข้ามกับ ชุมชนที่ยึดประเพณีอันดีงาม ลักษณะดังกล่าวย่อมส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรมที่มากขึ้น ดังนั้นในชุมชนที่มี การเปลี่ยนแปลงทางเชื้อชาติ(racial overtones) ก็มักจะส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรมเพิ่มมากขึ้นด้วย ซึ่งการ เปลี่ยนแปลงทางเชื้อชาติหมายความว่ามีชนกลุ่มน้อยเข้ามาอยู่มากขึ้น (อัณณพ ชูบำรุง และ อุนิษา เลิศโตมร สกุล, 2555: 204) โดยปัจจุบันกลุ่มคนแรงงานย้ายถิ่นที่เป็นคนต่างด้าวมีแนวโน้มจำนวนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจาก ประเทศไทยมีนโยบายยืดหยุ่นให้แรงงานย้ายถิ่นหรือแรงงานข้ามชาติ เข้ามาท างานในประเทศไทยได้ ซึ่งแรงงาน ข้ามชาติผู้ที่ลักลอบเข้าเมืองแบบผิดกฎหมาย มักสร้างปัญหาต่างๆให้แก่ประเทศไทย ได้แก่ การน าโรคอันตราย เข้าแพร่ในประเทศ การประทุษร้ายต่อชีวิตและทรัพย์สิน การประกอบอาชญากรรมและอันตรายต่อความมั่นคง ของประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง (พิทักษ์ ไปเร็ว และ พิทักษ์ศิริวงษ์, 2556: 621-623)

สรุป

สภาพแวดล้อมทางกายภาพชุมชนในปัจจุบันนับมีส่วนสำคัญ ในการช่วยป้องกันการเข้ามาของ อาชญากรซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนต่างพื้นที่ เนื่องจากข้อจำกัด ความไม่สมบูรณ์ และข้อบกพร่องทางกายภาพชุมชน ได้แก่ มีทางเข้าออกหลายทาง และเส้นทางสัญจรขนาดเล็กและไม่เป็นระบบ อาจทำให้อาชญากรไม่กล้าเข้ามา เพราะขาดความคุ้นชิน รวมถึงเกิดความสับสนอันเป็นอุปสรรคต่อการหลบหนี นอกจากนั้นการใช้พื้นที่ทางสัญจร ร่วมกันในชุมชนเพื่อทำกิจกรรมของคนแต่ละกลุ่ม หมุนเวียนกันไปตามช่วงเวลาต่างๆ นับว่าทำให้เกิดการดูแล พื้นที่ของคนในชุมชนเกือบตลอดทั้งวัน ส่งผลให้พื้นที่มีความปลอดภัยมากขึ้น ในส่วนสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ไม่รบกวนกันแต่สามารถช่วยเหลือได้อย่าง ทันท่วงทีเมื่อเกิดภัยอันตราย

ลักษณะดังกล่าวนับว่าช่วยทำให้การอยู่ร่วมของกลุ่มคนทั้งสองมีความสุขสงบและ ลดความขัดแย้งซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ การที่กลุ่มคนทั้งสองมีความพึงพอใจในสภาพแวดล้อมชุมชน ตลอดจนการมีผลประโยชน์ต่างตอบแทนชองการเป็นผู้ให้เช่าของคนดั้งเดิมและการเป็นผู้เช่าของแรงงานย้ายถิ่น ถือเป็นปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่สำคัญในการอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความรู้สึกปลอดภัย ภายใต้สภาพสังคมเมืองใน ปัจจุบันซึ่งไม่มีความผูกพันธ์ละแวกบ้านและมีการผสมผสานของกลุ่มประชากรที่มีทั้งกลุ่มคนดั้งเดิมและกลุ่ม แรงงานย้ายถิ่น ในขณะที่การที่ชุมชนอยู่ใกล้วัดซึ่งเป็นองค์ประกอบทางกายภาพที่สำคัญของชุมชนและ สังคมไทยกลับไม่มีผลทำให้กลุ่มคนทั้งสองมีความรู้สึกปลอดภัยมากขึ้นแต่สิ่งหนึ่งสิ่งใดถ้าจะเกิดก็ไม่อาจจะที่ต้องรู้ล่วงหน้าได้เสมอไปดังนั้น ความปลอดภัยของสังคมไทยยุคปัจจุบันต้องอยู่บนพื้นฐานของความไม่ประมาทเป็นสิ่งสำคัญอยู่อย่างมีสติรู้คิดรู้ทำรู้ป้องกันและหาวิธีแก้กันต่อไปในอนาคต.

เอกสารอ้างอิง

กำธร กุลชล. (2545). *การออกแบบชุมชนเมืองคืออะไร การติดตามหาคำตอบในรอบ 40 ปี.* นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พิทักษ์ ไปเร็ว และ พิทักษ์ศิริวงษ์. (2556). “วาทกรรมการสร้างความเป็นอื่นของแรงงานข้ามชาติในประเทศ ไทยฐานะพลเมืองของโลก.” *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal 6 (3*). 618- 636.

เฉลิมพล พลมุข. (2561, 14 กุมภาพันธ์). คนไทยปลอดภัยจริงหรือไม่. *มติชนสุดสัปดาห์.* น. 108

อัณณพ ชูบำรุง และ อุนิษา เลิศโตมรสกุล. (2555). *อาชญากรรมและอาชญาวิทยา.* พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุนิษา เลิศโตมรสกุล และ ชาญคณิต กฤตยา สุริยะมณี. (2552). *“การศึกษาหาแนวทางในการป้องกัน อาชญากรรมแบบไม่เป็นทางการ: กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร.”* บทสรุปผู้บริหาร กระทรวงยุติธรรม. สำนักงานกิจการยุติธรรม.

Butterworth, L. (2000). *The Relationship Between the Built Environment and Wellbeing: a Literature Review.* Prepared for the Victorian Health Promotion Foundation, February 2000. Melbourne: Australia.

Marzbali et al. (2011). “A Review of the Effectiveness of Crime Prevention by Design Approaches towards Sustainable Development.” *Journal of Sustainable Development* 4, 1 (February): 160-172. Accessed February 7, 2014. Available from http://www.ccsenet.org/jsd.

Chalermphon Phonmuk. (2018, 14 February). *Are Thai people safe.* MatichonSudsapda. P. 108

วัตถุนิยมในพระพุทธศาสนาสู่การเปลี่ยนแปลงความคิด

The Materialism in Buddhism to change thinking

พระครูสุนทรวีรบัณฑิต,[1] พระสุนทรธรรมเมธี,ดร.,[2] อิสรพงษ์ ไกรสินธุ์,[3]
และสุวิจักขณ์ กุลยศชยักูล[4]
Phra Khru Suntharavirabandit, Phra Suntharathammethi, Issarapong Kraisinthu,
and Sawitjankul Yanasachayanakun.

บทคัดย่อ

เมื่อวัตถุนิยมเข้ามามีบทบาทในการสร้างแรงบันดาลใจในการทำความดีของพุทธศาสนิกชน พระสงฆ์จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีวิธีการในการสร้างความศรัทธาต่อเหล่าพุทธบริษัททั้งหลายในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของกลุ่มมนุษย์ การสร้างสิ่งของต่างๆขึ้นมาภายในวัดหรือสถานที่ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาและการท่องเที่ยวในพระพุทธศาสนา ส่งนี้บ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงแนวคิดที่มีต่อกระบวนการวิธีการปฏิบัติของผู้คนที่เข้ามาในการตอบสนองความรู้ที่ตนเองต้องการ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าส่วนหนึ่งมาจากแนวคิดใหม่ในการพัฒนาองค์ความรู้ที่ก่อให้เกิดการสืบทอดทางประเพณีอย่างเช่น งานประเพณีต่างที่จัดขึ้น มีการนำสิ่งแปลกใหม่เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อจรรโลงใจให้คนเกิดความศรัทธาที่หลากหลายไม่เฉพาะคำสอนทางพระพุทธศาสนาและเพิ่มวิธีการการหาความสุขภายนอกและสรรหารายได้ให้กับตนเองเพื่อให้เกิดการหมุนเวียนและอยู่รอดต่อไป

คำสำคัญ : วัตถุนิยม, พระพุทธศาสนา, เปลี่ยนแปลงความคิด

ABSTRACT

The materialism plays a role in inspiring Buddhists to do good deeds. It is very important for monks to have methods for building faith in all Buddhists in various aspects related to the way of life of human groups. Creating various objects within temples or various places related to Buddhist teachings and Buddhist tourism. This indicates a change in thinking towards the process of how people come to meet their own knowledge needs.

Current changes It cannot be denied that part of this comes from new ideas in the development of knowledge that create the inheritance of traditions such as Various traditional events held New things are brought in to encourage people to have a variety of faiths, not just the teachings of Buddhism, and add ways to find happiness outside and find income for themselves to create circulation and continue to survive**.**

Keywords: Materialism, Buddhism, change in thinking.

บทนำ

ปัจจุบันความเจริญทางด้านวัตถุ ทำให้สังคมมีค่านิยม ให้ความสำคัญและแสวงหาเงินทอง อำนาจ มากกว่าให้ความสำคัญด้านจิตใจ สังคมจึงกลับเสื่อมโทรมลง เต็มไปด้วยปัญหามากมาย การปลูกฝังจิตใจให้บุคคลมีความรับผิดชอบ ต่อตนเองและสังคมจึงควรเกิดขึ้นในสังคม ด้วยเหตุนี้จึงมีการกล่าวถึงคำว่า "จิตสาธารณะ"มากขึ้น เพื่อปลูก

[1-4] มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์/Mahachulalongkornrajavidyalaya University Buriram Sangha College
Corresponding author, e-mail: dr.weerachon@gmail.com Tel. 0959894259

จิตสำนึกให้คนเสียสละ ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เพื่อลดปัญหา แก้ปัญหาและสร้างสรรค์สังคม สังคมไทย เป็นกลุ่มคนที่ตั้งหลักแหล่งอาศัยทำมาหากินร่วมกันในประเทศไทยเป็นระยะเวลายาวนาน มีหลากหลายชาติพันธ์ ศาสนา และวัฒนธรรม ามารถผสมผสานกันได้อย่างกลมกลืนจนเป็นสังคมที่มีลักษณะเฉพาะ รักอิสระ ยึดมั่น ในสถาบันศาสนา พระมหากษัตริย์ มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ยอมรับในระบบอาวุโสและระบบอุปถัมภ์ ไม่นิยมความรุนแรง ชอบการประนีประนอมและใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ในปัจจุบันสังคมไทยได้รับอิทธิพลจากสังคมต่างชาติ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในวิถีการดำเนินชีวิตบางประการ โดยเฉพาะในสังคมเมือง และจากการเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้เกิดปัญหาสังคมมากมายที่เป็นหน้าที่ของสมาชิกในสังคมต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้บรรเทาลง พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (2550).

วัฒนธรรมถือเป็นมรดกทางสังคม เพราะเป็นสิ่งที่มนุษย์ขึ้นจากการเรียนรู้สั่งสมประสบการณ์ แล้วมีการถ่ายทอดต่อๆ มา ทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นเครื่องชี้วัดความเจริญของสังคม เป็นสิ่งที่กำหนดชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ในสังคมด้วย ทั้งนี้เพราะมนุษย์ในแต่ระยุคสมัยจะรู้จักปรับปรุง และพัฒนาวัฒนธรรมของตนให้เหมาะสมกับสภาพเหตุการณ์อยู่ตลอดเวลาด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้มนุษย์แตกต่างกันไปจากสัตว์ประเภทอื่น เพราะสามารถพัฒนาสังคม รวมทั้งสภาพความเป็นอยู่ของตนเองให้ก้าวหน้าขึ้น จนสามารถมีอำนาจเหนือสัตว์อื่น ๆ ตลอดจนเอาชนะธรรมชาติบางอย่างได้

นอกจากนี้ วัฒนธรรมยังเป็นสิ่งที่สร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความเป็นหนึ่งอันเดียวในสังคม เพราะวัฒนธรรมนั้น เป็นแบบแผนของการดำเนินชีวิตที่ทุกคนจะต้องปฏิบัติให้ถูกต้อง เพื่อสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในสมัย ทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์มากมาย ดังสรุปได้คือ

1. เป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม ทำให้วัฒนธรรมกลายเป็นสิ่งสำคัญ และ ย่างมีความสุข
2. เป็นสิ่งบ่งบอกความความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงของสังคม สามรถแสดงความเป็นเอกลักษณ์ของสังคมนั้นๆได้ชัดเจน
3. เป็นสิ่งที่ช่วยในการดำเนินชีวิตสะดวกสบายขึ้น ทั้งนี้เพราะมนุษย์ได้สร้างสิ่งต่างๆ ขึ้นมาใช้เพื่อความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้น โดยบางอย่าวสามารถเอกชนะธรรมชาติ เช่น การสร้างเขื่อนเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้ในการขาดแคลนและสามารถผลิตพลังงานไฟฟ้า

ความหมายของวัฒนธรรมกระแสนิยม

ความหมายของวัฒนธรรมกระแสนิยมมีความแตกต่างกันเนื่องจากวิธีคิดและทฤษฎี ในที่นี้อาจแยกความหมายสำคัญๆ ได้เป็น 3 ประเภท คือ (1) วัฒนธรรมของมวลชน (2) วัฒนธรรมจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และ (3) วัฒนธรรมของภาพมายา

วัฒนธรรมมวลชน

วัฒนธรรมกระแสนิยมที่หมายถึงวัฒนธรรมของมวลชน (Mass Culture) เป็นประเด็นที่นักวิชาการในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ถึงต้นศตวรรษที่ 20 ให้ความสนใจ เนื่องจากช่วงเวลานี้ได้เกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรม มีการขยายตัวของการผลิตสินค้าเพื่อมวลชนจำนวนมาก สินค้าถูกทำให้เหมือนกันเพื่อตอบสนองคนที่ต้องการบริโภค เมืองมีการขยายตัวออกไปเรื่อย ๆ คนต้องการความสะดวกสบาย สินค้าในอุตสาหกรรมจึงมีความจำเป็น วัฒนธรรมแบบนี้จึงถูกมองว่าเป็นวัฒนธรรมบริโภคภายใต้ระบบตลาดและทุนนิยม โดยเฉพาะในสังคมอเมริกัน มีการผลิตสินค้าออกสู่ท้องตลาดโดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นมวลชนที่มีฐานะและรายได้ใกล้เคียงกัน

กระแสการบริโภคสินค้าในสังคมอเมริกันถูกนำไปเชื่อมโยงกับสภาพแวดล้อมทางการเมืองของอเมริกันที่ประชาชนมีสิทธิและเสรีภาพ เป็นสังคมประชาธิปไตยที่อาศัยเสียงของประชาชนในการเลือกตั้ง ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า วัฒนธรรมกระแสนิยมเกี่ยวพันกับระบบทุนนิยม การผลิตสินค้าในอุตสาหกรรม และการเมืองแบบประชาธิปไตย

วัฒนธรรมจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

ความหมายของวัฒนธรรมกระแสนิยมที่มาจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจ มีส่วนเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับวัฒนธรรมมวลชน เนื่องจากกระบวนการผลิตในระบบอุตสาหกรรมสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ของกลุ่มคนสองกลุ่ม กลุ่มหนึ่งเป็นนายทุนหรือเจ้าของกิจการ กับกลุ่มแรงงานที่เป็นมวลชนจำนวนมาก คนกลุ่มแรกคือผู้ที่มีบทบาททางเศรษฐกิจ มีอำนาจทางการผลิต และสามารถชี้นำทางความคิด ส่วนพวกแรงงานเป็นพวกที่ยากจน ไม่มีอำนาจและถูกควบคุมในระบบทุนนิยม ความสัมพันธ์ระหว่างนายทุนกับแรงงานนี้เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งนักคิดในสกุลแฟรงเฟิร์ตเชื่อว่าแรงงานจะถูกเอารัดเอาเปรียบ ในขณะที่นายทุนจะได้ประโยชน์ การศึกษาวัฒนธรรมนิยมของกลุ่มที่เรียกว่า Frankfurt School มีนักคิดสำคัญหลายคน ได้แก่ แม็ก ฮอร์กไฮเมอร์ (Max Horkheimer) ธีโอดอร์ อดอร์โน (Theodor Adorno) วอลเอตร์ เบนจามิน (Walter Benjamin) ลีโอ โลเวนธัล (Leo Lowenthal) และ เฮอร์เบิร์ต มาร์คัส (Herbert Marcuse) ในปี ค.ศ.1947 ฮอร์กไฮเมอร์และอดอร์โน เสนอแนวคิดเรื่อง “อุตสาหกรรมวัฒนธรรม” (Culture Industry) [10] โดยกล่าวว่าผลผลิตจากอุตสาหกรรมวัฒนธรรมเกิดมาจากการทำให้เหมือนกัน เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ และนิตยสาร

วัฒนธรรมกระแสนิยมในกรอบนี้ มีการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้อยู่ใต้อำนาจกับผู้ใช้อำนาจ หรือเป็นความสัมพันธ์ระหว่างการกดขี่กับการต่อต้านซึ่งเกิดขึ้นมาทุกยุคทุกสมัย แกรมชีเรียกความสัมพันธ์นี้ว่าความสมดุลที่ประนีประนอม (Compromise Equilibrium) กระบวนการธำรงอำนาจการชี้นำของนักปราชญ์ จะดำเนินต่อไปจนกว่าจะมีนักปราชญ์อื่นเข้ามาแทนที่ อุบล ศิริยุวศักดิ์, (2546).

วัฒนธรรมของภาพมายา

ในช่วงทศวรรษที่ 70-80 เมื่อเกิดวิกฤตการณ์ทางสังคม สืบเนื่องมาจากบรรยายของการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพของรักร่วมเพศ สตรีนิยม คนผิวดำ ชนกลุ่มน้อย และกลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้เกิดการท้าทายอำนาจและสถาบันที่เคยเป็นหลักของความรู้ โดยเฉพาะรัฐจะถูกท้าทายให้แก้ปัญหาความขัดแย้งทางสังคม ช่วงเวลานี้ คนกลุ่มต่างๆที่เคยอยู่ในซอกหลืบจะออกมาประกาศตัวตน และเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม เช่น เลือกที่จะมีชีวิตในแบบของตัวเอง อนุรักษ์ประเพณี รื้อฟื้นประวัติศาสตร์ สร้างอนุสาวรีย์ สถานที่รำลึกถึงบรรพบุรุษ เป็นต้น คนหลายกลุ่มไม่ต้องการให้ผู้ปกครองมากีดกันหรือแบ่งแยกอีกต่อไป กระแสสิทธิเสรีภาพแพร่กระจายไปในโลกที่สาม โดยเฉพาะในดินแดนที่เคยตกเป็นอาณานิคมของยุโรปและอเมริกา คนพื้นเมืองในประเทศโลกที่สามเรียกร้องให้รัฐยอมรับสิทธิการเป็นพลเมืองของพวกเขา พร้อมๆกับมีขบวนการฟื้นฟูอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ขบวนการนี้เปิดพื้นที่ใหม่ๆในการสร้างความรู้ที่หลากหลาย ความรู้จะมิใช่มาจากรัฐเท่านั้น แต่จะมาจากประชาชนธรรมดา

อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาวัฒนธรรมนิยมในสายตาของนักมานุษยวิทยา เป็นการศึกษาภาคสนาม มีการเก็บข้อมูล สังเกต สัมภาษณ์ อย่างมีส่วนร่วมกับคนกลุ่มต่างๆ เพื่อทำความเข้าใจว่าคนแต่ละกลุ่ม “ใช้” วัฒนธรรมนิยมอย่างไร เช่น ดูภาพยนตร์ หรือฟังเพลง การใช้เครื่องมือของชนพื้นเมืองเป็นอย่างไร เช่น การถ่ายภาพ วีดิทัศน์ หรือภาพยนตร์ นักมานุษยวิทยาสนใจประสบการณ์ของมนุษย์มากกว่าที่จะอธิบายโครงสร้างขนาดใหญ่ของสังคม ความสนใจในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 นักมานุษยวิทยาเริ่มศึกษา หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมวิทยุ หรือโทรทัศน์ชุมชน โดยคนในท้องถิ่นจะเข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการสร้างผลิตรายการของตัวเอง เช่น เทอเรนซ์ เทอร์เนอร์ นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกันเข้าไปช่วยสอนวิธีการใช้กล้องถ่ายวีดิทัศน์ให้กับชนเผ่าคายาโป ในบราซิล

การศึกษาวัฒนธรรมกระแสนิยมในสังคมไทย

วัฒนธรรมกระแสนิยม หรือวัฒนธรรมป๊อป หรือ Popular Culture ในสังคมไทย อาจหมายถึง วัฒนธรรมที่ได้รับความนิยมในสังคม ถูกกล่าวถึง หรือมีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของคนกลุ่มต่างๆ วัฒนธรรมเหล่านี้เข้ามาเกี่ยวข้องกับเราทั้งเรื่องการกิน อยู่ หลับ นอน สังสรรค์ เดินทาง สื่อสาร และการทำมาหากิน นักวิชาการในประเทศไทย เช่น พัฒนา กิติอาษา [53] เรียกวัฒนธรรมประเภทนี้ว่า “วัฒนธรรมสมัยนิยม”

ประจักษ์พยานของการมีอยู่ของวัฒนธรรมป๊อป เห็นได้จากการโฆษณาสินค้าในสื่อประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ ป้ายโฆษณา ใบปลิว นิตยสาร หนังสือพิมพ์ หรืออินเตอร์เน็ต สินค้าในที่นี้เป็นได้ทั้ง สินค้าอุปโภค

บริโภค บริการ ความบันเทิง และการท่องเที่ยว ปัจจุบันนี้วัฒนธรรมป๊อปอาศัย “สื่อ” เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงคนจำนวนมาก ขณะเดียวกันก็สร้างคุณค่าและความหมายให้กับชีวิตผ่านสินค้าเหล่านั้น

พระพุทธศาสนากับวัฒนธรรมการเมือง

ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญซึ่งมีอิทธิพลในการกำหนดความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมอันเป็นแบบวิถีชีวิตของบุคคลในสังคม สังคมไทยเป็นสังคมที่ชนส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธมาโดยตลอด เป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง และมีความสืบเนื่องต่อกันมานับแต่อดีต ลักษณะเช่นนี้จึงทำให้พุทธศาสนา และวัฒนธรรมไทยมีบทบาทที่สำคัญมาก และได้กลายเป็นสถาบันทางสังคมที่เป็นหลักของสังคมไทยในปัจจุบัน

อิทธิพลของศาสนาพุทธได้มีส่วนสัมพันธ์กับการใช้อำนาจทางการเมืองของรัฐ ได้แก่ คติความคิดทางการเมืองของผู้ปกครอง (กษัตริย์) แบบธรรมราชา ในทางปฏิบัติศาสนาพุทธจึงมีบทบาทและอิทธิพลสำคัญในการสร้างและจรรโลงความชอบธรรมทางการเมือง (Political legitimacy) ของชนชั้นผู้ปกครอง ส่วนในด้านวัฒนธรรมนั้น วิวัฒนาการทางการเมืองการปกครองของไทยในอดีตได้ชี้ให้เห็นว่าทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมของบุคคลในส่วนที่เกี่ยวกับการเมือง หรือที่เรียกว่า วัฒนธรรมทางการเมือง (political culture) นั้น เป็นหน้าที่และกิจกรรมโดยตรงของชนชั้นนำ (elite) ในสังคมเท่านั้น จึงทำให้มรดกทางวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยมีลักษณะของการยอมรับในอำนาจของผู้ปกครอง ซึ่งเรียกว่า “วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า” (subject political culture) แต่เมื่อสังคมไทยเริ่มได้รับอิทธิพลจากความคิดทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของตะวันตกตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมาได้มีผลทำให้วัฒนธรรมทางการเมืองแบบตะวันตกแพร่หลายเรื่อยมา จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 หลังจากนั้นเป็นต้นมา วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (participant political culture) ได้เกิดขึ้นอีกกระแสหนึ่งยิ่งไปกว่านั้น อิทธิพลทางความคิด และเทคโนโลยีในด้านต่าง ๆ ของตะวันตกได้รับการถ่ายทอดไปสู่สามัญชนยิ่งขึ้นในรูปของการศึกษา และกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมด้านอื่น ๆ เช่น ผ่านทางสื่อมวลชน เป็นต้น ได้มีผลทำให้วัฒนธรรมการเมืองของคนไทยส่วนใหญ่มีลักษณะผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (ยอมรับอำนาจ) กับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ซึ่งในทางปฏิบัติปรากฏว่า วัฒนธรรมทางการเมืองทั้งสองนี้มีลักษณะขัดกัน และคนไทยจะมีระดับของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอำนาจนิยมสูงกว่าแบบประชาธิปไตย ประกอบกับการที่การเมืองการปกครองไทยภายหลัง พ.ศ. 2475 มักจะตกอยู่ในอำนาจของทหารด้วยแล้ว จึงทำให้คนไทยส่วนใหญ่มีความสนใจทางการเมืองน้อย ดังจะเห็นได้จากการใช้สิทธิเลือกตั้งน้อยแต่ละครั้ง ทั้งนี้อาจสืบเนื่องจากปราศจากประสบการณ์ การมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบต่อเนื่อง

นอกจากนี้คำสอนของศาสนาพุทธที่เกี่ยวกับกฎแห่งกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว หรือหลักการของพุทธศาสนาที่ว่า “ละเว้นความชั่ว ทำแต่ความดี ทำจิตใจให้ผ่องใส” ก็ได้มีอิทธิพลในการกำหนดความเชื่อ ค่านิยม และโลกทัศน์ของคนไทยอยู่ไม่น้อยในแง่ที่ว่าทำให้คนไทยมีระดับความอดกลั้น และอดทนต่อการเผชิญกับความทุกข์ยากและปัญหาต่าง ๆ ได้สูง เพราะเชื่อว่าวันข้างหน้าหรือชาติหน้าคงจะดีขึ้น โดยวันนี้หรือชาตินี้ที่ต้องทุกข์ยากก็เพราะผลกรรมที่ไม่ดีในชาติก่อน ส่วนในด้านวัฒนธรรมความเชื่อแบบดั้งเดิมในแง่ของความเชื่อในสิ่งลึกลับ ภูตผีปีศาจ วิญญาณ ก็ยังคงมีอิทธิพลในการกำหนดรูปแบบและลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยให้เป็นแบบดั้งเดิมอีกด้วย ฉลาดชาย รมิตานนท์, (2536).

พุทธศาสนา : วัฒนธรรมด้านประเพณี

(สุพัตรา สุภาพ, 2536 : 106) เรื่องของประเพณีต่าง ๆ มีในทุกชาติทุกภาษา ส่วนลักษณะจะแตกต่างไปประการใดก็แล้วแต่ลักษณะหรือสภาพของแต่ละท้องถิ่นหรือแต่ละสังคม เช่น ประเพณีไทยกับจีนต่างกันในหลาย ๆ ด้าน ตั้งแต่เรื่องกิริยา มารยาท การเลือกคู่ หมั้นหมาย แต่งงาน ตาย เป็นต้น ส่วนสังคมไทยนั้นจะเป็นการสืบเนื่องมาจากการนับถือพุทธศาสนาก็จะมีอิทธิพลด้านพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น ประเพณีการบวชเข้าพรรษา ออกพรรษา สงกรานต์ ลอยกระทง เทศน์มหาชาติ เป็นต้น

ประเพณี คือ ระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติที่เห็นว่าดีกว่าถูกต้องกว่า หรือ เป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในสังคม และมีการปฏิบัติสืบต่อ ๆ กันมา เช่น การเกิด การตาย การหมั้นหมาย สมรส บวช ปลูกบ้านใหม่ ขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น ประเภทของประเพณีนั้นมี 4ประเภท ได้แก่

1. ประเพณีปรัมปรา หมายถึง ประเพณีที่เก่าก่อน ราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายว่า สืบ ๆ กันมา เก่าก่อน มีมานาน เช่น นิยายปรัมปราต่าง ๆ อาทิ โรบินฮูดแห่งป่าเชอร์วูดที่ช่วยคนจน ของฝรั่ง

2. จารีตประเพณี หรือ กฎศีลธรรม (Mores) หมายถึง ประเพณีที่มีศีลธรรมเข้ามาร่วมด้วยจึงเป็นกฎที่มีความสำคัญต่อสวัสดิภาพของสังคมสังคมบังคับให้ปฏิบัติตาม เป็นเรื่องความผิดความถูก ความนิยมที่ยึดถือและถ่ายทอดสืบต่อกันมา เช่น การเล่นชู้ ถือว่าประพฤติชั่วไม่เหมาะสม ผิดศีลธรรม เป็นต้น

3. ขนบประเพณี (Institution) หมายถึง ระเบียบ แบบแผน ที่สังคมตั้งขึ้น กำหนดไว้ให้ปฏิบัติร่วมกันทั้งทางตรง และทางอ้อม ทางตรง ได้แก่ ประเพณียที่มีการกำหนดเป็นระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติอย่างชัดแจ้งว่าบุคคลต้องปฏิบัติอย่างไร เช่น การไหว้ครู การศึกษาเล่าเรียน ศาสนา เป็นต้น โดยอ้อม ก็คือประเพณีที่รู้กันโดยทั่วไปโดยไม่ได้วางระเบียบไว้แน่นอน แต่ปฏิบัติได้ เพราะมีการบอกเล่าสืบต่อกันมา หรือจากการที่ผู้ใหญ่หรือบุคคลอื่นปฏิบัติ เช่น แห่นางแมว การจุดบ้องไฟของภาคอีสาน เป็นต้น

4. ธรรมเนียมประเพณี (Convention) หมายถึง ประเพณีเกี่ยวกับเรื่องธรรมดา ๆ ไม่มีระเบียบแบบแผนเหมือนขนบธรรมเนียมประเพณี หรือมีความผิดความถูกเหมือนจารีตประเพณี ดังนั้นธรรมเนียมประเพณีไม่ปฏิบัติตามก็ไม่ผิดหรือมีโทษ เป็นแต่เพียงคนส่วนใหญ่ปฏิบัติกัน และเราก็ปฏิบัติตาม แต่อาจจะไม่เหมือนกับอีกหลายสังคมเป็นเพียงธรรมเนียมของสังคมนั้น ๆ ปฏิบัติกัน เช่น ไทยใช้ช้อนส้อมในการรับประทานอาหาร ฝรั่งใช้มีดกับส้อม เป็นต้น

ฉะนั้น พุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมประเพณีไทยเป็นอย่างมากตั้งแต่เกิดถึงตายทีเดียว เพราะพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่คู่กับชาติไทยมาแต่ยาวนานจึงทำให้เกิดประเพณีหลาย ๆ ประการในสังคมที่มีพิธีกรรมทางพุทธศาสนามาเกี่ยวข้องด้วย

พุทธศาสนากับวัฒนธรรมด้านจิตใจ

พุทธศาสนามีบทบาทต่อสังคมเศรษฐกิจและการเมืองมาโดยตลอด ในขณะเดียวกันก็ได้รับผลกระทบจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลดด้วยเช่นกัน กล่าวคือ พุทธศาสนาเป้นสถาบันสังคมที่เอื้ออำนวยให้สังคมดำรงอยู่อย่างเป็นปึกแผ่นมั่นคงมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ในทำนองเดียวกันสังคมได้อุปถัมภ์และส่งเสริมให้ศาสนามีความเจริญ และเป็นที่ยอมรับนับถืออย่างกว้างขวาง มีวัดและพระสงฆ์ทำหน้าสนับสนุนการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและค่านิยม ให้ตอบสนองวัตถุประสงค์ของสังคมและให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน ดังที่สมบูรณ์ สุขสำราญ ได้กล่าวว่า วัดได้ทำหน้าที่ต่อสังคมไทยในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. เป็นสถานศึกษา ซึ่งชาวบ้านส่งลูกหลานมารับการฝึกอบรมทางศีลธรรมหรือมารับใช้พระ เป็นการเล่าเรียนวิชาความรู้ต่าง ๆ ทางอ้อมจากระได้ทุกเวลาและโอกาส

2. เป็นสถานสงเคราะห์ เป็นที่พักของคนเดินทางและสำหรับคนยากจนได้มาอยู่อาศัย เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาชีวิตครอบครัวและความทุกข์ต่าง ๆ และช่วยไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของชาวบ้า รวมทั้งช่วยรักษาผู้เจ็บป่วยตามความรู้ของพระในขณะนั้น

3. เป็นศูนย์กลางของชุมชน ที่ชาวบ้านมาพบประสังสรรค์ทำกิจกรรมและพิธีกรรมต่าง ๆ รวมทั้งชาวบ้านจะหาความบันเทิงในงานเทศกาลและการมหรสพต่าง ๆ ที่วัดได้

จึงกล่าวได้ว่า วัดเป็นศูนย์ลางซึ่งรวมจิตใจประชาชนในด้านความเคารพเชื่อถือ และการร่วมมือซึ่งกันและกันนับตั้งแต่พระมหากษัตริย์จนถึงคนธรรมดาสามัญ โดยมีพระสงฆ์ทำหน้าที่และมีบทบาทสำคัญ นอกจากนี้พุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจทำให้มีความสามัคคี สามารถรวมตัวเป็นสังคมที่มีความมั่นคง เป็นระเบียบเรียบร้อยและมีความเป็นปึกแผ่นได้จนตราบเท่าทุกวันนี้

พุทธศาสนากับวัฒนธรรมด้านภาษา

คนไทยคุ้ยเคยกับภาษาสันสกฤตก่อนภาษาบาลี ทั้งนี้เพราะภาษาสันสกฤตเข้ามาสู่สังคมของคนไทยพร้อมพุทธศาสนามหายาน ตั้งแต่สมัยอาณาจักรน่านเจ้า ราว พ.ศ. 600 (ศ.ดร.สิทธา พินิจภูวดล. 2537 : 130) ครั้นเมื่ออดีตที่ผ่านมา คนไทยยึดสุโขทัยได้ และเกิดความเลื่อมใสในศาสนาพุทธฝ่ายหินยานซึ่งใช้ภาษาบาลี ดังนั้นภาษาบาลีจึงแพร่หลายเข้ามาในสังคมและขยายกว้างยิ่งกว่าภาษาสันสกฤต อย่างไรก็ตามคนไทยก็ยกย่องว่า ทั้งภาษาบาลี และภาษาสันสกฤตเป็นภาษาชั้นสูง มีความศักดิ์สิทธิ์ สมบูรณ์แบบและแสดงภูมิปัญญาอันสูงส่ง เพราะเป็นภาษาของพระพุทธศาสนา ดังนั้นจึงได้มีอิทธิพลในภาษาไทยในเวลาต่อมาและจนถึงปัจจุบัน กล่าวคือ มีการยืมภาษาบาลี – สันสกฤตมาใช้ในภาษาไทย จากหลักฐานทางข้อเขียนในศิลาจารึกและวรรณคดีเก่า ๆ ของไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยอยุธยาตอนปลายพบว่า การยืมคำบาลี – สันสกฤตเป็นไปอย่างไม่เคร่งครัด ทั้งนี้เพราะมีการเขียนรูปคำลักลั่นกัน จะเป็นรูปบาลีก็ไม่ใช่ รูปสันสกฤตก็ไม่เชิง คำลักลั่นเช่นนี้พบจำนวนมากในการยืมคำสมัยเก่าก่อนของคนไทย เช่น ไตรภูมิกถา (ที่ถูกควรใช้เตภูมิกถา) สาคมิตร (ที่ถูกคือ สาขามิค, สาขา = กิ่งไม้ + มิค =กวาง, เนื้อ = กวางบนกิ่งไม้ คือ ลิง) สุชัมบดี (ที่ถูกคือสุชาดาบดี = สามีของนางสุชาดา คือ พระอินทร์) เป็นต้น

ดังกล่าวข้างต้นว่า ภาษาบาลี – สันสกฤต เป็นภาษาที่บันทึกจารึกคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา จึงทำให้มีอิทธิพลต่อภาษาไทยอย่างมากมาย จะเห็นได้ในหลาย ๆ แห่งที่ภาษาบาลี – สันสกฤต ปะปนอยู่ในภาษาไทยทั้งภาษาเขียนและภาษาพูด ซึ่งจะแทรกอยู่ในทั่ว ๆ ไป เช่น คำศัพท์ที่ออกเสียงง่าย ๆ สะดวก ๆ เช่น ขันติ ชิวหา ศิลป เกษียณ แพทย์ สิงขร มารดา สีกา เคารพ ฯลฯ โดยเฉพาะชื่อของคนไทยนิยมใช้ภาษาบาลี เช่น เชษฐา วิทยา เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมไทยด้านภาษาอย่างยิ่งอีกด้านหนึ่ง

พระพุทธศาสนากับวัฒนธรรมด้านการศึกษา

จากประวัติศาสตร์ชาติไทย จะเห็นได้ว่า การศึกษาเริ่มขึ้นที่วัดซึ่งเป็นศาสนสถานของพระพุทธศาสนา มีพระสงฆ์เป็นครูสอน สอนหลักธรรมของพุทธศาสนา หลักปฏิบัติตนในการดำรงชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะหลักเบญจศีล ซึ่งถือว่าเป็นคุณธรรมเบื้องต้นที่ทำให้มนุษย์จะไม่ต้องเบียดเบียนกัน อยู่กันอย่างสันติสุข สอนกิริยามารยาท การศึกษาในสมัยสุโขทัยจะเป็นการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศาสนาเป็นส่วนใหญ่จะเห็นได้จากวรรณคดีที่สำคัญของไทย เช่น ไตรภูมิพระร่วง ลิลิตพระลอ สมุทรโฆษคำฉันท์ กำศรวลศรีปราชญ์ เป็นต้น ในสมัยอยุธยาก็เรียนหนังสือเพื่อการศึกษาพระพุทธศาสนาเช่นกัน จะเห็นได้จากการนำใบลานใช้สำหรับจารึกตำรงทางพระพุทธศาสนาทำให้การเรียนพระพุทธศาสนาขยายตัวได้อย่างรวดเร็ว ทำให้คนไทยมีคุณธรรม จริยธรรม มีศีลธรรมอันดี เป็นเหตุให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุข มีความรักสามัคคีกัน มีน้ำใจให้กันและกัน เพราะหลักธรรมแห่งพระพุทธศาสนาคอยหล่อหลอมจิตใจให้อ่อนน้อมถ่อมตน ยิ้มแย้มแจ่มใส จนประเทศไทยได้รับสมยานามว่า “สยามเมืองยิ้ม”

แม้ในยุคปัจจุบัน ก็ยังต้องให้ทุกสถานศึกษาจัดให้มีการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง เพื่อให้เยาวชนได้มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นบุคคลที่พึงประสงค์ของสังคม โดยพระเดชพระคุณพระเทพโสภณ อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นประธานในการจัดทำหลักสูตรรายวิชาพระพุทธศาสนาที่สอนในโรงเรียน (สถานศึกษา)

สรุป

การศึกษาวัฒนธรรมกระแสนิยม ทำให้สังคมเกิดคำถาม และมีเป้าหมายใหม่ๆเพื่อที่จะอธิบายว่าสังคมจะเดินไปอย่างไร มนุษย์จะมีชีวิตที่ดีขึ้นอย่างไร คำถามลักษณะนี้มาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลง พัฒนาการ การคิดค้นประดิษฐ์ และปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ เป็นช่วงเวลาที่สังคมเกิดปรัชญาความคิดแบบ Positivism ซึ่งเชื่อในความ “จริงแท้” ของความรู้และวิธีการแสวงหาความรู้ที่มีมาตรฐานเดียว ความคิดทำนองนี้เคยขับเคลื่อนสังคมและสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดกับการสร้างความหมายชีวิต ทำให้มนุษย์เชื่อว่าตัวตนที่แท้จริงต้องมาจากการหยั่งรู้ด้วยสติปัญญาและแสวงหา “ความบริสุทธิ์” “ความเที่ยงแท้” ที่ถาวรและมั่นคง เป้าหมายนี้ทำให้สังคมตะวันตกเดินไปสู่ความสมบูรณ์มั่งคั่ง

ความพยายามที่จะสร้างนิยามความหมายที่ตายตัว วัฒนธรรมไม่ได้เกิดขึ้นได้ด้วยตัวเอง แต่มาพร้อมกับความแตกต่างหลากหลายของกลุ่มคน วิถีชีวิต และโลกทัศน์ มีหลายสิ่งหลายอย่างเกิดขึ้นเมื่อเกิดโทรทัศน์ ภาพยนตร์ วิทยุ และสื่อประเภทต่างๆ รูปแบบการสื่อสารเหล่านี้มีความเคลื่อนไหวต่อเนื่อง กลุ่มคนหลายกลุ่มเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อที่จะใช้สื่อตอบสนองสิ่งที่ตนเอง วัฒนธรรม อาจมิใช่เรื่องของการหาข้อพิสูจน์ หรือการทดสอบทฤษฎี หากแต่เป็นการท้าทายให้เกิดการเปลี่ยนวิธีคิดแบบเดิม พื้นที่ชีวิตของคนที่แสดงผ่านวัฒนธรรมป๊อปอาจเป็นพื้นที่สำหรับการตั้งคำถามใหม่ๆ เกี่ยวกับตัวตน ประสบการณ์ ความสัมพันธ์ทางสังคม และวิธีการแสวงหาความจริงของมนุษย์ เราไม่อาจนำเรื่องความทุกข์ยาก หรือสมหวังไปแยกประเภทว่าแบบไหนดีหรือเลวได้เหมือนก่อน

จึงนับว่าพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อการก่อสร้างของสังคมไทยเป็นอย่างมาก ไม่ว่าด้านจิตใจ ด้านประเพณี ด้านพิธีกรรม ด้านวรรณคดี ด้านภาษา ด้านการศึกษา ตลอดถึงด้านสถาปัตยกรรมการก่อสร้าง จนทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรมที่คนไทยทุกคนได้รับรู้ได้เห็น และเป็นเอกลักษณ์ของไทยในที่สุด เมื่อชาวต่างชาตินึกถึงประเทศไทยมักจะนึกถึงวัด ความสวยงาม ของโบสถ์ วิหาร พระราชวัง เป็นต้น จึงนับว่าพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อสังคมและวัฒนธรรมไทยในทุก ๆ ด้านอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. (2539). *สื่อส่องวัฒนธรรม.* กรุงเทพฯ : มูลนิธิภูมิปัญญา.

คูณ โทขันธ์. (2537). *พุทธศาสนากับชีวิตประจาวัน.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2536). *อัตลักษณ์ วัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลง.* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพาณิช.

พัฒนา กิติอาษา. (2546). *คนพันธุ์ป๊อปตัวตนคนไทยในวัฒนธรรมสมัยนิยม.*กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.

พิทยา ว่องกุล. (2541). *“วิกฤติสื่อมวลชนในยุคจักรวรรดินิยมข่าวสาร” ใน พิทยา ว่องกุล (บก.) วิกฤติสื่อมวลชน.* กรุงเทพฯ : โครงการวิถีทรรศน์.

นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ. (2559). *ความต่างของวิธีคิดต่อวัฒนธรรมกระแสนิยม.* วารสารมานุษยวิทยาศูนย์มานุษยวิทยาสิรินทร.

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2532). *คืนสู่ความหมายแท้ของสังคมสงเคราะห์.* นิตยสารการ ประชาสงเคราะห์. ปีที่ 32 ฉบับที่ 2 (มี.ค.-เม.ย.).

อุบล ศิริยุวศักดิ์. (2546). *การสื่อสารและการครอบงำทางวัฒนธรรม.* ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. กรุงเทพฯ.

สื่ออิเล็กทรอนิคกับพระพุทธศาสนาในยุคศตวรรษที่ 21

Electronic media and Buddhism in the 21st century

อิสพงษ์ ไกรสินธุ์[1], สมชัย ศรีนอก[2]
Isarapong Kraisin, SomChai Srinok

บทคัดย่อ

เทคโนโลยีเป็นเรื่องที่ตรงข้ามกับธรรมะ ในมุมมองที่ว่ามันมุ่งจัดการกับสิ่งรอบตัว ขณะที่ธรรมะเน้นที่การจัดการกับตัวเอง เมื่อเทคโนโลยีล้อมรอบตัวเรามากขึ้น ก็ย่อมมีการบิดเบือน ของเราไปทั้งหมด ทุกอย่างต้องเร่งรีบ ขณะเดียวกันจิตใจก็ส่งออกนอก ถูกดึงออกนอกตัว จนอยู่เฉยไม่ได้ ต้องวิ่งวุ่นไปทั่ว เดี๋ยวนี้เราไม่สามารถจะอยู่นิ่งได้นานๆ รอไม่ได้ นานสุดก็ ชั่วโมงเดียว หากต้องวิ่งวุ่นและเร่งรีบแบบนี้ เราจะรู้จักตัวเองได้อย่างไร เราจะมีความสงบใจได้อย่างไรสังคมในปัจจุบันเป็นสังคมของการเกิดเทคโนโลยีข่าวสารข้อมูลได้นำไปสู่การกระจายของการเปลี่ยนแปลงไปทั่วโลก ซึ่งก็ต้องเปลี่ยนตาม กล่าวอีกนัยหนึ่ง สังคมไทยกำลังมีกระบวนการ หมุนตามโลก เนื่องจากแรงกดดันจากกระแสโลกาภิวัฒน์ ความไม่เป็นกลางของเทคโนโลยี มีจุดเริ่มต้นตั้งแต่ที่มาของมัน เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตมีที่มาจากอุตสาหกรรมการทหารและอาวุธ การทหารทำให้เกิดความจำเป็นที่มนุษย์ต้องใช้การประมวลผลข้อมูลจำนวนมหาศาล เพื่อคำนวณหาเป้าหมายในการทำลายล้าง และเสาะแสวงหาข่าวกรองด้านความมั่นคง เทคโนโลยีดิจิตอลที่เราใช้แปลงข้อมูลข่าวสารทั้งหลายในโลกเพื่อการส่งถึงกันนั้น ก็มีจุดเริ่มต้นอยู่ที่การมองโลกแบบทวิลักษณ์

คำสำคัญ อิเล็กทรอนิค, พระพุทธศาสนา, ศตวรรษที่ 21

ABSTRACT

Technology is the opposite of Dharma In the view to deal with things around us. while a focuses on managing oneself. As technology surrounds us more There will be distortions. All our things Everything must be rushed. At the same time, the mind is sent outside. was pulled outside Until I can't stay still. You have to run around all over the place. Nowadays, we cannot stay still for a long time, we cannot wait, the longest is an hour. If we have to rush and rush like this, How do we know ourselves? How can we have peace of mind? Today's society is a society where the emergence of information technology has led to the spread of change throughout the world. which must change accordingly in other words Thai society is in the process of turning with the world due to pressure from globalization and the neutrality of technology. It has a beginning from its origin. Computer technology and the Internet have their origins in the military and weapons industries. Military operations create a need for humans to process enormous amounts of data. to calculate the target for destruction and seek security intelligence The digital technology that we use to transform all the world's information and send it to each other. It has a starting point in viewing the world in a dualistic way.

Keyword: Electronic media, Buddhism, 21st century

[1] มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/MahachulalongKornrajvidyalaya University.
[2] มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/MahachulalongKornrajvidyalaya University.
Corresponding author, e-mail: kraisin1986@gmail.com Tel. 0959894259

บทนำ

ศาสนา เป็นสิ่งที่อยู่คู่กับสังคมมนุษย์มายาวนาน ตั้งแต่ยุคปฐมกาลที่ยังไม่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวิทยาการ จนถึงยุคโลกาภิวัฒน์ (globalization) ที่เต็มไปด้วยความทันสมัยและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ นานา แต่ไม่ว่ายุคสมัยและวิถีชีวิตของมนุษย์จะเปลี่ยนแปลงไปมากเพียงใด สิ่งหนึ่งที่ยังคงอยู่คู่กับสังคมก็คือศาสนา นั่นก็เพราะว่าศาสนาเป็นแนวทางแห่งการดำรงชีวิต เป็นสถาบันทางสังคมที่คอยตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ของมนุษย์โดยเฉพาะทางด้านจิตใจ อีกทั้งยังคอยควบคุมพฤติกรรมของสังคม และเป็นปัจจัยในการสร้างคุณค่าทางจริยธรรมและศีลธรรมให้เกิดขึ้นอีกด้วย ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแต่ทำให้ศาสนากลายเป็นส่วนประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของสังคมอย่างแยกไม่ออก

การขยายตัวของศาสนาในศตวรรษที่ 21

อย่างไรก็ตาม กาลเวลาได้พิสูจน์ให้ประจักษ์แล้วว่า สังคมมนุษย์ไม่สามารถดำรงอยู่โดยปราศจากศาสนา และนับวันจำนวนของผู้ที่นับถือศาสนาก็มีแต่จะเพิ่มมากขึ้น ในทวีปแอฟริกา ผู้ที่นับถือศาสนาคริสต์มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วถึง 360 ล้านคน และในทวีปเอเชีย 300 ล้านคน หรือแม้แต่ศาสนาอิสลามเองก็มีการเพิ่มขึ้นของศาสนิกชนอย่างมากมาย จำนวนที่เพิ่มขึ้นของมุสลิมในยุโรปว่าเพิ่มขึ้นสูงถึง 3 เท่าของประชากรยุโรปที่ไม่ใช่มุสลิม และมีผู้ประมาณการณ์ว่าหากแนวโน้มยังเป็นเช่นนี้ ในอีก 30 ปีข้างหน้าจะมีประชากรมุสลิมในยุโรปถึง 65 ล้านคนส่วนศาสนาพุทธเองก็กลายมาเป็นศาสนาหนึ่งที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน อย่างศาสนาพุทธนิกายเซ็นที่ได้รับความนิยมในยุโรปและอเมริกา

การที่กระแสความทันสมัยรวมถึงบริโภคนิยมซึมซาบเข้าไปสู่สังคมที่มีประเพณีแบบดั้งเดิม ทำให้สังคมเสื่อมถอยและแตกสลาย ผู้คนเกิดความรู้สึกแปลกแยกและโดดเดี่ยว ในสภาพดังกล่าว ผู้คนพบว่าศาสนาหรือชุมชนทางศาสนานั้นสามารถช่วยให้ตนปรับตัวเข้ากับสังคมและวัฒนธรรมเมืองได้ จึงหันมาพึ่งพาศาสนา ในสภาพสังคมที่ยากจนและแร้นแค้น ผู้คนพบว่าศาสนาเป็นที่พึ่งอีกแหล่งหนึ่งที่จะแก้ปัญหาความยากลำบากให้พวกเขาได้ เช่นก รณีของขบวนการอัลชัดได (El Shaddai) ในฟิลิปปินส์ที่มีสมาชิกไม่ต่ำกว่า 5 ล้านคนทั่วประเทศ และในการชุมนุมทุกวันเสาร์ในกรุงมะนิลา ก็จะมีสมาชิกเข้าร่วมนับแสนคนกระบวนการสร้างความทันสมัยและการแพร่หลายของแนวคิดแบบโลกียนิยม (secularism) ซึ่งมีผลทำให้ศาสนาถูกลดบทบาทลง ก่อให้เกิดปฏิกริยาโต้ตอบเชิงปฏิปักษ์จากกลุ่มคนเคร่งจารีต (fundamentalist)

ดังนั้นเราจะเห็นได้ว่า สิ่งที่นักวิชาการหลาย ๆ คน ไม่ว่าจะเป็น ออกุสต์ กงต์ อันโทนี วัลเลซ มาลิโนฟสกี หรือคนอื่น ๆ ได้พยากรณ์ไว้ถึงอนาคตของศาสนานั้น กลับกลายเป็นสิ่งที่ไร้ความหมายไปทันที เมื่อเราได้ทราบถึงสถิติการนับถือศาสนาของคนในยุคปัจจุบันที่นับวันก็ยิ่งจะมีมากขึ้นเรื่อย ๆ อย่างไม่ขาดสาย

แต่อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าศาสนาจะเป็นสถาบันทางสังคมที่มนุษย์ต่างต้องการและเรียกร้องอยู่ตลอดเวลา แต่หากว่าเมื่อใดที่มันไม่สามารถทำหน้าที่ของมันได้อย่างสมบูรณ์ (dysfunction) สังคมมนุษย์ก็จะต้องแสวงหาสิ่งทดแทนที่ดีกว่า (functional alternative) ซึ่งสิ่งทดแทนในที่นี้อาจปรากฏให้เห็นในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นศาสนาและลัทธิใหม่ การปฏิรูปศาสนาเดิมที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับยุคสมัยมากขึ้น หรือแม้แต่การลดบทบาทของศ าสนาลงและนำอุดมการณ์ทางการเมือง (ideology) เช่น ชาตินิยม สังคมนิยม หรือประชาธิปไตยมาแทนที่ และทำให้รัฐกลายเป็นรัฐแบบโลกียนิยม (secular state) โดยมีตัวผู้นำและรัฐธรรมนูญมาเป็นศูนย์รวมจิตใจและเครื่องยึดเหนี่ยวแทนศาสดาและคัมภีร์ ซึ่งเป็นสิ่งที่พบเห็นได้ในประเทศตะวันตกหลาย ๆ ประเทศ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาที่พยายามทุกวิถีทางในการที่จะสร้างรัฐแบบโลกียนิยม โดยมีรัฐธรรมนูญเป็นคัมภีร์ร่วมระหว่างคนที่นับถือศาสนาต่าง ๆ หรืออย่างเช่นในยุคที่คอมมิวนิสต์เรืองอำนาจ ประเทศคอมมิวนิสต์หลาย ๆ ประเทศก็มักจะยกตัวผู้นำขึ้นมาเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในระดับเดียวกับศาสดาหรือผู้นำศาสนา แต่ถึงอย่างไรก็ตาม การนำอุดมการณ์ทางการเมืองมาแทนที่ศาสนาก็ยังคงไม่ประสบความสำเร็จเท่าไรนัก เมื่อเทียบกับการก่อตั้งศาสนาและลัทธิใหม่ที่ถือเป็นปรากฏการณ์หนึ่งที่น่าจับตามองในยุคปัจจุบัน

ในสภาพการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงมากมายทั้งในด้านวัตถุและจิตใจซึ่งมีผู้บัญญัติศัพย์มาใช้ใหม่ว่า “ยุกต์โลกาภิวัตน์” **โลกาภิวัตน์** หรือ **โลกานุวัตร** (globalization) คือ ผลจากการพัฒนาการติดต่อสื่อสาร การคมนาคมขนส่ง

และเทคโนโลยีสารสนเทศ อันแสดงให้เห็นถึงการเจริญเติบโตของความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี และวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงระหว่างปัจเจกบุคคล ชุมชน หน่วยธุรกิจ และรัฐบาล ทั่วทั้งโลกโลกาภิวัตน์

เทคโนโลยีเมื่อนำมาใช้ในทางที่ดีก็เป็นสิ่งดี เมื่อนำมาใช้ในทางที่ไม่ดีก็เป็นสิ่งเลวร้ายได้เช่นกัน อย่างไรก็ตาม ก็ไม่ควรมองเทคโนโลยีด้วยสายตาที่ไร้เดียงสาจนเกินไป มีหลายคนหลงคิดว่าเทคโนโลยีล้วนเป็นเพียงเครื่องมือ ที่มนุษย์สร้างขึ้นมาเพื่อการใช้งาน แต่ถ้ามองให้ลึกซึ้งลงไปก็จะเห็นถึงความสลับซับซ้อนมากกว่านั้น ในอดีตที่ผ่านมามีหนังสือเล่มหนึ่ง ชื่อว่า "วิพากษ์คอมพิวเตอร์ เทวรูปแห่งยุคสมัย" เขียนโดยไมเคิล แชลลิส หนังสือเล่มนี้วิพากษ์วิจารณ์เทคโนโลยีใหม่ในยุคสมัยนั้น คือเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ ว่ามีผลกระทบต่อสังคมและผู้คนทั้งโลกอย่างไร ประเด็นที่เขาหยิบยกขึ้นมานั้นน่าสนใจยิ่ง เขาอธิบายว่าเทคโนโลยีกับสังคมนั้นแยกกันไม่ออก เทคโนโลยีสามารถก่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้มากมาย อย่างเช่น คอมพิวเตอร์จะมีผลกระทบต่อแบบแผนการทำงานและความสัมพันธ์ในสังคม ยิ่งกว่านั้นมันยังทำให้ความคิดอ่านของผู้คนเปลี่ยนไปด้วย เทคโนโลยีกำหนดโลกทัศน์ของผู้ใช้เทคโนโลยี

ความไม่เป็นกลางของเทคโนโลยี มีจุดเริ่มต้นตั้งแต่ที่มาของมัน เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตมีที่มาจากอุตสาหกรรมการทหารและอาวุธ การทหารทำให้เกิดความจำเป็นที่มนุษย์ต้องใช้การประมวลผลข้อมูลจำนวนมหาศาล เพื่อคำนวณหาเป้าหมายในการทำลายล้าง และเสาะแสวงหาข่าวกรองด้านความมั่นคง เทคโนโลยีดิจิตอลที่เราใช้แปลงข้อมูลข่าวสารทั้งหลายในโลกเพื่อการส่งถึงกันนั้น ก็มีจุดเริ่มต้นอยู่ที่การมองโลกแบบทวิลักษณ์ คือ 0 และ 1 ไม่ขาวก็ต้องเป็นดำ ซึ่งก็คือการปิดและเปิดกระแสไฟฟ้าบนแผงวงจรนั่นเอง ทั้งที่สรรพสิ่งในโลกของเราล้วนแตกต่างหลากหลายมากมายกว่านั้น คือนอกจากขาวและดำแล้ว ยังมีเทาด้วย

ถึงแม้ทุกวันนี้ มีการนำเทคโนโลยีนิวเคลียร์มาใช้ในทางสันติ คือใช้เป็นเชื้อเพลิงพลังงาน มีการก่อสร้างโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ทั่วโลก แต่ในท้ายที่สุด กากของเสียนิวเคลียร์ที่เกิดขึ้นก็ยังสร้างปัญหาเพราะสามารถเอาไปใช้ผลิตอาวุธนิวเคลียร์ได้ ดังนั้นการมีอยู่ของเทคโนโลยีนิวเคลียร์ จึงทำให้คนทั้งโลกรู้สึกไม่ปลอดภัยและหวาดกลัวต่อสงครามมาโดยตลอดเช่นกัน แม้ว่าสงครามเย็นจะยุติแล้ว แต่ภัยจากอาวุธนิวเคลียร์ก็ยังไม่หมด เพราะมีความเป็นห่วงว่าอาวุธชนิดนี้อาจตกอยู่ในมือของกลุ่มก่อการร้าย โลกเราจึงไม่เคยสงบสุขได้อย่างแท้จริงเลยหลังจากที่มีการคิดค้นเทคโนโลยีชนิดนี้ขึ้นมา

อย่างไรก็ตามเราก็ต้องยอมรับความจริงว่าเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่เราหลีกเลี่ยงได้ยาก ขึ้นอยู่ว่าเราจะใช้มันอย่างไรมากกว่า ขณะเดียวกันก็ต้องรู้เท่าทันมันด้วยว่า มันมีข้อดีข้อเสียอย่างไร และส่งผลต่อทัศนคติของผู้คนอย่างไร ทุกวันนี้เราไม่ค่อยมีหนังสือแนวของไมเคิล แชลลิส ให้อ่านกัน ตอนนี้อาตมาก็ไม่รู้ว่าตัวเขาเองจะหันมาใช้คอมพิวเตอร์แล้วหรือยัง แต่ข้อเสนอของเขายังน่ารับฟัง และนำมาอภิปรายเพื่อคิดอ่านร่วมกัน อย่างน้อยที่สุด ก็เพื่อไม่ให้เทคโนโลยีมาครอบงำเราไม่ว่าในด้านการดำเนินชีวิตหรือในระดับจิตสำนึก

หากมีการตั้งคำถามว่า “ศึกษาพระพุทธศาสนาแล้วได้อะไร” ซึ่งจะให้อธิบายแล้วคงต้องใช้เวลานานเพราะสิ่งที่ได้นั้นมีมากมายหากจะเทียบกับสิ่งของอันมีค่าแล้วคงเปรียบเสมือนภาพวาดของ ปีกัสโซ่ ซึ่งไม่สามารถประเมินค่าได้สำหรับผู้ที่ชื่นชอบและผู้ที่ต้องการครอบครอง แต่จะไม่มีค่าเลยสำหรับผู้ที่ไม่ต้องการหรือผู้ที่มองไม่เห็นคุณค่า(หรือเห็นแต่ทำเป็นมองไม่เห็น) ถ้าจะอธิบายหลายคนไม่เข้าใจเพราะเขาไม่มีพื้นฐานในเรื่องคำสอนหรือไม่เคยได้ลิ้มรสของธรรม หลวงพ่อชาเคยกล่าวว่า ปลาไฉนเลยจะรู้ถึงความสุขจากการอยู่ในอากาศของนก หรือนกย่อมไม่รู้ถึงความสุขของปลาที่ได้อยู่ในน้ำ หากต้องการรู้ต้องเข้ามาสัมผัสเอง เวลาผ่านมาถึง 2,500 กว่าปีผ่านรุ่นแล้วรุ่นเล่าแต่พระพุทธศาสนาก็ยังคงอยู่พร้อมกับหลักคำสอนเพื่อให้คนพ้นจากความทุกข์ยังมิได้หายไปไหนรอเวลาผู้มีบารมีมาศึกษา แล้วท่านเป็นผู้ที่มีบารมีหรือเปล่าลองเข้ามาศึกษาและปฏิบัติดู “อย่าใกล้เกลือกินด่าง” เลยหากไม่หันมามองสิ่งที่มีคุณค่าอาจจะนึกเสียใจเพราะเราไม่สามารถนำวันเวลากลับคืนมาได้อีก

อิเล็คทรอนิคกับการศึกษาพระพุทธศาสนาในศตวรรษที่ 21

อิเล็คทรอนิค เป็นคำศัพท์เฉพาะที่บัญญัติขึ้นเพื่อตอบสนองปรากฏการณ์ของสังคมโลกที่เหตุการณ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในส่วนหนึ่งของโลก ส่งผลกระทบอันรวดเร็วและสำคัญต่อส่วน

อื่นๆของโลกโลกาภิวัตน์เกิดจากสี่รูปแบบพื้นฐานของการเคลื่อนย้ายทุนในเศรษฐกิจโลก โดยสี่การเคลื่อนย้ายของทุนที่สำคัญคือ: ทุนมนุษย์ (เช่น การอพยพเข้าเมือง การย้ายถิ่น การอพยพจากถิ่นฐาน การเนรเทศ ฯลฯ) ทุนการเงิน (เช่น เงินช่วยเหลือ หุ้น หนี้ สินเชื่อและการกู้ยืม ฯลฯ) ทุนทรัพยากร (เช่น พลังงาน โลหะ สินแร่ ไม้ ฯลฯ)

ซึ่งระบบทุนนิยมกับระบบธรรมนิยมในแตกต่างกันแม้ทุนนิยมจะมาจากจริยธรรมโปรเตสแตนต์ แต่เมื่อเปรียบเทียบกับคำสอนในพระพุทธศาสนาซึ่งสอนเรื่อง ทุกข์อันเกิดจากความโลภไม่มีที่สิ้นสุด และการดับทุกคือการปฏิบัติตามมรรคมีองค์ 8 อันเป็นหนทางที่จะขจัดความโลภแล้วเดินกันคนละทาง เมื่อเห็นความสะดวกสบายอันเกิดจากวัตถุ อาจไม่มีวัตถุก็แสวงหาหนทางที่จะได้วัตถุนั้นมาโดยการกู่ยืมอันเป็นการเพิ่มความทุกข์เรียกได้ว่าได้ความสุขเพียงเล็กน้อยแต่พบกับความทุกที่ใหญ่หลวง

ความเจริญในด้านวิทยาศาสตร์ก็เช่นกันเกิดวิทยาการใหม่ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการอันไม่มีที่สิ้นสุด อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ นักวิทยาศาสตร์ผู้ค้นพบทฤษฎีสัมพัทธ์อันยิ่งใหญ่ หลังจากที่ได้ศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้งแล้วก็ออกมายอมรับว่า “การสัมผัสรับรู้ความจริงแท้ของจักรวาลทางศาสนา เป็นพื้นฐานที่แข็งแกร่งที่สุด ยิ่งใหญ่ที่สุดของการค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์” มีบางคนตั้งข้อสังเกตุว่า พระพุทธศาสนา มีลักษณะคล้ายกับวิทยาศาสตร์ เช่น สนใจศึกษาธรรมชาติยึดหลักของเหตุผล และท้าทายต่อการพิสูจน์ แต่หากจะพิจารณาให้รอบคอบ ก็น่าจะกล่าวในเชิงกลับกันมากกว่า วิทยาศาสตร์มีลักษณะคล้ายกับพระพุทธศาสนา ทั้งนี้เพราะวิทยาศาสตร์เป็นศาสตร์ที่เพิ่งอุบัติขึ้นมาในโลกเพียงไม่กี่ร้อยปี ในขณะที่พระพุทธศาสนานั้นเกิดมาเกือบ 2600 ปีแล้ว หลักการของพระพุทธศาสนาและวิทยาศาสตร์เหมือนกัน คล้ายคลึงกัน หรือแตกต่างกันอย่างไร จะได้กล่าวถึงรายละเอียดต่อไป โดยจะเริ่มต้นที่หลักการของวิทยาศาสตร์ก่อน หลักการของพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาคือ คำสั่งสอน ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อช่วยมนุษย์ให้พ้นทุกข์ ซึ่งมีหลักการสำคัญ 3 ประการคือ

1. ให้ละเว้นการกระทำความชั่ว
2. ให้ตั้งมั่นอยู่ในการกระทำแต่ความดี
3. ให้ชำระจิตของตนเองให้ผ่องใสอยู่เสมอ

พระพุทธศาสนาเน้นที่จิตใจ ซึ่งเป็นต้นเหตุสำคัญของการเกิดทุกข์ และการแก้ทุกข์ ให้คนพ้นทุกข์ เจตนาจึงต่างกับวิทยาศาสตร์ที่ให้ความสำคัญกับความรู้ต่าง ๆ และการนำความรู้มาใช้แก้ปัญหาของมนุษย์ แต่ไม่อาจทำให้คนพ้นทุกข์ได้ เพราะไม่มีแนวทางขจัดสาเหตุที่แท้จริงแห่งทุกข์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นเพียงเครื่องมือที่สนองความต้องการ ความโลภ และตัณหา อันไม่มีขอบเขตของมนุษย์จึงต้องสนองกันเรื่อยไป ส่วนพระพุทธศาสนามุ่งลดที่เหตุแห่งทุกข์ คือ ตัณหา และกิเลส เมื่อลดความต้องการลงได้ก็ไม่จำเป็นจะต้องดิ้นรนหาอะไรมาสนองความต้องการนั้นอีกจึงเป็นวิธีดับทุกข์ที่ตรงเป้าหมาย แนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของสรรพสิ่ง ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต หากนำมาเปรียบเทียบกันระหว่างวิทยาศาสตร์กับพระพุทธศาสนา จะเห็นว่ามีความสอดคล้องกันอย่างความแตกต่างพระพุทธศาสนาและโลกาภิวัตน์

1. พระพุทธศาสนาสอนให้มนุษย์เข้าใจธรรมชาติโดยเน้นเรื่องจิตใจ และให้ปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์ ส่วนวิทยาศาสตร์ศึกษาธรรมชาติหนักไปในทางวัตถุ เพื่อมาประยุกต์ความรู้ใช้ประโยชน์ในทางโลกมิได้มีความคิดลึกซึ้งจะหนีทุกข์แต่ประการใด

2. คำสั่งสอนของพระพุทธองค์เป็นสัจธรรม ไม่ขึ้นอยู่กับเวลา ส่วนความคิดเห็นทางวิทยาศาสตร์อาจแปรเปลี่ยนไปได้ หากมีเหตุผลหรือหลักฐานอื่นน่าเชื่อถือกว่า พระพุทธองค์ทรงบรรลุปัญญา และปราศจากกิเลสตัณหาต่าง ๆ เพราะยังมิได้ชำระจิตให้สะอาด

3. แนวคิดในเรื่องจิตยังไม่มีในวิทยาศาสตร์ เหมือนพระพุทธศาสนาจึงไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์อีกหลายอย่างได้เหมือนพระพุทธศาสนา โลกาภิวัตน์ เป็นการดำรงชีวิตไปทางวัตถุนิยมแบบสุดโต่ง โดยทิ้งความเจริญทางด้านจิตใจ ศรัทธา ศีล สมาธิ ปัญญา ให้เดินสวนกระแสในแบบที่เรียกว่าเดินคนละทาง จะขอกล่าวถึงเหตุการณ์ปัจจุบันแต่ในกรอบของความเป็นเมืองไทย สังคมและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีไทยที่ใกล้ตัว โลกาภิวัตน์โลกแห่งความเจริญทางวัตถุ ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์คนจะพูดถึงคอมพิวเตอร์รุ่นใหม่ที่เพิ่งมาจากต่างประเทศ

โทรศัพท์มือถือยี่ห้อดัง รถยนต์รุ่นใหม่ราคาแพง ๆ อุปกรณ์เครื่องใช้ในสนามกอล์ฟยี่ห้อดัง ๆ อาหารต่างชาติชื่อแปลก ๆ ค่านิยมที่เปลี่ยนไป ของกินของใช้ราคาแพงจากต่างประเทศ เทคโนโลยีสมัยใหม่ ไอที อินเทอร์เน็ต เป็นโลกของการสื่อสารไร้พรหมแดน ไม่ว่าจะอยู่ที่ภูมิภาคไหนของโลกก็มีการติดต่อสัมพันธ์กัน เกิดกระแสการพัฒนา ความเป็นอยู่และแนวคิดตามกระแสโลก

ทุกวันนี้คนที่มีอินเทอร์เน็ตก็เปรียบเหมือนมีแก้วสารพัดนึกอยู่ในมือไม่ว่าจะหยิบจับอะไรเป็นได้เรื่องไปทุกอย่าง จะซื้อของ ขายของ หาความรู้ดูข่าวสาร แม้แต่การบริการบางอย่างยังมีกันโจ่งครึ้ม จะหาคู่ดูโชคชะตา แสวงหาข่าวสารโลกแบบเจาะลึก ต้องการติดต่อใครญาติหายประชาสัมพันธ์ ข่าวสารรับสมัครงานมีข้อมูลอัพเดททุกวันแบบครบวงจร ทั้งที่มีประโยชน์มาก และแม้แต่พวกฉวยโอกาสหลอกขายสินค้าหรือหลอกไปทำเสื่อมเสียก็มากไม่ว่าจะเป็นเรื่องดีหรือร้ายก็ล้วนแต่เป็นไปได้บนอินเทอร์เน็ตมีคนเข้าไปดูเว็บไซต์ต่าง ๆ ทุกวัน แต่เว็บไซต์การสอนธรรมศึกษาเห็นจะยังไม่ปรากฏเป็นเรื่องเป็นราวเสียที สัญลักษณ์ของระบบทุนนิยมสมัยใหม่ คือค่านิยมใหม่ ๆ และสงครามการก่อการร้ายการขัดแย้งรุนแรงระหว่างประเทศเชื้อชาติศาสนา

ซึ่งคนโบราณกล่าวไว้ว่า พระพุทธศาสนาจะเสื่อมและรุ่งเรืองขึ้นอีกครั้งในกึ่งพุทธกาล ปัจจุบันดูเหมือนพระพุทธศาสนาจะเสื่อมเพราะว่าคนบางกลุ่มทำให้พระพุทธศาสนาปั่นป่วนกันไปทั้งเมืองไทยมีการเจรจา โต้แย้งกันหาข้อยุติไม่ได้ พ.ร.บ. คณะสงฆ์ฉบับใหม่ก็มองกันไปต่างมุม คนในวงการพระพุทธศาสนา ทั้งในและนอกประเทศแตกเป็นนิกายต่าง ๆ ทั้งในทางปฏิบัติและความคิดเห็น เรื่องราวที่เกิดขึ้นเป็นการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาเป็นแผลเรื้อรังและเป็นจุดอ่อนของพระสงฆ์ไทยทุกยุคทุกสมัย พุทธศาสนิกชนอย่างเราจะตั้งมั่นมีศรัทธาอย่างไรก็ทำใจลำบากถ้า ไม่มีมาตรการที่มากำจัดจุดอ่อนในส่วนนี้ พระสงฆ์สามแสนกว่าองค์ทั่วประเทศจะพลอยมัวหมองไปด้วย

ในอดีตสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชก็เคยมี เดียรถีย์ปลอมเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาเพื่อลาภสักการะ จนต้องมีการสังคายนาพระธรรมวินัย ครั้งที่ 3 คนไทยต้องช่วยกันสอดส่องทางวัดเองก็อยากให้เข็มงวด เกี่ยวกับวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ภายในวัดผู้เกี่ยวข้องกับวัด บางวัดจะทำอะไรแปลก ๆ เพื่อหาเงินบำรุงวัตถุจนเกินความจำเป็น สร้างโบสถ์วิหาร เจดีย์สูง ๆ ใหญ่ ๆ สวย ๆ ไว้อวดชาวต่างชาติ สร้างศาสนวัตถุโดยลืมศาสนธรรมไป เพื่อธำรงพระพุทธศาสนาควรมีทุกอย่างพร้อมกัน พุทธศาสนิกชน ภิกษุ ศาสนธรรม ศาสนพิธี ศาสนวัตถุ อย่างเหมาะสมและพอควร

โอวาทปาติโมกข์ ธรรมอันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้เมื่อสมัยพุทธกาล อันได้แก่ การละเว้นจากความชั่ว ทำความดี ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ถ้าหากมีอยู่ในตัวผู้ใด สังคมใดเหตุการณ์อันไม่พึงปรารถนาของสังคมเช่น ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด การพนัน การฆ่าผู้อื่น การฆ่าตัวตาย การขัดแย้งทางสังคมน่าจะลดน้อยกว่าปัจจุบัน

การที่จะให้ถึงคุณธรรมความเพียรทางที่ชอบในทางพระพุทธศาสนา สัมมัปปธาน 4 ประการ คือ 1. สังวรปธาน เพียรระวังไม่ให้บาปเกิดขึ้นไปสันดาน 2. ปหานปธาน เพียรละบาปที่เกิดขึ้นแล้ว 3. ภาวนาปธาน เพียรให้กุศลเกิดขึ้นในสันดาน 4. อนุรักขนาปธาน เพียรรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้วไม่ให้เสื่อม ศรัทธา (ความเชื่อ) มี 4 ประการ คือ 1. เชื่อกรรม 2. เชื่อผลของกรรม 3. เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของตนเอง คือ ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว 4. เชื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า บุคคลผู้มีศรัทธาก็จะเป็นผู้มีศีลรักษากายวาจา ให้เรียบร้อยไม่กล้าทำชั่วกายวาจา มีเมตตาต่อคนและสัตว์ทั่วไปตั้งอยู่ในคุณธรรมอันประเสริฐ ปราศจากทิฐิมานะ มีจิตใจโอบอ้อมอารีความเชื่อต่อความเป็นไปของโลกคือโลกนิยม เมื่อมีศรัทธาตั้งมั่นก็จะประกอบด้วยโภคทรัพย์และบริวารเพราะสิ่งที่มนุษย์ทำด้วย กาย วาจา พร้อมด้วยเจตนาคือความตั้งใจ ชื่อว่ากรรมส่วนดีมีมูลมาแต่กุศล เรียกว่า กุศลกรรมส่วนชั่วมีมูลมาแต่อกุศล เรียกว่า อกุศลกรรม กุศลกรรมเป็นมาตรฐานตัดสินความดีความชั่วของสังคมในยุคสมัยตลอดไม่ว่าจะเป็นมาตรฐานชีวิตในอดีต หรือ ภายใต้สภาพแวดล้อมใหม่ ๆ อันเกิดจากการพัฒนาในด้านทุนและเทคโนโลยี

มนุษย์จะต้องยอมรับว่าเราไม่ต่างจากสิ่งมีชีวิตทั้งหลายเกิดมาแล้วต้องตายจากไป ความต้องการของคนทั้งโลกคือ ความสุข ความสบาย ในชีวิตขณะที่เกิดมาสิ่งที่ขัดขวางไม่ให้เกิดความสุข เป็นจุดอ่อนที่จะต้องถูกกำจัดออกไป เหมือนที่รัฐบาลกำลังมีนโยบาย จัดระเบียบสังคม เพื่อกำจัดสิ่งอันไม่พึงปรารถนาออกไปจากสังคมหากคนเรามีคุณธรรมประจำใจ จะสามารถช่วยให้เราเผชิญหน้ากับความจริงกำจัดจุดอ่อนของตัวเอง แล้วนำไปปรับให้ฉลาดและดี

ขึ้น เมื่อประสบเหตุอันไม่คาดฝันในอนาคตก็จะใช้สติปัญญาเอาตัวรอดได้ แทนที่จะวิ่งหนีโลกด้วยความอ่อนแอและอับอายปัญหาการเครียดจนต้องฆ่าตัวตายจะไม่เกิดขึ้น จะเห็นว่าผู้ใดประพฤติตามคำสอนของพระพุทธองค์ ก็มีความสุข ความสงบ บรรเทาความเร่าร้อนเท่ากับขึ้นสวรรค์ทั้งเป็นเพราะการรู้จักสร้างสวรรค์ให้เกิดในอกรู้จักหลีกเลี่ยงป้องกันนรกไม่ให้เกิดในใจด้วยอำนาจการสั่งสมบ่อย ๆ ถ้ามีปัญญาทางธรรมก็จะพ้นจากแรงดึงดูดของสังสารวัฏของชีวิต แม้โลกจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรหากยังมีหลักธรรมเป็นภูมิคุ้มกันสิ่งไม่ดีไม่ให้เข้ามาสู่ตังเองแล้วท่านจะพบความสุขในท่ามกลางความวุ่นวายได้

การปฏิบัติธรรมในยุคโลกาภิวัตน์

เทคโนโลยีเป็นเรื่องที่ตรงข้ามกับธรรมะ ในมุมมองที่ว่ามันมุ่งจัดการกับสิ่งรอบตัว ขณะที่ธรรมะเน้นที่การจัดการกับตัวเอง เมื่อเทคโนโลยีล้อมรอบตัวเรามากขึ้น ก็ย่อมมีการบิดเบือน ของเราไปทั้งหมด ทุกอย่างต้องเร่งรีบ ขณะเดียวกันจิตใจก็ส่งออกนอก ถูกดึงออกนอกตัว จนอยู่เฉยไม่ได้ ต้องวิ่งวุ่นไปทั่ว เดี๋ยวนี้เราไม่สามารถจะอยู่นิ่งได้นานๆ รอไม่ได้ นานสุดก็ ชั่วโมงเดียว หากต้องวิ่งวุ่นและเร่งรีบแบบนี้ เราจะรู้จักตัวเองได้อย่างไร เราจะมีความสงบใจได้อย่างไร การเข้าถึงธรรมะจึงเป็นเรื่องที่ยากขึ้น เพราะธรรมะเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความสงบ การหันมามองตน ดูจิตใจของตนเอง

มนุษย์จะมีความสุขได้ก็ต้องรู้จัก "เป็นมิตรกับตัวเอง" ทุกวันนี้ผู้คนไม่ค่อยเป็นมิตรกับตัวเองมากนัก สังเกตจากคนที่ไปปฏิบัติธรรมที่วัด วันแรกๆ ที่เข้ามา หลายคนจะมีอาการกระสับกระส่าย เหเหมือนมีอาการลงแดง เพราะห้ามพูดคุยกัน ต้องเดินจงกรมวันละหลายชั่วโมง ไม่มีโทรทัศน์ให้ดู โทรศัพท์ก็ไม่ได้ คนที่เสพติดเทคโนโลยีจึงรู้สึกเป็นทุกข์นอกจากการฝึกปฏิบัติธรรมที่จัดเป็นประจำ

ในความเป็นจริงแล้ว อาการนี้จะมีอยู่แค่ 1-2 วันแรกเท่านั้น วันหลังๆ พวกเขาจะหาย และไม่ต้องพึ่งพาโทรศัพท์อีกแล้ว ผ่านไปไม่กี่วัน เขาได้เรียนรู้ว่าจริงๆ แล้วชีวิตคนเราไม่จำเป็นต้องพึ่งพาเทคโนโลยีมากขนาดนั้นก็ได้ ถึงแม้ไม่มีโทรศัพท์มือถือ ก็ยังอยู่ได้อย่างมีความสุข เพียงแต่ทุกวันนี้เราเสพเทคโนโลยีจนเคยตัว พอไม่มีอะไรทำก็ควักโทรศัพท์ขึ้นมากด แล้วก็เสพติดมัน เด็กนักเรียนหลายคนบอกว่าชีวิตเบาลงเยอะ ได้ดูใจตัวเอง ได้มีเวลาคุยกับเพื่อน ได้มีเวลาทำกิจกรรมอื่นๆ ในชีวิตบ้างก็ดี การที่คนสมัยนี้เข้าถึงธรรมะได้ยากขึ้น ทำให้เขาโหยหาธรรมะมากกว่าเดิม เพราะชีวิตเครียดมากขึ้น สมัยนี้เรามีความพรั่งพร้อมทางวัตถุ ได้เสพได้บริโภคเต็มที่ ก็เลยรู้สึกอิ่มตัวเร็ว สมัยก่อนวัตถุสิ่งเสพไม่อุดมสมบูรณ์เหมือนอย่างตอนนี้ ดังนั้นจึงไม่รู้สึกอิ่มตัวเหมือนคนสมัยนี้ พออิ่มตัวเร็ว ก็เลยรู้สึกว่าวัตถุไม่ใช่คำตอบไม่ได้ให้ความสุขอย่างแท้จริง เกิดความเบื่อหน่าย จึงหันไปแสวงหาสิ่งอื่นที่เชื่อว่าจะทำให้มีความสุขมากกว่านี้

ในภาวะนี้ เราจะตกอยู่บนทางแพร่ง ทางหนึ่งก็คิดว่าเราต้องมีเงินให้มากกว่านี้ มีวัตถุให้มากกว่านี้ เราถึงจะมีความสุข เหมือนคนติดยาเสพติด ต้องใช้ยามากขึ้น หรือยาแรงขึ้น ถึงจะเพลิดเพลินเหมือนเก่า เหมือนนักการเมือง เสพติดในอำนาจก็ต้องแสวงหาอำนาจมากขึ้น หรือตำแหน่งสูงขึ้น คนที่ติดเทคโนโลยีก็เช่นกัน พอมีแล้วก็ยังไม่พอใจ อยากได้สินค้ารุ่นใหม่ขึ้น แพงขึ้น ดีขึ้น

อีกทางหนึ่ง คือการหันหลังให้กับสิ่งเหล่านั้น แล้วมาหาธรรมะ เหมือนกับชาวตะวันตกที่มีความเจริญทางวัตถุสูงมาก เสพสุขกันเต็มที่ทั้ง ตา หู จมูก สิ้น กาย แล้วก็รู้สึกอิ่มตัว เบื่อหน่ายวัตถุ จึงหันเข้าหาธรรมะ ในอเมริกา ยุโรปคนจึงสนใจพุทธศาสนาหรือทำสมาธิภาวนามากขึ้น

ถึงแม้จะไม่ได้เข้าวัดปฏิบัติธรรมหรือเจริญสติ ในชีวิตประจำวันของเราทุกคน ที่ถูกรายล้อมไปด้วยเทคโนโลยี เราก็สามารถมีชีวิตสงบเย็นได้ โดยใช้หลักการดังต่อไปนี้

1. ความพอดีและความสันโดษ คือใช้เทคโนโลยีหรือเสพวัตถุแต่พอดี ทั้งในแง่เวลาและปริมาณ คือถ้าเราใช้เทคโนโลยีแต่พอดี เราก็มีเวลามากขึ้นในการทำสิ่งอื่นที่มีความสำคัญ ดังนั้นจึงควรกำหนดเวลาให้ตัวเอง ว่าวันหนึ่งจะใช้เวลากับเฟซบุคนานเท่าไร เล่นเกมนานเท่าไร จะแชทนานเท่าไร ดูทีวีนานเท่าไร ถ้าไม่กำหนด ไม่มีวินัย ความพอดีก็เกิดขึ้นได้ยาก

2. มีสติ สติช่วยให้เราไม่หลงเพลินกับการเสพเทคโนโลยี รู้จักหยุดเมื่อถึงเวลา ถ้าไม่มีสติ ก็จะหลงจนเพลิน จนเสียงานเสียการ บางคนดูละครเกาหลีตั้งแต่หัวค่ำยันสว่าง แล้วก็มาบ่นว่าทำอย่างไรดี ติดละครเกาหลีจนไม่มีเวลาทำงาน

4. แยกแยะระหว่างคุณค่าแท้กับคุณค่าเทียม ใช้หรือบริโภคสิ่งต่าง ๆ โดยมุ่งคุณค่าแท้มากกว่าคุณค่าเทียมถ้าทำเช่นนี้ได้ เราจะเป็นนายเทคโนโลยี ไม่ใช่ปล่อยให้เทคโนโลยีมาเป็นนายเรา เราจะมีเวลาว่างมากขึ้น รวมทั้งมีเวลาสำหรับการศึกษาหาความรู้ ดูแลครอบครัว อ่านหนังสือ พัฒนาตัวเอง ออกกำลังกาย และถ้ามีเวลาเหลืออีกก็ออกไปช่วยเหลือผู้อื่น บำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวม

สรุป

ในยุคสื่ออิเล็คทรอนิคที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ศาสนาในยุคแห่งการแข็งขันจะต้องเผชิญหน้ากับการท้าทายจากลัทธิวัตถุนิยม (materialism) ความทันสมัย (modernity) และกระแสโลกิยนิยม (secularization) คำถามหนึ่งที่ถูกตั้งขึ้นมาเป็นประเด็นถกเถียงก็คือ ถึงแม้โลกจะเปลี่ยนแปลงไปมากเพียงใด วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจะพัฒนาก้าวหน้าไปมากแค่ไหน สถาบันศาสนาก็จะยังคงอยู่คู่กับสังคม นั่นก็เพราะว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีศาสนา ดังนั้นสังคมมนุษย์กับศาสนาจึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจแยกออกจากกันได้ แต่ทั้งนี้และทั้งนั้น ศาสนาก็ต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยเพื่อความอยู่รอด ต้องมีการปฏิรูปและปรับปรุงเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ทั้งทางด้านจิตใจและวัตถุอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง ทั้งนี้ก็เพราะว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีส่วนประกอบทั้งทางด้านสสารและวิญญาณ ดังนั้นศาสนาที่จะอยู่รอดในอนาคตก็จะต้องเป็นศาสนาที่สามารถตอบสนองแก่ทั้งสองมิติของมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์ อีกทั้งยังต้องสามารถที่จะให้คำตอบแก่ปัญหาใหม่ ๆ ของยุคสมัยได้อย่างสมเหตุสมผล มิใช่เพียงจะใช้ศรัทธาเป็นเครื่องมือตอบคำถามเพียงอย่างเดียว

สิ่งหนึ่งที่น่าจับตามองก็คือ ในอนาคตความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับผู้นิยมแนวคิดแบบโลกิยวิสัย (secularism) จะดำเนินไปสู่ทิศทางใด จะดำเนินไปสู่ความขัดแย้งในระดับที่ไม่สามารถหันหน้าเข้าหากันได้ หรือจะดำเนินไปสู่ความประนีประนอมระหว่างกัน โดยเฉพาะเมื่อกลุ่มจารีตนิยม (fundamentalist) หันมาใช้ความรุนแรงเพื่อต่อต้านพวกโลกิยนิยม ในขณะที่พวกโลกิยนิยมก็ออกมาประท้วงเรียกร้องสิทธิทางโลกย์ของพวกเขามากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสิทธิในการทำแท้ง รักร่วมเพศ ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่ขัดแย้งกับหลักคำสอนทางศาสนาทั้งสิ้น

ข้อเสนอแนะ

1. พระสงฆ์ควรมีบทบาทในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาโดยผ่านสื่ออิเล็กทรอนิคให้กว้างขวางเพื่อเป็นช่องทางหนึ่งในการสั่งสอนและปฏิบัติให้ตรงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

2. ควรมีงานวิจัยที่รองรับและสามารถนำมาปฏิบัติในการใช้สื่ออิเล็กทรอนิคของพระสงฆ์อย่างถูกวิธี

เอกสารอ้างอิง

ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2544). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย.* พิมพ์ครั้งที่ 8.กรุงเทพฯ : เทพเนรมิตการพิมพ์.

ณวิญ เสริฐผล. (2564). “การดำรงอยู่ของภูมิปัญญาท้องถิ่นในสังคมโลกาภิวัตน์”. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย . 5(2), 328-329.

พระครูปริยัติกิตติธำรง. (2557). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและปัญหาสังคม.* กรุงเทพฯ: จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์จำกัด.

แหล่งโบราณสถานการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในอีสานใต้

The Ancient sites for sustainable tourism in southern Isan

กิตติธัช นาชัย[1], อิสรพงษ์ ไกรสินธุ์[2], สุวิจักขณ์ กุลยศชยังกูล[3] และนิกร พลเยี่ยม[4]
Kithittdat Nachai, Isarapong Kraisin, Suvijak Kunyodchayangkun andNikhon Phonyem

บทคัดย่อ

ในยุคอุตสาหกรรม มีการแข่งขันกันระหว่างประเทศมากขึ้นและรุนแรง ภายใต้กฎระเบียบและกฎิติกาที่ตั้งขึ้นของผู้นำที่มีอำนาจทางการเมือง สภาวะการเปลี่ยนแปลงทำให้การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันและการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นได้ยากมาก ตลอดจนวัฒนธรรมการสร้างและการบริหารองค์ความรู้ของประชาชนยังไม่ได้รับการพัฒนาประกอบกับปัจจุบันมีทรัพยากรเป็นจำนวนจำกัดในการพัฒนาคุณภาพประชากร การแสวงหาเอกลักษณ์จุดเด่นหรือข้อได้เปรียบเฉพาะด้านที่มีโอกาสแข่งขันได้นับเป็นเรื่องสำคัญมาก

ภาคอีสานได้เปรียบกว่าภาคอื่นๆในประเทศไทยประการหนึ่งคือ การมีทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพติดระดับโลก ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ทุนทางสังคม และทุนทางประชากรที่มีความดีงาม มีมิตรไมตรีในการต้อนรับผู้มาเยือน ทำให้ผู้มาเยี่ยมเยียนรู้สึกผูกพันและมีความสุขการต้อนรับของคนอีสานไต้การท่องเที่ยวในภาคอีสาน ดูชุมชนผสมธรรมชาติเป็นการท่องเที่ยวแบบใหม่ มีการสนับสนุนอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณีวิถีชีวิตของชุมชน อีกทั้งยังเป็นการสร้างรายได้ให้เข้าสู่ชุมชนและกับองค์ในตำบลอีกด้วย ซึ่งเน้นให้ประชาชนเป็นหัวใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้มีความสามารถและทักษะในการจัดการท่องเที่ยวโดยเพิ่มประสิทธิภาพของชุมชน องค์กรท้องถิ่นความร่วมมือของภาครัฐเอกชน ให้มุ่งเน้นแนวทางการดำเนินงานไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนโดยเฉพาะระดับชุมชนท้องถิ่นต่อไป

คำสำคัญ: แหล่งโบราณสถาน, การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน, อีสานใต้

ABSTRACT

In the industrial age There is more international competition and violence. Under the rules and traditions of the leaders of political power. Changing conditions make it very difficult to strengthen competitiveness and economic self-sufficiency. As well as the culture, creation and management of public knowledge have not been developed. Nowadays, there are limited resources for improving the quality of the population. Identifying unique identities, important.

Northeast has a number of advantages over other parts of Thailand. To have world class quality tourism resources. Both natural attractions, arts and culture, social capital, and the capital of the population are good. Friendly to visitors Make. Natural community tourism is a new way to travel in the Northeast. There is support for preserving the natural and cultural heritage of the community. It also creates income to the community and the district as well. It emphasizes the people's heart in tourism development so that they have the capacity and skills to manage tourism by increasing the efficiency of the community. Local organizations, private-sector partnerships, focus on sustainable tourism development, especially at local communities.

Keywords: Ancient sites, sustainable tourism, southern Isan

[1-4] วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/Buriram Buddhist College MahachulalongKornrajvidyalaya University.
Corresponding author, e-mail: pm.kittidhat@gmail.com Tel. 0931652664

บทนำ

ความเจริญรุ่งเรืองของชุมชนในภาคอีสาน อาจพิจารณาได้จากหลักฐานทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ กล่าวได้ว่าในเขตภาคอีสานเป็นบริเวณที่มีผู้คนเข้ามาอยู่อาศัยตั้งหลักแหล่ง มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในวัฒนธรรมบ้านเชียง ต่อเนื่องมาถึงสมัยประวัติศาสตร์ตอนต้นในวัฒนธรรมแบบทวารวดี วัฒนธรรมแบบเขมร จนถึงสมัยประวัติศาสตร์ในวัฒนธรรมแบบล้านช้างที่มีอายุร่วมสมัยกับสมัยกรุงศรีอยุธยา และต่อเนื่องมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ การปรับตัวของคนกลุ่มต่าง ๆ ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมดังที่มีหลักฐานเป็นมรดกตกทอดทั้งประเภทโบราณสถาน โบราณวัตถุ รวมทั้งประเพณี ความเชื่อมากมาย สืบทอดมาจนทุกวันนี้ ภาคอีสานจึงเป็นอาณาบริเวณที่มีมรดกทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นอีกแห่งหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ภูมิภาคอีสานเป็นแหล่งรวมของผู้คนในอดีต คือความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมและความมั่งคั่งในทรัพยากรธรรมชาติ และการมีเส้นทางคมนาคมที่ผู้คนสามารถใช้เดินทางติดต่อกันได้ทั้งทางบก และทางน้ำ ทั้งภายในอาณาบริเวณใกล้เคียงและชุมชนที่ห่างไกล รวมทั้งการที่มีสภาพภูมิศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตทั้งยังมีความปลอดภัย ดังจะเห็นได้จากที่เทือกเขาภูพานเป็นขอบแอ่งกระทะเป็นแนวยาวนับจากอุบลราชธานี มุกดาหาร สกลนคร อุดรธานี และ กาฬสินธุ์ เทือกเขาภูพานเป็นแนวเทือกเขาที่มีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นที่อยู่อาศัยในการหลบซ่อนตัวเพื่อความปลอดภัย และยังเป็นแหล่งอาหารทั้งประเภทพืชและสัตว์ป่าที่อุดมสมบูรณ์ รวมทั้งมีแร่ธาตุที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น แร่เหล็กซึ่งนำมาหลอมหล่อเป็นเครื่องมือเครื่องใช้และอาวุธ จึงก่อให้เกิดพิธีกรรมตามลัทธิความเชื่อในบริเวณเทือกเขาภูพาน มีการค้นพบแหล่งโบราณคดีเป็นจำนวนมาก ที่แสดงถึงการมีชุมชนเกิดขึ้นมานานนับหลายพันปีมาแล้ว และต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เทือกเขาภูพานยังมีความสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เป็นแหล่งต้นน้ำ หรือแหล่งกำเนิดลุ่มน้ำหลายสายที่ไหลลงไปยังพื้นที่ราบ สายน้ำเหล่านั้นจัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดย่านชุมชนที่อยู่อาศัยบนสองฝากฝั่งที่ลำน้ำไหลผ่านามแล้วตั้งแต่อดีต

อาเซียนกับวัฒนธรรมที่หลากหลาย

ในกลุ่มประเทศอาเซียนมีวัฒนธรรมที่ค่อนข้างหลากหลาย เพราะเป็นชาติที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน ผลงานของบรรพบุรุษ ทั้งฝ่ายผู้ปกครอง และประชาชน ได้ร่วมกันสร้างโบราณสถาน โบราณวัตถุ จารีตประเพณี และวิถีชีวิตของแต่ละเผ่าชน ก่อให้เกิดมรดกทางรูปธรรม และนามธรรม อันเป็นบ่อเกิดของความหลากหลายทางวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้เป็นแรงดึงดูดใจในการท่องเที่ยวที่สำคัญ

แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้น เป็นการจัดการท่องเที่ยวได้ที่นำเรื่องราวอิงกับประวัติศาสตร์ ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ผสมผสานกับสินค้าที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมของสถานที่ท่องเที่ยว โดยการจัดการท่องเที่ยวที่ดำเนินการ ได้แก่ การท่องเที่ยว ทัศนียภาพ บรรยากาศ ประเพณี วัฒนธรรม รวมไปถึงผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากภูมิปัญญาของชุมชนในท้องถิ่นเช่น เครื่องใช้เครื่องประดับ เฟอร์นิเจอร์ งานศิลปะ เสื้อผ้า ของที่ระลึก เป็นต้น กระบวนการสร้างผลิตภัณฑ์ที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมของชาติตนนั้น นอกจากทำให้สินค้าเหล่านี้สามารถขายได้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมแล้ว ยังเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมของตนเองออกไปสู่นานาชาติด้วย แม้ว่าเศรษฐกิจโลกมีปัญหาแต่ธุรกิจการท่องเที่ยวเหล่านี้ยังสามารถขายได้ดีหรือฟื้นตัวได้รวดเร็วเมื่อระบบเศรษฐกิจเริ่มดีขึ้นภารดี มหาขันธ์. (2532).

ในการที่จะส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียน โดยใช้แนวทางตามยุทธศาสตร์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน จะต้องเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการบนพื้นฐานวัฒนธรรม โดยใช้ทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีอยู่อย่างเหมาะสมและแสวงหาพันธมิตรในกลุ่มประเทศอาเซียนที่มีมรดกทางอารยธรรมที่คล้ายคลึงกันให้สามารถเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณประเทศที่มีพรมแดนใกล้เคียงกันและลักษณะประชาชนที่มีวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีที่คล้ายกัน คือประเทศไทย ราชอาณาจักรกัมพูชาและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว หากสามารถร่วมมือกันในการจัดการท่องเที่ยวที่มีการกำหนดเส้นทางการท่องเที่ยวที่อาจกล่าวได้ว่าเป็น

ดินแดนสามเหลี่ยมอารยธรรมขอม ให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางท่องเที่ยวอย่างสะดวกสบาย จะเป็นการสร้างโอกาสการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม องค์ความรู้ต่างๆและส่งเสริมความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีต่อกันและกัน ซึ่งอารยธรรมขอมนั้น ได้มีบทบาทต่อสังคมและวัฒนธรรมของดินแดนในกลุ่มประเทศอาเซียนมาช้านาน คุณค่าของขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมเหล่านี้ จึงควรช่วยรักษาไว้ให้เป็นมรดกแห่งมนุษยชาติและมรดกโลกร่วมกัน ให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้และรักษาดูแลต่อไปโดยไม่มีพรมแดนทางวัฒนธรรมให้เป็นข้อบาดหมางต่อกัน

การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยใช้จุดแข็งของความรุ่งเรืองอารยธรรมขอมเคยรุ่งเรืองมาก่อนร่วมกันของประเทศทั้งสาม โดยการสำรวจเส้นทาง ค้นหาอัตลักษณ์ของชุมชนขอมโบราณในกลุ่มประเทศอาเซียน 3 ประเทศให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งหากสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรม ก็จะการเชื่อมโยงระหว่างเศรษฐกิจในประเทศกับต่างประเทศ ให้มีการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพ (Qualitative Change) ในการผลิตสินค้าและบริการอีกด้วย ซึ่งท้ายที่สุดแล้ว ก็จะทำให้เศรษฐกิจของประเทศในกลุ่มอาเซียนทั้ง 3 ประเทศ มีการเติบโตไปด้วยกันอย่างสมดุล จากที่เคยต้องแข่งขันการเกี่ยวกับการส่งออกสินค้าทางการเกษตรประเภทเดียวกันมาเป็นความร่วมมือทางด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น ทำให้คณะผู้วิจัย สนใจที่จะศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนขอมโบราณในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยการสำรวจเส้นทางและศึกษาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนขอมโบราณที่เหมาะสมในกลุ่มประเทศอาเซียน 3 ประเทศได้แก่ ประเทศไทย ราชอาณาจักรกัมพูชาและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มาจัดการให้มีมูลค่าทางเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และให้ประชาชนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการร่วมมือกันระหว่างประเทศในการส่งเสริม อนุรักษ์ ฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณี และอัตลักษณ์ของทุกกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนขอมโบราณของกลุ่มประเทศอาเซียน ให้ดำรงคงอยู่ และพร้อมปรับตัวให้เข้ากับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในอนาคตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนขอมโบราณ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวระหว่างจังหวัดในภาคอีสานตอนล่าง กับราชอาณาจักรกัมพูชา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวชุมชนอารยธรรมขอมโบราณ โดยใช้เส้นทางจุดผ่านแดนช่องจอม อำเภอกาบเชิงจังหวัดสุรินทร์ และช่องเม็ก อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี เป็นเส้นทางในการเชื่อมโยง ถือได้ว่าเป็นการเชื่อมโยงที่สำคัญที่จะก่อให้เกิดประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ประเทศไทยในเขตภาคอีสานตอนล่าง การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งเน้นค้นหาเส้นทางการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม โดยใช้เส้นทางจุดผ่านแดนเป็นเส้นทางในการเชื่อมโยง **ตอบคำถามที่ 1** เส้นทางชุมชนขอมโบราณในอาณาบริเวณประเทศไทย ราชอาณาจักรกัมพูชาและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีเส้นทางที่เชื่อมโยงถึงกันกี่เส้นทาง ที่ใดบ้าง

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนขอมโบราณในประเทศไทย มีเส้นทางที่สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในราชอาณาจักรกัมพูชา ผ่านทางช่องจอม อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์

แหล่งท่องเที่ยวชุมชนขอมโบราณจังหวัดนครราชสีมา

ปราสาทหินพิมาย

ประสาทหินพิมายตั้งอยู่อำเภอพิมาย ห่างจากตัวเมืองนครราชสีมาประมาณ 60 กิโลเมตร ตามเส้นทางสายมิตรภาพ (นครราชสีมา-ขอนแก่น) ปราสาทหินพิมาย เป็นประสาทหินที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย มีรูปแบบศิลปกรรมขอมแบบบาปวนและนครวัดที่มีความงดงาม เชื่อว่าเป็นต้นแบบในการสร้างปราสาทนครวัดในเขมร ประสาทหินแห่งนี้ตั้งอยู่กลางเมืองพิมายซึ่งเป็นชุมชนประสาทหินพิมายสร้างขึ้นเพื่อเป็นพุทธสถานในลัทธิมหายาน สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในยุคที่อาณาจักรขอมแผ่อิทธิพลมายังภูมิภาคนี้ในสมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 (พ.ศ.1545 -1593) และมีการก่อสร้างเพิ่มเติมในช่วงรัชกาลสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 4 (พ.ศ.1724 - 1761) กษัตริย์ของอาณาจักรขอม ในปี พ.ศ. 2479 กรมศิลปากรได้บูรณะองค์ปรางค์ประธานโดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาลฝรั่งเศส จนแล้วเสร็จในช่วง

ปีพศ. 2507 – 2512 ต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 กำหนดให้เมืองโบราณพิมายและปราสาทหินพิมายเป็นอุทยานประวัติศาสตร์ในปี พ.ศ.2529 โดยมีการอนุรักษ์และบูรณะเป็นอย่างดี

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพิมาย ตั้งอยู่ในตัวอำเภอพิมาย บริเวณเชิงสะพานท่าสงกรานต์ ก่อนถึงปราสาทหินพิมายเล็กน้อย จากตัวเมืองนครราชสีมาเดินทางตามทางหลวงหมายเลข 2 (นครราชสีมา-ขอนแก่น) ระยะทาง 50 กิโลเมตร พิพิธภัณฑ์แห่งนี้เป็นสถานที่รวบรวมหลักฐานทางโบราณคดี และจัดแสดงเรื่องราวเกี่ยวกับความเจริญรุ่งเรืองของวัฒนธรรมอีสาน โดยเฉพาะโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุแบบขอมในอดีตที่ค้นพบในเขตอีสานตอนล่าง แบ่งการแสดงออกเป็นส่วนอาคารพิพิธภัณฑ์และส่วนอาคารเก็บทับหลัง

ส่วนอาคารพิพิธภัณฑ์ได้มีการจัดวางศิลปะโบราณวัตถุต่าง ๆ ไว้อย่างสวยงามน่าชม เป็นระเบียบมีความทันสมัย แบ่งการจัดแสดงออกเป็นหลายส่วน เช่น ศิลปะพื้นบ้านแบบภาคอีสาน อุปกรณ์เครื่องใช้ไม้สอยในชีวิตประจำวันของชุมชนในอดีต เช่น โตก ครกกระเดื่อง หีบฝ้าย เกวียน หรือเครื่องใช้สำหรับพระภิกษุสามเณร และมีส่วนที่จัดแสดงเกี่ยวกับประวัติเมืองพิมาย และทับหลังที่นำมาจากปราสาทหินต่าง ๆ ในจังหวัดนครราชสีมาและภาคอีสาน นอกจากนี้ยังมีโบราณวัตถุสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่นำมาจัดแสดงได้แก่ เครื่องปั้นดินเผาโบราณ โครงกระดูก เครื่องมือ เครื่องประดับที่ทำจากสำริดและหิน และโบราณวัตถุสมัยประวัติศาสตร์ได้แก่ ใบเสมาแบบศิลปะทวารวดี ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมแบบเขมร เช่น หน้าบัน เสาประดับกรอบประตู ทวารบาลประติมากรรมรูปเคารพ เช่น พระพุทธรูปเทวรูปพระโพธิสัตว์ และประติมากรรมชิ้นเด่นของพิพิธภัณฑ์คือรูปพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ทำจากหินทรายพบปราสาทหินพิมายบริเวณปรางค์พรหมทัต

แหล่งท่องเที่ยวชุมชนขอมโบราณจังหวัดบุรีรัมย์

ปราสาทพนมรุ้ง

ปราสาทหินพนมรุ้ง ตั้งอยู่บ้านตาเป็ก ตำบลตาเป็ก อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์การเดินทางไปพนมรุ้งสามารถไปได้ 2 เส้นทาง คือ

1. ใช้เส้นทางสายบุรีรัมย์-นางรอง (ทางหลวง 208) ระยะทาง 50 กม. เลี้ยวซ้ายเข้าทางหลวงสาย 24 ไป 14 กม. ถึงบ้านตะโก เลี้ยวขวาผ่านบ้านตาเป็กไปพนมรุ้งเป็นระยะทางอีก12 กม.

2. ใช้เส้นทางสายบุรีรัมย์-ประโคนชัย ทางหลวงหมายเลข 23 เป็นระยะทาง 44 กม. จากตัวอำเภอประโคนชัยมีทางแยกไปพนมรุ้ง ระยะทางอีก 21 กม.

ในกรณีที่ไม่ได้นำรถยนต์ไปเอง ต้องใช้บริการของบริษัทขนส่ง จำกัด แล้วลงที่อำเภอนางรอง จะมีรถสองแถวรับจ้างเหมาขึ้นปราสาทพนมรุ้ง คันละประมาณ 200-300 บาท

ลักษณะทั่วไป

ปราสาทหินพิมายเป็นเทวสถานในศาสนาฮินดู ลัทธิไศวนิกาย มีอายุการก่อสร้างและใช้เป็นเทวสถานต่อเนื่องกันมา หลายสมัย ตั้งแต่ประมาณพุทธศตวรรษที่ 15 ลงมาถึงพุทธศตวรรษที่ 17 จนถึงพุทธ ศตวรรษที่ 18 พระเจ้าชัยวรมันที่ 7 แห่งอาณาจักรขอมหันมานับถือศาสนาลัทธิมหายาน เทวสถานแห่งนี้ จึงคงจะได้รับการดัดแปลงเป็นพุทธศาสนาลัทธิมหายานในช่วงนั้น

ปราสาทพนมรุ้ง ตั้งอยู่บนยอดภูเขาไฟ ที่ดับสนิทแล้ว สูงประมาณ 200 เมตร จากพื้นราบ คำว่า "พนมรุ้ง" หรือ "วนำรุง" เป็นภาษาเขมรแปลว่า "ภูเขาใหญ่" ปราสาทพนมรุ้งหันไปทางทิศตะวันออก ประกอบ ด้วยอาคารและสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่ตั้งเรียง รายขึ้นไปจากลาดเขาทางขึ้นจนถึงปรางค์ประธาน บนยอดอัน เปรียบเสมือนวิมานที่ประทับของพระศิวะ บันไดทางขึ้นช่วงแรกทำเป็นตระพังสามชั้น ผ่านขึ้นมาสู่ พลับพลาชั้นแรก จากนั้นเป็นทางเดินซึ่งมีเสานาง เรียงปักอยู่ที่ขอบทางทั้งสองข้าง เป็นระยะๆ ถนนทางเดิน นี้ ทอดไปสู่สะพานนาคราช ซึ่งเปรียบเสมือนจุดเชื่อมต่อระหว่างดินแดน แห่งมนุษย์และสรวงสวรรค์ ด้าน ข้างของทางเดินทางทิศเหนือมีพลับพลาสร้าง ด้วยศิลาแลง 1 หลัง เรียกกันว่า โรงช้างเผือก สุดสะพาน นาคราชเป็นบันไดทางขึ้นสู่ปราสาท ซึ่งทำเป็น ชานพักเป็นระยะๆ รวม 5 ชั้น สุดบันไดเป็นชานชลา โล่งกว้าง ซึ่งมีทางนำไปสู่สะพานนาคราชหน้า ประตูกลางของระเบียงคด อันเป็นเส้นทางหลักที่

จะผ่านเข้า สู่ลานชั้นในของปราสาท และจากประตูนี้ยังมี สะพานนาคราชรับอยู่อีกช่วงหนึ่งก่อนถึงปรางค์ประธาน วิไลภรณ์ จิรวัฒนเศรษฐ์. (2544). ปรางค์ประธาน หรือส่วนที่สำคัญที่สุด ตั้งอยู่ตรง ศูนย์กลางของลานปราสาทชั้นใน มีแผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสย่อมุมมณฑป คือห้องโถงรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า เชื่อมอยู่ทางด้านหน้าที่ส่วนประกอบของปรางค์ประธานตั้งแต่ฐานผนังด้านบนและด้านล่าง เสากรอบประตู เสาติดผนัง ทับหลัง หน้าบัน ซุ้มชั้นต่างๆ ตลอดจนกลีบขนุนปรางค์ล้วนสลักลวดลายประดับทั้งลวดลายดอกไม้ ใบไม้ ภาพฤาษี เทพประจำทิศ ศิวะ นาฏราช ที่ทับหลังและหน้าบันด้านหน้าปรางค์ประธาน ลักษณะของลวดลายและ รายละเอียดอื่นๆ ช่วยให้ กำหนดได้ว่าปรางค์ประธานพร้อมด้วยบันไดทางขึ้นและ สะพานนาคราช สร้างขึ้นเมื่อราวพุทธศตวรรษที่ 17 ภายในลานชั้นในด้านตะวันตกเฉียงใต้ มีปรางค์ขนาดเล็ก 1 องค์ ไม่มีหลังคา จากหลักฐานทาง ศิลปกรรมที่ปรากฏ เช่น ภาพสลักที่หน้าบันทับหลัง บอกให้ทราบได้ว่าปรางค์องค์นี้สร้างขึ้น ก่อนปรางค์ประธาน มีอายุ ในราวพุทธศตวรรษที่ 16

ปราสาทเมืองต่ำ

ปราสาทเมืองต่ำเป็นปราสาทหินขอมโบราณที่มีขนาดใหญ่มาก ตั้งอยู่ในบริเวณบ้านโคกเมือง ตำบลจรเข้มาก อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ห่างจากตัวจังหวัดไปทาง ทิศใต้เป็นระยะทางประมาณ 64 กิโลเมตร การเดินทางไป ปราสาทเมืองต่ำ ไปได้หลายทาง ส่วนใหญ่ใช้เส้นทางบุรีรัมย์-นางรอง-พนมรุ้ง เข้าไปปราสาทเมืองต่ำระยะทางแยกเข้าไปประมาณ 83 กิโลเมตร หรือจะไปเส้นทางบุรีรัมย์-ประโคนชัย เข้าประสาทเมืองต่ำ ระยะทางประมาณ 16 กิโลเมตร อีกเส้นทางหนึ่งคือ สายประโคนชัย-บ้านกรวด ซึ่งเป็นเส้นแยกสายตะโก-พนมรุ้ง-ละหานทรายก็ได้ โดยปราสาทหินเมืองต่ำจะอยู่ห่างจากปราสาทหินเขาพนมรุ้งเพียงแค่ 8 กิโลเมตร โดยให้ตั้งต้นจากสถานที่จอดรถของปราสาทหินเขาพนมรุ้งให้ขับลงเขาไปทางอำเภอประโคนชัย พอลงเขามาประมาณ 500 เมตรก็จะมีป้ายบอกให้เลี้ยวขวาขับรถไปอีกประมาณ 3 กิโลเมตร ก็จะพบกับปราสาทหินเมืองต่ำและทะเลบาราย

แหล่งท่องเที่ยวชุมชนขอมโบราณจังหวัดสุรินทร์

ปราสาทศีขรภูมิหรือปราสาทระแงง

ปราสาทหินศีขรภูมิ ตั้งอยู่ที่บ้านปราสาท ตำบลระแงง อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ เส้นทางเข้าสู่ปราสาทศีขรภูมิจากตัวเมืองสุรินทร์ไปทางทิศตะวันออก ตามถนนทางหลวงหมายเลข 226 คู่ขนานกับรางรถไฟสายสุรินทร์-อุบลราชธานี ระยะทางประมาณ 28 กิโลเมตร เลี้ยวซ้ายเข้าอำเภอศีขรภูมิอีก 1 กิโลเมตร

ลักษณะทั่วไป

ปราสาทศีขรภูมิสร้างขึ้นระหว่าง พ.ศ. 1555-พ.ศ. 1700 จากลวดลายที่เสาและทับหลังของปรางค์ประธานและปรางค์บริวารทั้ง 4 องค์ มีลักษณะปนกันระหว่างศิลปขอมแบบปาปวน และแบบนครวัด สำหรับเป็นศาสนสถานภายใต้ศาสนาฮินดู ลัทธิไศวนิกาย และต่อมาคงมีการดัดแปลงให้เป็นวัดในพุทธศาสนาตามที่มีหลักฐานการบูรณะปฏิสังขรณ์ในราวพุทธศตวรรษที่ 22-23 ในสมัยอยุธยาตอนปลาย ตัวปราสาทสร้างด้วยอิฐ หิน ทราย และศิลาแลง ประกอบด้วยปรางค์ก่ออิฐ 5 องค์ ตั้งอยู่บนฐานเดียวกัน หันหน้าไปทางทิศตะวันออก แผนผังเป็นรูปสี่เหลี่ยม จัตุรัส โดยมีปรางค์ประธานตั้งอยู่ตรงกลาง และมีปรางค์บริวาร 4 องค์ ล้อมอยู่ทั้ง 4 ทิศ ศาสนสถานทั้งหมดนี้ล้อมรอบด้วยสระน้ำ

ปราสาทศีรขรภูมิมีลักษณะเด่นที่ศิลาทับหลังของปราสาทได้แกะสลักเป็นรูปเทพเจ้าตามหลักศาสนาฮินดูอยู่หลายองค์ ซึ่งปราสาทศีขรภูมิแห่งนี้ เดิมเป็นเทวสถานในศาสนาฮินดูที่บูชาพระศิวะเป็นใหญ่ เทพสิบกรนั่นก็คือพระศิวะกำลังร่ายรำ หรือ เรียกกันว่า “ศิวะนาฏราช” โดยมีเทพอีก 4 องค์ร่วมบรรเลงด้วย กล่าวคือ ไล่เรียงจากทางด้านขวามือในขณะที่แหงนหน้ามอง ภายใต้วงโค้งของมาลัยนั้น ถือดอกบัวและชูงวง คล้ายร่ายรำ ถัดมาคือพระพรหม ในที่นี้จะเห็นเพียง 3 หน้า แต่มี 4 กร กำลังตีฉิ่งและถือดอกบัว ถัดมาทางด้านซ้ายจะเป็นพระนารายณ์ 4 กร สองมือบนถืออาวุธประจำตัวคือจักรและสังข์ (รายละเอียดสูญหายบางส่วน) ส่วนสองมือล่างดูเหมือนอยู่ในท่ารำ ส่วนองค์สุดท้ายก็คือนางปารพตีในบางหนังสือบางส่วน บ้างก็เรียก พระอุมา หรือ บรรพตี ซึ่งเป็นมเหสีของพระศิวะ มือหนึ่งถือ คฑาส่วนอีกมือหนึ่งนั้นรายละเอียดก็สูญหายเช่นกัน ส่วนรายละเอียดอื่นๆ นั้นมีเหล่าเทวดา ฤาษี หงส์ และสัตว์อีกหลายชนิดเป็นที่ยอมรับจากนักโบราณคดีว่า ศิลาทับหลังของปราสาทศีขรภูมิแห่งนี้ สมบูรณ์และสวยงามที่สุดในประเทศไทย สหัทยา วิเศษ. (2543).

ปราสาทภูมิโปน

ปราสาทภูมิโปน ตั้งอยู่ที่บ้านภูมิโปน ตำบลดม อำเภอสังขะ การเดินทางจากจังหวัดสุรินทร์ ใช้ทางหลวงหมายเลข 2077 (สายสุรินทร์ - สังขะ) ระยะทาง 49 กิโลเมตร จากแยกอำเภอสังขะเข้าทางหลวงหมายเลข 2124 (สังขะ-บัวเชด) ตรงต่อไปจนถึงบ้านภูมิโปนอีก 10 กิโลเมตร จะเห็นปราสาทอยู่ริมถนนด้านซ้ายมือ

ลักษณะทั่วไป

ปราสาทภูมิโปนประกอบด้วยโบราณสถาน 4 หลัง คือ ปราสาทก่ออิฐ 3 หลัง และ ก่อศิลาแลง 1 หลัง มีอายุการก่อสร้างอย่างน้อยสองสมัย ปราสาทก่ออิฐหลังใหญ่และหลังทางทิศเหนือสุด นับเป็นปราสาทแบบศิลปะ เขมรที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดในประเทศไทย คือราวพุทธศตวรรษที่ 13 ส่วนปราสาทอิฐหลังเล็กที่ตั้งตรงกลางและปราสาทที่มีฐานศิลาแลง ทางด้านทิศใต้นั้น สร้างขึ้นในสมัยหลังปราสาทภูมิโปนคงสร้างขึ้น เพื่อเป็นศาสนสถานในศาสนาฮินดูไศวนิกาย เช่นเดียวกับศาสนสถานแห่งอื่นในรุ่นเดียวกัน แม้ไม่พบรูปเคารพซึ่งควรจะเป็นศิวลึงค์อยู่ภายในปรางค์ แต่ที่ปรางค์องค์ใหญ่ยังมี ท่อโสมสูตร คือ ท่อ น้ำมนต์ที่ต่อออกมาจากแท่นฐานรูปเคารพในห้องกลางติดอยู่ที่ผนังในระดับพื้นห้อง

ปราสาทหินบ้านพลวง

ประสาทหินบ้านพลวง ตั้งอยู่ที่บ้านพลวง ตำบลกังแอน อำเภอปราสาท เส้นทางเข้าสู่ประสาทบ้านพลวงเริ่มจากที่ว่าการอำเภอปราสาท 4 กิโลเมตรตามถนนสายสุรินทร์-ปราสาท -ช่องจอม (ทางหลวงหมายเลข 214) มีทางแยกซ้ายมือที่กิโลเมตร 34-35 ไปอีกราว 1 กิโลเมตร ปราสาทหินบ้านพลวงเป็นปราสาทหิน ขนาดเล็กแต่ฝีมือการสลักหินประณีตงดงามมาก ได้รับการขุดแต่งบูรณะเมื่อปี พ.ศ. 2515 โดยวิธีอนัสติโลซิส คือการรื้อตัว ปราสาทลง เสริมความมั่นคง และประกอบขึ้นใหม่ดังเดิม ลักษณะของปราสาทหินองค์นี้เป็นปรางค์องค์เดียว ตั้งอยู่บนฐานศิลาแลง ขนาดใหญ่ รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หันหน้าไปทางทิศตะวันออก

ปราสาทบ้านพลวงมีประตูทางเข้าด้านหน้าเพียงด้านเดียวส่วนด้านอื่นอีกสามด้านทำเป็นประตู หลอก องค์ปรางค์ก่อด้วยศิลาแลง หินทราย และมีอิฐเป็นวัสดุร่วมก่อสร้างในส่วนบนของปราสาท โบราณสถานแห่งนี้เป็นรูปสี่เหลี่ยม ย่อมุมจำหลักลายงดงามมาก แต่องค์ปรางค์เหลือเพียงครึ่งเดียว ส่วนยอดหักหายไป มีคูน้ำเป็นรูปตัวยูล้อมรอบ ถัดจาก คูน้ำเป็น บาราย (สระน้ำขนาดใหญ่) ที่เห็นเป็นคันดิน เดิมคงเป็นที่ตั้งของแหล่งชุมชนมาก่อนลักษณะของทับหลังที่พบส่วนมาก สลักเป็นรูปพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณอยู่ภายในซุ้มเหนือหน้ากาล มีซึ่งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกและทิศใต้ ส่วนทางด้านเหนือสลักเป็นรูปพระกฤษณะฆ่านาค รูปพระกฤษณะฆ่านาคสันนิษฐานได้ว่าปราสาทแห่งนี้คงสร้างขึ้นสำหรับพระอินทร์ นอกจากนี้ ช่างมักสลักเป็นรูปสัตว์เรียงเป็นแนว เช่น ช้าง กระรอก หมู ลิง และวัว อยู่บนทับหลังสำหรับด้านทิศตะวันออกสลักเป็นรูปพระกฤษณะ ยกภูเขาโควรรธนะและเช่นเดียว กัน มีรูปสลักเป็นรูปสัตว์เล็ก ๆ นอกกรอบหน้าบันอันน่าจะแสดงถึง ความอุดมสมบูรณ์ เพราะมีแหล่งน้ำต่าง ๆ อยู่มาก ที่ผนังด้านหน้า มีรูปทวารบาลยืนกุมกระบอง

อุทยานแห่งชาติเขาพระวิหาร

อุทยานแห่งชาติเขาพระวิหาร ตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เขาพระวิหาร มีเนื้อที่ประมาณ 130 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 2 จังหวัดคือ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ และกิ่งอำเภอน้ำขุ่น กับอำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี

ปราสาทเขาพระวิหาร ตั้งอยู่บนเทือกเขาพนมดงรักในราชอาณาจักรกัมพูชา บริเวณที่ติดผามออีแดง ตำบลเสาธงชัย อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ ของประเทศไทย ตัวปราสาทหันหน้ามาทางด้านที่ติดกับประเทศไทย ปราสาทเขาพระวิหารเดิมอยู่ในความปกครองดูแลของไทย กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถา นประกาศในหนังสือราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2483 และหลังจากการตัดสินของศาลโลก ตั้งแต่วันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2505 เป็นต้นมาได้เปลี่ยนไปอยู่ภายใต้การปกครองดูแลของราชอาณาจักรกัมพูชาสืบมาจนถึงปัจจุบัน

ประสาทเขาพระวิหาร ทางขึ้นชมปราสาทนั้นอยู่ในเขตไทย ซึ่งเป็นพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติเขาพระวิหาร ด้วยเหตุนี้นักท่องเที่ยวจึงต้องเสียค่าเข้าชมสองครั้ง คือ ค่าธรรมเนียมเข้าเขตอุทยานแห่งชาติเขาพระวิหาร และค่าขึ้นชมปราสาทเขาพระวิหารไทยกับกัมพูชาเคยเกิดกรณีพิพาทเรียกร้องความเป็นเจ้าของปราสาทเขาพระวิหาร ซึ่งศาลโลก

ตัดสินให้ตัวปราสาทเขาพระวิหารเป็นของกัมพูชา ปราสาทเขาพระวิหารเปรียบดังวิหารสวรรค์ของผู้คนในดินแดนเขมรต่ำและในเขตพนมดงเร็ก ปราสาทเขาพระวิหารนี้มีลำตราวเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติร่วมกันของชุมชน ยอดเขาพระวิหารถือว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่ออำนาจที่นอกเหนือธรรมชาติและความอุดมสมบูรณ์ของสรรพสิ่งของชนพื้นเมือง ก่อนจะมีการสถาปนาให้สถานที่แห่งนี้เป็น ศรีศิขรีศวร ที่ประดิษฐานศิวะลึงค์อันศักดิ์สิทธิ์ ตามคติความเชื่อในลัทธิเทวราชาของขอม โดยเชื้อพระวงศ์กษัตริย์ขอมในสมัยพระเจ้าโสรวรมันที่ 1 ผู้สร้างเมืองยโสธรปุระ สมัยพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 (พุทธศตวรรษ ที่ 16) ได้ทรงสถาปนาให้เขาพระวิหารเป็นที่ประดิษฐาน กมรเตงชคตศรีศิขรีศวร เพื่อหลอมรวมความหลากหลายของผู้คนพื้นเมืองหลากวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ทั้งพวกจาม ขอม ส่วยให้มี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในด้านระบบความเชื่อ โดยผสานเอาลัทธิเทวราชา อันมีนัยถึงการสร้างความสมานฉันท์ในทางการเมืองและวัฒนธรรมระหว่างผู้คนในดินแดนเขมรต่ำกับเขาดงเร็ก ซึ่งหมายถึงการที่คนพื้นเมืองยอมรับในพระราชอำนาจของกษัตริย์ขอม ดังที่พระองค์ได้โปรดให้ผู้นำในท้องถิ่นเดิมแถบเขาพระวิหารสาบานตนแสดงความจงรักภักดีต่อกมรเตงชคตศรีศิขเรศวร ที่หน้าบันของภวาลัย อันเป็นที่ประดิษฐานศิวลึงค์ มีภาพจำหลักรูปพระศิวะฟ้อนรำเหนือศีรษะช้าง แม้ว่าตัวปราสาทจะถูกสร้างโดยกษัตริย์ขอม แต่ทางขึ้นปราสาทและภวาลัยหันหน้ามาทางทิศเหนือสู่เขตอีสานใต้ของประเทศไทย แสดงถึงการเป็นที่สักการะของผู้คนในแถบนี้ และสอดคล้องกับลักษณะภูมิประเทศสำหรับผู้คนในดินแดนเขมรต่ำ มีทางขึ้นที่สูงชันมาก อยู่ทางด้านตะวันออกของปราสาททางช่องแคบที่เรียกว่าช่องบันไดหัก ปราสาทเขาพระวิหารได้เป็นศูนย์กลางความเชื่อในระดับลัทธิเทวราชและเป็นศูนย์รวมแห่งพิธีกรรมการนับถือบรรพบุรุษของผู้คนในท้องถิ่น มีการอุทิศถวายเทวสถานด้วยที่ดิน ข้าทาส วัตถุสิ่งของที่ทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชนรอบปราสาทพระวิหารและบริเวณใกล้เคียง ในบริเวณใกล้ๆปราสาทพระวิหารยังมีสถานที่น่าสนใจคือภาพแกะสลักนูนสูงที่ผามออีแดง และสถูปคู่ อันเป็นโบราณสถานรูปทรงแปลกตาตั้งอยู่คู่กันสองหลัง

ปราสาทวัดสระกำแพงใหญ่

ปราสาทสระกำแพงใหญ่ หรือปราสาทศรีพฤทเธศวร ตั้งอยู่บริเวณวัดสระกำแพงใหญ่ ในท้องที่บ้านกำแพงใหญ่ ตำบลสระกำแพงใหญ่ อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ อยู่ห่างจากตัวอำเภออุทุมพรพิสัย 2 กิโลเมตร หรือห่างจากตัวจังหวัด 26 กิโลเมตร เป็นปราสาทขอมที่มีขนาดใหญ่และสมบูรณ์ที่สุดของจังหวัดศรีสะเกษ เส้นทางการเดินทางใช้ทางหลวงหมายเลข 226 ห่างจากตัวจังหวัด 26 กิโลเมตรและห่างจากตัวอำเภอ 2 กิโลเมตร

ลักษณะทั่วไป

ปราสาทวัดสระกำแพงใหญ่ เป็นลักษณะสถาปัตยกรรมขอมแบบบาปวน เชื่อกันว่าสร้างขึ้นในสมัยพุทธศตวรรษที่ 16 เพื่อใช้เป็นเทวาลัยบูชาพระศิวะตามความเชื่อของศาสนาฮินดู ลัทธิไศวะนิกาย และได้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นวัดในพุทธศาสนานิกายมหายานในพุทธศตวรรษที่ 18องค์ปราสาทสระกำแพงใหญ่ มีลักษณะเป็นปรางค์ 3 องค์ตั้งอยู่บนฐานเดียวกัน หันหน้าไปทางทิศตะวันออก ปรางค์ประธานองค์กลางก่อด้วยศิลาทราย มีทับหลังจำหลักภาพพระอินทร์ทรงช้างบนแท่นเหนือหน้ากาล ส่วนปรางค์อีก 2 องค์ มีขนาดเล็กกว่าก่อด้วยอิฐ มีส่วนประกอบตกแต่งที่เป็นหินทราย เช่น ทับหลัง กรอบหน้าบันและกรอบเสาประตู ด้านหลังปรางค์องค์ทิศใต้มีปรางค์ก่อด้วยอิฐอีกองค์หนึ่ง หันหน้าไปทางทิศตะวันออกเช่นเดียวกัน นอกจากปรางค์ทั้งสี่องค์นี้แล้ว ด้านหน้าของปรางค์องค์รองสององค์ มีวิหารก่ออิฐด้านละหนึ่งหลัง หันหน้าเข้าหาปรางค์ทั้งสององค์ วิหารที่ก่อด้วยอิฐซึ่งอยู่ทางด้านทิศเหนือมีทับหลังสลักภาพพระนารายณ์บรรทมสินธุ์อยู่เหนือพระยาอนันตนาคราชท่ามกลางเกษียรสมุทร และที่วิหารก่ออิฐทางด้านทิศใต้มีทับหลังรูปพระอิศวรกับพระอุมาประทับนั่งเหนือโคนนทิ สิ่งก่อสร้างทั้งหมดล้อมรอบด้วยระเบียงคตรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าก่อด้วยศิลาแลงองค์ปราสาทสร้างจากหินทราย และศิลาแลงขนาดใหญ่ มีโคปุระหรือประตูซุ้มทั้ง 4 ทิศ

ปัจจุบันปราสาทวัดสระกำแพงใหญ่ได้รับการบูรณะ และอยู่ภายใต้การดูแลของกรมศิลปากร และได้มีการขุดค้นพบโบราณวัตถุจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นทับหลังที่พบมากถึง 13 แผ่น เช่นทับหลังจำหลักภาพศิวะนาฏราชพระกฤษณะยกเขาโควรรธนะ และยังพบพระพุทธรูปนาคปรก พระพุทธรูปปางสมาธิ พระพิมพ์ดินเผา ฯลฯ ส่วนภายนอกปราสาทหินที่วัดสระกำแพงใหญ่ มีพระอุโบสถ และพระประธานให้ทุกท่านสามารถแวะกราบไหว้บูชาเพื่อเป็นสิริมงคลอีกด้วย

สรุปผล

แหล่งโบราณสถาน โดยได้ส่งเสริมศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญคือการคมนาคมและการสื่อสาร ประกอบด้วยการคมนาคม มีปัจจัยย่อย 3 ประการ คือ สภาพถนน ความต่อเนื่องในการเดินทางและระบบคมนาคม ท้องถิ่นการสื่อสาร มีปัจจัยย่อย 3 ประการ คือ มีระบบโทรศัพท์ / โทรศัพท์สาธารณะ มีระบบไปรษณีย์ / ตู้รับจดหมาย และมีระบบอินเตอร์เน็ต การท่องเที่ยวสาย อารยธรรม แนวทางการพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงพื้นที่กลุ่มอีสานใต้สู่ความยั่งยืนโดยเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านที่เหมาะสมมี 3 ด้านคือ ด้านนโยบายของรัฐ ด้านการศึกษา และด้านคมนาคม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Diffusionism) ของ อัลเฟร็ด โครเบอร์ (Kroeber. 1963) ที่เสนอแนวความคิดว่า วัฒนธรรมจะแพร่กระจายจากจุดศูนย์กลาง (จุดกำเนิด) ไปตามพื้นที่เท่าที่มันจะเป็นไปได้ในเขตภูมิศาสตร์เดียวกัน และยุคสมัยใกล้เคียงกัน จากแนวคิดนี้เราจะเห็นภาพของเขตวัฒนธรรมเป็นกลุ่มๆ ไป และแพร่กระจายไปถึงทุกที่ที่ไม่มีอุปสรรคทางภูมิศาสตร์ขวางกั้นตามสภาพภูมิประเทศที่มนุษย์สามารถจะเดินทางไปได้ ดังนั้นการแพร่กระจายของวัฒนธรรมจะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้หลักภูมิศาสตร์ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม การคมนาคมขนส่งที่ดี เป็นปัจจัยเอื้อต่อการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

กรมศิลปากร. (2536). *ทำเนียบโบราณสถานขอมในประเทศไทย เล่ม 4 จังหวัดสุรินทร์.* กรุงเทพฯ : อาร์ตโปรเกรส.

_____. (2538). พัฒนาการอารยธรรมไทย. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดนครราชสีมา.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). *การพัฒนาอย่างยั่งยืน.* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ดำเกิง โถทองและคณะ. (2550). *เส้นทางการท่องเที่ยวสายอารยธรรมขอมในประเทศไทย กัมพูชา และลาว.* กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2537). *การพัฒนาที่ยั่งยืน.* กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม,

การเขียนบทความวิชาการเพื่อการจัดทำผลงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของอาจารย์และนิสิต

Writing Academic Articles for the Preparation of Academic Work on Buddhism by Teachers and Students

สุรพงษ์ คงสัตย์[1], สิทธิศักดิ์ พรมสิทธิ์[2], พระครูปรีชากิจจาทร[3], และรุ้งนภา ทับขุนทด[4]
Rapong Kongsat, Sittisak Phromsit, Phrakru Preechakitjathorn, and Rungnapa Thapkhuntod

บทคัดย่อ

การเขียนบทความวิชาการนั้นกำลังเป็นสิ่งสำคัญของอาจารย์ระดับมหาวิทยาลัย อันเนื่องด้วยการเขียนบทความวิชาการหรือการผลิตผลงานวิชาการอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นมีข้อบังคับว่าด้วยคุณสมบัติของอาจารย์ประจำหลักสูตรหรืออาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรที่ต้องปฏิบัติและบทบาทการให้บริการวิชาการแก่วัด ชุมชน ท้องถิ่นและสังคมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาปัญญาและคุณธรรมตามกลุ่มมหาวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยซึ่งการผลิตผลงานวิชาการของอาจารย์และนิสิตนั้นจะต้องมีความสอดคล้องและมีความชัดเจนทั้งรูปแบบและเนื้อหาสาระของบทความที่สามารถสะท้อนมุมมองให้ผู้อ่านได้มีองค์ความรู้ใหม่และสามารถนำไปต่อยอดเชิงวิเคราะห์ตามปรากฏการณ์ของสังคมและพระพุทธศาสนา ตลอดทั้งสภาพทั่วไปทางธรรมชาติตามที่บทความนั้นนำเสนอ

ดังนั้น การเขียนบทความวิชาการเพื่อการจัดทำผลงาน วิชาการด้านพระพุทธศาสนาของอาจารย์และนิสิตนั้นสามารถสรุปได้ว่า 1) บทความวิชาการนั้นดูดี 2) บทความวิชาการนั้นมีสาระ 3) บทความวิชาการนั้นไม่ตัดตอน 4) บทความวิชาการนั้นพร้อมอ้างอิง 5) บทความวิชาการนั้นลิงค์ประวัติ 6) บทความวิชาการนั้นจัดสรรถ้อยคำ 7) บทความวิชาการนั้นมีจัดทำข้อมูล 8) บทความวิชาการนั้นต้องเพิ่มพูนองค์ความรู้ 9) บทความวิชาการนั้นทันสมัยตามยุค และ10) บทความวิชาการนั้นมีบุ๊คครบถ้วนสวยงาม ซึ่งถ้าบทความนั้นมีลักษณะครบในมุมมองของผู้เขียนคิดว่าผลงานวิชาการนั้นมีความถูกต้องและมีความน่าสนใจ จูงใจและมีประโยชน์ต่อผู้อ่านอย่างแน่นอน โดยเฉพาะบทความวิชาการด้านพระพุทธศาสนาจะต้องอยู่ภายใต้กรอบแนวคิด คือว่า 1) ผู้ก่อตั้ง หรือ ศาสดา 2) หลักคำสอน หรือ ศาสนธรรม 3) นักบวช สาวก หรือ ศาสนบุคคล 4) ศาสนิกชน ผู้นับถือศาสนาพุทธ 5) ศาสนสถาน ศาสานวัตถุ และ 6) พิธีกรรม หรือพุทธศาสนพิธี ถ้าอาจารย์และนิสิตผลิตผลงานด้านพระพุทธศาสนาตามกรอบที่กล่าวมาแล้วนี้จะเป็นบทบาทและผลงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนาที่โดดเด่นและบทความวิชาการนั้นก็จะสร้างแรงจูงใจให้ผู้อ่านและมีความสอดคล้องกับหลักศาสนาสากล เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาสากลที่มีหลักการและวิธีปฏิบัติของศาสนาและศาสนิกที่ถูกต้อง

คำสำคัญ บทความวิชาการ, พระพุทธศาสนา, อาจารย์และนิสิต

ABSTRACT

Writing academic articles is becoming an important aspect of university professors that writing academic articles or producing academic works, there are regulations regarding the qualifications of program instructors or instructors responsible for the program that must be followed and the role of providing academic services to temples, communities, localities, and society in order to lead to the development of wisdom and morality according to the university group of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, where the production of academic work by teachers and

[1-4] มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา/ Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus
Corresponding author, e-mail: surapong2551@hotmail.com Tel. 0956219269

students must be consistent and There is clarity in both formats and the content of the article can reflect the perspective of the reader to gain new knowledge and be able to further analyze it according to the phenomena of society and Buddhism.

Throughout the general natural conditions as the article presents. Therefore, writing academic articles for the preparation of works the academic knowledge of Buddhism of teachers and students can be summarized as 1) The academic article is good looking, 2) The academic article is meaningful, 3) The academic article is not excerpted, 4) The academic article is ready for references, 5) The academic article has a history link, 6) The academic article has allocated words, 7) The academic article is prepared information, 8) Academic articles must increase knowledge, 9) Academic articles are up-to-date with the times, and 10) Academic articles have a complete and beautiful book. If the article has all the characteristics, in the opinion of the writer, Academic work is accurate and interesting, Definitely motivating and useful to readers. Especially academic articles on Buddhism must be within the framework of the concept that 1) Founder or Prophet, 2) Doctrine or Religious Dharma, 3) Priest, disciple or religious person, 4) Religious people who practice Buddhism, 5) Religious places, religious objects, and 6) Rituals or Buddhist ceremonies. If teachers and students produce works on Buddhism according to the aforementioned framework, this will be an outstanding role and academic work on Buddhism, and the academic articles will create motivation for readers and be consistent with the principles of international religion Because Buddhism is a universal religion that has correct principles and practices of religion and religious people.

Keywords: Academic articles, Buddhism, teachers and students

บทนำ

บทความวิชาการเป็นแหล่งความรู้ประเภทหนึ่งและเป็นงานเขียนเชิงวิเคราะห์และสังเคราะห์ที่สะท้อนความรู้ความสามารถทั้งเชิงวิชาการและเชิงการสื่อสารของผู้เขียน การเขียนบทความวิชาการเป็นภาพสะท้อนถึงความตื่นตัวทางวิชาการ เนื่องด้วยผู้เขียนต้องติดตามองค์ความรู้และวิทยาการใหม่ๆ ที่เปลี่ยนแปลงในแวดวงวิชาชีพและเป็นกระบวนการหนึ่งในการพัฒนาความรู้ นอกจากนี้ การเขียนบทความวิชาการถือเป็นกิจกรรมหนึ่งสำหรับการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องแบบไม่เป็นทางการของผู้อ่านหรืออาจารย์และนิสิต นักศึกษาผู้ที่อยู่ในกระบวนการศึกษา แต่หลายคนก็ยังไม่เข้าใจว่า บทความวิชาการคืออะไรและมีกี่ประเภท เพราะตำราวิชาการที่มีผู้รู้เขียนไว้ก็มีความแตกต่างกันในด้านการวิเคราะห์รูปแบบและขั้นตอนต่าง ๆ ของการเขียนบทความวิชาการ ในบทความวิชานี้จึงมีความประสงค์การนำเสนอการเขียนบทความวิชาการแบบง่าย ๆ เพื่อให้อาจารย์ นิสิตและผู้อ่านมีความรู้ความสามารถและเข้าใจตรงกัน ซึ่งผู้เขียนรวบรวมข้อบรรยายวิชาการในงานกิจกรรมโครงการจัดทำและเผยแพร่ผลงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนาของอาจารย์และนิสิต หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา วันจันทร์ที่ 11 เดือนกันยายน พ.ศ. 2566 เวลา 09.00 เป็นต้นไป ณ ห้องประชุม A 202 อาคารเรียนรวมมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมาที่ผู้เขียนได้รับเชิญเป็นวิทยากรบรรยายเชิงวิชาการซึ่งในมุมมองของการเขียนบทความวิชาการเพื่อผลิตผลงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนาในการบรรยายครั้งนี้ ผู้เขียนนำเสนอประเด็นหลักๆ 9 ประการ เพื่อให้อาจารย์และนิสิตเห็นรูปแบบการผลิตผลงานวิชาการเพื่อการตีพิมพ์เผยแพร่วิชาการด้านพระพุทธศาสนา หรือว่า บทความนั้นจะเป็นวิชาการศาสตร์อื่น ๆ ก็ตามต่อไป

1. ความหมายของคำว่า บทความวิชาการ

บทความวิชาการ ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า **Academic Articles** จะกล่าวได้ว่า บทความวิชาการ คือ ข้อเขียนที่เสนอข้อมูลจากข้อเท็จจริงอย่างชัดเจนทั้งในแง่มุมลบและบวกหรือมุมมองที่ดีและมุมมองตรงกันข้ามกับฝ่ายดี พร้อมทั้งสรุปให้เหตุผลทุกประการและจะต้องมีเอกสารอ้างอิงเรื่องราวที่ผู้เขียนกำลังเสนออย่างชัดเจน และในอีกมุมมอง **บทความทางวิชาการ** คือ งานเขียนขนาดสั้น ซึ่งมีการกำหนดประเด็นที่ชัดเจนโดยผู้เขียนเรียบเรียงจากผลงานทางวิชาการของตนเอง หรือของผู้อื่นในลักษณะที่เป็นการวิเคราะห์ วิจารณ์ หรือเสนอแนวความคิดใหม่ ๆ จากพื้นฐานทางวิชาการนั้น ๆ บทความทางวิชาการที่เผยแพร่โดยทั่วไป (ชัยณรงค์ สุกยัง, 2564) อาทิเช่น 1) บทความทางวิชาการที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้น ๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการและวิชาชีพ 2) บทความทางวิชาการที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการไม่เข้มข้นนัก เน้นกลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชาชนทั่วไป 3) บทความวิจัย (research article) คือบทความที่เขียนขึ้นจากงานวิจัยของตนเอง มีการกำหนดปัญหาและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ สรุปและอภิปรายผลการวิจัย อันนำไปสู่ความก้าวหน้าทางวิชาการ 4) บทความวิจารณ์ (review article) คือบทความที่ศึกษาผลงานหรือแนวคิดอย่างใดอย่างหนึ่งโดยละเอียด รวมทั้งมีการวิเคราะห์และอภิปรายผลของเรื่องที่ศึกษาให้เห็นแนวโน้มว่าควรเป็นไปในทางใดมีข้อดีข้อเสียอย่างไร และ 5) บทความเชิงวิจารณ์ เป็นบทความที่เขียนจากการศึกษา ค้นคว้า เฉพาะกรณีเกี่ยวกับการศึกษาถึงสถานภาพ หรือปัญหาของสิ่งที่ศึกษาเพื่อหาสาเหตุของปัญหาและเสนอแนะแนวทางแก้ไข

บทความทางวิชาการ หมายถึง บทความที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการนำเสนอความรู้ มุมมอง เนื้อหาที่แสดงข้อเท็จจริง ข้อความรู้ทางวิชาการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยมักเป็นการนำเสนอความรู้หรือมุมมองใหม่ ๆ หรือ การต่อยอดความรู้ที่มีฐานมาจากความรู้เดิมในสาขาวิชาการหนึ่ง โดยเฉพาะอาจได้มาจากการเรียบเรียงจากหนังสือ หรือ การวิจัย และผู้เขียนอาจเสนอเนื้อหาสาระทางวิชาการ หรือ เสนอทั้งเนื้อหาสาระ ข้อเท็จจริงและแสดงความคิดเห็นเชิงวิเคราะห์ วิจารณ์ หรือ เป็นการเสนอผลการวิจัย (มณีมัย ทองอยู่และดารารัตน์ เมตตาริกานนท์, 2566)

สรุปได้ว่า **บทความวิชาการ** หมายถึง ข้อเขียนที่ผู้เขียนได้นำเสนอมุมมองที่เป็นองค์ความรู้จากการศึกษาและวิจัย การสืบค้นเชิงวิชาการเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เกิดจากความสนใจแล้วนำมาเรียบเรียงตามระบบและขั้นตอนการเขียนบทความวิชาการและนอกจากนั้น บทความวิชาการยังรวมไปถึงการนำเสนอมุมมองและเขียนอธิบายเรื่องใดเรื่องหนึ่งด้วยเหตุผลที่เหมาะสมตามข้อเท็จจริง เพื่อการตีพิมพ์เผยแพร่นั้นก็จะต้องมีรูปแบบที่ชัดเจนและถูกต้องซึ่งอาจจะมีทั้งที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อบุคคล และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ อาทิ วารสารทางวิชาการ วารสารกึ่งวิชาการ หนังสือรวมเรื่อง และเอกสารประกอบการประชุม สัมมนาทางวิชาการ และสื่อบุคคล อาทิ การนำเสนอผลงานในการประชุม สัมมนาทางวิชาการการบรรยายอภิปราย และสื่ออิเลคทรอนิกส์ อาทิ เว็บไซต์ เป็นต้น และฐานข้อมูลในการเตรียมบทความทางวิชาการ ต้องทราบแหล่งเผยแพร่และวิธีจัดเตรียมต้นฉบับที่แหล่งเผยแพร่นั้น ๆ กำหนด เช่น ต้องทราบว่าแหล่งเผยแพร่เป็นวารสารวิชาการ หรือวารสารกึ่งวิชาการวัตถุประสงค์ในการเผยแพร่เป็นอย่างไร กลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มใด ความยาวของบทความกำหนดไว้กี่หน้าอักษรที่ใช้ในการพิมพ์เป็นแบบไหน ใช้การอ้างอิงรูปแบบใด เพื่อสามารถจัดเตรียมบทความทางวิชาการได้อย่างเหมาะสมและถูกต้อง

2. ประเภทบทความวิชาการ

ประเภทบทความวิชาการ นั้นสามารถสรุปได้ 4 ประการ ได้แก่

1) บทความวิชาการทั่วไป เป็นบทความเชิงวิชาการที่นำเสนอความรู้ทางวิชาการและประสบการณ์ของผู้เขียนที่ได้จากการอ่าน สังเกต สัมภาษณ์ วิเคราะห์ และวิจารณ์

2) บทความปริทัศน์ เป็นบทความวิชาการที่เสนอเนื้อหาวิชาการเชิงสังเคราะห์ โดยประมวลสาระจากงานเขียนของนักวิชาการอื่น ๆ ในเรื่องเดียวกัน โดยผู้เขียนจะวิเคราะห์แนวความคิดแล้วนำมาเปรียบเทียบ สรุปประเด็น วิจารณ์ หรือเสนอแนะเพื่อให้เห็นแง่มุมที่แตกต่างกัน

3) บทความวิจัย เป็นบทความวิชาการการที่นำเสนอผลการค้นคว้าวิจัยใหม่ ๆ ที่เรียบเรียงจากงานวิจัยโดยสังเขปตามเริ่มต้นไปจนสิ้นสุดที่ผลการวิจัย

4) บทความวิชาการชี้เฉพาะศาสตร์ เป็นบทความวิชาการที่นำเสนอองค์ความรู้เฉพาะทาง เช่น ด้านการแพทย์ ด้านการศาสนา ด้านการเมืองการปกครอง เป็นต้น โดยการเขียนรูปแบบเจาะลึกเฉพาะด้านลงไปเลยเพื่อสร้างองค์ความรู้ที่แตกต่างจากมุมมองเดิม ๆ ที่อาจจะเกิดจากการแสวงหาทฤษฎีทางศาสตร์ก็ได้ ดังนั้น ผู้เขียนบทความด้านนี้จะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจริง ๆ

3. ลักษณะของบทความวิชาการ

ลักษณะของบทความวิชาการ นั้นสามารถสรุปได้ 13 ลักษณะ ได้แก่

1) บทบรรณาธิการเป็นบทความแสดงความคิดเห็นลักษณะหนึ่งที่เขียนขึ้นเพื่อเสนอแนวคิดหลักของสื่อสิ่งพิมพ์นั้น ๆ ต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2) บทความสัมภาษณ์ เป็นบทความที่เขียนขึ้นจากการสัมภาษณ์บุคคลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

3) บทความแสดงความคิดเห็นทั่ว ๆ ไป เป็นบทความที่มีเนื้อหาหลายลักษณะ เช่น หยิบยกปัญหาเหตุการณ์ หรือ เรื่องที่เป็นที่สนใจมาแสดงความคิดเห็น

4) บทความวิเคราะห์ เป็นบทความแสดงความคิดเห็นอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้เขียนจะพิจารณาเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่เผยแพร่มาแล้วอย่างละเอียด โดยแยกแยะให้เห็นส่วนต่าง ๆ ของเรื่องนั้น

5) บทความวิจารณ์ เป็นบทความที่เขียนเพื่อแสดงความคิดเห็นในเชิงวิจารณ์เรื่องราวด้วยเหตุผลและหลักวิชาการ

6) บทความสารคดีท่องเที่ยว เป็นบทความที่มีเนื้อแนวบรรยาย เล่าเรื่องเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่มีทัศนียภาพสวยงาม

7) บทความเชิงชีวประวัติ เป็นบทความที่เขียนบางส่วนของชีวิตบุคคลเพื่อให้ผู้อ่านทราบโดยเฉพาะคุณสมบัติ หรือ ผลงานเด่นที่ทำให้บุคคลนั้นมีชื่อเสียง

8) บทความครบรอบปี เป็นบทความที่มีเนื้อหาแนวบรรยาย เล่าเรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์ พิธีการในเทศกาลหรือวันสำคัญ

9) บทความให้ความรู้ทั่วไป เป็นบทความที่ผู้เขียนจะอธิบายให้ความรู้คำแนะนำในเรื่องทั่ว ๆ ไปที่ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

10) บทความเชิงศาสนา เป็นบทความที่เขียนอธิบายถึงข้อธรรมะทางพระพุทธศาสนา หรือว่า ศาสนาสากลที่มีผู้คนนับถือจำนวนมากและมีองค์ประกอบ 6 ประการ เพื่อให้ผู้อ่านทั่วไป มีลักษณะเข้าใจง่าย ให้คติ หรือแนวทางการดำเนินชีวิตตามแนวทางศาสนา

11) บทความวิชาการเนื้อแสดงข้อเท็จจริง เป็นบทความที่เขียนเพื่อให้ความรู้ทางวิชาการเรื่องใดเรื่องหนึ่งและในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ

12) บทความวิชาการเชิงประวัติศาสตร์ เป็นข้อเขียนที่ผู้เขียนหยิบยกเหตุการณ์ทางการเมืองการปกครอง วัด ชุมชน ท้องถิ่นและสังคมขึ้นมาเล่าด้วยหลักวิชาการและพร้อมด้วยแสดงเหตุผลประกอบและมีหลักฐานอ้างอิงอย่างชัดเจน

13) บทความวิชาการเชิงสุนทรียศาสตร์ เป็นข้อเขียนที่มุ่งเน้นด้านความสวยงาม ดนตรี หรือสิ่งที่มนุษย์ผลิตขึ้นมาเพื่อสร้างความสนุกสนานและบันเทิงใจ อาจจะอยู่ในรูปบทเพลงพื้นบ้าน เพลงสากล หรือ อุปกรณ์ที่เป็นเครื่องมือขับร้องต่าง ๆ ที่สามารถสร้างความสุนทรียศาสตร์ รวมไปถึงภาพวาดต่างๆ วิจิตรศิลป์ สถาปัตยกรรมต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้จึงถือได้ว่า อิทธิพลที่เกิดขึ้นกับตัวมนุษย์เองแล้วนำมาสู่การสร้างสิ่งต่าง ๆ ถ้าผู้เขียนท่านใดสามารถหยิบยกขึ้นมาเขียนเป็นบทความวิชาการได้นั้นก็จะมาคุณค่าทางสังคม แต่จะต้องศึกษาข้อมูลอย่างท่องแท้และถูกต้อง

สรุปได้ว่า ลักษณะของบทความวิชาการนั้นสามารถแบ่งโดยภาพกว้าง ๆ ได้ 13 ลักษณะตามที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่ข้อเขียนจะอยู่ในลักษณะใดก็เป็นเรื่องของผู้เขียนมีความถนัดในการเขียนด้านอะไร เพราะการเขียนนั้นมีความสำคัญและมีคุณค่าทุกประเด็นและทุกเรื่องราวที่ได้หยิบยกขึ้นมา เพราะว่า การเขียนบทความทุกบทความนั้น ผู้เขียนจะต้องศึกษาข้อมูลอย่างละเอียดและถูกต้อง

4.ระดับของบทความวิชาการ

ระดับของบทความวิชาการ นั้นแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่

1) ระดับบทความวิชาการทั่วไป เป็นงานเขียนที่มิได้มุ่งเน้นการให้ความรู้หรือข้อเท็จจริงเชิงวิชาการ แต่มุ่งเน้นให้ความรู้ทั่วไปเท่านั้น หรือ ให้ข้อคิดเห็น เช่นว่า บทความชีวประวัติ บทความการท่องเที่ยว

2) ระดับบทความกึ่งวิชาการ เป็นงานเขียนที่ใช้ความรู้เชิงวิชาการ แต่ไม่ลึกซึ้งถึงระดับองค์ความรู้หรือทฤษฎี เช่นว่า บทความที่เป็นบทวิเคราะห์ หรือ บทความเชิงวิพากษ์ เป็นต้น

3) บทความวิชาการ เป็นงานเขียนที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อสารองค์ความรู้ หรือข้อค้นพบใหม่ ๆ ทางวิชาการในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งเป็นการเฉพาะ เช่นว่า บทความวิจัย บทความเสนอแบบจำลอง เป็นต้น

4) บทความวิชาการชี้เฉพาะสาขาวิชา เป็นงานเขียนที่มุ่งเน้นให้ความรู้เฉพาะทางในศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งจำเพาะเท่านั้น โดยการเขียนบทความเชิงเจาะลึก อาทิเช่น สัตวแพทย์ แพทยศาสตร์ เป็นต้น ไม่มีการนำศาสตร์อย่างอื่นมาผสมผสานจึงจัดว่า บทความวิชาการประเภทนี้ค่อนข้างจะเป็นองค์ความรู้ลึกลงไปเฉพาะสาขาวิชาเท่านั้น

นอกจากนั้น ยังสามารถกล่าวได้แบบกว้าง ๆ ในเรื่องบทความวิชาการ ได้แก่ บทความวิชาการระดับชาติและบทความวิชาการระดับนานาชาติและนำไปเป็นแนวทางการประเมินระดับหลักสูตร คือว่า ผู้ที่เป็นอาจารย์ประจำหลักสูตรที่ผลิตบัณฑิตจะต้องมีผลงานวิชาการ หรือการนำเสนอบทความวิชาการระดับชาติ หรือ ระดับนานาชาติ หรือ มีการนำเสนอองค์ความรู้ที่เป็นบทความวิชาการในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งต่อสาธารณะ

5. องค์ประกอบในเขียนบทความวิชาการ

สิ่งที่ควรคำนึงอีกประการหนึ่งของการเขียนบทความวิชาการคือส่วนประกอบการเขียนบทความวิชาการ มี 4 ประการ ได้แก่

1) **ผู้เขียนบทความ** ผู้เขียนบทความนั้นควรมีความรู้ในเรื่องที่จะเขียน มีเวลาในการเขียน และมีความสุขในการที่จะสร้างสรรค์งานเขียนทางวิชาการ นอกจากนี้ ยังต้องอาศัยปัจจัยภายนอก คือ การมีบรรยากาศทางวิชาการในองค์กร มีแหล่งความรู้ และมีผู้ที่จะช่วยเหลือสนับสนุนงานเขียน

2) **สิ่งที่เขียน** สิ่งที่เขียนนั้นมีความทันสมัยอยู่ในความสนใจของแวดวงวิชาชีพ เนื้อหาสาระมีความถูกต้องเชื่อถือได้ทางวิชาการ และมีประโยชน์ โดยอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรมและจรรยาบรรณของนักวิชาการ

3) **ผู้อ่าน** ผู้อ่านนั้นควรรู้ว่าใครคือกลุ่มเป้าหมาย มีระดับความรู้ ความสามารถ และ ความสนใจในการรับรู้สิ่งที่เขียนเพียงใด สามารถเข้าถึงสื่อ หรือแหล่งที่เผยแพร่บทความได้มากน้อยแค่ไหน ซึ่งเทคนิคการเขียนบทความจะต้องคำนึงถึงผู้อ่านเป็นสำคัญ

4) **เอกสารประกอบขณะเขียน** ผู้เขียนจะต้องมีความพร้อมทั้งเอกสารที่จะอ้างอิงด้วยต่อหน้าตนเองหรือตำราวิชาการอันเป็นที่เอกสารหลักในการสร้างความคิดรวมยอดให้กับตนเอง เพื่อสร้างและจัดสรรถ้อยคำให้มีความละเอียดอ่อนเป็นไปตามหลักวิชาการ

6. ส่วนประกอบของบทความวิชาการ

ส่วนประกอบของบทความวิชาการนั้นถือว่ามีความสำคัญมาก ๆ ถ้าผู้เขียนไม่เขียนตามหลักวิชาการหรือไม่ยึดแบบก็จะยังไม่ครบขั้นตอน เช่นว่าไม่มีชื่อเรื่อง โดยผู้เขียนเขียนข้อความนั้นขึ้นมาลอย ๆ และไม่การลำดับเรื่องก็จะทำ

ให้ผู้อ่าน หรือผู้ตรวจสอบความถูกต้องก็ไม่สามารถประเมินได้ว่าถูกต้องหรือไม่ อย่างไร จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งว่าผู้เขียนจะต้องมีความเข้าใจในส่วนประกอบของการเขียนบทความวิชาการเบื้องต้น ดังนี้

1) **ชื่อเรื่อง** ชื่อเรื่อง หรือ ชื่อบทความนั้นจะต้องสั้นกะทัดรัด ได้ความหมายและใช้ภาษาที่ง่ายแก่การเข้าใจและครอบคลุมประเด็นของเรื่องสื่อให้ผู้อ่านคาดเดาและอยากติดตามเนื้อหา

2) **บทคัดย่อและคำสำคัญ** บทคัดย่อนั้นเป็นการสรุปประเด็นเนื้อหาที่เป็นแก่นสำคัญ เน้นประเด็นสำคัญของงานที่ต้องการนำเสนอ ควรเขียนให้สั้น กระชับ ความยาวไม่เกิน 10-15 บรรทัด โดยบทคัดย่อประกอบด้วยเนื้อหา 3 ส่วน คือ เกริ่นนำ สิ่งที่ทำ และสรุปผลสำคัญที่ได้ และคำสำคัญนั้นเป็นศัพท์เฉพาะทางที่เห็นแล้วเข้าใจว่างานชิ้นนี้เกี่ยวข้องกับอะไร จำนวนไม่เกิน 5-8 คำ

3) **บทนำ** บทนำนั้นเป็นการกล่าวถึงที่มาของเรื่อง หรือความเป็นมาของประเด็นปัญหาหรือจุดมุ่งหมายในการเขียนบทความ ควรมีเนื้อหาที่เร้าความสนใจ หรือปูพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องราวที่จะกล่าวในบทความเพื่อดึงความสนใจของผู้อ่านเข้าสู่เนื้อเรื่อง ให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญและต้องการที่จะติดตามอ่านต่อไป ควรเขียนให้กระชับ ตรงประเด็น ไม่ยืดเยื้อ ต้องเขียนให้สอดคล้องกับชื่อเรื่อง โดยจับประเด็นจากชื่อเรื่องและนำเรื่องเข้าสู่บริบท

4) **เนื้อเรื่อง** เนื้อเรื่องนั้นคือเนื้อความที่มีสาระ รายละเอียดต่าง ๆ ในประเด็นที่ผู้เขียนวางแผนจะเขียน โดยแบ่งเป็นตอนหรือหัวข้อตามความเหมาะสม นำเสนอเรื่องราวและความคิดเห็นอย่างครบถ้วน เขียนลำดับเนื้อหาอย่างเป็นระบบ อยู่บนพื้นฐานของข้อมูลหรือสถิติที่ทันสมัย มีหลักฐานอ้างอิง หรือมีที่มาอย่างชัดเจน อาจมีภาพหรือตารางประกอบตามความเหมาะสม

5) **ส่วนสรุป** ส่วนสรุปนั้นเป็นส่วนที่อยู่ท้ายสุดของเรื่องแต่มีความสำคัญ โดยอาจเลือกเก็บประเด็นสำคัญ ๆ มาเขียนรวมกันไว้สั้น ๆ ท้ายบท หรือ อาจบอกผลลัพธ์ว่าสิ่งที่กล่าวมามีความสำคัญอย่างไร สามารถนำไปใช้อะไรได้บ้าง หรืออาจใช้วิธีตั้งคำถามหรือให้ประเด็นทิ้งทายกระตุ้นให้ผู้อ่านตระหนักถึงเรื่องที่กล่าวมา บทสรุปที่ดีต้องตอบสนองวัตถุประสงค์ของการเขียนและสามารถโน้นน้าวให้เห็นคล้อยตามหรือเห็นแย้งได้

6) **การอ้างอิง** การอ้างอิงนั้นเพื่อแสดงให้เห็นว่า ความรู้และแนวคิดที่นำเสนอในบทความน่าเชื่อถือ เพราะจะแสดงให้เห็นว่าผู้เขียนได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งใดบ้าง นอกจากนี้ ยังเป็นการป้องกันการฟ้องร้องการละเมิดสิทธิ์ และเป็นการแสดงความเคารพทางวิชาการ การอ้างอิงทางสังคมศาสตร์จะใช้ระบบ **American Psychological Association (APA)** การอ้างอิงควรมีจำนวนรายชื่อเอกสารไม่น้อยจนเกินไป ไม่ควรอ้างอิงเอกสารเพียงรายการเดียว และไม่ควรอ้างอิงเฉพาะเอกสารภาษาไทย ควรใช้เอกสารต่างประเทศ

สรุปความว่า ส่วนประกอบของการบทความวิชาการทั้ง 6 ประการนั้นเป็นสิ่งที่ผู้เขียนทุกท่านจะต้องตระหนักให้มากและสร้างความเข้าใจอย่างท่องแท้และถูกต้อง โดยผู้เขียนใหม่จะต้องทำความเข้าใจและสามารถตีความหมายได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้น ผู้เขียนใหม่จะต้องแสวงหาข้อมูลที่เป็นตัวอย่างบทความวิชาการหล าย ๆ รูปแบบทั้งที่เป็นบทความวิชาการทั่วไป บทความวิชาการกึ่งวิชาการ บทความวิชาการชี้เฉพาะ เพื่อนำมาเปรียบเทียบและพิจารณาถึงส่วนประกอบของการเขียนบทความวิชาการทั้ง 6 ประการว่า มีความสำคัญอย่างไรและจะต้องทำให้ถูกต้องและมีความชัดเจนตลอดการเขียนบทความวิชาการ

7. เทคนิคการเขียนบทความวิชาการ

การเขียนบทความวิชาการนั้นเป็นสิ่งที่ผู้เขียนหลายคนไม่กล้าที่จะเขียน เพราะเกิดความกังวลว่า เรื่องราวที่ตนเองเขียนนั้นจะดูไม่ดี ไม่เป็นที่สนใจ และ ภาษาที่ใช้จะไม่ถูกต้อง แน่นอนว่า คำว่า วิชาการ นั้นจะต้องมีขั้นตอนและรูปแบบชัดเจน ผู้เขียนจะต้องทำความเข้าใจก่อนที่จะลงมือเขียน อยู่ๆ จะเขียนเลยไม่ได้ แต่ถ้าจะเขียนอ่านเองก็เขียนได้เลย ถ้าจะเขียนให้คนอื่นอ่านจะต้องศึกษารูปแบบและขั้นตอน องค์ประกอบของการเขียน หรือ การศึกษาตัวอย่างงานเขียนที่มีผู้รู้เขียนไว้หลายๆ ลักษณะ เพื่อจะได้สัมผัสเห็นข้อเขียนที่เรียกว่า บทความวิชาการคืออย่างไร เมื่อได้ศึกษารูปแบบ ขั้นตอนการเขียนและองค์ประกอบแล้วคิดว่า การเขียนบทความวิชาการตามที่ผู้เขียนคิดว่า ยากอาจจะ

กลายเป็นสิ่งที่ง่ายก็ได้ แต่อย่างไรก็ตาม เทคนิคการเขียนบทความวิชาการนั้นก็ควรมีและศึกษาทำความเข้าไว้ก็จะเป็นการดี จึงมีข้อเสนอเล็กๆน้อยๆ เพื่อการนำไปสู่การเขียนบทความแบบง่ายๆ โดยยึดหลักการ 8 ประการ ดังนี้

1) **อย่าคิดมากเกินไป** ขอให้ผู้เขียนบอกกับตนเองว่าทุกคนสามารถเขียนบทความได้หากไม่กังวลและคิดมากเกินไป แต่ส่วนใหญ่มักกังวลว่าจะเขียนได้ไม่ดี กังวลว่าเขียนไปแล้วจะมีคนมาคอยจับผิด หรือกลัวว่าจะเขียนได้ไม่ภูมิฐาน ต้องทำใจให้ได้ว่าเราเขียนในเรื่องที่เรามั่นใจว่าเรารู้ เขียนในเรื่องที่คิดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน อย่างน้อยที่สุดเราก็ได้ทำประโยชน์ โดยเสนอข้อมูลที่เราคิดว่าถูกต้องดีที่สุดออกมาเพื่อให้คนอื่นที่ยังไม่รู้ได้รับรู้เรื่องราวที่เรากำลังนำเสนอออกมาในรูปข้อเขียนทางวิชาการและพยายามหาข้อมูลให้มากที่สุด ความกังวลและการคิดมากเกินไปเป็นของทุกคนและคิดด้วยว่าคนอื่นก็คิดอย่างเราและเราต้องข้ามพ้นไปให้มันได้

2) **การเลือกหัวเรื่องเพื่อการเขียน** บทความที่ดีนั้นคือบทความที่สามารถอธิบายสิ่งที่เป็นประโยชน์ในแง่ใดแง่หนึ่งแก่ผู้อ่าน หรือบอกสิ่งใหม่ต่อผู้อ่านและสามารถต่อยอดความคิดใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น ให้ความรู้ที่นำไปใช้ในงานได้ ให้แนวคิดที่น่าสนใจ บอกมุมมองที่ทันสมัย เป็นต้น ดังนั้น ผู้เขียนใหม่ควรเลือกหัวข้อที่คิดว่า ผู้อ่านจะสนใจและได้รับประโยชน์ นอกจากนั้น ควรเลือกหัวข้อที่ตนเองสนใจด้วยและมีข้อมูลพร้อมอันดับแรกแล้วจึงหาข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดและอย่าคิดว่าคนอื่นเขียนไปหมดแล้ว ในประเด็นนี้ห้ามคิดเด็ดขาด เพราะจากการศึกษาจะพบว่าบทความวิชาการเรื่องเดียวกัน หรือมีความคล้ายคลึงกัน แต่เมื่ออ่านเนื้อหาสาระภายในบทความแล้วมีความแตกต่างกันในรูปแบบการนำเสนอและความชัดเจนที่แตกต่างกันออกไปก็มี

3) **กำหนดประเด็นและวางแผน** ข้อนี้มีความสำคัญมากๆ สำหรับนักเขียนมือใหม่ การเขียนบทความนั้นไม่ยาก แต่ยากตรงที่ไม่รู้จะเริ่มต้นเขียนอย่างไร กว่าจะเขียนย่อหน้าแรกได้ก็คิดแล้วคิดอีก ทำให้ไม่ได้เริ่มสักทีอย่างนี้ก็มี ดังนั้น ถ้าคิดจะเขียนก็ให้วางแผนและกำหนดประเด็นที่จะเขียนไว้ก่อนในเริ่มต้น โดยมีหลักการเริ่มต้นแบบง่ายๆ คือ ควรวางเค้าโครงหัวข้อย่อยต่างๆ ที่ต้องการเขียนลงในกระดาษก่อน ในแต่ละหัวข้อย่อยมีใจความสำคัญอะไรที่ต้องใส่ลงไปบ้าง เขียนออกมาเป็นประเด็นหลักๆ ก่อน จากนั้นจึงค่อยมาจัดเรียงลำดับหัวข้อย่อยเนื้อเรื่องต้องเรียงลำดับต่อเนื่องกันไป เพื่อให้ผู้อ่านลำดับความคิดและติดตามเรื่องได้เข้าใจง่ายๆ ผู้อ่านจะไม่หงุดหงิดและรำคาญต่อการอ่านบทความ นอกจากนั้น ผู้เขียนจะต้องเตรียมข้อมูลที่เป็นหนังสือประกอบให้พร้อมต่อหน้า เพื่อจะได้มาผสมผสานแนวคิดในบางครั้งที่ต้องการหลักการและข้อมูลสนับสนุนของตนเอง

4) **การเขียนไม่ต้องเขียนวันเดียวจบ** หมายความหมาย การเขียนบทความหรือหนังสือวิชาการนั้นไม่ต้องพยายามเขียนวันเดียวจบ หรือเรียกว่า การเขียนรวดเดียวจบ ถ้าทำได้ก็ดี เพราะเป็นการดำเนินตามความคิดของตนเองในขณะนั้นให้จบเลย ขณะเดียวกันข้อมูลบางส่วนที่ต้องการอ้างอิงไม่มีอยู่ในมือก็จะยากและสรุปไม่ได้ก็จะเกิดสะดุดความคิดได้และอาจจะทำให้ความคิดของตนเองไม่อยากเขียนต่อ จึงควรค่อยๆ เขียนไปที่ละประเด็นให้จบและประเด็นไหนต้องการขยายความด้วยความคิดของผู้อื่นมาอ้างอิงก็อาจจะหยุดไว้ก่อน ผู้เขียนก็ข้ามไปเขียนประเด็นถัดไปก่อนได้ ซึ่งลักษณะอย่างนี้ ผู้เขียนทำกันทั่วไป จึงเสนอแนะว่า ถ้าจะเขียนวันเดียวจบก็ควรมีเนื้อหาสาระหลักและเนื้อหาสาระรองสนับสนุนให้พร้อมต่อหน้าตนเองและพร้อมหนังสือวิชาการที่จะสนับสนุนแนวคิดในเรื่องที่ตนเองกำลังนำเสนอทุกประการจะเป็นการดี แต่ถ้าจะเขียนแบบค่อยเป็นค่อยไปก็สามารถทำได้ก็จะเป็นผ่อนความคิดลงมาอีกจะไม่เป็นการบีบความคิดของตนเอง

5) **การตัดต่อและเรียบเรียงเนื้อหาในการนำเสนอ** เมื่อผู้เขียนสามารถเขียนฉบับร่างออกมาได้ตามเค้าโครงเรื่องที่กำหนดเป็นแนวไว้แล้ว สิ่งที่จะต้องดำเนินการต่อไปคือ การตรวจสอบความถูกต้องและการตัดต่อเนื้อหาสาระที่อยู่ในบทความในเรื่องรายละเอียดของงาน เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและลำดับเรื่องในการนำเสนอและความเชื่อมโยงของระบบภาษาที่ใช้สื่อสารก็จะชัดเจน

6) **การตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขสำนวน** บทความวิชาการที่ดีนั้น สำหรับผู้เขียนใหม่หรือผู้เขียนเก่าแล้วก็ตาม สิ่งหนึ่งที่จะต้องทำคือ การตรวจสอบความถูกต้องซึ่งหมายถึงทุกอย่างที่เป็นส่วนประกอบของบทความวิชาการนับตั้งแต่ชื่อเรื่อง บทคัดย่อ คำสำคัญ บทนำ เนื้อหาสาระ บทสรุป อ้างอิง จะต้องถูกตรวจสอบอีกครั้งโดยการอ่านทบทวนจะได้รู้ว่า สำนวนภาษาที่นำเสนอจุดไหนที่จะต้องแก้ไข หรือเพิ่มเติมอีกก็ได้ ตลอดทั้ง การตัดออกบางส่วน

ที่คิดว่าเกินมาหรืออ่านแล้วสำนวนไม่ดีต้องเปลี่ยนสำนวนใหม่ อักษรถูกผิด ตัวสะกดต่างๆ ให้ถูกต้องตามหลักภาษาไทยหรือภาษาอื่นๆ ที่นำเสนอ

7) **การเขียนฉบับจริงให้ถูกต้อง** หมายความว่า เมื่อการเขียนบทความของตนเองได้ตรวจสอบความถูกต้องทุกส่วนประกอบและตัวอักษรแล้ว สิ่งที่ต้องทำต่อมาคือ การจัดทำฉบับจริงที่จะนำเสนอให้เรียบร้อยและอาจจะต้องส่งให้ผู้รู้และเชี่ยวชาญตรวจสอบสำนวนอีกครั้งก็เป็นได้ ถ้าจำเป็นต้องส่งไปตีพิมพ์ในวารสารวิชาการระดับฐาน 1 หรือ ฐาน 2 เรียกว่า TCI จึงมีความจำเป็นจะต้องรับการตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง อันเนื่องด้วยวารสารแต่ละฉบับก็มีข้อระเบียบแตกต่างกันรูปแบบและขั้นตอนการตีพิมพ์บทความวิชาการ

8) **การเขียนบทสรุปแต่ละประเด็น** การสรุปประเด็นต่อท้ายสุดของบทความแต่ละเรื่องนั้นถามว่า จำเป็นต้องทุกสุดท้ายไหม คงตอบว่า ไม่จำเป็น แต่ถ้าข้อความหรือย่อหน้านั้นเป็นข้อความเชิงอธิบายความเรื่องราวอย่างต่อเนื่องอย่างนี้จำเป็นต้องสรุป เพื่อสื่อสารให้ผู้อ่านถึงเรื่องราวสำคัญของเรื่องที่กำลังอธิบาย เพราะลักษณะการอ่านของผู้อ่านมีความแตกต่างกัน แต่ถ้าข้อความที่เป็นลักษณะบอกจำนวนก็ไม่ควรมี เมื่อจบแล้วก็จบเลย แต่ผู้เขียนก็สามารถกล่าวแนวคิดเพิ่มเติมเป็นการเสริมลักษณะองค์ความรู้แทรกได้หลังจากจบประเภท ลักษณะและความสำคัญ จึงถือว่า การเขียนบทสรุปท้ายสุดของบทความนั้นสามารถทำได้ตามความเหมาะสมให้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้เขียน

สรุปความว่า เทคนิคการเขียนบทความวิชาการทั้ง 8 ประการนี้ ไม่ได้หมายความว่า สิ่งเหล่านี้จะต้องเกิดขึ้นกับทุกคนและต้องเกิดขึ้นทั้ง 8 ประการ อย่างนี้ไม่ใช่ การเขียนบทความวิชาการนั้น ผู้เขียนบางคนมีความขยันและบวกกับพรสวรรค์ พรแสวง และการเป็นนักอ่านที่ดีและมีการแสวงองค์ความรู้อย่างสม่ำเสมอนั้นเทคนิคเหล่านี้อาจจะไม่เกิดขึ้นกับท่านก็ได้ จึงเรียนอาจารย์และนิสิตว่า อย่าคิดมากเกินไปและกังวลในสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้นและทุกท่านต้องมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง เมื่อเรามีความเชื่อมั่นในศักยภาพของเราแล้วสิ่งที่คิดว่ายากก็อาจจะเป็นง่ายก็ได้ หรือสิ่งที่เราคิดว่า เราทำไม่ได้ก็สามารถทำได้ สิ่งสำคัญคือว่า สิ่งที่เรากำลังจะเขียนนั้นมีองค์ความรู้และมีความพร้อมด้านเอกสารประกอบหลักหรือไม่ อย่างไรและก่อนการเขียนมีการกำหนดแนวทางและวางเค้าโครงไว้ก่อนหรือไม่ ถ้าทุกท่านมีการกำหนดแนวทางไว้และพร้อมด้วยความตั้งใจในการผลิตผลงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนาหรือจะเป็นบทความวิชาการเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ตามก็เชื่อได้เลยว่ามีความสำเร็จอย่างแน่นอนและถูกต้องตามหลักวิชาการ

8. กรอบแนวคิดบทความวิชาการด้านพระพุทธศาสนา

การศึกษาพระพุทธศาสนานั้นไม่ว่าการศึกษาจะศึกษาและทำความเข้าใจจุดใดก็ตามถือว่า เรื่องนั้นเป็นวิชาการทั้งสิ้นในมุมมองของผู้บรรยาย ฉะนั้น การศึกษาพระพุทธศาสนาเพื่อจะนำมาเขียนบทความวิชาการนั้นมีมาก เพราะว่าปัจจุบันนี้ยังบุคคลที่ยังไม่เข้าใจหลักการทางพระพุทธศาสนามีมาก ไม่ว่าจะเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หรือเรื่องราวของพระพุทธเจ้า หรือ พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ทุกเรื่องราวเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเป็นเรื่องข้อเท็จจริงและละเอียดอ่อนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งว่า ผู้ศึกษานั้นจะต้องศึกษาอย่างแท้จริงและทำความเข้าใจอย่างท่องแท้และปัจจุบันมีการศึกษาพระพุทธศาสนาอย่างกว้างขวางซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ **พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)** ได้ตั้งข้อสังเกตว่า “ประเด็นที่จะการศึกษาด้านพระพุทธศาสนาขยายตัวออกไปในหลายประเทศ จึงให้ชาวพุทธทั่วโลกได้หันมาสนใจและศึกษาพระพุทธศาสนา จึงเป็นโอกาสสำคัญที่เราจะได้มองไปข้างหน้าว่า เราจะก้าวต่อไปในทิศทางไหน และจะกำหนดแนวทางการศึกษาพระพุทธศาสนาให้เป็นไปอย่างไร จึงจะสมสมัย และสอดรับกับความต้องการของกลุ่มคนเหล่านั้น”

ในขณะเดียวกัน ตัวแปรภายในที่มุ่งเน้นให้มหาวิทยาลัยได้ตระหนักรู้ถึงอัตลักษณ์ (Identity) ตัวเองว่า “เมื่อประมวลจากจากพระราชปณิธานของสมเด็จพระปิยมหาราช รัชกาลที่ 5 ผู้ทรงสถาปนาให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นสถานศึกษาพระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูง ซึ่งพระไตรปิฎกหมายถึงพระพุทธศาสนา และวิชาชั้นสูง หมายถึงศาสตร์สมัยใหม่ที่ศึกษากันในระดับอุดมศึกษา จึงทำให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้จัดสถานะของตัวเองให้เป็นแหล่งเรียนรู้พระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่ภายใต้วิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยว่า จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและสังคม” ตัวแปรทั้ง

ภายใน และภายนอกดังกล่าว จึงทำให้มหาวิทยาลัยได้กำหนดจุดยืน (Positioning) ของตัวเองโดยการจัดให้มีการศึกษาในระดับปริญญาโทในรายวิชา “พระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่” และการศึกษาระดับปริญญาเอกในวิชา “พระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่” ทั้งสองวิชาได้กำหนดให้ใช้ภาษาอังกฤษว่า “ Buddhism and Modern Sciences” ซึ่งทั้งสองวิชานั้นได้กำหนดขอบเขตการศึกษาเอาไว้ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันว่า “ศึกษาและสัมมนาในประเด็นพระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่ โดยศึกษา**แบบบูรณาการ หรือ แบบสหวิทยาการ** ให้ครอบคลุมทั้งด้าน **วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษย์ศาสตร์** โดยให้ผู้เรียนรู้ได้ประยุกต์วิทยาการสมัยใหม่มาอธิบายคำสอนทางพระพุทธศาสนา หรือนำหลักการทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์และตอบปัญหาทางวิทยาการ และสังคมสมัยใหม่” พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2557)

อย่างไรก็ตาม การบรรยายวิชาการครั้งนี้คงไม่ได้หยิบมาทั้งหมด ในเบื้องต้นเรียนท่านอาจารย์และนิสิตทุกท่านว่า จากคำกล่าวข้างต้นจะแสดงให้เห็นว่า ปัจจุบันการศึกษาพระพุทธศาสนาไม่ได้อยู่เพียงศาสตร์เดียวคือพุทธศาสตร์ แต่เป็นการศึกษาแบบบูรณาการของหลักพระพุทธศาสนาไปเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ได้อย่างไร หรือว่าศาสตร์สมัยใหม่นั้นมาเข้าหลักพระพุทธศาสนาได้อย่างไร ดังนั้น ก่อนอื่นที่ผู้ศึกษาจะต้องทำความเข้าใจหลักพระพุทธศาสนาในเชิงการบูรณาการนั้น อยากจะให้อาจารย์และนิสิตมองไปที่องค์ประกอบของพระพุทธศาสนาในเบื้องต้น อันเนื่องด้วยว่า การศึกษาพระพุทธศาสนานั้นคงจะไม่หนีหลักการขององค์ประกอบของศาสนาได้ ถึงแม้ว่า ทุกคนจะศึกษาศาสนาอื่นที่ไม่ใช่พระพุทธศาสนาก็ตาม แต่ต้องเป็นศาสนาสากลซึ่งพระพุทธศาสนาก็เป็นศาสนาสากลจึงมีองค์ประกอบ จำนวน 6 ประการ ดังนี้

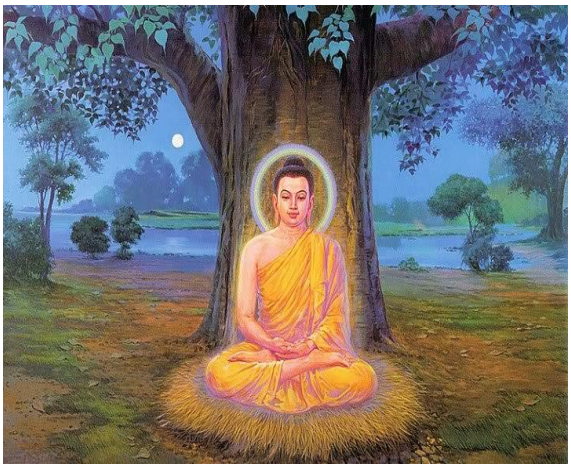

1. ผู้ก่อตั้ง หรือ ศาสดา ซึ่งผู้ก่อตั้งศาสนาพุทธ คือเจ้าชายสิทธัตถะ ได้ออกบวชเป็นโยคีสิตธัตถะแล้วศึกษาหาความรู้ บำเพ็ญเพียรด้วยความวิริยะอุตสาหะ แสวงหาโมกขธรรมจนค้นพบสัจธรรม ตรัสรู้เป็นองค์สัมมาสัมพุทธเจ้าเมื่อวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ณ ริมฝั่งแม่น้ำเนรัญชรา ตำบลอุรุเวลาเสนานิคม แขวงเมืองพาราณสี ประเทศอินเดีย แล้วประกาศศาสนาครั้งแรกแก่ปัญจวัคคีย์ เมื่อวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 ก่อนพุทธศักราช 45 ปี ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน

2. หลักคำสอน หรือ ศาสนธรรม ทุกศาสนาต้องมีหลักคำสอนเป็นสารัตถะ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติในการดำเนินชีวิตในสังคมและหาเป้าหมายสุดท้ายของชีวิต ทางพุทธศาสนา

เรียก นิพพาน หลักคำสอนของศาสนาพุทธเรียกว่า พระธรรม โดยมีการบันทึกลายลักษณ์อักษรเป็นคัมภีร์ เรียกว่า พระไตรปิฎก

3. นักบวช สาวก หรือ ศาสนบุคคล ศาสนาพุทธได้มีการสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันนี้ ก็เพราะการปฏิบัติ การศึกษาและการเผยแผ่ของพระสงฆ์ เป็นหลัก

4. ศาสนิกชน ผู้นับถือศาสนาพุทธ เราเรียกว่า พุทธศาสนิกชน หมายถึงผู้ที่เลื่อมใส พระรัตนตรัย แล้วศึกษาหลักคำสอนขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้า มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

5. ศาสนสถาน ศาสานวัตถุ หรือสัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา หมายถึง สถานที่ที่ปรากฏในพุทธประวัติ อันได้แก่สังเวชชนียสถาน หรือสถานที่ที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรม ทางพุทธศาสนา อันได้แก่ วัด โบสถ์ วิหาร เจดีย์ ศาลาการเปรียญ หอไตร เป็นต้น

6. พิธีกรรม หรือพุทธศาสนพิธี หมายถึงกิจกรรม ของพุทธบริษัทต้องปฏิบัติเพื่อดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา อาทิ การอุปสมบท การทอดผ้าป่า การทอดกฐิน การทำบุญตักบาตรในทุก ๆ วัน หรือในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น

องค์ประกอบพระพุทธศาสนาทั้ง 6 ประการที่กล่าวมานี้ถือว่า กรอบแนวคิดวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ถึงแม้ว่า อาจารย์และนิสิตจะหยิบยกประเด็นใดก็ตามในพระพุทธศาสนาก็จะอยู่ในกรอบแนวคิดทั้ง 6 ประการนี้ ก็เป็นเรื่องสำคัญที่ว่า องค์ประกอบทั้ง 6 ประการนี้ ทุกท่านมีความเข้าใจและมีองค์ความรู้ที่จะเขียนได้อย่างชัดเจนและถูกต้องหรือไม่ อย่างไร ยกตัวอย่าง... สมมุติว่า อาจารย์และนิสิตจะเขียนบทความวิชาการเรื่อง “**ธรรมชาติของจิต**” ประเด็นนี้ก็อยู่ในกลุ่มศาสนธรรม หรือ ศาสนคำสอน ทุกท่านก็จะต้องกำหนดเค้าโครงและวางแผนการเขียนให้เรียบร้อยก่อนในเบื้องต้นว่า การเขียนเรื่อง ธรรมชาติของจิต ในทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร และจะเขียนถึงไหน เพราะเรื่องจิตนั้นเป็นเรื่องใหญ่และละเอียด แต่ไม่เป็นไร ถ้าใจเราอยากเขียนก็ต้องเขียน เพราะใจเราต้องการนำเสนอเรื่องนี้ตามที่บอกในเบื้องต้นว่า อย่าคิดมากเกินไปหรือกังวลเกินไปต่อเรื่องที่เราคิดจะนำเสนอ ขอเพียงความตั้งใจและศึกษาข้อมูล อาจารย์และนิสิตคิดตามเรื่องที่จะยกตัวอย่างที่กล่าวไว้ข้างบนว่า “ธรรมชาติของจิต” สมมุติว่า ผู้เขียนวางเค้าโครงประมาณนี้

เค้าโครงที่ 1 ผู้เขียนคงต้องนึกถึงคำตรัสของพระพุทธเจ้าที่ว่า “**จิต มโน วิญญาณ**” ความว่า “ภิกษุทั้งหลาย ธรรมชาติใดที่เรียกว่า จิตบ้าง มโนบ้าง วิญญาณบ้าง การที่ปุถุชนผู้มิได้เรียนรู้จะพึงเบื่อหน่ายคลายความยินดีหรือหลุดพ้นธรรมชาตินั้น” นี่คือให้ความหมายของคำว่า จิต ต่อผู้อ่าน หรืออาจจะเพิ่มประเภทของจิตในทางพระพุทธศาสนาก็เพิ่มเติมได้

เค้าโครงที่ 2 ผู้เขียนอาจจะคิดถึงอารมณ์ของจิต ในทางพระพุทธศาสนาได้แสดงอารมณ์ของจิตได้แก่ สิ่งที่จิตคิดถึงเป็นที่ยึดหน่วงของจิต (อารมฺมณ จินฺตตีติ จิตฺต) มี 6 ประเภท ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และธรรมารมณ์

เค้าโครงที่ 3 คุณสมบัติประกอบกับจิต ในทางพระพุทธศาสนาได้แสดงคุณสมบัติประกอบกับจิตคือ เจตสิกมีลักษณะ 4 ประการ ได้แก่ 1) เอกุปปาท เกิดพร้อมกับจิต 2) เอกนิโรธ ดับพร้อมกับจิต 3) เอกาลมพน รับอารมณ์อย่างเดียวกับจิต และ 4) เอกวตฺถุก อาศัยวัตถุอย่างเดียวกับจิต

เค้าโครงที่ 4 การเกิดขึ้นและดับของจิต ในทางพระพุทธศาสนาได้แบ่งช่วงเวลาที่จิตเกิดดับแต่ละขณะออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1) อุปปาทะ ระยะที่จิตเกิดขึ้น 2) ฐิติ ระยะที่จิตดำรงอยู่ และ 3) ภังคะ ระยะที่จิตดับ

เค้าโครงที่ 5 สรุปจบเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ผู้เขียนจะต้องนำเอาองค์ความรู้ที่ได้นำเสนอในเรื่องธรรมชาติของจิต มากล่าวย่ออีกครั้ง โดยที่ไม่แตกต่างจากที่นำเสนอในข้างต้นจนจบ

ดังนั้น ตัวอย่างที่ยกมาแสดงข้างต้นโดยย่อ ๆ นี้คงจะทำให้อาจารย์และนิสิตมองเห็นแนวทางการผลิตผลงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนาเพื่อการตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร หรือ หนังสือวิชาการทั่วไป สิ่งสำคัญคือ การกำหนดชื่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งต้องเป็นเรื่อง หรือประเด็นที่อาจารย์และนิสิตมีความรู้และความเข้าใจอยู่เดิม หรือ เรื่องนั้นไม่ยากเกินไป เพราะข้อเขียนทางพระพุทธศาสนานั้นมีผู้รู้และผู้เชี่ยวชาญทางศาสนาได้รจนาและแต่งขึ้นมากมาย โดยเฉพาะผู้รู้สายมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หรือ สถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีสาขาวิชาด้านการศาสนาก็จะมีการผลิตผลงานวิชาการด้านนี้มากและการวิจัยด้านศาสนาก็มีนิสิต นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาก็จัดทำเป็นวิทยานิพนธ์มากมายเช่นกัน แต่นั้นไม่ใช่เป็นเรื่องสำคัญในการเขียนบทความวิชาการ

การเขียนข้อเขียนทุกเรื่องนั้นผู้เขียนจะต้องมีความพร้อมทั้งแรงกายและแรงใจ ตลอดทั้งกำลังด้านหนังสือ หรือ พลังแห่งองค์ความรู้เรื่องนั้นๆ ทุกบริบถที่จะนำแสดงให้ได้อย่างชัดเจนและถูกต้องตามหลักวิชาการ เพราะหลักวิชาการนั้นจะต้องมีความถูกต้องและความเชื่อมโยงทั้งองค์ความรู้และข้อเท็จจริงที่ได้จากแหล่งข้อมูลที่เป็นปฐมภูมิและทุติยภูมิซึ่งสามารถนำมาตรวจสอบระบบสามเส้าได้อีกทางจะเป็นการดี หรือ ผู้เขียนนำกระบวนการวิจัยเข้ามาผสมผสานด้วยก็ยิ่งทำให้การนำเสนอบทความยิ่งมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือมากยิ่ง

สรุปความว่า กรอบแนวคิดวิชาการด้านพระพุทธศาสนานั้นให้อาจารย์และนิสิตยึดองค์ประกอบพระพุทธศาสนา 6 ประการเป็นเบื้องต้น และเมื่อได้หัวข้อแล้วก็นำกระบวนการเขียนบทความมากำหนดเค้าโครงก่อนแล้วก็ลงมือเขียนตามกรอบเค้าโครงนั้นให้ดีที่สุด บทความนั้นก็จะเป็นที่น่าสนใจและมีความชัดเจนและถูกต้อง

9. บทความวิชาการที่น่าสนใจ

บทความวิชาการหลายบทความที่ผู้เขียนแล้วส่งไปตีพิมพ์แล้วถูกกองบรรณาธิการปฏิเสธว่า ไม่ผ่านเกณฑ์บ้าง หรือไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์บ้าง หรือ การเขียนแล้วหาผู้ทรงตรวจอ่านไม่มีบ้าง หรือสุดท้ายคือว่า ถูกปฏิเสธว่าบทความวิชาการนั้นไม่มีคุณภาพ จะด้วยเหตุผลอะไรก็ตาม เพราะวารสารทางวิชาการแต่ละเล่มก็มีมาตรฐานและเป้าหมายในการผลิตแตกต่างกันออกไป จึงมีความจำเป็นว่า ผู้เขียนบทความและอาจารย์ นิสิตและนักศึกษาจะต้องเข้าไปศึกษาถึงข้อมูลเกี่ยวกับวารสารทางวิชาการนั้นๆ ให้ละเอียดถึงวัตถุประสงค์ของการผลิตงานวิชาการ

ดังนั้น บทความวิชาการที่น่าสนใจและสามารถจูงใจผู้อ่านได้จะต้องมีความเป็นวิชาการที่ให้องค์ความรู้อย่างตรงไปตรงมาและมีรูปแบบการเขียนที่ชัดเจน การใช้ภาษามีลีลาอย่างเป็นทางการและการสื่อสารความหมายเห็นภาพชัดเจนไม่สลับซับซ้อน ยิ่งไปกว่านั้น อาจจะมีรูปภาพประกอบการเขียนด้วยในประเด็นที่จำเป็นเพื่อต้องการให้ผู้อ่านได้สัมผัสอรรถรสขององค์ความรู้ จึงคิดว่า ทบความวิชาการที่น่าสนใจควรมีหลักการ 10 ประการ ดังนี้

1) **บทความวิชาการนั้นดูดี** หมายความว่า การเขียนบทความนั้นมีองค์ประกอบครบตามโครงสร้างของการเขียนคือว่า ตั้งแต่ชื่อเรื่อง บทคัดย่อ คำสำคัญ บทนำ เนื้อหาสาระ บทสรุป และอ้างอิง

2) **บทความวิชาการนั้นมีสาระ** หมายความว่า บทความวิชาการนั้นจะต้องสะท้อนมุมมองเชิงวิชาการด้านการใช้ความรู้สาขาวิชาใดวิชาหนึ่งโดยเฉพาะ หรือไม่ก็มีองค์ความรู้ทั่วไปที่สอดคล้องกับชื่อเรื่องที่ผู้เขียนตั้งไว้ตั้งแต่ต้นไปจนจบความของเรื่องนั้นๆ และมีความหลากหลายวิธีการนำเสนอองค์ความรู้อย่างน่าสนใจ

3) **บทความวิชาการนั้นไม่ละตัดตอน** หมายความว่า บทความวิชาการนั้นมีการนำเสนอไปตามลำดับเรื่องและเค้าโครงเรื่องราวอย่างเป็นขั้นตอนและไม่นำเสนอกลับไปกลับมา ไม่สร้างความกังวลและเกิดความไม่สบายใจต่อผู้อ่าน บทความนั้นจะต้องสร้างแรงจูงใจและชวนอ่านอย่างต่อเนื่อง

4) **บทความวิชาการนั้นมีพร้อมอ้างอิง** หมายความว่า บทความวิชาการนั้นจะต้องมีการอ้างอิงอย่างเหมาะสมในเนื้อสาระสำคัญที่ได้คัดลอกมาจากแหล่งอื่นๆ ที่ไม่ใช่ข้อคิดเห็นของผู้เขียนและการอ้างอิงต้องเป็นไปตามระเบียบของสถาบันกำหนด หรืออ้างอิงตามหลักสากล (APA)

5) **บทความวิชาการนั้นมีลิงค์ประวัติ** หมายความว่า บทความวิชาการนั้นส่วนหนึ่งจะต้องการใส่ประวัติผู้เขียนลงมาด้วยและอีกส่วนคือ ข้อมูลบางเรื่องราวนั้นจะต้องมีการอ้างอิงประวัติของเรื่องราวนั้นๆ ซึ่งผู้เขียนจะต้องนำมาเกริ่นนำหรือการใส่เชิงอรรถท้ายข้อความก็สามารถทำได้ แต่ส่วนนี้อาจจะไม่จำเป็นมากนักในการเขียนบทความวิชาการ

6) **บทความวิชาการนั้นต้องมีจัดสรรถ้อยคำ** หมายความว่า การเขียนบทความวิชาการ หรือข้อเขียนให้บุคคลอื่นอ่านจะต้องมีการจัดสรรถ้อยคำอย่างละเอียดและชัดเจนตามความหมายที่ต้องการสื่อสารออกไปตามมุ่งหมายหรือเป้าหมายของบทความวิชาการและมีความงดงามตามหลักภาษาไทยหรือภาษานั้นๆ

7) **บทความวิชาการนั้นมีจัดทำข้อมูล** หมายความว่า ผู้เขียนมีการจัดข้อมูลให้มีความหมายอย่างสอดคล้องกันทุกตอนและมีการจัดลำดับเรื่องราวก่อนหลังอย่างชัดเจนของการนำเสนอแต่ละตอน และนอกจากนี้บทความวิชาการนั้นยังมีการพิสูจน์ข้อเท็จจริงต่างๆ ของข้อมูลที่นำมาเสนอด้านบุคคล เวลาและสถานที่อย่างชัดเจนและถูกต้อง

8) **บทความวิชาการนั้นต้องเพิ่มพูนองค์ความรู้** หมายความว่า บทความวิชาการนั้นสิ่งสำคัญ คือการให้องค์ความรู้ต่อผู้อ่าน เพราะบทความวิชาการไม่มีสาระหรือเขียนแล้วเป็นเรื่องที่ทุกคนรู้อยู่แล้วก็ไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้อ่านได้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งว่า บทความวิชาการนั้นจะต้องการนำเสนอมุมมองที่ใหม่ๆ และสะท้อนแนวคิดที่หลากหลายมีความทันสมัยอยู่ในตัวบทความวิชาการนั้นๆ ให้มากอย่างยิ่ง

9) **บทความวิชาการนั้นทันสมัยตามยุค** หมายความว่า บทความวิชาการนั้นจะต้องมีความทันสมัยด้านเนื้อหาสาระและรูปแบบให้ครบตามโครงสร้างของการเขียนบทความวิชาการนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความสอดคล้องและความชัดเจนทางภาษาที่ใช้ก็ต้องทันสมัยเหมาะสมกับกาลและเวลา ตลอดทั้งผู้เขียนจะต้องวิเคราะห์ผู้บริโภคงานเขียนของตนด้วย ถ้าผู้เขียนสามารถนำเสนอเรื่องราวที่ทันสมัยและสอดคล้องกับยุคสมัยเป็นที่ต้องการของกลุ่มวิชาการต่าง ๆ

10) **บทความวิชาการนั้นมีปุ๊คครบถ้วนสวยงาม** หมายความว่า การเขียนบทความนั้นจะต้องมีการอ้างอิงพร้อมพอเหมาะสมและการจัดรูปแบบของบทความวิชาการในรูปแบบหนังสือทางวิชาการ กรณีที่ผู้เขียนจะพัฒนาบทความวิชาการเป็นหนังสือวิชาการ ควรจัดทำรูปแบบให้สวยงามและน่าสนใจ พร้อมการจัดอ้างอิงให้ถึงพร้อมทุกบริบท

บทสรุป

การเขียนบทความวิชาการนั้นกำลังเป็นสิ่งสำคัญของอาจารย์ระดับมหาวิทยาลัย อันเนื่องด้วยการเขียนบทความวิชาการหรือการผลิตผลงานวิชาการอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นมีข้อบังคับว่าด้วยคุณสมบัติของอาจารย์ประจำหลักสูตรหรืออาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรที่ต้องปฏิบัติและบทบาทการให้บริการวิชาการแก่วัด ชุมชน ท้องถิ่นและสังคมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาปัญญาและคุณธรรมตามกลุ่มมหาวิทยาลัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยซึ่งการผลิตผลงานวิชาการของอาจารย์และนิสิตนั้นจะต้องมีความสอดคล้องมีความชัดเจนทั้งรูปแบบและเนื้อหาสาระของ

บทความสามารถสะท้อนมุมมองให้ผู้อ่านได้มีองค์ความรู้ใหม่และสามารถนำไปต่อยอดเชิงวิเคราะห์ตามปรากฏการณ์ของสังคมและพระพุทธศาสนา ตลอดทั้งสภาพทั่วไปทางธรรมชาติตามที่บทความนั้นนำเสนอ

ดังนั้น การเขียนบทความวิชาการเพื่อการจัดทำผลงาน วิชาการด้านพระพุทธศาสนาของอาจารย์และนิสิตนั้นสามารถสรุปได้ว่า 1) บทความวิชาการนั้นดูดี 2) บทความวิชาการนั้นมีสาระ 3) บทความวิชาการนั้นไม่ตัดตอน 4) บทความวิชาการนั้นพร้อมอ้างอิง 5) บทความวิชาการนั้นลิงค์ประวัติ 6) บทความวิชาการนั้นจัดสรรถ้อยคำ 7) บทความวิชาการนั้นมีจัดทำข้อมูล 8) บทความวิชาการนั้นต้องเพิ่มพูนองค์ความรู้ 9) บทความวิชาการนั้นทันสมัยตามยุค และ 10) บทความวิชาการนั้นมีบุ๊คครบถ้วนสวยงาม ซึ่งถ้าบทความนั้นมีลักษณะครบในมุมมองของผู้เขียนคิดว่า ผลงานวิชาการนั้นมีความถูกต้องและมีความน่าสนใจ จูงใจและมีประโยชน์ต่อผู้อ่านอย่างแน่นอน โดยเฉพาะบทความวิชาการด้านพระพุทธศาสนาจะต้องอยู่ภายใต้กรอบแนวคิด คือว่า 1) ด้านศาสนาบุคคล 2) ด้านศาสนาคำสอน 3) ด้านศาสนาพิธีกรรม 4) ด้านศาสนาสถาน และ 5) ด้านการบูรณาการพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาและช่วยเหลือสังคม ถ้าอาจารย์และนิสิตผลิตผลงานด้านพระพุทธศาสนาตามกรอบที่กล่าวมาแล้วนี้จะเป็นบทบาทและผลงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนาที่โดดเด่นและบทความวิชาการนั้นก็จะสร้างแรงจูงใจให้ผู้อ่านและมีความสอดคล้องกับหลักศาสนาสากล เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาสากลที่หลักการและวิธีปฏิบัติของศาสนาและศาสนิกที่ถูกต้อง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2557). *พระพุทธศาสนากับวิทยาการสมัยใหม่: ตัวแบบวิธีวิทยาว่าด้วยพุทธบูรณาการและพุทธสหวิทยาการ.* เข้าถึงได้จาก http://oldweb.mcu.ac.th/site/ articlecontent_id=278.

ชัยณรงค์ สุกยัง. (2564). *การเขียนบทความวิชาการ.* เข้าถึงได้จาก https://www.gotoknow.org posts/380570.

มณีมัย ทองอยู่ และดารารัตน์ เมตตาริกานนท์. (2566). *การเขียนบทความทางวิชาการเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่.*เข้าถึงได้จาก https://www.graduate.nu.ac.th/wp-content/uploads/20188E0%B8B8% A1.pdf.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา. (2535). *พระพุทธศาสนาและปรัชญา.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศึกษาศาสตร์ในพระไตรปิฎก

Studies in the Tripitaka

พระสมสนิท ลานสำลิด[1], อินตอง ชัยประโคม[2]
Phra Somsanith lansamlith, Intong saypakhom

บทคัดย่อ

พระไตรปิฎก เป็น คัมภีร์ในทางพุทธศสานา ที่ได้รับการยกย้องจากนักปราช์ทังหลายในโลก ตามลักษณะของศาสนาทั่วโลก แบ่งออกเป็น 4 ประเภท 1 เอกเทวนิยม บูชาพระเจ้าองค์เดียว ได้แก่ ศาสนายิว ศาสนาคริสตร์ ศาสนาอิสลาม 2 พหุเทวนิยม บูชาพระเจ้าหลายองค์ ได้แก่ ศาสนาฮินดู ศาสนากรีกโบราณ 3 สัพพัตถเทวนิยม บูชาพระเจ้าสถิตอยู่ทุกหนทุกแห่ง ได้แก่ ศาสนาฮินดู (บางลัทธิ) เชื่อว่าพระพรหมสถิตอยู่ทุกหนทุกแห่ง 4 อเทวนิยม ไม่เชื่อว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างโลก ได้แก่ พุทธศาสนา จุดเด่นที่สำคัญของพระพุทธศาสนา สอนเรื่องสัจจธรรมของชีวิด เช่น ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค อริยสัจทั้ง 4 เป็นหลักคำสอนที่สำคัญของพระพุทธศาสนา เป็นความจริงอันประเสริฐ มีประโยชน์ต่อการทำให้ทุกข์ดับลง พุทธศาสนามีหลักของความเชื่อทั้ง 10 ประการ ที่ปรากฏในกาลามสูตร อย่าเชื่อ ด้วยการฟังตามกันมา อย่าเชื่อ ด้วยการถือสืบ ๆ กันมา อย่าเชื่อ ด้วยการเล่าลือ อย่าเชื่อ ด้วยการอ้างคัมภีร์ อย่าเชื่อ เพราะตกรรก อย่าเชื่อ เพราะการอนุมาน อย่าเชื่อ เพราะคิดตรองตามแนวเหตุผล อย่าเชื่อ เพราะเข้าได้กับทฤษฎีที่วินิจไว้แล้ว อย่าเชื่อ เพราะมองเห็นรูปลักษณ์น่าจะเป็นไปได้ อย่าเชื่อ เพราะนับถือว่าสมณะนี้เป็นครูของเรา เป็นพระพุทธศาสนาที่เนั้นปัญญา จนทำให้นักวิทยาศาสตร์อย่างไอน์สไตน์ที่ได้ศึกษานึกแปลกใจศาสนาสอนไม่ให้เชื่ออะไรง่าย ๆ มีอยู่ด้วยเหรอ เขารู้ศึกประทับใจมาก เลยเขียนเป็นบทความเพื่อสื่อสานไปถึงชาวโลกให้รู้ว่า “ศาสนาพุทธคือศาสนาแห่งอนาคต เป็นศาสนาที่รองรับความต้องการของทางวิทยาศาสตร์ได้.

คำสำคัญ: ศึกษาศาสตร์, พระไตรปิฎก

ABSTRACT

The Tripitaka, known as the Pali Canon, is a revered scripture in Buddhism, highly regarded by practitioners worldwide. It is categorized into four types of religious belief: Ekthevadinniram: Monotheistic belief, worshiping a single deity, as found in Judaism, Christianity, and Islam. Pahu Thevadinniram: Polytheistic belief, worshiping multiple deities, as seen in Hinduism and ancient Greek religions. Sapphadinniram: Belief in self-enlightenment, where divinity is believed to reside within every being, a concept found in certain Hindu traditions (e.g., some sects of Hinduism) that emphasize the presence of divinity within. Atthevadinniram: Atheistic belief, where there is no belief in a creator deity, a characteristic of Buddhism, which does not subscribe to the idea of a creator god. A significant strength of Buddhism lies in its teachings on the nature of existence, including suffering, impermanence, and the path to enlightenment. These four Noble Truths are a fundamental aspect of Buddhist teachings, offering profound insights that can alleviate suffering. Buddhism comprises tenets that are revealed in its scriptures, which include the Tripitaka, and the focus on wisdom is so profound that even renowned scientists, like Einstein, who studied and pondered these teachings,

[1-2] มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น/Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus
Corresponding author, e-mail: yanidsvk888@gmail.com Tel. 0628692841

marveled at their depth. This demonstrates that Buddhism encourages critical thinking and does not readily accept beliefs without scrutiny. It is a religion that aligns with the needs of science.

Keywords: education, science, Tripitaka

บทนำ

ณ ปัจจุบันนี้ การศึกษามีหลากหลายสาขาวิชา มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว แต่มีจุดประสงอันเดียวกัน ที่นี้ผู้เขียนอยากจะนำเสนอถึงการศึกษาที่เป็นศาสตร์ในพระไตรปิฎก อันเป็นคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้บรรลุคุณอันวิเศษ ที่ตรัสสอนแก่หมู่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ให้ดำเนินชีวิดไปสู้เป้าหมายที่สูงสุด ศาสตร์ในพระไตรปิฎกมีความหมายอันลึกซึ้ง และมีแนวทางให้ปฏิบัติตนเป็นบัณฑิตที่มีคุณธรรม จริยธรรม ให้รู้จักรับผิดชอบชั่วดี ประโยชน์ตนประโยชน์ท่าน รู้จักสิ่งที่ควรและสิ่งที่ไม่ควร ผู้เขียนเล็งเห็นว่าการศึกษาเรื่องนี้เป็นสิ่งที่สำคัญและควรให้ความสนใจกับเรื่องนี้ให้มาก ๆ

ก่อนจะศึกษาหัวข้อ “ศึกษาศาสตร์ในพระไตรปิฎก” เราจะพูดถึงพระพุทธศาสนาและปรัชญาการศึกษาก่อน โดยเฉพาะคำว่า “ปรัชญาการศึกษา” โดยย่อ คือ การวางรากฐานความรู้การศึกษาในพระไตรปิฎกเ พื่อกำหนดทิศทางการศึกษา คำว่า "ปรัชญา" ในพจนานุกรมให้คำจำกัดความไว้ว่า "หลักความรู้และความจริง" ในที่นี้หมายถึงหลักความรู้และความจริงเกี่ยวกับการศึกษาพระพุทธศาสนา ในพระคัมภีร์พระไตรปิฎกหมายความว่าอย่างไร? ซึ่งเมื่อพูดโดยย่อแล้ว ปรัชญาการศึกษามี 8 ประเด็นที่ต้องศึกษาและเรียนรู้ก่อน คือ

1. การศึกษาคืออะไร? : เกี่ยวกับเรื่องนี้ ปราชญ์ 3 ท่านได้ให้ความหมายเอาไว้ดังนี้

พุทธทาส ภิกขุ ได้ให้ความหมายคำว่าศึกษา ในภาษาบาลีคือ สิกฺขา มาจาก (3 ลักษณะ)
ก. สยं + อิกฺขา เห็นเอง ข. สมฺมา + อิกฺขา เห็นถูกต้อง ค. สห + อิกฺขา อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสงบสุข

การศึกษา มิใช่การเรียนเพียงด้านภาษาและอาชีพเท่านั้น แต่หมายถึงการดับทุกข์ตนเองและผู้อื่นให้ได้ ทำตนให้เป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์

พระราชวรมุนี (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายคำว่า ศึกษา ไว้ว่า การศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อทำชีวิตให้เข้าถึงอิสรภาพ ทำชีวิตให้หลุดพ้นจากอำนาจครอบงำจากปัจจัยภายนอกให้มากที่สุด มีความเป็นใหญ่ในตัว สามารถกำหนดความเป็นอยู่ของตนให้ได้มากที่สุด

ดร.สาโรช บัวศรี ปราชญ์อีกท่านหนึ่ง ได้ให้ความหมายคำว่าศึกษาไว้ว่า การศึกษาหมายถึงขบวนการพัฒนาขันธ์ 5 ให้เจริญเต็มที่ เพื่อบรรเทาราคะ โทสะ โมหะของมนุษย์ให้เบาบางลง และหมดไปในที่สุด

2. กระบวนการศึกษาพระพุทธศาสนา หมายถึง กระบวนการแก้ไขปัญหาอย่างถูกต้อง โดยการทำลายความไม่รู้และความอยาก ขณะเดียวกัน ก็ก่อให้เกิดปัญญา ความตั้งใจ และความเมตตา

3. ความหมายกับจุดประสงค์ของการศึกษา ในตรงนี้มีจุดมุ่งหมาย 2 ประการ ได้แก่ แก้ปัญหาของมนุษย์1 เพื่อความหลุดพ้นจากกิเลส (ได้กแก่อาการของวิมุตติ)2

4. คุณสมบัติผู้ได้รับการศึกษา มี 2 ประการ ปัญญาต้องมีซึ่งมาพร้อมกับความสิ้นอวิชชา1 ต้องมีน้ำใจอันจะทำให้มีแรงจูงใจให้เกิดประโยชน์ในการดูแลรักษาชีวิตมี 2 ด้าน คือ อัตตัตถประ โยชน์และปรัตถประ โยชน์

5. พุทธธรรมอันเป็นสาระสำคัญของการศึกษา หมายถึง หลักธรรมที่เกี่ยวกับการศึกษาซึ่งมี 2 ประการ คือ

1. ธรรมที่ควรวิเคราะห์ เช่น ปฏิจจสมุปบาท 12 อาการ อริยสัจ 4 ขันธ์ 5 ไตรลักษณ์ 3 กรรม 12 ไตรสิกขา 3 นิพพาน 2 และ มรรคมีองค์ 8 เป็นต้น

2. ความหมายของธรรมแต่ละข้อ หมายถึง ความหมายของข้อธรรมแต่ละอย่าง ในข้อ 1. มีความหมายโดยย่อดังนี้

1) ปฏิจจสมุปบาท : แสดงหลักเกณฑ์ เหตุผล และปัจจัยสนับสนุน

2) อริยสัจ : การแสดงปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาของมนุษย์

3) ขันธ์ห้า : แสดงชีวิตด้วย 5 องค์ประกอบ

4) ไตรลักษณ์ แสดงถึงสภาวะที่แท้จริง ที่เราควรมีส่วนร่วมด้วย

5) กรรม : แสดงถึงธรรมชาติของมนุษย์ และเหตุผลในการแก้ไขการปรับปรุงจนได้ผลสำเร็จ ตลอดจนถึงเป้าหมายที่บรรลุได้ด้วยการลงมือทำ ไม่ใช่การร้องขอ พรใดๆทั้งสิ้น

6) ไตรสิกขา : แสดงความหมายที่แท้จริงของการศึกษา ขอบเขต การฝึกอบรม การพัฒนาชีวิตที่ดี (ทางแห่งมรรคมีองค์8)

7) นิพพาน: แสดงถึงสภาวะเมื่อปัญหาของมนุษย์ได้รับการแก้ไขแล้ว ประโยชน์สูงสุดที่จะได้รับจากการดำรงชีวิต ตลอดการมีสุขภาพจิตที่สมบูรณ์

8) มรรคมีองค์แปด คือ หลักความประพฤติ 8 ประการ ซึ่งหากปฏิบัติอย่างถี่ถ้วนแล้วเมื่อทำเสร็จแล้วปัญหาก็จะหมดไป ความทุกข์ก็จะหมดไป ในทุกประการ

6. ศึกษาพระพุทธศาสนาจากการปฏิบัติ ในเรื่องนี้ มีปรัชญาที่ควรศึกษาอยู่ 2 ประการ 1) ครู : หมายถึง ผู้ให้การอบรมสั่งสอน มี 2 ประเภท 1 สิปปทายกะ ผู้ให้ความรู้ 2 กัลยาณมิตร เพื่อนผู้คิดดี ทั้งสองประเภทเรียกรวมกันว่า ปรโตโฆสะ 2) โยนิโสมนสิการ หมายถึง การคิดแบบมีระบบ กระทำให้ชัดเจน ใคร่ควรให้มาก ๆ

7. กระบวนการแก้ไขปัญหาด้วยปัญญาญาณ หมายถึง วิธีการแก้ปัญหาด้วยสติปัญญาที่ถูกต้อง ซึ่งมีกระบวนการแก้ไขปัญหาหลายขั้นตอน โดยเริ่มจากการมีข้อมูลที่ถูกต้อง คิดอย่างเป็นระบบจนได้รับความสุขแบบสากล ซึ่งมีกระบวนการเป็นลำดับ

8. ขบวนการทางการศึกษาของพระพุทธเจ้า: มี 5 ขบวนการ ดังนี้ 1 บุรพภาคของการศึกษา: คือ พื้นฐานที่จะให้เกิดระบบการศึกษาที่ถูกต้อง 2 ตัวการศึกษา: มรรคมีองค์แปด มีสัมมาทิฏฐิ เป็นต้น 3 การพัฒนาการศึกษา: มรรคมีองค์แปดมีทัศนะที่ถูกต้อง เป็นต้น 4 เป้าหมายทางการศึกษา : ภาวนา 4 ประการ มี ภาวิตกาโย เป็นต้น 5 ผลการศึกษา จิตตวิมุตติ และปัญญาวิมุตติ

ดังนั้น ในคำว่า " ศึกษาศาสตร์ในพระไตรปิฎก " แยกออกเป็น 2 คำ ได้แก่ ศึกษาศาสตร์ กับ ไตรปิฎก บัณฑิตได้ให้ความหมายคำทั้ง 2 ไว้ด้วยประการดังนี้.

คำว่า ศึกษาศาสตร์ เกิดมาจากคำว่า ศึกษา กับ ศาสตร์ ในภาษาสันสกฤตใช้คำว่า ศึกษา ภาษาบาลีใช้คำว่า " สิกฺขา " ซึ่งมันก็หมายถึง การเล่าเรียน ฝึกฝน อบรม และได้รับรู้กันโดยทั่ว ๆ ไปในนาม การศึกษา การเล่าเรียนนั่นเอง ส่วนคำว่า ศาสตร์ ภาษาบาลีใช้คำว่า สตฺถ แปลว่า คัมภีร์ หรือตำรา เมื่อเอาสองคำมารวมเข้ากันเป็นศึกษาศาสตร์ แปลว่า คัมภีร์ หรือ ตำรา ว่าด้วยการเล่าเรียน , ฝึกฝน อบรม มีนักปราชญ์ 3 ท่าน ให้ความหมายไว้ดังนี้

ความหมายของการศึกษาตามรูปศัพท์ในภาษาอังกฤษ การศึกษาตรงกับคำว่า Education มีรากศัพท์จากภาษาละติน คือ Educate ซึ่งแปลว่า บำรุง เลี้ยง อบรม รักษา ทำให้งอกงาม พจนานุกรม The American Heritage Dictionary of English Language ให้ความหมายของคำว่า Education ไว้ดังนี้

1. เป็นกระบวนการ ที่ให้ความรู้ ในทักษะระบบการสอน

2. เป็นการได้รับความรู้ ทักษะ ผ่านกระบวนการศึกษาของโรงเรียน

3. ความรู้หรือทักษะที่ได้รับการพัฒนาโดยกระบวนการจากเรียนรู้ โครงการของการสอนในระดับเฉพาะทาง เช่น การศึกษาในเรื่องการขับรถ การศึกษาในระดับวิทยาลัย

4. สาขาของการศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสอนและการเรียนรู้ รวมทั้งทฤษฎีของการสอนและศาสตร์ของการสอน

ภาษาสันสกฤตคำว่า "ศึกษา" หมายถึง การเล่าเรียน ฝึกฝนและอบรม ถ้าเป็นภาษาบาลีใช้คำว่า "สิกฺขา" หมายถึง ข้อที่ต้องศึกษา ข้อที่จะต้องปฏิบัติ

ข้อมูลข้างต้นนั้น ทำให้รู้ว่าศึกษาศาสตร์ในพระไตรปิฎกนั้น มีหลายคำที่ประสมประสารกันเข้า โดยมีจุดประสงค์ไปในทิศทางเดียวกัน เช่น การศึกษา เพื่อที่จะรู้ นำไปสหลายอวิชชา เพื่อให้เกิดความรอบรู้ กับกระบวนการ

ทักษะ ฝึกฝน อบรม ไม่ใช้แค่เพียงความเจริญงอกงามเท่านั้น แต่มันหมายถึงความเป็นอิสระ จากความทุกทังปวง กล่าวคือ มรรคผลนิพพาน

ความเป็นมาและการเกิดขึ้นของพระไตรปิฎก

ในปัจจุบันมีคนจำนวนไม่น้อยที่มีคำถามในใจอยู่แล้วว่า พระไตรปิฎกมีความเป็นมาอย่างไรและมีคนจำนวนไม่น้อยที่ไม่สนใจว่าพระไตรปิฎกจะมีความเป็นมาอย่างไร?

ฉะนั้น ต้องกล่าวอย่างนี้ว่า เมื่อครั้งสมัยพุทธกาลนั้น พระไตรปิฎกยังไม่มี สิ่งที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงคือธรรม-วินัย หรือพรหมจรรย์(การกระทำตนให้เป็นดังพรหม) เท่านั้น เมื่อตอนที่ส่งพระสาวกที่บรรลุเป็น พระอรหันต์ทั้ง 60 รูป ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น พระพุทธองค์ก็ยังบอกให้ไป “เผยแผ่พรหมจรรย์” ที่พุทธองค์ค้นพบ ที่งามในขั้นแรก (งามเพราะการที่ได้อบรมกายและวาจา) ที่งามในตอนกลาง (งามเพราะการที่ได้อบรมจิต) และงดงามในที่สุด (งามเพราะการที่ได้อบรมฝึกฝนปัญญา) เมื่อที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะดับขันธปรินิพพานไป ก็ได้ตรัสบอกว่า “เมื่อเราตถาคตล่วงลับไป ธรรมและวินัยนี้ ที่เราตถาคตได้แสดงและบัญญัติแก่พวกเธอ จะเป็นศาสดาของพวกเธอแทนเราตถาคตสืบต่อไป”

มีหลักฐานที่เชื่อว่า ได้มีการแบ่งพุทธวจนะออกเป็นหมวดหมู่บ้างแล้ว ในสมัยครั้งพุทธกาล เช่น แบ่งเป็นธรรม 9 (นวังคสัตถุศาสน์) ดังนี้

1) สุตตะ ได้แก่ พระสูตรต่าง ๆ และวินัย จัดเป็นประเภทร้อยแก้วล้วน

2) เคยยะ ได้แก่ พระสูตรที่มีคาถาผสม จัดเป็นประเภทร้อยแก้ว ผสมร้อยกรอง

3) เวยยากรณะ ได้แก่ ข้อความร้อยแก้วล้วน ๆ เช่น อภิธรรมปิฎก จัดเป็นประเภทอรรถาธิบาย โดยละเอียด

4) คาถา ได้แก่ ข้อความจัดเป็นประเภทร้อยกรองที่เป็นคาถาล้วน ๆ เช่น ธรรมบท เถรคาถา เถรีคาถา

5) อุทาน ได้แก่ ข้อความที่เป็นพุทธอุทาน จัดเป็นประเภทที่เปล่งขึ้นจากแรงบันดาลใจของพระพุทธเจ้าและพระสาวกส่วนมากเป็นบทร้อยกรอง

6) อิติวุตตกะ ได้แก่ ข้อความที่ตรัสอุเทศแล้วแสดงนิเทศจบลงด้วยบทสรุป (นิคม)จัดอยู่ในประเภทคำอ้างอิงที่ยกข้อความที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้มาอ้างเป็นตอนๆ

7) ชาตกะ ได้แก่ ชาดกทั้งหมดจัดเข้าประเภทนิทานชาดก หรือเรื่องราวในชาติปางก่อนของพระพุทธเจ้าขณะเป็นพระโพธิสัตว์ที่บำเพ็ญบารมีอยู่

8) อัพภูติธรรม ได้แก่ พระสูตรว่าด้วยเรื่องอัศจรรย์ต่าง ๆ จัดเข้าประเภทเรื่องที่อัศจรรย์เกี่ยวกับพระพุทธเจ้า และพระสาวกทั้งหลาย

9) เวทัลละ ได้แก่ ข้อความที่ถามตอบกันไปมา จัดอยู่ประเภทคำถามคำตอบ เวทัลละ แปลว่า ได้รับความรู้ ความเอิบอิ่มใจ หมายถึงผู้ถามได้ความรู้ ได้ความปลื้มใจ แล้วก็ถามเรื่อย ๆ ไป

แบ่งเป็นวรรค เช่น อัฏฐกวรรค ปรายนวรรค

หลักฐานที่ปรากฏในพระไตรปิฎกเล่าไว้ดั่งนี้ ท่านพระโสณกุฏิกัณณะ สัทธิวิหาริกของท่านพระมหากัจจายนะ ถูกพระอุปัชฌายะ ส่งไปเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า เพื่อทูลขอให้ทรงลดหย่อนสิกขาบทในบางข้อ พระโสณกุฏิกัณณะ ได้เข้าพักอยู่ที่เดียวกับพระพุทธเจ้า ได้สวดพุทธวจนะส่วนที่เรียกว่า “อัฏฐวรรค” ในทำนองสรภัญญะ ให้พระพุทธเจ้าได้ฟัง

ในเวลาต่อมาพระมหากัสสปะ รวบรวมพระอรหันต์ที่ทรงอภิญญาถึง 500 รูป กระทำสังคายนาครั้งที่ 1 ก็ยังคงทำการสังคายนา “พระธรรม-วินัย” อยู่ ต่อมาเมื่อกาลเวลาล่วงไปประมาณ 100 ปี พระวัชชีบุตรยื่นข้อเสนอแก้ไขพระวินัยที่ได้บัญญัติบางข้อ โดยที่อ้างว่าพระพุทธเจ้าประทานนโยบายไว้ให้แล้ว พระสงฆ์ทั้งหลายก็ได้เรียกประชุมสังคายนา วินิจฉัยในข้อเสนอ (วัตถุ 10 ประการ) ของพวกภิกษุวัชชีบุตรแล้วว่า ไม่ยอมรับ ในการทำสังคายนาครั้งนั้นก็ยังเรียกว่า “ธัมมวินยวิสัชชนา” (การวิสัชนาพระธรรม-วินัย) หรือ “ธัมมวินยสังคีติ” (การสังคายนาพระธรรม-วินัย)

หลังการสังคายนาครั้งที่ 2 มาถึงครั้งที่ 3 นี้สำคัญมาก มีผู้สันนิษฐานไว้ว่า ธรรม-วินัย ได้แตกแขนงออกถึง 3 หมวด (เรียกว่า เตปิฎก = ไตรปิฎก) ได้แก่ ธรรม ที่แตกออกเป็น พระสุตตันตปิฎกกับพระอภิธรรมปิฎก วินัยกายเป็น พระวินัยปิฎก หลักฐานในจารึกสาญจิ กล่าวถึงคุณสมบัติของพระมหาเถระและเถรีบางรูป ว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญในปิฎกต่างๆ หรือในบางส่วนของพระสุตตันตปิฎก เช่น

เปฏกิน = พระเถระผู้เชี่ยวชาญในปิฎกทั้งหลาย

สุตฺตนฺตินี = พระเถรีผู้สามารถทรงพระสุตตันตะ (พระสูตร)

ทีฆภาณิกา = พระเถระผู้มีความสามารถสวดทีฆนิกายได้

ปญฺจเนกายิกา = พระเถระผู้สามารถทรงจำนิกายทั้ง 5 ได้

หลักฐานอีกแห่งหนึ่ง กล่าวถึงพระโมคคัลลีบุตร ได้แต่งกถาวัตถุ เมื่อคราวทำสังคายนาครั้งที่ 3 และกถาวัตถุ ได้ถูกผนวกเข้าเป็นหนึ่งในอภิธรรม 7 คัมภีร์ แสดงให้เห็นว่าพระไตรปิฎกเพิ่งจะมาครบสมบูรณ์ในพุทธศตวรรษที่ 3 นี้เอง

พระไตรปิฎกถูกถ่ายทอดสืบต่อกันมาโดยระบบ (มุขปาฐะ) ท่องจำปากต่อปาก จนกระทั้งแผ่ไปถึงศรีลังกา เมื่อ พ.ศ.450 ได้มีการจารึกเป็นลายลักษณ์อักษร เมื่อครั้งการทำสังคายนาครั้งที่ 5 จารึกด้วยตัวอักษรสิงหล จากนั้นก็ได้ถ่ายทอดออกเป็นอักษรภาษาของชาติต่างๆ ดั่งที่ปรากฏให้เห็นกันในทุกวันนี้

พระไตรปิฎกได้บันทึกไว้ด้วยภาษามาคธี (อีกแขนงหนึ่งของภาษาตระกูลปรากฤต) ต่อมาเปลี่ยนมาเรียกว่าภาษาบาลี หรือ ตันติภาษา เมื่อคั้นจารึกลงเป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว เนื่องด้วยภาษาบาลีเป็นภาษาถิ่น (ภาษาตลาด) ไม่มีอักขระเป็นของตนเอง ผู้ที่ประสงค์เรียนพระไตรปิฎก จึงต้อง “ถอด” (transliterate) เป็นอักขระของถิ่นตน เช่น เรียนที่ประเทศตะวันตก ก็ถอดเป็นอักษรโรมัน เรียนที่ไทยก็ถอดเป็นอักษรไทยพระไตรปิฎกที่เป็นภาษาบาลีมีทั้งหมด 45 เล่ม บรรจุตัวอักษรได้ประมาณ 24 ล้าน 3 แสนตัว หนา 22,379 หน้า และพระไตรปิฎกที่ถูกใช้อ้างอิงแพร่หลายในปัจจุบันนี้ คือ 1 ฉบับโรมัน ของสมาคมปาลีปกรณ์ 2 ฉบับสิงหล ของประเทศศรีลังกา 3 ฉบับพม่า ของประเทศเมียนมา 4 ฉบับไทยที่มักถือกันว่าถูกต้องสมบูรณ์มากก็คือฉบับสยามรัฐ และฉบับมหาจุฬาเตปิฎกำ

นอกจากนี้ ยังมีพระไตรปิฎกที่บันทึกลงในแผ่น CD-ROM ของมหาวิทยาลัยมหิดล และ Chattha Samgayana CD-ROM ของสถาบันค้นคว้าวิปัสสนา ธรรมคิรี อิคัทปุรี อินเดีย บรรจุพระไตรปิฎกทุก version

เพราะฉะนั้น พระไตรปิฎก ได้รับการพัฒนามาจากธรรม-วินัย หรือพรหมจริยา โดยธรรมแตกแขนงออกเป็นพระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก วินัย เป็นพระวินัยปิฎก ในครั้งพุทธศตวรรษที่ 2-3 พายหลังการทำสังคายนาครั้งที่ 2 และก่อนการทำสังคายนาในครั้งที่ 3 พระไตรปิฎกมีวิธีถ่ายทอดโดยมุขปาฐะ (ท่องจำ)ในเบื้องต้นมาถึงสังคายนาครั้งที่ 5 พ.ศ.450 จึงได้มีการลงบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรที่ประเทศศรีลังกาในภาษาสิงหล และผู้ที่สนใจพระพุทธศาสนา ต่างก็เดินทางไปศึกษาเราเรียน และได้ทำการถอดถอนออกมาเป็นภาษาถิ่นของตน (เสฐียรพงษ์ วรรณปก,2561)

หลักธรรมที่ปรากฏในการศึกษาศาสตร์ในพระไตรปิฎก

1. สัทธรรม

สัทธรรม ได้แก่ คำสอนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในพระไตรปิฎกเป็นจำนวนมาก แต่สิ่งแรกที่ควรทำความเข้าใจก่อน คือ คำว่า สัทธรรม พระราชวรมุนี (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมาย ไว้ว่า ธรรมอันดี, ธรรมที่แท้ , ธรรมของสัตบุรุษ และหลักหรือแก่นศาสนา แบ่งเป็น 3 อย่าง ดังนี้

1. ปริยัติสัทธรรม: สัทธรรมที่เป็นคำสั่งสอนที่จะต้องเล่าเรียน ได้แก่พระพุทธพจน์ทั้งหมด คือ การศึกษาเล่าเรียนพระไตรปิฎก นั่นเอง

2. ปฏิบัติสัทธรรม : สัทธรรมที่เป็นปฏิปทาที่จะต้องปฏิบัติ ได้แก่อัฏฐังคิก-มรรค (มรรค 8) และไตรสิกขา ศีล สมาธิ และ ปัญญา

3. ปฏิเวธสัทธรรม : สัทธรรมที่มีผลอันจะพึงเข้าถึง บรรลุด้วยการปฏิบัติ คือ นวโลกุตรธรรม 9 ประการ ได้แก่ มรรค 4 ผล 4 และ นิพพาน 1

ข้อที่ 3 บางแห่งเรียกว่า อธิคมสัทธรรม มักมีความหมายเช่นเดียวกัน ส่วนคำว่า ปริยัติ นั้น มาจากภาษาบาลีว่า ปริยตฺติ ใช้ในภาษาไทย ลบ ต ตัวหนึ่ง เป็น ปริยัติ แปลว่า ความรู้รอบหรือการเรียนรู้ ถ้าแปลตามหลักวิชาการว่า การเล่าเรียนพระไตรปิฎก ซึ่งแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการเล่าเรียนออกเป็น 3 ประการ ได้แก่

1. ภัณฑาคาริกปริยัติ เรียบเก็บ (เหมือนขุนคลัง)

2. นิตถรณปริยัติ เรียนถอน (ถอนกิเลสออก)

3. อลคัททูปมปริยัติ เรียนกัด (เหมือนจับงู จับไม่ดีจะแว้งมากัด)

สัทธรรมทั้ง 3 นั้น ปฏิเวธสัทธรรมจะเสื่อมถอยก่อน คือ โลกุตรธรรมจะหมดไป ทั้งนี้ เพราะการปฏิบัติสัทธรรมไม่มี ที่มีอยู่ก็คงลดหน้อยถอยลง ส่วนปริยัติสัทธรรมจะค่อย ๆ สิ้นสุดในอันดับท้ายสุด ณ ปจุบันนี้ยังมีผู้ที่ศึกษาเล่าเรียนอยู่ ก็ยังชื่อว่าปริยัติสัทธรรมยังคงอยู่ ดังนั้นที่ว่าศาสนาสูญสิ้นนั้นจึงถือเอาปริยัติเป็นประมาณ ดังพุทธภาษิตที่ว่า สาสนภูฐิติยา ปน ปริชตฺติ ปมาณ, ปณฺฑิโต หิ เตปิฎกำ สุตวา เทวปี ปูเรติ ฯ การดำรงอยู่ของศาสนานั้น มีปริยัติเป็นประมาณ เพราะผู้รู้ได้ศึกษาไตรปิฎกก็ชื่อว่ายังสัทธรรมทั้ง 2 ให้บริบูรณ์ได้

2. กิจในพระศาสนา (ธุระ 2)

ในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงสอนให้แก้ปัญหาและต้นตอของปัญหาต้อง “ศึกษา” ตามความหมายของคำ การรับรู้และการปฏิบัติระบบการศึกษาตามหลักพระพุทธศาสนา มีการฝึกบุคคลให้พัฒนาสติปัญญามีทัศนคติที่ถูกต้องต่อทุกสิ่ง ปฏิบัติและจัดการกับสิ่งต่าง ๆ ตามที่ควรจะเป็น (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2540 : 2)

ธุระ 2 ได้แก่ หน้าที่การงานที่พึงกระทำ กิจในพระศาสนา

1. คันถธุระ : ธุระฝ่ายคัมภีร์, กิจด้านการเล่าเรียน คันถธุระ มี ปริยัติ เน้นทางการศึกษาเล่าเรียน ในเมืองไทยนำมาใช้คู่กับการปฏิบัติ ศึกษาหมายถึงการเล่าเรียน ยังไม่ได้ลงมือทำ ถ้าศึกษาก็หมายถึงสิ่งที่ยังไม่ได้ทำ เพียงแค่เล่าเรียนมา เมื่อปฏิบัติก็หมายเอาสิ่งที่ศึกษานั้นมาลงมือทำ ความเข้าใจอย่างนี้ก็ยังไม่ถูกต้องอีก คำว่า คันถธุระหรือการศึกษาเล่าเรียน แต่เดิมไม่ได้คู่กับการปฏิบัติอยู่แล้ว อันนี้ต้องแยกจากความหมายที่แท้จริง ความหมายที่เข้าใจกันในสังคมไทยในปัจจุบัน กับคำว่าศึกษา คู่กับ ปฏิบัติ นั้น เป็นเรื่องของสังคมไทย เป็นเรื่องของภาษาไทยที่กลายหรือเพี้ยนไปก็เท่านั้น

2. วิปัสสนาธุระ : ธุระฝ่ายเจริญวิปัสสนา, กิจด้านการบำเพ็ญภาวนาหรือเจริญกรรมฐาน ซึ่งรวมทั้งสมถะด้วย เรียกรวมเข้าในวิปัสสนาโดยฐานเป็นส่วนคลุมยอด การปฏิบัติวิปัสสนาธุระเป็นหน้าที่หลักอย่างหนึ่งของพุทธศาสนิกชนควบคู่กับคันถธุระ การศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถา การปฏิบัติกรรมฐานในพระพุทธศาสนามีหลากหลายวิธี พระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทได้มีความเชื่อและยอมรับวิธีการปฏิบัติพระกรรมฐานตามที่ปรากฏหลักฐานในพระไตรปิฎกและอรรถกถาว่า เป็นวิธีการถูกต้องตามคำสอนของพระพุทธเจ้า สามารถทำให้พุทธศาสนิกชนพัฒนาตนจากระดับปุถุชนธรรมดาทั่วไปกายเป็นพระอริยบุคคลในอุดมคติทางพระพุทธศาสนา

3. วิธีปฏิบัติสำหรับการศึกษา (สิกขา 3)

ไตรสิกขา เป็น คำสอนที่ต้องศึกษา การศึกษาคำสอนของพุทธเจ้านั้นเป็นหลักปฏิบัติสำหรับการฝึกฝนอบรมมี 3 อย่าง เรียก ว่าไตรสิกขา ซึ่งหมายถึงข้อที่ต้องสังรวมในการฝึกหัดอบรม กาย วาจา ใจ และ ปัญญา ให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป จนถึงเป้าหมายสูงสุดคือพระนิพพาน คำสอนทั้งหมดของพระพุทธองค์ถ้าย่อเข้าให้สั้นที่สุดก็คือ ศีล สมาธิ และปัญญา นั้นเอง

1. อธิสีลสิกฺขา : สิกขาได้แก่ศีลอันงดงาม หมายถึงข้อปฏิบัติในการฝึกฝนอบรมทางความประพฤติอย่างสูง เช่น การอบรมกายและวาจา

2. อธิจิตฺตสิกฺขา : สิกขาได้แก่จิตอันดีงาม หมายถึงข้อปฏิบัติในการฝึกอบรมจิต เพื่อให้เกิดสมาธิอย่างสูง เช่น การอบรมจิต

3. อธิปัญญาสิกฺขา : สิกขาได้แก่ปัญญาอันประเสริฐ หมายถึงข้อปฏิบัติในการฝึกอบรมปัญญา เพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง เช่น การอบรมฝึกฝนปัญญา

ในพระไตรปิฎกเล่มที่ 20 พระสุตตันตปิฎกเล่มที่ 12 อังคุตตรนิกาย เอก-ทุก-ติกนิบาตร สมณวรรคที่ 4 สมณสูตร กล่าวว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย กิจของสมณะที่สมณะควรทำ 3 อย่างนี้ 3 อย่างเป็นไฉน คือการสมาทานอธิศีลสิกขา 1 การสมาทานอธิจิตตสิกขา 1 การสมาทานอธิปัญญาสิกขา 1 ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะฉะนั้นแหละ ท่านทั้งหลาย พึงศึกษาอย่างนี้ว่า เราจักมีความพอใจอย่างแรงกล้าในการสมาทานอธิศีลสิกขา เราจักมีความพอใจอย่างแรงกล้าในการสมาทานอธิจิตตสิกขา เราจักมีความพอใจอย่างแรงกล้าในการสมาทานอธิปัญญาสิกขา ดูกรภิกษุทั้งหลาย ท่านทั้งหลายพึงศึกษา เช่นนี้แล ฯ

4. ศีลประเภทต่างๆ

ศีล มีหลากหลายประเภท และมีความละเอียดประณีตเข้มข้น ในการควบคุมพฤติกรรมทางกายและวาจาสูงขึ้นไปตามลำดับ เช่น 1)ศีล 5 ศีล 8 สำหรับคฤหัสถ์ 2)ศีล 10 สำหรับสามเณร 3)ศีล 227 สำหรับพระภิกษุ 4)ศีล 311 สำหรับนางภิกษุณี

5. ปัจจัยแห่งสัมมาทิฏฐิ 2 ประการ ดังนี้

1. องค์ประกอบภายนอกที่ดี ได้แก่ การมีเพื่อนที่ดี การรู้จักหาคนมาแนะนำ สอน ที่ปรึกษา เพื่อน หนังสือ ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางสังคมโดยทั่วไป ที่ดีและสนับสนุนซึ่งจะมีอิทธิพลหรือกระตุ้นภูมิปัญญาโดยการฟังการสนทนาให้คำปรึกษาและถามคำถามอ่านค้นคว้าและรู้จักใช้สื่อมวลชนให้เกิดประโยชน์

2. องค์ประกอบภายในที่ดี ได้แก่ โยนิโสมนสิการ หมายถึง การใช้ความคิดให้ถูกต้อง การรู้จักคิดหรือเป็นคิด คือ การมองสิ่งต่าง ๆ ด้วยความคิด การสืบหาเหตุและผล การแยกแยะสิ่งต่าง ๆ หรือปัญหา เปิดเผยตามเงื่อนไขและความสัมพันธ์ของเหตุและปัจจัยจนบรรลุความจริงและแก้ไขปัญหาหรือทำให้สิ่งต่างๆ เกิดขึ้น กล่าวโดยย่อว่า

ข้อหนึ่ง รู้พึ่งพาให้ได้ประโยชน์จากคนและสิ่งที่แวดล้อม

ข้อสอง รู้จักพึ่งตนเอง และทำตัวให้เป็นที่พึ่งของคนอื่น

พระธรรมปิฎก (ป.อ ปยุตฺโต) ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับความเป็นกัลยาณมิตรอีกประการหนึ่งว่า คนดี มีปัญญา ที่เรียกว่าบัณฑิต หรือสัตบุรุษ เมื่อใครไปเสวนาครบหา หรือเมื่อเขาเองทำหน้าที่เผยแพร่ความรู้ หรือความดีงามแก่ผู้อื่น จักจูงให้ผู้อื่นมีความรู้ความเห็นถูกต้อง หรือให้มีศรัทธาที่จะถือตามอย่างตนอย่างใดอย่างหนึ่งโดยการสั่งสอน การแนะนำ หรือกระจายความรู้ความเข้าใจนั้นออกไปทางหนึ่งทางใดก็ตามด้วยความปรารถนาดี ด้วยความเมตตากรุณา ก่อให้เกิดสัมมาทิฏฐิ และการประพฤติดีปฏิบัติชอบขึ้น ก็เรียกว่า เป็นกัลยาณมิตร (พระธรรมปิฎก ป.อปยุตฺโต, พุทธธรรม.2543,หน้า 630.)

ความคิดเห็นเป็นสิ่งสำคัญ สามารถทำให้ผู้คนเดินทางถูกหรือผิดเพียงแค่นั้นเพียงความคิดและความเชื่อชั่วครู่ คุณสามารถเปลี่ยนชะตากรรมชีวิตของคุณให้ดีหรือร้ายได้ การเป็นเพื่อนที่ดีจึงจำเป็นสำหรับเราที่จะเป็นคนดีและมีอนาคตที่ดีโดยอาศัยคำแนะนำจากเพื่อนที่ดี อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ด้วยการมีความเชื่อที่ถูกต้อง คุณจะได้เพื่อนแท้ เพราะการมีเพื่อนที่ดีเป็นสิ่งสำคัญ และตัวเราเองก็ควรเป็นมิตรกับตัวเองและผู้อื่นด้วย ดังนั้นควรจำไว้ว่าต้องเน้นย้ำตัวเองให้มีคุณสมบัติและรู้จักหน้าที่ของการเป็นเพื่อนแท้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อตนเองและเพื่อนๆ

โยนิโสมนสิเป็นกระบวนการคิดที่เป็นระบบและถูกต้อง โดยใช้ปัญญาเช่นวิธีที่ถูกต้องก็ดังตัวอย่างในสัพพสมวรสูตร พวกเขาล้วนใช้วิธีแห่งปัญญาเพื่อบรรลุและบรรลุเป้าหมายอย่างถูกต้องและประสบความสำเร็จ จึงถือว่าโยนิโสมนสิการมีความสำคัญต่อชีวิตของคนทั่วไป และพระภิกษุในพระพุทธศาสนาที่ต้องเผชิญปัญหามากมายแต่ก็ต้องต่อสู้กับปัญหาเหล่านั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ จึงต้องใช้วิธีคิดให้รอบคอบและรอบคอบ และจะพบกับปัญญาอันละเอียดอ่อนความสำเร็จนำมาซึ่งความหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง

6. วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า 5 แบบ

1. วิธีเอกกังสลักษณะ วิธีสอนโดยตอบคำถามบางข้อตรงๆ มีคำตอบตายตัว โดยไม่มีเงื่อนไข บางสิ่งย่อมมีคำตอบที่แน่นอน รู้ว่าต้องตอบตาม เช่น ถามว่า หนึ่งบวกหนึ่ง คืออะไร? คำตอบคือสอง คำตอบนี้ได้รับการแก้ไขแล้ว

ทุกคนรู้ ทุกคนยอมรับ พวกเขาจะตอบว่าเป็นสาม สี่ไม่ได้ (ถึงแม้จะตอบได้และอาจอธิบายเป็นอย่างอื่นก็ได้) ตัวอย่างที่ชัดเจนในพระพุทธศาสนาคือ อริยสัจ คืออะไร ? มีกี่คน? คำตอบคือ ความจริงอันประเสริฐ ซึ่งเป็นความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ คำตอบเช่นนี้เรียกว่าเอกังสพยากรณีปัญหาในการสอน ครูควรรู้ว่ามีปัญหาประเภทที่ตายตัวและตรงไปตรงมาที่ควรตอบ แล้วใช้ให้เหมาะสมเพื่อให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างดี

2. วิธีวิภัชลักษณะ เป็นการสอนโดยตอบปัญหาอย่างเลือกปฏิบัติ เพราะคำถามครอบคลุมอยู่ ไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าจะตอบทางใดทางหนึ่ง คุณต้องแยกคำตอบออกเป็นประเด็นๆ เช่น ถ้าถามว่า จำลองหรือสมัครกับใครดีกว่ากัน? ถ้าเร่งด่วนก็ตอบว่าจำลองดีกว่า หรือสมัครดีกว่า มีโอกาสจะผิดเพราะแต่ละคนอาจมีข้อดีต่างกันไปในบางเรื่อง ในบางเรื่อง วิธีตอบที่ใกล้ความจริงที่สุดคือการแยกคำตอบ

3. วิธีปฏิปุจฉาลักษณะ การแก้ปัญหา การสอนโดยใช้วิธีตั้งคำถามย้อนหลัง เพราะปัญหาบางอย่างต้องถามซ้ำก่อนจึงจะตอบได้คล้ายกับการใช้คำตอบของผู้ถามมาตอบผู้ถาม ถ้าคนถามไม่เข้าใจจะตอบยังไงก็ไม่เข้าใจหรือไม่ยอมรับอยู่ดี ดังนั้นผู้ถามจึงจำเป็นต้องยอมรับด้วยใจจึงจะยอมรับได้

4. วิธีฐปนียลักษณะ วิธีสอนนี้ต้องพิจารณาปัญหาก่อนว่าเป็นประโยชน์กับใครหรือไม่ ถ้าไม่มีประโยชน์ทำไมไม่ตอบล่ะ? เป็นการเสียเวลาและปัญหาบางอย่างอาจทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทโดยไม่มีสาเหตุ เช่น การถามว่าอะไรเกิดก่อน ไก่หรือไข่ เป็นต้น

5. วิธีอุปมาลักษณะ หรืออุปมาอุปไมย วิธีการสอนนี้เป็นวิธีหนึ่งที่พระองค์ทรงใช้บ่อยที่สุด เพราะจะทำให้ผู้ฟังเห็นภาพและเข้าใจได้ง่าย โดยไม่เสียเวลาอธิบายให้ยืดยาว อุปมาอุปไมยในพระสูตรต่างๆ มีพระสูตรมากมายที่พระพุทธเจ้าทรงเปรียบเทียบเพื่อทำให้ผู้ฟังเข้าใจธรรม

ดังนั้นวิธีการสอนของพระพุทธเจ้ามีไว้เพื่อใช้สอนให้เหมาะกับแต่ละบุคคลสถานที่ เวลา สังคม ปัญหาและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในขณะนั้นต่างไปด้วยความหวังว่าจะเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้สั่งสอน บางครั้งอาจจำเป็นต้องใช้หลายวิธีผสมผสานกันตามความเหมาะสม เพราะในบางกรณีแม้คำตอบจะตรงไปตรงมา หากคุณยังคงไม่เข้าใจ อาจใช้คำอุปมาเพิ่มเติมได้ หรือบางครั้งคำตอบก็ถูกแยกออก อาจสามารถเพิ่มคำอุปมาอุปมัยเพิ่มเติมเพื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้นได้ จึงทำให้คำสอนของพระพุทธเจ้ามีประสิทธิผลมาก และคุณไม่ต้องเสียเวลากับปัญหาที่ไร้ความหมาย (สุพรต บุญอ่อน ศึกษาศาสตร์ในพระไตรปิฎก : หน้า 99)

7. หลักความเชื่อ (กาลาสูตร)

ก่อนที่จะพูดถึงความเชื่อในกาลามสูตรควรมารู้จักกับศรัทธาก่อน คำที่ว่า ศรัทธาเป็นภาษาสันสกฤต ในภาษาบาลีใช้คำว่า สัทธา แปลว่า ความเชื่อถือ มี 2 อย่างดังนี้

1. สัทธาญาณสัมปยุต: ความเชื่อที่ประกอบด้วยปัญญา เป็นความเชื่อที่มีเหตุผลบนพื้นฐานแห่งปัญญา
2. สัทธาญาณวิปปยุต: ความเชื่อที่ไม่ประกอบด้วยปัญญาก็เป็นความเชื่อประเภทที่โง่เขลา ไร้เหตุผล ไม่อาศัยปัญญา

เรื่อง ศรัทธา นั้น ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา กล่าวไว้ในลักษณะต่าง ๆ กันหลายแห่ง เช่น พูดถึงลักษณะของศรัทธา แต่ในที่นี้จะขอยกมาเป็นตัวอย่างสัก 1 ตัวอย่าง ดังนี้

1. กมฺมสทฺธา : เชื่อในกรรม เชื่อในกฎแห่งกรรม คือ เชื่อว่าผลที่ปรารถนาจะบรรลุได้ด้วยการกระทำ ไม่ใช่การขอพรหรือนอนรอโชคลาภ ฯลฯ (กรรมในที่นี้หมายถึงการกระทำ)

2. วิปากสทฺธา : เชื่อในวิบาก แปลว่า เชื่อในผลของกรรม เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผลและผลต้องมีเหตุ (การกระทำ) ผลดีย่อมมาจากกรรมดี ผลชั่วย่อมมาจากกรรมชั่ว

3. กมฺมสฺสกตาสทฺธา ได้แก่ การเชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของตัวเอง เชื่อว่าแต่ละคนมีกรรมเป็นของตัวเอง ก็ต้องรับผิดชอบทุกข์ตามกรรมของตน

4.ตถาคตโพธิสทฺธา ได้แก่ การศรัทธาในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มีความมั่นใจในตถาคตทรงเป็นพระพุทธองค์ตรัสรู้โดยสมบูรณ์ คือ ตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง ทรงมีพระกรุณาทุกประการ ตรัสรู้ธรรม ทรงตั้งวินัยไว้ดี

อย่างไรก็ตามในเรื่องของความศรัทธา ความเชื่อ พระพุทธเจ้าสอนว่า อย่าเป็นคนที่เชื่ออะไร หรือเชื่อใครง่าย ๆ จนกว่าคุณจะได้เห็นหรือพิสูจน์ด้วยตัวเอง จึงตั้งปณิธานที่จะเชื่อในเรื่องนั้น จะเห็นได้ตามหลักความเชื่อ 10 ประการที่พระองค์ท่านทรงสอนไว้ ซึ่งปรากฏในกาลามสูตรว่า

1. มา อนุสฺสเวน : อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการฟังตามกันมา
2. มา ปรมฺปราย : อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการถือสืบ ๆ กันมา
3. มา อิติ กิราย : อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการเล่าลือ
4. มา ปิฎกสมฺปทาเนน : อย่าปลงใจเชื่อ ด้วยการอ้างตำรา หรือ คัมภีร์
5. มา ตกฺกเหตุ : อย่าปลงใจเชื่อ เพราะตกรรก
6. มา นยเหตุ : อย่าปลงใจเชื่อ เพราะการอนุมาน
7. มา อาการปริวิตกฺเกน : อย่าปลงใจเชื่อ เพราะคิดตรองตามแนวเหตุผล
8. มา ทิฏฐินิชฺฌานกฺขนฺติยา : อย่าปลงใจเชื่อ เพราะเข้าได้กับทฤษฎีที่พินิจไว้แล้ว
9. มา ภพฺพรูปตาย : อย่าปลงใจเชื่อ เพราะมองเห็นรูปลักษณ์น่าจะเป็นไปได้
10. มา สมโณ โน ครู : อย่าปลงใจเชื่อ เพราะนับถือว่าสมณะนี้เป็นครูของเรา (พันเอก สำราญ ก้านพลู กลาง 63)

ไอน์สไตน์มาศึกษาพระพุทธศาสนา ได้อ่านกาลามสูตรแล้วสงสัยว่ายังมีอยู่หรือไม่ ศาสนาที่สอนว่าอย่าเชื่ออะไรง่ายๆแบบนี้ แต่ศาสนาที่มีพื้นฐานมาจาก “ศาสนาแห่งอนาคตจะเป็นศาสนาแห่งประสบการณ์จักรวาล ซึ่งปฏิเสธความศรัทธาโดยไม่มีข้อพิสูจน์ หากมีศาสนาหนึ่งที่สามารถรองรับข้อเรียกร้องของวิทยาศาสตร์ได้ก็มีศาสนาพุทธ”

นักวิทยาศาสตร์อย่างไอน์สไตน์ได้มาศึกษาพระพุทธศาสนา ได้อ่านกาลามสูตร นึกแปลกใจว่ามีศาสนาแบบสอนไม่ให้เชื่ออะไรง่าย ๆ แบบนี้ อยู่ด้วยเหรอ ไอน์สไตน์รู้สึกประทับใจมาก เลยเขียนเป็นบทความเพื่อสื่อสานไปยังชาวโลกให้รับรู้ว่า “ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งอนาคตเป็นศาสนาแห่งจักรวาลซึ่งเกิดขึ้นกับประสบการณ์ ซึ่งปฏิเสธความหยิ่งยโส หากมีศาสนาใดที่จะสามารถรองรับความต้องการทางวิทยาศาสตร์ได้ก็เห็นจะมีเพียงแต่ศาส นาพุทธ” นี้เท้านั้น

เขายังกล่าวต่อไปว่า พระพุทธศาสนามีคุณสมบัติที่เราคาดหวังให้เป็นศาสนาแห่งจักรวาล ศาสนาพุทธไม่เชื้อเรื่องของพระเจ้า ไม่ส่งเสริมความเชื้อไสยศาสตร์ที่งมงาย ไม่เกี่ยวข้องกับเทววิทยา พุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับทั้งธรรมชาติและจิตวิญญาณ มีพื้นฐานประสบการณ์กับสรรพสิ่งที่มีชีวิตทั้งทางธรรมชาติและทางจิตวิญญาณ ถือว่ามีความหมายโดยรวมเป็นหนึ่งเดียว ศาสนาที่แท้จริงจะต้องไม่ขึ้นอยู่กับความกลัวของชีวิต ความกลัวว่าชีวิตจะต้องตายและความศรัทธาที่มืดบอด แต่ด้วยความเพียรประกอบกับปัญญาที่มีเหตุมีผล (ทันตแพทย์สม สีจีรา, 2550 : 87-94)

คำสอนเกี่ยวกับการศึกษาในพระไตรปิฎกมุ่งให้นักเรียนใช้ปัญญาในการคิดเพื่อพิจารณาตามเหตุและผลตามข้อเท็จจริง ไม่รีบร้อน ตัดสินใจโดยพิจารณาให้รอบคอบก่อนไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุผลแห่งการปฏิบัติจริงซึ่งมีหลายระดับ เนื่องจากผู้ที่ยังไม่ทราบ ผู้ที่รู้อยู่แล้วก็คิด ตามนั้น ใครก็ตามที่คิดและเชื่อผู้ที่เชื่อว่าเชื่อฟัง ผู้ที่ปฏิบัติตามย่อมได้รับผลจากการปฏิบัติจริง และเป็นคำสอนที่สามารถประยุกต์ใช้ได้กับทั้งผู้ที่ยังครองบ้านและผู้ที่บวชเพื่อแสวงหาความรอดจนนิพพานใช่แล้ว ในบทนี้มีการอ้างอิงคำสอนมากมาย ทั้งเป็นส่วนหนึ่งของหลักคำสอนและการปฏิบัติรวมถึงหลักความเชื่อในกาลามสูตร

สรุป

ศึกษาศาสตร์ หมายถึง การเล่าเรียน ฝึกฝน อบรม และได้รับรู้กันโดยทั่ว ๆ ไปในนามของการศึกษา การเล่าเรียน การศึกษาในพระไตรปิฎกเป็นการศึกษาใน สัทธรรม คือ ธรรมอันดี ธรรมที่แท้ ธรรมของสัตบุรุษที่มีหลักหรือแก่นศาสนา 3 อย่าง 1 ปริยัติสัทธรรม ที่เป็นหลักวิชาการทั้งหมด 2 ปฏิบัติสัทธรรม 3 ปฏิเวธสัทธรรม เพื่อให้ถึง นวโลกุตรธรรม 9 ประการ ได้แก่ มรรค 4 ผล 4 และ นิพพาน 1 เป็นทางแห่งความหลุดพ้น ในพระพุทธศาสนา มีกิจธุระ 2 อย่าง 1 คันถธุระ ธุระฝ่ายคัมภีร์ กิจด้านการเล่าเรียน ที่เน้นทางการศึกษาเล่าเรียน 2 วิปัสสนาธุระ ธุระฝ่ายเจริญ

วิปัสสนา กิจด้านการบำเพ็ญภาวนาหรือเจริญกรรมฐาน ทีนี้การศึกษาคำสอนของพุทธเจ้านั้นเน้นหลักการปฏิบัติสำหรับฝึกฝนอบรม 3 อย่าง เรียกว่า ไตรสิกขา คือข้อที่ต้องสังรวมระวังในการฝึกหัดอบรม กาย วาจา ใจ และ ปัญญาให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ไตรสิกขานี้สำคัญมาก จะขาดข้อใดข้อหนึ่งไปไม่ได้ เป็นธรรมที่อาศัยกันและกัน อีกทั้งขยายออกไปยังคำสอนของพระพุทธเจ้าในหัวข้อต่าง ๆ ทั้งหมด ในบันดาศีลก็มีมากหลายประเภท มีความละเอียดประณีต ในการควบคุมพฤติกรรมทางกายและวาจา สูงขึ้นไปตามลำดับ เช่น ศีล 5 ศีล 8 สำหรับคฤหัสถ์ ศีล 10 สำหรับสามเณร ศีล 227 สำหรับพระภิกษุ ศีล 311 สำหรับนางภิกษุณี ฯ ที่สำคัญหลักแห่งความเชื่อ ที่พระพุทธเจ้าเน้น อย่าเป็นคนที่เชื่ออะไร หรือเชื่อใครง่าย ๆ จนกว่าคุณจะได้เห็นหรือพิสูจน์ด้วยตัวของคุณเอง แม่นแต่คำของพุทธองค์ ก็ยังถ้าให้มาพิสูจน์สำพัดก่อนตัดสินใจเชื่อ ในเรื่องนั้น จะเห็นได้ตามหลักความเชื่อ ซึ่งปรากฏในกาลามสูตร จนทำเอานักวิทยาศาสตร์อย่างไอน์สไตน์ยังต้องยอมรับว่าเป็นศาสนาหนึ่งที่สามารถรองรับข้อเรียกร้องของวิทยาศาสตร์ได้ ไม่ส่งเสริมความเชื้อที่งมงาย ไม่ยุ่งเกี่ยวกับเทววิทยา พุทธศาสนาสอนเรื่องความจริงของชีวิด ธรรมชาติและจิตวิญญาณ เป็นการสอนที่มีเหตุผลตามความเป็นจริง และใช้ปัญญาเป็นตัวนำ ในการมาตรัสสอน เวไนยสัตว์

องค์ความรู้ที่ได้รับ

บทความเรื่องศึกษาศาสตร์ในพระไตรปิฎกเล่มนี้ มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาถึงศาสตร์ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่สำคัญยังจะเป็นประโยชน์ให้กับนิสิตและผู้ที่สนใจทั่วไปจะได้ศึกษาเกี่ยวกับศาสตร์ในพระไตรปิฎกได้ คำสอนที่มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาในพระไตรปิฎกมุ่งให้ผู้ที่ศึกษารู้จักวิธีใช้ปัญญาในการคิดเพื่อพิจารณาตามหลักเหตุผลบนพื้นฐานของความเป็นจริงเพื่อไม่ให้ด่วนตัดสินใจ โดยที่ยังไม่พิจารณาไตร่ตรองให้รอบคอบก่อนที่จะไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลของการปฏิบัติอย่างแท้จริงซึ่งมีหลายระดับ ตั้งแต่ผู้ที่ยังไม่รู้ให้รู้ ผู้ที่รู้แล้วให้คิดตาม ผู้ที่คิดตามแล้วจะได้เชื่ออย่างสนิทใจ ผู้ที่เชื่อแล้วจะได้ถือปฏิบัติตาม ท่านผู้ที่ปฏิบัติตามก็จะได้รับผลแห่งการปฏิบัติอย่างแท้จริง เป็นคำสอนที่นำมาปฏิบัติใช้ได้ทั้งผู้ที่ยังครองเรือนอยู่ ส่วนผู้ที่ออกบวชนั้นก็แสวงหาความหลุดพ้นจากกิเลสเครื่องร้อยรัด เข้าถึงพระนิพพาน ในบทความนี้ได้กล่าวถึงหลักคำสอนทั้งที่เป็นส่วนแห่งปริยัติการปฏิบัติ หลักการความเชื่อในกาลามสูตร

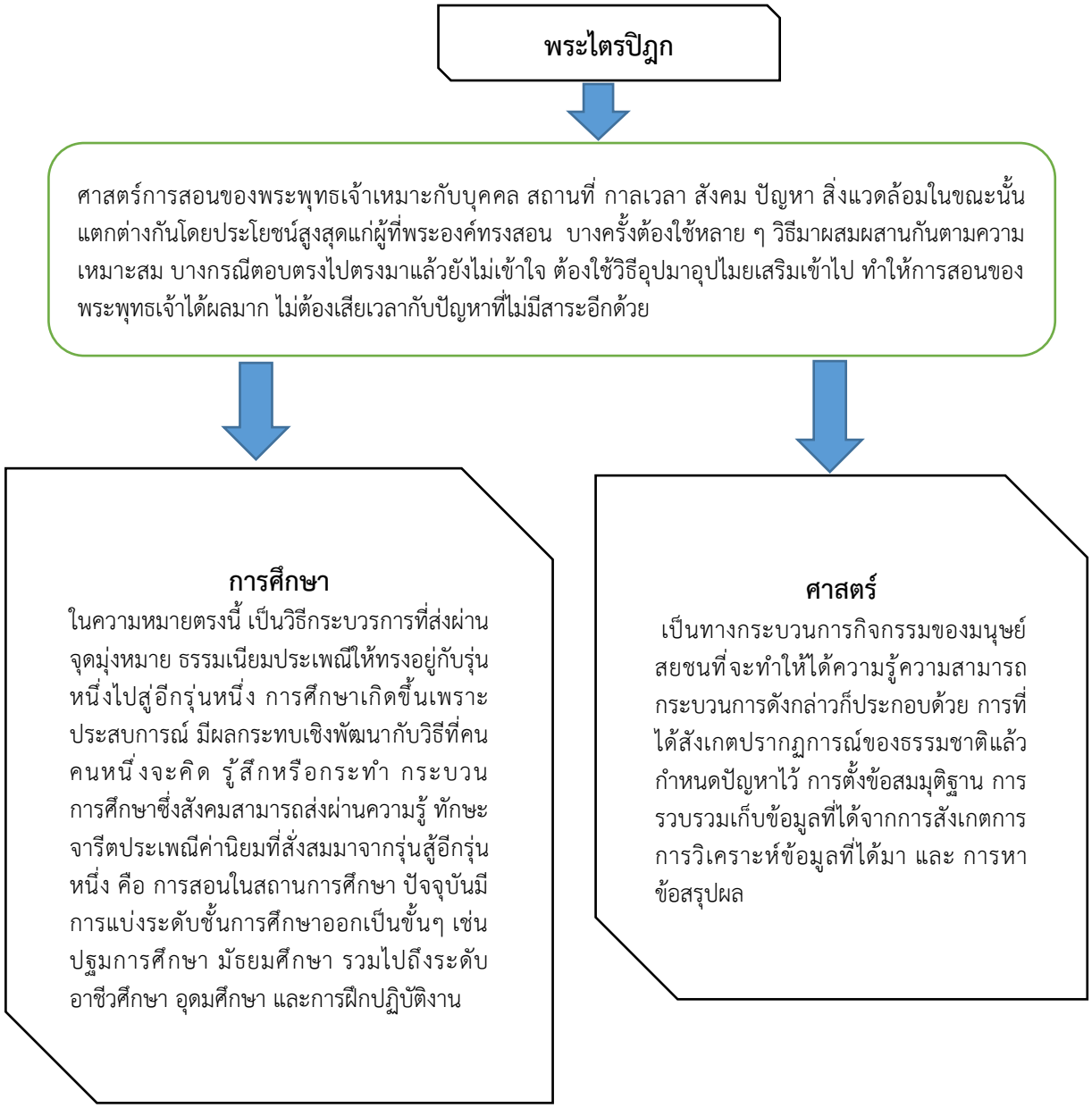

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2554). *อรรถกถาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาอรรถกถา.* กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกริณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *ปกรณวิเสสภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาปกรณวิเสโส.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาณวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค ภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2555.

คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2561). *พระไตรปิฎกศึกษา (ฉบับปรับปรุง).* พิมพ์ครั้งที่ 3. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2529). *พระไตรปิฎก ฉบับประชาชน.* พิมพ์ครั้งที่ 16. (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก. (ป.อ.ปยุตฺโต). (2538). *พจนานุกรมพระพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์.* พิมพ์ครั้งที่ 16 กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. หน้า 76.

สุพรต บุญอ่อน. (2552). *ศึกษาศาสตร์ในพระไตรปิฎก.* วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พิมพ์ครั้งที่ 2. นครสวรรค์: บริษัท ไพศาลกราฟฟิค จำกัด

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2540). *พุทธวิธีการสอนจากพระไตรปิฎก.* กรุงเทพมหานคร : บริษัท เพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด. หน้า 2.

ทันตแพทย์สม สีจีรา. (2550). *ไอน์สไตน์พบพระพุทธเจ้าเห็น*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์. หน้า 87-94.

พระราชวรมุนี. (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2528). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. หน้า 238.

การดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาอาชีวะในศตวรรษที่ 21

Living according to the principles of right livelihood in the 21st century

พระรุ่งตะวัน สิริวณฺโณ[1], พระมหาสากล สุภรเมธี[2]
Rungtawan siriwanno, Sakol Subharamedhi

บทคัดย่อ

สัมมาอาชีวะเป็นหลักการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าทางจริยธรรมต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลทั้งทางกาย ทางวาจา ทางจิตใจ อีกทั้งเกิดคุณค่าต่อการพัฒนาปัญญาให้รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลในการดำเนินชีวิต และยังมีคุณค่าต่อการเกื้อหนุนให้เกิดบุญกิริยามากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาอาชีวะยังมีคุณค่าทางจริธรรมต่อการเกื้อหนุนและส่งเสริม การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้อื่น และมีคุณค่าต่อการพัฒนาสังคมส่วนรวมทั้งด้านการปกครอง การเมือง เศรษฐกิจ ตลอดจนเกื้อหนุนการพัฒนาระบบจริยธรรมทางสังคมด้านอื่นๆ ให้เข้มแข็งและมั่นคงยิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายที่ก่อให้เกิดความสุขมวลรวมของคนในสังคมมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: สัมมาอาชีวะ, การดำเนินชีวิต, หลักธรรม

ABSTRACT

Right Livelihood really produces the ethical values for individual development of body, speech and mind. Again, its ethical values support the intellectual and meritorious developments more and more. Furthermore, its ethical values also support the development of others and the whole society inclusive of political, governmental, economic affairs and support to strengthen the social ethical system in a sustainable situation leading to the mass happiness of the people in society.

Keywords: The Principle of Likelihood, Conduct of life, dharmic principle

บทนำ

พระพุทธศาสนา ถือเป็นศาสนาที่สูงส่งด้วยหลักธรรม กล่าวคือ ผู้ใดปฏิบัติธรรมผู้นั้นย่อมมีความสุข ส่วนจะมีความสุขระดับใดนั้น ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติของแต่ละบุคคล ดังนั้น การศึกษาพระพุทธศาสนาจึงเป็นการศึกษาเพื่อถึงความหลุดพ้น หมายความว่าเริ่มต้นด้วยการศึกษาปริยัติให้รู้หลักการสำคัญจนเข้าใจแล้วจึงลงมือปฏิบัติ คือ ทดลองปฏิบัติตามทฤษฎีที่เรียนมา และการปฏิบัตินี้จะนำไปสู่ความรู้แจ้งเห็นจริงแบบรู้แจ้งแทงตลอด จนสามารถเข้าถึงความหลุดพ้น คือพระนิพพาน เรียกว่า รู้แล้วละและปล่อยวางธรรมะในพระพุทธศาสนาจึงมิใช่มีไว้เพื่อศึกษาหรือตอบสนองความต้องการเพียงเพื่ออยากรู้เท่านั้น แต่เป็นการศึกษาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้มีชีวิตที่ดีมีสุขแบบครองเรือนไปจนถึงสุขแบบพ้นจากเรือนและโลก

การแสวงหาเลี้ยงชีพหรือการประกอบอาชีพเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ในพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่ใช้ฝึกฝนในการเรียนรู้ โดยให้สอดคล้องกับองค์ประกอบแห่งการดำเนินชีวิต เรียกว่า มรรคมีองค์ 8 ได้แก่ 1) สัมมาทิฏฐิ เห็นชอบ 2) สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ 3) สัมมาวาจา วาจาชอบ 4) สัมมากัมมันตะ การงานชอบ 5) สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ 6) สัมมาวายามะ เพียรชอบ 7) สัมมาสติ ระลึกชอบ 8) สัมมาสมาธิ ตั้งใจชอบ สัมมาอาชีวะเป็นองค์มรรคในการพัฒนาในด้านพฤติกรรมทางด้านกายและวาจา (ศีล) ซึ่งช่วยเสริมสร้างในการพัฒนาคุณภาพจิตและปัญญา ทำ ให้การพัฒนาครบกระบวนการพัฒนาไตรสิกขาเพื่อความมีชีวิตที่ดีงามประณีตยิ่งขึ้น ถึงแม้

[1-2] มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด /Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus
Corresponding author, e-mail: rungthawan3102@gmail.com Tel. 0973505280

การหาเลี้ยงชีพจะเป็นพื้นฐานการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกคน แต่การแสวงหาปัจจัยในการดำเนินชีวิตจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานทางจริยธรรม คือ การดำรงชีวิตโดยสัมมาอาชีวะ (ปิ่น มุทุกันต์, 2535, น. 68)

สัมมาอาชีวะในมุมมองของบุคคลทั่วไปในสังคมมีความเข้าใจว่า สัมมาอาชีวะ คือ การแสวงหาเลี้ยงชีวิตที่มิผิดกฎหมายของบ้านเมืองเท่านั้น โดยไม่คำนึงถึงว่าจะผิดศีลธรรมหรือไม่ ได้สรุปหลักการทั่วไปเกี่ยวกับสัมมาอาชีวะไว้ว่า 1) การแสวงหาปัจจัยสี่ของคน มีเป้าหมายมุ่งให้ทุกคนมีปัจจัยสี่พอเพียงที่จะเป็นอยู่ เป็นการถือเอาคนเป็นหลักไม่ใช่ตั้งเป้าหมายไว้ที่ความมีวัตถุพรั่งพร้อมบริบูรณ์ซึ่งถือเอาวัตถุเป็นหลัก 2) ความมีปัจจัยสี่ที่พอเพียงกับความต้องการของชีวิต หรือแม้จะมีวัตถุที่พรั่งพร้อมบริบูรณ์ก็ไม่ใช่เป้าหมายในตัวของมันเองเพราะเป็นเพียงขั้นศีล เป็นเพียงวิธีการขั้นตอนหนึ่งสำหรับช่วยให้ก้าวต่อไปสู่จุดหมายที่สูงกว่าเท่านั้น 3) สัมมาอาชีวะไม่ใช่หมายเพียงการใช้แรงงานให้ได้มาซึ่งปัจจัยเลี้ยงชีวิตโดยชอบธรรมเท่านั้น แต่หมายถึงการทำหน้าที่อย่างถูกต้องที่ทำให้เป็นผู้สมควรได้รับปัจจัยมาเลี้ยงชีวิต (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2538, น. 210)

การใช้หลักสัมมาอาชีวะในชีวิตประจำวันเป็นเรื่องที่ควรกระทำโดยตรง ศาสตร์สัมมาชีวะตามแนวพุทธ คือ ศาสตร์สายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา เนื่องด้วยมีระบบชีวิตหรือวิถีชีวิตในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่ามรรค นั้นก็มีชื่อชัดๆ แล้วว่ามัชฌิมาปฏิปทา คือ ความเป็นกลางๆ เป็นความพอดีนั่นเอง แต่สังคมในปัจจุบันระบบเศรษฐกิจเป็นระบบทุนนิยม การประกอบอาชีพที่หลากหลายในสังคม เช่น แพทย์ เกษตรกร พ่อค้า ข้าราชการ นักการเมือง และอื่นๆ อีกมากมายหลายอาชีพ เป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนและซับซ้อน เช่น การขายสุราถ้าขายสุราที่เสียภาษีให้รัฐบาลถือว่าเป็นสิ่งที่ถูกกฎหมาย แต่ถ้าขายสุราที่ไม่เสียภาษีให้รัฐบาลถือว่าผิดกฎหมาย แต่ถ้าพิจารณาในด้านศีลธรรมการขายสุราถือเป็นมิจฉาวณิชชา ผิดศีลข้อที่ 5 เป็นต้น ดั้งนั้นจะเห็นว่าการแสวงหามุ่งเอาผลประโยชน์เป็นเป้าหมายโดยไม่คำนึงถึงจริยธรรม เป็นสังคมที่เห็นแก่ตัวเอารัดเอาเปรียบ ดังนั้น ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสัมมาอาชีวะจึงไม่น่าจะเพียงพอ แท้ที่จริงน่าจะมีการวิจัยว่า กรอบความคิดเกี่ยวกับหลักสัมมาอาชีวะในพระพุทธศาสนาแบ่งเป็นประเภทไว้อย่างไร มีความสัมพันธ์กับหลักธรรมอื่นในการปฏิบัติอย่างไร มีหลักการสำคัญอย่างไร และมีคุณค่าทางจริยธรรมต่อบุคคล สังคม และประเทศอย่างไร

ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรนำหลักสัมมาอาชีวะมาศึกษาให้เกิดความชัดเจน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องชอบธรรม และเป็นหลักประกันชีวิตให้ปลอดภัยและเป็นสุขสำหรับคนในสังคมทั้งในส่วนของบุคคลสังคม และสามารถเข้าถึงเป้าหมายของการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขได้

ความหมายของสัมมาอาชีวะ

มีนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาหลายท่าน ได้ให้ความหมายของ “สัมมาอาชีวะ” โดยท่านเหล่านั้นได้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

วศิน อินทสระ ได้ให้ความหมายของสัมมาอาชีวะไว้ว่า สัมมาอาชีวะ หมายเอาอาชีพสุจริตโดยตรงอาชีพอะไรก็ได้ที่สุจริต จัดเป็นสัมมาอาชีวะทั้งหมด มีพระพุทธพจน์ในหัวข้อสัมมาอาชีโวนี้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย สัมมาอาชีวะ นี้เรียกว่า สัมมาอาชีโว” อธิบายถึงการค้าขายที่เป็นมิจฉาอาชีวะที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงการค้าขาย 5 อย่างว่าเป็นมิจฉาวณิชชา คือ การค้าขายที่ผิดอุบาสกไม่ควรประกอบการค้าชนิดนั้นๆ คือ 1) ค้าขายเครื่องประหาร 2) ค้าขายมนุษย์ 3) ค้าขายสัตว์เป็นอาหาร 4) ค้าขายน้ำเมา 5) ค้าขายยาพิษ และได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ว่า คำว่าอุบาสก หมายเอาผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนาทั้งหมด ในสังคมนี้มีอาชีพอยู่มากมายหลายชนิดผู้ที่ประกอบอาชีพทางการค้าแม้จะไม่ค้าขายห้าอย่างดังกล่าว ก็ยังมีสินค้าอื่นๆ อีกมากมาย อันเป็นทางให้ประกอบอาชีพได้ อาชีพอื่นๆ ที่สุจริตไม่ผิดกฎหมายและศีลธรรม ถือว่าเป็นสัมมาอาชีโว การประกอบอาชีพใดก็ตามถ้าทุจริตในอาชีพนั้นก็ถือว่าเป็นมิจฉาอาชีพ เช่น มีอาชีพเป็นข้าราชการแต่ทุจริตในหน้าที่ ก็จะกลายเป็นมิจฉาชีพ เป็นต้น สาวกของพระอริยะเว้นมิจฉาชีพต่างๆ แล้วประกอบแต่สัมมาชีพ ทำอาชีพของตนให้บริสุทธิ์สะอาดเรียกว่า อาชีวะปาริสุทธิ เป็นองค์สำคัญข้อหนึ่งของศีล และสรุปว่าสัมมาอาชีวะ เป็นมรรคองค์หนึ่งในแปดประการอันมีอานุภาพอำนวยประโยชน์สุขแก่ผู้ปฏิบัติตั้งแต่ประโยชน์ส่วนตัวครอบครัวและสังคมประเทศชาติ (วศิน อินทสระ, 2537, น. 12)

พระมหาจรรยา สุทธิญาโณ ได้กล่าวถึงสัมมาอาชีวะในหนังสือพุทธวิถีไว้ว่า สัมมาอาชีวะ คือ การประกอบอาชีพที่ถูกต้อง ซึ่งรวมทั้งการทำงานและการเลือกอาชีพและการใช้จ่ายทรัพย์ที่ได้มาจากการประกอบอาชีพอย่างถูกต้องเหมาะสมคุ้มค่า การงานอาชีพที่เอื้อเฟื้อต่อการดับทุกข์ต้องเป็นอาชีพที่ทำไปเพื่อเลี้ยงกายและเลี้ยงใจให้มีสุขภาพดีพอๆ กัน กล่าวคือ ให้ร่างกายแข็งแรงพอที่จะต้านทานโรคภัยไข้เจ็บและจิตใจแข็งพอจะต่อต้านการรุกรานของกิเลส ร่างกายสมบูรณ์ไร้โรคภัยเบียดเบียนใจสมบูรณ์ไร้กิเลสมารบกวน (พระมหาจรรยา สุทธิญาโณ, 2548, น. 167)

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึง ลักษณะสำคัญของสัมมาอาชีวะตามแนวพุทธ คือ มีลักษณะเป็นสายกลาง อาจเรียกได้ว่า เศรษฐศาสตร์สายกลาง หรือเศรษฐศาสตร์มัชฌิมปฏิปทา เพราะระบบชีวิตของพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า มรรคนั้น ก็มีชื่ออยู่แล้วว่า มัชฌิมปฏิปทา และองค์ของมรรคแต่ละข้อก็เป็นสัมมา เช่น สัมมาอาชีวะการที่เป็นสัมมานั้นก็คือ โดยถูกต้อง คือทำให้เกิดความพอดี ความเป็นมัชฌิมาก็คือความพอดีนั่นเอง จุดยอดของเศรษฐศาสตร์แนวพุทธอยู่ที่การบริโภคด้วยหลักการที่เรียกว่า โภชเนมัตตัญญุตา คือ ความรู้จักประมาณในการบริโภค รู้จักประมาณ คือ รู้จักพอดี ความประมาณคือความพอดี ตัวกำหนดเศรษฐกิจแนวพุทธนั้น ก็คือ มัตตัญญุตา ได้แก่ ความรู้จักประมาณ รู้จักพอดีในการบริโภค หมายถึงความพอดีที่ให้คุณภาพของชีวิตมาบรรจบกับความพึงพอใจ เศรษฐศาสตร์แบบมัชฌิมาปฏิปทา มุ่งความดี และความสมดุล ยึดหลักความพอดี คือ มีปัญญาและฉันทะ เข้ามาเกี่ยวข้องในพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2542, น. 7)

จำรูญ ใบเขียว ได้อธิบายเกี่ยวกับเรื่อง สัมมาอาชีวะว่า ตามแนวทางของพระพุทธปรัชญา ของผู้ครองเรือน หรือ ฆราวาสนั้น ต้องอาศัยความประพฤติในทางกาย ทางวาจา และทางใจ ที่ชอบธรรม คือ ไม่ประพฤติชั่วทั้ง 3 ทาง ความสุขในชีวิตย่อมจะเกิดขึ้นมาได้เพราะผลของการกระทำนั้น ซึ่งในทางพระพุทธปรัชญา เรียกว่า ผลของกรรมที่เป็นไปในทางฝ่ายกุศล หรือผลของกรรมดี ย่อมสามารถที่จะค้ำจุนและเกื้อหนุนให้ชีวิตประสบแต่สิ่งที่ดีได้ทั้งในปัจจุบันและในอนาคต (ชีวิตหลังความตาย) คือ หนทางแห่งสุคติ (จำรูญ ใบเขียว, 2551, น. 50)

สุวัฒน์ จันทร์จำนง ได้กล่าวถึงหลักสัมมาอาชีวะ ว่า การประพฤติและการปฏิบัติต่อการดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนในพระพุทธศาสนา คือ การปฏิบัติในทางกาย ทางวาจา และทางใจ ต่อตนเองและผู้อื่นที่เกี่ยวข้องด้วย มี 3 ลักษณะ คือ เพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน เพื่อประโยชน์ในเบื้องหน้า และเพื่อประโยชน์สูงสุดชีวิต (สุวัฒน์ จันทร์จำนง, 2544, น. 250)

ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่า สัมมาอาชีวะ คือ การเลี้ยงชีพในทางสุจริตการประกอบอาชีพสุจริต ซื่อสัตย์ ไม่ประกอบอาชีพที่หลอกลวง บีบบังคับขู่เข็ญ เบียดเบียนผู้อื่นหรือทำลาย สิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งไม่ประกอบอาชีพ 5 ประเภท ได้แก่ การขายอาวุธ การค้าขายมนุษย์ การค้าขายสัตว์ การค้าขายน้ำเมาและสารเสพติด การค้าขายยาพิษ เช่น ยาฆ่าแมลง สารเคมีต่างๆซึ่งจะวกกลับมาทำลายมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

เป้าหมายของสัมมาอาชีวะ

จากการศึกษาพบว่า เป้าหมายของสัมมาอาชีวะหรือการเลี้ยงชีพชอบตามหลักพุทธปรัชญา มีเป้าหมายอยู่ 3 ประการ คือ เป้าหมายด้านอัตถประโยชน์ ด้านปรัตถประโยชน์ และด้านอุภยัตถประโยชน์ ดังผลการศึกษามีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เป้าหมายด้านอัตตประโยชน์

พระพุทธศาสนามีหลักการสำหรับการดำเนินชีวิตในโลก คือ สอนให้มนุษย์ดำเนินชีวิตเพื่อบรรลุประโยชน์ คือ ความสมบูรณ์ของการดำเนินชีวิต โดยมีจุดหมายด้านอัตตประโยชน์ 3 ด้านด้วยกันคือ

(1) ประโยชน์ในปัจจุบันเรียกว่า ทิฏฐธัมมิกัตถะ

(2) ประโยชน์ในเบื้องหน้า เรียกว่าสัมปรายิกัตถะ

(3) ประโยชน์สูงสุด เรียกว่า ปรมัตถะ

1) ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ แปลว่า ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน หมายถึงประโยชน์อันพึงได้รับจากการประกอบกิจการหรือมีอาชีพที่สุจริตถูกต้องทั้งทางกฎหมายและศีลธรรม ผลประโยชน์ที่ได้

จากการประกอบกิจนั้น เป็นผลที่ได้ทันตาเห็นไม่ต้องรอถึงภายภาคหน้า ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการประกอบกิจอาจจะเป็นเงิน สิ่งของ ชื่อเสียง เกียรติยศ การยกช่องสรรเสริญ หรือผลประโยชน์อาจเป็นวัตถุหรือผลตอบแทนทางด้านจิตใจก็ได้ อาจเป็นสิ่งที่บุคคลทั่ว ๆ ไปปรารถนา การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะได้มาซึ่งประโยชน์นั้น จะต้องแสวงหาอย่างมีหลักการและมีแผนการ ซึ่งหลักการและแผนการนี้ เรียกว่า ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน

2) สัมปรายิกัตถประโยชน์ แปลว่า ประ โยชน์เบื้องหน้า หรือ ประโยชน์ในด้านคุณค่าของชีวิต ประโยชน์สำหรับชีวิตด้านในเป็นหลักประกันชีวิตในอนาคตและภพหน้า คือหาเลี้ยงชีวิตได้ด้วขความสุจริตธรรม มีความก้าวหน้าเติบใหญ่ขึ้นด้วยคุณธรรมของสัมมาชีพจนสามารถสร้างหลักประกันที่มั่นคงให้กับชีวิตในอนาคตได้ ชื่อว่าสัมปรายิกัตถ ประโยชน์ในเบื้องหน้า

3) ปรมัตถประโยชน์ แปลว่า ประโยชน์สูงสุด เป็นสาระที่แท้จริงของชีวิต มีจิตใจที่ปราศจากการเบียดเบียนอย่างแท้จริง จิตใจเป็นอิสระไม่ถูกครอบงำด้วยโลภะ โทสะ โมหะ อันเนื่องด้วยการประกอบอาชีพ"

ประ โยชน์ทั้งสามประการข้างต้น

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ได้อธิบายไว้ ดังนี้ “ทิฏฐธัมมิกัตถะ” จุดหมายขั้นตาเห็น หรือประโยชน์ปัจจุบันที่สำคัญคือ

- มีสุขภาพดี ร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ งามสง่า อายุยืนยาว
- มีเงินมีงานมีทรัพย์ที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพที่สุจริต
- มีสถานภาพดี ทรงยศ เกียรติ ไมตรี เป็นที่ยอมรับในสังคม
- มีครอบครัวที่ผาสุก ทำวงศ์ตระกูลให้เป็นที่นับถือ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2541, น. 31)

“สัมปรายิกัตถะ” จุดหมายขั้นเลยตาเห็น หรือ ประโยชน์เบื้องหน้า ได้แก่ สิ่งที่เป็นคุณค่าของชีวิต ซึ่งทำให้เกิดความสุขล้ำลึกภายใน โดยเฉพาะ คือ

- ความอบอุ่นซาบซึ้งสุขใจ ด้วยศรัทธามีหลักใจ
- ความภูมิใจในชีวิตสะอาด ที่ได้ป ระพฤติแต่ความดีงามสุจริต
- ความอิ่มใจในชีวิตมีคุณค่า ที่ได้เสียสละบำเพ็ญประโยชน์
- ความแกล้วกล้ามั่นใจด้วยมีปัญญาที่จะแก้ปัญหานำพาชีวิตให้ดำเนินต่อไป
- ความโปร่งโล่งมั่นใจว่าได้ทำกรรมดี มีหลักประกันวิถีสู่ภพใหม่

ปรมัตถะ จุดหมายสูงสุด หรือประโยชน์อย่างยิ่ง คือ การมีปัญญารู้เท่าทันความเป็นจริง เข้าถึงธรรมชาติของโลกและชีวิตอันทำให้จิตเป็นอิสระโดยเฉพาะ คือ

- ไม่หวั่นไหวหรือถูกครอบงำด้วยความผันผวนปรวนแปรต่าง ๆ
- ไม่ผิดหวังโศกเศร้าบีบคั้นจิตเพราะความยึดติดถือมั่นในสิ่งต่าง ๆ

2. เป้าหมายด้านปรัตถประโยชน์

พระพุทธศาสนานอกจากจะสอนให้ทำประโยชน์แก่ตนเองด้วยการหาเลี้ยงชีพที่ถูกต้องชอบธรรมจนสามารถสร้างฐานะความเป็นอยู่อย่างไม่ลำบากเดือดร้อนแล้ว ยังมีเป้าหมายการทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น ด้วยการสอนให้แบ่งปันเกื้อกูลและทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น เป็นแบบอย่างในการหาเลี้ยงชีพที่ดีแก่ผู้อื่นทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจอีกด้วย ซึ่งเป็นการทำประโยชน์ให้เกิดกับบุคคลอื่น

3. เป้าหมายด้านอุภยัตถประโยชน์

นอกจากการทำประ โยชน์ของตนเองให้สมบูรณ์ และช่วยเหลือแบ่งปันเกื้อกูลแก่ผู้อื่นแล้ว พระพุทธศาสนายังสอนให้ทำประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย เช่น การบำเพ็ญคุณประ โยชน์แก่สังคม การแบ่งปันวิชาความรู้เป็นวิทยาทาน การถนุถนอมทรัพย์สินสิ่งของอันเป็นสมบัติสาธารณะ การช่วยตรวจสอบดูแล ซ่อมแซม รวมไปถึงแนะนำแนวทางหรือวิธีการในการหาเลี้ยงชีวิตที่ถูกต้องดีงาม เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นรู้จักคุณค่าของชีวิตและดำเ นินชีวิตตามครรลองครองธรรม อย่างน้อยไม่ให้เป็นการหาเลี้ยงชีพอันจะกระทบกระเทือนเสียหายแก่ประโยชน์สุขของส่วนรวม พระราชวรมุนี แสดงลักษณะการเลี้ยงชีพชอบที่สัมพันธ์กับหลักจริยธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีต่อชีวิตไว้ตอน

หนึ่ง โดยชี้ประโยชน์ของการประพฤติตามจริยธรรมจะมีประโยชน์ต่อชีวิตตนเองและสังคมไว้ดังนี้ อุภยัตถะ ประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย คือ ประโยชน์ร่วมกับอันเกิดจากสิ่งเป็นของกลางในทางวัตถุเช่น ถนนหนทาง ในทางธรรม เช่น ศิลปวิทยา และการดำเนินชีวิตของตนให้เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขและดีงามร่วมกัน อย่างน้อยไม่ให้การแสวงหาผลประโยชน์ตนเป็นไปเพื่อกระทบกระเทือนเสียหายประโยชน์สุขของส่วนรวมประโยชน์ดังกล่าวนี้ จะเกิดมุ่งแก่บุคคลผู้เลี้ยงชีพที่ถูกต้องชอบธรรม โดยเฉพาะ และสามารถจะเอื้อประ โยชน์แผ่ไปยังบุคคลอื่นได้อีกเป็นจำนวนมากมาย เมื่อแต่ละคน ปฏิบัติอยู่ในจริยธรรมด้วยกัน สังคมส่วนรวมก็จะได้รับประ โยชน์จากที่แต่ละคนประพฤติจริยธรรมนั้นโดยแท้ อย่างไรก็ตามคำว่า ประโยชน์ในทางพระพุทธศาสนานั้น พระราชวรมุนีได้ อธิบายความหมายตรงนี้เอาไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นประโยชน์ทางธรรม คือ การพัฒนาจิตของตนให้สูงขึ้น ฉะนั้น แม้แต่การเลี้ยงชีพต่อผู้ที่เราเกี่ยวข้องด้วยให้ถูกต้องตามสถานภาพที่เป็นอยู่ ก็ชื่อว่าเป็นประโยชน์ของตนเช่นกัน เพราะสามารถยกระดับจิตของตนให้สูงขึ้นได้หากวิเคราะห์ให้เห็นพื้นฐานแนวคิดจากองค์ประกอบของเป้าหมายทั้ง 3 ประการดังกล่าวนั้น ก็จะมีเพียงสองลักษณะเท่านั้น คือ "ประโยชน์" และ ความสุข หรือเรียกรวมเป็นเป้าหมายเดียวกันได้ว่า "ประโยชน์สุข" เนื่องจากเป้าหมายแรกนั้นเราจะเห็นลักษณะของการหาเลี้ยงชีพอันก่อให้เกิดความสุขกับชีวิตตนเองเป็นหลัก ส่วนเป้าหมายที่สองนอกจากรักษาประโยชน์สุขให้กับชีวิตตนเองเป็นหลักแล้วยังปกป้อง (ศีล) และเผื่อแผ่ประโยชน์สุขนั้นไปหาคนอื่นด้วย (จาคะ) ส่วนประการที่สามถึงแม้ปัจเจกบุคคลจะเป็นผู้เข้าถึงประโยชน์สุขด้วยตนเอง แต่ก็ถือว่าเป็นการรักษาประ โยชน์สุขให้กับคนอื่นได้โดยเด็ดขาดเช่นกัน เพราะบุคคลเช่นนั้นจะไม่เป็นภัยกับใครๆ อีก จะไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นการเบียดเบียนทางกาย วาจา ใจ แต่จะเป็นผู้ดำเนินชีวิตไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ผู้อื่นโดยแท้จริง

ในคัมภีร์ทางพุทธศาสนาแสดงเกี่ยวกับประโยชน์ต่าง ๆ ข้างต้นไว้ว่า ประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่น หรือประโยชน์ทั้งสองฝ่าย ประโยชน์ในภพปัจจุบัน หรือประโยชน์ในภพหน้า ประโยชน์ตื้น หรือประโยชน์ลึก ประโยชน์ที่ผ่องแผ้ว หรือประโยชน์อย่างยิ่ง (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2542, น. 25)

ดังนั้น การหาเลี้ยงชีวิตชอบหรือหลักสัมมาอาชีวะตามหลักของพระพุทธศาสนาจึงต้องสอดคล้องและเชื่อมโยงกับความเป็นจริงในการดำเนินชีวิต เพราะนอกจากจะสร้างฐานะขึ้นมาด้วยการประพฤติสุจริตมีความผาสุกในการดำรงชีพแล้ว ก็ยังแบ่งปันเกื้อกูลบุคคลอื่นให้ได้รับความสุขตามไปด้วย เป็นการทำประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่น และประโยชน์ทั้งสองฝ่ายได้อย่างสมบูรณ์

หลักธรรมที่เกื้อหนุนสัมมาอาชีวะ

การเลี้ยงชีวิตชอบตามหลักสัมมาอาชีวะในทางพระพุทธศาสนา มีหลักธรรมที่เกื้อหนุนเพื่อความสมบูรณ์ในการดำเนินชีวิตให้ถูกต้องเหมาะสม ทั้งในด้านการแสวงหาการครอบครอง และการใช้จ่ายบนพื้นฐานของความถูกต้องชอบธรรม ในทางที่จะก่อเกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ประกอบด้วย (1) อริยมรรคมีองค์ 8 (2) หลักอริยทรัพย์ 7

(3) หลักอิทธิบาท (4) ศีล 5 (5) สุจริต 3

1. อริยมรรคมีองค์ 8

มรรค แปลว่า ทาง หนทาง ว่าโดยองค์ประกอบ คือ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ เรียกเต็มว่าอริยอัฏฐังคิกมรรค แปลว่า ทางมีองค์ อริยมรรค เป็น หลักธรรมเกื้อหนุนสัมมาอาชีวะได้ดังนี้

1) สัมมาทิฐิ คือ มีความเห็นถูกต้อง หมายถึงการเห็นว่าวิถีการดำเนินชีวิตด้วยการเลี้ยงชีพที่ถูกต้องชอบธรรม ถูกกฎหมายและถูกศีลธรรมนั้น สามารถทำประโยชน์สุขแก่ตนเองได้อย่างแท้จริง

2) สัมมาสังกัปปะ คือ ความคำริที่ถูกต้องมองเห็นคุณและโทษใบอาชีพนั้นๆทำหน้าที่ให้เกิดความแน่วแน่ เกิดความตั้งมั่นที่จะเลี้ยงชีวิตในทางที่ถูกต้อง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2558, น. 27)

3) สัมมาวาจา คือ หาเลี้ยงชีวิตด้วยความสัตย์ ซื่อสัตย์ทั้งแก่ตนและผู้อื่น

4) สัมมากัมมันตะ คือ หาเลี้ยงชีวิตในทางที่ถูก ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

5) สัมมาอาชีวะ คือ หาเลี้ยงชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ชอบธรรมถูกกฎหมายและถูกศีลธรรม

6) สัมมาวายามะ คือ การเริ่มตั้งความเพียร กำจัดความเกียจคร้าน บากบั่น อดทนในการหาเลี้ยงชีวิต

7) สัมมาสติ คือ ความไม่ฟั่นเฟือน รู้ตัวอยู่เสมอ แม้จะมีสิ่งยั่วยุก็มีสติไม่ปล่อยไปตามอำนาจของกิเลส

8) สัมมาสมาธิ คือ ความแน่วแน่ตั้งมั่นในการหาเลี้ยงชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

หลักสัมมาอาชีวะหรือการหาเลี้ยงชีวิตที่ถูกต้องชอบธรรมนั้น มีความสัมพันธ์โดยตรงกับอริยมรรคมีองค์ 8 การเลี้ยงชีวิตที่ถูกต้องย่อมเกิดจากความคิดที่ถูกต้องเป็นเบื้องต้น เมื่อมองเห็นคุณและ โทษจากการประกอบอาชีพนั้นๆ ได้อย่างถ่องแท้แล้วกระบวนการของมรรคย่อมดำเนินไปอย่างเป็นระบบ มรรคทั้ง 8 จึงสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่และหลอมตัวเป็นอันเดียวกัน

2. หลักอริยทรัพย์ 7 ประการ

อริยทรัพย์ คือ ทรัพย์อันประเสริฐเป็นของติดตัว อยู่ภายในจิตใจ ดีกว่าทรัพย์ภายนอก เช่น เงินทอง เป็นต้น เพราะโจรหรือใคร ๆ แย่งชิงไปไม่ได้ และทำให้เป็นคนประเสริฐได้อย่างแท้จริง ประกอบด้วย

1) ศรัทธา คือ ความเชื่อ เชื่อว่าการเลี้ยงชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริตตามหลักพระพุทธศาสนาย่อมพบกับความเจริญ สามารถสร้างฐานะความเป็นอยู่ได้อย่างมั่นคงไม่ตกต่ำ

2) ศีล คือ ข้อปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม สำหรับคฤหัสถ์ผู้ครองเรือนทั่วไป คือ ศีล 5 สำหรับบรรพชิตก็คือ ศีล 223 ข้อ ซึ่งศีลเป็นบาทฐานของการสำรวมระวังในการประกอบอาชีพทั้งปวง

3) หิริ คือ ความละอายใจต่อทุจริต มีลักยณะเป็นความละอายที่จะเกิดขึ้นในใจเป็นความละอายเกลียดชังต่อบาปทุจริตด้วยความจริงใจทั้งต่อหน้าและลับหลัง ปรียบดังคนหนุ่มสาวรักความสวยงาม รังเกียจความสกปรกโสโครก

4) โอตตัปปะ คือ ความเกรงกลัวภายในใจต่อความทุจริต เมื่อมีความสะดุ้งกลัวต่อบาปทุจริตและผลก็จะไม่กล้าทำผิด ด้วยกายวาจาและใจ ทั้งต่อหน้าและลับหลังทั้งนี้จะต้องมี กัมมัสสกตาปัญญา คือ ความรู้เรื่องกรรมและผลของกรรม รู้ว่าทำกรรมดีได้รับผลดี ทำกรรมชั่วได้รับผลชั่ว แล้วเกิดความหวาดหวั่น ครั่นคร้ามขยาดกลัวต่อผลของกรรมชั่ว จนไม่กล้าที่จะแตะต้องข้องเกี่ยวกับอาชีพทุจริต เหมือนคนที่รักตัวกลัวอสรพิษ

5) สุตะ คือ การได้เรียนรู้สอบถามประสบการณ์จากผู้ที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินจากสาขาอาชีพต่าง ๆ เพื่อเป็นกำลังใจในการหาเลี้ยงชีวิตที่ถูกต้อง มีบทเรียนชีวิตเพื่อเป็นแนวทางกระตุ้นเตือนให้ระมัดระวังไม่หลงประกอบอาชีพในทางที่ผิด

6) จาคะ คือ การสละปันสิ่งของที่เป็นของตนให้แก่คนที่ควรให้ เป็นผู้ยินดีในการให้ รู้จักแบ่งปันแก่ผู้ที่ได้รับความทุกข์ยากลำบาก

7) ปัญญา คือ รอบรู้ถึงคุณและโทษจากการเลี้ยงชีวิต ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต รู้จักแสวงหาอย่างถูกต้อง และใช้จ่ายอย่างประหยัด ตลอดจนมีแนวทางในการพัฒนาจิตใจของตนเองให้เกิดความสุขสงบ ได้ตลอดเวลา

นอกจากนี้ ผู้เลี้ยงชีพด้วยความสุจริตพึงพิจารณาถึงหลักธรรมสำคัญ 2 ประการ ซึ่งเป็นจริยธรรมพื้นฐานในการเลี้ยงชีพคือ

1) สติ ความระลึกได้ นึกได้ ความไม่เผลอ การควบคุมใจไว้กับจิตหรือกุมจิตไว้กับสิ่งที่เกี่ยวข้อง การจำการงานที่ทำและคำที่พูดแม้นานได้ ผู้มีสติจึงต้องนึกคิดพิจารณาก่อนทำและหรือขณะทำ เพื่อให้ชีวิตอยู่ในกรอบแห่งศีลธรรม

2) ปัญญา ความรู้เข้าใจแยกแยะได้ในเหตุผล สิ่งดี สิ่งชั่ว เป็นประโยชน์ไม่เป็นประโยชน์ มีความสุขกับการเลี้ยงชีวิตที่ถูกต้อง ไม่กอบโกยหรือติดยึดกับทรัพย์สินที่หามาได้ แต่ให้รู้จักว่าทรัพย์สินเงินทองเป็นเพียงเครื่องมือที่จะนำไปสู่ความสุขในชีวิตที่สูงขึ้นได้ เพื่อให้ชีวิตมีความเป็นไปอย่างเหมาะสม ส่งเสริมสิ่งที่ถูกต้องมุ่งอัตละคือประโยชน์ตน ประโยชน์ผู้อื่นและปรมัตถประโยชน์เป็นหลัก ยึดความถูกต้องไม่ยึดความถูกใจ (วศิน อินทสระ, 2537, น. 52)

3. หลักอิทธิบาท 4

หลักธรรมอีกประการหนึ่งที่ส่งเสริมการทำงานให้ประสบผลสำเร็จ คือหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งจะช่วยเกื้อกูลสนับสนับสนุนและส่งเสริมให้การลงมือปฏิบัติเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และหวังประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

อิทธิบาท แปลว่า บาทฐานแห่งความสำเร็จ หมายถึง สิ่งซึ่งมีคุณธรรม เครื่องให้ถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ ด้วยสิ่งที่เรียกว่า อิทธิบาท ซึ่งจำแนกไว้เป็น 4 คือ

1) ฉันทะ (ความพอใจที่จะประกอบในสิ่งนั้น) คือ ต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักในการเลี้ยงชีวิตที่ถูกต้อง ไม่ประกอบอาชีพที่เป็นทุกข์โทษแก่ตนและคนอื่น และมุ่งหวังที่จะหาเลี้ยงชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความพอใจ ที่จะหาเลี้ยงชีวิตให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไปไม่เกียจคร้าน

ประโยชน์ของฉันทะ ฉันทะนี้เป็นข้าศึกโดยตรงกับความเบื่อหน่าย เมื่อมีฉันทะแล้วทำให้ไม่เบื่องาน ไม่รู้สึกท้อแท้ในการหาเลี้ยงชีวิต โดยพิจารณาให้เห็นคุณและโทษเมื่อพิจารณาถึงคุณและโทยจากการหาเลี้ยงชีวิตอย่างเข้าใจแล้วฉันทะจะปรากฏขึ้น

2) วิริยะ (ความเพียรประกอบสิ่งนั้น) คือ เมื่อเห็นประโยชน์จากการหาเลี้ยงชีพที่สุจริตแล้ว จึงขยันหมั่นประกอบอาชีพนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทนไม่ท้อถอยแต่มีความตั้งใจและพยายามเลี้ยงชีวิตอย่างสุดกำลังความสามารถ

3) จิตตะ (เอาใจผักใฝ่สิ่งนั้นไม่วางธุระ) หมายถึง ความเอาใจใส่กับอาชีพที่ตนทำ คือ หมั่นตรวจตราดูแลเอาใจใส่กับอาชีพของตนอยู่เสมอ หาข้อบกพร่องผิดพลาดกับตัวเองบ่อยๆ เพื่อปรับปรุงพัฒนาให้เกิดทักษะต่อไป

4) วิมังสา (หมั่นตรึกตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น) หมายถึง การใช้ปัญญาประกอบทำงาน ปัญญาที่ว่าได้แก่วิชาความรู้ วิมังสา ก็ถือปัญญา เป็นแสงสว่างของใจ (สุวัฒน์ จันทร์จำนง, 2544, น. 130)

เริ่มตั้งแต่รู้จักงานที่ทำว่าเราทำงานอะไร เป็นคุณหรือเป็นโทย มีขอบเขตแค่ไหน รู้จักผลได้ผลเสียของงาน รู้จักวิธีทำงานนั้นให้ได้ผลดีอยู่เสมอผู้หาเลี้ยงชีวิตที่มุ่งหวังความสำเร็จในชีวิต ต้องปฏิบัติตามหลักธรรมด้วยความพยายามอย่างดียิ่ง ต่อเนื่องกันเป็นลูกโซ่ ไม่ใช่ปฏิบัติเพียงข้อใดข้อหนึ่ง หรือเพียงสองหรือสามข้อ เพราะผลที่ได้รับจะไม่สำเร็จสมบูรณ์ แต่หากตั้งใจเลี้ยงชีวิตให้ประสบผลสำเร็จอนึ่ง หลักธรรมของอิทธิบาท 4 นี้ กล่าวได้ว่าเป็นพื้นฐานแห่งความสำเร็จของชีวิต และจะสัมพันธ์กับหลักธรรมข้ออื่นๆ เช่น วุฑฒิธรรม (ธรรมที่ทำให้เจริญ) สมชีวิธรรม (ธรรมของคู่ชีวิต) ฆราวาสธรรม (ธรรมของผู้เป็นฆราวาส) เป็นต้น เมื่อบุคคลปฏิบัติตามธรรมได้อย่างเคร่งครัด ย่อมก่อให้เกิดพลังในการหล่อเลี้ยงชีวิตให้สืบต่ออายุได้ยาวนาน ทั้งในแง่การปฏิบัติธรรมและการปฏิบัติงาน การปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท 4 จะช่วยเกื้อหนุนให้บุคคลประสบกับความสำเร็จในการดำเนินชีวิต โดยเริ่มจากความพอใจที่จะดำเนินชีวิตในทางที่ดี มีความเพียรที่จะเลี้ยงชีพในทางสุจริต มีจิตใจฝักใฝ่ในการหาเลี้ยงชีพนั้น ดลอดจบมั่นคอยเอาใจใส่คอยดูแลรักษาหน้าที่ของตนเองไม่ให้บกพร่อง หรือพัฒนาหน้าที่ของตนให้ละเอียดรอบกรอบยิ่ง ๆ ขึ้นไป

4. หลักศีล 5

ศีล คือ ความประพฤติดีทางกายและวาจา การรักษากายและวาจาให้เรียบร้อยข้อปฏิบัติสำหรับควบคุมกายและวาจาให้ตั้งอยู่ในความดีงาม การหาเลี้ยงชีพที่ปราศจากการเบียดเบียนทั้งตนเองและบุคคลอื่น โดยมีศีล 5 ข้อเป็นพื้นฐาน

1) ปาณาติปาตา เวรมณี คือ เลี้ยงชีวิตด้วยการไม่ทำชีวิตสัตว์อื่นต้องลำบาก

2) อทินนาทานา เวรมณี คือ เลี้ยงชีวิตด้วยการไม่ขโมย

3) กาเมสุ มิจฉาจารา เวรมณี คือ เลี้ยงชีวิตด้วยการไม่ประพฤติผิดในกาม

4) มุสาวาทา เวรมณี คือ เลี้ยงชีวิตด้วยความสัตย์ ไม่กล่าวเท็จเลี้ยงชีพ

5) สุราเมรยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี คือ เลี้ยงชีวิตด้วยความบริสุทธิ์ไม่ให้ตนหรือผู้อื่นต้องมัวเมาจากเครื่องของมึนเมาทั้งจากสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท (พระเทพดิลก, 2535, น. 192)

5. หลักสุจริต 3

การหาเลี้ยงชีวิตด้วยสุจริตชื่อตรงตามหลักพระพุทธศาสนานั้นครอบคลุมการดำเนินชีวิตทั้ง 3 ด้าน คือ

1) การหาเลี้ยงชีวิตชอบทางกาย เรียก กายสุจริต

2) การหาเลี้ยงชีวิตชอบทางวาจา เรียก วจีสุจริต

3) การหาเลี้ยงชีวิตชอบทางใจ เรียก มโนสุจริต

กายสุจริต 3 อย่าง ประกอบด้วย เว้นจากฆ่าสัตว์ เว้นจากลักฉ้อ เว้นจากประพฤติผิดในกาม

วจีสุจริต 4 อย่างเว้นจากพูดเท็จ เว้นจากพูดส่อเสียด เว้นจากพูดคำหยาบ เว้นจากพูดเพ้อเจ้อ

มโนสุจริต 3 อย่าง ไม่โลภอยากได้ของเขา ไม่พยาบาทปองร้ายเขา เห็นชอบตามครรลองคลองธรรม

การหาเลี้ยงชีวิตด้วยความซื่อสัตย์สุจริตทั้ง 3 ด้าน คือ ทั้งทางกาย วาจา และใจ ย่อมส่งผลให้เกิดความสงบสุขในการคำเนินชีวิต เพราะสามารถสร้างฐานะความเป็นอยู่ขึ้นได้ด้วยความดี ไม่ก่อเวรภัยให้กับผู้ใค รู้จักพูดรักษาน้ำใจและเชื่อมประ โยชน์ให้เกิดความสามัคคีดีขึ้นได้ ในขณะเดียวกันการเลี้ยงชีพอย่างถูกต้อง ไม่โลภอยากได้ของผู้อื่นนั้นก็เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความเมตตาปรารถนาดีต่อผู้อื่นอีกด้วย (สุวัฒน์ จันทร์จำนง, 2544, น. 60)

ดังนั้น การเว้นจากมิจฉาชีพทุกชนิด ประกอบแต่การงานที่สุจริต ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดศีถธรรม ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนทั้งแก่ตนเองและบุคคลอื่น สัมมาอาชีวะเป็นหลักธรรมข้อหนึ่งในมรรค ซึ่งเป็นแนวทางการดับทุกข์หรือการแก้ไขปัญหาชีวิต มุ่งผลในทางปฏิบัติให้ทุกคนจัดการกับชีวิตที่เป็นอยู่จริงๆ ในโลกนี้เพื่อให้สอดคล้องกับการเลี้ยงชีพที่ถูกต้องของคนแต่ละคน โดยอยู่บนพื้นฐานการดำเนินชีวิตด้วยการประพฤติชอบ หรือการเลี้ยงชีพชอบเรียกว่าสุจริต 3 ได้แก่ การเลี้ยงชีพชอบทางกาย การเลี้ยงชีพชอบทางวาจา การเลี้ยงชีพชอบทางใจการเลี้ยงชีพชอบทางกาขหมาขถึง การประกอบอาชีพที่ถูกต้อง เหมาะสม ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติสำหรับการแสวงหาทรัพย์ของมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนา เว้นจากมิจฉาวณิชชาทั้ง 5 ประการ และมิจฉาชีพทุกชนิด ประกอบแต่การงานที่สุจริต ไม่ผิดกฎหมายไม่ผิดศีลธรรม ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนทั้งแก่ตนเองและบุคคลอื่น

หลักสัมมาอาชีวะในการดำเนินชีวิต

มนุษย์จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ก็เพราะมีปัจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค อันเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต หากขาดแคลนสิ่งใดสิ่งหนึ่งชีวิตก็จะเป็นไปด้วยความยากลำบาก เพราะชีวิตต้องขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 เหตุนั้นมนุษย์จึงจำเป็นต้องมีการประกอบอาชีพต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัย ผู้ที่เกียจคร้านในการทำงานหรือการทำมาหากิน ย่อมมีชีวิตอยู่อย่างลำบาก เพราะความเดือดร้อนจากความขัดสนด้วยปัจจัย 4 หรือมิฉะนั้นก็จะคอยเบียดเบียนผู้อื่นด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัย 4 ดังกล่าว ในประเด็นการแสวงหาเลี้ยงชีพชอบนี้ ผู้เขียนได้แบ่งการศึกษาเป็น 3 ประเด็นคือ การประกอบอาชีพสุจริตทางกาย การประกอบอาชีพสุจริตทางวาจา และการประกอบอาชีพสุจริตทางใจ ผลการศึกษามีดังต่อไปนี้

1) การประกอบอาชีพสุจริตทางกาย หลักการของสัมมาอาชีวะประการแรกคือ การเลี้ยงชีพชอบทางกาย มีสาระสำคัญดังนี้

เว้นจากมิจฉาวณิชชา พระพุทธศาสนาสอนให้งดเว้นการเลี้ยงชีพในทางที่ไม่สมควร เรียกว่า มิจฉาวณิชชา คือการเลี้ยงชีพในทางที่ผิด เพราะเป็นอาชีพที่ส่งเสริมการเบียดเบียนและการทำลายชีวิต ประกอบด้วย

1) สัตถวณิชชา การค้าขายศรัตราอันเป็นเครื่องประหาร เช่น หอก ดาบปืน ระเบิด เป็นต้น

2) สัตตวณิชชา การค้ามนุษย์

3) มังสวณิชชา การค้าสัตว์สำหรับฆ่าเป็นอาหาร

4) มัชชวณิชชา การค้าขายสิ่งมึนเมา

5) วิสวณิชชา การค้าขายยาพิษ

การที่พระพุทธศาสนาสอนให้ละเว้นการค้าขายศัตราวุธก็เพราะเห็นว่า เป็นเครื่องมือแห่งการเขนฆ่าทำลายชีวิตทั้งต่อตัวมนุษย์และสัตว์อื่น การแสวงหาเลี้ยงชีพตนเองให้อยู่รอดจากการค้าศัตราวุธก็เท่ากับเป็นการดำรงชีวิตจากการฆ่าทำลายโดยเฉพาะกับชีวิตมนุษย์ด้วยกันเองการสอนให้ละเว้นการค้ามนุษย์ก็เพราะว่า มนุษย์มีสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานและมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์เหมือนกัน มนุษย์จะซื้อขายมนุษย์ด้วยกันเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องอย่างยิ่ง การค้าขายมนุษย์เท่ากับเป็นการลดค่มนุษย์ลงไปเป็นสัตว์หรือสิ่งของ การแสวงหากำไรจากการค้ามนุษย์ จะทำให้มนุษย์กดขี่เบียดเบียนกันเองอย่างรุนแรง โดยกลุ่มมนุษย์ที่มีกำลังอำนาจมากกว่าจะกดขี่เบียดเบียนมนุษย์กลุ่มที่ด้อย

โอกาสกว่าเป็นสินค้า ซึ่งเป็นการย่ำยี่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วยกันเองการสอนให้ละเว้นการค้าขายสัตว์มีชีวิตก็เพราะว่า สัตว์เหล่านั้นก็รักชีวิตของตนเองเหมือนกัน การแสวงหาเลี้ยงชีพจากการค้าขายสัตว์เป็นบ่อเกิดของการเบียดเบียน และการ

ทำลายชีวิตเป็นการดำรงชีวิตตนเองให้อยู่รอดบนความทุกข์ของสัตว์อื่น อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้มีการกระทำผิดกฎหมายของผู้ลักลอบค้าขายสัตว์ป่าสงวน หรือหากเป็นการค้าขายสัตว์เพื่อใช้แรงงาน

ทางพระพุทธศาสนาก็สอนให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความเมตตาและกรุณาต่อสัตว์การสอนให้ละเว้นการค้าขายน้ำเมาก็เพราะยึดหลักการที่ว่า การขายเป็นการส่งเสริมการผลิตและส่งเสริมการดื่ม และการดื่มน้ำเมาเป็นสาเหตุของการประกอบกิจกรรมที่ก่อให้เกิดทุกข์ และเป็นโทษทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นได้หลายประการ การสอนให้ละเว้นการค้าขายน้ำเมาก็เพราะยึดหลักการที่ว่า การขายเป็นการส่งเสริมการผลิตและส่งเสริมการดื่ม และการดื่มน้ำเมาเป็นสาเหตุของการประกอบกิจกรรมที่ก่อให้เกิดทุกข์ และเป็นโทษทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นได้หลายประการ ในพระไตรปิฎกได้แสดงโทษของการดื่มสุราไว้ 6 ประการ คือ

1) ทำให้สูญเสียทรัพย์

2) ก่อการทะเลาะวิวาท

3) ทำลายสุขภาพกายและสุขภาพจิต

4) เสื่อมเสียเกียรติชื่อเสียง

5) ทำให้ขาดความละอาย

6) ทำลายสติปัญญา (พระเทพดิลก, 2535, น. 52)

การสอนให้ละเว้นการค้าขายยาพิษก็เพราะว่า ยาพิษทำลายชีวิตมนุษย์ โดยเฉพาะ การใช้สารพิษปลอมปนไปกับอาหารเพื่อให้น่ารับประทาน ทำให้ผู้บริโภคได้รับสารพิษโดยตรง ส่งผลกระทบต่อชีวิต ทำให้สูญเสียอวัยวะหรือทุพลภาพ แม้ไม่ตายก็ทำให้สุขภาพจิตและสุขภาพร่างกายเสื่อมโทรมอย่างรุนแรง นอกจากนี้การใช้สารเคมีต่างๆ ยังส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกด้วยการค้าขายดังกล่าวมานี้ ตามทัศนะของพระพุทธศาสนาถือเป็นการประกอบการงานที่มีโทษ คือ มีโทษต่อผู้อื่นและต่อสังคมส่วนรวมด้วย หากอาชีพเหล่านี้เข้าสู่กระบวนการทางธุรกิจย่อมเป็นการส่งเสริมให้คนในสังคมกระทำผิดทางจริยธรรมได้ง่ายขึ้นและส่งผลกระทบเชิงลบต่อสังคมหลายด้านดังกล่าวมาแล้ว

2) การประกอบอาชีพสุจริตทางวาจา

ตามหลักพระพุทธศาสนา การเลี้ยงชีพชอบทางวาจาจัดเป็นกุศลกรรมและเป็นการดำเนินชีวิตที่เป็นสัมมาอาชีวะ โดยยึดหลักการดังต่อไปนี้

1) การไม่โกหกหลอกลวงเลี้ยงชีพ ดำเนินชีวิตอย่างมีสัจจะ รักษาความสัตย์

2) การไม่พูดส่อเสียดเลี้ยงชีพ คือ การเว้นจากการใช้คำพูดยุยงให้คนอื่นแตกแยกกันหรือเข้าใจผิดกันเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง3) การไม่พูดคำหยาบเลี้ยงชีพ แม้ว่าบางครั้งคำหยาบคายอาจสร้างอารมณ์ขันให้ผู้ฟังได้เหมือนกับพี่นักตลกชอบพูดกันอยู่บ่อย ๆ แต่ก็เกิดผลเสียแก่ผู้พูด เพราะจะเกิดความเคยชิน และจะทำให้ผู้ฟังเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดา

4) การไม่พูดเพ้อเจ้อเลี้ยงชีพ คือ ให้เว้นจากการดำเนินชีวิตด้วยอาศัยวาจาที่ไร้สาระ ไร้แก่นสาร ไม่เป็นธรรมและไม่ประกอบด้วยประโยชน์ เนื่องจากคำพูดที่เพ้อเจ้อนั้นทำให้ผู้ฟังหลงผิด เข้าใจผิดได้

5) การไม่ประจบเลี้ยงชีพ คือเว้นจากการใช้วาจาประจบสอพอผู้อื่นเพื่อผล ประโยชน์ของตนเอง

6) การไม่บังคับขู่เข็ญเลี้ยงชีพ วาจานั้นย่อมไม่เป็นไปเพื่อการข่มขู่หรือบังคับขู่เข็ญเพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากบุคคลอื่นด้วยความไม่ชอบธรรม

3) การประกอบอาชีพสุจริตทางใจ

ตามหลักพระพุทธศาสนา การเลี้ยงชีพชอบทางใจเป็นมโนกรรมฝ่ายกุศลซึ่งเป็นแนวทางที่นำไปสู่ความสุขสงบภายใน เป็นการคำเนินชีวิตตามหลักสัมมาอาชีวะ โดยยึดหลักการดังต่อไปนี้

1) การไม่โลภอยากได้ทรัพย์คนอื่นเลี้ยงชีพ พระพุทธศาสนาเรียกภาวะทางจิตใจนี้ว่า อนภิชชา เป็นสภาพจิตที่สามารถควบคุมความโลภไว้ได้ คือไม่โลภอยากได้ของๆ คบอื่นในทางที่ไม่ชอบไม่ควร คิดเลี้ยงชีพวางแผนดำเนินชีวิตในแนวทางที่ถูกต้องชอบด้วยกฎหมาย ศีลธรรม จนสามารถพัฒนาจิตของตนให้มีความพร้อมที่จะเสียสละ บริจาคสงเคราะห์คนทั้งหลายด้วยความเมตตา กรุณา มีอัธยาศัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารีต่อกนทั้งหลายเรียกว่าเป็นคนมีน้ำใจงาม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2558, น. 87)

2) การไม่คิดเบียดเบียนคนอื่นเลี้ยงชีพ เป็นการควบคุมสภาพจิตใจต่อความพยาบาท ปองร้าย ผู้อื่นเพื่อหวังเอาแต่ประ โยชน์ส่วนตน ให้มีจิตเมตตา คิดเอื้อเฟื้อประโยชน์แก่ผู้อื่น อันจะนำไปสู่การแสวงหาประโยชน์ที่ถูกต้องเหมาะสม และไม่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่นให้เกิดความเดือดร้อนเสียหาย

3) การไม่คิดเอารัดเอาเปรียบคนอื่นเลี้ยงชีพ คือเว้นจากการคิดหาโอกาสเพื่อตักตวงเอาผลประโยชน์จากบุคคลอื่นเพื่อเลี้ยงชีพตนเอง การคิดเอารัดเอาเปรียบคบอื่นเลี้ยงชีวิตจัดเป็นความเห็นแก่ตัวและเป็นแนวทางที่ไม่ถูกต้องในการดำเนินชีวิต ซึ่งขัดต่อหลักสัมมาอาชีวะการเลี้ยงชีพชอบทางใจจัดเป็นมโนกรรมฝ่ายกุศลที่สำกัญที่สุด เพราะเป็นต้นตอให้การดำเนินชีวิตภายนอกเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องชอบธรรม เพราะการกระทำภายนอกต่าง ๆ สืบเนื่องมาจากภายในจิตใจ ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จแล้วด้วยใจ ถ้าบุคคลใดใจร้ายแล้ว พูดอยู่ก็ดี ทำอยู่ก็ดี ทุกข์ย่อมไปตามเขาเพราะเหตุนั้น ถ้าบุคคลใดมีใจผ่องใสแล้ว พูดอยู่ก็ดี ทำอยู่ก็ดี ความสุขย่อมไปตามเขาเพราะเหตุนั้น เหมือนเงาไปตามตัว ฉะนั้น” อนึ่งใจของคนเราเป็นกุศล หรืออกุศลแล้ว ผลของการกระทำแสดออกมาทางกายและวาจา กล่าวคือ ถ้ากระทำความดีผลกรรมย่อมส่งผลให้ชีวิตเจริญขึ้น แต่ถ้ากระทำกรรมชั่วผลกรรมก็ย่อมส่งผลให้ชีวิตเสื่อมลง

ดังนั้น หลักการของสัมมาอาชีวะ ด้วยการเลี้ยงชีพชอบทางกาย ทางวาจาและทางใจ ก็คือการดำเนินชีวิตตามหลักกุศลกรรมบถนั้นเอง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งการดำเนินชีวิตสุจริตทางกาย ทางวาจา และทางใจ ซึ่งเป็นหลักการของสัมมาอาชีวะในทางพระพุทธศาสนา

สรุปผล

หลักสัมมาอาชีวะ หมายถึงการประกอบอาชีพที่สุจริตทางกาย และสุจริตทางวาจา ถูกทั้งกฎหมายและถูกทั้งศีลธรรม การประกอบอาชีพที่สุจริตทางกายคือ เว้นจากมิจฉาวณิชชา 5 ประการ ประกอบด้วย 1) เว้นจากการค้าขายศัสตราอันเป็นเครื่องประหาร 2) เว้นจากการค้ามนุษย์ 3) เว้นจากการขายสัตว์มีชีวิต 4) เว้นจากการค้าขายสิ่งมึนเมา 5) เว้นจากการค้าขายยาพิษ เพราะการค้าขายสิ่งเหล่านี้ผิดต่อศีลธรรมทางศาสนา เป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่นให้ได้รับความลำบากเดือดร้อน มอมเมาและส่งเสริมให้คนในสังคมอยู่ด้วยความหวาดระแวง ไม่ปลอดภัย ดังนั้นสัมมาอาชีวะในการแสวงหาในทางพระพุทธศาสนาจึงหมายเอาอาชีพที่สุจริตทางกาย ที่ถูกต้องชอบธรรมด้วยกฎหมายและศีลธรรม อันเป็นการส่งเสริมให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข การประกอบอาชีพสุจริตทางวาจาก็เช่นเดียวกัน เป็นการเลี้ยงชีวิตด้วยความชอบธรรม เป็นจริงไม่โกหกหลอกลวงเลี้ยงชีพด้วยวิธีการต่าง และทรัพย์ที่ได้จากการประกอบสัมมาอาชีพด้วยความขขันหมั่นเพียร ทรัพย์ที่ได้มาย่อมมีทั้งความสะอาด บริสุทธิ์ และควรค่าแก่การเก็บคุ้มครองรักษา และใช้จ่ายอย่างเหมาะสมบุคคลอื่น

หลักสัมมาอาชีวะในแง่การดำเนินชีวิต พอสรุปได้ว่า มนุษย์ย่อมแสวงหาทรัพย์โดยชอบธรรม คือมีอาชีพสุจริต ไม่ผิดศีลธรรม ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ก่อความเดือดร้อนรำคาญให้ผู้อื่น เมื่อได้ทรัพย์มาแล้วใช้จ่ายทรัพย์บำรุงตนเองให้มีความสุขไม่อดอยาก ในขณะเดียวกัน ก็แจกจ่ายสงเคราะห์ผู้ใกล้ชิดและบุคคลอื่นตามความเหมาะสมและตามความสามารถ รู้จักเก็บออม ตลอดจนเป็นเครื่องส่งเสริมให้เกิดความคล่องตัวในการประกอบอาชีพต่อไป ดังนั้นความสุขจากการเลี้ยงชีวิตด้วยทรัพย์สินของตนเอง จึงต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไข ไม่เป็นไปเพื่อขัดขวางหรือทำลายประโยชน์สุขของตนเองและบุคคล อื่นในลักษณะที่เบียดเบียนชีวิตร่างกายและทรัพย์สินของตนเองและไม่ขัดแย้งกับเป้าหมายของสังคมส่วนรวมตามสถานภาพนั้น ๆ

เอกสารอ้างอิง

จำรูญ ใบเขียว. (2551). *พุทธปรัชญา.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์

ปิ่น มุทุกันต์. (2535). *มงคลชีวิต ภาค 1*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระเทพดิลก. (2535). *อธิบายหลักธรรมตามหมวดจากนวโกวาท.* กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2538). *พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 6*.กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2541). *ธรรมนูญชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ 2.* กรุงเทพฯ: บริษัทสหธรรมิก จำกัด.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2542). *เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ 4.* กรุงเทพฯ : มูลนิธิโกมลคีมทอง.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2558). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย, พิมพ์ครั้งที่ 43.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เพ็ท แอนด์โฮม จำกัด.

พระมหาจรรยา สุทธิญาโณ. (2548). *พุทธวิถี.* กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.

วศิน อินทสระ. (2537). *พุทธปรัชญาเถรวาท*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

สุวัฒน์ จันทร์จำนง. (2544). *ความเชื่อของมนุษย์เกี่ยวกับปรัชญา.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.

ความเชื่อและความศรัทธา: แรงจูงใจในพระพุทธศาสนาที่มีผลต่อสังคมไทย

Belief and faith: motivations in Buddhism that affect Thai society

พระอธิการยุทธนา อธิจิตฺโต[1], พระอนันต์ อภินนฺโท[2]

Phradhikran Yuthana Adhicitto,Phra Anan Adnandho

บทคัดย่อ

สังคมไทยปัจจุบันมีความศรัทธาในเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ยังคงมีอิทธิพลอย่างมากโดยเฉพาะพระพุทธศาสนา ที่มีผลกระทบต่อสังคมไทยหลายประการประชาชนในสังคมไทยจำนวนมากมีศรัทธา และปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวัน ความเชื่อนี้ส่งผลต่อวิธีคิดและพฤติกรรมของคนไทย ทำให้คนไทยมีความสงบสุขปกติจะไม่ชอบความวุ่นวายและมีส่วนส่งเสริมให้เกิดความสุขและความเข้าใจร่วมกันในทางปฏิบัติ, ความศรัทธาและความเชื่อ ความเชื่อนี้ยังส่งเสริมการศึกษาและดำรงวิถีชีวิตที่ดี ซึ่งความเชื่อและความศรัทธานี้ได้รับการสืบทอดจากรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง และส่งผลให้สังคมมีความสงบสุขและความสามัคคีก็มีผลกระทบต่อสังคมอื่น ๆ ด้วย ยกตัวอย่าง เช่น ความเชื่อกรรมทำให้คนไทยทำความดีและไม่กระทำความชั่ว เพราะเชื่อว่าทุกสิ่งที่พวกเขาทำจะได้รับผลตอบแทนในอนาคตไม่ว่าจะเป็นชาตินี้หรือชีวิตหน้าในท้ายที่สุดบทบาทสำคัญในการสร้างคุณธรรมและเสริมสร้างความสามัคคีในสังคมไทยมองชีวิตในพระพุทธศาสนาเชื่อในการรับรู้ และปฏิบัติตนในปัจจุบัน เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการพัฒนาจิตใจและการกระทำในทางที่ดี ได้สร้างคุณค่าในชีวิตตนเองและผู้อื่น ปัญหาความเชื่อของคนในสังคมไทย มีอิทธิพลจากความเชื่อและสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันล้ำค่ามากโดยเฉพาะการศรัทธาในพุทธศาสนาและสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เป็นจุดที่มีอิทธิพลหลักในการกำหนดรูปแบบของสังคม เน้นความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทยและวิเคราะห์ภาพสะท้อนความเชื่อและสิ่งศักดิ์สิทธิ์นี้ในพิธีกรรม วัฒนธรรม และสังคมในชีวิตประจำวันของคนไทย

คำสำคัญ: อิทธิพล, ความเชื่อ, สิ่งศักดิ์สิทธิ์, สังคมไทยปัจจุบัน

ABSTRACT

In contemporary Thai society, Belief in sacred things still holds great influence. Thailand has a valuable religious history, especially Buddhism. It plays an important role in shaping people's beliefs and behavior. That affects important factors that have influence in the present era. Beliefs and faith in Buddhism have an impact on Thai society in many ways. Many people in Thai society have faith in Buddhism and follow Buddhist principles in daily life.

This belief affects the way Thai people think and behave. Make Thai people have peace normally I don't like chaos and contribute to promoting happiness and mutual understanding in the practice, faith, and faith in Buddhism. Make Thai people have memories and preserve Thai culture. This belief also promotes education and maintaining a good lifestyle which this belief and faith It has been passed down from generation to generation and results in a happy and harmonious society. And it also has an impact on other societies, such as beliefs about karma. Make Thai people do well and not do badly. Because they believe that everything they do will be rewarded in the future, whether in this life or the next. Faith and faith in Buddhism play an important role in building morality and strengthen unity in Thai society looking at life in Buddhism Believe in knowing and acting in the

[1-2] มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยเขตนครราชสีมา/ Mahachulalongkornrajavityalaya University Nakhonratchasima Campus

Corresponding author, e-mail: yuthana.pul@mcu.ac.th Tel. 0956080368

present. To prepare for the development of the mind and actions in a positive way and create value in your own life and that of others Belief problems of people in Thai society today there is influence from beliefs and sacred things that are very precious. Especially believing in Buddhism and sacred places. It is the main point of influence in shaping society. Emphasizes the relationship between Buddhism and Thai culture and analyze the reflection of this belief and sacred things in the rituals Culture and society in the daily life of Thai people.

Keywords: Influence, Beliefs, Sacred Things, Current Thai Society

บทนำ

พุทธศาสนาเน้นการตระหนักถึงความเป็นจริงและการทำความเข้าใจถึงธรรมชาติของการทุกข์และความเจริญรุ่งเรืองในชีวิตมนุษย์ ในสังคมไทย ความเชื่อและศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างแยกไม่ออก อาจกล่าวได้ว่าเราไม่ได้นับถือศาสนาอย่างเคร่งครัด แต่ก็มิได้หมายความว่าความเชื่อและศาสนาจะมีบทบาทด้อยลงไป การนับถือศาสนาของคนไทยเป็นเรื่องสำคัญที่จะหล่อหลอมให้สังคมไทยเป็นไปอย่างมีเอกลักษณ์ความเป็นไทย สังคมไทยเป็นสังคมพุทธ ความเชื่อและศาสนาในวัฒนธรรมแขนงต่าง ๆ ในแง่การสร้างสรรค์ ที่ทำให้เกิดอารยธรรมในสังคม หรือของชนชาติใดชนชาติหนึ่ง อาจจะแผ่ขยายไปสู่ที่ต่าง ๆ จากจุดศูนย์กลางอารยธรรมนั้น เช่น พุทธศาสนา คริสต์ศาสนา ศาสนาอิสลาม เป็นศาสนาหลักที่สร้างอารยธรรมหรือมีส่วนสร้างอารยธรรมของหลายชาติ หลายภาษา เป็นจักรกลสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและในความเป็นไปของอารยธรรมโลกในปัจจุบัน

แม้ว่ายุคนี้ความเชื่อทางวิทยาศาสตร์จะมีความเจริญมาก มีการรู้ทันเหตุการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้น แต่ก็ยังมีการบูชา กราบไหว้ความเชื่อเรื่องภูตผี รวมทั้งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ นั้น ยังฝังแน่นในจิตใจมนุษย์เสมอมา จึงทำให้มนุษย์ต้องหาวิธีการที่จะทำให้ตนเองปลอดภัยจากอันตรายเหล่านั้นจึงทำการบูชากราบไหว้ เพื่อให้คุ้มครอง ป้องกันภัยให้ เมื่อกล่าวถึงการบูชา จำเป็นต้องกล่าวถึงเรื่องความเชื่อด้วย เพราะการบูชาเกิดขึ้นเพราะมนุษย์มีความเชื่อทั้งนั้น ความเชื่อเป็นเรื่องทางจิตใจ เกิดจากการสนองความอยากรู้อยากเห็น (curiosity) จัดว่าเป็นสัญชาตญาณดั้งเดิมเริ่มตั้งแต่มนุษย์เกิดมาเป็นทารกและมีพัฒนาการกลายมาเป็นความใคร่รู้ในวัยเด็ก จนเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่เชื่อ ศรัทธานั้นต้องเกิดขึ้นมาเอง และจะต้องประกอบด้วยปัญญาของผู้ศรัทธาที่ได้รู้เห็นเองแล้วตามความเป็นจริง และปัญญาเป็นเครื่องช่วยกลั่นกรองความถูกต้อง จึงจะเป็นศรัทธาที่มีความสัมพันธ์ในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าถึงเป้าหมายในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท เมื่อมนุษย์มีศรัทธาจะไม่ได้หยุดอยู่เพียงแค่ศรัทธา แต่จะต้องมีกระบวนการพัฒนาให้เกิดปัญญา และสามารถพัฒนาขึ้นไปจนถึงเป้าหมายสูงสุดของชีวิตได้ถึงขั้นการหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงอย่างอิสระ คือศรัทธาต้องเป็นไปในลักษณะที่สัมพันธ์ในฐานะเป็นปัจจัยเกื้อกูลต่อการเข้าเป้าหมายคือนิพพาน จึงจะเป็นศรัทธาที่ถูกต้องตามหลักศรัทธาในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท

1.ความหมายของความเชื่อ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีอิทธิพลอย่างมากในประเทศไทย และเป็นหนึ่งในปัจจัยหลักที่มีบทบาทในการสร้างคุณภาพชีวิตและความเข้าใจร่วมกันในสังคมไทย ความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนาส่งผลต่อวิถีชีวิต วิธีคิด และการตัดสินใจของคนไทย ทำให้เกิดความสงบ ความเอื้ออาทร และความเคารพต่อผู้อื่น ทั้งนี้ทำให้พระพุทธศาสนามีบทบาทที่สำคัญในการรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรม และการดำรงชีวิตที่มีคุณธรรมในสังคมไทยโดยเน้นที่แรงจูงใจทางจิตใจ กระบวนการตัดสินใจ และการดำรงชีวิตที่มีคุณธรรมและเสียสละ ทำให้สังคมไทยมีความอาศัยอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและเอื้ออาทร ความเชื่อในพระพุทธศาสนาเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อการมองเห็นและวิธีการดำรงชีวิตของประชากรในประเทศไทย ในพระพุทธศาสนา ความเชื่อมักจะถูกสร้างขึ้นบน ความทุกข์ ต้นเหตุของความทุกข์ การสิ้นสุดของความทุกข์ และทางที่นำไปสู่การสิ้นสุดของความทุกข์ นั่นคือ หลักธรรมแปดประการความเชื่อในพระพุทธศาสนาส่งผลให้คนไทยมีการปฏิบัติตนตามหลักธรรม มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง และสร้างความเข้าใจและความเมตตาต่อผู้อื่น หลายๆ คนไทยจึงมีความเชื่อว่าการปฏิบัติดี การให้ และการทำบุญจะนำไปสู่การ

ได้รับความสุข ความสำเร็จ และความสงบในชีวิต การที่คนไทยมีความเชื่อในความรู้สึก ในกรรม ทำให้พวกเขาตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการมีจิตใจที่ดี การดำรงชีวิตด้วยคุณธรรม และการต้องการสร้างความดีให้กับผู้อื่น ทำให้สังคมไทยมีความร่วมมือ ความเอื้ออาทร และความยั่งยืน

สรุปแล้ว ความเชื่อในพระพุทธศาสนาไม่เพียงแต่ส่งผลให้คนไทยมีการดำรงชีวิตที่มีคุณธรรมและเสียสละ แต่ยังเป็นแรงบันดาลใจที่ทำให้พวกเขาปฏิบัติดีต่อผู้อื่นและสังคมในภาพรวมความศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในชีวิตของคนไทย มันทำให้คนไทยมีความสงบ สำรวม และมีความสุขในชีวิต ความเชื่อของมนุษย์โดยทั่วไป เกิดจากความรู้สึกที่ว่าไม่ปลอดภัยจากอำนาจเหนือธรรมชาติ เมื่อเกิดเหตุการณ์ทางธรรมชาติที่ทำอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินของมนุษย์แล้ว เมื่อมนุษย์หาเหตุผลมาอธิบายไม่ได้ จึงเกิดความคิดว่าจะต้องมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งบันดาลให้เป็นไป และสิ่งนั้นจะต้องมีอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งไม่สามารถที่จะบอกได้ว่าอำนาจเหนือธรรมชาตินั้นคืออะไร จึงมีจินตนาการขึ้นตามความรู้สึกว่าสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ คือ ภูต ผี ปีศาจ วิญญาณ เทวดา นางไม้ เป็นต้น (ดนัย ไชยโยธา, 2538: 68) ความเชื่อเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นมนุษย์ ความเชื่อสิ่งเหนือธรรมชาติย่อมมีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์ หมายถึง เชื่อในพลังอำนาจที่จะบันดาลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งในจักรวาล ความเชื่อในปัญญาของมนุษย์ใช้เหตุผลไม่ยอมขึ้นอยู่กับอำนาจของสิ่งที่มองไม่เห็นและไม่สามารถพิสูจน์ได้ความรู้เหตุผล คือ ลำดับสูงสุดแห่งปัญญาของมนุษย์เป็นมูลเหตุให้เกิดพระพุทธศาสนา

2.ความเชื่อตามหลักศาสนา

ในฐานะที่เป็นชาวพุทธในอดีต มีความเชื่อในเรื่องบุญกุศลว่า เมื่อใครก็ตามเป็นผู้ทำบุญกุศลไว้มาก เกิดมาแล้วก็จะได้เป็นมนุษย์เป็นคนมั่งมีศรีสุข ร่ำรวย มีคนนับถือมีความเจริญรุ่งเรือง เมื่อตายจากโลกนี้ไปก็จะได้เสวยผลบุญที่เมืองสวรรค์ แต่ถ้าหากทำความชั่วไว้มากเมื่อตายจากโลกนี้ไปก็จะได้ไปเกิดเมืองนรก อบายภูมิ เป็นต้น มีคติธรรมหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแอบแฝงอยู่ เช่น (พระอนุสรณ์ กิตฺติวณฺโณ และคณะ,2560: 14) หลักสัทธา หลักบุญกิริยาวัตถุ หลักสังคหวัตถุและหลักกตัญญูกตเวที ชาวบ้านเชื่อว่าเมื่อได้กระทำบุญแล้วมันมีความสบายใจอิ่มเอิบใจ การทำบุญแต่ละครั้งก็ต้องทำบุญกับพระสงฆ์ จึงจะถือว่าได้บุญอย่างบริบูรณ์ เช่น การทำบุญตักบาตรในเวลาเช้า การได้ถวายภัตตาหารในเวลาเพล การได้สวดมนต์ในเวลาไหว้พระก่อนนอนและการแผ่เมตตาให้สรรพสัตว์ผู้ตกทุกข์ได้ยากก็ถือว่าได้บุญได้กุศลแล้วเรื่องการทำบุญในพระพุทธศาสนามีหลายวิธีการด้วยกัน เช่น การให้ทานวัตถุ คือ ปัจจัยสี่ที่เป็นสิ่งจำเป็นเหมาะแก่สมณะภาวะเท่านั้น ธรรมทาน คือ การชี้โทษบอกคุณ ส่วนอภัยทานคือการให้อภัยกันและกันด้วยจิตอันประกอบด้วยเมตตา ถือว่าเป็นบุญกุศลอย่างยิ่งและการที่จะได้บุญได้กุศล (นภาจรี นำเบ็ญจพล ,2537: 43)

ในเรื่องของความเชื่อตามหลักพุทธศาสนา พุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในหลักกาลามสูตร ดังที่ปรากฏในเกสปุตตสูตร อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต แต่คนส่วนมากมักจะเรียกว่ากาลามสูตร (องฺ.ติก.ไทย 20/66/255) ซึ่งเป็นพระสูตรสำคัญที่พระพุทธเจ้าแสดง ณ เกสปุตตนิคม มีใจความสรุปว่า

เกสปุตตะเป็นนิคมแห่งหนึ่งในแคว้นโกศลชาวนิคมนี้เป็นที่รู้จักกันว่าชาวกาลามะเมื่อชาวกาลามะได้สดับว่าพระพุทธเจ้าเสด็จมายังนิคมของตน จึงมาเฝ้าพระองค์เพื่อขอคำแนะนำและกราบทูลว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ มีสมณพราหมณ์พวกหนึ่งมายังเกสปุตตนิคม สมณพราหมณ์พวกนั้นพูดประกาศแต่เฉพาะทรรศนะของตนเท่านั้น ส่วนทรรศนะของผู้อื่น ช่วยกันตำหนิ ดูหมิ่น ประณาม ทำให้ไม่น่าเชื่อ สมณพราหมณ์พวกอื่นๆซึ่งมายังเกสปุตตนิคมก็ทำในลักษณะเดียวกัน ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พวกข้าพระองค์มีความเคลือบแคลงสงสัยในสมณพราหมณ์เหล่านั้นว่า สมณพราหมณ์เหล่านั้น ใครพูดจริง ใครพูดเท็จ”พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ดูก่อนชาวกาลามะทั้งหลาย ถูกแล้วที่ท่านทั้งหลายมีความเคลือบแคลงสงสัยในสิ่งที่ควรเคลือบแคลงสงสัย มาเถิด ท่านทั้งหลาย

อย่าเพิ่งรีบเชื่อเพียงเพราะฟังตามกันมา (มา อนุสฺสเวน)
อย่าเพิ่งรีบเชื่อเพียงเพราะถือสืบๆกันมา (มา ปรมฺปราย)
อย่าเพิ่งรีบเชื่อเพียงเพราะเล่าลือ (มา อิติกิราย)
อย่าเพิ่งรีบเชื่อเพียงเพราะอ้างตำราหรือคัมภีร์(มา ปิฏกสมฺปทาเนน)
อย่าเพิ่งรีบเชื่อเพียงเพราะตรรก (มา ตกฺกเหตุ)

อย่าเพิ่งรีบเชื่อเพียงเพราะคาดคะเน (มา นยเหตุ)

อย่าเพิ่งรีบเชื่อเพียงเพราะตรึกตามอาการ (มา อาการปริวิตกฺเกน)

อย่าเพิ่งรีบเชื่อเพียงเพราะเข้ากันได้กับความเห็นของตน (มา ทิฏฐินิชฺฌานกฺขนฺติยา)

อย่าเพิ่งรีบเชื่อเพียงเพราะผู้พูดสมควรเชื่อได้ (มา ภพฺพรูปตาย)

อย่าเพิ่งรีบเชื่อเพียงเพราะนับถือว่า สมณะนี้เป็นครูของเรา (มา สมโณ โน ครุ)

เมื่อใดท่านทั้งหลายรู้ด้วยตนเองว่า สิ่งเหล่านั้นเป็นอกุศล มีโทษ ผู้รู้ติเตียน ไม่เป็นประโยชน์ เมื่อนั้น ท่านทั้งหลายควรละสิ่งเหล่านั้นเสีย

แต่ในกรณีตรงกันข้าม เมื่อใดท่านทั้งหลายรู้ด้วยตนเองว่า สิ่งเหล่านี้เป็นกุศล ไม่มีโทษ ผู้รู้สรรเสริญ เป็นประโยชน์ เมื่อนั้น ท่านทั้งหลายควรปฏิบัติสิ่งเหล่านั้น”

3. ความเชื่อในสังคมไทย

ความเชื่อของมนุษย์เกิดขึ้นจากความไม่รู้ (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2536: 14) ซึ่งพระพุทธองค์ตรัสว่าเป็น “อวิชชา“ เมื่อได้พบเหตุการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ฟ้าผ่า แผ่นดินถล่ม จึงเกิดความคิดว่าต้องมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งกระทำให้เกิดขึ้น จึงพากันสร้างผี วิญญาณ เทพารักษ์ขึ้น แล้วพากันนึกคิดว่าสิ่งที่สร้างขึ้นมานั้นมีรูปร่างตามจินตนาการของตน และทำพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อบูชา สักการะ เช่น บวงสรวง เพื่อให้สิ่งที่ตนคิดว่ามีอยู่นั้น ผ่อนคลายความรุนแรง และมีเมตตากรุณา ไม่ทำร้าย และบันดาลความสุขมาให้ ความเชื่อแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความเชื่อทั่ว ๆ ไป หรือความเชื่อธรรมดา (Belief) เช่น นรก สวรรค์ ความฝัน

2. ความเชื่อที่แฝงไว้ด้วยความกลัว หรือ ความเชื่อทางไสยศาสตร์ (Superstition) ความเชื่อดังกล่าวนี้แบ่งย่อยเป็น 12 อย่าง คือ

1) ความเชื่อเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ

2) ความเชื่อเกี่ยวกับยากลางบ้าน

3) ความเชื่อโชคลาง

4) ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยาม นิมิต ฝัน

5) ความเชื่อทางไสยศาสตร์

6) ความเชื่อลักษณะของคนและสัตว์

7) ความเชื่ออันเนื่องมาแต่ศาสนา

8) ความเชื่อเกี่ยวกับการทำมาหากิน และอาชีพ

9) ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณี

10) ความเชื่อเรื่องเคล็ดและการแก้เคล็ด

11) ความเชื่อเกี่ยวกับนรกสวรรค์ ชาติ ภพ

12) ความเชื่อเกี่ยวกับเลขดี เลขร้าย วันดี วันร้าย ฯลฯ

ความเชื่อต่าง ๆ ที่มนุษย์นำมาแสดงออกในรูปของพิธีกรรมและการบูชา มี 2 ลักษณะ คือ

1. ความเชื่อที่เป็นเทวนิยม คือ ความเชื่อที่เกี่ยวกับอำนาจสูงสุดของพระเจ้า เชื่อว่าเทพเจ้าต่าง ๆ มีอำนาจอยู่เหนือมนุษย์ สามารถควบคุมดูแลพฤติกรรมของมนุษย์ได้ โดยมีข้อเสนอว่า หากประพฤติดีปฏิบัติชอบต่อพระเจ้า เมื่อตายไปแล้วย่อมได้ไปอยู่กับเทพเจ้า หรือหากยังมีชีวิตอยู่ก็จะได้มีเทพเจ้าคุ้มครอง ป้องกันอันตรายต่าง ๆ ได้

2. ความเชื่อที่เป็นอเทวนิยม คือ มีความเชื่อเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติตามกฎของศีลธรรม ด้วยข้อเสนอที่ว่า มนุษย์ต้องการผลอย่างไร ก็ต้องทำเหตุ เพื่อให้เกิดผลนั้น มนุษย์สามารถที่จะพัฒนาตนเองให้ประสบกับความสุข ความสำเร็จได้ด้วยความเพียรพยายามและการทำดีของตน ไม่ต้องอ้อนวอน หรือรอคอยให้เทพเจ้าดลบันดาลให้ (พระมลิ กิตฺติปาโล, 2540: 15) ความเชื่อทำให้มนุษย์เกิดพลังทางด้านจิตใจ มีกำลังใจ มีความหวังเพิ่มขึ้น ในการมีชีวิต

อยู่อย่างปลอดภัย ความเชื่อจึงจำเป็นและมีความสำคัญกับทุก ๆ คน ความเชื่อเป็นขั้นตอนของการพัฒนาปัญญาระดับเริ่มต้น เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุด ในการทำให้บุคคลเข้าสู่ระบบหรือหลักประพฤติปฏิบัติตามกฎศีลธรรมทางด้านศาสนา เมื่อเกิดความเชื่อความศรัทธาขึ้น ก็ย่อมมีการกราบไหว้บูชา อ้อนวอน บวงสรวง ตามขึ้นมาอีกทีหนึ่ง ทางด้านพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงเรื่องความเชื่อที่ดีนั้น จะต้องประกอบไปด้วยปัญญามีเหตุมีผลจะต้อง มีปัญญากำกับไว้เสมอ ไม่กลายไปเป็นศรัทธาที่เชื่อแบบไร้เหตุผล เชื่ออย่างงมงาย “ศรัทธาจึงมีความจำเป็น ถ้าใช้ถูกทางย่อมนำไปสู่เป้าหมายได้รวดเร็ว” (จินดา จันทร์แก้ว, 2541: 166)

4. อิทธิพลความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสังคมไทยปัจจุบัน

ความเชื่อ ที่เกิดจากเหตุผลหรือการใช้ปัญญามาประกอบ คือ เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อมีเหตุมีผล ความเชื่อจะเป็นเรื่องของจิตใจซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมโดยอาศัยพฤติกรรมเป็นตัวชี้วัด จะมีลักษณะสำคัญและจุดเด่นอยู่ดังนี้

1. เป็นความเชื่อที่ยืนยันความเป็นอิสรภาพทางปัญญา
2. เป็นความเชื่อที่ไม่มีการบังคับ
3. เป็นความเชื่อที่สามารถพิสูจน์ทดลองได้ด้วยตนเองในทุก ๆ ด้าน
4. เป็นความเชื่อที่ตั้งอยู่คู่กับปัญญาโดยจะมีปัญญาตรวจสอบความเชื่ออยู่เสมอ (พระวีระพรรณ วุฑฺฒิธมฺโม , 2541: 10)

1. ความสงบ ความศรัทธาในพระพุทธศาสนาช่วยสร้างความสงบใจและสมาธิ การปฏิบัติธรรม และการทำสมาธิเป็นวิธีที่คนไทยใช้เพื่อให้สามารถจัดการกับความเครียด และความทุกข์สุขในชีวิตประจำวัน

2. ความรับผิดชอบและเสียสละ ความศรัทธายังช่วยให้คนไทยมีความรับผิดชอบและเสียสละ ผู้คนจึงเอื้ออาทรและมีความยุติธรรมต่อผู้อื่น

3. การให้และความเมตตา ความศรัทธาช่วยส่งเสริมการให้และความเมตตาซึ่งสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของพระพุทธศาสนา คือการมีจิตใจที่เมตตาและปราศจากความเกลียดชัง

4. คุณธรรมและการรักษาวัฒนธรรม ในพระพุทธศาสนามีบทบาทในการสร้างคุณธรรมให้กับคนไทย และช่วยรักษาวัฒนธรรมไทยให้ยั่งยืนต่อไป

ในท้ายที่สุด ความศรัทธานี้ทำให้สังคมไทยมีความหมายและความมั่นคง ช่วยให้คนไทยสามารถมองเห็นค่านิยมและมีความสุขในชีวิตซึ่งทำให้สังคมไทยมีความร่วมมือและมีความปรองดองกัน

ความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนาทำให้คนไทยมีแรงจูงใจที่ส่งผลต่อทั้งบุคคลและสังคมไทยดังนี้:

1. ผลต่อบุคคล แรงจูงใจจากความเชื่อและความศรัทธาทำให้คนไทยมีการดำรงชีวิตที่มีคุณธรรม มีความสำรวม มีความเมตตาคุณ และรักษากฎหมาย ซึ่งส่งผลให้เกิดความสงบสุข และความลงตัวในชีวิต

2. ผลต่อสังคม ที่ประกอบไปด้วยบุคคลที่มีคุณธรรมและความศรัทธาจะส่งผลให้เกิดสังคมที่มีความอาศัยอยู่ร่วมกันได้ดี มีความเข้าใจและเคารพซึ่งกันและกัน ทำให้สังคมมีความยั่งยืนและฮาร์มอนี

3. การสร้างวัฒนธรรม ในพระพุทธศาสนาทำให้วัฒนธรรมไทยมีลักษณะที่ให้ความสำคัญกับความสงบ ความเมตตา และความเอื้ออาทร ทำให้สังคมไทยมีความแตกต่างและเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม

4. ปรับเปลี่ยนทางสังคม ความศรัทธาและความเชื่อมีบทบาทในการสร้างและปรับเปลี่ยนค่านิยมทางสังคม ทำให้คนไทยมีวิถีชีวิตที่บอกบาง รอบคอบ และส่งเสริมการสอดคล้องกับธรรมชาติ

5.ความร่วมมือความเชื่อและความศรัทธาของคนไทยในพระพุทธศาสนาส่งผลให้เกิดความร่วมมือ ความยุติธรรมและความสามัคคีภายในสังคม

ดังนั้น แรงจูงใจทางความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนาทำให้คนไทยมีการดำรงชีวิตที่มีคุณธรรมในสังคม และยังช่วยสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนให้กับวัฒนธรรมไทย ความหมายของความเชื่อ น่าจะมีความหมายถึง “สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มนุษย์ได้ให้การยอมรับนับถือ ทั้งที่มีให้เห็นปรากฏเป็นตัวเป็นตนมีอยู่จริงหรือไม่ปรากฏเป็น

ตัวตน และการยอมรับนับถือนี้ อาจจะมีหลักฐานที่สามารถพิสูจน์ได้หรืออาจจะไม่มีหลักฐานที่จะพิสูจน์ให้เห็นเป็นจริงเกี่ยวกับสิ่งนั้นเลยก็ได้” (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2552: 6) ซึ่งบริบทของสังคมไทยในทุกภาคส่วนมีความเชื่อที่หลากหลาย อันเป็นที่มาของความเชื่อและพิธีกรรมตามประเพณี มีธรรมเนียมและรูปแบบการปฏิบัติที่แปลกและแตกต่างกัน สามารถแบ่งออกได้เป็นประเภท ดังนี้

ประเภทแรกคือ ความเชื่อที่ได้รับอิทธิพลจากปรัชญาทางพระพุทธศาสนา เป็นความเชื่อในเรื่องของกฎแห่งกรรมว่ามนุษย์เราเกิดมาในภพภูมิที่ดีบ้างไม่ดีบ้าง เป็นไปตามกฎแห่งกรรมที่ทำไว้จิตที่ได้รับการอบรมแล้วถ้าหากหมดสิ้นกิเลสก็ย่อมนำไปเกิดในภพภูมิที่ประณีต มีความสุขความเจริญ ประเสริฐและสูงขึ้น แต่ถ้าหากจิตไม่ได้รับการอบรมปล่อยทิ้งไว้ตามสภาพเดิมที่เป็นปล่อยให้สกปรกเศร้าหมองเพราะตกเป็นทาสของกิเลส

ประเภทที่สอง คือ ความเชื่อที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ และมีผลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เป็นความเชื่อที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษที่ยึดถือนำมาเกี่ยวโยงเข้ากับวิถีการดำเนินชีวิตเมื่อมนุษย์มีความเชื่อเกิดขึ้นก็ต้องกำหนดเป็นรูปแบบของพิธีกรรมเกิดขึ้นตามมาการที่ความเชื่อของคนแต่ละชุมชนมีแนวทางยึดถือและปฏิบัติที่แปลก แตกต่างอาจจะคล้ายกันหรือเหมือนกัน จากการกำหนดสร้างรูปแบบปฏิบัติขึ้นเป็นพิธีกรรมตามความเชื่อในวิถีชีวิตของตนเองภายในชุมชนสืบต่อกันมา โดยระยะแรกเริ่มอาจเกิดขึ้นเพียงในกลุ่มความเชื่อกลุ่มเล็ก ๆ ค่อย ๆ กระจายไปสู่คนกลุ่มอื่นในชุมชนอื่น ๆ หรือต่างชุมชนที่อาจจะมีความเชื่อที่เห็นคล้อยตามรับเอาความเชื่อ และแนวการปฏิบัติทางพิธีกรรมนำไปใช้ในชุมชนของตน จึงเกิดการแพร่กระจายสู่ชุมชนขยายวงกว้างจากชุมชนสู่ชุมชน จากสังคมในระดับท้องถิ่นไปสู่สังคมในระดับชาติ และความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในสังคมไทย สามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มของความเชื่อ ดังนี้

1. ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา เนื่องจากคนไทยนับถือพระพุทธศาสนามาตั้งแต่บรรพบุรุษ ความเชื่อจึงมุ่งเน้นพระรัตนตรัยและหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา คือ

1) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ใครทำกรรมใดไว้ ผลกรรมนั้นจะตามสนองซึ่งมีความเชื่อว่า ทำดีย่อมได้ดี ทำชั่วย่อมได้ชั่วไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้

2) ความเชื่อเรื่องตายแล้วเกิดใหม่ สัตว์โลกทั้งหลายย่อมเวียนว่ายตายเกิดวัฏสงสาร ตามผลแห่งกรรมของตน เป็นความเชื่อตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ดังตัวอย่างที่ปรากฏในพระไตรปิฎก เล่มที่ 16 ข้อ 219 สังยุตตนิกาย

“...ดูกรภิกษุทั้งหลาย การเวียนว่ายตายเกิดเปรียบเสมือนท่อนไม้ที่โยนขึ้นไปในอากาศ บางครั้งก็ตกลงทางโคน บางครั้งก็ตกลงทางกลาง บางครั้งก็ตกลงทางปลาย สัตว์ทั้งหลายผู้มีอวิชชาเป็นเครื่องกั้น มีตัณหาเป็นเครื่องผูกมัดวิ่งไปท่องเที่ยวไปอยู่ บางครั้งก็ไปสู่โลกอื่นจากโลกนี้ บางครั้งก็มาสู่โลกนี้จากโลกอื่น ดูกรภิกษุทั้งหลาย สงสาร (การเวียนว่ายตายเกิด) นี้ มีที่สุดอันตายไปไม่พบ ไม่ปรากฏเงื่อนไขในเบื้องต้นเบื้องปลายของสัตว์ผู้มีอวิชชาเป็นเครื่องกั้น ตัณหาเป็นเครื่องผูกมัด วิ่งไปท่องเที่ยวไปอยู่ ควรเพื่อจะเบื่อหน่าย คลายกำหนัดในสังขารทั้งปวงควรที่จะพ้นไปเสีย”

3) ความเชื่อเรื่องกฎแห่งธรรมชาติ ก็ยังคงเป็นคำสอนตามหลักทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า “หัวใจของพระพุทธศาสนา” หรือคาถาของพระอัสสชิได้ตอบคำถามของพระสารีบุตรถามถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาว่ามีอยู่อย่างไรโดยย่อที่สุด ? “สิ่งเหล่าใดเกิดมาเพราะมีเหตุทำให้เกิดพระตถาคตเจ้าแสดงเหตุของสิ่งเหล่านั้น พร้อมทั้งแสดงความดับสิ้นเชิงของสิ่งเหล่านั้น (พุทธทาสภิกขุ,กรมการศาสนา , 2552: 21) เป็นปรากฏการณ์ทั้งหลายในโลกนี้ล้วนเป็นผลิตผลของสิ่งที่เป็นเหตุเป็นความเลื่อนไหลไปไม่มีหยุดเพราะอำนาจธรรมชาติที่มีลักษณะไม่หยุดปรุง สิ่งต่าง ๆ จึงปรุงแต่งกันไม่หยุด ไม่มีใครจะไปหยุดธรรมชาติได้

4) ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ เป็นความเชื่อตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาดังปรากฏในพระไตรปิฎก เล่มที่ 22 ข้อ 191 ปัญจกนิบาตร อังคุตตรนิกาย “...ดูกรภิกษุทั้งหลายบุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม 5 อย่างย่อมขึ้นสวรรค์เหมือนถูกนำตัวไปวางไว้ ธรรม 5 อย่าง คือ 1) ผู้เว้นจากการฆ่าสัตว์ 2) ผู้เว้นจากการลักทรัพย์ 3) ผู้เว้นจากการประพฤติผิดในกาม 4) ผู้เว้นจากการพูดปด 5) ผู้เว้นจากการตั้งอยู่ในความประมาทด้วยการดื่มน้ำเมา คือ สุรา

เมรัย ดูกรภิกษุทั้งหลายบุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม 5 อย่างเหล่านั้นแล ย่อมขึ้นสวรรค์เหมือนถูกนำตัวไปวางไว้ (สุชีพ ปัญญานุภาพ, 2524: 100)

2. ความเชื่อเกี่ยวกับวิทยาคม เป็นความเชื่อเรื่องสิ่งลึกลับที่เหนือธรรมชาติไม่สามารถพิสูจน์ทราบได้ด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ แยกออกได้เป็น 2 เรื่อง คือ

1) ความเชื่อเรื่องเวทมนตร์คาถา เป็นจำพวกตัวอักษรหรืออักขระที่ผูกเป็นข้อความถือว่ามีอำนาจลึกลับแฝงเร้นอยู่ เมื่อนำไปใช้ตามที่กำหนด เช่น นำไปบริกรรม เสกเป่าหรือสวด เชื่อว่าจะเกิดความศักดิ์สิทธิ์หรือเกิดความขลัง ปัดเป่าป้องกันสิ่งชั่วร้าย หรือดลบันดาลให้เป็นตามความต้องการของผู้ใช้ เช่น คาถามหานิยมของหลวงปู่หลวงตา หลวงพ่อ ฯลฯ ที่คนในสังคมยอมรับ ปัจจุบันความเชื่อประเภทนี้ได้ลดน้อยลง ด้วยเหตุความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเข้ามาแทนที่สำหรับในความเชื่อเรื่องเวทมนตร์คาถา วิทยาคม และสิ่งที่มีอำนาจลึกลับของมนุษย์นั้น มาลินไนล์สกี้ อธิบายว่า “เป็นการตอบสนองความต้องการของมนุษย์เมื่อรู้สึกตัวว่าไม่มั่นคงและปลอดภัยจากสิ่งที่เกิดหรือเหตุการณ์ที่มนุษย์มีความรู้และความเข้าใจในสิ่งนั้นหรือเหตุการณ์นั้นน้อย จึงต้องแสวงหาสิ่งยึดเหนี่ยว เช่น เวทมนตร์คาถา เพื่อเป็นกำลังใจที่จะแก้ปัญหาและเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ

2) ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง เป็นความเชื่อในสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ไม่ใช่สิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น เชื่อว่า สามารถป้องกันอันตราย ยิง แทง ฟันไม่เข้า ตัวอย่างเช่น เหล็กไหล เขี้ยวหมูตัน เขี้ยวเสือ ฯลฯ

3. ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเชื่อประเภทนี้น่าจะเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับคนไทยสังคมไทยมาแต่อดีตในทุกชุมชน กระทั่งไม่สามารถแยกจากกันได้ บ้างก็ถือเป็นสิ่งประจำบ้าน ประจำหมู่บ้าน ประจำเมืองเกือบจะทุกหมู่บ้าน ถือว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองก็คงจะไม่ผิด ส่วนมากจะพบเห็นได้จากพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง รูปเหมือนพระสงฆ์ที่เคารพนับถือเป็นเกจิอาจารย์ของชาวบ้านหรืออาจจะกล่าวรวมไปถึงศาลปู่ตา ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อ ศาลเจ้าแม่ ฯลฯ เหล่านี้เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านมีความเชื่อร่วมกันสร้างขึ้นเพื่อสักการบูชา เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจโดยเชื่อว่าสามารถดลบันดาลให้ในสิ่งที่ชาวบ้านต้องการได้ และในการที่จะได้ในสิ่งที่ต้องการก็ต้องมีรูปแบบของพิธีกรรม ในการอ้อนวอน ร้องขอ และการจัดสิ่งตอบแทนด้วยสิ่งของต่าง ๆ ความเชื่อในประเภทนี้ยังคงมีปรากฏให้เห็นในสังคมไทยยุคปัจจุบัน เป็นบ่อเกิดของการหลอกลวงประชาชนโดยทุจริตชนหากประชาชนขาดภูมิคุ้มกันทางความเชื่อที่ดีเพียงพอ

4. ความเชื่อเรื่องผีสางเทวดา ผีสางเทวดา คนในสังคมไทย หมายถึง สิ่งลึกลับที่มองไม่เห็นตัวตน ถือว่ามีอิทธิฤทธิ์และอำนาจเหนือมนุษย์ สามารถให้คุณและให้โทษก็ได้ โดยที่ชุมชนต่าง ๆ ได้มีการแบ่งแยกออกตามความเชื่อว่า มีผีดี คือ ผีที่ให้คุณกับมนุษย์ ได้แก่ จำพวกเทวดาผีเรือน ผีปู่ย่าตายาย ฯลฯ และผีไม่ดีหรือผีร้าย คือ ผีที่ให้โทษกับมนุษย์ ที่ชาวบ้านเรียกว่า ผีปอบ ผีโขมด ผีกองกอย ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ทางวิทยาศาสตร์ยังไม่สามารถหาบทสรุปได้แน่ชัดว่ามีจริงหรือไม่ บางครั้งในสิ่งที่เกิดขึ้นก็มีเหตุอันน่าเชื่อถือ

5. ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ หมายถึง วิชาว่าด้วยการพยากรณ์โดยอาศัยดาราศาสตร์เป็นหลัก ความเชื่อดังกล่าวดูเหมือนจะแพร่หลายในสังคมไทยทุกชนชั้น จนกระทั่งโหราศาสตร์ถือเป็นศาสตร์สาขาหนึ่งที่มีการสอนอย่างเป็นทางการมาจนถึงปัจจุบัน และมีการยึดถือเป็นอาชีพด้านความเชื่อในพระพุทธศาสนา มีอยู่ด้วยกัน 4 ประการ คือ

1. กัมมสัทธา เชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม คือ เชื่อว่ากรรมเป็นผลมาจากการกระทำของตนเองทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว สิ่งที่เขาได้รับมามีทั้งความดีและความชั่วเพราะเขาทำมันขึ้นมาเองด้วยความเจตนาจงใจที่จะทำ โดยเขารู้ดีว่าจะเกิดผลดีผลร้ายตามมาการกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์นั้นไม่ไร้ผลกรรม พวกเขาจะได้รับผลลัพธ์นั้นในวันใดก็วันหนึ่งในอนาคตข้างหน้า โดยไม่ต้องอ้อนวอน ขอพรเทพเจ้าดลบัลดาลให้หรือรอคอยโชควาสนา

2. วิปากสัทธา คือ การเชื่อในผลของกรรม หรือการกระทำของตนและเชื่อผลของกรรมนั้น มีอยู่จริง การทำความดีย่อมได้รับผลดีอย่างแน่นอน การทำความชั่วย่อมได้รับผลของกรรมชั่วแน่นอน

3. กัมมัสสกตสัทธา เชื่อว่าสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน ตนทำกรรมใดไว้ย่อมได้รับผลของกรรมนั้น ๆ แน่นอนจะเป็นกรรมดีก็ตาม กรรมชั่วก็ตาม

4. ตถาคตโพธิสัทธา คือ เชื่อในความตรัสรู้ดีของพระพุทธเจ้า มีความเชื่ออย่างมั่นคงในพระพุทธเจ้าว่า พระองค์ตรัสรู้ชอบได้ด้วยพระองค์เอง ทรงประกอบด้วยพระคุณ 3 ประการ คือ พระมหากรุณาคุณ พระปัญญาคุณ พระวิสุทธิคุณ พระองค์ทรงสั่งสอนให้ประชาชนรู้แจ้งเห็นจริงในธรรมที่ควรรู้ควรเห็น ทรงบัญญัติพระวินัยไว้ดีแล้ว ทรงเป็นผู้นำทางที่ดีทรงชี้ให้เห็นว่า มนุษย์ทุกคนหากฝึกดีแล้ว สามารถบรรลุธรรมขั้นสูงสุด เข้าถึงความหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง กล่าวคือ พระนิพพานได้อย่างที่พระองค์ทรงกระทำให้ดูเป็นแบบอย่าง (จินดา จันทร์แก้ว, 2562: 166) ความเชื่อดังกล่าวนี้พุทธศาสนิกชนควรเชื่อเอาไว้เป็นเบื้องต้น เพราะพระพุทธเจ้าทรงเป็นกรรมวาที ผู้ถือหลักการเชื่อกรรม คือ การกระทำของมนุษย์ ทั้งกรรมดี กรรมชั่ว เป็นผลให้มนุษย์ได้รับผลจากการกระทำของตนทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว เพราะสัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ทั้งหลายให้ดีหรือเลวต่างกัน (ม.อุ. (ไทย) 14/197/356)

ความเชื่อทั้ง 4 ประการนี้ เป็นหลักที่สำคัญมากที่พุทธศาสนิกชนควรมี เพราะหากขาดหลักความเชื่อทั้ง 4 ประการนี้เสียแล้ว ก็เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีไม่ได้ และนอกจากนี้พุทธศาสนิกชนยังควรเชื่อในพระรัตนตรัย คือ เชื่อในคุณพระพุทธเจ้า เชื่อในคุณพระธรรมเจ้า และเชื่อในคุณพระสงฆ์เจ้า ว่าเป็นจริงและมีจริง

5. บทสรุป

ความเชื่อและสิ่งศักดิ์สิทธิ์มีบทบาทสำคัญในสังคมไทยปัจจุบัน และเป็นส่วนหนึ่งของการแสดงออกเรื่องวัฒนธรรมและเข้าใจเรื่องวิถีชีวิตของคนไทย บทความนี้ได้สรุปถึงการกระทบในหลายด้านของความเชื่อและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในสังคมไทย และแสดงให้เห็นถึงว่าพวกเขาเป็นส่วนสำคัญของความเป็นไทยและวิถีชีวิตที่เฉพาะเจาะจงในโลกวัฒนธรรม. ความเชื่อตามหลักศาสนา ความเชื่อ และศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างแยกไม่ออกอาจกล่าวได้ว่าเราไม่ได้นับถือศาสนาอย่างเคร่งครัด แต่ก็มิได้หมายความว่าความเชื่อและศาสนาจะมีบทบาทด้อยลงไป ความเชื่อในศาสนาแสดงออกในการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้นับถือศาสนานั้นๆการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็วนั่นเอง เพราะเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมแล้ว ก็จำต้องมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้สอดคล้องกัน อาจเกิดจากได้รับอิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีหรือทางอุตสาหกรรม อาจเป็นเครื่องชี้หรือสะท้อนให้เห็นความหนักหน่วงของปัญหาความยากจน การต้องพึ่งพากัน ปัญหาประชากร การขัดแย้งระหว่างเชื้อชาติ การว่างงาน ความไม่พึงพอใจในสภาพขณะนั้น อาชญากรรม การกระทำผิดรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาการศึกษา การโฆษณาชวนเชื่อ สงครามและสันติภาพ อาจมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของการดำรงชีวิต ซึ่งเกี่ยวข้องกับท่าทีและการปฏิบัติในครอบครัว การศึกษา และ ศาสนา แต่ความเชื่อของคนในสังคมไทยปัจจุบัน ไม่ได้เกิดจากสาเหตุอย่างใดอย่างหนึ่งแต่เพียงประการเดียว แต่มักจะเกิดจากหลายสาเหตุรวมกัน สังคมไทยในปัจจุบันเป็นสังคมที่ให้อิสระทางด้านความคิด จึงทำให้สังคมไทยในปัจจุบันเป็นสังคมที่กำลังเกิดเหตุการณ์วิกฤติ มีความเป็นไปได้ของการปะทะกัน ทางความคิด ความเชื่อ และมีผลเป็นพฤติกรรมที่รุนแรง เริ่มตั้งแต่ระดับครอบครัวญาติ พี่น้อง หมู่บ้าน ชุมชน และภูมิภาค เกิดความเห็นแตกต่างกัน เกิดความแตกแยกหลายๆ ด้าน เช่น ลัทธิศาสนา การเมืองการปกครอง หนึ่งในสาเหตุของการเกิดปัญหาคือ การรับข้อมูลที่หลากหลาย แต่ไม่ได้วิเคราะห์ถึงความเป็นจริง ทำให้สังคมเกิดการโต้แย้งวิวาท ความไม่สามัคคี ความไม่ลงรอยกันและการขาดความเชื่อถือเชื่อใจกัน สร้างความทุกข์ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2552) .*พิธีกรรมและประเพณี.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

จินดา จันทร์แก้ว. (2541*). พุทธญาณวิทยา กำเนิด ศรัทธา และตรรก*. ใน สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิตรุ่นที่ 15 รวบรวมและจัดพิมพ์โดย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ดนัย ไชยโยธา.(2538) .*ลัทธิศาสนาและระบบความเชื่อกับประเพณีนิยมในท้องถิ่น.*กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

นภาจรี นำเบ็ญจพล และอมรรัตน์ จันทร์เพ็ญสว่าง. (2537). *จิตวิทยาศาสนาและความเชื่อและความจริง.* กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กองทุนบี. ทราเวน.

พระมลิ กิตฺติปาโล. (2540). “ความสำคัญของศรัทธาในคำสอนของพระพุทธศาสนา”. *วิทยานิพนธ์ พุทธศาตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระวีระพรรณ วุฑฺฒิธมฺโม (เชียรประโคน). (2541). อิทธิพลของความเชื่อในอรรถกถาธรรมบทที่มีต่อประเพณีไทย”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.* บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ และปหาณี ฐิติวัฒนา. (2536). *ศาสนาและความเชื่อในกรุงเทพมหานคร.* กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การบูรณาการวิสาหกิจชุมชนเพื่อรับมือกับวิกฤตภาวะโลกร้อน : การศึกษาและการพัฒนาโมเดลเพื่อความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์

Community Enterprise Integration to address the Global Warming Crisis: Studying and Developing Models for the Sustainability of Community Enterprises in Nakhon Sawan Province.

นางสาวดนธินี ฟองคำ,[1] นายนนทนันท์ พงษ์เพ็ชร[2]
Dontinee Fongkham and Nonthanan Phongphet

บทคัดย่อ

การบูรณาการวิสาหกิจชุมชนเพื่อรับมือกับวิกฤตภาวะโลกร้อน (Community Enterprise Integration for Climate Crisis Resilience) เป็นหนึ่งในมุมมองทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการรับมือกับปัญหาวิกฤตภาวะโลกร้อนซึ่งเป็นกระบวนการที่ชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาและดำเนินกิจกรรมที่ช่วยให้ชุมชนสามารถรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากวิกฤตภาวะโลกร้อนได้ในทางที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทความวิชาการนี้ ผู้เขียนได้นำเสนอผลการศึกษาและพัฒนาโมเดลเพื่อสนับสนุนการบูรณาการวิสาหกิจชุมชนเพื่อรับมือกับปัญหาวิกฤตภาวะโลกร้อนในจังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้การรวบรวมข้อมูลและนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ บทความนี้เน้นการศึกษาเรื่องการบูรณาการธุรกิจชุมชน, การวิเคราะห์โอกาสและอุปสรรคของโครงการ, และประสิทธิภาพของโมเดลที่พัฒนาขึ้น โดยการระบุความสำเร็จของโครงการในการสร้างองค์กรชุมชนที่มีประสิทธิภาพทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม การบูรณาการนี้เป็นทางเลือกที่สำคัญในการจัดการกับปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เพิ่มขึ้นทั่วโลก การนำเสนอนี้มีฐานข้อมูลที่ถูกสร้างขึ้นจากการศึกษาวิจัยและการศึกษาทางวิชาการที่ทันสมัย และสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ของจังหวัดนครสวรรค์ วิสาหกิจชุมชนจึงมีบทบาทสำคัญในการศึกษาและพัฒนาโมเดลเพื่อสนับสนุนการบูรณาการวิสาหกิจชุมชนในการรับมือกับปัญหาวิกฤตภาวะโลกร้อน เนื่องจากมีความพร้อมในการระดมทรัพยากรในท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนในการดำเนินการด้านสภาพภูมิอากาศด้วยการทำงานร่วมกัน วิสาหกิจชุมชนจึงโมเดลสำคัญในการพัฒนาเป็นนวัตกรรมเพื่อลดผลกระทบจากภาวะโลกร้อนและส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน

คำสำคัญ : การบูรณาการ,วิสาหกิจชุมชน,ภาวะโลกร้อน,การพัฒนาที่ยั่งยืน

ABSTRACT

Community Enterprise Integration for Climate Crisis Resilience is one of the important strategic perspectives in dealing with the global warming crisis. It involves communities participating in the development and execution of activities that help them cope with problems arising from the global warming crisis in a more sustainable and effective manner.

This academic article presents the results of a study and develops a model to support the integration of community enterprises in dealing with the global warming crisis in Nakhon Sawan Province. It utilizes data collection and innovation to bolster the sustainability of local community enterprises. The article focuses on the study of community business integration, analysis of project opportunities

[1] คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์/Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University, Thailand

[2] นักพัฒนาองค์กร บริษัท โอเรียลตอล การ์เมนท์ จำกัด/Organization Development Officer, Oriental Garment co., ltd.
Corresponding author, e-mail: dontinee19@gmail.com Tel. 0829825425

and obstacles, and the effectiveness of the developed model. It identifies the success of the project in creating economically efficient community organizations that benefit both society and the environment. This integration is an important option to address the challenges posed by increasing global climate change. The presentation draws from a database built on cutting-edge research and academic studies, which can be applied to community development in various areas of Nakhon Sawan Province. Community enterprises, therefore, play a pivotal role in studying and developing models to support the integration of community enterprises in dealing with the global warming crisis. This is attributed to their readiness to mobilize local resources and the active participation of community members in collaborative climate action. As a result, community enterprises serve as a crucial model for generating innovations that mitigate the impact of global warming and promote sustainable development.

Keywords: Integration, Community Enterprise, Global Warming, Sustainable Development.

บทนำ

การบูรณาการวิสาหกิจชุมชนเพื่อรับมือกับวิกฤตภาวะโลกร้อนเป็นก้าวสำคัญที่ช่วยสร้างความยั่งยืนให้กับธุรกิจชุมชนในเขตที่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสภาพแวดล้อมอย่างรวดเร็ว การพัฒนาและนำเสนอโมเดลที่เหมาะสมสามารถเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการบูรณาการวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อให้สามารถรับมือกับผลกระทบจากวิกฤตภาวะโลกร้อนได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การศึกษาและพัฒนาโมเดลนี้เน้นการนำเข้าข้อมูลและนวัตกรรมทันสมัยเพื่อสนับสนุนการบูรณาการวิสาหกิจชุมชน โดยการวิเคราะห์ภาวะโลกร้อนที่มีผลต่อธุรกิจชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาโมเดลนี้ โดยมีการรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกในชุมชนในกระบวนการนี้ เพื่อให้มีการตัดสินใจและการวางแผนที่มีความเหมาะสมและได้ผลต่อการบูรณาการวิสาหกิจชุมชนในขั้นตอนต่อไป การสนับสนุนความยั่งยืนเป็นส่วนสำคัญในการทำให้วิสาหกิจชุมชนมีความยั่งยืนและสามารถทนทานต่อภาวะโลกร้อน นอกจากนี้ยังมีการให้คำแนะนำในการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในธุรกิจ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ธุรกิจชุมชนเป็นไปในทิศทางที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

การบูรณาการวิสาหกิจชุมชนเพื่อรับมือกับวิกฤตภาวะโลกร้อนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญในปัจจุบัน เมื่อเราต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและปัญหาทางสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อชุมชนทั่วโลก ธุรกิจชุมชนมีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวอย่างที่ดีในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการสร้างความยั่งยืนและทนต่อความเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่กำลังเกิดขึ้น บทความนี้จะเน้นการสำรวจและทบทวนวิธีการบูรณาการวิสาหกิจชุมชนที่สามารถนำมาใช้เพื่อรับมือกับวิกฤตภาวะโลกร้อน โดยมีการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับธุรกิจชุมชนในบริบทของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาโมเดลที่สามารถนำเข้าใช้ในการบูรณาการเหล่านี้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากในการสนับสนุนและเสริมสร้างความยั่งยืนของธุรกิจชุมชน บทความนี้นอกจากจะเสนอแนวทางการบูรณาการวิสาหกิจชุมชนแล้ว ยังจะมอบคำแนะนำในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ในกระบวนการนี้ ทำให้ธุรกิจชุมชนสามารถตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้อย่างมีประสิทธิภาพและความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนในอนาคต

สถานการณ์ภาวะโลกร้อนในสังคมโลก

วิกฤตภาวะโลกร้อน (Global Warming Crisis) เป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญที่มนุษยชาติต้องเผชิญหน้าในปัจจุบัน ภาวะโลกร้อนหมายถึงการเพิ่มปริมาณของก๊าซเรือนกระจกในบรรยากาศ โดยส่วนใหญ่เกิดจากกิจกรรมมนุษย์ เช่นการเผาไหม้น้ำมันหรือถ่านหินและการใช้พลังงานจากแหล่งหมุนเวียนที่สร้างก๊าซเรือนกระจก เช่น ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO_2), ก๊าซมีเทน (CH_4), และออกซิเจนไนโตรเจน (N_2O) ซึ่งเป็นก๊าซที่ส่งผลกระทบต่อโลกและสภาพแวดล้อมได้โดยตรง โดยทำให้เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่า "โลกร้อน" หรือ "การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ"

(Climate Change) ที่มีผลกระทบหลายประการด้านสิ่งแวดล้อมและชีวิตคนบนโลก ภาวะโลกร้อน คือ การที่อุณหภูมิเฉลี่ยของโลกเพิ่มขึ้นจากภาวะเรือนกระจก หรือที่เรารู้จักกันดีในชื่อว่า Green house effect ซึ่งมีต้นเหตุจากการที่มนุษย์ ได้เพิ่มปริมาณก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ จากการเผาไหม้เชื้อเพลิงต่างๆ การขนส่ง และการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรม นอกจากนั้น มนุษย์เรายังได้เพิ่มก๊าซกลุ่มไนตรัสออกไซด์ และคลอโรฟลูโรคาร์บอน (CFC) เข้าไปอีกด้วย พร้อมๆ กับการที่เราตัดและทำลาย ป่าไม้จำนวนมหาศาลเพื่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่มนุษย์ ทำให้กลไกในการดึงเอาก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ออกไปจากระบบบรรยากาศถูกลดทอนประสิทธิภาพลง และในที่สุดสิ่งต่างๆที่เราได้กระทำต่อโลกได้หวนกลับมาสู่เราในลักษณะของภาวะโลกร้อน ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดสภาวะโลกร้อน ซึ่งปรากฏการณ์ทั้งหลายเกิดจากภาวะโลกร้อนขึ้นที่มีมูลเหตุมาจากการปล่อยก๊าซพิษต่างๆ จากโรงงานอุตสาหกรรม ทำให้แสงอาทิตย์ส่องทะลุผ่านชั้นบรรยากาศมาสู่พื้นโลกได้มากขึ้น ซึ่งนั่นเป็นที่รู้จักกันโดยเรียกว่า สภาวะเรือนกระจก ดร.สมิทธ ธรรมสโรช (2551). ผู้เชี่ยวชาญด้านอุตุนิยมวิทยาให้ความหมายการเกิดปรากฏการณ์โลกร้อนไว้ว่า “ภาวะโลกร้อน (Global Warming) เป็นปรากฏการณ์ที่อุณหภูมิของโลกสูงขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของก๊าซเรือนกระจก (Green House Gas) ทำให้สภาพของโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตบนโลกอย่างรุนแรง สภาวะดังกล่าวเรียกว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ (Climate Change)” และ ดร. ธนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล.(2550). ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมไว้ว่า สภาวะโลกร้อน (Global Warming) เป็นปรากฏการณ์ที่โลกร้อนขึ้นแบบผิดปกติ จากวัฏจักรของธรรมชาติซึ่งในช่วง 1,000,000 ปี ที่ผ่านมา เราเรียกปรากฏการณ์ใหม่นี้ว่า ‘สภาวะโลกร้อนสุดขั้ว’ ซึ่งหมายความว่า เป็นการร้อนขึ้นที่ใช่ว่าจะเป็นแค่อุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้นผิดปกติอย่างเดียวเท่านั้น แต่ทำให้ดินฟ้าอากาศเกิดการแปรปรวน ทำให้กระแสน้ำ และลมมรสุมเปลี่ยนทิศทาง สิ่งที่ตามมาคือพิบัติภัยที่จะมีมากขึ้น ผลผลิตทางการเกษตรและเสถียรภาพด้านอาหารมีปัญหา ผลกระทบด้านการจัดการน้ำไม่ลงตัว ก่อให้เกิดความขัดแย้งในสังคม โรคภัยไข้เจ็บใหม่ๆ แปลกๆ ที่มากับภาวะโลกร้อน

ภาวะโลกร้อนส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างสุดขั้ว หลายประเทศทั่วโลกประสบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติร้ายแรงทั้งไฟป่า พายุฝน น้ำท่วม เช่น ในสหรัฐฯ เกิดไฟป่าบนเกาะเมาวี รัฐฮาวาย ในแคนาดาเผชิญกับไฟป่าที่เลวร้ายที่สุด ในสเปนและกรีซเกิดไฟป่ารุนแรงต่อเนื่อง ขณะที่เอเชียเผชิญกับฝนตกหนักในฤดูมรสุม เช่น น้ำท่วมหนักครั้งประวัติศาสตร์ที่เกาะคิวชู ญี่ปุ่น และน้ำท่วมปักกิ่งที่หนักสุดใน 140 ปี เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับหน่วยวิจัยของ The Copernicus Climate Change Service (European Union) ได้ชี้ว่าอุณหภูมิอากาศพื้นผิวเฉลี่ยรายวันทั่วโลกตั้งแต่วันที่ 3-31 กรกฎาคม พ.ศ. 2566 เป็น 29 วันที่ร้อนที่สุดเป็นประวัติการณ์ของโลก โดยวันที่ร้อนที่สุดคือวันที่ 6 กรกฎาคม พ.ศ. 2566 มีอุณหภูมิเฉลี่ยทั่วโลกสูงถึง 17.08°C ซึ่งสูงกว่าระดับก่อนยุคอุตสาหกรรม หรือระหว่างปี 1850 - 1900 คือสูงเกิน 1.5°C (ดังภาพประกอบที่ 1.1)

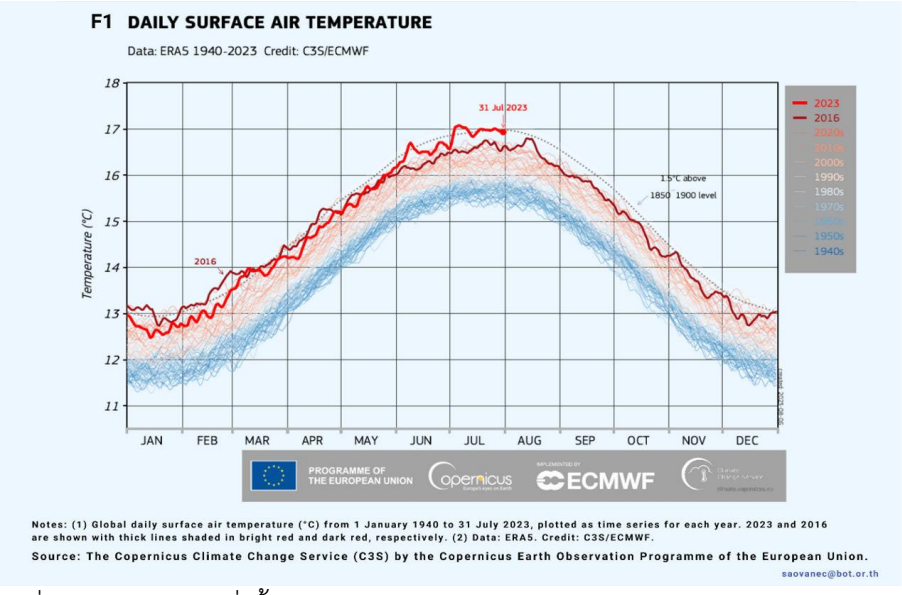

ที่มา : คอลัมน์แจงสี่เบี้ย นสพ. กรุงเทพธุรกิจ, No.12/2023-5 Sep 2023 : 2/5.

ภาวะโลกร้อนข้างต้นทำให้ Mr. António Guterres เลขาธิการสหประชาชาติ United Nations, (2023) ได้แถลงเตือนว่า “ยุคโลกร้อนสิ้นสุดลงแล้ว” และ “ยุคโลกเดือด (Era of global boiling) มาถึงแล้ว” โดยสภาพอากาศสุดขั้ว จะกลายเป็นภาวะปกติใหม่ และเรียกร้องให้แต่ละประเทศทั่วโลกลงทุนด้านการปรับตัว เพื่อลดผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโดยเฉพาะกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา และการจัดการกับปัญหาสภาพภูมิอากาศต้องทำทันทีและยุติธรรม (Climate action and climate justice) โดยเฉพาะกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมชั้นนำ G20 ซึ่งรับผิดชอบต่อการปล่อยก๊าซเรือนกระจกถึงร้อยละ 80 ทั่วโลก ปัญหาโลกร้อน โลกเดือด (United Nations. Thailand,2022) ส่งผลกระทบต่อมนุษย์ในหลายมิติดังนี้ (1) อุณหภูมิสูงขึ้น เมื่อความเข้มข้นของก๊าซเรือนกระจกเพิ่มสูงขึ้น อุณหภูมิพื้นผิวของโลกก็จะเพิ่มสูงด้วย ไฟป่าก็จะเกิดง่ายขึ้นและลุกลามเร็วกว่าเดิม (2) พายุรุนแรงและเกิดถี่ขึ้น เกิดน้ำท่วม ดินถล่ม (3) ภัยแล้งสาหัสขึ้น ความแห้งแล้งจะยิ่งทำให้พายุฝุ่นและพายุทรายรุนแรงขึ้น ทะเลทรายที่ขยายตัวทำให้พื้นที่เพาะปลูกลดลง (4) น้ำทะเลร้อนและสูงขึ้น มหาสมุทรต้องดูดซับความร้อนส่วนใหญ่ ส่งผลให้น้ำแข็งละลายและระดับน้ำทะเลสูงขึ้น เป็นภัยต่อชุมชนริมชายฝั่งและบนเกาะต่างๆ และมหาสมุทรยังต้องดูดซับก๊าซ CO2 ทำให้น้ำทะเลเป็นกรดและเป็นอันตรายต่อสัตว์ทะเล (5) สิ่งมีชีวิตสูญพันธุ์ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นภัยต่อการอยู่รอดของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ทั้งบนบกและในน้ำ ขณะนี้โลกกำลังสูญเสียสิ่งมีชีวิตสายพันธุ์ต่าง ๆ ในอัตราที่เร็วกว่าช่วงเวลาใด ๆ ในอดีต (6) อาหารขาดแคลน สภาพอากาศที่แปรปรวนและรุนแรงสร้างความเสียหายต่อการประมง การเพาะปลูก และปศุสัตว์ (7) ปัญหาสุขภาพ การเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บมากขึ้น เช่น โรคมาลาเรีย ส่งผลให้ผู้คนเจ็บป่วยเสียชีวิตจำนวนมาก จนระบบสุขภาพไม่อาจรองรับได้ และ(8) ความยากจนและการพลัดถิ่น เช่น อุทกภัยที่สร้างความเสียหายแก่ชุมชนแออัดในตัวเมือง บ้านเรือน ตลอดจนชีวิตของผู้คน และความร้อนยังเป็นอุปสรรคต่อการทำงานกลางแจ้ง

ผลกระทบจากวิกฤตภาวะโลกร้อนในประเทศไทย

สำหรับประเทศไทย เป็นประเทศที่จะได้รับผลกระทบจากภาวะโลกร้อนมากที่สุดเป็นลำดับที่ 9 ของโลกจาก 180 ประเทศ ที่มีความเสี่ยงจะเกิดภัยพิบัติจากภาวะโลกร้อนและสภาพอากาศที่แปรปรวนมากที่สุด ซึ่งประมวลข้อมูลช่วงปี 2000-2019 จัดโดย Global Climate Risk Index 2021 ของ German Watch, (2021) กลุ่มอิสระที่วิเคราะห์นโยบายสากลในรายงานดัชนีความเสี่ยงสภาพภูมิอากาศโลกปี 2021 (ดังภาพประกอบที่ 1.2)

GERMANWATCH

Global Climate Risk Index

www.germanwatch.org/en/cri

CRI 2000-2019 (1999-2018)	Country	CRI score	Fatalities	Fatalities per 100 000 inhabitants	Losses in million US$ PPP	Losses per unit GDP in %	Number of events (2000–2019)
1 (1)	Puerto Rico	7.17	149.85	4.12	4 149.98	3.66	24
2 (2)	Myanmar	10.00	7 056.45	14.35	1 512.11	0.80	57
3 (3)	Haiti	13.67	274.05	2.78	392.54	2.30	80
4 (4)	Philippines	18.17	859.35	0.93	3 179.12	0.54	317
5 (14)	Mozambique	25.83	125.40	0.52	303.03	1.33	57
6 (20)	The Bahamas	27.67	5.35	1.56	426.88	3.81	13
7 (7)	Bangladesh	28.33	572.50	0.38	1 860.04	0.41	185
8 (5)	Pakistan	29.00	502.45	0.30	3 771.91	0.52	173
9 (8)	Thailand	29.83	137.75	0.21	7 719.15	0.82	146
10 (9)	Nepal	31.33	217.15	0.82	233.06	0.39	191

The 10 countries most affected from 2000 to 2019 (annual averages)

ที่มา : Global Climate Risk Index 2021, German Watch, 2021 : 46 .

ตัวเลขอุณหภูมิที่เพิ่มขึ้น ส่งผลโดยตรงต่อความเป็นไปของสภาพแวดล้อม กล่าวคือ หากวันนี้โลกยังคงเดินตามเส้นทางฉากทัศน์ที่เลวร้ายที่สุด ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศก็จะยิ่งรุนแรงและตั้งรับได้ยากขึ้น โดยประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะประสบกับเหตุการณ์สภาพอากาศสุดขั้ว (extreme weather events) ที่ถี่และหนักขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปริมาณน้ำฝนแปรปรวนหนัก ความแห้งแล้งยาวนาน ระดับน้ำทะเลสูงขึ้น และภัยธรรมชาติรูปแบบต่างๆ ที่มีแนวโน้มเกิดขึ้นอย่างฉับพลัน ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในอีกเกือบ 100 ปี อาจดูเป็น

เรื่องไกลตัวที่ยังไม่สามารถสร้างแรงกระเพื่อมจนกลายเป็นวาระหลักของสังคมได้มากนัก แต่ในความเป็นจริงความเสียหายจากวิกฤตดังกล่าวได้ปรากฏให้เห็นแล้วตั้งแต่วันนี้และจะลุกลามขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะเมื่อประเทศไทยเป็นประเทศที่เปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลกตลอด 20 ปีที่ผ่านมา David Eckstein, Vera Künzel, Laura Schäfer.(2023). การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศจึงได้สร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจของประเทศมาอย่างต่อเนื่องและคาดว่าจะกระทบหนักขึ้นในอนาคต สอดคล้องกับ Swiss Re Insititute. (2021) ได้ประเมินผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อ GDP ของ 48 ประเทศซึ่งครอบคลุม 90% ของ GDP โลก พบว่า ไทยเป็นประเทศอันดับ 5 ที่ GDP จะได้รับผลกระทบมากที่สุด เมื่อพิจารณาควบคู่กับกรณีฉากทัศน์การเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิโลกพบว่า ยิ่งโลกร้อนขึ้นเท่าไร ไทยก็ยิ่งมีโอกาสสูญเสีย GDP มากขึ้น ในกรณีดีที่สุดคืออุณหภูมิเพิ่มขึ้นไม่เกิน 2 องศาเซลเซียส GDP ของไทยมีแนวโน้มลดลง 4.9% ขณะที่ในกรณีเลวร้ายที่สุด ซึ่งอุณหภูมิเพิ่มขึ้น 3.2 องศาเซลเซียส GDP ของไทยอาจลดลงมากถึง 43.6% ตัวเลขความสูญเสียทางเศรษฐกิจของไทยข้างต้นนี้ยังถือว่ามากที่สุดเมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยของโลก กลุ่มประเทศ OECD และอาเซียนอีกด้วย เจณิตตา จันทวงษา.(2022) หากมองให้ลึกถึงตัวเลขความเสียหายทางเศรษฐกิจที่เป็นผลจากวิกฤตการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ผู้ที่รับผลกระทบมากที่สุดคงหนีไม่พ้นประชาชน คนตัวเล็กตัวน้อยที่มีทรัพยากรเพื่อรับมือต่อความเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศน้อยกว่า แม้ไม่ได้เป็นผู้ก่อมลพิษ แต่พวกเขากลับมีความเสี่ยงอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ย่ำแย่กว่า มีโอกาสเผชิญภัยพิบัติและมลพิษมากกว่า กระทบกับการประกอบอาชีพ และความมั่นคงด้านต่างๆ ของชีวิต ปัญหาวิกฤตสภาพภูมิอากาศจึงเกี่ยวพันอย่างแยกไม่ออกกับปัญหาปากท้องและคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คน เกษตรกรเป็นหนึ่งในกลุ่มอาชีพที่จะได้รับผลกระทบรุนแรงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโดยตรง เดิมทีเกษตรกรส่วนใหญ่มีสถานะทางเศรษฐกิจด้อยกว่าแรงงานในภาคเศรษฐกิจอื่นๆ อยู่แล้ว อีกทั้งยังมีหนี้สินครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นต่อเนื่องในขณะที่รายได้ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก หากต้องต่อสู้กับสภาพอากาศที่แปรปรวน ภัยแล้งและน้ำท่วมที่รุนแรงขึ้นโดยขาดแนวทางการปรับตัวก็จะยิ่งทำให้เกษตรกรไทยสูญเสียรายได้มากขึ้น สอดคล้องกับรพีพัฒน์ อิงคสิทธิ์.(2564) อีกกลุ่มที่จะได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากที่สุดคือ คนที่อาศัยในชุมชนเมืองซึ่งพัฒนาและขยายตัวอย่างรวดเร็ว จนเกิดความหนาแน่นแออัดทั้งในเชิงพื้นที่และประชากร พร้อมกับระบบนิเวศและทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลายไปด้วย เมื่อวิกฤตโลกร้อนรุนแรงขึ้น ชุมชนเหล่านี้จึงรับผลกระทบสองเด้ง คือผลจากการพัฒนาเมืองและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยปกติอุณหภูมิในเขตชุมชนเมืองจะสูงกว่าพื้นที่โดยรอบ 0.1-3 องศาเซลเซียส แต่เมื่ออุณหภูมิเพิ่มขึ้น 1 องศาเซลเซียส ความต้องการใช้พลังงานก็จะเพิ่มขึ้นราว 0.5-8.4% ไปด้วย ซึ่งจะนำไปสู่การปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์ที่มากขึ้นและซ้ำเติมให้ปัญหาสภาพอากาศย่ำแย่ลง

ข้อมูลในส่วนข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยยังไม่สามารถยับยั้งผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ แม้รัฐบาลหลายสมัยจะแสดงออกถึงความตระหนักในการรับมือวิกฤตนี้ผ่านการแสดงเจตจำนงในเวทีต่างๆ การเข้าเป็นรัฐภาคีในกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations Framework Convention on Climate Change: UNFCCC) เมื่อปี 1994 และภาคีความตกลงปารีส เมื่อปี 2016 ตลอดจนเริ่มมีการพัฒนานโยบายและแผนระดับชาติให้สอดคล้องกับข้อตกลงความร่วมมือระหว่างประเทศเหล่านั้น อย่างไรก็ตาม จนถึงปัจจุบันการดำเนินนโยบายเพื่อแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของรัฐบาลไทยก็ยังไม่มีความจริงจังและเป็นรูปธรรมมากพอ กระบวนการเป็นไปอย่างล่าช้า ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน และนโยบายจำนวนไม่น้อยยังละเมิดสิทธิและสร้างความเดือดร้อนให้กับประชาชนแทน

นายเศรษฐา ทวีสิน นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ของประเทศไทย ได้กล่าวถ้อยแถลงในการประชุมระดับผู้นำว่าด้วยการดำเนินการสภาพภูมิอากาศ (Climate Ambition Summit) ในโอกาสเข้าร่วมการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยสามัญครั้งที่ 78 (UNGA78) เมื่อวันเสาร์ที่ 20 กันยายน พ.ศ. 2566 เวลา 10.59 น. (เวลาท้องถิ่นสหรัฐอเมริกา) ณ สำนักงานใหญ่สหประชาชาติ นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา โดยนายชัย วัชรงค์ โฆษกประจำสำนักนายกรัฐมนตรี กล่าวสรุปสาระสำคัญ ไว้ดังนี้ (สำนักข่าวอิศรา : ออนไลน์)

“การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก ถือเป็นปัญหาเร่งด่วนและร้ายแรงในปัจจุบัน ซึ่งช่วงเวลาผ่านมาได้มีโอกาสพบปะกับเกษตรกรของประเทศไทย และรับทราบโดยตรงถึงผลกระทบร้ายแรงที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ซึ่งมีผลต่อการดำรงชีวิตของเกษตรกร จึงเป็นสิ่งที่เราต้องลงมือแก้ไขปัญหาทันที ซึ่งไทยขอชื่นชมวาระเร่งด่วนของเลขาธิการสหประชาชาติที่ได้สนับสนุนให้บรรลุเป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ (net-zero) ให้ใกล้เคียงกับปี ค.ศ. 2050 มากที่สุด พร้อมนำเสนอแผนการเปลี่ยนแปลงด้านพลังงาน รวมถึงการเลิกใช้ถ่านหินภายในปี ค.ศ. 2040 และเตรียมการสนับสนุนการมีส่วนร่วมที่ประเทศกำหนดขึ้น ฉบับปรับปรุง (Nationally Determined Contributions : NDCs) สำหรับปี ค.ศ. 2025 ซึ่งจะต้องลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้ได้ทั้งหมด ไทยพยายามอย่างที่สุดที่จะร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและประชาคมระหว่างประเทศ ซึ่งคำนึงถึงการดำเนินการตามกระบวนการภายใน การเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพ ตลอดจนการสนับสนุนทรัพยากรทางการเงินและการสร้างขีดความสามารถ โดยในการประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ UNFCCC COP ครั้งที่ 26 ประเทศไทยได้ให้คำมั่นสัญญาที่สำคัญและมุ่งมั่นในการบรรลุเป้าหมายด้านสภาพภูมิอากาศ เพื่อให้บรรลุความเป็นกลางทางคาร์บอนภายในปี ค.ศ. 2050 โดยเราได้เพิ่มเป้าหมายการสนับสนุนการมีส่วนร่วมที่ประเทศกำหนดขึ้น (NDC) จาก 20% เป็น 40% ภายในปี ค.ศ. 2030 ซึ่งมีการดำเนินการที่มีผลเป็นรูปธรรม สะท้อนได้จากยุทธศาสตร์การพัฒนาการปล่อยก๊าซเรือนกระจกต่ำในระยะยาว โดยประเทศไทยได้ทำงานอย่างหนักเพื่อจะบรรลุภารกิจที่สำคัญยิ่งนี้ รัฐบาลใช้เป้าหมายเหล่านี้ในการร่างแผนพลังงานแห่งชาติขึ้นใหม่ โดยมุ่งเน้นไปที่ประสิทธิภาพการใช้พลังงาน การเปลี่ยนแปลงในภาคการขนส่ง การเพิ่มการผลิตรถยนต์ไฟฟ้าในประเทศ และการเตรียมการที่จะยุติการผลิตไฟฟ้าจากถ่านหิน ไทยได้ดำเนินโครงการนำร่องโดยใช้แนวความคิดจากเกษตรกรรมยั่งยืน ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกประสบความสำเร็จพร้อมต่อยอดโครงการ ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนเท่านั้น แต่ยังช่วยลดความเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและช่วยเพิ่มความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่เกษตรกรทั่วประเทศอีกด้วย นายกรัฐมนตรีเน้นย้ำว่า การแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต้องได้รับการสนับสนุนจากทุกประเทศทั่วโลก ซึ่งประเทศไทยยังคงเร่งดำเนินการต่อเนื่อง พร้อมมุ่งมั่นอย่างแน่วแน่ที่จะบรรลุเป้าหมายและเอาชนะวิกฤตการณ์นี้”

การรับรู้วิกฤตภาวะโลกร้อนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์

การแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศดังกล่าว จึงจำเป็นต้องเริ่มต้นอย่างเร่งด่วนในทุกภาคส่วนของประเทศไทย วิสาหกิจชุมชนเป็นกิจกรรมหรือกลุ่มที่มีจุดมุ่งหมายในการแก้ไขปัญหาหรือส่งเสริมการพัฒนาในชุมชนท้องถิ่น โดยในกรณีของวิกฤตภาวะโลกร้อน (global warming) ที่เกิดจากการเผยต่อก๊าซเรือนกระจกและกิจกรรมมนุษย์ที่มีส่วนร่วม วิสาหกิจชุมชนทำหน้าที่เป็นพื้นที่ที่ชุมชนสามารถร่วมมือกันในการลดการมีส่วนร่วมของปัญหานี้ นอกจากนี้วิสาหกิจชุมชนยังสามารถมีบทบาททางสังคมและเศรษฐกิจที่สำคัญ โดยส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่น และเพิ่มพูนทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถในชุมชนนั้น นอกจากนี้ยังมีผลกระทบที่ดีต่อสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชากรในชุมชนด้วย ในระดับบนานาชาติก็ให้ความสนใจในการสนับสนุนและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่มุ่งเน้นในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวิกฤตภาวะโลกร้อน ผ่านการให้ทุนการศึกษา การสนับสนุนทางเทคนิค และการส่งเสริมความรับผิดชอบทางสังคมในการดำเนินการที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม ในการจัดทำแผนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและการรวบรวมทรัพยากรทั้งทางทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรวัสดุในการดำเนินการเป็นสิ่งสำคัญ นอกจากนี้ยังต้องมีการสร้างความตระหนักรู้ในชุมชนเกี่ยวกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิกฤตภาวะโลกร้อนและมีการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในการดำเนินงานนี้ โดยรวมแล้ว วิสาหกิจชุมชนที่มุ่งหวังที่จะรับมือกับวิกฤตภาวะโลกร้อน จึงจำเป็นที่จะต้องมีการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิกในชุมชน นักวิชาการ องค์กรที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานราชการเพื่อให้มีผลสัมพันธ์ที่ดีและกระทบที่ดีต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

นครสวรรคเปนจังหวัดหนึ่งของประเทศไทยที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร ทั้งในอดีตและปัจจุบัน จนทำให้ผู้คนทั่วไปรู้จักนครสวรรคตามสมญานามตางๆ อาทิ “เมืองสี่แคว” “เมืองปากน้ำโพ” และ “ประตูสูภาคเหนือ”

ในทางประวัติศาสตรตามหลักฐานทางโบราณคดีจังหวัดนครสวรรคเป็นดินแดนที่มีความเจริญมาตั้งแต่สมัยอดีตกาล มีประวัติความเปนมาอยางยาวนานผานพัฒนาการมาหลายยุคสมัยเริ่มตั้งแต่ชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ เรื่อยมาถึงทวารวดี สุโขทัยอยุธยา และรัตนโกสินทรจนถึงยุคปจจุบัน จังหวัดนครสวรรคจึงเป็นแหลงวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีความเป็นเอกลักษณโดยจะดูได้จากโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปกรรมตำนานหรือวัฒนธรรมพื้นบ้านที่เป็นมรดกตกทอดมาจากสมัยบรรพบุรุษ นอกจากนี้จังหวัดนครสวรรคยังมีสิ่งดึงดูดใจนักทองเที่ยวทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงามโบราณสถานและงานประจำปที่ขึ้นชื่อซึ่งเป็นที่รูจักกันดีไม่วาจะเป็นบึงบอระเพ็ดอุทยานนกน้ำต้นแม่น้ำเจ้าพระยาเขาหนอ-เขาแก่วหรืองานประเพณีเชิดสิงโตแหมังกรในเทศกาลตรุษจีน จึงมีคำขวัญประจำจังหวัด “เมืองสี่แควแหมังกรพักผ่อนบึงบอระเพ็ดปลารสเด็ดปากน้ำโพ ” ส่งผลให้เศรษฐกิจของจังหวัดนครสวรรค์มีความเจริญเติบโตเป็นอย่างดี สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดนครสวรรค์ ที่มีเป้าหมายการพัฒนาไว้ว่า นครสวรรค์คนธรรมดี สังคมพอเพียง ชุมทางขนส่งทางราง อุตสาหกรรมฐานชีวภาพ สิ่งแวดล้อมยั่งยืน และยุทธศาสตร์ที่ 1 ที่มุ่งเน้นการสร้างการเติบโตทางเศรษฐกิจด้วยแนวทางการพัฒนาแบบเมืองสวรรค์ใน 6 ด้าน คือ 1) เป็นศูนย์กลางด้านสุขภาพ (Health and Medical Hub) 2) จัดการศึกษาและฝึกอบรมเพื่อความก้าวหน้าในอนาคต (Education and Training for the future) 3) ยกระดับเกษตรสู่เกษตรอินทรีย์และเชื่อมโยงสู่อุตสาหกรรมฐานชีวภาพ (Agriculture and Organic Paradise) 4) วางระบบขนส่งและศูนย์กลางการกระจายสินค้า (Vehicles and Logistics Center) 5) ประสบการณ์ท่องเที่ยวเมืองแห่งความสุข Experience Tourism) 6) พัฒนาเมืองแห่งดิจิตอลเพื่อการพาณิชย์ (New Digital Commerce) ดังนั้น จึงมีการส่งเสริมอาชีพของประชาชนให้เป็นไปตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และขยายผลโครงการตามแนวพระราชดำริ โดยได้มีกลยุทธ์ส่งเสริมและพัฒนาสินค้าด้านเกษตรกรรม หัตถกรรม ผลิตภัณฑ์ OTOP สินค้าวิสาหกิจชุมชนให้มีคุณภาพและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว สร้างมูลค่าให้กับสินค้า พร้อมทั้งเพิ่มช่องทางการจำหน่ายส่งเสริมความรู้ด้านประชาสัมพันธ์การตลาด เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางด้านการแข่งขันและเพิ่มรายได้ (กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์,2564)

จากความสำคัญของวิกฤตภาวะโลกร้อนดังกล่าว ผู้เขียนจึงมีความสนใจในการศึกษาและการพัฒนาโมเดลเพื่อความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ เพราะวิสาหกิจชุมชนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการรับมือกับวิกฤติภาวะโลกร้อนที่อาจมีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ ให้เกิดความเข้มแข็ง สร้างฐานเศรษฐกิจให้มั่นคงทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สังคม ประเทศชาติ และเกิดเครือข่ายที่เข้มแข็งและเกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

การศึกษาและการพัฒนาโมเดลเพื่อความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์

การศึกษาและการพัฒนาโมเดลเพื่อความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน ผู้เขียนได้ทำการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนและสภาพภูมิอากาศในจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญในการวางแผนและการสำรวจสถานการณ์เพื่อการบูรณาการของวิสาหกิจชุมชนเพื่อรับมือกับวิกฤตภาวะโลกร้อน โดยมีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้ :

1. การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์เป็นพื้นที่ที่มีการพัฒนาของวิสาหกิจชุมชนที่หลากหลาย มีบทบาทที่สำคัญในการสร้างรายได้และเสริมสร้างเศรษฐกิจภาคท้องถิ่น การรับมือกับวิกฤตภาวะโลกร้อนเป็นเรื่องที่กำลังมีความสำคัญในปัจจุบัน ซึ่งควรนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนที่อาจมีผลต่อการรับมือกับปัญหานี้. ในบทความนี้, ผู้เขียนได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนที่มีอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์ รวมถึงประเภทของวิสาหกิจ, ขนาด, โครงสร้างองค์การ, และผู้มีส่วนร่วมในวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

1.1 วิสาหกิจการเกษตรชุมชน การเกษตรชุมชนเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญในจังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งรวมถึงการปลูกพืชผัก, ผลไม้, และการเลี้ยงสัตว์ เช่น โค, ไก่, และปลา วิสาหกิจการเกษตรชุมชนส่วนใหญ่มักมีระบบการเกษตรอินทรีย์และการใช้พลังงานที่เพียงพอต่อการใช้งาน.

1.2 วิสาหกิจการผลิตสินค้าและอาหาร บางชุมชนมีการผลิตสินค้าทางการเกษตรหรือผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีคุณค่าเพื่อการจำหน่ายทั้งในรูปแบบของครัวเรือนและสหกรณ์ รูปแบบนี้มีระบบการผลิตที่ดูแลสิ่งแวดล้อมและมีประสิทธิภาพในการใช้พลังงาน.

1.3 วิสาหกิจทางการท่องเที่ยว บางชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์มีวิสาหกิจทางการท่องเที่ยวที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจท้องถิน ซึ่งรวมถึงการจัดทัวร์ท้องถิ่น, การท่องเที่ยวสายธรรมชาติ, และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม.

1.4 วิสาหกิจการผลิตสินค้าท้องถิ่น บางชุมชนมีการผลิตสินค้าท้องถิ่นที่มีชื่อเสียง เช่น ผ้าทอ, ดอกไม้, หรืออาหารท้องถิ่น เพื่อสร้างรายได้และสร้างค่าเพิ่มให้กับสินค้า เป็นต้น

1.5 ขนาดของวิสาหกิจชุมชน ขนาดของวิสาหกิจชุมชนมีความหลากหลาย บางวิสาหกิจมีลักษณะขนาดเล็กและเป็นครัวเรือนเล็ก ๆ ที่มีสมาชิกไม่เกิน 20 คน และสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนหลาย ๆ ครัวเรือนในชุมชน บางวิสาหกิจมีขนาดใหญ่และมีองค์การในรูปแบบของสหกรณ์ที่มีสมาชิกมากกว่า 100 คน และมีการบริหารโดยคณะกรรมการหรือองค์การบริหาร.

1.6 โครงสร้างของวิสาหกิจชุมชน โครงสร้างองค์การของวิสาหกิจชุมชนมักขึ้นอยู่กับประเภทของวิสาหกิจและขนาดของกิจการ บางวิสาหกิจเป็นครัวเรือนเล็ก ๆ ที่มีผู้บริหารเป็นผู้ก่อตั้งและบริหารโดยครอบครัว ในขณะที่บางวิสาหกิจที่มีขนาดใหญ่มักมีโครงสร้างของสหกรณ์ที่มีคณะกรรมการผู้บริหาร และระบบการตัดสินใจที่ซึ่งผู้สมาชิกมีสิทธิ์ลงคะมาก ๆ.

1.7 การมีส่วนร่วมในวิสาหกิจชุมชน ผู้มีส่วนร่วมในวิสาหกิจชุมชนมากมาย รวมถึงสมาชิกของวิสาหกิจ, คณะกรรมการผู้บริหาร, หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง, และผู้บริหารระดับท้องถิ่น ทั้งนี้, การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้มีส่วนร่วมเป็นสิ่งสำคัญเพื่อทำความเข้าใจถึงระบบการบริหารและความสามารถในการรับมือกับวิกฤติภาวะโลกร้อน.

2. การวิเคราะห์ข้อมูลวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครสวรรค์

หลักจากผู้เขียนได้ได้ข้อมูลเบื้องต้นของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครสวรรค์ จึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญและจำเป็นในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีความยั่งยืนต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่กำลังเกิดขึ้นในจังหวัดนครสวรรค์ การวิเคราะห์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อภาวะโลกร้อน ความเด็ดขาดที่ต้องรับมือ ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น และโอกาสที่เป็นไปได้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนในบริบทของวิกฤติภาวะโลกร้อน ขั้นตอนที่จำเป็นในการวิเคราะห์เช่นนี้สามารถแบ่งออกเป็นขั้นตอนต่อไปนี้ :

2.1 การรวบรวมข้อมูล รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภาวะโลกร้อน ได้แก่ ข้อมูลสภาพภูมิอากาศ เหตุการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้น และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจชุมชน เช่น ผลผลิต การบริการ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้รับมาวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจถึงความเด็ดขาด ความเสี่ยง และโอกาสที่เกี่ยวข้องกับภาวะโลกร้อนในบริบทของวิสาหกิจชุมชน

2.3 การระบุปัจจัยที่มีผลต่อภาวะโลกร้อน แยกแยะและระบุปัจจัยที่มีผลมากที่สุดต่อภาวะโลกร้อน เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ เป็นต้น

2.4 การรับผิดชอบของชุมชน การตระหนักรู้ถึงความรับผิดชอบของชุมชนในการรับมือกับภาวะโลกร้อน เช่น การทำความเข้าใจถึงความเสี่ยง การเตรียมความพร้อม การเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการการบูรณาการ

2.5 การเตรียมความพร้อมของชุมชน การวิเคราะห์ความพร้อมของชุมชนในการรับมือกับภาวะโลกร้อน เช่น การทดสอบแผนการป้องกัน การฝึกอบรม การจัดทำแผนการดำเนินการในกรณีฉุกเฉิน เป็นต้น

การวิเคราะห์เหล่านี้ช่วยให้ชุมชนและธุรกิจชุมชนมีความเข้าใจลึกซึ้งเกี่ยวกับปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่มีผลต่อภาวะโลกร้อน และสามารถเตรียมความพร้อมและรับมือกับภาวะโลกร้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การบูรณาการวิสาหกิจชุมชนในการรับมือกับวิกฤตภาวะโลกร้อนในจังหวัดนครสวรรค์

หลังจากที่ผู้เขียนได้ทำการวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจถึงภาวะโลกร้อนในพื้นที่แล้วนั้น ขั้นตอนต่อไปคือการนำข้อมูลที่ได้มาปรับใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีประสิทธิภาพต่อการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศได้อย่างมีประสิทธิผล ขั้นตอนนี้เน้นที่การนำแนวทางและแนวคิดที่ได้มีการวิเคราะห์มาแล้วเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน โดยสำคัญคือ :

3.1 การปรับตัวและปรับทรัพยากร : ปรับรูปแบบการดำเนินธุรกิจให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง นั้นสำคัญมาก รวมถึงการปรับปรุงการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพและไม่ก่อให้เกิดผลกระทบที่เสียหายต่อสภาพแวดล้อม

3.2 การพัฒนานวัตกรรม การนำเสนอนวัตกรรมที่สามารถใช้เพิ่มประสิทธิภาพของวิสาหกิจชุมชนในการ
รับมือกับภาวะโลกร้อน เช่น การใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

3.3 การสร้างความร่วมมือในชุมชน การสร้างพื้นที่สำหรับการร่วมมือกันระหว่างธุรกิจชุมชนและสมาชิกในชุมชน ซึ่งสามารถเป็นการแบ่งปันทรัพยากร การร่วมกิจกรรม หรือโครงการที่สนับสนุนวัตถุประสงค์เดียวกัน

3.4 การสร้างทรัพยากรที่ยั่งยืน การพัฒนาทรัพยากรที่สามารถให้ความช่วยเสริมแก่วิสาหกิจชุมชนในระยะยาว โดยการสร้างศักยภาพในการผลิต การเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ หรือการพัฒนาทักษะของสมาชิกในชุมชน

การนำเสนอแนวทางและแนวคิดที่ได้มีการวิเคราะห์มาแล้วเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จะเป็นการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สุดต่อการรับมือกับภาวะโลกร้อนที่กำลังเกิดขึ้น

สรุปผล

การบูรณาการวิสาหกิจชุมชนเพื่อรับมือกับวิกฤตภาวะโลกร้อน : การศึกษาและการพัฒนาโมเดลเพื่อความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการลงพื้นที่ชุมชนในการค้นคว้าสอบถามข้อมูลจากชุมชน เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปเป็นโมเดลการพัฒนาความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์ ในการรับมือกับวิกฤตภาวะโลกร้อนได้ดังนี้ :-

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การเพิ่มศักยภาพและทักษะของสมาชิกในชุมชน เช่น การให้ความรู้และการอบรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและสังคม แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนในการรับมือกับวิกฤตภาวะโลกร้อนได้แก่ 1) การเสริมศักยภาพและทักษะ : จัดโครงการอบรมและสัมมนาเพื่อเพิ่มทักษะและศักยภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกในชุมชน 2) การส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้ : ส่งเสริมการศึกษาและการเรียนรู้เกี่ยวกับวิกฤตภาวะโลกร้อนและวิธีการรับมือ 3) การสนับสนุนกิจกรรมการศึกษา : สนับสนุนโครงการหรือกิจกรรมที่เน้นการศึกษาเรื่องวิกฤตภาวะโลกร้อน เช่น การจัดโครงการประชาสัมพันธ์หรือนิทรรศการ เป็นต้น 4) การสร้างพื้นที่การเรียนรู้ : สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุดชุมชนหรือพื้นที่เรียนรู้ออนไลน์ 5) การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น : สนับสนุนการสร้างศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้และสร้างความเชื่อมั่นในชุมชน 6) การสนับสนุนส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน : สนับสนุนให้สมาชิกมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนที่สร้างสรรค์และสนุกสนาน 7) การสร้างศัลยกรรมการเรียนรู้ : การให้โอกาสในการเรียนรู้ผ่านศัลยกรรมที่สร้างสรรค์ เช่น การใช้เทคโนโลยีในการสอน 8) การสนับสนุนกิจกรรมทำงานกลุ่ม : สนับสนุนการทำงานร่วมกลุ่มที่เน้นการพัฒนาทักษะและเรียนรู้ร่วมกัน 9) การสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต : สนับสนุนการศึกษาและการเรียนรู้ที่เป็นตลอดชีวิตเพื่อการพัฒนาสมาชิกในชุมชน 10) การสร้างโอกาสการทำงาน : สนับสนุนโครงการหรือกิจกรรมที่เพิ่มโอกาสในการทำงานและรายได้ของสมาชิกในชุมชน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนในการรับมือกับวิกฤตภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นในพื้นที่นั้นๆ

2. การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ

การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ เพื่อเพิ่มรายได้และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติเป็นขั้นตอนสำคัญในการเสริมสร้างความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน โดยสามารถทำได้ด้วยการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เพื่อเพิ่มรายได้และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ดังนี้ 1) การวิเคราะห์และการวางแผน : ทำการวิเคราะห์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีในพื้นที่ เพื่อให้เข้าใจถึงความสามารถและข้อจำกัดของทรัพยากร 2) การสร้างแผนการใช้ประโยชน์ : พัฒนาแผนการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยพิจารณาถึงความยั่งยืนและความสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม 3) การส่งเสริมการใช้ประโยชน์ทรัพยากรท้องถิ่น : สนับสนุนและส่งเสริมการให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากรท้องถิ่น เช่น การผลิตสินค้าที่มีลักษณะพื้นที่เฉพาะ 4) การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วย : ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อช่วยในการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ 5) การสร้างรายได้ทางธุรกิจ : ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในการพัฒนาธุรกิจท้องถิ่น เช่น การนำวัสดุพื้นบ้านมาใช้ในการผลิตสินค้า 6) การรักษาความสมดุลทางนิเวศ : ให้คำแนะนำในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและรักษาความสมดุลทางนิเวศ 7) การทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและนโยบายท้องถิ่น : ให้คำแนะนำในการปฏิบัติตามกฎหมายและนโยบายท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ทรัพยากร 8) การสร้างการตลาดสินค้าทรัพยากร : ส่งเสริมการตลาดสินค้าที่ผลิตจากการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ9) การประชาสัมพันธ์และการสื่อสาร : สร้างการรับรู้และความเข้าใจในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนและสังคมในทั่วไป

3. การพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยี

การสนับสนุนการนำเข้าเทคโนโลยีใหม่หรือการพัฒนาเทคโนโลยีในการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน การพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน โดยมีหลายวิธีที่สามารถนำเข้าและพัฒนาเทคโนโลยีในการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนได้ดังนี้ 1) การเข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนา : วิสาหกิจชุมชนสามารถเข้าร่วมโครงการวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อนำเข้าหรือพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ที่สามารถให้ประโยชน์กับวิสาหกิจ 2) การนำเข้าเทคโนโลยี : วิสาหกิจชุมชนสามารถนำเข้าเทคโนโลยีที่มีอยู่แล้วในตลาดเพื่อปรับใช้ในการดำเนินการของวิสาหกิจ 3) การพัฒนาเทคโนโลยีในท้องถิ่น : ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีในท้องถิ่นโดยการให้ทรัพยากรและความรู้ทางเทคนิค 4) การทำความรู้จักกับเทคโนโลยี :สร้างโครงสร้างการฝึกอบรมเพื่อให้สมาชิกในชุมชนมีความรู้และทักษะทางเทคโนโลยีที่เพียงพอ 5) การสนับสนุนการนวนิยายและการพัฒนาเทคโนโลยี : สนับสนุนนวนิยายและการพัฒนาเทคโนโลยีในระดับชุมชน เพื่อให้เกิดนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ 6) การสร้างพื้นที่นวัตกรรม : สร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ 7) การสนับสนุนศูนย์การศึกษาเทคโนโลยี : สร้างศูนย์การเรียนรู้และพัฒนาเทคโนโลยีในระดับชุมชน เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะทางเทคโนโลยี 8) การสนับสนุนผู้ประกอบการเริ่มต้น : สนับสนุนผู้ประกอบการที่มีความพร้อมทางเทคโนโลยีในการเริ่มต้นธุรกิจใหม่ การพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีนี้จะสามารถช่วยให้วิสาหกิจชุมชนมีความแข็งแกร่งและสามารถรับมือกับปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและวิกฤติภาวะโลกร้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

4. โมเดลการสร้างความเข้มแข็งทางการเงิน

การสร้างความเข้มแข็งทางการเงินเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้วิสาหกิจชุมชนมีเสถียรภาพทางการเงินและสามารถเป็นองค์กรที่ยั่งยืนได้ วิธีที่สามารถนำมาใช้เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางการเงินในวิสาหกิจชุมชนได้ดังนี้ 1) การสร้างกองทุน : สร้างกองทุนภายในชุมชนเพื่อให้สมาชิกมีทรัพยากรการเงินที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาธุรกิจ 2) การให้สินเชื่อ : จัดตั้งกองทุนการเงินหรือสถาบันการเงินภายในชุมชนเพื่อให้สมาชิกสามารถขยายธุรกิจหรือจัดการเศรษฐกิจส่วนตัว 3) การพัฒนาทักษะการเงิน : จัดกิจกรรมการอบรมและฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะในการจัดการการเงิน 4) การสร้างรายได้รองเท้านี้ : สนับสนุนสมาชิกในการพัฒนาแหล่งรายได้รองเท้านี้ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับธุรกิจ

หลัก 5) การสร้างสัดส่วนการเงิน : สนับสนุนการจัดตั้งสหกรณ์การเงินหรือสมาคมการเงินในชุมชน 6) การปรึกษาเรื่องการเงิน:

จัดให้มีที่ปรึกษาทางการเงินที่สามารถให้คำปรึกษาและคำแนะนำเรื่องการจัดการการเงิน 7) การบริหารการเงินอย่างมีประสิทธิภาพ : ส่งเสริมและพัฒนาทักษะในการบริหารการเงินในระดับบุคลากรและผู้บริหาร 8) การพัฒนานวัตกรรมการเงิน : สนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมทางการเงินเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาด 9) การสร้างพันธมิตรทางการเงิน : สร้างความร่วมมือกับองค์กรหรือสถาบันทางการเงินเพื่อสนับสนุนการพัฒนาทางการเงินในชุมชนการสร้างความเข้มแข็งทางการเงินในวิสาหกิจชุมชนจะช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนและเสถียรภาพทางการเงินของวิสาหกิจชุมชนในระยะยาว

5. การสร้างความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม

การอนุรักษ์และให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมในการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน โมเดลการสร้างความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมเป็นการนำเสนอแนวทางและกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์และให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมในการดำเนินการของวิสาหกิจชุมชนได้ดังนี้ 1) การประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment - EIA) : ดำเนินการทำ EIA เพื่อประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน 2) การใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม : ส่งเสริมการนำเอาเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเข้ามาใช้ในกระบวนการการผลิตหรือการบริการ 3) การลดการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติ : ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดกับสิ่งแวดล้อม 4) การนำเข้าเทคโนโลยีสีเขียว (Green Technology) : ส่งเสริมการนำเข้าเทคโนโลยีที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสร้างประโยชน์ในการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม 6) การจัดการสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม : ออกแบบและจัดการสิ่งแวดล้อมในพื้นที่การดำเนินการของวิสาหกิจให้เหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดความเสียหาย 7) การสนับสนุนโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม : สนับสนุนโครงการที่มุ่งเน้นในการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ 8) การเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชน : ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 9) การสร้างการตลาดสีเขียว (Green Market) : สนับสนุนการสร้างตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์และบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม 10) การศึกษาและสร้างความตระหนักรู้ : ส่งเสริมการศึกษาและสร้างความตระหนกรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์และการให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม การนำเสนอโมเดลการสร้างความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อมช่วยให้วิสาหกิจชุมชนมีการดำเนินงานที่ยั่งยืนต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อมอย่างมีเสถียรภาพและไม่ทำให้เกิดความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม

6. การสร้างความเข้มแข็งทางสังคมและท้องถิ่น

การสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์และส่งเสริมพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ การสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ การสร้างความเข้มแข็งทางสังคมและท้องถิ่นมีองค์ประกอบหลายประการที่สามารถนำเข้ามาพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เป็นไปอย่างยั่งยืนต่อการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ ได้ดังนี้ 1) การสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ : ส่งเสริมการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์และสร้างรายได้ให้กับชุมชน เช่น การสร้างสินค้าหรือบริการที่มีความเป็นเอกลักษณ์ 2) การสนับสนุนการพัฒนาท้องถิ่น : ส่งเสริมโครงการและกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน โดยให้คำแนะนำ และทราบถึงวิธีการทำ 3) การสนับสนุนการพัฒนาทักษะและความรู้ : ส่งเสริมการให้ความรู้และพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคม 4) การสนับสนุนกลุ่มหลากหลาย : ส่งเสริมการสร้างกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา หรือลัทธิ เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางสังคมและท้องถิ่น 5) การสนับสนุนการนำเข้าเทคโนโลยีและนวัตกรรม : ส่งเสริมการนำเข้าเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สามารถเสริมสร้างการดำเนินกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน 6) การสร้างพื้นที่การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ :สร้างพื้นที่ที่สมาชิกในชุมชนสามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้กัน 7) การสนับสนุนกิจกรรมทางวัฒนธรรม : ส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สร้างสรรค์และส่งเสริมการเข้าร่วมของชุมชน 8) การสนับสนุนการก่อสร้างพื้นที่สาธารณะ : ส่งเสริมการก่อสร้างสถานที่สาธารณะที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อชุมชน 9) การสนับสนุนการเกษียณอายุ : ส่งเสริมการเกษียณอายุที่มีความสำคัญในการนำประสบการณ์และความรู้มา

ช่วยในการพัฒนาชุมชน การนำเสนอโมเดลการสร้างความเข้มแข็งทางสังคมและท้องถิ่นช่วยให้ชุมชนมีความสามารถในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและท้องถิ่นที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดนครสวรรค์. (2564). *ศูนย์ประสานแผนพัฒนาท้องถิ่นระดับจังหวัด.* กองยุทธศาสตร์และงบประมาณ องค์การบริหารส่วนจังหวัดนครสวรรค์.

เจณิตตา จันทวงษา.(2022). *“ไทยต้องสูญเสียอะไรบ้าง หากการแก้ปัญหาโลกรวนยังไปไม่ถึงไหน”.* 101 Public Policy Think Tank (101 PUB), ฉบับที่ 17 ธันวาคม 2022 : 6.

ธนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล. (2550). *โลกร้อนสุดขั้ววิกฤตอนาคตประเทศ.* กรุงเทพมหานคร : บริษัท ฐานการพิมพ์ จำกัด.

รพีพัฒน์ อิงคสิทธิ์.(2564). *ประเทศไทยอยู่ตรงไหนในวิกฤติภูมิอากาศ*. ป่าสาละ. เข้าถึงได้จาก: http://www.salforest.com/blog/thailand-climate-risk.

สมิทธ ธรรมสโรช. (2551). *ชื่อเสียงบนเส้นด้าย กับ พิบัติภัยร้ายกรุงเทพฯ.* กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอ เอ เปเปอร์ แอนด์ สเตชั่นเนอรี่ จำกัด.

สำนักข่าวอิศรา. ‘เศรษฐา’ย้ำเป้าหมาย Net-Zero เพิ่มการมีส่วนร่วม 40% ระดมทุนพันธบัตรยั่งยืน. เข้าถึงได้จาก : https://www.isranews.org/article/isranews-short-news/122150-isranews-1000-510.html

เอกสารอ้างอิง (ต่างประเทศ)

"Climate Change: Basic Information". United States Environmental Protection Agency. 2006-12-14 Retrieved from : https://www.epa.gov/climate-change

David Eckstein, Vera Künzel, Laura Schäfer. (2023). “*Who suffers Most from ExtremeWeather Events Weather-related Loss Events in 2019 and 2000 to 2019”*. Global Climate Risk Index 2021. German Watch. 2021 : 46.

Swiss Re Institute. (2021). *“The economics of climate change: no action not an option April 2021”*. Swiss Re Management Ltd, Swiss Re Institute Mythenquai 50/60 P.O. Box 8022 Zurich Switzerland,2021 : 11.

United Nations Framework Convention on Climate Change, Article I". United Nations Framework Convention on Climate Change. Retrieved from : https://unfccc.int/essential_background/convention/background/items/2536.php

United Nations. (2023). Hottest July Ever Signals ‘Era of Global Boiling Has Arrived’ Says UN Chief, The UN News (Climate and Environment), 27 July

The World Bank Group and the Asian Development Bank, Climate Risk Country Profile:Thailand, 2021. Retrieved from : https://climateknowledgeportal.worldbank.org/sites/default/files/2021-08/15853-WB_Thailand%20Country%20Profile-WEB_0.pdf

การพัฒนาระบบการศึกษาหลักสูตรการสอนสังคมเชิงพุทธนวัตกรรม

Development of educational system, curriculum for teaching innovative Buddhist society

เฉลิมชัย แก้วกัณหา[1], พระมหาฉัตรชัย ธมฺมวรเมธี[2], พระครูสมุห์หัตถพร ปิยธมฺโม[3] และพระเตวิช โชติญาโณ[4]

Chalermchai Kaewkanha, Phramaha Chatchai Thammawarametee, Phrakhusamu Hattaporn Piyadhammo And PhraTawit Chotiyano

บทคัดย่อ

ระบบการศึกษาบางแห่งยังคงเน้นการสอนทฤษฎีมากเกินไป ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะทางปฏิบัติที่จำเป็นในการทำงานจริง ในขณะที่เทคโนโลยีและวิทยาการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว การนำเทคโนโลยีเข้าสู่ระบบการศึกษายังคงพัฒนาไม่ทั่วถึง สาเหตุนี้เองจึงเป็นอุปสรรคในการผลักดันประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน สาระสำคัญโดยส่วนใหญ่ปัญหาในระบบการศึกษาเกิดจากขาดความเชื่อถือในระบบ การสร้างความโปร่งใส และเพิ่มการมีส่วนร่วมของสังคมในการพัฒนาระบบ อาจจะช่วยแก้ไขปัญหาบางประการ การแก้ไขปัญหาระบบการศึกษาไม่ใช่เรื่องที่ง่าย และต้องการการร่วมมือจากทุกภาคส่วน ระบบการสอนสังคมควรที่มุ่งเน้นที่การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงเป็นรากฐานของระบบการศึกษา การสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย และถามคำถามที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน เพื่อเสริมทักษะทางความคิดและพัฒนาทักษะทางความคิด รวมถึงการสนับสนุนการพัฒนาตนเอง และการตัดสินใจที่มีผลต่อชีวิตประจำวัน การสร้างผลการเรียนที่เน้นที่การเรียนรู้เป็นระบบ เพื่อให้นิสิตเข้าใจหลักการและเหตุผลที่นำไปสู่ความรู้ และเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง ผ่านโอกาสในการแสดงออก และแบ่งปันความคิดเห็น การสร้างบรรยากาศที่เตรียมพร้อมและที่เป็นกันเอง เพื่อให้นิสิตได้เข้าใจถึงการสัมผัสกับโลกและสังเกตสิ่งต่าง ๆ ในทุก ๆ มิติ

คำสำคัญ : การพัฒนาระบบการศึกษา, หลักสูตรการสอนสังคม, พุทธนวัตกรรม

ABSTRACT

Some education systems still focus too much on teaching theory. This deprives learners of the practical skills necessary for practical work. While technology and science are growing rapidly. The introduction of technology into the education system is still not widely developed. This is why it is an obstacle to driving the country towards sustainable development. In essence, most of the problems in the education system stem from a lack of trust in the system. Creating transparency and increasing social participation in system development may help solve some problems. Solving the problem of the education system is not easy and requires cooperation from all sectors. The social teaching system should focus on experiential learning as the foundation of the education system. Creating meaningful learning and asking questions related to everyday situations to enhance cognitive skills and develop cognitive skills, including supporting personal development and decision-making that affect daily life. Creating learning outcomes that focus on systematic learning so that students understand the principles and reasons that lead to knowledge and strengthen responsibility for their actions through opportunities to express themselves and share opinions.

[1-4] คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย/Faculty of Education Mahachulalongkornrajavityalaya
Corresponding author, email: chalermphong239@gmail.com Tel. 0930247969

Creating a prepared and friendly atmosphere for students to understand how to experience the world and observe things in every dimension.

Keywords: Educational System Development, Social Teaching Curriculum, Buddhist Innovation

บทนำ

แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) มีเป้าหมายหลักของแผนพัฒนาการศึกษาฯว่า 1. การปรับโครงสร้างภาคการผลิต และบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม 2. การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ 3. การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม 4. การเปลี่ยนผ่านการผลิต และบริโภคไปสู่ความยั่งยืน 5. การเสริมสร้างความสามารถของประเทศในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงภายใต้บริบทโลกใหม่ (แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564)) เนื่องด้วยการศึกษาเป็นกระบวนการที่สร้างคนให้มีความรู้ ทักษะ และลักษณะบุคลิกภาพที่ดี เพื่อให้พร้อมที่จะเผชิญหน้ากับทั้งสิ่งแวดล้อมส่วนตัว และสังคม การศึกษาช่วยในการพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน และสร้างแรงบันดาลใจที่จะต่อสู้เพื่อตนเอง และสังคม รวมทั้งพร้อมที่จะประกอบอาชีพ เนื่องด้วยการศึกษามีผลกระทบในทุกด้านของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นทางสติปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม การศึกษาจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างคนที่เจริญก้าวหน้าในทุกมิติ (พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ และคณะ, 2559) นอกจากความจำเป็นด้านปัจจัยพื้นฐาน เช่น ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค การศึกษาก็ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญของชีวิต เพราะมีผลต่อการพัฒนาส่วนตัว และทำให้สามารถแสวงหาอาชีพได้ ดังนั้นการศึกษาไม่เพียงเพื่อการสืบสานความรู้เท่านั้น แต่ยังเสริมสร้างลักษณะนิสัยที่ดีงาม และพร้อมที่จะอยู่ในสังคมอย่างรับผิดชอบ เป็นทั้งการดูแลสุขภาพทางกาย และจิตใจ ซึ่งทั้งหมดนี้ทำให้การศึกษากลับเป็นปัจจัยที่สำคัญ และเท่าเทียมกับปัจจัยพื้นฐานที่สามารถพบเห็นได้ชัดเจนในชีวิตประจำวันของเรา

เมื่อพูดถึงประเทศที่กำลังพัฒนา พบว่าเมื่อผ่านไป 10 ปีแล้ว เรายังคงคำว่ากำลังพัฒนาต่อไป แม้ว่ามีการพูดถึงคำว่า "กำลังพัฒนา" อยู่บ่อยครั้ง แต่ความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้จริงนั้นยังมีน้อยมาก และเพื่อเน้นให้ประเทศพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญ การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญที่ต้องพัฒนาขึ้น นอกจากนี้ระบบการศึกษาต้องเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ ไม่เพียงแต่เป็นระบบแบบเดิม ๆ ที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง การปฏิรูปการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณา รัฐธรรมนูญในทุกฉบับมักจะกล่าวถึงการปฏิรูปการศึกษา แต่ในความเป็นจริง การศึกษายังคงเป็นแบบเดิม ๆ อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่ เทคโนโลยีและวิทยาการต่าง ๆ ได้เจริญเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพ แต่เราต้องให้ความสำคัญในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในเป้าหมายที่ถูกต้อง (นิภาภัทร ปรากฏผล, 2564)

ปัญหาที่อยู่ในระบบการศึกษาปัจจุบัน คือ ขาดความยืดหยุ่นในกระบวนการเรียนรู้ ระบบการศึกษามักจะมีโครงสร้างแบบเดิม ที่ไม่สามารถปรับปรุงได้ตามความต้องการของนักเรียนแต่ละคน การที่เนื้อหา และวิธีการสอนมีความหลากหลายน้อย ส่งผลให้บางนักเรียนไม่สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ พร้อมทั้งยังมีปัญหาในด้านความสามารถในการเข้าถึงการศึกษา นักเรียนที่อยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลหรือมีทรัพยากรน้อย มีความยากลำบากในการเข้าถึงการศึกษาที่คุณภาพ ดังนั้นทิศทางที่ควรจะเป็น คือ การพัฒนาทักษะที่เน้นทางปฏิบัติ ระบบการศึกษาบางแห่งยังคงเน้นการสอนทฤษฎีมากเกินไป ทำให้ผู้เรียนขาดทักษะทางปฏิบัติที่จำเป็นในการทำงานจริง ในขณะที่เทคโนโลยีและวิทยาการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว การนำเทคโนโลยีเข้าสู่ระบบการศึกษายังคงพัฒนาไม่ทั่วถึง สาเหตุนี้เอง จึงเป็นอุปสรรคในการผลักดันประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน สาระสำคัญโดยส่วนใหญ่ ปัญหาในระบบการศึกษาเกิดจากขาดความเชื่อถือในระบบ การสร้างความโปร่งใสและเพิ่มการมีส่วนร่วมของสังคมในการพัฒนาระบบ อาจจะช่วยแก้ไขปัญหาบางประการ การแก้ไขปัญหาระบบการศึกษาไม่ใช่เรื่องที่ง่าย และต้องการการร่วมมือจากทุกภาคส่วน ความเข้าใจต่อปัญหา และการพัฒนาระบบอย่างยั่งยืนจึงเป็นสิ่งจำเป็น ด้วยเหตุนี้ การแก้ไขปัญหาในระบบการศึกษาต้องเริ่มต้นจากการปฏิรูปที่จริงจัง โดยการให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการศึกษา และการพัฒนาระบบการศึกษาเพื่อที่จะเจริญไปในยุคที่เทคโนโลยีเจริญเติบโตอย่างก้าวกระโดด การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา และ

การพัฒนาระบบการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญ ส่งผลให้ทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถ และมีความรู้ทางเทคโนโลยีมีอยู่ในประเทศนี้

บทความนี้จึงเสนอถึงแนวโน้มความเป็นไปได้สำหรับการศึกษา การพัฒนาระบบการศึกษาหลักสูตรการสอนสังคมเชิงพุทธนวัตกรรม เพื่อเสนอถึงแนวทางในการแก้ไขระบบการศึกษาในเชิงนามธรรมไปสู่รูปธรรมต่อไป

มาตรฐานระบบการศึกษาระดับชาติ

ผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการศึกษา (Desired Educational Outcomes : DEO Thailand) หมายถึง คุณลักษณะที่คนไทย ควรพัฒนาเพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศให้มั่นคงและยั่งยืน คนไทย ควรสามารถรักษาเสถียรภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของชาติไทย โดยการส่งเสริมให้เป็นบุคคลที่มีคุณธรรม ยึดมั่นค่านิยมที่ส่งเสริมสร้างความเป็นไทย และสามารถแข่งขันในสถานการณ์ระดับโลกได้อย่างเหนือชั้น คุณลักษณะเหล่านี้สามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้านหลัก (มาตรฐานการศึกษาของชาติ, 2561) ดังนี้

ผู้เรียน(Learner Person) เพื่อสร้างงานและคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ปรับตัว ยืดหยุ่น สามารถเผชิญกับโลกดิจิทัล และอนาคตได้อย่างมั่นคง มีความเป็นผู้นำ มีความรู้ความรอบรู้หลากหลาย มีปัญญาในการคิด สามารถนำความรู้และทักษะต่าง ๆ มาใช้ในการสร้างงาน สร้างอาชีพ และเพิ่มคุณภาพชีวิตส่วนตัว และสังคมในทุกด้าน

ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม (Innovative Co-creator) เพื่อสังคมที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ร่วมแก้ปัญหาสังคม บูรณาการข้ามศาสตร์ และสร้างนวัตกรรม เพื่อเพิ่มโอกาสและมูลค่าให้ตนเอง สังคมและประเทศ

พลเมือง ที่เข้มแข็ง (Active Citizen) เพื่อสันติสุข กล้าที่จะต่อต้านการกระทำผิด ให้ค่าความรู้และความสามารถ และเป็นพลเมืองที่แข็งแกร่ง มีการร่วมมือในการสร้างสรรค์การพัฒนาตนเองและสังคมที่ยั่งยืน รวมถึงการขจัดความขัดแย้งและสร้างสันติสุข ทั้งในสังคมไทยและระดับโลกเช่นกัน

ค่านิยมร่วม : ความเพียรอันบริสุทธิ์ ความพอเพียง วิถีประชาธิปไตย ความเท่าเทียมเสมอภาค

คุณธรรม : ลักษณะนิสัยที่ดี และคุณธรรมพื้นฐานที่เป็นความดีงาม เช่น ความมีวินัย ความขยัน ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

การจัดระบบการศึกษาที่ดีที่สุดในโลก

สภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum) การจัดลำดับคุณภาพระบบการศึกษาที่ดีที่สุด คือ กระบวนการที่มีการพัฒนา และปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหนือกว่า ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม และตลาดแรงงานในอนาคต โดยมีลักษณะที่เป็นระบบมีความชัดเจนทั้งด้านการเรียนรู้ การสอน และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เพื่อทำให้ผู้เรียนพร้อมที่จะเข้าสู่สังคมการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยดังกล่าวคือสิ่งที่ทำให้ระบบการศึกษาเด่นชัดขึ้น สภาเศรษฐกิจโลก (World Economic Forum) จึงได้จัดลำดับคุณลักษณะที่ทำให้ระบบการศึกษาดี และนำเสนอลำดับคุณภาพระบบการศึกษาที่ดีที่สุด 3 ลำดับ ดังนี้

ระบบการศึกษาในสาธารณรัฐฟินแลนด์

ระบบการศึกษาในสาธารณรัฐฟินแลนด์ (สัญชัย นิระมล, 2562) ระบบการศึกษาในสาธารณรัฐฟินแลนด์มีความมุ่งหมายถึงความเท่าเทียม และการให้โอกาสที่เท่าเทียมให้แก่ทุกคน เป็นหัวใจของระบบการศึกษาในประเทศฟินแลนด์ ประเทศฟินแลนด์เชื่อว่าการศึกษาเป็นสิทธิของมนุษยชนทุกคน และมีอิทธิพลในการกำหนดมุมมองในการจัดสวัสดิการทางการศึกษาให้แก่ประชาชน การศึกษาในฟินแลนด์ถูกกำหนดให้ไม่มีค่าใช้จ่ายตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา และมีการให้สวัสดิการที่สนับสนุนการศึกษาอย่างครบวงจร เช่น การจัดอาหารให้กับโรงเรียน และการให้สื่อการเรียนรู้แก่นักเรียนโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย

สำหรับพื้นที่ห่างไกลและมีประชากรเบาบาง ฟินแลนด์มีการดำเนินการทางระบบการขนส่งของโรงเรียนให้บริการ โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย และมีบริการที่พักสำหรับนักเรียนในท้องถิ่นนั้นด้วย เป็นการเน้นให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ รัฐบาลฟินแลนด์เห็นความสำคัญของคุณวุฒิทางการศึกษาในการทำงาน ดังนั้นจึงมีการขยายระยะเวลาการศึกษาภาคบังคับให้สูงขึ้น เพื่อเสริมคุณค่าให้แก่การศึกษาของประชากร โดยเฉพาะการศึกษาของเด็กและเยาวชน

การเรียนรู้สำหรับนักศึกษาที่เป็นพลเมืองของฟินแลนด์ รวมถึงพลเมืองของสหภาพยุโรปหรือเขตเศรษฐกิจยุโรป มีการศึกษาโดยไม่เสียค่าเล่าเรียนในระดับปริญญาตรี และบัณฑิตศึกษาในภาษาฟินแลนด์หรือสวีเดน แต่หากเรียนในภาษาอังกฤษหรือภาษาอื่นจะต้องเสียค่าเล่าเรียน อย่างไรก็ตาม ยังมีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมสมาพันธ์นักศึกษารายปี ซึ่งมีอัตราค่าธรรมเนียมประมาณ 80-100 ยูโร แต่จะนำมาใช้ในการสนับสนุนนักศึกษาในรูปแบบส่วนลดต่าง ๆ เช่น ในร้านอาหารของนักศึกษา และการใช้ระบบขนส่งสาธารณะ นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยในฟินแลนด์ยังมีระบบทุนการศึกษาของตนเองเพื่อช่วยเหลือนักศึกษานอกสหภาพยุโรปหรือนอกเขตเศรษฐกิจยุโรปที่ต้องชำระค่าเล่าเรียน ทำให้ทุกคนมีโอกาสที่จะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงทั่วประเทศ และบรรลุคุณวุฒิทางการศึกษาที่สูงสุด สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังต่อไปนี้

1. เท่าเทียม ระบบการศึกษาในสาธารณรัฐฟินแลนด์เน้นการให้โอกาสและสิทธิเท่าเทียมให้แก่ทุกคนโดยไม่คิดค่าใช้จ่ายตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา
2. การศึกษายุติธรรม การศึกษาถือเป็นสิทธิของมนุษยชนทุกคน และระบบการศึกษามุ่งเน้นที่จะทำให้ทุกคนสามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียม

3. สวัสดิการทางการศึกษา ระบบการศึกษาในฟินแลนด์ให้สวัสดิการทางการศึกษาที่ครอบคลุมทุกระดับการศึกษา เช่น อาหารในโรงเรียน และสื่อการเรียนรู้ โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย

4. เน้นคุณค่าทางการศึกษา รัฐบาลฟินแลนด์เห็นความสำคัญของคุณค่าทางการศึกษาในการทำงาน ดังนั้นมีการขยายระยะเวลาการศึกษาภาคบังคับ

5. ระบบการสนับสนุน มีการสนับสนุนนักศึกษาในรูปแบบส่วนลดต่าง ๆ เช่น สวัสดิการในร้านอาหารของนักศึกษา ระบบขนส่งของโรงเรียน และทุนการศึกษาเพื่อช่วยเหลือนักศึกษาที่ต้องชำระค่าเล่าเรียน

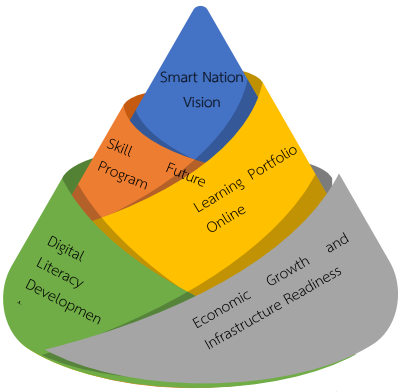

ระบบการศึกษาในสิงคโปร์

ระบบการศึกษาในสิงคโปร์ (นยารัตน์ จันทร์สว่าง, 2563) ในยุคที่นาย ลี เซียน ลุง รัฐบาลปัจจุบันของสิงคโปร์มุ่งหวังที่จะนำประเทศสู่ Smart Nation โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและเพิ่มความสามารถของประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยที่สุดของ งโลก เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชาติ เตรียมความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน และแรงงานที่มีคุณภาพ เพื่อสร้างโอกาสให้แก่ประชาชน และสร้างสังคมที่มีความมั่นคงและยั่งยืน นโยบายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่โดดเด่นของสิงคโปร์ คือ โครงการ Skill Future เป็นอีกตัวอย่างหนึ่ง โครงการนี้เริ่มต้นในปี 2559 และใช้งบประมาณมากถึง 400 ล้านดอลลาร์สิงคโปร์ต่อปี ส่งเสริมให้มีการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อเตรียมความพร้อมในการทำงาน โดยชาวสิงคโปร์ที่มีอายุ 25 ปีขึ้นไปสามารถรับ Skill Future Credit ที่เริ่มต้นที่ 500 ดอลลาร์สิงคโปร์ และรัฐบาลจะเติมเงินให้อย่างสม่ำเสมอ โดยไม่มีวันหมดอายุ โครงการนี้ใช้ได้เฉพาะสำหรับการสมัครเรียนหลักสูตรอบรมทักษะอาชีพเพิ่มเติมที่ รัฐบาลเห็นชอบประมาณ 12,500 หลักสูตร นอกจากนี้ ตั้งแต่ปี 2560 ชาวสิงคโปร์ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาได้มี Learning Portfolio ออนไลน์เป็นของตนเองที่จะช่วยในการประเมินลักษณะเฉพาะของบุคคล และช่วยแนะนำด้านการวางแผนการศึกษา การทำงาน และการเรียนรู้ตลอดชีวิตของแต่ละบุคคลในสิงคโปร์ นี่เป็นการพัฒนาที่ช่วยกระจายความรู้ และทักษะในประชากรที่อยู่ในยุคดิจิทัลที่เติบโตขึ้นอย่างก้าวกระโดด และสร้างฐานความรู้ที่แข็งแกร่งสำหรับประชาชนในอนาคตของสิงคโปร์และประเทศในทุกๆ ด้านของการพัฒนา

สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังต่อไปนี้

1. Smart Nation Vision นาย ลี เซียน ลุง รัฐบาลปัจจุบันของสิงคโปร์มุ่งหวังที่จะนำประเทศสู่ Smart Nation โดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและเพิ่มความสามารถของประเทศ

2. Skill Future Program โครงการ Skill Future เป็นนโยบายที่โดดเด่นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มุ่งเน้นการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตและเตรียมความพร้อมในการทำงาน นักเรียนที่มีอายุ 25 ปีขึ้นไปสามารถรับ Skill Future Credit และรัฐบาลมอบทุนให้อย่างสม่ำเสมอ.

3. Learning Portfolio Online การสร้าง Learning Portfolio ออนไลน์สำหรับชาวสิงคโปร์ทุกระดับการศึกษา เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการประเมินลักษณะเฉพาะของบุคคล และช่วยแนะนำด้านการวางแผนการศึกษา การทำงาน และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4. Digital Literacy Development การพัฒนาทักษะดิจิทัลที่ช่วยกระจายความรู้ และทักษะในประชากร สร้างฐานความรู้ที่แข็งแกร่งสำหรับประชาชนในอนาคตของสิงคโปร์

5. Economic Growth and Infrastructure Readiness การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ เตรียมความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน แรงงานที่มีคุณภาพ เพื่อสร้างโอกาส และสร้างสังคมที่มีความมั่นคงและยั่งยืน

ระบบการศึกษาในสิงคโปร์

ระบบการศึกษาประเทศสวิตเซอร์แลนด์ (คู่มือการดำรงชีวิตในสวิตเซอร์แลนด์ เส้นทางสู่สวิตเซอร์แลนด์, 2558) นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศนี้มีทางเลือกการศึกษาที่หลากหลายตามความสนใจ และเป้าหมายอาชีพที่ต้องการตามหา ซึ่งสามารถแยกนักเรียนออกเป็นสองกลุ่มหลัก คือ นักเรียนที่สนใจสายสามัญ และนักเรียนที่ต้องการเรียนทางอาชีวะ

สำหรับนักเรียนที่ต้องการเรียนสายสามัญ มีทางเลือกสองแบบหลักในการดำเนินการ กลุ่มแรกเป็นโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาหรือ "Matura School / Gymnasien" ที่มีทั่วทุกรัฐ นักเรียนจะเริ่มเรียนในชั้นปีที่ 9 หรือ 10 และเรียนต่ออีก 4 ปี ในบางรัฐที่ใช้ภาษาเยอรมัน โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาอาจจะเริ่มต้นตั้งแต่เกรด 7 และใช้เวลาเรียน 6 ปีหลังจากผ่านการสอบ นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาจะได้รับใบรับรองที่สามารถนำไปใช้สมัครเข้ามหาวิทยาลัยหรือสถาบันเทคโนโลยี อีกกลุ่มคือ "Specialised Middle Schools / Fachmittelschulen" ที่เน้นการศึกษาทางอาชีวะ โรงเรียนนี้เหมาะสำหรับนักเรียนที่ต้องการเตรียมตัวเข้าสู่สายอาชีพโดยตรง นักเรียนจะศึกษาสายอาชีพเฉพาะ เช่น สุขภาพและการทำงานเพื่อสังคม หรือ การศึกษาและการออกแบบ ระยะเวลาการศึกษา คือ 3 ปี สำหรับนักเรียนที่ต้องการมุ่งสู่สายอาชีพโดยตรง มีระบบการศึกษาอาชีวะที่เน้นทั้งในระดับปริญญาตรีและระดับอาชีวะ นักเรียนประมาณ 2 ใน 3 ของประเทศเลือกเรียนระดับอาชีวะ ซึ่งระดับอาชีวะมีมากกว่า 250 สายอาชีพที่นักเรียนสามารถเลือกศึกษาได้

ระดับอุดมศึกษาในประเทศนี้มีความหลากหลายมาก การศึกษาในระดับอาชีวะขั้นสูง หรือ "Higher Vocational Education and Training" เป็นตัวอย่างของระดับการศึกษาที่ไม่ใช่มหาวิทยาลัย นอกจากนี้ ยังมี "Universities of Applied Science" ที่เปิดสอนหลักสูตรระดับปริญญาตรี และปริญญาโททางด้านอาชีพ มหาวิทยาลัยเหล่านี้มีทั้งของทางภาครัฐ และภาคเอกชน

สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังต่อไปนี้

1. ความหลากหลาย นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศนี้มีทางเลือกการศึกษาที่หลากหลายตามความสนใจและเป้าหมายอาชีพที่ต้องการตามหา

2. สายสามัญและสายอาชีวะ การแบ่งแยกระดับมัธยมศึกษาเป็นสองกลุ่มหลัก นักเรียนที่สนใจสายสามัญและนักเรียนที่ต้องการเรียนทางอาชีวะ

3. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา นักเรียนสายสามัญสามารถเลือกเรียนในโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา (Matura School / Gymnasien) ที่มีทั่วทุกรัฐ เริ่มต้นตั้งแต่ชั้นปีที่ 9 หรือ 10

4. Specialised Middle Schools สำหรับนักเรียนที่ต้องการเรียนทางอาชีวะ มีโรงเรียนเฉพาะทาง (Specialised Middle Schools / Fachmittelschulen) ที่เน้นการศึกษาทางอาชีวะเฉพาะ เช่น สุขภาพและการทำงานเพื่อสังคม หรือ การศึกษาและการออกแบบ

5. การศึกษาในระดับอาชีวะ นักเรียนที่สนใจสายอาชีวะมีหลากหลายทางเลือก ทั้งการศึกษาในระดับอาชีวะขั้นสูง และการศึกษาที่มุ่งเน้นทั้งในระดับปริญญาตรีและระดับอาชีวะ

ทิศทางการพัฒนาหลักสูตรการสอนสังคม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ รับรู้ถึงความสำคัญและความจำเป็นในการผลิตบุคลากรที่มีความรู้ และทักษะทางการสอนสังคมศึกษาที่มีคุณภาพ องค์ความรู้ และประสบการณ์ที่เน้นที่จะผลิตบุคคลที่มีความรู้จริง สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อกระตุ้นการใช้ความรู้ทางสังคมศึกษาในการสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการ

ปัจจุบัน ทางภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีคณาจารย์และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เตรียมความพร้อมทั้งในด้านบุคลากรครุภัณฑ์สำนักงาน และอุปกรณ์การเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับการศึกษาในสาขาการสอนสังคมศึกษา ซึ่งสามารถรองรับการจัดการเรียนการสอน และการศึกษาวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ทางภาควิชาหลักสูตรและการสอนมีความตั้งใจที่จะเปิดสอนหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นในสาขาการสอนสังคมศึกษา โดยผสมผสานแนวคิดทางด้านพุทธศาสนา เพื่อให้นิสิตได้รับความรู้ และความเข้าใจที่ลึกซึ้งในสาขาวิชาดังกล่าว สามารถนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่สามารถเป็นทางเลือกหนึ่งในการพัฒนากำลังคนเพื่อให้นำไปสู่การพัฒนาขีดความสามารถของประเทศต่อไป และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการผลิตครุศาสตรมหาบัณฑิตตามปรัชญาที่ตั้งไว้จึงมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อผลิตมหาบัณฑิตวิชาชีพที่มีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร ออกแบบ และจัดระบบการเรียนการสอนสังคมศึกษา

2. เพื่อผลิตมหาบัณฑิตให้เป็นผู้ใฝ่รู้ ศึกษา ค้นคว้า วิจัย และสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เพื่อผลิตมหาบัณฑิตให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีเหตุผล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคม สามารถบูรณาการพระพุทธศาสนากับการสอนสังคมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. เพื่อผลิตมหาบัณฑิตวิชาชีพให้มีความสามารถในการสอนสังคมศึกษา

การพัฒนาระบบการศึกษาหลักสูตรการสอนสังคมเชิงพุทธนวัตกรรม

พระพุทธองค์ทรงตรัสถึงหลักธรรมในการพัฒนาประการหนึ่ง ความว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม 7 ประการ เป็นผู้ควรของคำนับ ฯลฯ เป็นนาบุญของโลก ธรรม 7 ประการนี้ คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ 1) เป็นธัมมัญญู รู้จักธรรม(เหตุ) 2) อัตถัญญู รู้จักอรรถ(ผล) 3) อัตตัญญู รู้จักตน 4) มัญตัญญู รู้จักประมาณ 5) กาลัญญู รู้จักกาล 6) ปริสัญญู รู้จักบริษัท 7) ปุคคลปโรปรัญญู รู้จักเลือกคบคน ฯลฯ (องฺ.สตฺตก. (ไทย) 23/68/143.)

1) เป็นธัมมัญญู รู้จักธรรม (เหตุ) การสอนที่มุ่งเน้นที่การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงให้นิสิตเป็นผู้รู้จักเหตุ จะช่วยสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย และถามคำถามที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน ด้วยเหตุนี้ไม่เพียงแต่เสริมทักษะทางความคิด แต่ยังส่งเสริมการพัฒนาทักษะทางวิเคราะห์ ที่สอนนิสิตในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาทางด้านเหตุผล

2) อัตถัญญู รู้จักอรรถ (ผล) การสอนให้นิสิตเป็นผู้รู้จักเหตุมีผลต่อการพัฒนาทักษะสืบค้นข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ การสั่งสอนให้นิสิตเรียนรู้เป็นระบบจะช่วยให้พวกเขาเข้าใจหลักการและเหตุผลที่นำไปสู่

ความรู้ การสอนนี้ช่วยให้นิสิตมีความเข้าใจถึงการสัมผัสกับโลก และสังเกตสิ่งต่าง ๆ ในทุก ๆ มิติ นอกจากนี้ยังเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง และผลที่อาจเกิดขึ้นจากการตัดสินใจของพวกเขา

3) อัตตัญญู รู้จักตน การสอนนิสิตให้เข้าใจ และรู้จักตนเองเป็นหนึ่งในภารกิจสำคัญของการศึกษาทั้งหลาย ไม่เพียงแต่การส่งเสริมทักษะ และความรู้ทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังเน้นไปที่การพัฒนาตัวบุคคลในด้านความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง การทำนายและการวิเคราะห์สิ่งที่ทำให้นิสิตรู้จักตนเอง มีผลกระทบอย่างมากต่อการเรียนรู้ และการเติบโตทางส่วนบุคคล เพื่อให้นิสิตรู้จักตนเองอย่างลึกซึ้งมีความสำคัญที่จะสร้างบรรยากาศการเรียนที่เตรียมพร้อม และที่เป็นกันเอง ผู้สอนควรให้โอกาสในการแสดงออก และแบ่งปันความคิดเห็น เช่น การให้โจทย์การทำแบบสำรวจตัวเอง หรือกิจกรรมที่กระตุ้นให้นิสิตนึกถึงความตั้งใจ และค่านิยมของตนเอง

4) มัญตัญญู รู้จักประมาณ ในการสอนเรื่องนี้ ผู้สอนควรให้นิสิตมีโอกาสทดลอง และสำรวจตนเอง เรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้พวกเขาเข้าใจถึงความสำคัญของประสบการณ์ และการเรียนรู้ที่ได้รับจากทุก ๆ เหตุการณ์ นอกจากนี้ยังควรเน้นให้นิสิตรู้จักฟัง และทำความเข้าใจในความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้พวกเขาสามารถมีมุมมองที่หลากหลาย และเข้าใจความต้องการของผู้อื่นได้ การสร้างการติดต่อ และสร้างความเข้าใจต่อตนเอง และผู้อื่น จะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพ และทักษะการสื่อสาร ผู้สอนควรสร้างกิจกรรมที่ให้นิสิตมีโอกาสทำความรู้จักตนเองและเข้าใจผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นผ่านการทำโปรเจกต์ร่วมกันหรือกิจกรรมที่ต้องทำงานเป็นทีม

5) กาลัญญู รู้จักกาล เพื่อให้นิสิตเป็นผู้รู้จักเวลาได้ดีมากขึ้น การสอนควรมุ่งเน้นที่การจัดการเวลาในทางที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเอง ความสามารถในการวางแผนเรื่องเวลา และการกำหนดลำดับขั้นตอนในการทำงาน สิ่งเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างทักษะที่สำคัญที่นิสิตจะนำไปใช้ในชีวิตหลังการศึกษา การสอนที่เน้นการเรียนรู้เกิดขึ้นไม่เพียงแค่ในห้องเรียน แต่ยังต้องมอบโอกาสให้นิสิตได้เรียนรู้จากสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การฝึกงาน การทำโครงการ หรือการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการ และสังคม นิสิตจะได้พบเห็น และรับรู้ถึงเหตุและผลของการกระทำของตนเอง

6) ปริสัญญู รู้จักบริษัท (สังคม) การสอนควรเน้นการพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมรอบข้างของนิสิต ไม่เพียงแค่เรียนรู้เกี่ยวกับโครงสร้าง และกฎระเบียบ แต่ยังส่งผลให้นิสิตเข้าใจถึงวัฒนธรรม ค่านิยม และความหลากหลายทางวัฒนธรรม การพัฒนาทักษะสังคมสามารถส่งผลให้นิสิตเป็นส่วนหนึ่งของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการแก้ไขปัญหาในที่ทำงานหรือชุมชน

7) ปุคคลปโรปรัญญู รู้จักเลือกคบคน การเรียนรู้ไม่ได้จำกัดอยู่ในพื้นที่ของห้องเรียนเท่านั้น การสอนควรผสมผสานกับกิจกรรมสังคม ที่จะทำให้นิสิตได้เรียนรู้ทักษะการสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการทำความเข้าใจผู้อื่น นิสิตควรได้รับการสนับสนุนในการพัฒนาความสามารถในการเลือกคบคนที่ดี ทั้งในทางวิชาการ และทักษะทางสังคม สถาบันควรสร้างโอกาสให้นิสิตได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ช่วยพัฒนาทักษะเหล่านี้ สามารถเลือกคบคน และเตรียมพร้อมในการเผชิญกับความท้าทายในการตัดสินใจในชีวิตที่เต็มไปด้วยความสำเร็จ และความสุข

รูปแบบระบบการศึกษาหลักสูตรการสอนสังคม 1. ระบบการสนับสนุน มีการสนับสนุนนักศึกษาในรูปแบบส่วนลดต่าง ๆ เช่น สวัสดิการในร้านอาหารของนักศึกษา ระบบขนส่งของโรงเรียน และทุนการศึกษาเพื่อช่วยเหลือนักศึกษาที่ต้องชำระค่าเล่าเรียน

2. Skill Future Program โครงการ Skill Future นโยบายในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มุ่งเน้นการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต และเตรียมความพร้อมในการทำงาน นักเรียนที่มีอายุ 25 ปีขึ้นไปสามารถรับ Skill Future Credit และรัฐบาลควรมีงบประมาณในการสนับสนุนอย่างสม่ำเสมอ

3. Economic Growth and Infrastructure Readiness การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ การศึกษา และเตรียมความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและแรงงานที่มีคุณภาพ เพื่อสร้างโอกาสและสร้างสังคมที่มีความมั่นคงและยั่งยืน

4. ร่วมแก้ปัญหาสังคม บูรณาการข้ามศาสตร์ และสร้างนวัตกรรม เพื่อเพิ่มโอกาสและมูลค่าให้ตนเอง สังคม และประเทศ.

5. ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ปรับตัว ยืดหยุ่น สามารถเผชิญกับโลกดิจิทัล และอนาคตได้อย่างมั่นคง มีความเป็นผู้นำ มีความรอบรู้หลากหลาย มีปัญญาในการคิด สามารถนำความรู้ และทักษะต่าง ๆ มาใช้ในการสร้างงาน อาชีพ และเพิ่มคุณภาพชีวิต ส่วนตัว และสังคมในทุกด้าน

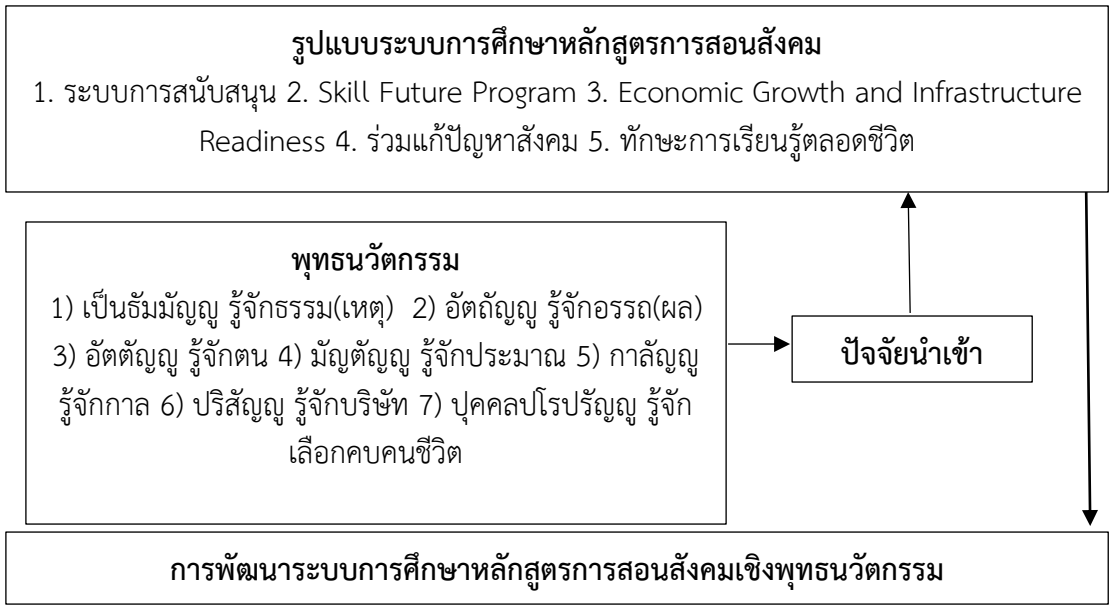

สรุป

ระบบการสอนสังคมควรที่มุ่งเน้นที่การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งนับว่าเป็นรากฐานของระบบการศึกษา เน้นการสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย และถามคำถามที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน เพื่อเสริมทักษะทางความคิด และพัฒนาทักษะทางการวิเคราะห์ รวมถึงการสนับสนุนการพัฒนาตนเอง และการตัดสินใจที่มีผลต่อชีวิตประจำวัน การสร้างผลการเรียนที่เป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจหลักการ และเหตุผลที่นำไปสู่ความรู้ และเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง ผ่านโอกาสในการแสดงออก แบ่งปันความคิดเห็น การสร้างบรรยากาศที่เตรียมพร้อม เป็นกันเอง เพื่อให้นิสิตได้เข้าใจถึงการสัมผัสกับโลก และสังเกตสิ่งต่าง ๆ ในทุก ๆ มิติ

การเรียนการสอนไม่เพียงเสริมทักษะทางวิชาการ แต่ยังควรเน้นที่การพัฒนาตัวบุคคลในด้านความเข้าใจต่อตนเอง และผลที่อาจเกิดขึ้นจากการตัดสินใจของพวกเขา พัฒนาทักษะสืบค้นข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ การวิเคราะห์เป็นสิ่งที่ทำให้นิสิตรู้จักตนเองมากขึ้น โดยให้โอกาสในการแสดงออก และทำความเข้าใจในความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อส่งเสริมการสร้างการติดต่อและความเข้าใจที่ลึกซึ้งต่อตนเองและผู้อื่น การทดลองและสำรวจตนเอง เพื่อให้นิสิตได้เรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ และเข้าใจถึงความสำคัญของประสบการณ์ในการเรียนรู้

ทั้งนี้ต้องมีการสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สวัสดิการ ทุนการศึกษา และโครงการ Skill Future เพื่อสนับสนุนผู้เรียน ในการพัฒนาทักษะ และเตรียมความพร้อมในการทำงาน ท้ายที่สุด การเรียนการสอนควรเน้นที่การสร้างการติดต่อ และเลือกคบคนที่ดี การจัดการเวลา การพัฒนาความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการเตรียมความพร้อมในการเผชิญกับโลกดิจิทัลและอนาคต ทั้งนี้ทุกสิ่งที่ได้กล่าวถึงส่งผลทำให้นิสิตได้รับการศึกษาที่ครอบคลุม และมีประสิทธิภาพ ทำให้พวกเขามีความพร้อมทั้งในด้านทางวิชาการ และสมรรถภาพที่จะเตรียมพร้อมในการเผชิญกับอุตสาหกรรม และสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

เอกสารอ้างอิง

กมล ภู่ประเสริฐ. (2554). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา.* กรุงเทพมหานคร: บริษัท ทิปส์ พับลิเคชั่น. 54.

นยารัตน์ จันทร์สว่าง. (2563). ทุนมนุษย์ : กุญแจเพื่อการพัฒนาชาติของสิงคโปร์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.* 2(1) 329-349.

นิภาภัทร ปรากฏผล. (2564). นวัตกรรมการศึกษาเชิงพุทธ. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม.* 6(3) : 206-217.

แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. 50.

พระครูวินัยธรจักรี ศรีจารุเมธีญาณ. ผศ.ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ และผศ.ดร.สัญญา เคณาภูมิ. (2559). ปรัชญาการศึกษาของไทยกับสังคมโลกไร้พรมแดน. *วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.* 3(1). 117-136.

สมาคมหญิงไทยเพื่อหญิงไทย สวิตเซอร์แลนด์. (2558). *คู่มือการดำรงชีวิตในสวิตเซอร์แลนด์ เส้นทางสู่สวิตเซอร์แลนด์.* เพชรบุรี: เพชรบุรีออฟเซท. 21-23

สัญชัย นิระมล. (2562). การศึกษาโดยไม่มีค่าใช้จ่ายในสาธารณรัฐฟินแลนด์. *วารสารกฎหมายและสังคมรังสิต.* 3(1) : 19-32.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. *มาตรฐานการศึกษาของชาติ พ.ศ.2561.* นนทบุรี : บริษัท 21 เซ็นจูรี่ จำกัด. 9

Bruce Joyce. Marsha Weil. *Model of teaching.* Englewood Cliffs. (NJ.: Prentice-Hall. 1986).

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4

Digital leadership of school administrators Under the jurisdiction of the Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office, Area 4

สุภาภรณ์ สมควร [1]
Supaporn Somkwan

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูและ 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 318 คน ได้มาโดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่าเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีค่าความเที่ยงเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยปรากฏว่า 1) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการประสานความร่วมมือดิจิทัล ด้านการสื่อสารดิจิทัล ด้านการมีความรู้ดิจิทัล และด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล และ 2) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมีความรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่กับผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลางแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่มีภาวะผู้นำดิจิทัลสูงกว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลาง

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษา ประถมศึกษา

ABSTRACT

This research aims to 1) study the level of digital leadership of school administrators according to teachers' perceptions and 2) compare the digital leadership of school administrators. Under the jurisdiction of the Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office, Area 4, classified according to the size of the educational institution.

The sample group includes teachers in educational institutions. Under the Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office, Area 4, academic year 2022, a total of 318 people were

[1] นักศึกษาระดับมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช/ Educational Administration major Faculty of Education Sukhothai Thammathirat Open University
Corresponding author, email: googai1538@gmail.com Tel. 0820805042

obtained using Krejci and Morgan's tables. Then, stratified sampling was used according to the size of the educational institution. The research tool is a questionnaire measuring the digital leadership of educational institution administrators with a reliability of .98. Statistics used in data analysis include frequency, percentage, mean, standard deviation. and one-way analysis of variance.

The results of the research show that 1) The digital leadership of school administrators according to teachers' perceptions overall and in each aspect is at a high level. The average values are arranged from highest to lowest in terms of digital collaboration. digital communication Digital literacy and in terms of having a digital vision, and 2) the results of comparing the digital leadership of educational institution administrators classified by the size of the educational institution are not different. When considering each aspect, it was found that the digital leadership of school administrators and the digital knowledge of administrators of large schools and administrators of medium-sized schools were significantly different at the .05 level. Large educational institutions have higher digital leadership than administrators of medium-sized educational institutions.

Keywords: digital leadership, educational institution administrators, primary education

1.บทนำ

กระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลมีผลกระทบต่อการปฏิรูปและการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การศึกษาหรือการดำรงชีวิตของมนุษยชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาหรือ covid-19 ที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงเกือบทุกประเทศทั่วโลกในปี ค.ศ. 2020 นี้เป็นการตอกย้ำและเร่งเร้าให้เห็นความสำคัญจำเป็นของเทคโนโลยีดิจิทัล ทำให้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทและมีพลังมหาศาลต่อการเอื้อประโยชน์ในวิถีชีวิตประจำวันของผู้คน รวมถึงหน่วยงานต่าง ๆ สามารถขับเคลื่อนไปได้ท่ามกลางสถานการณ์วิกฤต ซึ่งสภาวะดังกล่าวกระทบต่อการจัดการศึกษาทั้งการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาอย่างมากสถานศึกษาจะต้องใช้เทคโนโลยีและระบบออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้และการทำงานภายใต้วิถีปกติใหม่ (New Normal) ดังนั้นการศึกษาในยุคดิจิทัลจะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือ ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ครู ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นกลไกสำคัญและมีอิทธิพลสูงสุดต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จากระบบการศึกษา ประสิทธิภาพของการบริหารและประสิทธิผลของสถานศึกษา นักวิชาการหลายท่านมีความเห็นตรงกันว่าความสำเร็จหรือความล้มเหลวทางการศึกษานั้น ขึ้นอยู่กับผู้บริหารส่วนหนึ่ง (สุกัญญา แช่มช้อย, 2561) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นตัวแปรสำคัญในด้านการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้ ความสามารถ คุณลักษณะ ทักษะ ประสบการณ์ ทางการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ทั้งนี้ผู้บริหารจำเป็นต้องพัฒนาตนให้มีทักษะจำเป็นสำหรับผู้บริหารในยุคดิจิทัล เช่น ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี (technology leadership) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (innovative leadership) และพัฒนาความรู้ จึงถือว่าเป็นภาวะผู้นำดิจิทัล โดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology) มาใช้สนับสนุนการเรียนรู้ในทุกระดับการจัดการศึกษา เป็นมาตรการในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เข้า

กับการบริหารวิชาการของสถานศึกษา ในการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาวิธีการเรียนรู้ของตนเอง ตามความต้องการและความถนัดของผู้เรียน สามารถสร้างสังคมฐานความรู้ (Knowledge-Based Society) ของตนเอง โดยผู้บริหารสถานศึกษานั้นต้องเป็นผู้นำทางวิชาการควบคู่กับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารงานวิชาการอันจะส่งผลต่อผู้เรียนมากที่สุด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 มีพันธกิจส่งเสริมสนับสนุนการบริหารจัดการโดยใช้เทคโนโลยี นวัตกรรมเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาการจัดการศึกษา มีเป้าประสงค์เพื่อสถานศึกษาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพและมาตรฐานระดับชาติในด้านวิชาการ มีและใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ในการบริหาร จัดการและการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพมีเครือข่ายที่เข้มแข็งในการขับเคลื่อนวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาองค์ความรู้ของผู้เรียนให้ทับเทียมกับองค์ความรู้ของนักเรียนในประเทศ และองค์ความรู้ระดับสากล การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 จะต้องอาศัยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำดิจิทัล จึงจะพัฒนาสถานศึกษาทุกแห่งให้มีความสามารถในการพัฒนาสื่อ เทคโนโลยี ระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และมีฐานข้อมูล Big data และบรรลุเป้าหมายที่กำหนด (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4, 2564)

นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้บริหารยังใช้การบริหารแบบเดิม ๆ ไม่สอดคล้องกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ขาดการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล โดยเฉพาะยังไม่ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Mook, 2009, pp. 21-34) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลให้สอดคล้องกับการปรับทิศทางการศึกษา มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวหน้า สามารถที่จะคาดการณ์ถึงสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ประกอบการตัดสินใจและการวางแผนดาเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสื่อสารและประชาสัมพันธ์สถานศึกษาให้เป็นที่รู้จักผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สามารถกระตุ้นหรือเป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีมาใช้ในการสร้างสื่อนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพ สามารถปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมของสถานศึกษาให้เป็นวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบดิจิทัล พร้อมทั้งส่งเสริมสมรรถนะครูและทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องได้ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 เพื่อนำผลที่ศึกษาค้นคว้าไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการบริหารการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด เพื่อทราบถึง ภาวะผู้นำดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 และนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นเสนอแนวทางในการสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 ตามการรับรู้ของครู

2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 ผู้วิจัยได้ศึกษาตัวแปรเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัล มาสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัล ได้องค์ประกอบ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล 2) การมีความรู้ดิจิทัล 3) การประสานความร่วมมือดิจิทัล และ 4) การสื่อสารดิจิทัล มากำหนดกรอบแนวคิดสามารถสรุปตัวแปรที่นำมาเป็นกรอบได้ดังนี้

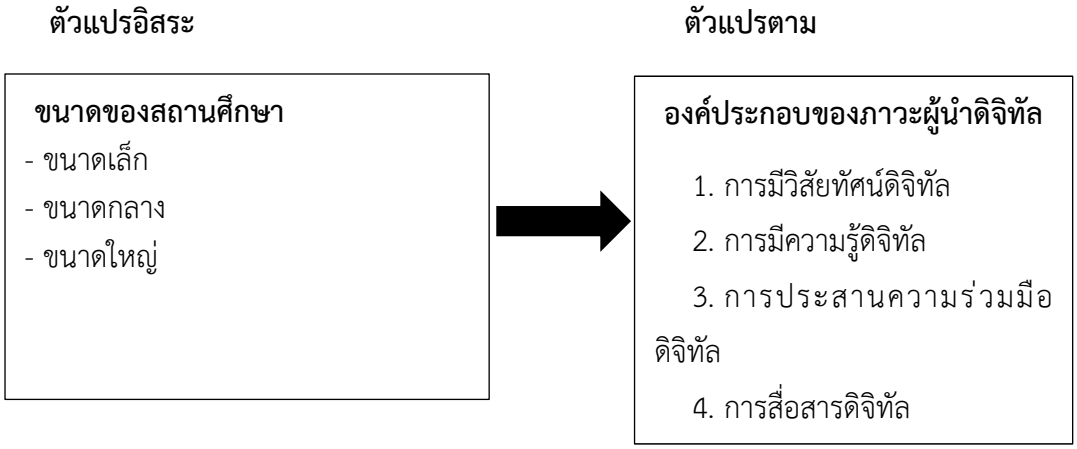

4.วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 ประชากร คือ ครู ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 จำนวนทั้งสิ้น 1,872 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4, 2565)

4.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan (1970, p 608) ได้จำนวน 318 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามขนาดของสถานศึกษา และสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple random sampling)

4.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบบตอบเลือก (Check list) และ แบบมาตรประมาณค่า (Rating scale) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 หาความเที่ยง (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.981 แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตอบเลือก (Check list) ใช้สอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และ ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับใช้แบบสอบถามสำหรับผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 จำนวน 4 ด้าน คือ 1. การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล 2. การมีความรู้ดิจิทัล 3. การประสานความร่วมมือดิจิทัล และ 4. การสื่อสารดิจิทัล

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการส่งหนังสือราชการขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัยโดยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ถึงครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 และสอดซองติดแสตมป์ จ่าหน้าซองถึงสถานศึกษาเพื่อให้เกิดความสะดวกแก่ผู้ตอบแบบสอบถามและส่งคืนผู้ทำการวิจัย จำนวน 318 ฉบับ จากแบบสอบถามทั้งสิ้น 318 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00

4.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) ข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 วิเคราะห์โดยการหาคาเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3) การหาค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา

5. ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 5 – 15 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่ปริญญาตรี และปฏิบัติงานในสถานศึกษาส่วนใหญ่เป็นขนาดกลาง

5.1 ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการประสานความร่วมมือดิจิทัล รองลงมา ได้แก่ด้านการสื่อสารดิจิทัล ด้านการมีความรู้ดิจิทัลและด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านปรากฏผล ดังนี้

1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถเผยแพร่วิสัยทัศน์ โดยนำทักษะด้านดิจิทัลมาใช้สื่อสารให้ครูมีความเข้าใจในวิสัยทัศน์ได้อย่างชัดเจนรองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำวิสัยทัศน์มาสู่การปฏิบัติ กำหนดเป็นเป้าหมาย แผนยุทธศาสตร์ และกิจกรรมต่าง ๆ ได้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสังเคราะห์กำหนดภาพที่พึงปรารถนาในอนาคตและมุ่งมั่นผลักดันทุกวิถีทางที่จะให้วิสัยทัศน์นั้นเป็นจริง และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำความรู้ดิจิทัลมาสร้างภาพในอนาคตของสถานศึกษาและงานที่ปฏิบัติได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

2) ด้านการมีความรู้ดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนากระบวนการทำงานหรือระบบงานสารสนเทศและสื่อดิจิทัลในสถานศึกษาให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสื่อสาร เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกัน ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจสารสนเทศและสื่อในยุคดิจิทัลอย่างถูกต้องเหมาะสม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษาโดยการนำเครื่องมือ อุปกรณ์และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3) ด้านการประสานความร่วมมือดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาทำงานร่วมกันกับครูในสถานศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเผยแพร่ข้อมูลหรือสารสนเทศ รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาครูให้เกิดความคิด รวบรวมหรือเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่เข้าด้วยกันเพื่อหาทางแก้ไข

อุปสรรคที่เกิดขึ้นร่วมกันอย่างชาญฉลาด ผู้บริหารสถานศึกษาใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการให้ข้อมูลแก่ครูให้ทราบถึงสารสนเทศที่ต้องการเผยแพร่และปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มศักยภาพ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำที่สุด ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษากำหนด วางแผน และปฏิบัติงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาด้วยการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

4) ด้านการสื่อสารดิจิทัล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสื่อสาร จูงใจครูให้ปฏิบัติงานนำพาสถานศึกษาสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพผ่านการสื่อสารทางดิจิทัล รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีทัศนคติดีต่อเรื่องที่จะสื่อสารเพื่อให้เกิดความมั่นใจโดยสื่อสารตามวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสื่อสารและถ่ายทอดวิสัยทัศน์ดิจิทัลให้ครูในสถานศึกษาได้ทราบและร่วมกันกำหนดแนวทางการปฏิบัติ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำทักษะดิจิทัลมาใช้ในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และชัดเจน เข้าใจง่าย

5.2 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการมีความรู้ดิจิทัล มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และทดสอบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ตามวิธีของ เชฟเฟ่ (Scheffe) ในแต่ละด้าน พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ด้านการมีความรู้ดิจิทัล สถานศึกษาขนาดกลางมีความคิดเห็นแตกต่างกันกับสถานศึกษาขนาดใหญ่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

6. อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 ผู้วิจัยได้ข้อค้นพบ ที่น่าสนใจควรแก่การนำมาอภิปราย ดังต่อไปนี้

6.1 ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 ตามการรับรู้ของครู

จากผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 ตามการรับรู้ของครู ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เหตุที่ได้ผลเช่นนี้ อาจเพราะจากนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและนโยบายของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีนโยบายด้านการส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนา ปรับตัวให้เข้ากับยุคทิจัล นำดิจิทัลเข้ามามีบทบาทในองค์กรทางการศึกษาขนาดใหญ่รวมถึงสถานศึกษาอีกด้วย และการจัดการศึกษายุคปัจจุบันนี้ได้รับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีดิจิทัล รวมทั้งภัยพิบัติทางธรรมชาติ และโรคอุบัติใหม่ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีภาวะผู้นำดิจิทัลในการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรดิจิทัล โดยต้องพัฒนาตนเองให้มีวิสัยทัศน์ดิจิทัลในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ให้ทันความเปลี่ยนแปลงของโลก มีความรู้เรื่องดิจิทัล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกผันของโลกโดยมีความรู้เรื่องดิจิทัลเป็นพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ใหม่ การประสานความร่วมมือดิจิทัลกับภาคีเครือข่ายในการหาแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาดิจิทัล โดยใช้ทักษะการสื่อสารดิจิทัลให้สอดคล้องกับสถานการณ์ใหม่ ครูผู้สอนจึงมองว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำเร็จขององค์กร สอดคล้องกับ Marzano et al. (2005) อ้างถึง

ใน ฐิติมา วรรณศรี (2564, น.99) กล่าวว่า คุณลักษณะของผู้นำส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน สอดคล้องกับภคพร เลิกนอก (2563, น.151) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับสุชญา โกมลวานิช (2563, น.98) ได้วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 พบว่า ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติในระดับมาก และสอดคล้องกับกัญญารัตน์ สุขแสน (2564, น. 191) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิคณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย พบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

6.1.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัล ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ตามการรับรู้ของครูโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 มีความสามารถเผยแพร่วิสัยทัศน์ โดยนำทักษะด้านดิจิทัลมาใช้สื่อสารให้ครูมีความเข้าใจในวิสัยทัศน์ นำวิสัยทัศน์มาสู่การปฏิบัติ กำหนดเป็นเป้าหมาย แผนยุทธศาสตร์ และกิจกรรมต่าง ๆ ได้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสังเคราะห์กำหนดภาพที่พึงปรารถนาในอนาคตและมุ่งมั่นผลักดันทุกวิถีทางที่จะให้วิสัยทัศน์นั้นเป็นจริง และผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำความรู้ดิจิทัลมาสร้างภาพในอนาคตของสถานศึกษาและงานที่ปฏิบัติได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดของ จิรพล สังข์โพธิ์และคณะ (2560, น. 29) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า ภาวะผู้นำในการบริหารองค์กรยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีมิติวิสัยทัศน์ มีการสร้างวิสัยทัศน์ทางเทคโนโลยี มีการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เป็นปัจจุบันขององค์กร มีมุมมองอนาคตของผู้บริหารสถานศึกษาในการคัดเลือกเทคโนโลยีดิจิทัลและตัดสินใจอนาคตขององค์กร มีการเผยแพร่วิสัยทัศน์ดิจิทัล เพื่อแสดงความเชื่อมั่นว่าสามารถดำเนินงานได้ตามวิสัยทัศน์ดิจิทัลด้วยวิธีการสร้างความเข้าใจและมองเห็นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาและสิทธิในการเข้าถึงข้อมูล สร้างความเท่าเทียมและเปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนทุกคนสามารถเข้าสู่เทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างเท่าเทียมกัน และเป็นแบบอย่างบุคลากรดิจิทัลอย่างมีคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ รัตนาภรณ์ วัชรอัตยาพล (2563, น. 153) การจัดการเรียนรู้ชี้แนะการใช้งานที่ถูกต้อง สร้างความรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับผู้บริโภคสื่อ ซึ่งตรงกับมาตรฐานที่ 4 ของสถาบันเทคโนโลยีการศึกษานานาชาติ (ISTE) (2018: ออนไลน์) ที่กล่าวถึงผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการวางแผนรับมือและดำเนินการปกป้องความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล ผู้บริหารต้องพิจารณาการเลือกใช้เทคโนโลยีจากผู้ผลิตที่ตระหนักถึงความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูล และนอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติในการปกป้องความเป็นส่วนตัวของข้อมูลให้เป็นไปตามกฎหมาย เพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับอาชญากรรมไซเบอร์ โดย จิณณวัตร ปะโคทัง (2561, น. 306) กล่าวถึงการบริหารสถานศึกษายุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพจำเป็นต้องพัฒนาทักษะด้านไอทีด้านการค้นหาและใช้งานโดยจะต้องเข้าใจถึงลิขสิทธิ์ของข้อมูลและการนำไปใช้รวมไปถึงเรื่องของความปลอดภัยของครูนักเรียนและบุคลากร และศูนย์การเรียนรู้ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (CASTEL) (2009: ออนไลน์) ได้กล่าวถึงประเด็นทางสังคม กฎหมายและจริยธรรมของผู้บริหารควรดำเนินการให้เกิดความเสมอภาคในการเข้าถึงและการใช้งานเทคโนโลยีสถานศึกษา มีการ

กำหนดนโยบายเพื่อสร้างความตระหนักถึงประเด็นทางสังคม จริยธรรมและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีสำหรับครู บุคลากรและนักเรียนในสถานศึกษา นโยบายที่เกี่ยวข้องกับลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร มาตรการความรับผิดชอบเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยที่เกิดขึ้นบนระบบออนไลน์

6.1.2 ด้านการมีความรู้ดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลด้านการมีความรู้ดิจิทัล ตามการรับรู้ของครู โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 มีความสามารถในการพัฒนากระบวนการทำงานหรือระบบงานสารสนเทศและสื่อดิจิทัลในสถานศึกษาให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสื่อสาร เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกัน อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความรู้ ความเข้าใจสารสนเทศและสื่อในยุคดิจิทัลอย่างถูกต้องเหมาะสมและสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษาโดยการนำเครื่องมือ อุปกรณ์และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรีรัตน์ รอดพ้น (2563, น. 36-45) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประชารัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประชารัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ด้านการรู้ดิจิทัล อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชญา โกมลวานิช (2563, น. 104) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ด้านการรู้ดิจิทัล อยู่ในระดับมาก

6.1.3 ด้านการประสานความร่วมมือดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลด้านการประสานความร่วมมือดิจิทัล ตามการรับรู้ของครู โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 มีความสามารถในการทำงานร่วมกันกับครูในสถานศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเผยแพร่ข้อมูลหรือสารสนเทศ โดยการส่งเสริม พัฒนาครูให้เกิดความคิด รวบรวมหรือเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่เข้าด้วยกันเพื่อหาทางแก้ไขอุปสรรคที่เกิดขึ้นร่วมกันอย่างชาญฉลาด โดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการให้ข้อมูลแก่ครูให้ทราบถึงสารสนเทศที่ต้องการเผยแพร่และปฏิบัติตามกฎระเบียบ และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มศักยภาพ ด้วยการกำหนด วางแผน และปฏิบัติงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาด้วยการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสอดคล้องกับงานวิจัยของเจษฎา ชวนะไพศาล (2563, น. 98) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มสหวิทยาเขตทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มสหวิทยาเขตทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี ด้านการประสานความร่วมมือดิจิทัล อยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฏฐณิชา พรปทุมชัยกิจ (2564 , น. 60) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ศรีสะเกษ ยโสธร ด้านการประสานความร่วมมือดิจิทัล อยู่ในระดับมาก

6.1.4 ด้านการสื่อสารดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลด้านการสื่อสารดิจิทัล ตามการรับรู้ของครู โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 มีสามารถสื่อสาร จูงใจครูให้ปฏิบัติงานนำพาสถานศึกษาสู่ความสำเร็จอย่างมี

ประสิทธิภาพผ่านการสื่อสารทางดิจิทัลได้ โดยมีทัศนคติดีต่อเรื่องที่จะสื่อสารเพื่อให้เกิดความมั่นใจโดยสื่อสารตามวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน สื่อสารและถ่ายทอดวิสัยทัศน์ดิจิทัลให้ครูในสถานศึกษาได้ทราบและร่วมกันกำหนดแนวทางการปฏิบัติ และสามารถนำทักษะดิจิทัลมาใช้ในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และชัดเจน เข้าใจง่ายสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชญา โกมลวานิช (2563, น. 104) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ด้านการสื่อสารดิจิทัล อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรีรัตน์ รอดพ้น (2563, น. 36-45) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประชารัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประชารัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ด้านการสื่อสารดิจิทัล อยู่ในระดับมาก

6.2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4 เมื่อจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา พบว่าผลโดยภาพรวมมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการมีความรู้ดิจิทัล มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ระหว่างสถานศึกษาขนาดกลางกับสถานศึกษาขนาดใหญ่อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีภาวะผู้นำทางดิจิทัลโดยรวมมากกว่าผู้บริหารสถานศึกษาขนาดกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาแต่ละแห่งได้รับการจัดสรรงบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาจากรัฐบาลโดยคิดเฉลี่ยเป็นรายหัวนักเรียน รวมทั้งเงินรายได้ของสถานศึกษาที่มาจากแหล่งต่างๆ ส่งผลให้โรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ได้รับการจัดสรรงบประมาณจำนวนมาก ขณะเดียวกันสถานศึกษาที่มีขนาดกลางและมีจำนวนนักเรียนน้อยกว่าจะได้รับงบประมาณน้อยกว่า ส่งผลให้ขาดแคลนอุปกรณ์เทคโนโลยีทางดิจิทัลเพื่อการบริหารงานและการเรียนการสอน ด้วยเหตุผลนี้เองทำให้ผู้บริหารในโรงเรียนขนาดใหญ่นั้นมีโอกาสที่จะเข้าถึงเทคโนโลยีทางดิจิทัลมากกว่าสถานศึกษาที่มีขนาดกลาง ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูขาดความเชี่ยวชาญในเทคโนโลยีทางดิจิทัล ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาส่วนมาก เป็นผู้บริหารที่มีอายุน้อย รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล จึงสามารถมีภาวะผู้นำดิจิทัล และทักษะการใช้ภาวะผู้นำดิจิทัลสอดคล้องกับงานวิจัยของของณัฏฐณิชา พรปทุมชัยกิจ (2564, น. 61) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

7.1.1 ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำความรู้ดิจิทัลมาสร้างภาพในอนาคตของสถานศึกษาและงานที่ปฏิบัติได้อย่างชัดเจน สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ นักเรียน ครู และผู้มีส่วนได้เสียร่วมแสดงความคิดเห็นและกำหนดวิสัยทัศน์ดิจิทัล เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

7.1.2 ด้านการรู้ดิจิทัล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในสถานศึกษาโดยการนำเครื่องมือ อุปกรณ์และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษานำผลการวิจัยไปพัฒนารูปแบบการทำงานเพื่อพัฒนาทักษะการรู้ดิจิทัล และต้องสร้างแรงบันดาลใจในการทำงานด้วยระบบดิจิทัล มีความสามารถในการค้นหา ประเมิน และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์

7.1.3 ด้านการประสานความร่วมมือดิจิทัล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดวางแผน และปฏิบัติงานให้บรรลุจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาด้วยการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างเครือข่ายดิจิทัลเพื่อประสานความร่วมมือในการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่ความเป็นองค์กรดิจิทัลโดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลสร้างเครือข่ายความร่วมมือระดับสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ระดับกรม และกระทรวง

7.1.4 ด้านการสื่อสารดิจิทัล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำทักษะดิจิทัลมาใช้ในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และชัดเจน เข้าใจง่าย ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรแสดงออกถึงการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ที่ขยายความคิด ความเชื่อ ให้กับสถานศึกษาอื่น ตลอดจนหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องเข้าใจ เป็นที่ยอมรับของทุกองค์กรนำไปสู่การปฏิบัติ ด้วยรูปภาพ การเขียน การใช้สัญลักษณ์ ผ่านช่องทางการสื่อสารสังคมออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4

7.2.2 ควรศึกษาวิจัยแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4

7.2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีประสิทธิภาพ หรือการวิจัยเชิงคุณภาพในด้านภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

7.2.4 ควรศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาของประชากรกลุ่มอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อจะได้ทราบสภาพที่แท้จริง เพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนาองค์กรให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กัญญารัตน์ สุขแสน. (2564). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนในเครือมูลนิธิ คณะเซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย.* (วิทยานิพนธ์การศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรังสิต, ปทุมธานี.

จิรพล สังข์โพธิ์และคณะ. (2560). *ภาวะผู้นำในการบริหารยุคดิจิทัล : องค์การไอทีและองค์การที่เกี่ยวข้องกับไอทีในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล.* กรุงเทพฯ : วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เจษฎา ชวนะไพศาล. (2563). *แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่ม สหวิทยาเขตทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี.* (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.

ณัฏฐณิชา พรปทุมชัยกิจ. (2564). *ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร.* วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ. 15(2), 60-62.

ฐิติมา วรรณศรี. (2564). *การบริหารจัดการศึกษายุคดิจิทัล.* พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 4. *แผนปฏิบัติการประจำปี 2565.* นครราชสีมา: สำนักฯ.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2561). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี : การนำเทคโนโลยีสู่ห้องเรียนและโรงเรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร,* 16 (4): 216-224.

สุชญา โกมลวานิช และคณะ. (2563). *องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23.* การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ครั้งที่ 21. 700-708.

รัตนาภรณ์ วัชรอัตยาพล. (2563). *ตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร.* (ปริญญานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต), มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

สุรีรัตน์ รอดพ้น. (2563). *การศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนประชารัฐสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1.* วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. 9 (35), 36-45.

CASTLE. (2022, August 1). *Principals Technology Leadership Assessment.* from http:// dangerouslyirrelevant.org/wp-content/uploads/2017/04/PTLA-Packet.pdf.

ผ้าทอ : อัตลักษณ์วัฒนธรรมเชิงประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ภูไทในพื้นที่ชุมชนบ้านภูไทพัฒนา ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

Woven fabric: historical cultural identity of the Phu Thai ethnic group in the community area Ban Phu Thai Phatthana, Wang Sai Subdistrict, Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province

จิราพร วลสันเทียะ [1]
Jiraporn Walasantia

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมเชิงประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ภูไทในพื้นที่ชุมชนบ้านภูไทพัฒนา ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาเกี่ยวกับผ้าทอในด้านกระบวนการผลิต เทคนิค/วิธีการทอ การย้อมสีที่มีลวดลายเป็นอัตลักษณ์ของชาวภูไทในพื้นที่ชุมชนบ้านภูไทพัฒนา ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ปราชญ์ ผู้รู้ชาวบ้าน ผู้นำท้องถิ่นและผู้ทรงภูมิปัญญา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยประยุกต์ใช้การศึกษาภาคสนามด้วยวิธีสำรวจชุมชน การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การประชุมกลุ่มเฉพาะและการศึกษาจากเอกสาร ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ด้านข้อมูลและวิธีการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา แบบสร้างข้อสรุป โดยการจำแนกชนิดข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาวัฒนธรรมเชิงประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ภูไทในพื้นที่ชุมชนบ้านภูไทพัฒนา ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาแสดงถึงอัตลักษณ์ด้านการดำรงชีวิตที่มาจากการอพยพจากทางภาคอีสาน คือ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม เพื่อการค้าขาย จนได้มาตั้งถิ่นฐานที่สุดแดนอีสานคือ ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา สภาพเศรษฐกิจสังคม และการสื่อสารที่แตกต่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น วัฒนธรรมการแต่งกายรวมถึงเรื่องความเชื่อ พิธีกรรมต่างๆ ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ที่สื่อถึงความเป็นชาติพันธ์ภูไท 2) การศึกษาอัตลักษณ์ผ้าทอของชาวภูไทในพื้นที่ชุมชนบ้านภูไทพัฒนา ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ภูมิปัญญาการทอผ้าภูไท ถือได้ว่า เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ของชาวภูไท หมู่บ้านภูไทพัฒนา มีความประรีต วิจิตรบรรจง ที่ปรากฏบนผืนผ้า ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเพียร ความตั้งใจ ความพิถีพิถัน ความมีศิลปะของการทอผ้าที่มีการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ถักทอลงไปจากเส้นใยทีละเส้นเป็นผืนผ้าอันงดงาม จนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่า ที่ควรสืบสานภูมิปัญญาให้คงอยู่ โดยเฉพาะผ้าฝ้ายจากธรรมชาติแท้ 100% ประกอบด้วย ผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่ ผ้าขาวม้า ผ้าพับสำหรับตัดเสื้อ ทอเป็นลวดลายเล็ก ๆ นอกจากนี้ยังมีลวดลายอื่น ๆ อีกด้วย

คำสำคัญ: ชาวภูไท ผ้าทอ, อัตลักษณ์วัฒนธรรม, พื้นที่ชุมชน

---

[1] ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านวังไทร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา/ Nakhon Ratchasima primary educational service area office.
Corresponding author, email: pittawas002540@gmail.com Tel. 0653364600

ABSTRACT

This research has the objectives 1) to study the historical cultural identity of the Phu Thai ethnic group in the Ban Phu Thai Phatthana community area, Wang Sai Subdistrict, Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province 2) to study the wisdom about woven fabric in terms of the production process. Weaving techniques/methods Patterned dyeing is the identity of the Phu Thai people in the Ban Phu Thai Phatthana community area, Wang Sai Subdistrict, Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province. By applying qualitative research methods. Study from important informants, namely philosophers and people who know the people. Local leaders and knowledgeable people Data were collected by applying field studies using community survey methods. In-depth interview Participatory observation Focus group meetings and document studies Triangulate data Information and data collection methods Data were analyzed by content analysis. Conclusion form By classifying data types

The results of the research found that 1) A study of the historical culture of the Phu Thai ethnic group in the Ban Phu Thai Phatthana community area, Wang Sai Subdistrict, Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province, shows the identity of their livelihoods that came from migration from the northeastern region, namely Na Kae District, Province. Nakhon Phanom for trade Until they settled in the northeastern region, Wang Sai Subdistrict, Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province. social economic conditions and communication that is different from the people living in that area Cultural dress including beliefs Various ceremonies which has a unique identity that represents the Phu Thai ethnicity. 2) A study of the identity of the Phu Thai woven fabric in the Ban Phu Thai Phatthana community area, Wang Sai Subdistrict, Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province. The wisdom of Phu Thai weaving is considered to be a unique cultural heritage of the Phu Thai people. Phu Thai Phatthana Village has elegance and exquisiteness that appear on the canvas. which reflects perseverance, determination, and meticulousness The art of weaving has been passed down from our ancestors. Woven strand by strand into a beautiful fabric. until it becomes a valuable cultural heritage that wisdom should be passed on Especially 100% pure natural cotton, consisting of scarves, shawls, loincloths, and folded cloth for tailoring. Woven into small patterns There are also other patterns.

Keywords: Phu Thai people, woven fabric, cultural identity, community space

1.บทนำ

ในสังคมของมนุษย์ประกอบไปด้วยความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ด้านศาสนา ด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีความหลากหลายนี่เอง ได้นำพาความแตกต่างให้กับผู้คนในสังคมให้มีความแตกต่างดีน ก่อให้เกิดการแบ่งตัวออกเป็นขั่ว เป็นกลุ่มเป็นก้อน ตามลักษณะที่ตนเองมีลักษณะความคล้ายคลึงกัน การก่อเกิดกลุ่มต่างๆ นี้เอง ก่อให้เกิดอัตลักษณ์ (Identity) ใหม่ๆ ขึ้นในสังคมมากมาย เนื่องจากอัตลักษณ์ ในการแสดงถึงความเป็นตัวตน หรือการ

ตอบคำถามให้กับตนเอง “เราคือใคร” และ “เราเป็นใครในสายตาผู้อื่น” ทำให้ อัตลักษณ์เป็นการกำหนดตำแหน่ง (Position)ให้กับคนในสังคม ในการสื่อสารว่าตนเองเป็นใคร และสื่อสารให้กับบุคคลในสังคม และสิ่งแวดล้อมรอบข้างตัวเอง ให้เกิดการรับรู้ว่าตัวเองเป็นอย่างไร

ในภูมิภาคอีสานของประเทศไทยมีศิลปวัฒนธรรมมีความอุดมไปด้วยสีสันที่น่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากประชากรที่มีหลากหลายเชื่อชาติ อาทิ ลาว ไทญ้อ ข่า สวย กุย ขแม กะเลิง ไทพวน ไทดา ญวน ไทโคราช ภูไท เป็นต้น ชาวภูไท ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีแม่น้ำโขงแยกกลุ่มนี้ออกจากภูไทในภาคเหนือข องลาว และญวน กลุ่มภูไทกลุ่มใหญ่ที่สุดอาจจะอยู่แถบลุ่มน้ำโขง และแถบเทือกเขาภูพาน เช่น จังหวัดนครพนม ได้แก่อำเภอคาชะอี ธาตุพนม เรณูนครนาแก จังหวัดสกลนคร ได้แก่ อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ อำเภอกุฉินารายณ์ เขาวง สหัสขันธ์ (ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์, 2540)

ชนเผ่าภูไท เป็นคนเผ่าไทยกลุ่มหนึ่งที่มีอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทย และอาณาจักรล้านช้างการเคลื่อนย้ายของชาวภูไท เข้าสู่ภาคอีสานมีหลายครั้ง และมาจากที่ต่างๆ จึงทำให้กลุ่มภูไทที่เข้ามาอยู่ในจังหวัดสกลนคร เรียกชื่อตัวเองตามแหล่งเมืองเดิมของตนเช่น ผู้ไทวัง คือ ผู้ไทที่อพยพมาจากเวงวัง มาตั้งบ้านเรือนอยู่แถบอำเภอพรรณานิคม ผู้ไทกระป๋อง คือภูไทที่อพยพมาจากเมืองกะป๋องมาตั้งบ้านเรือนในเขตอำเภอวาริชภูมิ ผู้ไทกะตาก คือผู้ไทที่อพมาจากเมืองกะตาก มาตั้งบ้านเรือนอยู่แถบตำบลโนนหอม และแถบริมหนองหาร ทางทิศใต้ประวัติความเป็นม าของชาวภูไทในพงศาวดารเมืองแถง (แถน) กล่าวถึง การกำเนิดมนุษย์และถิ่นกำเนิดของชาวภูไทว่า เกิดจากเทพสามีภรรยา 5 คู่ ซึ่งเป็นพี่น้องกัน เมื่อหมดอายุบนสวรรค์จึงอธิษฐานจิตเนรมิตน้าเต้าขึ้นมา เทพทั้ง 5 คู่ ก็เข้าไปอยู่ในน้าเต้า น้าเต้าลอยจากสวรรค์มาตกบนภูเขาที่ทุ่งนาเตา ซึ่งอยู่ห่างจากเมืองแถงไปทางตะวันออกเป็นระยะทางเดิน 1 วัน น้าเต้าได้แตกออก เทพได้กลายเป็นมนุษย์ 5 คู่ ออกมาจากน้าเต้าทีละคู่ตามลำดับ คือ ข่า แจะ ภูไท ลาวพุงขาว ฮ่อ (จีน) และแกว (ญวน) ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของมนุษย์ 5 เผ่าพันธุ์ในเวลาต่อมาคนเหล่านี้ได้แยกย้ายกันตั้งรกรากในพื้นที่ต่าง ๆ สำหรับชาวภูไทตั้งบ้านเรือนที่เมืองแถง มีขุนลอคำเป็นหัวหน้า ประชากรของภูไทได้เพิ่มจานวนถึง 33,000 คน ในเวลาต่อมา และขยายตัวไปตั้งรกรากหลายเมือง ขุนบรมราชบุตรของขุนลอคำ ได้เป็นเจ้าเมืองแถงใน พ.ศ. 1274 ขุนลอบุตรของขุนบรมราชาได้มาตั้งเมืองหลวงพระบางใน พ.ศ. 1283 จากพงศาวดารเมืองไล กล่าวว่า ชาวภูไท ในดินแดนนี้ 2 พวก (ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์, 2540)

ชาวผู้ไทในภาคอีสานเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่ง ที่อาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย แต่เดิมนั้นชาวผู้ไทตั้งบ้านเรือนอยู่แถบสิบสองจุไทย คือ บริเวณลาวตอนเหนือบางส่วนของเวียดนามทางตอนเหนือ และทางตอนใต้ของจีน มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองไล เมืองแถงเรียกว่า ผู้ไทดำ ชาวผู้ไทสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ ถึงแม้จะมีผู้แบ่งเป็นกลุ่มผู้ไทแดงและผู้ไทลาย แต่ก็ไม่มีประวัติชัดเจน (ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ, 2526) ชาวผู้ไทยที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยนั้นส่วนใหญ่มาจากเมืองวัง และเมืองตะโปน ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของเมืองสหวันเขต ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบัน และแยกย้ายกันตั้งหลักแหล่งส่วนใหญ่อยู่บริเวณเทือกเขาภูพานในเขต 3 จังหวัด แต่ในพจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถานเขียนว่า “ผู้ไทย” เดิมมาจากคำว่า พุไท หรือ วุไท ซึ่งหมายความถึงคนเผ่าไทยกลุ่มหนึ่งที่มีอยู่ในแคว้นสิบสองจุไท และอาณาจักรล้านช้าง ปัจจุบันพบชาวผู้ไทยทางภาคเหนือของลาว และภาคอีสานของไทย ในจังหวัด สกลนคร นครพนม มุกดาหาร กาฬสินธุ์ อุดรธานี อำน าจเจริญ ยโสธร และร้อยเอ็ด ผู้ไทยบริเวณนี้เรียนกว่า ลาวขาว ชอบอาศัยอยู่ใกล้กับภูเขา เนื่องจากต้องพึ่งพออาศัยธรรมชาติในการดำรงชีวิต เช่น กระติบ กระเตาะ ตะกร้า และเครื่องใช้อื่นๆ ชาวผู้ไทยเป็นผู้ยึดมั่นในธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของตนเอง เช่น ภาษาพูด การแต่งกาย ดนตรีพื้นบ้าน การจักสาน และการทอผ้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน วิถีชีวิตที่เรียบง่ายของชาวผู้

ไทย หน้านาก็ทำนา เลี้ยงไหม ปลูกฝ้าย ปลูกพืชผักสวนครัว หลังเก็บเกี่ยวข้าว ทุกหลังคาเรือนจะมีกี่ทอผ้า ซึ่งชาวผู้ไทยจะทอผ้าไว้ใช่เองทั้งเสื้อผ้าและผ้าห่ม

ในอดีตการแต่งกายของชาวภูไท ประทับใจ สิกขา (2553) ได้กล่าวไว้ว่า นิยมนุ่งซิ่นตีนต่อ เป็นตีนยขนาดกว้าง 4-5 นิ้ว (มือ) เรียกว่า “ตีนเต๊าะ” เป็นที่นิยมในกลุ่มภูไท ทอเป็นหมี่สาด หมี่หม้อย้อมคราม จนเป็นสีครามแก่เกือบเป็นสีดำ ชาวบ้านมักเรียก “ผ้าดำ” หรือ “ซิ่นดำ” ลักษณะเด่นของซิ่นภูไท คือ การทอและลวดลาย เช่น ทอเป็นลายนาคเล็กๆ นอกจากนี้มีลายอื่นๆ เช่น หมี่ปลา หมี่กระจัง หมี่ข้อทำเป็นหมี่คั่น ไม่ได้ทอเป็นหมี่ทั้งผืน ส่วนเสื้อ นิยมทำเป็นเสื้อแขนกระบอก 3 ส่วน ติดกระดุมธรรมดา กระดุมเงิน หรือเหรียญสตางค์ เช่น เหรียญสตางค์ห้า สตางค์สิบ มาติดเรียงเป็นแถว นิยมใช้ผ้าย้อมครามเข้ม ในราว พ.ศ. 2480 ได้มีผู้นำขลิบแดงติดที่เสื้อ เช่น ที่คอ สาบเสื้อ ปลายแขน เพื่อใช้เป็นฟ้อนผู้ไทยสกลนคร แบะใช้กันมาจนถึงทุกวันนี้ เครื่องประดับสมสร้อยคอ สร้อยข้อมือ ข้อเท้า (ก้องแขน-ก้องขา) ด้วยโลหะเงิน เกล้าผมเป็นมวย หญิงภูไททุกคนไม่ว่าสาวหรือแก่ ไว้ผมยาวเกล้ามวยสูงเอียงซ้ายเล็กน้อย มีปิ่นหรือลุกประคำประดับที่มวยผม ในสมัยโบราณใช้ผ้ามน หรือแพรมน ทำเป็นผ้าสี่เหลี่ยมเล็กๆ ม้วนผูกมวยผม อวดลวดลายผ้าด้านหลัง ในปัจจุบันใช้ผ้าแถบขนาดเล็ก ๆ สีแดงแทนแพรมน

ปัจจุบันวิถีสังคมเปลี่ยนแปลงไปสอดคล้องกับที่ประทับใจ สิกขา (2553) ได้กล่าวไว้ว่า การแต่งกายของชาวภูไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปมากจนไม่มีคนแต่งกายแบบดั้งเดิมตามบ้านให้เห็นแล้ว ยกเว้นจะมีพิธีกรรมบางอย่าง เช่น เวลาจะเหยาเลี้ยงผี หรือกรณีพิเศษ เช่น การฟ้อนภูไท ทุกวันนี้ชาวผู้ไทยแต่งกายตามสมัยนิยมผู้หญิงหันมานุ่งกางเกงเพราะเห็นว่าทะมัดทะแมงดี หาง่าย ซื้อสำเร็จรูปมาใช้ได้เลย มีหลากสีหลากทรง นอกจากนี้ ประเพณีของชาวผู้ไทยเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม 4 อย่างนี้ คือ ผ้าห่ม ที่นอน หมอน ผ้าขาวม้า หญิงสาวชาวภูไทต้องจัดสร้างขึ้นมาไว้มาก ๆ เมื่อหนุ่มมาสู่ขอแล้วฝ่ายสาวต้องเร่งส้างเคิ้ง คือ สร้างเครื่องนุ่งห่ม นั่นเอง ในปัจจุบันนี้ก็ยังยึดประเพณีอยู่ เพียงแต่ว่าหญิงสาวทุกวันนี้ต้องเรียนหนังสือ หรือไปทำงานต่างถิ่นไม่มีเวลาทำ เมื่อใกล้จะแต่งงาน อาจจะให้ญาติ ๆ ช่วยทำ หรือซื้อสำเร็จรูป นั่นหมายถึง อนาคตข้างหน้าภูมิปัญญาผ้าทอภูไทยอาจเลือนหายไปจากวิถีชีวิตของคนผู้ไทยในยุคปัจจุบัน

ชาวภูไทในหลายจังหวัดได้มีวัฒนธรรมการท่อผ้าที่แตกต่างกันออกไปแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งหมู่บ้านภูไทพัฒนา ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เป็นชาวภูไทที่ได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่สุดแดนอีสาน คือ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยสันนิษฐานว่า ได้อพยพมาโดยการค้าขาย เมื่อก่อนตำบลวังไทรปกคลุมไปด้วยป่าที่หนาทึบ และอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติ ชาวภูไทเมื่อนำสิ้นค้าไปขายที่ภาคกลางจะต้องเดินทางผ่านอำเภอปากช่อง ด้วยเหตุดังกล่าวจึงมีการรกรากสร้างที่อยู่อาศัยชั่วคราวที่ตำบลวังไทร เพื่อเป็นการพักพาหนะตรวจสิ้นค้าก่อนนำไปขายที่ภาคกลาง เมื่ออาศัยเป็นประจำจึงได้มีการสร้างบ้าน และทยอยมาอยู่จนเกิดเป็นชุมชนภูไทพัฒนาเป็นต้นมา ประเพณีของชาวภูไท ในหมู่บ้านภูไทยเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มนั้น มีการนำวัฒนธรรมเก่าผสมผสานกับวัฒนธรรมปัจจุบัน จึงทำให้เกิดกรรมวิธีการทอผ้า รูปลายของผ้าที่แตกต่างกันออกไป จนทำให้ผ้าทอของชาวภูไท ในหมู่บ้านภูไทพัฒนามีความโดดเด่น และเป็นที่รู้จักของประชาชนในพื้นที่และต่างพื้นที่

ดังนั้น ภูมิปัญญาการทอผ้าภูไท ถือได้ว่า เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ของชาวภูไท หมู่บ้านภูไทพัฒนา มีความประรีต วิจิตรบรรจง ที่ปรากฏบนผืนผ้า ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเพียร ความตั้งใจ ความพิถีพิถัน ความมีศิลปะของการทอผ้าที่มีการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ถักทอลงไปจากเส้นใยทีละเส้นเป็นผืนผ้าอันงดงาม จนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่า ที่ควรสืบสานภูมิปัญญาให้คงอยู่ ด้วยเหตุดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์วัฒนธรรมเชิงประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ภูไทในพื้นที่ชุมชนบ้านภูไทพัฒนา ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา และเพื่อศึกษาภูมิปัญญาเกี่ยวกับผ้าทอในด้านกระบวนการผลิต เทคนิค/วิธีการทอ การย้อมสีที่มี

ลวดลายเป็นเอกลักษณ์ของชาวภูไทในพื้นที่ชุมชนบ้านภูไทพัฒนา ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีของชาวภูไท สืบไป

2.วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมเชิงประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ภูไทในพื้นที่ชุมชนบ้านภูไทพัฒนา ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

2. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาเกี่ยวกับผ้าทอในด้านกระบวนการผลิต เทคนิค/วิธีการทอ การย้อมสีที่มีลวดลายเป็นอัตลักษณ์ของชาวภูไทในพื้นที่ชุมชนบ้านภูไทพัฒนา ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

3.ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดขอบเขตการวิจัย แบ่งออกได้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษางานวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณเชิงประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ ภูมิปัญญาเกี่ยวกับผ้าทอในด้านกระบวนการผลิต เทคนิค/วิธีการทอ การย้อมสีที่มีลวดลายเป็นอัตลักษณ์ของชาวภูไทในพื้นที่ชุมชนบ้านภูไทพัฒนา ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาหลักการในการเลือกกำหนดพื้นที่ในการศึกษาวิจัยโดยเลือกชุมชนหลักเป็นตัวแทนของชุมชนอื่นๆ เพราะจากการลงพื้นที่ในชุมชนตั้งแต่แรกเริ่มในการศึกษาที่สัมผัสเห็นวิถีชีวิตของคนในชุมชนมีหลายระดับตั้งแต่ชาวบ้านจนถึงระดับผู้บริหารสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น และขอบเขตพื้นที่มีการปรับเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของการศึกษาเรื่องนี้

2. ขอบเขตด้านเนื้อหาการศึกษาครั้งนี้ได้จำแนกประเด็นการศึกษาไว้สองประเด็นตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

2.1 อัตลักษณ์เชิงประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ภูไทในพื้นที่ชุมชนบ้านภูไทพัฒนา ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

2.2 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับผ้าทอในด้านกระบวนการผลิต เทคนิค/วิธีการทอ การย้อมสีที่มีลวดลายเป็นอัตลักษณ์ของชาวภูไทในพื้นที่ชุมชนบ้านภูไทพัฒนา ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

3. ขอบเขตด้านเวลาการศึกษาครั้งนี้ใช้ระยะเวลาในการศึกษายาวนานตั้งแต่ เดือนสิงหาคม 2565 – กุมภาพันธ์ 2566 เป็นต้นมาเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่กำหนดไว้มาวิเคราะห์เรียบเรียงได้เขียนพนันนาวิเคราะห์เป็นงานวิจัยฉบับนี้

4. ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยการใช้กระบวนการทางมนุษยวิทยาการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation Observation) การเข้าไปร่วมสังเกตการณ์อยู่ในชุมชนเน้นการเก็บข้อมูลภาคสนามมีผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย (Key Informants) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ในเชิงประวัติศาสตร์ และสังคมวัฒนธรรมจากวัฒนธรรมทางด้านผ้าทอของชุมชนภูไทพัฒนาที่ถูกประกอบสร้างความหมายจากสังคมวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยที่เน้นการทำงานภาคสนาม และได้กำหนดประชากรการวิจัยและวิธีเก็บข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

คือ ชาติพันธุ์ภูไทในพื้นที่ชุมชนบ้านภูไทพัฒนา ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในลักษณะคุณภาพที่สามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาจำนวน 100% ของประชากรเป้าหมายที่ต้องการศึกษาจากกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม ความเชื่อและภูมิปัญญาพื้นถิ่นด้านการรักษาโรค กำหนดกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาจำนวน 20 คน ประกอบด้วย ปราชญ์ชาวบ้าน 10 คนวัฒนธรรมตำบล 1 คน พระสงฆ์ 2 องค์ ผู้ใหญ่บ้าน 1 คน และชาวบ้าน 6 คน ในชุมชนที่สามารถให้ข้อมูลและร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมความเชื่อและภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าทอภูไท

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ผ้าทอ : อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของภูไท กรณีศึกษาบ้านภูไทพัฒนา ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา” ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดสองแนวคิดหลักในการศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวข้องกับผ้าทออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของภูไท บ้านภูไทพัฒนา ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาในมิติของปฏิสัมพันธ์ทางชาติติพันธ์ภูไทซึ่งแนวคิดทั้งสองได้แก่แนวคิดอัตลักษณ์ (Identity) ร่วมกับแนวคิดวัฒนธรรมคือความหมาย (Culture as Meaning) และกระบวนการผลิต เทคนิค/วิธีการทอ การย้อมสีผ้าทอที่มีลวดลายของชาวภูไทในพื้นที่ชุมชนบ้านภูไทพัฒนาเป็นโครงสร้างแนวคิดการวิจัย ดังนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

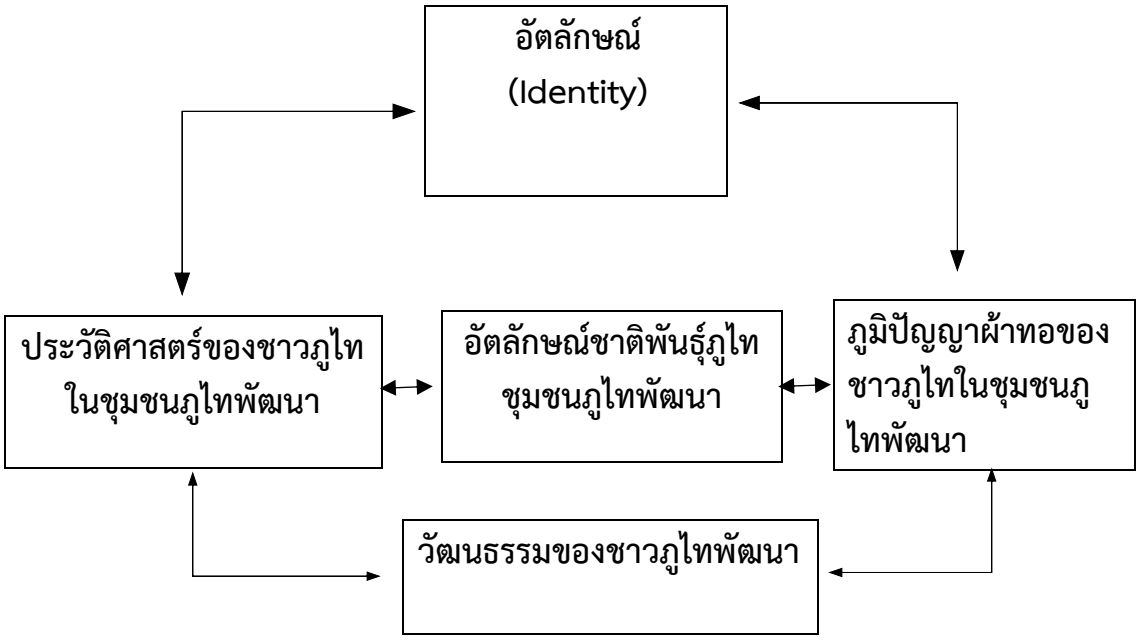

จากกรอบแนวคิด ผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นถึงกรอบแนวคิดการวิจัยที่สัมพันธ์กับแนวความคิดหลักที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วยแนวคิดอัตลักษณ์ (Identity) เพื่อใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมวัฒนธรรม ของคนในชุมชนผู้ไทพัฒนา ผ่านวัฒนธรรม อัตลักษณ์เชิงประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาผ้าทอของชาวภูไทในชุมชนภูไทพัฒนาที่มีความสัมพันธ์ที่มีความสลับซับซ้อนมาก แต่มีกระบวนการต่างๆ ที่เชื่อมโยงกับบุคคลและกลุ่มคนที่มีอยู่ในชุมชนภูไทพัฒนา เพื่อใช้เป็นเครื่องมือทางความคิดในการอธิบายกระบวนการสร้างคุณค่ามูลค่าทางด้านการสร้างอัตลักษณ์ทางด้าน วัฒนธรรมการผ้าทอที่

เกี่ยวกับการผลิตสร้างความหมายในการทำให้เกิดความเป็น ตัวตนของชุมชน ประกาศให้ชุมชนตัวเองมีความเป็นเอกลักษณ์ที่ผู้วิจัยได้ใช้เป็นหน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis)

5. สรุปผล

งานวิจัยเรื่องผ้าทอ : อัตลักษณ์วัฒนธรรมเชิงประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ภูไทในพื้นที่ชุมชนบ้านภูไทพัฒนา ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ชาติพันธ์ภูไท ชุมชนภูไทพัฒนา อัตลักษณ์ผ้าทอภูไท ชุมชนภูไทพัฒนา การวิจัยในเล่มนี้ผู้วิจัยใช้แนวคิดอัตลักษณ์ (Identity) มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ส่วนในข้อมูลที่นำมาเป็นข้อมูลหลักในการศึกษาประกอบด้วยข้อมูลประเภทเอกสารลายลักษณ์ เช่น จดหมายเหตุ เอกสารสิ่งพิมพ์ หนังสือวารสาร ข้อมูลที่ไม่ใช่เอกสารลายลักษณ์อักษรเช่นข้อมูลประเภทตำนาน รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนามคือข้อมูลที่ได้ยังการสัมภาษณ์และการศึกษาสังเกตการณ์จากพื้นที่และนอกพื้นที่ขอบเขตการวิจัย ชุมชนภูไทพัฒนาเป็นชุมชนพื้นที่มีผ้าทอที่ปรากฏในพื้นที่จังหวัดนครนครราชสีมาส่วนภูมิภาคอีสานและอยู่ในประเทศไทยที่มีลักษณะของความเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ทางผ้าทอที่ชัดเจน และเป็นกลุ่มอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าด้วยวัสดุธรรมชาติและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวอย่างน่าสนใจ ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

5.1 ประวัติของชาวภูไทพัฒนา

ชาวผู้ไทในภาคอีสานเป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งรองจากเชื่อสายลาว ที่อาศัยอยู่ในภาตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย แต่เดิมนั้นชาวผู้ไทตั้งบ้านเรือนอยู่แถบสิบสองจุไทย คือ บริเวณลาวตอนเหนือ บางส่วนของเวียดนามทางตอนเหนือ และทางตอนใต้ของจีนมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองไล เมืองแถง เรียกว่า ผู้ไทดำ ชาวผู้ไทสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ ถึงแม้จะมีผู้แบ่งเป็นกลุ่มผู้ไทแดงและผู้ไทลาย แต่ก็ไม่มีประวัติชัดเจน (ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ, 2526; อ้างใน ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์, 2540) ชาวผู้ไทยที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยนั้นส่วนใหญ่มาจากเมืองวัง และเมืองตะโปน ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของเมืองสหวันเขต ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบัน และแยกย้ายกันตั้งหลักแหล่งส่วนใหญ่อยู่บริเวณเทือกเขาภูพานในเขต 3 จังหวัด คือ ชาวผู้ไทจังหวัดกาฬสินธุ์ อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเขาวง อำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอสหัสขันธุ์ อำเภอคำม่วง ชาวผู้ไทจังหวัดสกลนคร อยู่ในอำเภอพรรณานิคม อำเภอวาริชภูมิ อำเภอเมืองชาวผู้ไทจังหวัดนครพนม อยู่ในอำเภอเรณูนคร อำเภอนาแก อำเภอธาตุพนม (นพดลตั้งสกุล และ จันทนีย์ วงศ์คา, 2548 อ้างใน ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์, 2540)

ชุมชนบ้านวังไทรนอกจากชาวบ้านดั้งเดิมแล้วยังพบว่ามีการเข้ามาของกลุ่มคนอีกกลุ่มหนึ่งในชุมชนคือชาวภูไท ซึ่งมีหลักฐานปรากฏในสารสมเด็จกรมพระยาดำรงฯ ว่ามีภูไทในจังหวัดต่าง ๆ รวมถึงนครราชสีมาด้วย สมเด็จ ฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ได้เสด็จตรวจราชการหัวเมืองมณฑลอุดรมณฑลอีสาน และมณฑลนครราชสีมา เมื่อ ร.ศ. 125 (พ.ศ. 2499) ได้กล่าวถึงชาวภูไทได้อาศัยอยู่ในภาคอีสานตั้งหลักแหล่งมานานหรือมีลูกหลานเป็นคนไทยแล้วยังไปมาค้าขายกับเมืองอื่นๆ อีกก็มี ดังนี้ ชาวภูไท ในหมู่บ้านภูไทพัฒนา ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา นางหวิน เชื่อมบริบูรณ์ (2566) ได้กล่าวถึงชุมชนภูไท บ้านภูไทพัฒนานั้นเดิมมาจากอพยพมาจากอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม มาตั้งถิ่นฐานที่สุดแดนอีสาน คือ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา โดยสันนิษฐานว่า ได้อพยพมาโดยการค้าขาย เป็นจุดพักเพื่อลำเรียงสิ้นค้าไปยังภาคกลางและภาคอื่นๆ เมื่อก่อนตำบลวังไทรปกคลุมไปด้วยป่าที่หนาทึบ และอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติ

ชาวภูไทเมื่อนำสิ้นค้าไปขายที่ภาคกลางจะต้องเดินทางผ่านอำเภอปากช่อง ด้วยเหตุดังกล่าวจึงมีการรกรากสร้างที่อยู่อาศัยชั่วคราวที่ตำบลวังไทร เพื่อเป็นการพักพาหนะ ตรวจสิ้นค้าก่อนนำไปขายที่ภาคกลาง เมื่ออาศัยเป็นประจำจึงได้มีการสร้างบ้าน และทยอยมาอยู่จนเกิดเป็นชุมชนผู้ไทยพัฒนาเป็นต้นมา ประเพณีของชาวภูไท ในหมู่บ้านภูไทเกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่มนั้น มีการนำวัฒนธรรมเก่าผสมผสานกับวัฒนธรรมปัจจุบัน จึงทำให้เกิดกรรมวิธีการทอผ้า รูปลายของผ้าที่แตกต่างกันออกไป จนทำให้ผ้าทอของชาวภูไท ในหมู่บ้านภูไทพัฒนามีความโดดเด่น และเป็นที่รู้จักของประชาชนในพื้นที่และต่างพื้นที่

ชาวภูไท ในชุมชนภูไทพัฒนาประกอบอาชีพต่างๆ ร่วมถึงการเกษตรกรรม เช่น ทำไร่น้อยหน่า, ไร่ข้าวโพด, ไร่อ้อย, มันสำปะหลัง, ไร่พริก, สวนมะม่วง และมีการเลี้ยงวัวนมตั้งแต่อดีต ปัจจุบันนอกจากรายได้จากการเกษตรแล้ว ชาวภูไทยังมีรายได้เสริมจากการทอผ้า การทำเครื่องจักสาน ทำขนม ค้าขาย และจากกิจกรรมอื่นๆ จากการสร้างผลิตภัณฑ์ชุมชน และเงินงบประมาณสนับสนุนจากทางภาครัฐบาลให้มาลงทุน ทำให้มีโครงการต่างๆ ในชุมชนเกิดขึ้น เกิดการรวมกลุ่มกันทำสินค้าอุปโภค บริโภคออกมาจำหน่าย ทำให้เป็นการสร้างรายได้อีกทางหนึ่ง เศรษฐกิจในชุมชนก็ดีขึ้น

ปัจจุบันนี้ชาวภูไท ในชุมชนภูไทพัฒนา แต่งกายเหมือนชาวไทยทั่วไป ๆ ไปตามสมัยนิยม นอกจากจะมีงานพิธีหรือเทศกาลเท่านั้น จึงจะมีการแต่งกายอย่างพื้นเมืองบ้าง ซึ่งจะเป็นการประยุกต์แบบตามแบบสมัยใหม่เข้าไปด้วยจึงมีความหลากหลายในรูปแบบแต่มีความเป็นกลุ่มเป็นก้อนในอีกรูปแบบหนึ่ง สำหรับการแต่งกายสมัยก่อน ในเวลาปกติผู้ชายนุ่งผ้าเมล็ดงาสีดำหรือกรมท่า สวมเสื้อด้วยผ้าพื้นเมืองฝ้ายทอมือย้อมคราม เกล้าผมมวย ผู้หญิงนุ่งซิ่น และสวมเสื้อผูกเข้าหากัน ใช้แทนผ้าห่มใส่กำไลข้อมือกับต่างหูทำด้วยเงิน ทองเหลืองเป็นประจำบางรายถ้ามีฐานะก็จะมีการใส่นาก หรือทองคำบางตามสถานะภาพทางเศรษฐกิจของบุคคลนั้นๆ ผมจะเกล้ามวยอย่างสวยงาม สำหรับคนที่มีฐานะดีทั้งชายและหญิงจะมีผ้าแพรผืนเล็กๆ เรียกว่าผ้าเก็บดอก ผูกคล้องรัดผมที่เกล้ามวยไว้ ไม่ให้รุงรัง การเกล้ามวยผมจะมีอยู่ 3 แบบ คือ คนแก่จะเกล้ากลางศีรษะ สาวโสดเกล้าผมไว้ท้ายทอย ส่วนแม่หม้ายเกล้าผมเอียงมาทางซ้ายศีรษะ และส่วนแม่ห้าง (ผู้หญิงที่หย่าร้างจากสามี) เกล้าผมมาทางขวา การแต่งผมจะบ่งบอกสถานะภาพการแต่งงานของหญิงสาว ในอดีตชาวภูไท ในชุมชนภูไทพัฒนาเดิมนับถือผีหรือวิญญาณบรรพบุรุษ และเชื่อว่าทุกแห่งทุกหนมีผีสิงสถิตอยู่ ซึ่งจะประกอบไปด้วย ผีไถ้ ผีแถน ผีไร่ผีนา ผีป่าผีภู ผีปู่ตา เจ้าปู่ถลา ปู่มเหศักดิ์ เป็นต้น การนับถือผีเป็นความเชื่อดั้งเดิมของชาวภูไทที่เกี่ยวข้องกับสภาวะทางจิตใจ แม้จะมีการนับถือศาสนาพุทธก็ยังควบคู่กับการนับถือผี มีพิธีกรรมต่าง ๆ ที่ได้สืบทอด สั่งสมกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษต้องอัญเชิญผีสางเทวดามาร่วมเสมอ

5.2 ผ้าทอภูไท

กลุ่มทอผ้าพื้นบ้านบ้านภูไทพัฒนาตั้งอยู่หมู่ที่ 14 ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เดิมการทอผ้าในหมู่บ้านภูไทพัฒนาเป็นการทอเพื่อใช้เองในครัวเรือนใช้สอยในชีวิตประจำวัน แล้วตัดเย็บเป็นเสื้อผ้า เป็นเครื่องนุ่งห่ม เครื่องแต่งกาย เช่น ผ้าขาวม้าผ้าซิ่น ผ้าสไบ เป็นต้น และเป็นการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ ในการผลิตนั้นจะใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นมีทั้งฝ้ายและไหมที่ปลูกและเลี้ยงกันเองในชุมชน เช่น การปลูกฝ้ายแล้วเก็บดอกฝ้ายมาเข็นมาปั่น เป็นเส้นฝ้ายและทอออกมาเป็นผ้าผืนเรียบไม่ต้องย้อมสี หรือใช้สีจากธรรมชาติ เป็นต้น ซึ่งเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาของบรรพบุรุษจาก ปู่ย่า ตายาย ซึ่งจะใช้เวลาว่างจากการทำไร่ มาทอผ้าใช้เอง ส่วนการทำลวดลายบนเนื้อผ้านั้นช่วงแรกเริ่มก็มีหลากหลายลวดลาย เช่น ลายขิต ลายหมากจับ ลายฉัตร ต่อมาจึงได้มีการรวมกลุ่มสตรีในหมู่บ้านเพื่อจัดตั้งกลุ่มทอผ้าขึ้น เพื่อทอผ้าใช้เองและจำหน่ายภายในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง และขายส่งให้กลุ่มแม่ค้าที่มารับซื้อในหมู่บ้าน ส่วนในปัจจุบันนั้น ทางกลุ่มได้ทำการผลิตเฉพาะผ้าทอ โดยจะให้สมาชิกในกลุ่มแยกกันทอตามบ้านของสมาชิก โดยวัตถุดิบในการทอจะมีแม่ค้าคนกลางที่รับซื้อจะนำอุปกรณ์มาจำหน่ายให้เมื่อได้ผ้าแล้วจึงนำผ้ามาขายรวมกันที่กลุ่มแล้วรวมกันขาย ส่วนลวดลายของผ้าในปัจจุบัน

โดยลักษณะทางสังคม ชาวภูไท ในชุมชนภูไทพัฒนา เป็นกลุ่มที่มีความขยัน และอดออมเป็นพิเศษ และและมีวัฒนาธรรมในการถักทอเสื้อผ้าเด่นชัด จึงปรากฏเสื้อผ้าชนิดต่างๆทั้งผ้าฝ้าย ในกลุ่มชาวภูไท โดยเฉพาะผ้าฝ้ายจากธรรมชาติแท้ 100% ประกอบด้วย ผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่ ผ้าขาวม้า ผ้าพับสำหรับตัดเสื้อ ทอเป็นลวดลายเล็ก ๆ นอกจากนี้ยังมีลวดลายอื่น ๆ มิได้ทอเป็นหมี่ทั้งหมดทั้งผืน แต่หากมีลายต่าง ๆ มาคั่น สีที่นิยมคือ สีเขียว สีน้ำเงิน สีแดง สีม่วง พื้นมักใช้เครือหูกฝ้ายสีเปลือกอ้อย นอกจากนี้ยังพบผ้ามัดหมี่ฝ้ายขาวสลับดำในกลุ่มภูไท ผ้าห่ม การทอผ้าผืนเล็ก ๆ เป็นวัฒนธรรมของชาวกลุ่มพื้นอีสานมานานแล้ว ผ้าห่มใช้สำหรับห่มแทนเสื้อกันหนาว ใช้คลุมไหล่ นิยมใช้ผ้าขาวม้าพาดไหล่ ผ้าห่มของกลุ่มชนต่าง ๆ ในเวลาต่อมามีขนาดเล็ก ทำเป็นผ้าสไบเป็นส่วนแทนประโยชน์ใช้สอย เดิมคือ ห่มกันหนาว หรือปกปิดร่างกายส่วนบน โดยการห่มทับเสื้อ ผ้าห่มของภูไทที่เรียกว่า ผ้าจ่อง เป็นผ้าทอด้ายยืน มีเครื่องลาย เครื่องพื้นหลายแบบนอกจากนี้ชาวภูไทยังมีผ้าลาย ซึ่งใช้เป็นผ้ากั้นห้อง หรือใช้ห่มแทนเสื้อกันหนาวหรือต่อกลาง 2 ผืน เป็นผ้าห่มขนาดใหญ่พอสมควร

6. อภิปรายผล

1.การศึกษาวัฒนธรรมเชิงประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ภูไทในพื้นที่ชุมชนบ้านภูไทยพัฒนา ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมาโดยแสดงถึงอัตลักษณ์ด้านการดำรงชีวิตที่มาจากการอพยพจากทางภาคอีสานเพื่อการค้าขาย จนได้มาตั้งถิ่นฐานที่สุดแดนอีสานคือ ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา สภาพเศรษฐกิจสังคม และการสื่อสารที่แตกต่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณนั้น วัฒนธรรมการแต่งกายรวมถึงเรื่องความเชื่อ พิธีกรรมต่าง ๆ ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ที่สื่อถึงความเป็นชาติพันธ์ภูไท สอดคล้องกับ นฤทร์บดินทร์ สาลีพันธ์ (2564) ได้ศึกษาอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ภูไทเรณูนคร ในสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มคนในพื้นที่ชาวภูไทเรณูนครอพยพมาจากฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นคนกลุ่มชาวภูไทกลุ่มแรกในพื้นที่ฝั่งขวาของแม่น้ำโขงหรือประเทศไทยซึ่งโดยการอพยพมาครั้งแรกนั้นเป็นการขัดแย้งระหว่างพี่น้องแล้วมาตั้งรกรากที่ชุมชนบ้านดงหวายสายบอกแกหรือเรณูนครในปัจจุบัน หลังจากนั้นกลุ่มต่างๆ ของชาวภูไทได้เข้าอพยพมาในพื้นที่ประเทศไทยและมีการเข้าหาชุมชนแห่งนี้เพื่อหาตามหาข่าวสารของกลุ่มชนที่ตามหาในความเป็นภูไทสายเลือดเดียวกันในแผ่นดินไทย ต่อมาชาวชุมชนภูไทเรณูนครได้มีการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มของชาวกุลาหรือชาวไทยใหญ่ที่อพยพมาจากการค้าขาย และยังสอดคล้องกับนวรัตน์ บุญภิละ (2559) ได้ศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวผู้ไท กรณีศึกษาบ้านนายูง ตำบลนายูง อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า ชาวผู้ไทบ้านนายูง ได้อพยพเข้ามาประเทศไทยจากหลายสาเหตุ เช่นความอดอยาก การหนีภัยสงครามและภัยธรรมชาติ ปัจจุบันชาวผู้ไทในภาคอีสานต่างเผชิญกับการมีวิถีชีวิตสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลายและแตกต่างกัน ชาวผู้ไทในจังหวัดอุดรธานี โดยเฉพาะที่บ้านนายูงจึงมีการรักษาวัฒนธรรมประเพณีแบบดั้งเดิมของตนไว้ ซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์ที่มีมาตั้งแต่อดีตและได้สืบทอดจนมาถึงปัจจุบัน แต่ก็มีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ตามแต่ละช่วงเวลาเพราะว่าชาวผู้ไทยเองมีความต้องการที่จะปรับตัวให้สอดคล้องการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจในแต่ละยุคสมัยของไทยชาวผู้ไทยังมีการสืบทอดความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ วัฒนธรรมการแต่งกายและภูมิปัญญาการรักษาสุขภาพ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นการจำแนกแยกแยะให้กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทมีความแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ

2.การศึกษาอัตลักษณ์ผ้าทอของชาวภูไทในพื้นที่ชุมชนบ้านภูไทยพัฒนา ตำบลวังไทร อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ภูมิปัญญาการทอผ้าภูไท ถือได้ว่า เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ของชาวภูไท หมู่บ้านภูไทพัฒนามีความประรีต วิจิตรบรรจง ที่ปรากฏบนผืนผ้า ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเพียร ความตั้งใจ ความพิถีพิถัน ความมีศิลปะของการทอผ้าที่มีการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ ถักทอลงไปจากเส้นใยทีละเส้นเป็นผืนผ้าอันงดงาม จนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันล้ำค่า ที่ควรสืบสานภูมิปัญญาให้คงอยู่ โดยเฉพาะผ้าฝ้ายจากธรรมชาติแท้ 100% ประกอบด้วย ผ้าพันคอ ผ้าคลุมไหล่ ผ้าขาวม้า ผ้าพับสำหรับตัดเสื้อ ทอเป็นลวดลายเล็กๆ นอกจากนี้ยังมีลวดลายอื่นๆ สอดคล้องกับวิจัยของนิตยา ฉัตรเมืองปัก (2555 : 172 - 176) ที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ผ้าไหม มัดหมี่ อำเภอนาโพธิ์จังหวัดบุรีรัมย์ผลการศึกษาพบว่า การถ่ายทอดองค์ความรู้เป็นการถ่ายทอด จากบรรพบุรุษสู่รุ่นหลานเป็นวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้วยการสอนโดยผู้นำกลุ่มการฝึกอบรม จัดให้มีการทัศนศึกษา ดูงานมีการสาธิตให้คำแนะนำ วิธีการทอผ้าไหมมัดหมี่ให้แก่ผู้ที่สนใจ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสมโชค เฉตระการ (2552 : 191-192) ที่ได้ศึกษาแนวทางการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพทอผ้าไหมตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ผลการวิจัยพบว่า หลักในการถ่ายทอดความรู้แลประสบการณ์ โดยใช้วิธีการสอน ภาคทฤษฎีด้วยการบอก อธิบายให้ท่องจำให้ดูตัวอย่างของจริงและเรียนรู้ภาค ปฏิบัติด้วยการปฏิบัติ จริงที่กลุ่มอาชีพในชุมชนลักษณะดังกล่าวเป็นข้อกำหนดทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เป็นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดความรู้ส่วนการถ่ายทอดความรู้ในระดับกลุ่มอาชีพเป็นการ พัฒนาศักยภาพให้กับกลุ่มอาชีพทอผ้าในชุมชนที่ต้องคำนึงถึงกลุ่มอาชีพ ฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดการ เรียนรู้โดยมีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องตามเงื่อนไขที่กำหนด จึงสามารถเพิ่มศักยภาพให้กับกลุ่มอาชีพ ในชุมชนได้

7.ข้อเสนอแนะ

จากการทางานวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ผู้วิจัยมีความคิดเห็นและมุมมองของผู้วิจัยในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้

1.ควรศึกษาเปรียบเทียบการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเชิงประวัติศาสตร์ที่อยู่ในประเทศและนอกประเทศไทย ได้แก่ ชาวผู้ไทจังหวัดกาฬสินธุ์ อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเขาวง อำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอสหัสขันธุ์ อำเภอคำม่วง ชาวผู้ไทจังหวัดสกลนคร อยู่ในอำเภอพรรณานิคม อำเภอวาริชภูมิ อำเภอเมือง ชาวผู้ไทจังหวัดนครพนม อยู่ในอำเภอเรณูนคร อำเภอนาแก อำเภอธาตุพนม

2.ควรศึกษาอิทธิพลของภาษาไทยที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ โดยศึกษาสาเหตุที่ทำให้สนใจเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนถึงการนำไปใช้ประโยชน์ในการสื่อสาร อันจะทำให้เข้าใจถึงกระบวนการเรียนรู้ภาษาไทยของกลุ่มชาติพันธุ์บริเวณชายขอบที่เอื้อต่อการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนตามชายขอบ

3.ในการสัมภาษณ์ข้อมูลส่วนใหญ่ผู้วิจัยพบว่าการเข้าสัมภาษณ์แบบเป็นทางการจะเกิดปฏิกิริยาอาการของตัวผู้ให้ข้อมูลนั้นไม่มีความละเอียดและชัดเจนเท่าที่ควร ฉะนั้น การแก้ไขควรมีการสัมภาษณ์ 2-3 รอบเพื่อการได้ข้อมูลที่ละเอียดชัดเจนทั้งยังอาจได้ข้อมูลในเชิงลึกกว่าที่คาดหมายไว้ด้วย ทั้งนี้ ผู้วิจัยอาจได้เปรียบในการลงสนามการ วิจัยเนื่องจากการที่เป็นคนในชุมชนมีภาษาและวัฒนธรรมเดียวกัน แต่นักวิจัยท่านอื่นๆ จำเป็นต้องมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีในการเข้าหาบุคลที่ให้ข้อมูลด้วย และควรมีความเป็นกลางและจริงใจต่อพื้นที่สนามข้อมูลด้วยอีกประการหนึ่ง

4. การผลิตผ้าไหมเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านซึ่งมีขั้นตอนที่ยุ่งยากใช้เวลานานในการเรียนรู้และ ประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติ ปัจจุบันกลุ่มผลิตผ้าไหม พบว่าส่วนใหญ่จะมีเฉพาะผู้สูงอายุดังนั้นควรหากลยุทธ์หรือแนวทางในการอนุรักษ์ การสืบทอดให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ควรมีการสร้างความตระหนักและเห็นคุณค่าภูมิปัญญาพื้นบ้านการทอผ้าให้แก่กลุ่มเยาวชนและคนรุ่นใหม่ในชุมชนให้มากขึ้น

5. ควรมีการจัดเก็บองค์ความรู้การทอผ้า ผ่านระบบการศึกษา ในการพัฒนา เป็นหลักหลักสูตรอบรมหรือพัฒนาเป็นหลักสูตรการศึกษา หลักสูตรท้องถิ่น ตั้งแต่ระดับประถม มัธยมจนถึงอุดมศึกษา เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ใน การสืบสานศิลปวัฒนธรรมให้คงอยู่สืบไป อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ผู้ที่สนใจได้ศึกษาเล่าเรียนและอันจะเป็นการสร้างความตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือสามารถนำมาพัฒนาให้เป็นอาชีพทางเลือกใน การประกอบอาชีพได้

6. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนให้คาแนะนำด้านแหล่งทุน แนวทาง การสร้างเครือข่ายภูมิปัญญาเพื่อการแข่งขันอย่างยั่งยืน การเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทอผ้าการออกแบบลวดลาย การออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องแต่งกายให้เหมาะกับทุกเพศทุกวัย ตลอดจนมีการส่งเสริมด้านการตลาดให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางออกไป

เอกสารอ้างอิง

ชัยบดินทร์ สาลีพันธ์. (2540). *ประวัติชนชาติภูไท หรือผู้ไท เรณูนคร.* ม.ป.ท.: อัดสาเนา.

_____. (2540). *ไทมาจากไหนกันแน่.* ม.ป.ท.: อัดสาเนา.

ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ. (2526). *ภูไทย.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรสยามการพิมพ์.

ประทับใจ สิกขา. (2553). *รายงานผลการดำเนินโครงการทำนุบำรงศิลปวัฒนธรรมสืบสานภูมิปัญญาผู้ไทยในภาคอีสาน.* มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

นวรัตน์ บุญภิละ (2559) ได้ศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวผู้ไท กรณีศึกษาบ้านนายูง ตำบลนายูง อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี. *ศูนย์การเรียนรู้พุทธศิลป์ถิ่นอีสาน.* ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม).

นฤทร์บดินทร์ สาลีพันธ์ (2564). นาฏยศิลป์ : อัตลักษณ์ชาติพันธุ์ภูไทเรณูนคร ในสังคมวัฒนธรรมรัฐชาติไทย. *ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสร้างสรรค์ศิลปกรรมศาสตร์* มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

นิตยา ฉัตรเมืองปัก. (2555). การวิเคราะห์ผ้าไหมมัดหมี่ อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์. *วิทยานิพนธ์ (กศม.ศิลปศึกษา).* กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สมโชค เฉตระการ. (2552). แนวทางการเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของการพัฒนาอาชีพทอผ้าไหมตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร ดุษฎีนิพนธ์สาขาอาชีวศึกษา.* กรุงเทพฯ : ศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

Creating additional reading materials on local wisdom information around the school with Grade 6 students of Thesaban 4 School (nursery) Mueang Nakhon Ratchasima District Nakhon Ratchasima Province

พระครูกิตติสุตคุณ,[1] ณัฐพนธ์ เบ้าคำ[2], พระธีระวุธ ธีรโฆสโก[3]
Phrakru Kittisutakun, Natthapon Baokham Phra Theerawut Teerakosakho

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2) วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยกึ่งทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) จำนวน 3 เรื่อง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาดัชนีประสิทธิภาพ (E.I.) และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการศึกษาพบว่า 1) หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ)อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ เท่ากับร้อยละ 87.89 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ เท่ากับร้อยละ 90.98 ซึ่งสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนเทศบาล 4 (พะชำ) (E1 / E2) สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ 2) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ)อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ก่อนเรียนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ก่อนเรียนรู้

คำสำคัญ: หนังสืออ่านเพิ่มเติม, ภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน, การเรียนรู้

ABSTRACT

The purposes of this research article are to 1) create an additional reading book on local wisdom information around the school for Grade 6 students at Thetsaban 4 School (Church), Mueang Nakhon Ratchasima District. Nakhon Ratchasima Province To be effective according to the standard criteria of 80/80 2) Analyze learning achievement using additional reading materials on information on local wisdom around the school for Grade 6 students at Thetsaban 4 School (Pochum), Mueang Nakhon Ratchasima District. Nakhon Ratchasima Province Using a quasi-experimental research method. The tool used to collect data was additional reading materials on local wisdom information around Thesaban 4 School (nursery), a total of 3 subjects. Statistics used in data analysis included percentages, averages, standard deviations. Determination of efficiency index (E.I.) and t-test

[1-3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา/ Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus
Corresponding author, e-mail: charun.sar@mcu.ac.th, Tel. 097-9822695

The results of the study found that 1) additional reading books on the creation of additional reading books on local wisdom information around the school for Grade 6 students at Thetsaban 4 School (Nursery), Mueang Nakhon Ratchasima District. Nakhon Ratchasima Province There is efficiency in the learning management process. equal to 87.89 percent and the efficiency of the results equal to 90.98 percent, which can be concluded that The effectiveness of additional reading books on information on local wisdom around Thetsaban 4 School (Pha Cham) (E1 / E2) is higher than the set 80/80 criterion. 2) Comparison of learning achievement with additional reading books on information on local wisdom around the school. For Grade 6 students at Thesaban 4 School (Nurture), Mueang Nakhon Ratchasima District. Nakhon Ratchasima Province Before studying and after studying They were significantly different at the .05 significance level, with learning achievement after learning higher than learning achievement before learning.

Keywords: Additional reading books, information on local wisdom around the school, Learning

บทนำ

การอ่านนั้นมีความสำคัญต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก การอ่านทำให้มนุษย์สามารถรับรู้ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ทั่วโลกได้ และการอ่านยังทำให้มนุษย์มีความความรู้สึกที่ได้รับจากการอ่าน คือชีวิตประจำวันอ่านแล้วมีความสุข มีความหวัง และมีความอยากรู้อยากเห็น และสิ่งเหล่านี้ก็คือความต้องการที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน การอ่านสามารถทำให้มนุษย์มีการพัฒนาตนเอง คือ พัฒนาด้านการศึกษา พัฒนาด้านอาชีพ และพัฒนาด้านคุณภาพของชีวิต ทำให้มนุษย์เป็นผู้ทันสมัย ทันต่อโลกและเหตุการณ์ และมีความกระตือรือร้นในการอยากรู้อยากเห็น การที่มนุษย์จะสามรถพัฒนาประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าต่อไปได้ จึงต้องอาศัยพึ่งพาประชาชนที่มีความรู้และความสามารถ การอ่านจึงเป็นอีกสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยในการพัฒนาความรู้ความคิดที่มีความสร้างสรรค์ของคนนั้น ๆ ได้ เพราะการที่จะทำให้ประเทศมีความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าได้ก็ต้องอาศัยการอ่านด้วย การอ่านเรื่องราวต่างที่ทำให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิต สามรถทำให้มนุษย์เข้าไปสัมผัสถึงแนวคิดใหม่ ๆ และข้อมูลต่าง ๆ และทำให้ประสิทธิภาพของผู้อ่านมีความเพิ่มพูนมากขึ้นที่ และช่วยให้สมองมีการพัฒนาตามไปด้วย แล้วผู้อ่านก็จะสามารถจุดประกายความคิดสร้างสรรค์ และสร้างนวัตกรรมขึ้นโดยใช้กระบวนการความคิดสร้างสรรค์ การอ่านยังช่วยทำให้ความจำดีขึ้น เพราะการอ่านทำให้เราต้องจดจำรายละเอียดต่าง ๆ รวมทั้งข้อเท็จจริง รวมถึงค่าตัวเลขต่าง ๆ (ประภัสสร ปันสวน. 2547 : 6) ยิ่งเทคโนโลยีเจริญรุดหน้าไปเท่าไหร่ การอ่านยิ่งมีความสำคัญและจำเป็นต่อมนุษย์มากเท่านั้น ซึ่งการอ่านจะต้องมีการปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก การปลูกฝังในที่นี้ คือ จากครอบครัว จากโรงเรียน และจากสังคม การส่งเสริมให้เด็ก ๆ มีนิสัยรักการอ่านและรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตัวของเด็กเอง จะว่ายากก็ยาก แต่ก็ไม่เหลือบ่ากว่าแรงที่จะทำได้ จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน คือ จากครอบครัว โรงเรียน และสังคม และต้องอาศัยโดยใช้แนวทางของกรมวิชาการในการพัฒนาเยาวชนให้มีความรู้ความสามารถโดยส่งเสริมให้เยาวชนมีนิสัยรักการอ่าน รู้จักศึกษาหาความรู้เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

หนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นสื่อการเรียนรู้สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ใช้ประกอบหนังสือเรียน และมีข้อมูลต่าง ๆ ที่ถูกสรุปมาลงมาไว้แล้วเพื่อใช้ในการอ่านเพื่อหาข้อมูลนั้น ๆ ที่ต้องการจะศึกษาหาความรู้เพิ่มจากหนังสือเรียน (ปราณี ปราบริปู. 2554 : 2) หนังสืออ่านเพิ่มเติมนั้นถูกสร้างขึ้นตามความเหมาะสมของวัยและผู้อ่านอีกด้วย เพื่อช่วยในการพัฒนาทักษะ และกระบวนการที่สำคัญต่าง ๆ ตามวัยของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ตามความต้องการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หนังสืออ่านเพิ่มเติม นับเป็นสื่อที่เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยตรง ดังนั้นแนวทางการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะช่วยเป็นประโยชน์ในการพัฒนาผู้เรียน เพราะจะทำให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนมีส่วนร่วมในการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมดังกล่าว และยังทำให้มีหนังสือมีหนังสือที่หลากหลาย สามารถส่งผลต่อ ผู้เรียนให้มีการพัฒนาทักษะความรู้ความสามรถของตนเองได้ อีกทั้งยังทำให้ได้หนังสือที่มีคุณภาพเพิ่มขึ้นด้วย สิ่ง

สำคัญที่ผู้สร้างหนังสือต้องคำนึงถึงคือความถูกต้องของเนื้อหา ความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และความสอดคล้องของหลักสูตรอย่างแท้จริง

ภูมิปัญญาโดยรอบโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) มีภูมิปัญญาที่น่าสนใจ ได้แก่ การทำขนมจีน การทำพริกแกง การรักษากระดูกด้วยน้ำมันงา ซึ่งภูมิปัญญาทั้ง 3 อย่างนี้เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านตำบลหมื่นไวย ที่มีมาตั้งแต่สมัยโบร่ำโบราณ ที่ได้รับการยอมรับจากชาวบ้านในชุมชนและยังคงอนุรักษ์ไว้มาจนถึงปัจจุบัน เช่น การทำขนมจีนสามารถพบได้ในหมู่บ้านประโดก ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งการทำขนมจีนของคนในชุมชนบ้านประโดกจะมีสูตรเฉพาะพิเศษที่มีมาแต่โบราณ ขนมจีนจะมีเส้นที่เหนียวนุ่ม เส้นรสชาติไม่เปรี้ยวและไม่มีกลิ่น ส่วนการทำพริกแกงและการรักษากระดูกนั้นสามารถพบได้ในหมู่บ้านหนองนาลุ่ม ตำบลหมื่นไวย อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งการรักษากระดูกด้วยน้ำมันงานั้นถือว่าเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนมาอย่างช้านาน การทำพริกแกงเกิดจากการพัฒนาสูตรและมีความซื่อสัตย์ต่อลูกค้าจึงทำให้เป็นที่ยอมรับจากคนในอดีตมาจนถึงปัจจุบัน

จากที่กล่าวมาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลทางภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งการวิจัยนี้จะทำให้ได้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ทำให้ทราบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา และเป็นข้อมูลและแนวทางแก่ผู้ที่สนใจในการนำไปเป็นแนวทางการจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมในระดับประถมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง การวิจัยการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน หนึ่งห้อง ตัวแปรต้น ได้แก่ หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมือง

นครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีเนื้อหาประกอบไปด้วย เรื่องที่ 1 การทำขนมจีน เรื่องที่ 2 การทำพริกแกง เรื่องที่ 3 การรักษากระดูกด้วยน้ำมันงา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ 1) หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) มีเนื้อหาจำนวน 3 เรื่อง เรื่องที่ 1 การทำขนมจีน เรื่องที่ 2 การทำพริกแกง เรื่องที่ 3 การรักษากระดูกด้วยน้ำมันงา 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน จำนวน 90 ข้อ แบ่งเป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนรู้ จำนวน 30 ข้อ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ระหว่างเรียนรู้ จำนวน 30 ข้อ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนรู้ จำนวน 30 ข้อ ซึ่งมีวิธีในการสร้างเครื่องมือดังต่อไปนี้ 1) ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม การสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน และเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน 2) นำความรู้ที่ได้มาสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน จังหวัดนครราชสีมา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) และสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) 3) นำหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) และสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ นายอัมพร เจือจันทร์ นางสาวทองย้อย ช่างเกวียน นางสาวจิราพร วรศิริ เพื่อตรวจสอบ ลักษณะรูปเล่ม การใช้ภาษา และความเที่ยงตรงทางด้านเนื้อหา 4) ปรับปรุงแก้ไขหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ตามที่ผู้เชี่ยวชาญชี้แนะ แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยโดยการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา โดย 1) ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ก่อนเรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน 2) ทดลองใช้และทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ระหว่างเรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำขนมจีน 3) ทดลองใช้และทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ระหว่างเรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำพริกแกง 4) ทดลองใช้และทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ระหว่างเรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน ภูมิปัญญาท้องถิ่นการรักษากระดูกด้วยน้ำมันงา 5) ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้หลังเรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยใช้สถิติเพื่อการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้สูตรเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 และวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูล ภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) โดยการหาค่าดัชนีประสิทธิภาพ (E.I) การทดสอบค่าที (Paired samples t-test)

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 จำนวน 3 เรื่อง โดยมีคะแนนวัดผลระหว่างกระบวนการจัดการเรียนรู้ (E1) เท่ากับร้อยละ 87.89 ($\bar{x}$= 26.37 , S.D. = 1.83) และมีคะแนนวัดผลหลังการเรียนรู้ (E2) เท่ากับร้อยละ 90.89 ($\bar{x}$ = 27.27 , S.D. = 2.75) และประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน เทศบาล 4 (เพาะชำ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 มีประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ เท่ากับร้อยละ 87.89 ($\bar{x}$ = 26.37 , S.D. = 1.83) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์เท่ากับร้อยละ 90.89 ($\bar{x}$ = 27.27 , S.D. = 2.75) ซึ่งสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน เทศบาล 4 (เพาะชำ) (E1 / E2) สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

2. ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบ โรงเรียนโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ดัชนีประสิทธิผลของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง ข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบ โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีค่าเท่ากับ 0.68 แสดงว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ เพราะมีคะแนนเพิ่มขึ้นร้อยละ 68.00 และการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่อง ข้อมูลภูมิปัญญา ท้องถิ่นรอบโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนเรียนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ก่อนเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบ โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 มีประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ เท่ากับร้อยละ 86.33 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ เท่ากับร้อยละ ซึ่งสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 (E1 / E2) สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระพงษ์พัฒน์ ติกฺขญาโณ (2562 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องท้าวสุรนารีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องท้าวสุรนารีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ เท่ากับร้อยละ 81.44 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์เท่ากับร้อยละ 82.19 ซึ่งสรุปได้ว่าประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องท้าวสุรนารีมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.44 / 82.19 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุกุล ค่ำคูณ, วรรณภา มานะชัยตระกูล และสาวินี ปรังประโคน (2562 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลทางคติชนชุมชนบ้านลองตองสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านลองตอง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลทางคติชนชุมชนบ้านลองตอง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านลองตอง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้เท่ากับร้อยละ 83.47 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์เท่ากับร้อยละ 83.75

ซึ่งสรุปได้ว่าประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลทางคติชนชุมชนบ้านลองตองมีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.47 /83.75 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รวีวรรณ ปรังประโคน (2562 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องสถานที่สำคัญในชุมชนรอบวัดสมอรายสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดสมอราย) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องสถานที่สำคัญในชุมชนรอบวัดสมอราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดสมอราย) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้เท่ากับร้อยละ 81.86 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์เท่ากับร้อยละ 83.86 ซึ่งสรุปได้ว่าประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องสถานที่สำคัญในชุมชนรอบวัดสมอรายมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.86 /83.6 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับพระมหาอนุกูล อนุตฺตโร, พระวุฒิชัย วุฒิปญฺโญ และอัจฉริยะ กลีบงูเหลือม (2562 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลทางคติชนของชุมชนบ้านตลาดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านบุ (ประชารัฐพัฒนา) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลทางคติชนของชุมชนบ้านตลาดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านบุ (ประชารัฐพัฒนา) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ เท่ากับร้อยละ 88.48 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์เท่ากับร้อยละ 86.92 ซึ่งสรุปได้ว่าประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลทางคติชนของชุมชนบ้านตลาดมีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.48 / 86.92 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ให้ความร่วมมือในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี ซึ่งเนื้อหาในหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) มีความสอดคล้องกับข้อมูลในชุมชนท้องถิ่นรอบโรงเรียนโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 มีประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้เท่ากับร้อยละ 87.98 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ เท่ากับร้อยละ ซึ่งสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) (E1 / E2) สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ก่อนเรียนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ก่อนเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระพงษ์พัฒน์ ติกฺขญาโณ (2562 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องท้าวสุรนารีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องท้าวสุรนารีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ก่อนเรียนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ก่อนเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนุกูล ค่ำคูณ, วรรณภา มานะชัยตระกูล และสาวินี ปรังประโคน (2562 :บทคัดย่อ) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลทางคติชนชุมชนบ้านลองตองสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านลองตอง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลทางคติชนชุมชนบ้านลองตอง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านลองตอง ก่อนเรียนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้

หลังเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ก่อนเรียนรู้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของรวีวรรณ ปรังประโคน (2562 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องสถานที่สำคัญในชุมชนรอบวัดสมอรายสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดสมอราย) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องสถานที่สำคัญในชุมชนรอบวัดสมอรายสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดสมอราย) ก่อนเรียนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ก่อนเรียนรู้ ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอนุกูล อนุตฺตโร, พระวุฒิชัย วุฒิปญฺโญ และอัจฉริยะ กลีบงูเหลือม (2562 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลทางคติชนของชุมชนบ้านตลาดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านบุ (ประชารัฐพัฒนา) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลทางคติชนของชุมชนบ้านตลาดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านบุ (ประชารัฐพัฒนา) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ก่อนเรียนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ก่อนเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีเนื้อหาสารที่นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ง่าย และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ให้ความร่วมมือในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี ซึ่งเนื้อหาในหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) มีความสอดคล้องกับข้อมูลในชุมชนท้องถิ่นรอบโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) จึงทำให้การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ก่อนเรียนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ก่อนเรียนรู้

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

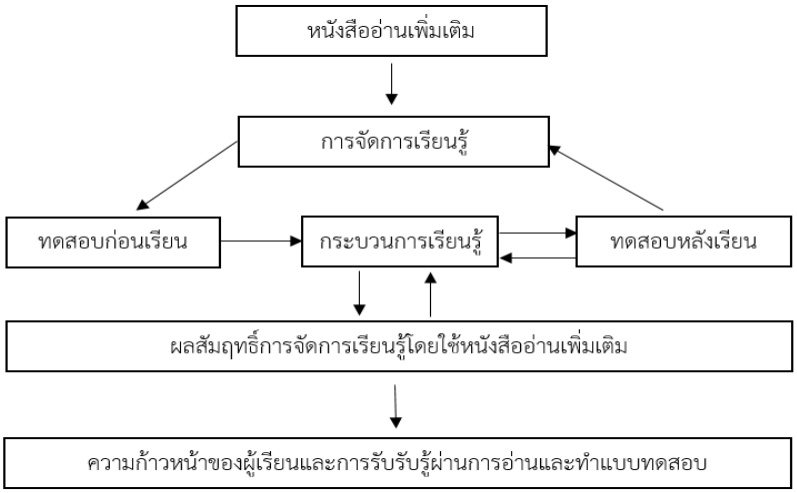

หนังสืออ่านเพิ่มเติม
เรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น
รอบโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ)
1. เรื่องการทำขนมจีน
2. เรื่องการทำพริกแกง
3. เรื่องการรักษากระดูกด้วยน้ำมันงา

ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติม
-ประสิทธิภาพของกระบวนการ
-ประสิทธิภาพของผลสัมฤทธิ์
ผลสัมฤทธิ์ของหนังสืออ่านเพิ่มเติม
- ผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน
- ผลสัมฤทธิ์หลังเรียน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการนำไปใช้กับผู้ที่สนใจและชุมชนที่ใกล้เคียงเพื่อเผยแผ่ข้อมูลของภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) ให้ชุมชนโดยรอบได้ทราบด้วย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรมีการวิจัยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) เพื่อใช้สอนในหลักสูตรท้องถิ่น

2. ควรมีการเปรียบเทียบวิธีสอนโดยการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) เพื่อศึกษาว่าวิธีสอนใดที่มีความเหมาะสมกับนักเรียนและเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณโครงการ 1 อาจารย์ 1 งานวิจัย พัฒนาพื้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

เอกสารอ้างอิง

กุล ค่ำคูณ, วรรณภา มานะชัยตระกูล, และสาวินี ปรังประโคน. (2562). การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลทางคติชนชุมชนบ้านลองตองสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านลองตอง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. *การศึกษาอิสระพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา.

ประภัสสร ปันสวน. (2547). การจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 22 อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน. *การศึกษาอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประถมศึกษา.* มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปราณี ปราบริปู. (มกราคม-มีนาคม 2554) “เกณฑ์การพิจารณาคุณภาพหนังสือเรียน และหนังสือเสริมการเรียนรู้ภาษาไทย ฉบับที่ 1”. *วารสารวิชาการ.* 5(1) : 57.

พระพงษ์พัฒน์ ติกฺขญาโณ. (2562). การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องท้าวสุรนารีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. *ครุนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา.

พระมหาอนุกูล อนุตฺตโร, พระวุฒิชัย วุฒิปญฺโญ, และอัจฉริยะ กลีบงูเหลือม. (2562). การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลทางคติชนของชุมชนบ้านตลาดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านบุ (ประชารัฐพัฒนา) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. *การศึกษาอิสระพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา.

รวีวรรณ ปรังประโคน. (2562). การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องสถานที่สำคัญในชุมชนรอบวัดสมอรายสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดสมอราย) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. *ครุนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย.* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา.

สมพร จารุนัฎ. (2554). *การพัฒนาหนังสือและเอกสารเพื่อการเรียนการสอนระดับประถมศึกษา ใน ประมวลสาระชุดวิชาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาไทย หน่วยที่ 11-15.* นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. หน้า 21.

จิรพล สังข์โพธิ์และคณะ. (2560). *ภาวะผู้นำในการบริหารยุคดิจิทัล : องค์การไอทีและองค์การที่เกี่ยวข้องกับไอทีในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล.* กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เจษฎา ชวนะไพศาล. (2563). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่ม สหวิทยา เขตทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* มหาวิทยาลัยศิลปากร. กรุงเทพมหานคร.

ณัฏฐณิชา พรปทุมชัยกิจ. (2564). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ ยโสธร. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.* 15(2), 60-62.

การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

Creating additional reading materials on local wisdom around the school for 5th grade primary school students at Yothinnukul School Mueang Nakhon Ratchasima District Nakhon Ratchasima Province

โสระยา ไทยอัฐวิถี,[1]พริมรตา คูณแก้ว[2]
Soraya Thaiattavithi, Primrata Koonkaew

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และเพื่อวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงกึ่งทดลอง กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสูงเนิน จำนวน 31 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน จำนวน 3 เรื่อง

ผลการศึกษาพบว่า 1) หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล อำเภอเมืองนครราชสีมา มีประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ เท่ากับร้อยละ 85.81 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ เท่ากับร้อยละ 88.71 ซึ่งสรุปได้ว่าประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลคติชนภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน (E1 / E2) สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ 2) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล อำเภอเมืองนครราชสีมา ก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ก่อนเรียนรู้

คำสำคัญ : หนังสืออ่านเพิ่มเติม, ภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน, การเรียนรู้

ABSTRACT

This research aims to create additional reading materials on local wisdom around the school. To be effective according to the standard criteria of 80/ 80 and to analyze learning achievement by using additional reading materials on local wisdom around the school for Grade 5 students at Yothinnukul School. Mueang Nakhon Ratchasima District Nakhon Ratchasima Province Using a quasi-experimental research method. The target group for this research was 31 Grade 5 students at Sung Noen School. The tool used to collect data was 3 additional reading materials on local wisdom around the school.

The results of the study found that 1) additional reading books on creating additional reading books on local wisdom around the school For Grade 5 students at Yothinnukul School Mueang

[1-2] มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา/Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Ratchasima Campus
Corresponding author, e-mail: charun.sar@mcu.ac.th, Tel. 0979822695

Nakhon Ratchasima District There is efficiency in the learning management process. equal to 85.81 percent and the efficiency of the results equal to 88.71 percent, which can be concluded that The efficiency of additional reading books on folklore information and local wisdom around the school (E1 / E2) is higher than the set 80/80 criterion. 2) Comparison of learning achievement with additional reading books on local wisdom around the school. For Grade 5 students at Yothinnukul School Mueang Nakhon Ratchasima District Before studying and after studying They were significantly different at the .05 significance level, with learning achievement after learning higher than learning achievement before learning.

Keywords: Additional reading books, information on local wisdom around the school, Learning

บทนำ

หนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นหนังสือเสริมประสบการณ์ประเภทหนึ่ง ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติมไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้ หนังสืออ่านเพิ่มเติมเป็นแบบแบบเรียนอีกประเภทหนึ่งไม่บังคับใช้เพียงแต่กระทรวงศึกษาธิการระบุรายชื่อไว้ในคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง การกำหนดแบบเรียนสำหรับเลือกใช้สำหรับให้โรงเรียนจัดหาไว้สำหรับห้องสมุดโรงเรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติมมีเนื้อหาอิงหลักสูตร แต่มีรายละเอียดมากกว่า เขียนชวนอ่านมากกว่า แบบเรียนเพื่อให้นักเรียนได้อ่านเพิ่มเติมด้วยตนเองหนังสืออ่านหนังสือเพิ่มเติมจะมีมีการระบุไว้ว่า สำหรับเด็กในระดับใด วิชาใด หนังสือประเภทนี้โรงเรียนจะบังคับซื้อไม่ได้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2522 : 25) หนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นสื่อการเรียนรู้สำคัญที่ใช้พัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้และมีทักษะสำคัญ นับเป็นสื่อที่เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนโดยตรง การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมจึงมีความสำคัญมาก เพราะจะทำให้ผู้สร้างหนังสือได้มีการพัฒนาองค์ความรู้ของผู้เรียน อีกทั้งยังทำให้หนังสือมีคุณภาพเพิ่มขึ้นด้วย จะต่างกันเพียงวิธีการนำเสนอที่สอดคล้องกับลักษณะและวัตถุประสงค์ของหนังสือแต่ละประเภท สิ่งสำคัญที่ผู้สร้างหนังสือต้องคำนึงถึงคือความถูกต้องของเนื้อหาความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และสอดคล้องหลักสูตรอย่างแท้จริง

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้านหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นได้เอง และนำมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน ใช้แก้ปัญหา เป็นเทคนิควิธีเป็นองค์ความรู้ของชาวบ้านที่คิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม ซึ่งได้สั่งสม สืบทอดและเชื่อมโยงมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน การแบ่งประเภทภูมิปัญญาท้องถิ่นมีมากมายหลายแขนง ขึ้นอยู่กับบริบทของสังคมและชุมชน หรือแตกต่างกันขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อุษา กลิ่นหอม. 2546 : 41) และจากที่วีถีชีวิตและวัฒนธรรมที่มีความแตกต่าง ได้ทำการจัดแบ่งกลุ่มภูมิปัญญาออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ การเกษตรแบบพื้นบ้าน การปศุสัตว์แบบพื้นบ้าน เทคโนโลยีและอุปกรณ์แบบพื้นบ้าน การจัดการสิ่งแวดล้อมแบบพื้นบ้าน และการจัดการสังคมแบบพื้นบ้านซึ่งโรงเรียนโยธินนุกูล มีภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนที่น่าสนใจ ประกอบไปด้วย การทำดินปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ การทำขนมฝักบัว และการทำคันเบ็ด

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งการวิจัยนี้จะทำให้ได้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ทำให้ทราบผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน

โยธินนุกูล อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา และเป็นข้อมูลและแนวทางแก่ผู้ที่สนใจในการนำไปเป็นแนวทางการจัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมในระดับประถมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 31 คน ตัวแปรต้น ได้แก่ หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ตัวแปรตาม ได้แก่ ประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้โดยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ หนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีเนื้อหาประกอบไปด้วย เรื่องที่ 1 การทำดินปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ เรื่องที่ 2 การทำขนมฝักบัว เรื่องที่ 3 การทำคันเบ็ด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1. หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล มีเนื้อหาจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องที่ 1 การทำดินปุ๋ยหมักชีวภาพ เรื่องที่ 2 การทำขนมฝักบัว เรื่องที่ 3 การทำคันเบ็ด 2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล จำนวน 90 ข้อ 1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนรู้ จำนวน 30 ข้อ 2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ระหว่างเรียนรู้ จำนวน 30 ข้อ 3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนรู้ จำนวน 30 ข้อ มีวิธีในการสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติม การสร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียน และเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา นำความรู้ที่ได้มาสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล และสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล นำหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูลและสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ การเรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูลเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ราย ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์อัมพร เจือจันทร์ นางยุพา ขยันงานและนางสาวสุธิดา สิงขรอาจ เพื่อตรวจสอบ ลักษณะรูปเล่ม การใช้ภาษา และความเที่ยงตรงทางด้านเนื้อหา จากนั้นปรับปรุงแก้ไขหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ การเรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล ตามที่ผู้เชี่ยวชาญชี้แนะแล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย โดยการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล ตำบลหนองไผ่ล้อม อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา โดย 1. ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ก่อนเรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล 2. ทดลองใช้และทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ระหว่างเรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิ

ปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล เรื่องที่ 1 การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ 3. ทดลองใช้และทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ระหว่างเรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล เรื่องที่ 2 การทำขนมฝักบัว 4. ทดลองใช้และทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ระหว่างเรียนด้วยหนังสืออ่าน เพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล เรื่องที่ 3 การทำคันเบ็ด 5. ทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้หลังเรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดย 1. วิเคราะห์ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล ตำบลหนองไผ่ล้อม อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา โดยใช้สูตรเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 2. วิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน และหลังการเรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูลสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล ตำบลหนองไผ่ล้อม อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา โดยการหาค่าดัชนีประสิทธิภาพ (E.I) และการทดสอบค่าที (Paired samples t-test)

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล ตำบลหนองไผ่ล้อม อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล ตำบลหนองไผ่ล้อม อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล ตำบลหนองไผ่ล้อม อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 จำนวน 3 เรื่อง โดยมีคะแนนวัดผลระหว่างกระบวนการจัดการเรียนรู้ (E1) เท่ากับร้อยละ 85.81 ($\bar{X}$ = 25.74 , S.D. = 0.71) และมีคะแนนวัดผลหลังการเรียนรู้ (E2) เท่ากับร้อยละ 88.71 ($\bar{X}$ = 26.61 , S.D. = 0.71) และประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล ตำบลหนองไผ่ล้อม อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 มีประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ เท่ากับร้อยละ 85.81 ($\bar{X}$ = 25.74 , S.D. = 0.71) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ เท่ากับร้อยละ 88.71 ($\bar{X}$ = 26.61 , S.D. = 0.71) ซึ่งสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล (E1 / E2) / สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

2. ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล ตำบลหนองไผ่ล้อม อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ดัชนีประสิทธิผลการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล ตำบลหนองไผ่ล้อม อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีค่าเท่ากับ 0.8 แสดงว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ เพราะมีคะแนนเพิ่มขึ้นร้อยละ 80.00และการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล ตำบลหนองไผ่ล้อม อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ก่อนเรียนรู้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล ตำบลหนองไผ่ล้อม อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล ตำบลหนองไผ่ล้อม อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 มีประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ เท่ากับร้อยละ 85.81 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์เท่ากับร้อยละ 88.71 ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระพงษ์พัฒน์ ติกฺขญาโณ (2562 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องท้าวสุรนารีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องท้าวสุรนารีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ เท่ากับร้อยละ 81.44 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์เท่ากับร้อยละ 82.19 ซึ่งสรุปได้ว่าประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องท้าวสุรนารีมีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.44 / 82.19 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุกุล ค่ำคูณ, วรรณภา มานะชัยตระกูล และสาวินี ปรังประโคน (2562 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลทางคติชนชุมชนบ้านลองตองสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านลองตอง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลทางคติชนชุมชนบ้านลองตอง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านลองตอง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้เท่ากับร้อยละ 83.47 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์เท่ากับร้อยละ 83.75 ซึ่งสรุปได้ว่าประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลทางคติชนชุมชนบ้านลองตองมีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.47 /83.75 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ รวีวรรณ ปรังประโคน (2562 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องสถานที่สำคัญในชุมชนรอบวัดสมอราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดสมอราย) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องสถานที่สำคัญในชุมชนรอบวัดสมอราย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดสมอราย) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้เท่ากับร้อยละ 81.86 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์เท่ากับร้อยละ 83.86 ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาอนุกูล อนุตฺตโร, พระวุฒิชัย วุฒิปญฺโญ และอัจฉริยะ กลีบงูเหลือม (2562 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลทางคติชนของชุมชนบ้านตลาดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านบุ (ประชารัฐพัฒนา) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลทางคติชนของชุมชนบ้านตลาดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านบุ (ประชารัฐพัฒนา) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีประสิทธิภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้ เท่ากับร้อยละ 88.48 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์เท่ากับร้อยละ 86.92 ซึ่งสรุปได้ว่าประสิทธิภาพของหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลทางคติชนของชุมชนบ้านตลาดมีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.48 / 86.92 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้เป็นเพราะว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล ตำบลหนองไผ่ล้อม อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล ตำบลหนองไผ่ล้อม อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ให้ความร่วมมือในการทดลองใช้เครื่องมือทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดียิ่ง ซึ่งเนื้อหาในหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูลมีเนื้อหาสอดคล้องกับข้อมูลในโรงเรียนโยธินนุกูล จึงทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจต่อเนื้อหาเป็นอย่างดีและทำแบบทดสอบได้

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล ตำบลหนองไผ่ล้อม อำเภอเมืองนครราชสีมา

จังหวัดนครราชสีมา ก่อนเรียนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ก่อนเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระพงษ์พัฒน์ ติกฺขญาโณ (2562 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องท้าวสุรนารีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องท้าวสุรนารีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ก่อนเรียนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ก่อนเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนุกูล ค่ำคูณ, วรรณภา มานะชัยตระกูล และสาวินี ปรังประโคน (2562 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลทางคติชนชุมชนบ้านลองตองสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านลองตอง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่องข้อมูลทางคติชนชุมชนบ้านลองตอง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านลองตอง ก่อนเรียน และหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ก่อนเรียนรู้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของรวีวรรณ ปรังประโคน (2562 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำวิจัยเรื่องการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องสถานที่สำคัญในชุมชนรอบวัดสมอรายสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดสมอราย) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องสถานที่สำคัญในชุมชนรอบวัดสมอรายสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดสมอราย) ก่อนเรียนและหลังเรียน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ก่อนเรียนรู้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาอนุกูล อนุตฺตโร, พระวุฒิชัย วุฒิปญฺโญ และอัจฉริยะ กลีบงูเหลือม (2562 : บทคัดย่อ) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลทางคติชนของชุมชนบ้านตลาดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านบุ (ประชารัฐพัฒนา) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลทางคติชนของชุมชนบ้านตลาดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านบุ (ประชารัฐพัฒนา) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ก่อนเรียนและหลังเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05 โดยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ก่อนเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล ตำบลหนองไผ่ล้อม อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ให้ความร่วมมือ นการทดลองใช้เครื่องมือทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดียิ่ง ซึ่งเนื้อหาในหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูลมีเนื้อหาสอดคล้องกับข้อมูลชุมชนรอบโรงเรียนโยธินนุกูล จึงทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจต่อเนื้อหาเป็นอย่างดีและทำแบบทดสอบได้

องค์ความรู้ใหม่

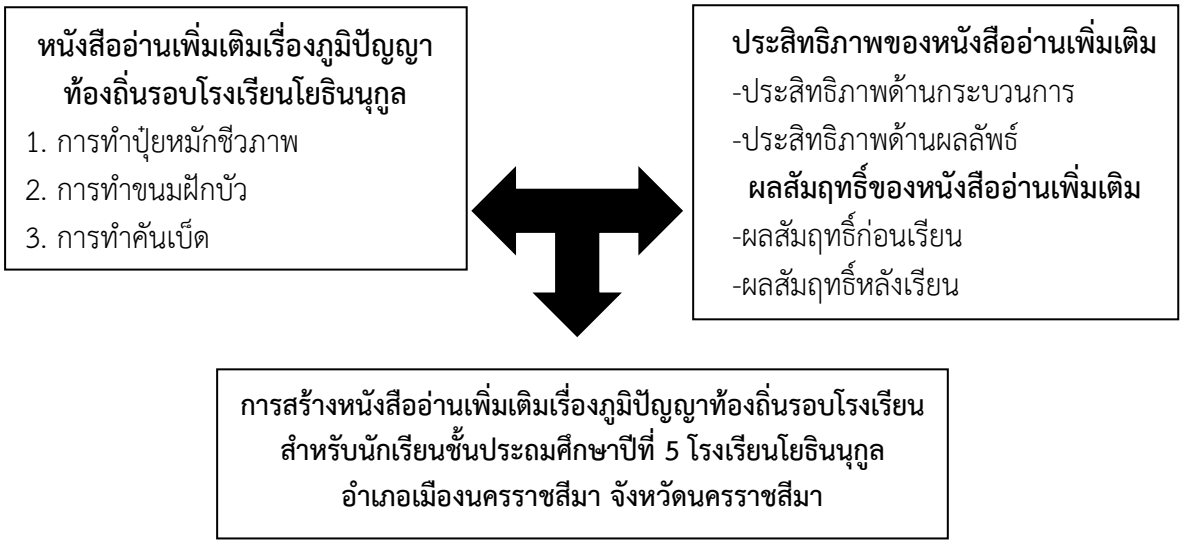

การจัดทำวิจัยครั้งนี้ได้มีการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการวิจัย ซึ่งสามารถสรุปองค์ความรู้ได้ว่า ภูมิปัญญารอบโรงเรียน หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล 3 เรื่อง ได้แก่ 1. การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ 2. การทำขนมฝักบัว 3. การทำคันเบ็ด โดยนำข้อมูลที่ได้มาวัดประสิทธิภาพด้านกระบวนการและผลลัพธ์ และวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนจากนั้นจึงได้นำมาสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนโยธินนุกูล อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ประกอบด้วยองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล ในเรื่องอื่นหรือในระดับชั้นอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการเปรียบเทียบวิธีสอนโดยการใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล เพื่อศึกษาว่าวิธีสอนใดที่มีความเหมาะสมกับนักเรียนและเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

2. ควรมีการวิจัยเพื่อหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นรอบโรงเรียนโยธินนุกูล เพื่อใช้ในการสอนหลักภาษาไทย ในเนื้อหาอื่น ๆ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณโครงการ 1 อาจารย์ 1 งานวิจัย พัฒนาพื้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2522). *คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ให้ใช้แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้และการควบคุมการใช้หนังสือสำหรับนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา*. ประกาศ ณ วันที่ 11 ตุลาคม 2522.

นุกุล ค่ำคูณ, วรรณภา มานะชัยตระกูล และสาวินี ปรังประโคน. (2562). การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลทางคติชนชุมชนบ้านลองตองสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านลองตอง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. *การศึกษาอิสระพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา.*

พระพงษ์พัฒน์ ติกฺขญาโณ. (2562). การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องท้าวสุรนารีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเทศบาล 4 (เพาะชำ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. *ครุนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขนครราชสีมา.*

พระมหาอนุกูล อนุตฺตโร, พระวุฒิชัย วุฒิปญฺโญ และอัจฉริยะ กลีบงูเหลือม. (2562). การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องข้อมูลทางคติชนของชุมชนบ้านตลาดสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านบุ (ประชารัฐพัฒนา) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. *การศึกษาอิสระพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา.*

รวิวรรณ ปรังประโคน. (2562). การสร้างหนังสืออ่านเพิ่มเติมเรื่องสถานที่สำคัญในชุมชนรอบวัดสมอรายสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเทศบาล 2 (วัดสมอราย) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. *ครุนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา.*

อุษา กลิ่นหอม. (2546). *ฐานคิดการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้*. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์.

การประยุกต์ใช้กระบวนการต้นไม้ตัดสินใจเพื่อทำนายการเป็นเด็กสมาธิสั้น

Applied Decision Tree Algorithms to Predict Children with ADHD

ศศิธร พลนันท์[1], จงกล จันทร์เรือง[2], ปริญญา สอนสำแดง[3]
Sasithorn Phonnan, Jongkol Chanruang, Parinya Sornsamdaeng

บทคัดย่อ

ปัจจุบันเด็กมีภาวะเป็นโรคสมาธิสั้นเพิ่มมากขึ้น และกระบวนการต้นไม้ตัดสินใจถูกใช้ในการทำนายการเป็นเด็กสมาธิสั้นมากขึ้นอย่างแพร่หลาย ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ประยุกต์ใช้กระบวนการต้นไม้ตัดสินใจเพื่อทำนายการเป็นเด็กสมาธิสั้น (2) ประเมินผลการทำนายการเป็นเด็กสมาธิสั้นด้วยกระบวนการต้นไม้ตัดสินใจ ชุดข้อมูลจำนวน 500 ชุด นำมาจากโรงพยาบาลจิตเวชนครราชสีมาราชนครินทร์ โดยแบ่งข้อมูลเป็น 2 ส่วน คือ ชุดข้อมูลสำหรับการเรียนรู้ร้อยละ 80 และสำหรับทดสอบร้อยละ 20 ทั้งนี้การสร้างแบบจำลองใช้โปรแกรม RStudio ผลการวิจัยพบว่า โมเดลต้นไม้ตัดสินใจมีอัตราความถูกต้องในการทำนายร้อยละ 91.00 ในขณะเดียวกันโมเดลยังแสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นเด็กสมาธิสั้น

คำสำคัญ โรคสมาธิสั้น, การเรียนรู้ของเครื่อง, กระบวนการต้นไม้ตัดสินใจ

ABSTRACT

Nowadays, the number of children who has Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD) is increasing. In addition, Decision Tree Algorithms is widely used for prediction the children with ADHD. Therefore, this research aimed to (1) Apply the Decision Tree Algorithms to predict the children with ADHD (2) Evaluate the result of prediction by Decision Tree Algorithm. The data set has brought 500 data from Nakhon Ratchasima Rajanagarindra Psychiatric Hospital. After that data set is divided into 2 parts, including 80 percent of the learning data set and 20 percent of test data set. In this part, RStudio program is used as a tool to create Decision Tree Algorithm Model for predictive the children with ADHD. The experimental results shown that the accuracy is equal to 91.00 percent. Also, the factors are appeared with tree model.

Keyword: Attention Deficit Hyperactivity Disorder (ADHD), Machine Learning, Decision Tree Algorithms

1. บทนำ

ปัจจุบันเด็กที่อยู่ในช่วง 3-7 ปี มีแนวโน้มสูงที่จะเป็นเด็กที่มีภาวะสมาธิสั้น เนื่องจากสภาพแวดล้อมการเลี้ยงดูเอาใจใส่ ทั้งนี้ โรคสมาธิสั้น (Attention Deficit Hyperactivity Disorder : ADHD) คือ กลุ่มอาการที่มีความผิดปกติของสมองซึ่งมีผลกระทบต่อพฤติกรรม อารมณ์ การเรียนและการเข้าสังคมกับผู้อื่นโดยอาการสำคัญของกลุ่มโรคสมาธิสั้น ได้แก่ ขาดสมาธิ (Attention Deficit) การขาดความสามารถในการควบคุมตัวเอง (Impulsivity) อาการซน (Hyperactivity) โรคสมาธิสั้นในปัจจุบันยังไม่สามารถสรุปได้อย่างชัดเจนว่าเกิดจากสาเหตุใด ทั้งนี้ยังมีเด็กวัยเรียนอีกจำนวนมากที่ยังไม่ได้รับการตรวจวินิจฉัย และเข้าสู่กระบวนการรักษาอย่างถูกต้อง หากรักษาตั้งแต่อายุยังน้อยจะได้ผลดีมากและเสียค่าใช้จ่ายไม่สูง เพราะโรคสมาธิสั้นสามารถรักษาหายขาดได้ถ้าได้รับการรักษาอย่างถูกต้อง[4]

[1-3] มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน/Rajamangala University of Technology Isan
Corresponding author, e-mail: sasitorn041230@gmail.com Tel. 0925293636

ปัจจุบันมีการนำแนวคิดการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning) ในกลุ่มกระบวนการต้นไม้ตัดสินใจมาสร้างโมเดลสำหรับทำนายการเป็นเด็กสมาธิสั้น (children with ADHD) ที่มีกฎการตัดสินใจอันสามารถนำมาแปลความหมายเพื่อให้ทราบปัจจัยในการเป็นเด็กสมาธิสั้นได้สะดวกและรวดเร็ว นอกจากนี้โมเดลการทำนายที่ใช้กระบวนการต้นไม้ตัดสินใจยังให้ผลการทำนายที่มีค่าความถูกต้อง (Accuracy) ในระดับร้อยละ 75.00 – 96.00[5]

จากผลการนำกระบวนการต้นไม้ตัดสินใจมาสร้างโมเดลทำนายการเป็นเด็กสมาธิสั้นด้วยค่าความถูกต้องและสามารถแสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นเด็กสมาธิสั้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดการประยุกต์ใช้กระบวนการต้นไม้ตัดสินใจเพื่อสร้างโมเดลทำนายการเป็นเด็กสมาธิสั้นโดยใช้ข้อมูลจากโรงพยาบาลจิตเวชนครราชสีมาราชนครินทร์ จังหวัดนครราชสีมา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ประยุกต์ใช้กระบวนการต้นไม้ตัดสินใจเพื่อทำนายการเป็นเด็กสมาธิสั้น
2. ประเมินผลการทำนายการเป็นเด็กสมาธิสั้นด้วยกระบวนการต้นไม้ตัดสินใจ

3. วิธีการดำเนินงานวิจัย

การดำเนินงานวิจัย ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนการดำเนินงาน คือ การจัดเก็บข้อมูล (Data Gathering) การจัดเตรียมข้อมูล (Data Preparation) การสร้างโมเดล (Modeling Tools) ทำนายการเป็นเด็กสมาธิสั้นด้วยต้นไม้ตัดสินใจ (Decision Tree Evaluation) และผลลัพธ์ (Results)
โดยสามารถเขียนเป็นแผนภาพดังแสดงในภาพที่ 1

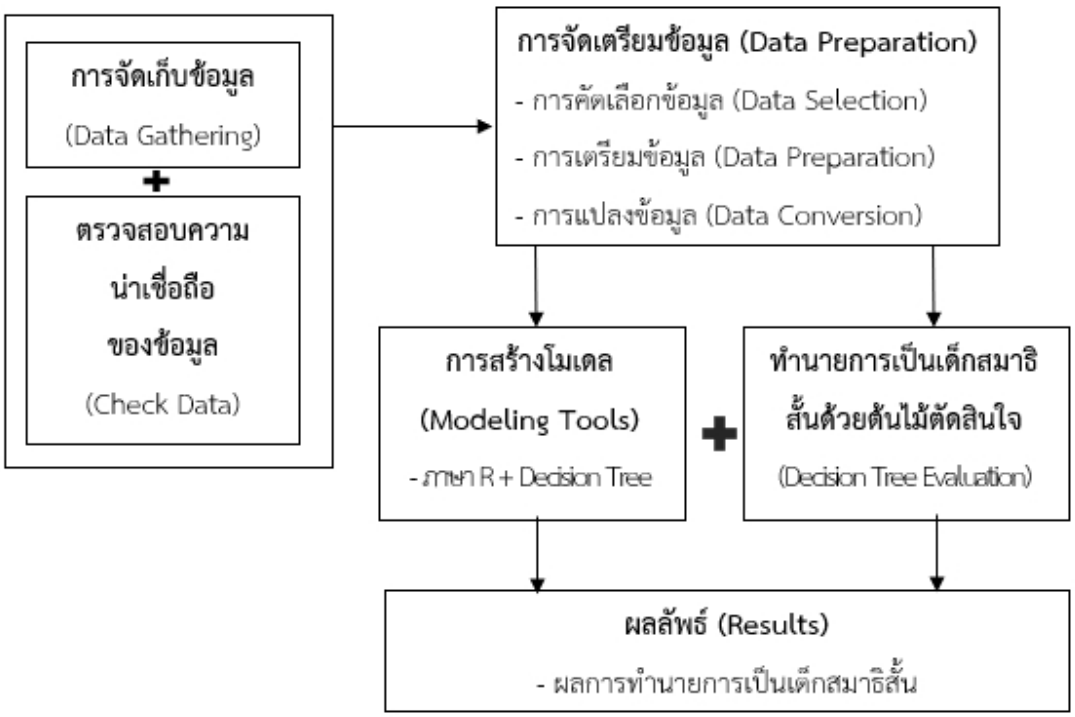

ภาพที่ 1 วิธีการดำเนินงานวิจัย

จากภาพที่ 1 รายละเอียดการทำงานของการดำเนินงานวิจัยทั้ง 5 ขั้นตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 การจัดเก็บข้อมูลเด็กสมาธิสั้นของโรงพยาบาลจิตเวชนครราชสีมาราชนครินทร์ จำนวน 500 ชุดข้อมูล ในไฟล์ตาราง Excel รูปแบบ .csv โดยข้อมูลมีรายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1 ซึ่งเป็นการแสดงการแทนค่าข้อมูลแบบประเมินพฤติกรรม SNAP-IV จำนวน 18 ข้อ และความหมายของข้อมูล ทั้งนี้ค่าการประเมินพฤติกรรมตามแบบประเมิน SNAP-IV ของผู้ปกครองและครู คือ 1 แทนค่า “ไม่เลย” , 2 แทนค่า “เล็กน้อย” , 3 แทนค่า “ค่อนข้างมาก” , และ 4 แทนค่า “มาก”

ขั้นที่ 2 การจัดเตรียมข้อมูล ประกอบด้วย การคัดเลือกข้อมูล โดยพิจารณาจากความสมบูรณ์ของข้อมูล พบว่า มีข้อมูลที่สมบูรณ์สามารถนำไปใช้สำหรับการสร้างโมเดลต้นไม้ตัดสินใจ จำนวน 342 ขุดข้อมูล จากชุดข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 500 ชุดข้อมูล โดยข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ ประกอบด้วยข้อมูลที่ขาดหาย (Missing Values) จำนวน 5 ชุดข้อมูล ข้อมูลที่เกิดความผิดพลาดด้านการนำเข้าข้อมูล (input data error) จำนวน 153 ชุดข้อมูล ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การแทนค่าข้อมลแบบประเมินพฤติกรรม SNAP-IV

ชื่อ	ความหมาย	ค่าข้อมูล	ชื่อ	ความหมาย	ค่าข้อมูล
sex	เพศ	1 = ชาย 2 = หญิง	หมายเหตุ : T : Teacher → TSNAP ครูประเมิน		
age	อายุ	6-15 ปี	P : Parent → PSNAP ผู้ปกครองประเมิน		
PSNAP1	ไม่ละเอียดรอบคอบ	1-4	TSNAP1	ไม่ละเอียดรอบคอบ	1-4
PSNAP2	ทำอะไรนาน ๆ ไม่ได้	1-4	TSNAP2	ทำอะไรนาน ๆ ไม่ได้	1-4
PSNAP3	ไม่ค่อยฟังเวลามีคนพูดด้วย	1-4	TSNAP3	ไม่ค่อยฟังเวลามีคนพูดด้วย	1-4
PSNAP4	ทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่สำเร็จ	1-4	TSNAP4	ทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่สำเร็จ	1-4
PSNAP5	จัดระเบียบงานไม่เป็น	1-4	TSNAP5	จัดระเบียบงานไม่เป็น	1-4
PSNAP6	หลีกเลี่ยงกิจกรรรมที่ต้องใช้ความอดทน	1-4	TSNAP6	หลีกเลี่ยงกิจกรรรมที่ต้องใช้ความอดทน	1-4
PSNAP7	ทำของหายบ่อย ๆ	1-4	TSNAP7	ทำของหายบ่อย ๆ	1-4
PSNAP8	วอกแวกง่าย	1-4	TSNAP8	วอกแวกง่าย	1-4
PSNAP9	ขี้ลืม	1-4	TSNAP9	ขี้ลืม	1-4
PSNAP10	มือเท้ายุกยิก	1-4	TSNAP10	มือเท้ายุกยิก	1-4
PSNAP11	นั่งไม่ติดที่	1-4	TSNAP11	นั่งไม่ติดที่	1-4
PSNAP12	วิ่งหรือปีนป่ายมากเกินควร	1-4	TSNAP12	วิ่งหรือปีนป่ายมากเกินควร	1-4
PSNAP13	ทำกิจกรรมเงียบๆไม่เป็น	1-4	TSNAP13	ทำกิจกรรมเงียบๆไม่เป็น	1-4
PSNAP14	พร้อมเคลื่อนไหวอยู่เสมอ	1-4	TSNAP14	พร้อมเคลื่อนไหวอยู่เสมอ	1-4
PSNAP15	พูดมาก	1-4	TSNAP15	พูดมาก	1-4
PSNAP16	มักโพล่งคำตอบก่อนจะฟังคำถามจบ	1-4	TSNAP16	มักโพล่งคำตอบก่อนจะฟังคำถามจบ	1-4
PSNAP17	ไม่ชอบรอคิว	1-4	TSNAP17	ไม่ชอบรอคิว	1-4
PSNAP18	ชอบสอดแทรกผู้อื่น	1-4	TSNAP18	ชอบสอดแทรกผู้อื่น	1-4

ขั้นที่ 3 การสร้างโมเดล (Modeling Tools) เป็นขั้นตอนการจัดเตรียมเครื่องมือและสร้างโมเดล โดยใช้โปรแกรม R-Studio ร่วมกับภาษา R ในการสร้างส่วนงานการแสดงผลการทำนาย ตัวอย่างโมเดลต้นไม้ตัดสินใจและผลการทำนายดังแสดงในภาพที่ 2

โมเดลต้นไม้ตัดสินใจ	ผลทำนายการเป็นเด็กสมาธิสั้น

snapiv$ANS <- as.factor(snapiv$ANS)
table(snapiv$ANS)
table(snapiv$ANS) / nrow(snapiv)
n <- nrow(snapiv)
train_id <- sample(1:n, size = 0.8*n)
train_data <- snapiv[train_id,]
test_data <- snapiv[-train_id,]
# train tree 	
treeModel<-rpart(ANS ~ . , data = train_data,
method = "class")
p <-predict(treeModel, newdata = test_data, type = "class")
p == test_data$ANS
mean(p == test_data$ANS)
table(p,test_data$ANS, dnn = c ("predicted","actual"))
rpart.rules(treeModel)
	1) root 273 45 1 (0.16483516 0.83516484)
	2) PSNAP16< 1.5 97 40 1 (0.41237113 0.58762887)
	4) TSNAP6< 2.5 67 29 0 (0.56716418 0.43283582)
	8) TSNAP10< 1.5 37 8 0 (0.78378378 0.21621622)
	16) PSNAP9< 2.5 30 3 0 (0.90000000 0.10000000) *
	17) PSNAP9>=2.5 7 2 1 (0.28571429 0.71428571) *
	9) TSNAP10>=1.5 30 9 1 (0.30000000 0.70000000)
	18) TSNAP1< 1.5 12 5 0 (0.58333333 0.41666667) *
	19) TSNAP1>=1.5 18 2 1 (0.11111111 0.88888889) *
	5) TSNAP6>=2.5 30 2 1 (0.06666667 0.93333333) *
	3) PSNAP16>=1.5 176 5 1 (0.02840909 0.97159091)
	6) PSNAP14< 1.5 21 5 1 (0.23809524 0.76190476)
	12) PSNAP7< 1.5 7 3 0 (0.57142857 0.42857143) *
	13) PSNAP7>=1.5 14 1 1 (0.07142857 0.92857143) *
	7) PSNAP14>=1.5 155 0 1 (0.00000000 1.00000000) *

ภาพที่ 2 ตัวอย่างโมเดลต้นไม้ตัดสินใจและผลการทำนาย

ขั้นที่ 4 ทำนายการเป็นเด็กสมาธิสั้นด้วยต้นไม้ตัดสินใจ (Decision Tree Evaluation) เมื่อทำการทดสอบโมเดลต้นไม้ตัดสินใจและมีผลอัตราความถูกต้องร้อยละ 91.00 ทั้งนี้โมเดลสามารถนำมาใช้สำหรับทำนายการเป็นเด็กสมาธิสั้นของชุดข้อมูลชุดใหม่

ขั้นที่ 5 ผลลัพธ์ (Results) แสดงผลการทำนายการเป็นเด็กสมาธิสั้น

4. ผลการศึกษา

จากการประยุกต์ใช้กระบวนการต้นไม้ตัดสินใจเพื่อทำนายการเป็นเด็กสมาธิสั้นตามวัตถุประสงค์งานวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประยุกต์ใช้กระบวนการต้นไม้ตัดสินใจเพื่อทำนายการเป็นเด็กสมาธิสั้น โดยอาศัยการทำงานร่วมกับทีมแพทย์และผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพจิตของโรงพยาบาลจิตเวชนครราชสีมาราชนครินทร์ ในการนำชุดข้อมูลที่สมบูรณ์จำนวน 342 ชุด ทั้งนี้นำชุดข้อมูลมาแบ่งเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วยชุดข้อมูลสำหรับการเรียนรู้ร้อยละ 80 และชุดข้อมูลสำหรับทดสอบร้อยละ 20 โดยนำมาสร้างโมเดลด้วยกระบวนการต้นไม้ตัดสินใจใช้โปรแกรม RStudio เพื่อทำนายผลการเป็นเด็กสมาธิสั้นให้อัตราความถูกต้องในการทำนายร้อยละ 91.00

2. ประเมินผลการทำนายการเป็นเด็กสมาธิสั้นด้วยกระบวนการต้นไม้ตัดสินใจ พบว่า โมเดลต้นไม้ตัดสินใจมีอัตราความถูกต้องในการทำนายร้อยละ 91.00 ทั้งนี้ผลการทำนายโมเดลแสดงค่าการจำแนกประเภทการเป็นเด็กสมาธิสั้นได้ 2 ค่า คือ มีความเสี่ยงเป็นเด็กสมาธิสั้นเท่ากับ 1 และไม่มีความเสี่ยงเป็นเด็กสมาธิสั้นเท่ากับ 0 นอกจากนี้ปัจจัยนำเข้าของชุดข้อมูลมีทั้งสิ้น 38 ปัจจัย โมเดลยังทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นเด็กสมาธิสั้น 5 ปัจจัย ดังนี้ ปัจจัย PSNAP16: “มักโพล่งคำตอบออกมาก่อนจะฟังคำถามจบ”,ปัจจัย PSNAP14: “พร้อมจะเคลื่อนไหวอยู่เสมอเหมือนติดเครื่องอยู่ตลอดเวลา”, ปัจจัย PSNAP2: “ทำอะไรนาน ๆ ไม่ได้”, ปัจจัย TSNAP6: “มักหลีกเลี่ยงกิจ

กรรรมที่ต้องใช้ความอดทนในการทำให้สำเร็จ” และ ปัจจัย PSNAP10 : “มือเท้ายุกยิกนั่งบิดไปบิดมา” แสดงดังภาพที่ 3

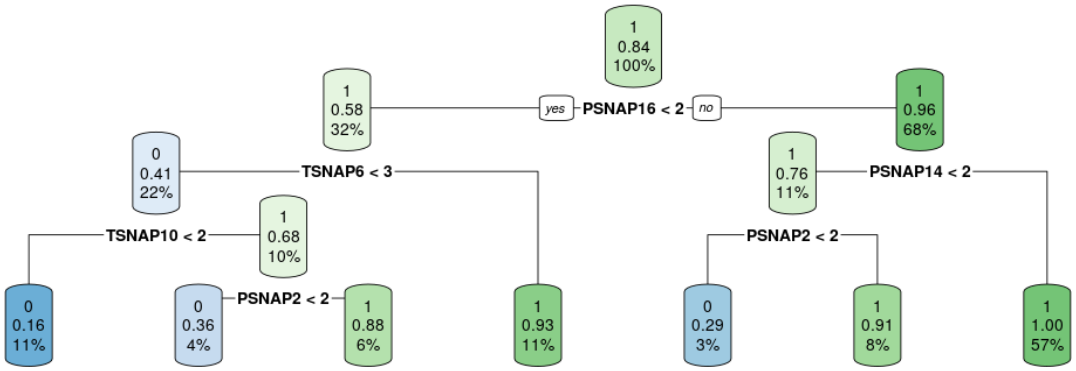

ภาพที่ 3 โมเดลผลการทำนายการเป็นเด็กสมาธิสั้นด้วยเทคนิคต้นไม้ตัดสินใจ (Decision Tree)

5. บทสรุป

การประยุกต์ใช้เทคนิคต้นไม้ตัดสินใจเพื่อทำนายการเป็นเด็กสมาธิสั้นสามารถช่วยเคราะห์ข้อมูลที่มีปริมาณมากและซับซ้อน ทั้งนี้ชุดข้อมูลที่ใช้ในการสร้างโมเดลและทดสอบโมเดล จำนวน 500 ชุดข้อมูลที่นำมาจากโรงพยาบาลจิตเวชนครราชสีมาราชนครินทร์ โดยผลการวิจัยพบว่า อัตราความถูกต้องของโมเดลในการทำนายการเป็นเด็กสมาธิสั้นมีค่าเท่ากับร้อยละ 91.00 นอกจากนี้ ยังพบว่าโมเดลต้นไม้ตัดสินใจสามารถแสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นเด็กสมาธิสั้นจากชุดข้อมูลดังกล่าว ประกอบด้วย มักโพล่งคำตอบออกมาก่อนจะฟังคำถามจบ, พร้อมจะเคลื่อนไหวอยู่เสมอเหมือนติดเครื่องอยู่ตลอดเวลา, ทำอะไรนาน ๆ ไม่ได้, มักหลีกเลี่ยงกิจกรรรมที่ต้องใช้ความอดทนในการทำให้สำเร็จ ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Xin-Xin Huang (2022), L.R. Carreiro (2021), Jivesh Singh (2022), Leiemma A. Canty (2022), Tianhua Chen (2021) และคณะ ซึ่งมีอัตราความถูกต้องของโมเดลอยู่ระหว่างร้อยละ 82.00 - 94.00

6. ข้อเสนอแนะ

การประยุกต์ใช้ Decision Tree Algorithm เพื่อทำนายการเป็นเด็กสมาธิสั้นเป็นเพียงเครื่องมือเสริมเพื่อช่วยในการวินิจฉัยที่ควรดำเนินงานร่วมกับแพทย์ผู้เชี่ยวชาญและไม่ควรนำผลการทำนายจากโมเดลมาแทนการวินิจฉัยของจิตแพทย์

เอกสารอ้างอิง

สันทัด ธีรพัฒนพงศ์. (2565). โรคที่มักพบในผู้ป่วยจิตเวชเด็กและวัยรุ่นที่เข้ารับการรักษาแบบผู้ป่วยใน และแนวทางการดูแลช่วยเหลือ. *โครงการยกระดับคุณภาพการให้บริการผู้ป่วยจิตเวชเด็กและวัยรุ่น*. โรงพยาบาลจิตเวชนครราชสีมาราชนครินทร์. วันที่ 17 มิถุนายน 2565. ณ ห้องประชุมนายแพทย์วิศักดิ์ ศาสตราอาคารสัมมนาคาร โรงพยาบาลจิตเวชนครราชสีมาราชนครินทร์.

Xin-Xin Huang และคณะ. (2022). *A prospective study of the decision tree prediction model for attention deficit hyperactivity disorder in preschool children*.

L.R. Carreiro และคณะ. (2021). *Application of the decision tree model in ADHD screening*.

Jivesh Singh, Gurpreet Kaur, and Nitika Kapoor. (2022). *Classification of Attention Deficit Hyperactivity Disorder Using Machine Learning*.

Leiemma A. Canty, Anoo Bhopti, Leeanne M. Carey. (2022*). Identifying Developmental Coordination Disorder in Children with Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder*: An Evidence-based Decision Tree Tool for Occupational Therapy Clinicians.

Tianhua Chen, Grigoris Antoniou, Marios Adamou, Ilias Tachmazidis and PanSu. (2021). *Automatic Diagnosis of Attention Deficit Hyperactivity Disorder Using Machine Learning.*

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องสิทธิเด็ก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/10 โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา โดยใช้สื่อการสอน Word wall

Development of learning achievement in Social Studies, Religion, and Culture subject children's rights of Prathomyomsuksa 5/10 students at Anuban Nakornrachasima School By using the teaching medium, Word wall.

โชคทวี ฤทธิจันทึก,[1] มานิตย์ อรรคชาติ[2]
Chokthawee Ritjanthuek, Manit Akkhachat

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้างานวิจัยครั้งนี้ เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องสิทธิเด็ก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/10 โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา โดยใช้สื่อการสอน Word wall โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง สิทธิเด็ก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา ก่อน-หลังใช้สื่อการสอน word wall 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา ที่มีต่อ word wall กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/10 โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา จำนวน 45 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ใช้วิธีแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้, เกมที่สร้างขึ้นจาก word wall เรื่องสิทธิเด็ก, แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation, SD) ค่าสถิติ (t – test) ผลการศึกษาพบว่า

1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/10 โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา มีผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในเรื่อง สิทธิเด็ก หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมที่สร้างขึ้นจาก word wall เรื่อง สิทธิเด็ก โดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 49.64

คำสำคัญ : ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, Word wall, ความพึงพอใจ

ABSTRACT

The research study is about the development of academic achievement. Social studies course Religion and culture Children's rights of students in grades 5/10 at Nakhon Ratchasima Kindergarten School Using the teaching media Word wall with the objectives 1) to compare academic achievement Social studies, religion, and culture course on children's rights of 5th grade students at Nakhon Ratchasima Kindergarten School Before and after using Word wall teaching media 2) To study the satisfaction of students in Grade 5 at Nakhon Ratchasima Kindergarten School with a word wall. The sample group included 45 students in Grade 5/10 of Kindergarten Nakhon Ratchasima School, semester 2. 1 Academic year 2023 uses a specific method. Tools used in the research include lesson plans, games created from word walls about children's rights, and pre-class and post-class tests. and satisfaction assessment form Statistics used in data analysis include mean (mean), standard deviation (standard deviation, SD), statistical values (t-test)

[1-2] มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา/Nakhon Ratchasima Rajabhat University
Corresponding author, e-mail: 6340120116@nrru.ac.th, manit.a@nrru.ac.th Tel. 0982383021

The results showed that.

1. Grade 5/10 students at Nakhon Ratchasima Kindergarten School There is a significant difference in student achievement regarding children's rights after studying than before studying at the .05 level.

2. Student satisfaction with learning activities using games created from word walls on children's rights was overall at a very high level. has an average value of 49.64

Keywords : learning achievement, word wall, satisfaction

1. บทนำ

การศึกษา คือ กระบวนการเรียนรู้ของคนและสังคม คนทุกคนที่มารวมกันเป็นสังคมมนุษย์ต้องเรียนรู้ไปด้วยกัน ถึงจะสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับสังคมและประเทศชาติสถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานที่ให้บริการการเรียนรู้แก่ผู้เรียนโดยตรง จึงมีภารกิจมีบทบาทและความสำคัญในฐานะหน่วยงานที่จัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับ “คน” และ “สังคม” “การศึกษา” เน้นให้ความสำคัญกับ “ผู้จัด” แต่ “การเรียนรู้” ให้ความสำคัญกับ“ผู้เรียน” ดังนั้น บทบาทของสถานศึกษาจึงไม่ใช่ “โรงสอน” แต่เป็น “โรงเรียน” และสำหรับการศึกษาในปัจจุบันตามนโยบายของนายกรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์จันทร์โอชา ต้องการให้ปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้เด็กไทยทุกคนได้มีโอกาสรับการศึกษาที่ดีที่สุด ได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ได้รับการพัฒนาครบทั้ง 4H คือ Head, Heart, Hand, Health และเน้นว่าการพัฒนาต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจนทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ในสังคมปัจจุบันมนุษย์ต้องนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาใช้ในชีวิตประจำวันอยู่มาก การจัดการศึกษาสมัยใหม่จึงต้องใส่เนื้อหาที่ต้องเรียนรู้ทางเทคโนโลยี เทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและนำมาใช้กับการศึกษาในปัจจุบัน คือ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ การพัฒนาการศึกษาที่สำคัญควรเริ่มตั้งแต่วัยเด็กโดยเฉพาะในระดับประถมศึกษา ในประเทศที่กำลังพัฒนาหลาย ๆ ประเทศ ได้มีการพัฒนาการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษามาก่อนทำให้การพัฒนาประเทศเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น ในส่วนของประเทศไทยมีการพัฒนาด้านการศึกษาช้าจะเห็นได้จากมีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรการศึกษาอยู่บ่อย ๆ ทำให้การพัฒนาประเทศเป็นไปได้ช้า ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเร่งพัฒนาการศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับมัธยมศึกษา (อังสุมารินทร์ ภู่สีม่วง, 2557)

การจัดการศึกษาในปีศตวรรษที่ 21 ผู้จัดการศึกษาจึงต้องมีความจำเป็นที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยน วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ทันกับยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีที่เร็วมาก ฉะนั้นการ จัดการเรียนรู้จะต้องใช้กระบวนการต่างๆเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อให้ ผู้เรียนได้นำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์และอยู่ในสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่าง รวดเร็ว ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ความตอนหนึ่ง ว่า “ การศึกษาเป็นปัจจัยในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติและคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วนพอเหมาะกันทุกๆด้าน สังคมและ บ้านเมืองนั้นจะมีพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถดำรงรักษาความเจริญมั่นคงของประเทศไว้และพัฒนา ก้าวหน้าต่อไปได้ตลอด ” (พระราชปณิธานด้านการจัดการศึกษา 2530 : 27)

ในปัจจุบันที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาททางด้านการจัดการศึกษามาก ขึ้น โดยครูผู้สอนได้นำเทคโนโลยีและความทันสมัยของระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มาใช้ในการ ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (มนต์ชัย เทียนทอง, 2545) ทำให้ในมีช่องทางในการศึกษาที่เป็น ประโยชน์ โดยมีคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นนวัตกรรมที่เกิดขึ้นมาจากเทคโนโลยีการสื่อสารที่ต้องผ่าน กระบวนการทดลองและการเรียนรู้ ซึ่งต้องอาศัยทักษะความชำนาญจึงจะสามารถใช้ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ เราปฏิเสธไม่ได้เลยว่าคอมพิวเตอร์กลายเป็นเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อทั้งองค์กรธุรกิจ และตลอดจนองค์กรการศึกษา เพราะแม้แต่ในโรงเรียนเอง ระบบการเรียนการสอนก็เริ่มให้คอมพิวเตอร์ได้เข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้น (พัชรี โตพันธ์. 2551, น.1)

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการกำหนดอนาคตของคนในชาติเพราะครูเป็นผู้ที่ใกล้ชิดผู้เรียนที่สุด ครูจึงมีภาระหน้าที่ในการเตรียมความพร้อมสร้างเสริมสติปัญญา เป็นผู้ให้เครื่องมือในการแสวงหาความรู้และเป็นผู้จุดประกายแห่งการเรียนรู้กระตุ้นการใฝ่รู้ใฝ่เรียนให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สิ่งใหม่ได้ไม่กลัวความลำบาก มีความเพียรพยายามในการเสาะแสวงหาความรู้อยู่ตลอดเวลารวมทั้งปลูกฝังกล่อมเกลา คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ สอนทักษะชีวิตให้สามารถทำงานและดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้ สิ่งสำคัญครูต้องมีจิตเมตตากรุณาผู้เรียนเป็นพื้นฐาน มีอุดมการณ์ทุ่มเท เสียสละ มีความจริงใจ เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูกศิษย์และมุ่งมั่นพัฒนาการศึกษาของชาติ (สุเทพ บุญศิริ, 2552)

https://wordwall.net เป็นเว็บไซต์ทางการศึกษาหนึ่งที่ช่วยสร้างแบบทดสอบออนไลน์ e-Testing โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ผู้เรียนทำแบบทดสอบผ่านอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ Notebook Tabletหรือ Smartphone ที่เชื่อมต่อระบบ Internet ผู้เรียนทราบผลการสอบทันทีและผู้สอนได้รับรายงาน (Report) ผลการสอบและบันทึกลงเครื่องคอมพิวเตอร์ได้ word wall จึงเหมาะกับการนำมาประยุกต์ใช้กับการทำข้อสอบก่อนเรียนหลังเรียนเพื่อวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียน หรือจัดกิจกรรมการสอบแบบเกมส์เพื่อเพิ่มความสนุกสนานในการเรียนได้ อีกทั้งช่วยให้สถาบันการศึกษาประหยัดค่าใช้จ่ายจากการเตรียมสอบ และเป็นการใช้เทคโนโลยีได้อย่างเกิดประโยชน์ ช่วยให้ผู้สอนลดเวลาในการทำข้อสอบและจัดชุดทดสอบ อีกทั้งจะทราบจุดบกพร่องการเรียนของนักเรียนแต่ละคนในแต่ละเนื้อหา ว่านักเรียนไม่เข้าใจในเนื้อหาการเรียนเรื่องใด เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขกระบวนการจัดการเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้น ในด้านของผู้เรียนเองก็จะได้ทราบข้อมูลและประเมินตนเองได้ว่าไม่เข้าใจเนื้อหาตรงส่วนใดเพื่อจะได้กลับไปทบทวนและทำความเข้าใจในเนื้อหานั้นอีกครั้งหนึ่ง เสมือนการสร้างแรงจูงใจในการเรียน และให้ผู้เรียนต้องเตรียมพร้อมในการเรียนอยู่เสมอ (ณัฏฐิกา บุญรัศมี, 2564, น.3)

จากที่กล่าวมาทั้งหมด สภาพปัญหาที่พบในนักเรียนโรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/10 ทั้งจากการประเมินด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์และการประเมินตามสภาพจริงจากแผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องสิทธิเด็ก พบว่าผู้เรียนมีศักยภาพที่แตกต่างกัน การรับรู้เนื้อหาของแต่ละคนไม่เท่ากัน อีกทั้งนักเรียนไม่สนใจการเรียน คุยกันขณะที่ดำเนินการสอน และสมาธิสั้น สภาพปัญหาดังกล่าวจึงส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนทำให้เกิดปัญหาในการจัดการเรียนการสอน นำไปสู่ผลการเรียนที่ต่ำกว่าเกณฑ์ จึงได้นำข้อเสียมาปรับเปลี่ยนให้กลายเป็นข้อดี ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรที่จะแก้ปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องสิทธิเด็ก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/10 โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา โดยใช้สื่อการสอน word wall

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่องสิทธิเด็ก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/10 โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา ก่อน-หลังใช้สื่อการสอน word wall

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/10 โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา ที่มีต่อ word wall

3. ขอบเขตของการวิจัย

ด้านเนื้อหา

ใช้เนื้อหารายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง สิทธิเด็ก

ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 619 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/10 โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา จำนวน 45 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 ใช้วิธีแบบเจาะจง

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้สื่อการสอน Word wall และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอน Word wall ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องสิทธิเด็กของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/10 โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/10 โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 15 ห้องเรียน มีจำนวนทั้งหมด 619 คน โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 45 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้สื่อ Word wall, แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สิทธิเด็ก, แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอน Word wall

5. ผลการศึกษาพบว่า

การศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องสิทธิเด็ก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/10 โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา โดยใช้สื่อการสอน Word wall ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องสิทธิเด็กของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/10 โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา ก่อนเรียน-หลังเรียนใช้สื่อการสอน Word wall และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/10 โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา ที่มีต่อ Word wall ผู้วิจัยได้เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

T – Test แทน ค่าสถิติทดสอบสมมติฐาน

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

$S.D$ แทน ค่าสวนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาสังคมศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้สื่อการสอน word wall

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนวิชาสังคมศึกษาศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้สื่อการสอน word wall

กลุ่มทดลอง	$\bar{X}$	$S.D$	t
ก่อนการทดลอง	6.77	1.20	18.68
หลังการทดลอง	9.62	0.57	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่า หลังการทดลองใช้สื่อการสอน Word wall ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$ มีค่าเท่ากับ 9.62 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน $S.D$ มีค่าเท่ากับ 0.57 สูงกว่าก่อนการทดลอง เนื่องจากก่อนการทดลอง ค่าเฉลี่ย มีค่าเท่ากับ 6.77 และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าเท่ากับ 1.20 และเมื่อเปรียบเทียบค่าสถิติทดสอบสมมติฐาน T มีค่าเท่ากับ 18.68 จึงสรุปได้ว่า หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอน Word wall นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอน Word wall

แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอนWord wall ลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแบบของ Likert (Likert’s scale)

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอน Word wall

รายการ	$\overline{X}$	$S.D$	การแปลผล
ด้านผู้เรียน			
1. นักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอน word wall	4.93	0.25	สูงมาก
2. นักเรียนมีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้นกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอน word wall	4.98	0.15	สูงมาก
3. การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอน word wall ช่วยฝึกให้รู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่น และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	4.93	033	สูงมาก
4. การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอน word wall ทำให้เกิดความสนุกสนาน และเรียนรู้ได้เร็ว	4.98	0.15	สูงมาก
5. การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอน word wall ทำให้เกิดความกระตือรือร้นในการเรียนมากยิ่งขึ้น	4.93	0.33	สูงมาก
ด้านผู้สอน			
6. ครูเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีขั้นตอน เข้าใจง่าย	4.96	0.29	สูงมาก
7. การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอน word wall มีความน่าสนใจกว่าการเรียนรูปแบบปกติ	5.00	0.00	สูงมาก
8. การจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอน word wall ทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่าย	5.00	0.00	สูงมาก
9. กิจกรรมการเรียนรู้สร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียน	4.96	0.29	สูงมาก
10. กิจกรรมการเรียนรู้สร้างทัศนคติที่ดีต่อเนื้อหาที่เรียน	4.98	0.15	สูงมาก
ค่าเฉลี่ยรวม	49.64	1.93	สูงมาก

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/10 มีความพึงพอใจการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอน word wall โดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก ($\overline{X}$ = 49.64, $S.D$ = 1.93)

6. การอภิปรายผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องสิทธิเด็ก ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/10 โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอน word wall สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กณิการ์ ปัญญาอิ่นแก้ว (2561) ที่ได้ศึกษาการใช้สื่อการสอน word wall เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนห้วยซ้อวิทยาคม รัชมังคลาภิเษก อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการใช้สื่อการสอน word wall ได้คะแนนเฉลี่ย โดยรวมจากผลการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน มีเฉลี่ยเท่ากับ 86.05 ของคะแนนเต็ม 20 คะแนน มีผลคะแนนที่เพิ่มขึ้น 6.01 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับ มาก และสอดคล้อง กับผลการศึกษาของยาวีร๊ะ บูตา (2564) ที่ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้สื่อการสอน word wall เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาไทยเรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกำแพงวิทยา อำเภอละงู จังหวัดสตูล ผลการวิจัยพบว่า การประเมินผลการเรียนรู้ก่อนและหลัง การใช้สื่อการสอน word wall มีคะแนนเฉลี่ยหลังการใช้สื่อการสอน word wall สูงกว่าก่อน การสอนใช้สื่อการสอน word wall และเมื่อทดสอบคะแนนเฉลี่ยด้วยสถิติ t-test พบว่า ผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนหลังการสอนใช้สื่อการสอน word wall สูงกว่าก่อนการสอนใช้สื่อการสอน word wall อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/10 โรงเรียนอนุบาลนครราชสีมา ที่มีต่อ word wall อยู่ในระดับสูงมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุภาวดี สิทธิรัมย์ (2563) ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้เว็บไซด์ word wall พัฒนาคำศัพท์ภาษาอังกฤษ เรื่อง Household Chores ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในภาพรวมเฉลี่ย 4.59 ระดับมากที่สุด หัวข้อที่นักเรียนมีความพึงพอใจสูงสุดคือ กิจกรรมการสอนสร้างทัศนคติที่ดีต่อเนื้อหาที่เรียน ส่วนในหัวข้อที่ได้น้อยที่สุดคือ กิจกรรมการสอนเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนมากขึ้น ก็ต้องไปปรับปรุงให้เด่นชัดขึ้น และสอดคล้องกับผลการศึกษาของจิตรามาศ คำดีบุญ (2563) ที่ได้ศึกษาการใช้สื่อการสอน word wall เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์พื้นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชุมพลโพนพิสัย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ แบบทดสอบ word wall เรื่อง หลักการนับเบื้องต้นจำนวน 1 หน่วยการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบวัดความ พึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อ Quizizz สถิติที่ใช้ได้แก่ การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้วยสูตร Kr21 และแบบวัดความพึงพอใจ มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ จากการศึกษาพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อ word wall พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในรายข้อส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูงมาก คือ นักเรียนอยากให้ครูจัดกิจกรรมแบบนี้บ่อย ๆ เฉลี่ย 4.56

7. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ก่อนนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอน word wall ไปใช้ควรศึกษาความพร้อมของผู้เรียนเนื่องจากจำเป็นจะต้องใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้

2. การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอน word wall ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องสิทธิเด็กสูงขึ้น ดังนั้นควรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ข้างต้นไปใช้สอนเรื่องอื่น ๆ และสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้

ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป

1. ควรนำวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอน word wall ไปทดลองใช้กับนักเรียนในระดับอื่น เพื่อศึกษาว่าวิธีการดังกล่าวเหมาะกับผู้เรียนในระดับใด

2. ควรศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อการสอนรูปแบบอื่น เพื่อให้เกิดความหลากหลาย เช่น Kahoot, Quiz whizzer, Quizlet, Quizalize, Quizizz

8. เอกสารอ้างอิง

กณิการ์ ปัญญาอิ่นแก้ว. (2561). *การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรายวิชาคอมพิวเตอร์กราฟิกด้วยโปรแกรม word wall ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3* (รายงานผลการวิจัย). เชียงราย: โรงเรียนห้วยซ้อวิทยาคม รัชมังคลาภิเษก.

จิตรามาศ คำดีบุญ. (2563). *การใช้สื่อการสอน word wall เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาคณิตศาสตร์พื้นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนชุมพลโพนพิสัย* (รายงานผลการวิจัย). หนองคาย: โรงเรียนชุมพลโพนพิสัย.

ณัฏฐิกา บุญรัศมี. (2564). *พัฒนาความรู้เรื่องคลังคำศัพท์ภาษาอังกฤษเกี่ยวกับงานบริการของนักศึกษาวิชาภาษาอังกฤษเพื่องานบริการ* (รายงานผลการวิจัย). สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

พัชรี โตพันธ์. (2551). *“ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อแรงจูงใจของเด็กวัยรุ่นในการเล่นเกมส์ออนไลน์*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

มนต์ชัย เทียนทอง. (2545). *การออกแบบและพัฒนาคอร์สแวร์สำหรับบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน.*ภาควิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, กรุงเทพ : 25

ยาวีร๊ะ บูตา. (2564). *การประยุกต์ใช้สื่อการสอน word wall เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาภาษาไทย เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกำแพงวิทยา อำเภอละงู จังหวัดสตูล* (รายงานผลการวิจัย). สตูล: โรงเรียนกำแพงวิทยา.

สุภาวดี สิทธิรัมย์. (2563). *ความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้เว็บไซต์ word wall พัฒนาคำศัพท์ภาษาอังกฤษ เรื่อง Household Chores ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4* (รายงานผลการวิจัย). บุรีรัมย์: โรงเรียนพุทไธสง.

สุเทพ บุญศิริ. (2552). *การพัฒนาพฤติกรรมความฉลาดทางอารมณ์ของเด็กปฐมวัยที่รับการจัด กิจกรรมการเล่นเกมกลางแจ้งแบบร่วมมือ โรงเรียนบ้านห้วยทราย* (รายงานผลการวิจัย). ชัยภูมิ: โรงเรียนบ้านห้วยทราย.

อังสุมารินทร์ ภู่สีม่วง. (2557). *เทคโนโลยีที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์.* เข้าถึงได้จาก https://sites.google.com/site/stangsumarin/assignment- 6/thekhnoloyi-thi-mi-xiththiphlkar - danein-chiwit-khxng-mnusy.

Likert, Rensis. (1967). *"The Method of Constructing and Attitude Scale"*. Reading in Attitude Theory and Measurement. P.90-95. Fishbeic, Matin, Ed. New York : Wiley & Son.

การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้งานโดยเทคนิคกฎความสัมพันธ์

User Behavior Analysis using Association Rule Mining Techniques

ปริญญา สอนสำแดง[1], จงกล จันทร์เรือง[2], ภูวเนศวร์ แย้มวิเศษ[3]
Parinya Sornsamdaeng, Jongkol Chanruang, Phuwanet Yaemwiset

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้นำเสนอการศึกษาการใช้เทคนิคการทำเหมืองข้อมูลกฎความสัมพันธ์เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ใช้บนดิจิทัลแพลตฟอร์ม RCBT-SIP ซึ่งให้บริการข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้เทคนิคอพริโอริ อัลกอริทึม (Apriori Algorithm) เพื่อค้นหากฎความสัมพันธ์จากข้อมูลประวัติการใช้งานของผู้ใช้ ผลการศึกษาพบว่า กฎความสัมพันธ์จำนวน 136 กฎ ด้วยค่าสนับสนุนที่ 0.6 ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.94 สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ใช้ที่มีความสนใจในเนื้อหาของผลิตภัณฑ์ และกลุ่มผู้ใช้ที่มีความสนใจในเนื้อหาของนวัตกรรมวิจัย นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่าพฤติกรรมของผู้ใช้มีแนวโน้มในการใช้งานดิจิทัลแพลตฟอร์มที่มากขึ้น และผู้ใช้ส่วนใหญ่ให้ความสนใจเนื้อหาของผลิตภัณฑ์เยอะที่สุด

คำสำคัญ การทำเหมืองข้อมูล, การวิเคราะห์พฤติกรรม, กฎความสัมพันธ์

ABSTRACT

This study presents a study of the use of data mining techniques to analyze user behavior on a digital RCBT-SIP platform, which provides travel information to the community. The researchers applied the Apriori algorithm technique to find associations from user history data. The study found that 136 rules with a support of 0.5 confidence of 0.1. can be divided into two groups: users who are interested in the content of the product and users who have an interest in the contents of the research innovation. It also reflects that users tend to be more likely to use the digital platform and that most users are most interested in product content.

Keyword: Data mining, User Behavior Analysis, Association Rules

1. บทนำ

การเชื่อมโยงกันของผู้คนผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มนั้นเกิดขึ้นได้หลายรูปแบบ เช่น โซเชียลมีเดีย แพลตฟอร์มการแชร์วิดีโอ แพลตฟอร์มการแชร์ไฟล์ แพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ และแพลตฟอร์มการเล่นเกม [4]ดิจิทัลแพลตฟอร์มเหล่านี้ช่วยให้ผู้คนจากทั่วทุกมุมโลกสามารถเชื่อมต่อกันได้อย่างง่ายดายและรวดเร็ว แบ่งปันความคิด ประสบการณ์ และข้อมูลต่างๆ ร่วมกัน การแบ่งปันความรู้สึก งานอดิเรก รูปภาพ วิดีโอ และข้อมูลอื่นๆ ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์มนั้น ช่วยให้ผู้คนได้แสดงออกถึงตัวตนและความสนใจของตนเองได้อย่างเต็มที่ แลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จากผู้อื่น รวมไปถึงการสร้างชุมชนและเครือข่ายใหม่ ๆ

ดิจิทัลแพลตฟอร์มยังช่วยให้ผู้คนสามารถเข้าถึงข้อมูลและบริการต่างๆ ได้อย่างง่ายดายและรวดเร็ว ตัวอย่างเช่น แพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซช่วยให้ผู้คนสามารถซื้อสินค้าและบริการได้โดยไม่ต้องออกจากบ้าน แพลตฟอร์มการแชร์ไฟล์ช่วยให้ผู้คนสามารถส่งไฟล์ขนาดใหญ่ให้กันได้อย่างรวดเร็ว แพลตฟอร์มการแชร์วิดีโอช่วยให้ผู้คนสามารถรับชมวิดีโอและภาพยนตร์ได้โดยไม่ต้องดาวน์โหลด แพลตฟอร์มการให้บริการข้อมูลด้านท่องเที่ยวช่วยให้ผู้คนสามารถ

[1-3] มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน/Rajamangala University of Technology Isan
Corresponding author, e-mail: parinya.so@rmuti.ac.th Tel. 0908198532

ศึกษาหาความรู้และวางแผนในการท่องเที่ยวได้ในโลกออนไลน์ [4]โดยอาจก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบบางประการเช่นกัน เช่น การเสพติดดิจิทัล ปัญหาความเป็นส่วนตัว การแพร่กระจายของข้อมูลเท็จ และอันตรายจากอาชญากรรมไซเบอร์ ข้อมูลที่เกิดจากการแบ่งปันดังกล่าวที่ผ่านดิจิทัลแพลตฟอร์ม จึงเป็นไปได้ที่จะใช้ข้อมูลดังกล่าวเพื่อทำนายพฤติกรรมของผู้คนได้ ซึ่งการเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning) สามารถใช้เพื่อการวิเคราะห์พฤติกรรมเชิงลบของผู้คน โดยใช้เทคนิคการทำเหมืองข้อมูลกฎความสัมพันธ์ที่เป็นเทคนิคที่ใช้สำหรับค้นหากฎความสัมพันธ์ระหว่างชุดข้อมูลต่างๆ ซึ่งกฎความสัมพันธ์ที่ได้จากเทคนิคนี้สามารถนำไปใช้ในการระบุพฤติกรรมเชิงลบของผู้ใช้ได้ เช่น พฤติกรรมการโพสต์เนื้อหาที่ไม่เหมาะสม พฤติกรรมการละเมิดลิขสิทธิ์ พฤติกรรมการฉ้อโกง เป็นต้น

สำหรับการให้บริการข้อมูลบนดิจิทัลแพลตฟอร์มออนไลน์ที่ชื่อว่า RCBT-SIP.com ถูกพัฒนาขึ้นโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จงกล จันทร์เรือง และคณะ ในปี พ.ศ. 2565 ด้วยแนวคิดการนำเสนอข้อมูลการท่องเที่ยวโดยชุมชนและผลิตภัณฑ์ชุมชน มีการจัดเก็บข้อมูลประวัติการใช้งานของผู้ใช้ไว้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วย การกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2560 “มาตรา 26 ผู้ให้บริการต้องเก็บรักษาข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ไว้ไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับแต่วันที่ข้อมูลนั้นเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ แต่ในกรณีจำเป็น พนักงานเจ้าหน้าที่จะสั่งให้ผู้ให้บริการผู้ใดเก็บรักษาข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ไว้เกินเก้าสิบวันแต่ไม่เกินสองปีเป็นกรณีพิเศษเฉพาะรายและเฉพาะคราวก็ได้” ข้อมูลพฤติกรรมดังกล่าวถูกจัดเก็บไว้ในระบบฐานข้อมูลเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมเชิงลบของผู้ใช้ แต่อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์พฤติกรรมเชิงลบของผู้ใช้ดังกล่าวใช้บุคคลในการวิเคราะห์ ซึ่งอาจเกิดความผิดพลาดหรือล่าช้าได้ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการนำการเรียนรู้ของเครื่องมาปรับใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมของผู้ใช้ โดยประยุกต์ใช้เทคนิคการทำเหมืองข้อมูลกฎความสัมพันธ์ในการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้ที่กระทำต่อดิจิทัลแพลตฟอร์ม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.ประยุกต์ใช้การทำเหมืองข้อมูลกฎความสัมพันธ์ด้วยเทคนิค อพริโอริ อัลกอริทึม (Apriori Algorithm) บนดิจิทัลแพลตฟอร์ม RCBT-SIP

2.เพื่อศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ใช้ที่มีทำต่อดิจิทัลแพลตฟอร์ม RCBT-SIP ด้วยการทำเหมืองข้อมูลกฎความสัมพันธ์บนดิจิทัลแพลตฟอร์ม RCBT-SIP

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 ขอบเขตของการวิจัย

1) ขอบเขตด้านข้อมูล

ชุดข้อมูลประวัติการใช้งานของผู้ใช้งานบนดิจิทัลแพลตฟอร์ม RCBT-SIP ในช่วงเวลา วันที่ 19 กันยายน 2366 – 3 ตุลาคม 2566 จำนวน 936 ชุด ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวอย่างข้อมูลพฤติกรรมของผู้ใช้

behavior_id	unique_key	path_url
82	203.158.195.146	?page=bussiness_product_community
83	203.158.195.146	producttouristdetailpage?page=bussiness_product_community
84	223.205.222.104	?page=bussiness_product_community
88	223.205.222.104	producttouristdetailpage?page=bussiness_product_community
89	223.205.222.104	producttouristdetailpage?page=bussiness_product_community

2) ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาในครั้งนี้ใช้ชุดข้อมูลของพฤติกรรมการใช้งานบนดิจิทัลแพลตฟอร์ม RCBT-SIP ร่วมกับการทำเหมืองข้อมูลด้วยเทคนิค อพริโอริ อัลกอริทึม เพื่อค้นหาพฤติกรรมของผู้ใช้ที่กระทำต่อระบบ ซึ่งสามารถ

ช่วยในการปรับปรุงระบบตามความต้องการของผู้ใช้ นอกจากนี้ยังสามารถใช้กฎความสัมพันธ์ที่ได้มาใช้ในการพัฒนาบริการให้ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า

3) กรอบแนวคิดการดำเนินงานวิจัย

กรอบแนวคิดการดำเนินงานวิจัยผู้วิจัยนำข้อมูลประวัติการใช้งานของผู้ใช้บนดิจิทัลแพลตฟอร์ม RCBT-SIP.com นำข้อมูลดังกล่าวมาค้นหากฎความสัมพันธ์โดยใช้การทำเหมืองข้อมูลกฎความสัมพันธ์ (Association Algorithm) ด้วยเทคนิค อพริโอริ อัลกอริทึม (Apriori Algorithm) ซึ่งมีการประเมินผลความสัมพันธ์ด้วยการใช้ ค่าสนับสนุน (Support) ค่าความเชื่อมั่น (Confidence) และค่าประสิทธิภาพ (Lift) โดยมีขั้นตอนดังนี้ (1) การจัดเก็บข้อมูล จากข้อมูลประวัติการใช้งานของผู้ใช้งานบนดิจิทัลแพลตฟอร์ม RCBT-SIP (2) การจัดเตรียมข้อมูล (3) นำข้อมูลที่เตรียมไว้มาใช้ในกระบวนการทำงานผ่าน R Studio (4) วิเคราะห์และสรุปผลกฎความสัมพันธ์ ดังแสดงในภาพที่ 1

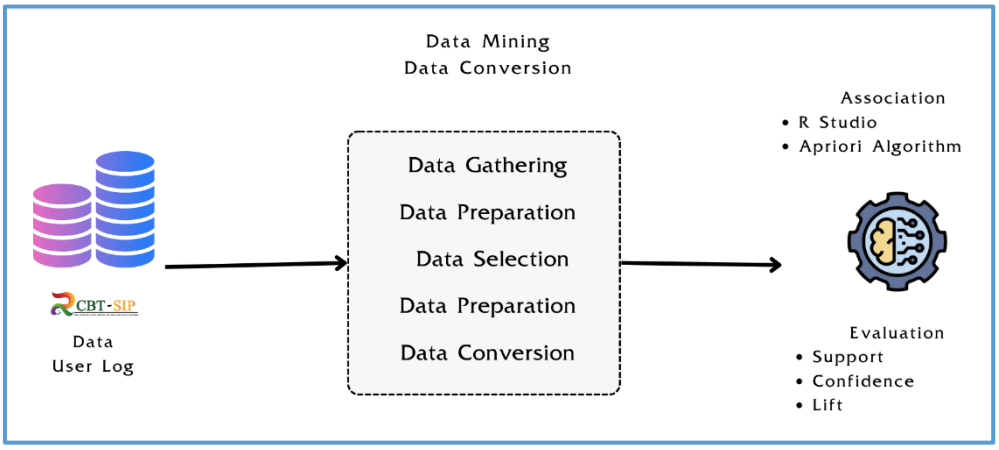

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการดำเนินงานวิจัย

4) เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือทางสถิติในกระบวนการค้าหากฎความสัมพันธ์ ด้วยแนวคิดอัลกอริทึมที่ชื่อว่า อพริโอริ มีการทดสอบประสิทธิภาพการทำงานของโมเดลประกอบไปด้วยข้อมูลทางสถิติจำนวน 3 ข้อมูลดังแสดงในสมการที่ 1 สมการที่ 2 และสมการที่ 3 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ค่าสนับสนุน (Support) คือ[6]ความถี่ของกฎความสัมพันธ์ในชุดข้อมูลบ่งชี้ว่ากฎนั้น ๆ ปรากฏในข้อมูลกี่ครั้งหรือบ่งชี้ความสำคัญของกฎต่อข้อมูลทั้งหมด

$$\text{Support } \{A \rightarrow B\} = P(A \wedge B) \qquad \text{สมการ (1)}$$

2) ค่าความเชื่อมั่น (Confidence) คือ[7]ความถี่ของกฎความสัมพันธ์ในชุดข้อมูลบ่งชี้ถึงความน่าจะเป็นที่รายการที่ถูกเชื่อมโยงจะปรากฏเมื่อรายการหลักเป็นจริง

$$\text{Confidence } \{A \rightarrow B\} = \frac{\text{ความถี่ของ } A \text{ และ } B}{\text{ความถี่ของ } A} \qquad \text{สมการ (2)}$$

3) ค่าประสิทธิภาพ (Lift) คือ[8]ความน่าจะเป็นของการปรากฏของรายการที่ถูกเชื่อมโยงเมื่อรายการหลักเป็นจริงมากกว่าความน่าจะเป็นของการปรากฏของรายการที่ถูกเชื่อมโยงเมื่อไม่มีการรายการหลัก

$$\text{Lift } \{A \rightarrow B\} = \frac{\text{ความเชื่อมั่นของ } A \rightarrow B}{P(B)} \qquad \text{สมการ (3)}$$

5) วิธีการเก็บข้อมูล

(1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

ข้อมูลปฐมภูมิใช้ชุดข้อมูลประวัติการใช้งานของผู้ใช้งานบนดิจิทัลแพลตฟอร์ม RCBT-SIP ในช่วงเวลา วันที่ 19 กันยายน 2466 – 3 ตุลาคม 2466 จำนวน 934 ชุด ประกอบด้วย ข้อมูล 3 รูปแบบ คือ 1. รหัสของข้อมูล 2.ข้อมูลหมายเลขเครื่องคอมพิวเตอร์ และ 3.ข้อมูลเส้นทางพฤติกรรม

(2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิของงานวิจัยเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกการศึกษางานวิจัย เอกสาร ทฤษฎี แนวคิดที่เกี่ยวข้อง โดยงานวิจัยนี้มีการศึกษาและทบทวนเอกกสารงานวิจัย 1. [9]Human Behavior Analysis using Association Rule Mining Techniques นำเสนอการวิเคราะห์พฤติกรรมของมนุษย์โดยการระบุรูปแบบและความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำหรือพฤติกรรมที่แตกต่างกันในชุดข้อมูล ด้วยเทคนิค association algorithm 2. [10]Applications of Association Rule Mining Algorithms in Deep Learning นำเสนออัลกอริทึมการเชื่อมโยงสามารถใช้เพื่อค้นหารูปแบบและความสัมพันธ์ในข้อมูลซึ่งสามารถใช้เพื่อสร้างแบบจำลองพฤติกรรมของมนุษย์

(3) กลุ่มประชากร

กลุ่มประชากรในที่นี้คือชุดข้อมูลประวัติการใช้งาน ของผู้ใช้งานบนดิจิทัลแพลตฟอร์ม RCBT-SIP ซึ่งรวมทั้งหมด 934 ชุด โดยข้อมูลเหล่านี้สามารถนำมาศึกษาได้หลากหลายมุมมอง เช่น การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้งาน การประเมินประสิทธิภาพของดิจิทัลแพลตฟอร์ม หรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือนวัตกรรมใหม่ๆ ที่สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการหรือการปรับปรุงดิจิทัลแพลตฟอร์ม RCBT-SIP ได้ในอนาคต

4. ผลการศึกษา

ผลการดำเนินงานวิจัยการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้งานโดยเทคนิคกฎความสัมพันธ์ สามารถนำมาเขียนเป็นข้อตามวัตถุประสงค์งานวิจัยดังต่อไปนี้

1.ประยุกต์ใช้การทำเหมืองข้อมูลกฎความสัมพันธ์ด้วยเทคนิค อพริโอริ อัลกอริทึม (Apriori Algorithm) พบว่าข้อมูลประวัติการใช้งานของผู้ใช้งานสามารถนำมาประยุกต์กับการทำเหมืองกฎความสัมพันธ์ได้ โดยกำหนดค่าสนับสนุนเท่ากับ 0.6 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 ซึ่งหมายถึงกฎความสัมพันธ์ที่ได้จะต้องปรากฏอยู่ในข้อมูลพฤติกรรมการคลิก ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของข้อมูลทั้งหมด และมีความเชื่อมั่นไม่น้อยกว่าร้อยละ 94 ซึ่งในการทดลองนี้จะได้กฎความความสัมพันธ์จำนวน 136 กฎ และเกิดรูปแบบของความสัมพันธ์ 1-itemset, 2-itemsets, 3-itemsets และ 4-itemsets โดยให้ความสนใจกฎความสัมพันธ์ 3-itemsets และ 4-itemsets ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตัวอย่างกฎความสัมพันธ์

กฎด้านซ้าย	กฎด้านขวา	ค่าสนับสนุน	ค่าความเชื่อมั่น	ค่าประสิทธิภาพ
[1]{203.158.195.149=product, 49.228.231.17=product,203.158.193.244=product}	=>{49.229.139.63=product}	0.6	0.95	1.66
[2]{49.229.139.63=product,203.158.195.149=product,49.228.231.17=product}	=>{203.158.193.244=product}	0.6	0.95	1.66
[3]{223.24.185.136=product, 203.158.195.149=product, 49.228.231.17=product, 49.237.37.86=product}	=>{203.158.195.141=product}	0.6	0.95	1.66
[4]{223.24.185.136=product, 203.158.195.141=product, 203.158.195.149=product, 49.228.231.17=product}	=>{49.237.37.86=product}	0.6	0.95	1.66
[5]{203.158.195.141=product, 203.158.195.149=product, 49.228.231.17=product, 49.237.37.86=product}	=>{223.24.185.136=product}	0.6	0.95	1.66

2.การศึกษาวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ใช้บนดิจิทัลแพลตฟอร์ม RCBT-SIP พบว่า กฎความความสัมพันธ์จำนวน 136 กฎ นั้นสามารถวิเคราะห์ได้ว่าพฤติกรรมของผู้ใช้ แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มผู้ใช้ที่มีความสนใจในเนื้อหาของผลิตภัณฑ์และกลุ่มผู้ใช้ที่มีความสนใจในเนื้อหาของนวัตกรรมวิจัย นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่าพฤติกรรมของผู้ใช้มีแนวโน้มในการใช้งานดิจิทัลแพลตฟอร์มที่มากขึ้นและผู้ใช้ส่วนใหญ่ให้ความสนใจเนื้อหาของผลิตภัณฑ์เยอะที่สุด

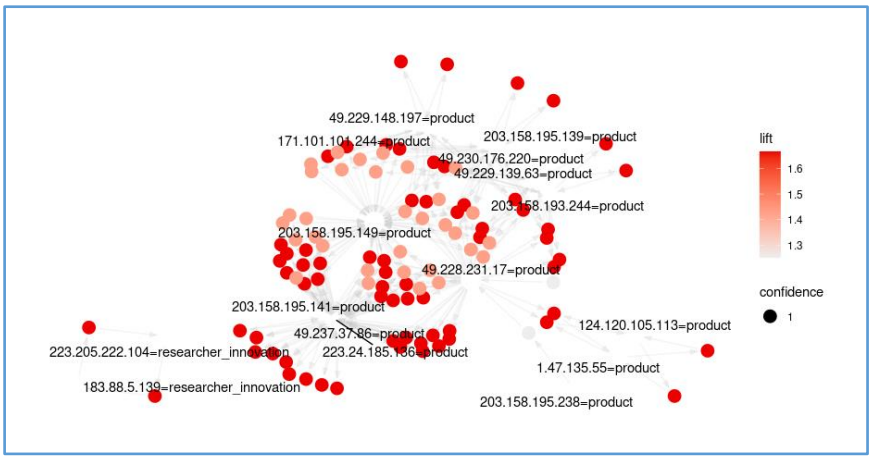

ภาพที่ 2 แผนภาพแสดงกฎความสัมพันธ์ของประวัติการใช้งาน

5. บทสรุป

การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้งานโดยเทคนิคกฎความสัมพันธ์ ด้วยค่าสนับสนุนที่ 0.6 ค่าความเชื่อมั่นที่ 0.94 พบกฎความสัมพันธ์ 136 กฎ ซึ่งช่วยให้สามารถจัดกลุ่มพฤติกรรมการใช้งานของผู้ใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์ม อันส่งผลให้เข้าใจพฤติกรรมของผู้ใช้บนแพลตฟอร์มดิจิทัลที่มีความสนใจในเนื้อหาของผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมวิจัย สอดคล้องกับงานวิจัย [11]Mining association rules on grid platforms พบว่ากฎความสัมพันธ์มีผลกระทบต่อกลยุทธ์และการสร้างเนื้อหาของแพลตฟอร์มดิจิทัล นอกจากนี้ผลพฤติกรรมของผู้ใช้ทั้งสองกลุ่มยังสามารถอธิบายพฤติกรรมของผู้ใช้ที่สนใจผลิตภัณฑ์มากกว่านวัตกรรมวิจัย

6.ข้อเสนอแนะ

การประยุกต์ใช้ Apriori Algorithm เพื่อค้นหากฎความสัมพันธ์เป็นเพียงเครื่องมือเสริมเพื่อช่วยในการวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้ใช้บนดิจิทัลแพลตฟอร์ม RCBT-SIP ทั้งนี้สามาถนำกฎความสัมพันธ์ไปใช้ในการวางยุทธศาสตร์และการสร้างเนื้อหาของแพลตฟอร์มดิจิทัล RCBT-SIP ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

7.เอกสารอ้างอิง

ปริญญา สอนสำแดง และ จงกล จันทร์เรือง. (2563). *ประยุกต์ใช้เทคนิคเหมืองข้อมูลเพื่อการศึกษาพฤติกรรมความสนใจสินค้าชุมชนของนักท่องเที่ยวบนแพลตฟอร์มทรีนิตี้ทริป* ครั้งที่ 13 (การประชุมวิชาการระดับชาติราชมงคลสุรินทร์. หน้า B 473.

Ntmitrii, Zervakis. (2020). *The triggers of the novel forms of transactions in multi–sideddigitalplatforms.*

M., Raihan., Md., Tanvir, Islam., Promila, Ghosh., Md., Mehedi, Hassan., Jarif, Huda, Angon.,Sajib, abiraj. (2020). *Human Behavior Analysis using Association Rule Mining Techniques.* doi: 10.1109/ICCCNT49239.2020.9225662.

Sai, Kishore., Vikram, Bhushan., K., R., Suneetha. (2021). *Applications of Association Rule Mining Algorithms in Deep Learning*. doi: 10.1007/978-981-15-9647-6_27

Raja, Tlili., Yahya, Slimani. (2011). *Mining association rules on grid platforms.* doi: 10.1007/978-3-642-29737-3_23.

OFFICE OF ACADEMIC AFFAIRS

Academic Support Division

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาเขตนครราชสีมา

419 หมู่ 7 ถ.ชาติพัฒนา ต.หัวทะเล อ.เมือง จ.นครราชสีมา 30000

โทร. 064 806 0444

E mail - journalkorat66@gmail.com